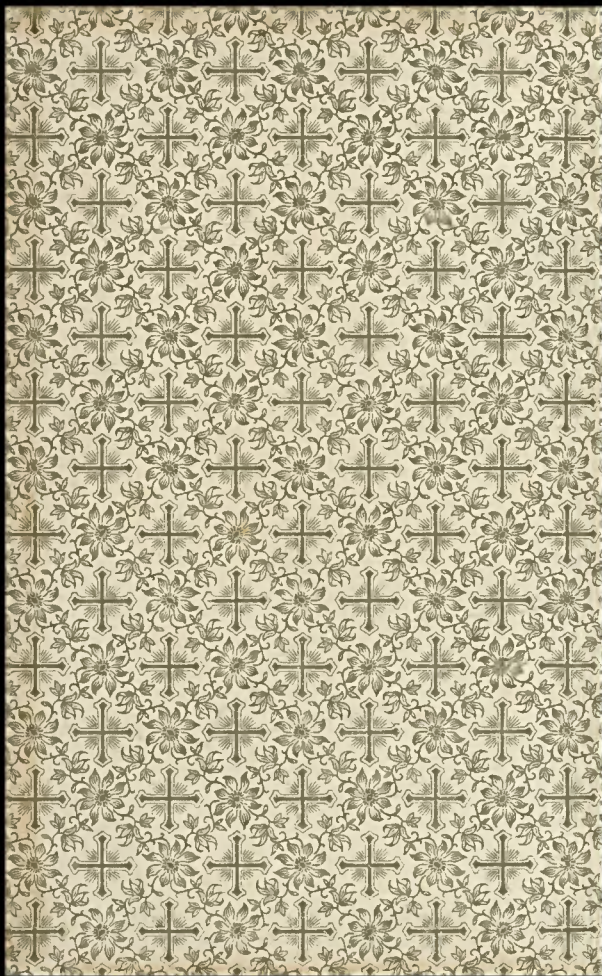
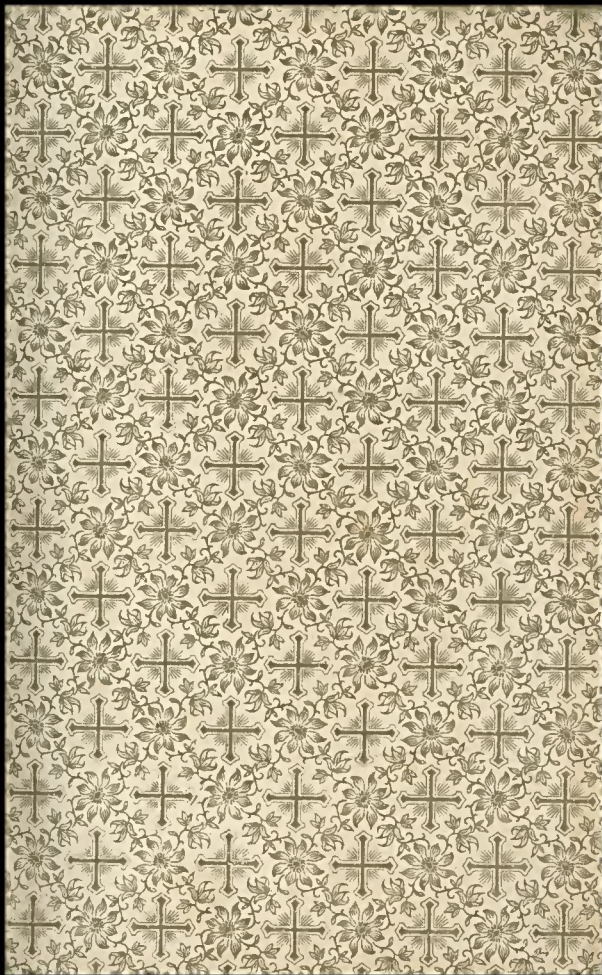
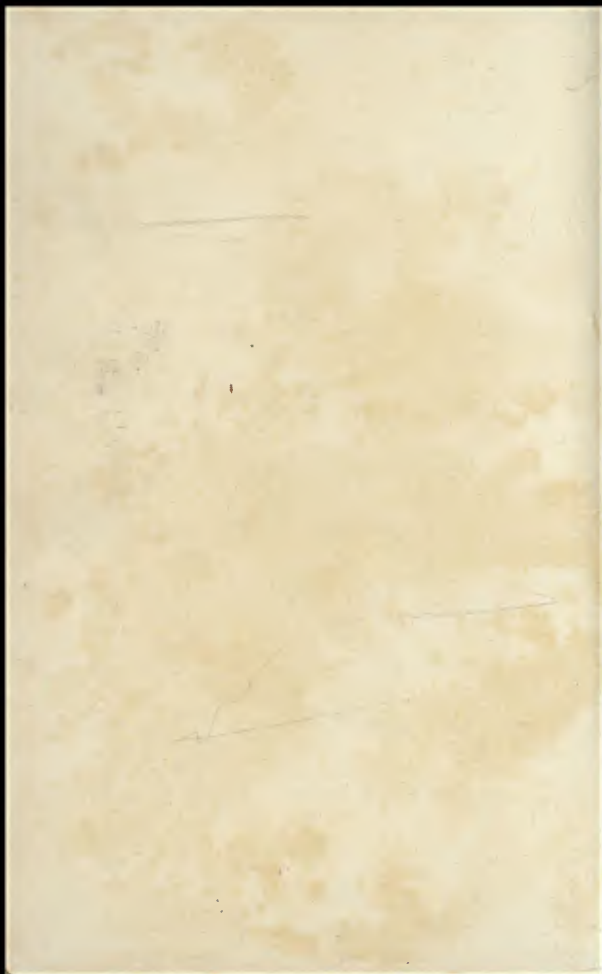

Biblia Sacra V

51-

Steinle fec.

Transiit benefaciendo

NOVUM TESTAMENTUM

SECUNDUM

VULGATAM CLEMENTINAM

EDITA

P. MICHAELI HETZNERO O. M. C. A. P.

POSTULANTE DOMINO FRANCISCO JOSEPHO

BIBLIA SACRA

V

NOVUM TESTAMENTUM

PERPETUAM CUSTODIAM

SUMPTIBUS ET TYPIS FRIDERICI HUSTET

ET SOCIORUM SUORUM IN VIENNA AUSTRIAE

BIBLIA SACRA

SECUNDUM

VULGATAM CLEMENTINAM

EDITA

A

P. MICHAELE HETZNAUER O. M. CAP.

CONSULTORE PONTIFICÆ COMMISSIONIS BIBLICÆ

V

NOVUM TESTAMENTUM

RATISBONÆ

SUMPTIBUS ET TYPIS FRIDERICI PUSTET

S. SEDIS APOST. ET S. RIT. CONGR. TYPOGR.

NOVUM TESTAMENTUM

RATISBONÆ

SUMPTIBUS ET TYPIS FRIDERICI PUSTET

S. SEDIS APOST. ET S. RIT. CONGR. TYPOGR.

1922

NOVUM TESTAMENTUM

Imprimatur.

Romæ, die 16 Februarii 1920

Fr. Venantius a Lisle-en-Rigault

O. M. Cap. Min. Gen.

Imprimatur.

Ratisbonæ, die 20 Januarii 1922

Dr. Scheglmann Vic. Gen.

RATISBONÆ

SEMPER ET TYMS FREDERICI PUSHTI

SEMPER ET TYMS FREDERICI PUSHTI

1922

NOVUM TESTAMENTUM

Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene

Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene
 complacui: ipsum audite. Mt 17, 5

SANCTUM IESU CHRISTI EVANGELIUM

SECUNDUM MATTHÆUM

EXORDIUM

Vita Iesu privata, 1, 1—2, 23

1. Genealogia Iesu Christi, 1, 1—17

1 ¹ Liber generationis Iesu Christi filii David, filii Abraham.

² Abraham genuit Isaac. Isaac autem genuit Iacob. Iacob autem genuit Iudam, et fratres eius.

³ Iudas autem genuit Phares, et Zaram de Thamar.

Phares autem genuit Esron. Esron autem genuit Aram.

⁴ Aram autem genuit Aminadab. Aminadab autem genuit Naasson.

Naasson autem genuit Salmon.

⁶ Salmon autem genuit Booz de Rahab.

Booz autem genuit Obed ex Ruth. Obed autem genuit Iesse.

Iesse autem genuit David regem.

⁶ David autem rex genuit Salomonem ex ea, quæ fuit Uriæ.

⁷ Salomon autem genuit Roboam.

Roboam autem genuit Abiam. Abias autem genuit Asa.

⁸ Asa autem genuit Iosaphat. Iosaphat autem genuit Ioram.

Ioram autem genuit Oziam.

(1) Lc 3, 31. — (2) Gn 21, 3. — Gn 25, 25. — Gn 29, 35. — (3) Gn 38, 29; 1 Par 2, 4. — Rt 4, 18; 1 Par 2, 5. — (4) Nm 7, 12. — (5) Rt 4, 17; 1 Sm 16, 1. — (6) 2 Sm 12, 24. — (7) 1 Rg 11, 43. — 1 Rg 14, 31. — 1 Rg 15, 8.

Maiores

usque ad
David

usque ad
exsilium

⁹ Ozias autem genuit Ioatham. Ioatham autem genuit Achaz. Achaz autem genuit Ezechiam. ¹⁰ Ezechias autem genuit Manassen. Manasses autem genuit Amon. Amon autem genuit Iosiam. ¹¹ Iosias autem genuit Iechoniam, et fratres eius in transmigracione Babylonis.

usque ad
Christum

¹² Et post transmigracionem Babylonis: Iechonias genuit Salathiel. Salathiel autem genuit Zorobabel.

¹³ Zorobabel autem genuit Abiud. Abiud autem genuit Eliacim. Eliacim autem genuit Azor. ¹⁴ Azor autem genuit Sadoc. Sadoc autem genuit Achim. Achim autem genuit Eliud. ¹⁵ Eliud autem genuit Eleazar. Eleazar autem genuit Mathan. Mathan autem genuit Iacob. ¹⁶ Iacob autem genuit Ioseph virum Mariæ, de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus.

numerus
genera-
tionum

¹⁷ Omnes itaque generationes ab Abraham usque ad David, generationes quattuordecim: et a David usque ad transmigracionem Babylonis, generationes quattuordecim: et a transmigracione Babylonis usque ad Christum, generationes quattuordecim.

2. Conceptio et nativitas Salvatoris, 1, 18—25

Conceptus de
Spiritu
Sancto

¹⁸ Christi autem generatio sic erat: Cum esset desponsata mater eius Maria Ioseph, antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu sancto. ¹⁹ Ioseph autem vir eius cum esset iustus, et nollet eam traducere: voluit occulte dimittere eam. ²⁰ Hæc autem eo cogitante, ecce angelus Domini apparuit in somnis ei, dicens: Ioseph fili David, noli timere accipere Mariam coniugem tuam: quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est. ²¹ Pariet autem filium: et vocabis nomen eius IESUM: ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum. ²² Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur quod dictum est a Domino per Prophetam dicentem:

(9) 2 Par 26, 23. — 2 Par 27, 9. — 2 Par 28, 27. —
(10) 2 Par 32, 33. — 2 Par 33, 20, 25. — (11) 2 Par 36, 1 s.
— (18) Lc 1, 27. — (21) Lc 1, 31; Act 4, 12.

23 Ecce virgo in utero habebit, et pariet filium: et vocabunt nomen eius Emmanuel, quod est interpretatum Nobiscum Deus. 24 Exsurgens autem Ioseph a somno, fecit sicut præcepit ei angelus Domini, et accepit coniugem suam.

25 Et non cognoscebat eam donec peperit filium suum primogenitum: et vocavit nomen eius Iesum.

3. Adventus et adoratio Magorum, 2, 1—12

2 ¹ Cum ergo natus esset Iesus in Bethlehchem Iuda in diebus Herodis regis, ecce Magi ab oriente venerunt Ierosolymam, ² dicentes: Ubi est qui natus est rex Iudæorum? vidimus enim stellam eius in oriente, et venimus adorare eum. ³ Audiens autem Herodes rex, turbatus est, et omnis Ierosolyma cum illo. ⁴ Et congregans omnes principes sacerdotum, et Scribas populi, sciscitabatur ab eis ubi Christus nasceretur. ⁵ At illi dixerunt ei: In Bethlehchem Iudæ: Sic enim scriptum est per Prophetam:

⁶ Et tu Bethlehchem terra Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda:

ex te enim exiit dux, qui regat populum meum Israel.

⁷ Tunc Herodes clam vocatis Magis diligenter didicit ab eis tempus stellæ, quæ apparuit eis: ⁸ et mittens illos in Bethlehchem, dixit: Ite, et interrogate diligenter de puero: et cum inveneritis, renuntiate mihi, ut et ego veniens adorem eum.

⁹ Qui cum audissent regem, abierunt. Et ecce stella, quam viderant in oriente, antecedebat eos, usquedum veniens staret supra, ubi erat puer.

¹⁰ Videntes autem stellam gavisi sunt gaudio magno valde. ¹¹ Et intrantes domum, invenerunt puerum cum Maria matre eius, et procidentibus adoraverunt eum: et apertis thesauris suis obtulerunt ei myrram, aurum, thus, et myrrham.

(23) Is 7, 14. — (1) Lc 2, 7. — (6) Mch 5, 2; Io 7, 42. — (11) Ps 71, 10.

natus et circumcissus

Ierosolymis regem Iudæorum quærunt

in Bethlehchem cum adorant

alia via
revertun-
tur

12 Et responso accepto in somnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam reversi sunt in regionem suam.

4. Fuga ac reversio pueri, 2, 13—23

Ioseph
in Ægyptum
secessit

13 Qui cum recessissent, ecce angelus Domini apparuit in somnis Ioseph, dicens: Surge, et accipe puerum, et matrem eius, et fuge in Ægyptum, et esto ibi usque dum dicam tibi. Futurum est enim ut Herodes quærat puerum ad perdendum eum.

14 Qui consurgens accepit puerum, et matrem eius nocte, et secessit in Ægyptum: 15 et erat ibi usque ad obitum Herodis: ut adimpleretur quod dictum est a Domino per Prophetam dicentem: Ex Ægypto vocavi filium meum.

Herodes
pueros
occidit

16 Tunc Herodes videns quoniam illusus esset a Magis, iratus est valde, et mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethlehem, et in omnibus finibus eius a bimatu et infra secundum tempus, quod exquisierat a Magis. 17 Tunc adimpletum est quod dictum est per Ieremiam prophetam dicentem:

18 Vox in Rama audita est ploratus, et ululatus multus:

Rachel plorans filios suos, et noluit consolari, quia non sunt.

sacra fa-
milia in
Nazareth
habitat

19 Defuncto autem Herode, ecce angelus Domini apparuit in somnis Ioseph in Ægypto, 20 dicens: Surge, et accipe puerum, et matrem eius, et vade in terram Israel: defuncti sunt enim, qui quærebant animam pueri. 21 Qui consurgens, accepit puerum, et matrem eius, et venit in terram Israel. 22 Audiens autem quod Archelaus regnaret in Iudæa pro Herode patre suo, timuit illo ire: et admonitus in somnis, secessit in partes Galilææ. 23 Et veniens habitavit in civitate, quæ vocatur Nazareth: ut adimpleretur quod dictum est per Prophetas: Quoniam Nazaræus vocabitur.

PARS PRIMA

Magisterium Salvatoris mundi, 3, 1—25, 46

I. A baptismo usque ad regressum in Gallæam, 3, 1—4, 11

1. Ministerium Ioannis baptistæ, 3, 1—17

3 ¹In diebus autem illis venit Ioannes Baptista prædicans in deserto Iudææ, ²et dicens: Pœnitentiam agite: appropinquavit enim regnum cœlorum. ³Hic est enim, qui dictus est per Isaiam prophetam dicentem:

Vox clamantis in deserto:

Parate viam Domini: rectas facite semitas eius.

⁴Ipse autem Ioannes habebat vestimentum de pilis camelorum, et zonam pelliceam circa lumbos suos: esca autem eius erat locustæ, et mel silvestre. ⁵Tunc exibat ad eum Ierosolyma, et omnis Iudæa, et omnis regio circa Iordanem; ⁶et baptizabantur ab eo in Iordane, confitentes peccata sua.

⁷Videns autem multos Pharisæorum, et Sadducæorum venientes ad baptismum suum, dixit eis: Progenies viperarum, quis demonstravit vobis fugere a ventura ira? ⁸Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ. ⁹Et ne velitis dicere intra vos: Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis quoniam potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abraham. ¹⁰Iam enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergo arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur.

¹¹Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiam: qui autem post me venturus est, fortior me est, cuius non sum dignus calceamenta portare: ipse vos baptizabit in Spiritu sancto, et igni. ¹²Cuius ventilabrum in manu sua: et permundabit aream

Prædicat
et
baptizat

malos re-
prehendit

Christum
evangeliza-
t

(2) Mc 1, 4; Lc 3, 3. — (3) Is 40, 3; Mc 1, 3; Lc 3, 4. — (9) Io 8, 39. — (11) Mc 1, 8; Lc 3, 16; Io 1, 26; Act 1, 5.

suam: et congregabit triticum suum in horreum, paleas autem comburet igni inextinguibili.

atque
baptizat

¹³ Tunc venit Iesus a Galilæa in Iordanem ad Ioannem, ut baptizaretur ab eo. ¹⁴ Ioannes autem prohibebat eum, dicens: Ego a te debeo baptizari, et tu venis ad me? ¹⁵ Respondens autem Iesus, dixit ei: Sine modo: sic enim decet nos implere omnem iustitiam. Tunc dimisit eum. ¹⁶ Baptizatus autem Iesus, confestim ascendit de aqua. Et ecce aperti sunt ei cæli: et vidit spiritum Dei descendentem sicut columbam, et venientem super se. ¹⁷ Et ecce vox de cælis dicens: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui.

2. Ieiunium et tentatio Domini, 4, 1—11

Ieiunans
esurit

4 ¹ Tunc Iesus ductus est in desertum a Spiritu, ut tentaretur a diabolo. ² Et cum ieiunasset quadraginta diebus, et quadraginta noctibus, postea esuriit.

et a dia-
bolo ten-
tatur

³ Et accedens tentator dixit ei: Si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant. ⁴ Qui respondens dixit: Scriptum est: Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. ⁵ Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam civitatem, et statuit eum super pinnaculum templi, ⁶ et dixit ei: Si filius Dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim:

Quia angelis suis mandavit de te,
et in manibus tollent te, ne forte offendas ad
lapidem pedem tuum.

⁷ Ait illi Iesus: Rursum scriptum est: Non tentabis Dominum Deum tuum. ⁸ Iterum assumpsit eum diabolus in montem excelsum valde: et ostendit ei omnia regna mundi, et gloriam eorum, ⁹ et dixit ei: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me. ¹⁰ Tunc dicit ei Iesus: Vade Satana: Scriptum est enim: Dominum Deum tuum adorabis, et illi

(13) Mc 1, 9; Lc 3, 21. — (17) Lc 9, 35; 2 Ptr 1, 17.
— (1) Mc 1, 12; Lc 4, 1. — (4) Dt 8, 3. — (6) Ps 90, 11.
— (7) Dt 6, 16. — (10) Dt 6, 13.

soli servies. ¹¹ Tunc reliquit eum diabolus: et ecce angeli accesserunt, et ministrabant ei.

II. A regressu in Gallilæam usque ad saturationem quinque millium, 4, 12—14, 12

I. Regressus in Galilæam, 4, 12—23

¹² Cum autem audisset Iesus quod Iohannes traditus esset, secessit in Galilæam: ¹³ et, relicta civitate Nazareth, venit, et habitavit in Capharnaum maritima, in finibus Zabulon, et Nephthalim: ¹⁴ ut adimpleretur quod dictum est per Isaiam prophetam:

¹⁵ Terra Zabulon, et terra Nephthalim, via maris trans Iordanem, Galilæa gentium:

¹⁶ populus, qui sedebat in tenebris, vidit lucem magnam:

et sedentibus in regione umbræ mortis, lux orta est eis.

¹⁷ Exinde cœpit Iesus prædicare, et dicere: Pœnitentiam agite: appropinquavit enim regnum cœlorum.

¹⁸ Ambulans autem Iesus iuxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem, qui vocatur Petrus, et Andream fratrem eius, mittentes rete in mare, (erant enim piscatores) ¹⁹ et ait illis: Venite post me, et faciam vos fieri piscatores hominum. ²⁰ At illi continuo relictis retibus secuti sunt eum. ²¹ Et procedens inde, vidit alios duos fratres, Iacobum Zebedæi, et Iohannem fratrem eius in navi cum Zebedæo patre eorum, reficientes retia sua: et vocavit eos. ²² Illi autem statim relictis retibus et patre, secuti sunt eum.

²³ Et circuibat Iesus totam Galilæam, docens in synagogis eorum, et prædicans evangelium regni: et sanans omnem languorem, et omnem infirmitatem in populo.

(12) Mc 1, 14; Lc 4, 14; Io 4, 43. — (15) Is 9, 1. — (17) Mc 1, 15. — (18) Mc 1, 16; Lc 5, 2.

Nazareth
relin-
quens in
Caphar-
naum ha-
bitat

pœnitentiam
prædicat

Petrum
et
Andream
Iacobum
et
Iohannem
vocat

in syn-
agogis
Galilææ
docet

2. Oratio in monte habita, 4, 24—7, 29

Occasio
orationis

24 Et abiit opinio eius in totam Syriam, et obtulerunt ei omnes male habentes, variis languoribus, et tormentis comprehensos, et qui dæmonia habebant, et lunaticos, et paralyticos, et curavit eos: 25 et secutæ sunt eum turbæ multæ de Galilæa, et Decapoli, et de Ierosolymis, et de Iudæa, et de trans Iordanem.

octo bea-
titudines

5 ¹ Videns autem Iesus turbas, ascendit in montem, et cum sedisset, accesserunt ad eum discipuli eius, ² et aperiens os suum docebat eos dicens:

³ Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum cælorum.

⁴ Beati mites: quoniam ipsi possidebunt terram.

⁵ Beati, qui lugent: quoniam ipsi consolabuntur.

⁶ Beati, qui esuriunt, et sitiunt iustitiam: quoniam ipsi saturabuntur.

⁷ Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur.

⁸ Beati mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt.

⁹ Beati pacifici: quoniam filii Dei vocabuntur.

¹⁰ Beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam: quoniam ipsorum est regnum cælorum.

de salu-
tari per-
secutione

¹¹ Beati estis cum maledixerint vobis, et persecuti vos fuerint, et dixerint omne malum adversum vos mentientes, propter me: ¹² gaudete, et exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis; sic enim persecuti sunt prophetas, qui fuerunt ante vos.

et officio
discipulo-
rum

¹³ Vos estis sal terræ. Quod si sal evanuerit, in quo salietur? ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras, et conculcetur ab hominibus. ¹⁴ Vos estis lux mundi. Non potest civitas abscondi supra

(25) Mc 3, 7; Lc 6, 17. — (3) Lc 6, 20. — (4) Ps 36, 11. — (5) Is 61, 2. — (8) Ps 23, 4. — (10) 1 Ptr 2, 20; 3, 14; 4, 14. — (13) Mc 9, 49; Lc 14, 34.

montem posita. ¹⁵ Neque accendunt lucernam, et ponunt eam sub modio, sed super candelabrum ut luceat omnibus, qui in domo sunt. ¹⁶ Sic luceat lux vestra coram hominibus: ut videant opera vestra bona; et glorificent patrem vestrum, qui in cælis est.

¹⁷ Nolite putare quoniam veni solvere legem, aut prophetas: non veni solvere, sed adimplere.

¹⁸ Amen quippe dico vobis, donec transeat cælum et terra, iota unum, aut unus apex non præteribit a lege, donec omnia fiant. ¹⁹ Qui ergo solverit unum de mandatis istis minimis, et docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cælorum: qui autem fecerit et docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum. ²⁰ Dico enim vobis, quia nisi abundaverit iustitia vestra plus quam Scribarum, et Phariseorum, non intrabitis in regnum cælorum.

²¹ Audistis quia dictum est antiquis: Non occides: qui autem occiderit, reus erit iudicio. ²² Ego autem dico vobis: quia omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo, raca: reus erit concilio. Qui autem dixerit, fatue: reus erit gehennæ ignis. ²³ Si ergo offers munus tuum ad altare, et ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adversum te: ²⁴ relinque ibi munus tuum ante altare, et vade prius reconciliari fratri tuo: et tunc veniens offers munus tuum. ²⁵ Esto consentiens adversario tuo cito dum es in via cum eo: ne forte tradat te adversarius iudici, et iudex tradat te ministro: et in carcerem mittaris. ²⁶ Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas novissimum quadrantem.

²⁷ Audistis quia dictum est antiquis: Non mœchaberis. ²⁸ Ego autem dico vobis: quia omnis, qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo. ²⁹ Quod si ocu-

de solutione et impletione legis

de homicidio, ira, reconciliatione

de adulterio, concupiscentia, divortio

(15) Mc 4, 21; Lc 8, 16; 11, 33. — (16) 1. Pir 2, 12. — (18) Lc 16, 17. — (19) Iac 2, 10. — (20) Lc 11, 39. — (21) Ex 20, 13; Dt 5, 17. — (25) Lc 12, 58. — (27) Ex 20, 14. — (29) Inf 18, 9; Mc 9, 46.

lus tuus dexter scandalizat te, erue eum, et proice abs te: expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam: ³⁰ Et si dextra manus tua scandalizat te, abscide eam, et proice abs te: expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam. ³¹ Dictum est autem: Quicumque dimiserit uxorem suam, det ei libellum repudii. ³² Ego autem dico vobis: Quia omnis, qui dimiserit uxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam mœcham: et qui dimissam duxerit, adulterat.

de iure
iurando

³³ Iterum audistis quia dictum est antiquis: Non periurabis: reddes autem Domino iuramenta tua. ³⁴ Ego autem dico vobis, non iurare omnino, neque per cælum, quia thronus Dei est: ³⁵ neque per terram, quia scabellum est pedum eius: neque per Ierosolymam, quia civitas est magni regis: ³⁶ neque per caput tuum iuraveris, quia non potes unum capillum album facere, aut nigrum. ³⁷ Sit autem sermo vester, est, est: non, non: quod autem his abundantius est, a malo est.

de talione

³⁸ Audistis quia dictum est: Oculum pro oculo, et dentem pro dente. ³⁹ Ego autem dico vobis, non resistere malo: sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi et alteram: ⁴⁰ et ei, qui vult tecum iudicio contendere, et tunicam tuam tollere, dimitte ei et pallium. ⁴¹ Et quicumque te angariaverit mille passus, vade cum illo et alia duo. ⁴² Qui petit a te, da ei: et volenti mutuari a te, ne avertaris.

de caritate
inimicorum

⁴³ Audistis quia dictum est: Diliges proximum tuum, et odio habebis inimicum tuum. ⁴⁴ Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros, bene-

(31) Dt 24, 1; Inf 19, 7. — (32) Mc 10, 11; Lc 16, 18; 1 Cor 7, 10. — (33) Ex 20, 7; Lv 19, 12; Dt 5, 11. — (37) Iac 5, 12. — (38) Ex 21, 24; Lv 24, 20; Dt 19, 21. — (39) Lc 6, 29. — (40) 1 Cor 6, 7. — (42) Dt 15, 8. — (43) Lv 19, 18. — (44) Lc 6, 27. — Rom 12, 20.

facite his, qui oderunt vos: et orate pro persecutibus, et calumniantibus vos: ⁴⁵ ut sitis filii patris vestri, qui in cælis est: qui solem suum oriri facit super bonos, et malos: et pluit super iustos et iniustos. ⁴⁶ Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne et publicani hoc faciunt? ⁴⁷ Et si salutaveritis fratres vestros tantum, quid amplius facitis? nonne et ethnici hoc faciunt? ⁴⁸ Estote ergo vos perfecti, sicut et pater vester cælestis perfectus est.

6 ¹ Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud patrem vestrum, qui in cælis est.

² Cum ergo facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciunt in synagogis, et in vicis, ut honorificentur ab hominibus: Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. ³ Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua: ⁴ ut sit eleemosyna tua in abscondito, et pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi.

⁵ Et cum oratis, non eritis sicut hypocritæ, qui amant in synagogis, et in angulis platearum stantes orare, ut videantur ab hominibus: amen dico vobis, receperunt mercedem suam. ⁶ Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum, et clauso ostio, ora patrem tuum in abscondito: et pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi. ⁷ Orantes autem, nolite multum loqui, sicut ethnici; putant enim quod in multiloquio suo exaudiantur. ⁸ Nolite ergo assimilari eis. Scit enim pater vester, quid opus sit vobis, antequam petatis eum.

⁹ Sic ergo vos orabitur:

Pater noster, qui es in cælis:
sanctificetur nomen tuum. ¹⁰ Adveniat regnum
tuum.

Fiat voluntas tua, sicut in cælo, et in terra.

(44) Lc 23, 34; Act 7, 59. — (9) Lc 11, 2.

de pura
intentione

de elec-
mosyna

de oratio-
ne in ge-
nere

de oratio-
ne domi-
nica

11 Panem nostrum supersubstantialem, da nobis hodie.

12 Et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris.

13 Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos a malo. Amen.

14 Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum: dimittet et vobis pater vester cælestis delicta vestra. 15 Si autem non dimiseritis hominibus: nec pater vester dimittet vobis peccata vestra.

16 Cum autem ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes; exterminant enim facies suas, ut appareant hominibus ieiunantes. Amen dico vobis, quia receperunt mercedem suam. 17 Tu autem, cum ieiunas, unge caput tuum, et faciem tuam lava, 18 ne videaris hominibus ieiunans, sed patri tuo, qui est in abscondito: et pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi.

19 Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra: ubi ærugo, et tinea demolitur: et ubi fures effodiunt, et furantur. 20 Thesaurizate autem vobis thesauros in cælo: ubi neque ærugo, neque tinea demolitur, et ubi fures non effodiunt, nec furantur. 21 Ubi enim est thesaurus tuus, ibi est et cor tuum. 22 Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex: totum corpus tuum lucidum erit. 23 Si autem oculus tuus fuerit nequam: totum corpus tuum tenebrosus erit. Si ergo lumen, quod in te est, tenebræ sunt: ipsæ tenebræ quantæ erunt? 24 Nemo potest duobus dominis servire: aut enim unum odio habebit, et alterum diliget: aut unum sustinebit, et alterum contemnet. Non potestis Deo servire, et mammonæ. 25 Ideo dico vobis, ne solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. Nonne anima plus est quam esca: et

(14) Sir 28, 3. 4. 5; Inf 18, 35; Mc 11, 25. — (20) Lc 12, 33; 1 Tim 6, 19. — (22) Lc 11, 34. — (24) Lc 16, 13. — (25) Ps 54, 23; Lc 12, 22; Phlp 4, 6; 1 Tim 6, 7; 1 Ptr 5, 7.

de ieiunio

de thesauris et sollicitudine

corpus plus quam vestimentum? ²⁶ Respicite volatilia cæli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea: et pater vester cælestis pascit illa. Nonne vos magis pluris estis illis? ²⁷ Quis autem vestrum cogitans potest adiicere ad staturam suam cubitum unum? ²⁸ Et de vestimento quid solliciti estis? Considerate lilia agri quomodo crescunt: non laborant, neque nent. ²⁹ Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut unum ex istis. ³⁰ Si autem fœnum agri, quod hodie est, et cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit: quanto magis vos modicæ fidei? ³¹ Nolite ergo solliciti esse, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? ³² hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim pater vester, quia his omnibus indigetis. ³³ Quærite ergo primum regnum Dei, et iustitiam eius: et hæc omnia adiicientur vobis. ³⁴ Nolite ergo solliciti esse in crastinum. Crastinus enim dies sollicitus erit sibi: sufficit diei malitia sua.

7 ¹ Nolite iudicare, ut non iudicemini. ² In quo enim iudicio iudicaveritis, iudicabimini: et in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. ³ Quid autem vides festucam in oculo fratris tui: et trabem in oculo tuo non vides? ⁴ Aut quomodo dicis fratri tuo: Sine eiiciam festucam de oculo tuo: et ecce trabs est in oculo tuo? ⁵ Hypocrita, eiice primum trabem de oculo tuo, et tunc videbis eiicere festucam de oculo fratris tui. ⁶ Nolite dare sanctum canibus: neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus suis, et conversi dirumpant vos.

⁷ Petite, et dabitur vobis: quærite, et invenietis: pulsate, et aperietur vobis. ⁸ Omnis enim, qui petit, accipit: et qui quærit, invenit: et pulsanti aperietur. ⁹ Aut quis est ex vobis homo, quem si petierit filius suus panem, numquid lapidem por-

de iudicio
malo

de peti-
tione effi-
caci

(1) Lc 6, 37; Rom 2, 1. — (2) Mc 4, 24. — (7) Inf 21, 22; Mc 11, 24; Lc 11, 9; Io 14, 13; Iac 11, 6.

riget ei? ¹⁰ Aut si piscem petierit, numquid serpentem porriget ei? ¹¹ Si ergo vos, cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris: quanto magis pater vester, qui in cælis est, dabit bona petentibus se?

de regula
caritatis

¹² Omnia ergo quæcumque vultis, ut faciant vobis homines, et vos facite illis. Hæc est enim lex, et Prophetæ.

de via du-
plici

¹³ Intrate per angustam portam: quia lata porta, et spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem, et multi sunt qui intrant per eam. ¹⁴ Quam angusta porta, et arcta via est, quæ ducit ad vitam: et pauci sunt, qui inveniunt eam!

de falsis
prophetis

¹⁵ Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces: ¹⁶ a fructibus eorum cognoscetis eos. Numquid colligunt de spinis uvas, aut de tribulis ficus? ¹⁷ Sic omnis arbor bona fructus bonos facit: mala autem arbor malos fructus facit. ¹⁸ Non potest arbor bona malos fructus facere: neque arbor mala bonos fructus facere: ¹⁹ Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur. ²⁰ Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos.

de bonis
operibus

²¹ Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum: sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cælis est, ipse intrabit in regnum cælorum. ²² Multi dicent mihi in illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo propheta- vimus, et in nomine tuo dæmonia eiecimus, et in nomine tuo virtutes multas fecimus? ²³ Et tunc confitebor illis: Quia numquam novi vos: discedite a me, qui operamini iniquitatem.

de viro
sapienti
ac stulto

²⁴ Omnis ergo, qui audit verba mea hæc, et facit ea, assimilabitur viro sapienti, qui ædificavit domum suam supra petram, ²⁵ et descendit plu-

(12) Tob 4, 16; Lc 6, 31. — (13) Lc 13, 24. —
(16) Lc 6, 44. — (19) Sup 3, 10. — (21) Inf 25, 11. —
(22) Act 19, 13. — (23) Ps 6, 9; Inf 25, 41; Lc 13, 27.
— (24) Lc 6, 47 s; Rom 2, 13; Jac 1, 22.

via, et venerunt flumina, et flaverunt venti, et irruerunt in domum illam, et non cecidit: fundata enim erat super petram. ²⁶ Et omnis, qui audit verba mea hæc, et non facit ea, similis erit viro stulto, qui ædificavit domum suam super arenam: ²⁷ et descendit pluvia, et venerunt flumina, et flaverunt venti, et irruerunt in domum illam, et cecidit, et fuit ruina illius magna.

²⁸ Et factum est: cum consummasset Iesus verba hæc, admirabantur turbæ super doctrina eius. ²⁹ Erat enim docens eos sicut potestatem habens, et non sicut Scribæ eorum, et Pharisæi.

3. Editio miraculorum variorum, 8, 1—9, 38.

8 ¹ Cum autem descendisset de monte, sequutæ sunt eum turbæ multæ: ² et ecce leprosus veniens, adorabat eum, dicens: Domine, si vis, potes me mundare. ³ Et extendens Iesus manum, tetigit eum, dicens: Volo. Mundare. Et confestim mundata est lepra eius. ⁴ Et ait illi Iesus: Vide, nemini dixeris: sed vade, ostende te sacerdoti, et offer munus, quod præcepit Moyses, in testimonium illis.

⁵ Cum autem introisset Capharnaum, accessit ad eum Centurio, rogans eum, ⁶ et dicens: Domine, puer meus iacet in domo paralyticus, et male torquetur. ⁷ Et ait illi Iesus: Ego veniam, et curabo eum. ⁸ Et respondens Centurio, ait: Domine non sum dignus ut intres sub tectum meum: sed tantum dic verbo, et sanabitur puer meus. ⁹ Nam et ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites, et dico huic: Vade, et vadit: et alii, Veni, et venit: et servo meo, Fac hoc, et facit. ¹⁰ Audiens autem Iesus miratus est, et sequentibus se dixit: Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Israel. ¹¹ Dico autem vobis, quod multi ab oriente, et occidente venient, et recumbent cum

(29) Mc 1, 22; Lc 4, 32. — (2) Mc 1, 40; Lc 5, 12. — (4) Lv 14, 2. — (5) Lc 7, 1. — (8) Lc 7, 6. — (11) Mal 1, 11.

admiratio
turbarum

Lepro-
sus munda-
tur

servus
centurio-
nis sana-
tur

Abraham, et Isaac, et Iacob in regno cælorum: ¹² filii autem regni eiicientur in tenebras exteriores: ibi erit fletus, et stridor dentium. ¹³ Et dixit Iesus Centurioni: Vade, et sicut credidisti, fiat tibi. Et sanatus est puer in illa hora.

socrus
Petri

¹⁴ Et cum venisset Iesus in domum Petri, vidit socrum eius iacentem, et febricitantem: ¹⁵ et tetigit manum eius, et dimisit eam febris, et surrexit, et ministrabat eis.

aliquæ
curantur

¹⁶ Vespere autem facto, obtulerunt ei multos dæmonia habentes: et eiiciebat spiritus verbo: et omnes male habentes curavit: ¹⁷ ut adimpleretur quod dictum est per Isaiam prophetam, dicentem:

Ipse infirmitates nostras accepit: et ægrotationes nostras portavit.

alius re-
pellitur et
alius vo-
catur

¹⁸ Videns autem Iesus turbas multas circum se, iussit ire trans fretum. ¹⁹ Et accedens unus scriba, ait illi: Magister, sequar te, quocumque ieris. ²⁰ Et dicit ei Iesus: Vulpes foveas habent, et volucres cæli nidus: filius autem hominis non habet ubi caput reclinet. ²¹ Altus autem de discipulis eius ait illi: Domine, permitte me primum ire, et sepelire patrem meum. ²² Iesus autem ait illi: Sequere me, et dimitte mortuos sepelire mortuos suos.

venti et
mare
obædiunt

²³ Et ascendente eo in naviculam, secuti sunt eum discipuli eius: ²⁴ et ecce motus magnus factus est in mari ita ut navicula operiretur fluctibus, ipse vero dormiebat. ²⁵ Et accesserunt ad eum discipuli eius, et suscitaverunt eum, dicentes: Domine, salva nos, perimus. ²⁶ Et dicit eis Iesus: Quid timidi estis, modicæ fidei? Tunc surgens, imperavit ventis, et mari, et facta est tranquillitas magna. ²⁷ Porro homines mirati sunt, dicentes: Qualis est hic, quia venti et mare obædiunt ei?

dæmonia-
ci Gera-
seni libe-
rantur

²⁸ Et cum venisset trans fretum in regionem Gerasenorum, occurrerunt ei duo habentes dæmonia, de monumentis exeuntes, sævi nimis, ita ut

(16) Mc 1, 32. — (17) Is 53, 4; 1 Ptr 2, 24. — (20) Lc 9, 58. — (23) Mc 4, 36; Lc 8, 22. — (28) Mc 5, 1; Lc 8, 26.

nemo posset transire per viam illam. ²⁹ Et ecce clamaverunt, dicentes: Quid nobis, et tibi, Iesu fili Dei? Venisti huc ante tempus torquere nos? ³⁰ Erat autem non longe ab illis grex multorum porcorum pascens. ³¹ Dæmones autem rogabant eum, dicentes: Si eiicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum. ³² Et ait illis: Ite. At illi exeuntes abierunt in porcos, et ecce impetu abiit totus grex per præceps in mare: et mortui sunt in aquis. ³³ Pastores autem fugerunt: et venientes in civitatem, nuntiaverunt omnia, et de eis, qui dæmonia habuerant. ³⁴ Et ecce tota civitas exiit obviam Iesu: et viso eo rogabant, ut transiret a finibus eorum.

9 ¹ Et ascendens in naviculam, transfretavit, et venit in civitatem suam. ² Et ecce offerebant ei paralyticum iacentem in lecto. Et videns Iesus fidem illorum, dixit paralytico: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. ³ Et ecce quidam de Scribis dixerunt intra se: Hic blasphemat. ⁴ Et cum vidisset Iesus cogitationes eorum, dixit: Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris? ⁵ Quid est facilius dicere: Dimittuntur tibi peccata tua: an dicere: Surge, et ambula? ⁶ Ut autem sciatis, quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum, et vade in domum tuam. ⁷ Et surrexit, et abiit in domum suam. ⁸ Videntes autem turbæ timuerunt, et glorificaverunt Deum, qui dedit potestatem talem hominibus.

⁹ Et, cum transiret inde Iesus, vidit hominem sedentem in telonio, Matthæum nomine: Et ait illi: Sequere me. Et surgens, secutus est eum.

¹⁰ Et factum est discumbente eo in domo, ecce multi publicani, et peccatores venientes discumbebant cum Iesu, et discipulis eius.

¹¹ Et videntes Pharisæi, dicebant discipulis eius: Quare cum publicanis, et peccatoribus manducat Magister vester? ¹² At Iesus audiens, ait: Non

paralyticus absolutus lectum tollit

Matthæus vocatur

simulque pharisæi

(30) Mc 5, 11; Lc 8, 32. — (34) Mc 5, 17; Lc 8, 37. — (2) Mc 2, 3; Lc 5, 18. — (9) Mc 2, 14; Lc 5, 27.

est opus valentibus medicus, sed male habentibus.
 13 Euntes autem discite quid est: Misericordiam volo, et non sacrificium. Non enim veni vocare iustos, sed peccatores.

et disci-
 puli Ioan-
 nis docen-
 tur

14 Tunc accesserunt ad eum discipuli Ioannis, dicentes: Quare nos, et Pharisei ieiunamus frequenter: discipuli autem tui non ieiunant? 15 Et ait illis Iesus: Numquid possunt filii sponsi lugere, quamdiu cum illis est sponsus? Venient autem dies cum auferetur ab eis sponsus: et tunc ieiunabunt. 16 Nemo autem immittit commissuram panni rudis in vestimentum vetus: tollit enim plenitudinem eius a vestimento: et peior scissura fit. 17 Neque mittunt vinum novum in utres veteres; alioquin rumpuntur utres, et vinum effunditur, et utres pereunt. Sed vinum novum in utres novos mittunt: et ambo conservantur.

hæmor-
 rhoissa
 sanatur
 et filia
 Iairi sus-
 citatur

16 Hæc illo loquente ad eos, ecce princeps unus accessit, et adorabat eum, dicens: Domine, filia mea modo defuncta est: sed veni, impone manum tuam super eam, et vivet. 19 Et surgens Iesus, sequebatur eum, et discipuli eius. 20 Et ecce mulier, quæ sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, accessit retro, et tetigit fimbriam vestimenti eius. 21 Dicebat enim intra se: Si tetigero tantum vestimentum eius: salva ero. 22 At Iesus conversus, et videns eam, dixit: Confide filia, fides tua te salvam fecit. Et salva facta est mulier ex illa hora. 23 Et cum venisset Iesus in domum principis, et vidisset tibicines et turbam tumultuantem, dicebat: 24 Recedite: non est enim mortua puella, sed dormit. Et deridebant eum. 25 Et cum eiecta esset turba, intravit: et tenuit manum eius. Et surrexit puella. 26 Et exiit fama hæc in universam terram illam.

duobus
 cæcis vi-
 sus

27 Et transeunte inde Iesu, secuti sunt eum duo cæci, clamantes, et dicentes: Miserere nostri, fili

(13) Os 6, 6; Iof 12, 7. — 1 Tim 1, 15. — (14) Mc 2, 18; Lc 5, 33. — (18) Mc 5, 22; Lc 8, 41. — (20) Mc 5, 25; Lc 8, 43.

David. ²⁸ Cum autem venisset domum, accesserunt ad eum cæci. Et dicit eis Iesus: Creditis quia hoc possum facere vobis? Dicunt ei: Utique, Domine. ²⁹ Tunc tetigit oculos eorum, dicens: Secundum fidem vestram fiat vobis. ³⁰ Et aperti sunt oculi eorum: et comminatus est illis Iesus, dicens: Videte ne quis sciat. ³¹ Illi autem exeuntes, diffamaverunt eum in tota terra illa.

³² Egressis autem illis, ecce obtulerunt ei hominem mutum, dæmonium habentem. ³³ Et eiectione dæmonio, locutus est mutus, et miratæ sunt turbæ, dicentes: Numquam apparuit sic in Israel. ³⁴ Pharisæi autem dicebant: In principe dæmoniorum eiicit dæmones.

³⁵ Et circuibat Iesus omnes civitates, et castella, docens in synagogis eorum, et prædicans evangelium regni, et curans omnem languorem, et omnem infirmitatem.

4. Missio et institutio apostolorum, 9, 36—10, 42

³⁶ Videns autem turbas, misertus est eis: quia erant vexati, et iacentes sicut oves non habentes pastorem. ³⁷ Tunc dicit discipulis suis: Messis quidem multa, operarii autem pauci. ³⁸ Rogate ergo Dominum messis, ut mittat operarios in messem suam.

10 ¹ Et convocatis duodecim discipulis suis, dedit illis potestatem spirituum immundorum, ut eicerent eos, et curarent omnem languorem, et omnem infirmitatem.

² Duodecim autem Apostolorum nomina sunt hæc. Primus: Simon, qui dicitur Petrus, et Andreas frater eius, ³ Iacobus Zebedæi, et Ioannes frater eius, Philippus, et Bartholomæus, Thomas, et Matthæus publicanus, Iacobus Alphæi, et Thaddæus, ⁴ Simon Cananæus, et Iudas Iscariotes, qui et tradidit eum.

(32) Inf. 12, 22; Lc 11, 14. — (35) Mc 6, 6. — (37) Lc 10, 2. — (1) Mc 3, 13; Lc 6, 13; 9, 1; 10, 1.

et muto
dæmonia-
co lingua
restitui-
tur

omnes
infirmi
sanantur

Iesus
turbarum
misere-
tur

apostolis
potesta-
tem dat

qui enu-
merantur

eos mittit
et instituit de ra-
dione
'prædi-
candi

⁶ Hos duodecim misit Iesus: præcipiens eis, dicens: In viam gentium ne abieritis, et in civitates Samaritanorum ne intraveritis: ⁶ sed potius ite ad oves, quæ perierunt domus Israel. ⁷ Euntes autem prædicare, dicentes: Quia appropinquavit regnum cælorum. ⁸ Infirmos curate, mortuos suscite, leprosos mundate, dæmones eiicite: gratis accepistis, gratis date. ⁹ Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris: neque peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam: dignus enim est operarius cibo suo. ¹¹ In quamcumque autem civitatem, aut castellum intraveritis, interrogate, quis in ea dignus sit: et ibi manete donec exeatis. ¹² Intrantes autem in domum, salutate eam, dicentes: Pax huic domui. ¹³ Et si quidem fuerit domus illa digna, veniet pax vestra super eam: si autem non fuerit digna, pax vestra revertetur ad vos. ¹⁴ Et quicumque non receperit vos, neque audierit sermones vestros: exeuntes foras de domo, vel civitate, excutite pulverem de pedibus vestris. ¹⁵ Amen dico vobis: Tolerabilius erit terræ Sodomorum, et Gomorrhæorum in die iudicii, quam illi civitati.

de persecu-
tione discipu-
lorum
suorum

¹⁶ Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbæ. ¹⁷ Cavete autem ab hominibus. Tradent enim vos in conciliis, et in synagogis suis flagellabunt vos: ¹⁸ et ad præsides, et ad reges ducemini propter me in testimonium illis, et gentibus. ¹⁹ Cum autem tradent vos, nolite cogitare quomodo, aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora; quid loquamini. ²⁰ Non enim vos estis qui loquamini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. ²¹ Tradet autem frater fratrem in mortem, et pater filium: et insurgent filii in parentes, et morte eos afficient: ²² et eritis

(6) Act 13, 46. — (9) Mc 6, 8; Lc 9, 3; 10, 4. —
(16) Lc 10, 3. — (17) Lc 12, 11.

odio omnibus propter nomen meum: qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. ²³ Cum autem persequerentur vos in civitate ista, fugite in aliam. Amen dico vobis, non consummabitis civitates Israel, donec veniat Filius hominis. ²⁴ Non est discipulus super magistrum, nec servus super dominum suum. ²⁵ Sufficit discipulo, ut sit sicut magister eius: et servo, sicut dominus eius. Si Patrem familias Beelzebub vocaverunt: quanto magis domesticos eius? ²⁶ Ne ergo timueritis eos: Nihil enim est opertum, quod non revelabitur: et occultum, quod non scietur. ²⁷ Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: et quod in aure auditis, prædicate super tecta. ²⁸ Et nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potius timete eum, qui potest et animam, et corpus perdere in gehennam. ²⁸ Nonne duo passeret asse veneunt: et unus ex illis non cadet super terram sine patre vestro? ³⁰ Vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt. ³¹ Nolite ergo timere: multis passeribus meliores estis vos. ³² Omnis ergo, qui confitebitur me coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo, qui in cælis est: ³³ qui autem negaverit me coram hominibus, negabo et ego eum coram Patre meo, qui in cælis est.

⁸⁴ Nolite arbitrari quia pacem venerim mittere in terram: non veni pacem mittere, sed gladium. ³⁵ Veni enim separare hominem adversus patrem suum, et filiam adversus matrem suam, et nurum adversus socrum suam: ³⁶ et inimici hominis, domestici eius. ³⁷ Qui amat patrem, aut matrem plus quam me, non est me dignus; et qui amat filium, aut filiam super me, non est me dignus. ³⁸ Et qui non accipit crucem suam, et sequitur

de separatione
hominum

(24) Lc 6, 40; Io 13, 16; 15, 20. — (26) Mc 4, 22; Lc 8, 17; 12, 2. — (30) 2 Sm 14, 11; Act 27, 34. — (32) Mc 8, 38; Lc 9, 26; 12, 8; 2 Tim 2, 12. — (34) Lc 12, 51. — (36) Mch 7, 6. — (37) Lc 14, 26. — (38) Inf 16, 24; Mc 8, 34; Lc 9, 23; 14, 27.

me, non est me dignus. ³⁹ Qui invenit animam suam, perdet illam: et qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam.

de mer-
cede dis-
cipulos
recipien-
tium

⁴⁰ Qui recipit vos, me recipit: et qui me recipit, recipit eum, qui me misit. ⁴¹ Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet: et qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. ⁴² Et quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ tantum in nomine discipuli: amen dico vobis, non perdet mercedem suam.

5. Legatio Ioannis baptistæ, 11, 1—30

Iesus
discipulis
Ioannis
respon-
det

11 ¹ Et factum est, cum consummasset Iesus, præcipiens duodecim discipulis suis, transit inde ut doceret, et prædicaret in civitatibus eorum. ² Ioannes autem cum audisset in vinculis opera Christi, mittens duos de discipulis suis, ³ ait illi: Tu es, qui venturus es, an alium expectamus? ⁴ Et respondens Iesus ait illis: Euntes renuntiate Ioanni quæ audistis, et vidistis. ⁵ Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur: ⁶ et beatus est, qui non fuerit scandalizatus in me.

bapti-
stam
summis
laudibus
effert

⁷ Illis autem abeuntibus, cœpit Iesus dicere ad turbas de Ioanne: Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam? ⁸ Sed quid existis videre? hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt. ⁹ Sed quid existis videre? prophetam? Etiam dico vobis, et plus quam prophetam. ¹⁰ Hic est enim, de quo scriptum est:

Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

¹¹ Amen dico vobis, non surrexit inter natos mulierum maior Ioanne Baptista: qui autem minor est in regno cælorum, maior est illo. ¹² A diebus

(39) Lc 17, 33; Io 12, 25. — (40) Lc 10, 16; Io 13, 20. — (42) Mc 9, 40. — (2) Lc 7, 18. — (5) Is 35, 5; 61, 1. — (7) Lc 7, 24. — (10) Mal 3, 1; Mc 1, 2; Lc 7, 27.

autem Ioannis Baptistæ usque nunc, regnum cælorum vim patitur, et violenti rapiunt illud. ¹³ Omnes enim prophetæ, et lex usque ad Ioannem prophetaverunt: ¹⁴ et si vultis recipere, ipse est Elias, qui venturus est. ¹⁵ Qui habet aures audiendi, audiat.

¹⁸ Cui autem similem æstimabo generationem istam? Similis est pueris sedentibus in foro: qui clamantes cœqualibus ¹⁷ dicunt:

Cecinimus vobis, et non saltastis: lamentavimus, et non planxistis.

¹⁸ Venit enim Ioannes neque manducans, neque bibens, et dicunt: Dæmonium habet. ¹⁹ Venit filius hominis manducans, et bibens, et dicunt: Ecce homo vorax, et potator vini, publicanorum, et peccatorum amicus. Et iustificata est sapientia a filiis suis.

²⁰ Tunc cœpit exprobrare civitatibus, in quibus factæ sunt plurimæ virtutes eius, quia non egissent pœnitentiam. ²¹ Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida: quia, si in Tyro, et Sidone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio, et cinere pœnitentiam egissent. ²² Verumtamen dico vobis: Tyro, et Sidoni remissius erit in die iudicii, quam vobis. ²³ Et tu Capharnaum, numquid usque in cælum exaltaberis? usque in infernum descendes; quia, si in Sodomis factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in te, forte mansissent usque in hanc diem. ²⁴ Verumtamen dico vobis, quia terræ Sodomorum remissius erit in die iudicii, quam tibi.

²⁵ In illo tempore respondens Iesus dixit: Confiteor tibi, Pater, Domine cæli et terræ, quia abscondisti hæc a sapientibus, et prudentibus, et revelasti ea parvulis. ²⁶ Ita Pater: quoniam sic fuit placitum ante te. ²⁷ Omnia mihi tradita sunt a Patre meo. Et nemo novit Filium, nisi Pater: neque Patrem quis novit, nisi Filius, et cui voluerit

genera-
tionem
istam ca-
stigmat

tribus ci-
vitatibus
expro-
brat

Patri suo
confitefur

(14) Mat 4, 5. — (21) Lc 10, 13. — (27) Io 6, 46; 7, 28; 8, 19; 10, 15.

filii revelare. ²⁶ Venite ad me omnes, qui laboratis, et onerati estis, et ego reficiam vos. ²⁹ Tollite iugum meum super vos, et discite a me, quia mitis sum, et humilis corde: et invenietis requiem animabus vestris. ³⁰ Iugum enim meum suave est, et onus meum leve.

6. Acta post pascha prius synopticorum,
12, 1—21

Jesus discipulos
spicas
vellentes
defendit

12 ¹ In illo tempore abiit Jesus per sabbato: discipuli autem eius esurientes ceperunt vellere spicas, et manducare. ² Pharisei autem videntes, dixerunt ei: Ecce discipuli tui faciunt quod non licet facere sabbatis. ³ At ille dixit eis: Non legistis quid fecerit David, quando esuriit, et qui cum eo erant: ⁴ quomodo intravit in domum Dei, et panes propositionis comedit, quos non licebat ei edere, neque his, qui cum eo erant, nisi solis sacerdotibus? ⁵ Aut non legistis in lege quia sabbatis sacerdotes in templo sabbatum violant, et sine crimine sunt? ⁶ Dico autem vobis, quia templo maior est hic. ⁷ Si autem sciretis, quid est: Misericordiam volo, et non sacrificium: numquam condemnassetis innocentes: ⁸ Dominus enim est filius hominis etiam sabbati.

manum
aridam
restituit

⁹ Et cum inde transisset, venit in synagogam eorum. ¹⁰ Et ecce homo habens aridam, et interrogabant eum, dicentes: Si licet sabbatis curare? ut accusarent eum. ¹¹ Ipse autem dixit illis: Quis erit ex vobis homo, qui habeat ovem unam, et si cecliderit hæc sabbatis in foveam, nonne tenebit, et levabit eam? ¹² Quanto magis melior est homo ove? Itaque licet sabbatis benefacere. ¹³ Tunc ait homini: Extende manum tuam. Et extendit, et restituta est sanitati sicut altera. ¹⁴ Exeuntes autem Pharisei, consilium faciebant adversus eum, quomodo perderent eum.

(29) Ir 6, 16. — (30) 1 Io 5, 3. — (1) Mc 2, 23; Lc 6, 1. — (3) 1 Sm 21, 6. — (4) Lv 24, 9. — (5) Nm 28, 9. — (7) Os 6, 6. — (10) Mc 3, 1; Lc 6, 6. — (11) Dt 22, 4.

¹⁶ Iesus autem sciens recessit inde: et secuti sunt eum multi, et curavit eos omnes: ¹⁶ et præcepit eis ne manifestum eum facerent. ¹⁷ Ut adimpleretur quod dictum est: per Isaiam prophetam, dicentem:

secedit et
multos
sanat

¹⁸ Ecce puer meus, quem elegi, dilectus meus, in quo bene complacuit animæ meæ.

Ponam spiritum meum super eum, et iudicium gentibus nuntiabit.

¹⁹ Non contendet, neque clamabit, neque audiet aliquis in plateis vocem eius:

²⁰ arundinem quassatam non confringet, et linum fumigans non exstinguet, donec eiciat ad victoriam iudicium: ²¹ et in nomine eius gentes sperabunt.

7. De eiectione dæmoniorum et signo Ionæ, 12, 22—45

²² Tunc oblatus est ei dæmonium habens, cæcus, et mutus, et curavit eum ita ut loqueretur, et videret. ²³ Et stupebant omnes turbæ, et dicebant: Numquid hic est filius David? ²⁴ Pharisæi autem audientes, dixerunt: Hic non eiecit dæmones nisi in Beelzebub principe dæmoniorum. ²⁵ Iesus autem sciens cogitationes eorum, dixit eis: Omne regnum divisum contra se, desolabitur: et omnis civitas, vel domus divisa contra se, non stabit.

Satanas
satanam
non eiecit

²⁸ Et si satanas satanam eiecit, adversus se divisus est: quomodo ergo stabit regnum eius? ²⁷ Et si ego in Beelzebub eicio dæmones, filii vestri in quo eiciunt? Ideo ipsi iudices vestri erunt. ²⁸ Si autem ego in spiritu Dei eicio dæmones, igitur pervenit in vos regnum Dei. ²⁹ Aut quomodo potest quisquam intrare in domum fortis, et vasa eius diripere, nisi prius alligaverit fortem? Et tunc dominum illius diripiet. ³⁰ Qui non est mecum, contra me est: et qui non congregat mecum, spargit. ³¹ Ideo dico vobis: Omne peccatum, et blasphemia remittetur hominibus, spiritus autem blasphemie

(18) Is 42, 1. — (24) Sup 9, 34; Mc 3, 22; Lc 11, 15.
— (25) Lc 11, 17. — (31) Mc 3, 28; Lc 12, 10.

mia non remittetur. ³² Et quicumque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur ei neque in hoc sæculo, neque in futuro. ³³ Aut facite arborem bonam, et fructum eius bonum: aut facite arborem malam, et fructum eius malum: siquidem ex fructu arbor agnoscitur. ³⁴ Progenies viperarum, quomodo potestis bona loqui, cum sitis mali? ex abundantia enim cordis os loquitur. ³⁵ Bonus homo de bono thesauro profert bona: et malus homo de malo thesauro profert mala. ³⁶ Dico autem vobis quoniam omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicii. ³⁷ Ex verbis enim tuis iustificaberis, et ex verbis tuis condemnaberis.

Ionas
signum
est

³⁸ Tunc responderunt ei quidam de Scribis et Pharisæis, dicentes: Magister, volumus a te signum videre. ³⁹ Qui respondens ait illis: Generatio mala, et adultera signum quærit: et signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ prophetæ. ⁴⁰ Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus, et tribus noctibus; sic erit Filius hominis in corde terræ tribus diebus, et tribus noctibus. ⁴¹ Viri Ninivitæ surgent in iudicio cum generatione ista, et condemnabunt eam: quia pænitentiam egerunt in prædicatione Ionæ. Et ecce plus quam Ionas hic. ⁴² Regina austri surget in iudicio cum generatione ista, et condemnabit eam: quia venit a finibus terræ audire sapientiam Salomonis, et ecce plus quam Salomon hic.

satanas
in do-
mum re-
vertitur

⁴³ Cum autem immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærens requiem, et non invenit. ⁴⁴ Tunc dicit: Revertar in domum meam, unde exivi. Et veniens invenit eam vacantem, scopis mundatam, et ornatam. ⁴⁵ Tunc vadit, et assumit septem alios spiritus secum nequiores se, et intrantes habitant ibi: et fiunt novissima

(34) Lc 6, 45. — (39) Inf 16, 4; Lc 11, 29; 1 Cor 1, 22. — Ion 2, 1. — (41) Ion 3, 5. — (42) 1 Rg 10, 1; 2 Par 9, 1. — (43) Lc 11, 24. — (45) 2 Ptr 2, 20.

hominis illius peiora prioribus. Sic erit et generationi huic pessimæ.

8. De cognatis Christi, 12, 46—50

46 Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater eius, et fratres stabant foris, quærentes loqui ei. 47 Dixit autem ei quidam: Ecce mater tua, et fratres tui foris stant quærentes te. 48 At ipse respondens dicenti sibi, ait: Quæ est mater mea, et qui sunt fratres mei? 49 Et extendens manum in discipulos suos, dixit: Ecce mater mea, et fratres mei. 50 Quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in cælis est: ipse meus frater, et soror, et mater est.

Omnes voluntatem Dei facientes

9. Parabolæ variæ, 13, 1—52

13 1 In illo die exiens Iesus de domo, sedebat secus mare. 2 Et congregatæ sunt ad eum turbæ multæ, ita ut in naviculam ascendens sederet: et omnis turba stabat in litore, 3 et locutus est eis multa in parabolis, dicens:

Occasio

Ecce exiit qui seminat, seminare. 4 Et dum seminat, quædam ceciderunt secus viam, et venerunt volucres cæli, et comederunt ea. 5 Alia autem ceciderunt in petrosa, ubi non habebant terram multam: et continuo exorta sunt, quia non habebant altitudinem terræ: 6 sole autem orto æstuaverunt: et quia non habebant radicem, aruerunt. 7 Alia autem ceciderunt in spinas: et creverunt spinæ, et suffocaverunt ea. 8 Alia autem ceciderunt in terram bonam: et dabant fructum, aliud centesimum, aliud sexagesimum, aliud trigesimum. 9 Qui habet aures audiendi, audiat.

parabola seminantis turbæ proponitur

10 Et accedentes discipuli dixerunt ei: Quare in parabolis loqueris eis? 11 Qui respondens, ait illis: Quia vobis datum est nosse mysteria regni cælorum: illis autem non est datum. 12 Qui enim habet, dabitur ei, et abundabit: qui autem non ha-

et discipulis capacibus

(46) Mc 3, 31; Lc 8, 19. — (2) Mc 4, 1; Lc 8, 4. — (12) Inf 25, 29.

bet, et quod habet auferetur ab eo. ¹³ Idco in parabolis loquor eis: quia videntes non vident, et audientes non audiunt, neque intelligunt. ¹⁴ Et adimpletur in eis prophetia Isaïæ dicentis:

Auditu audietis, et non intelligetis: et videntes videbitis, et non videbitis:

¹⁵ Incrassatum est enim cor populi huius, et auribus graviter audierunt, et oculos suos clausèrunt:

ne quando videant oculis, et auribus audiant, et corde intelligant, et convertantur, et sanem eos.

¹⁶ Vestri autem beati oculi quia vident, et aures vestræ quia audiunt. ¹⁷ Amen quippe dico vobis, quia multi prophetæ, et iusti cupierunt videre quæ videtis, et non viderunt: et audire quæ auditis, et non audierunt. ¹⁸ Vos ergo audite parabolam seminantis.

¹⁹ Omnis, qui audit verbum regni, et non intelligit, venit malus, et rapit quod seminatum est in corde eius: hic est qui secus viam seminatus est. ²⁰ Qui autem super petrosa seminatus est, hic est, qui verbum audit, et continuo cum gaudio accipit illud: ²¹ non habet autem in se radicem, sed est temporalis: facta autem tribulatione et persecutione propter verbum, continuo scandalizatur. ²² Qui autem seminatus est in spinis, hic est, qui verbum audit, et sollicitudo sæculi istius, et fallacia divitiarum suffocat verbum, et sine fructu efficitur. ²³ Qui vero in terram bonam seminatus est, hic est qui audit verbum, et intelligit, et fructum affert, et facit aliud quidem centesimum, aliud autem sexagesimum, aliud vero trigessimum.

²⁴ Aliam parabolam proposuit illis, dicens: Simile factum est regnum cælorum homini, qui seminavit bonum semen in agro suo. ²⁵ Cum autem dormirent homines, venit inimicus eius, et superseminavit zizania in medio tritici, et abiit. ²⁶ Cum

(14) Is 6, 9; Mc 4, 12; Lc 8, 10; Io 12, 40; Act 28, 26; Rom 11, 8. — (17) Lc 10, 24. — (24) Mc 4, 26.

Omnes
voluta
tem De
facientes

explica-
tur

parabola
seminan-
tis tur-
pitudi-
nem

parabola
zizanio-
rum

autem crevisset herba, et fructum fecisset, tunc apparuerunt et zizania. ²⁷ Accedentes autem servi patrisfamilias, dixerunt ei: Domine, nonne bonum semen seminasti in agro tuo? Unde ergo habet zizania? ²⁸ Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit: Servi autem dixerunt ei, Vis, imus, et colligimus ea? ²⁹ Et ait: Non: ne forte colligentes zizania, eradicetis simul cum eis et triticum. ³⁰ Sinite utraque crescere usque ad messem, et in tempore messis dicam messoribus: Colligite primum zizania, et alligate ea in fasciculos ad comburendum, triticum autem congregate in horreum meum.

³¹ Aliam parabolam proposuit eis dicens: Simile est regnum cælorum grano sinapis, quod accipiens homo seminavit in agro suo: ³² quod minimum quidem est omnibus seminibus: cum autem creverit, maius est omnibus oleribus, et fit arbor, ita ut volucres cæli veniant, et habitent in ramis eius.

³³ Aliam parabolam locutus est eis. Simile est regnum cælorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinæ satis tribus, donec fermentatum est totum.

³⁴ Hæc omnia locutus est Iesus in parabolis ad turbas: et sine parabolis non loquebatur eis: ³⁵ ut impleretur quod dictum erat per Prophetam dicentem:

Aperiam in parabolis os meum, et eructabo abscondita a constitutione mundi.

³⁶ Tunc, dimissis turbis, venit in domum: et accesserunt ad eum discipuli eius, dicentes: Edisere nobis parabolam zizaniorum agri. ³⁷ Qui respondens ait illis: Qui seminat bonum semen, est Filius hominis. ³⁸ Agri autem, est mundus. Bonum vero semen, hi sunt filii regni. Zizania autem, filii sunt nequam. ³⁹ Inimicus autem, qui seminavit ea, est diabolus. Messis vero, consummatio sæculi est. Messores autem, angeli sunt. ⁴⁰ Sicut ergo colliguntur zizania, et igni combu-

parabola
grani
sinapis

parabola
fermenti

quare para-
bolæ
proponuntur

parabola
zizaniorum
discipulis
explicatur

(31) Mc 4, 31; Lc. 13, 19. — (33) Lc 13, 21. — (35) Ps 77, 2. — (36) Mc 4, 34. — (39) Apc 14, 15.

runtur: sic erit in consummatione sæculi. ⁴¹ Mittet filius hominis angelos suos, et colligent de regno eius omnia scandala, et eos, qui faciunt iniquitatem: ⁴² et mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus, et stridor dentium. ⁴³ Tunc iusti fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum. Qui habet aures audiendi, audiat.

parabola
thesauri

⁴⁴ Simile est regnum cælorum thesauro abscondito in agro: quem qui invenit homo, abscondit, et præ gaudio illius vadit, et vendit universa quæ habet, et emit agrum illum.

parabola
margaritæ

⁴⁵ Iterum simile est regnum cælorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas. ⁴⁶ Inventa autem una pretiosa margarita, abiit, et vendidit omnia quæ habuit, et emit eam.

parabola
sagenæ

⁴⁷ Iterum simile est regnum cælorum sagenæ missæ in mare, et ex omni genere piscium congreganti. ⁴⁸ Quam, cum impleta esset, educentes, et secus litus sedentes, elegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserunt. ⁴⁹ Sic erit in consummatione sæculi: exhibunt angeli, et separabunt malos de medio iustorum, ⁵⁰ et mittent eos in caminum ignis: ibi erit fletus, et stridor dentium.

intelligentia
parabolarum

⁵¹ Intellexistis hæc omnia? Dicunt ei: Etiam. ⁵² Ait illis: Ideo omnis scriba doctus in regno cælorum, similis est homini patrifamilias, qui profert de thesauro suo nova et vetera.

10. Incredulitas Nazarenorum, 13. 53—58

Scandalizantur in
Iesu

⁵³ Et factum est, cum consummasset Iesus parabolas istas, transiit inde. ⁵⁴ Et veniens in patriam suam, docebat eos in synagogis eorum, ita ut mirarentur, et dicerent: Unde huic sapientia hæc, et virtutes? ⁵⁵ Nonne hic est fabri filius? Nonne mater eius dicitur Maria, et fratres eius, Iacobus, et Ioseph, et Simon, et Iudas: ⁵⁶ et sorores eius, nonne omnes apud nos sunt? Unde ergo huic omnia ista? ⁵⁷ Et scandalizabantur in eo. Iesus

(43) Sap 3, 7; Dn 12, 3. — (54) Mc 6, 1; Lc 4, 16. — (55) Io 6, 42.

autem dixit eis: Non est propheta sine honore nisi in patria sua, et in domo sua. ⁵⁸ Et non fecit ibi virtutes multas propter incredulitatem illorum.

II. Herodis tetrarchæ opinio, 14, 1—12

14 ¹ In illo tempore audivit Herodes tetrarcha famam Iesu: ² et ait pueris suis: Hic est Ioannes Baptista: ipse surrexit a mortuis, et ideo virtutes operantur in eo.

³ Herodes enim tenuit Ioannem, et alligavit eum: et posuit in carcerem propter Herodiam uxorem fratris sui. ⁴ Dicebat enim illi Ioannes: Non licet tibi habere eam. ⁵ Et volens illum occidere, timuit populum: quia sicut prophetam eum habebant.

⁶ Die autem natalis Herodis saltavit filia Herodiadis in medio, et placuit Herodi. ⁷ Unde cum iuramento pollicitus est ei dare quodcumque postulasset ab eo. ⁸ At illa præmonita a matre sua, Da mihi, inquit, hic in disco caput Ioannis Baptistæ. ⁹ Et contristatus est rex: propter iuramentum autem, et eos, qui pariter recumbebant, iussit dari. ¹⁰ Misitque et decollavit Ioannem in carcere. ¹¹ Et allatum est caput eius in disco, et datum est puellæ, et attulit matri suæ. ¹² Et accedentes discipuli eius, tulerunt corpus elus, et sepelierunt illud: et venientes nuntiaverunt Iesu.

III. A saturatione quinque milium usque ad iter ultimum, 14, 13—20, 16

1. Saturatio quinque milium, 14, 13—36

¹³ Quod cum audisset Iesus, secessit inde in navicula, in locum desertum seorsum: et cum audissent turbæ, secutæ sunt eum pedestres de civitatibus. ¹⁴ Et exiens vidit turbam multam, et misertus est eis, et curavit languidos eorum.

¹⁵ Vespere autem facto, accesserunt ad eum discipuli eius, dicentes: Desertus est locus, et hora

(1) Mc 6, 14; Lc 9, 7. — (3) Mc 6, 17; Lc 3, 19:—
(5) Inf 21, 26. — (13) Mc 6, 31; Lc 9, 10; Io 6, 1. (E)

Credit
Ioannem
surrexis-
se

quem
alligave-
rat

ac decol-
laverat

Etque
mastram
tulit

martyr
nuntius
nuntius

Iesus
ægtotos
sanat

turbas
satiat

idque
ante
pascha
(Io 6, 4)

iam præterit: dimitte turbas, ut euntes in castella, emant sibi escas. ¹⁶ Iesus autem dixit eis: Non habent necesse ire: date illis vos manducare. ¹⁷ Responderunt ei: Non habemus hic nisi quinque panes, et duos pisces. ¹⁸ Qui ait eis: Afferte mihi illos huc. ¹⁹ Et cum iussisset turbam discumbere super fœnum, acceptis quinque panibus, et duobus piscibus, aspiciens in cœlum benedixit, et fregit, et dedit discipulis panes, discipuli autem turbis. ²⁰ Et manducaverunt omnes, et saturati sunt. Et tulerunt reliquias, duodecim cophinos fragmentorum plenos. ²¹ Manducantium autem fuit numerus, quinque millia virorum, exceptis mulieribus, et parvulis. ²² Et statim compulit Iesus discipulos ascendere in naviculam, et præcedere eum trans fretum, donec dimitteret turbas. ²³ Et diuissa turba, ascendit in montem solus orare. Vespere autem facto solus erat ibi.

super
mare am-
bulat

²⁴ Navicula autem in medio mari iactabatur fluctibus: erat enim contrarius ventus. ²⁵ Quarta autem vigilia noctis, venit ad eos ambulans super mare. ²⁶ Et videntes eum super mare ambulantem, turbati sunt, dicentes: Quia phantasma est. Et præ timore clamaverunt. ²⁷ Statimque Iesus locutus est eis, dicens: Habete fiduciam: ego sum, nolite timere. ²⁸ Respondens autem Petrus dixit: Domine, si tu es, iube me ad te venire super aquas. ²⁹ At ipse ait: veni. Et descendens Petrus de navicula, ambulabat super aquam ut veniret ad Iesum. ³⁰ Videns vero ventum validum, timuit: et cum cœpisset mergi, clamavit dicens: Domine, salvum me fac. ³¹ Et continuo Iesus extendens manum, apprehendit eum: et ait illi: Modicæ fidei, quare dubitasti? ³² Et cum ascendissent in naviculam, cessavit ventus. ³³ Qui autem in navicula erant, venerunt, et adoraverunt eum, dicentes: Vere filius Dei es. ³⁴ Et cum transfretassent, venerunt in terram Genesar.

Petrum
dubitan-
tem susci-
piens

(17) Io 6, 9. — (22) Mc 6, 45. — (23) Io 6, 15. —
(34) Mc 6, 53.

³⁵ Et cum cognovissent eum viri loci illius, miserunt in universam regionem illam, et obtulerunt ei omnes male habentes: ³⁶ et rogabant eum ut vel fimbriam vestimenti eius tangerent. Et quicumque tetigerunt, salvi facti sunt.

in terra
Genesar
ægrotos
sanat

2. Refutatio scribarum et pharisæorum, 15, 1—20.

15 ¹ Tunc accesserunt ad eum ab Ierosolymis Scribæ, et Pharisæi, dicentes: ² Quare discipuli tui transgrediuntur traditionem seniorum? non enim lavant manus suas cum panem manducant. ³ Ipse autem respondens ait illis: Quare et vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram? Nam Deus dixit: ⁴ Honora patrem, et matrem; et: Qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur. ⁵ Vos autem dicitis: Quicumque dixerit patri, vel matri, Mûnus quodcumque est ex me, tibi proderit: ⁶ et non honorificabit patrem suum, aut matrem suam: et irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram. ⁷ Hypocritæ, bene prophetavit de vobis Isaias, dicens:

Manda-
tum Dei
propter
traditio-
nem non
violand-
um est

⁸ Populus hic labiis me honorat: cor autem eorum longe est a me.

⁹ Sine causa autem colunt me, docentes doctrinas, et mandata hominum.

¹⁰ Et convocatis ad se turbis, dixit eis: Audite, et intelligite. ¹¹ Non quod intrat in os, coinquinat hominem: sed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem.

interna
hominem
coinquin-
nant

¹² Tunc accedentes discipuli eius, dixerunt ei: Scis quia Pharisæi audito verbo hoc, scandalizati sunt? ¹³ At ille respondens ait: Omnis plantatio, quam non plantavit Pater meus cælestis, eradicabitur. ¹⁴ Sinite illos: cæci sunt, et duces cæcorum; cæcus autem si cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt.

pharisæi
cæci e reg-
no eici-
entur

(1) Mc 7, 1. — (4) Ex 20, 12; Dt 5, 16; Eph 6, 2, — Ex 21, 17; Lv 20, 9; Pr 20, 20. — (8) Is 29, 13; Mc 7, 6. (13) Io 15, 2. — (14) Lc 6, 39.

quare ex-
terna non
coinquan-
nent

¹⁵ Respondens autem Petrus dixit ei: Edissere nobis parabolam istam. ¹⁶ At ille dixit: Adhuc et vos sine intellectu estis? ¹⁷ Non intelligitis quia omne, quod in os intrat, in ventrem vadit, et in secessum emittitur? ¹⁸ Quæ autem procedunt de ore, de corde exeunt, et ea coinquant hominem: ¹⁹ de corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemiæ. ²⁰ Hæc sunt, quæ coinquant hominem. Non lotis autem manibus manducare, non coinquant hominem.

3. Fides mulieris Chanaanæ, 15, 21—28

Filia eius
a dæmo-
nio libe-
ratur

²¹ Et egressus inde Iesus secessit in partes Tyri, et Sidonis. ²² Et ecce mulier Chanaanæ a finibus illis egressa clamavit, dicens ei: Miserere mei Domine fili David: filia mea male a dæmonio vexatur. ²³ Qui non respondit ei verbum. Et accedentes discipuli eius rogabant eum dicentes: Dimitte eam: quia clamat post nos. ²⁴ Ipse autem respondens ait: Non sum missus nisi ad oves, quæ perierunt domus Israel. ²⁵ At illa venit, et adoravit eum, dicens: Domine, adiuva me. ²⁶ Qui respondens ait: Non est bonum sumere panem filiorum, et mittere canibus. ²⁷ At illa dixit: Etiam Domine: nam et catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum. ²⁸ Tunc respondens Iesus, ait illi: O mulier, magna est fides tua: fiat tibi sicut vis. Et sanata est filia eius ex illa hora.

4. Saturatio quattuor milium, 15, 29—39

Iesus
ægrotos
sanat

²⁹ Et cum transisset inde Iesus, venit secus Mare Galilææ: et ascendens in montem, sedebat ibi. ³⁰ Et accesserunt ad eum turbæ multæ, habentes secum mutos, cæcos, claudos, debiles, et alios multos: et proiecerunt eos ad pedes eius, et curavit eos: ³¹ ita ut turbæ mirarentur videntes mutos

(15) Mc 7, 17. — (21) Mc 7, 24. — (24) Sup 10, 6; lo 10, 3. — (30) Is 35, 5.

loquentes, claudos ambulantes, cæcos videntes: et magnificabant Deum Israel.

³² Iesus autem, convocatis discipulis suis, dixit: Misereor turbæ, quia triduo iam perseverant mecum, et non habent quod manducant: et dimittere eos leiunos nolo, ne deficiant in via. ³³ Et dicunt ei discipuli: Unde ergo nobis in deserto panes tantos, ut saturemus turbam tantam? ³⁴ Et ait illis Iesus: Quot habetis panes? At illi dixerunt: Septem, et paucos pisciculos. ³⁵ Et præcepit turbæ, ut discumberent super terram. ³⁶ Et accipiens septem panes, et pisces, et gratias agens, fregit, et dedit discipulis suis, et discipuli dederunt populo. ³⁷ Et comederunt omnes, et saturati sunt. Et quod superfuit de fragmentis, tulerunt septem sportas plenas. ³⁸ Erant autem qui manducaverunt, quattuor millia hominum, extra parvulos, et mulieres. ³⁹ Et, dimissa turba, ascendit in naviculam: et venit in fines Magedan.

5. Castigatio pharisæorum et sadducæorum, 16, 1—12

16 ¹ Et accesserunt ad eum Pharisei, et Sadducæi tentantes: et rogaverunt eum ut signum de cælo ostenderet eis. ² At ille respondens, ait illis: Facto vespere dicitis: Serenum erit, rubicundum est enim cælum. ³ Et mane: Hodie tempestas, rutilat enim triste cælum. ⁴ Faciem ergo cæli diiudicare nostis: signa autem temporum non potestis scire? Generatio mala et adultera signum quærit: et signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ prophetæ. Et relictis illis, abiit.

⁵ Et cum venissent discipuli eius trans fretum, oblitum sunt panes accipere. ⁶ Qui dixit illis: Intuemini, et cavete a fermento Phariseorum, et Sadducæorum. ⁷ At illi cogitabant intra se dicentes: Quia panes non accepimus. ⁸ Sciens autem Iesus, dixit: Quid cogitatis intra vos modicæ fidei, quia panes non habetis? ⁹ Nondum intelligitis,

(32) Mc 8, 1. — (1) Mc 8, 11. — (2) Lc 12, 54. — (4) Sup 12, 39. — Ion 2, 1. — (6) Mc 8, 15; Lc 12, 1.

et turbam
satiat

Increpan-
tur ac re-
linquun-
tur

eorum
doctrina
cavenda
notatur

neque recordamini quinque panum in quinque millia hominum, et quot cophinos sumpsistis? ¹⁰ neque septem panum in quattuor millia hominum, et quot sportas sumpsistis? ¹¹ Quare non intelligitis, quia non de pane dixi vobis: Cavete a fermento Pharisæorum, et Sadducæorum? ¹² Tunc intellexerunt quia non dixerit cavendum a fermento panum, sed a doctrina Pharisæorum, et Sadducæorum.

6. Confessio Simonis Petri, 16, 13—28

¹³ Venit autem Iesus in partes Cæsareæ Philippi: et interrogabat discipulos suos, dicens: Quem dicunt homines esse Filium hominis? ¹⁴ At illi dixerunt: Alii Ioannem Baptistam, alii autem Eliam, alii vero Ieremiam, aut unum ex prophetis. ¹⁵ Dicit illis Iesus: Vos autem quem me esse dicitis? ¹⁶ Respondens Simon Petrus dixit: Tu es Christus, filius Dei vivi. ¹⁷ Respondens autem Iesus, dixit ei: Beatus es Simon Bar Iona: quia caro, et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in cælis est. ¹⁸ Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam. ¹⁹ Et tibi dabo claves regni cælorum. Et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in cælis: et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in cælis. ²⁰ Tunc præcepit discipulis suis ut nemini dicerent quia ipse esset Iesus Christus.

²¹ Exinde cœpit Iesus ostendere discipulis suis, quia oporteret eum ire Ierosolymam, et multa pati a senioribus, et Scribis, et principibus sacerdotum, et occidi, et tertia die resurgere. ²² Et assumens eum Petrus, cœpit increpare illum dicens: Absit a te, Domine: non erit tibi hoc. ²³ Qui conversus, dixit Petro: Vade post me satana, scandalum

Iesus a
Simone
Christus
declara-
tus

mortem
ac resur-
rectionem su-
am præ-
dicit

(9) Sup 14, 17; Io 6, 9. — (10) Sup 15, 34. — (13) Mc 8, 27; Lc 9, 18. — (16) Io 6, 70. — (18) Io 1, 42. — (19) Is 22, 22; Io 20, 23. — (23) Mc 8, 33.

es mihi: quia non sapis ea, quæ Dei sunt, sed ea, quæ hominum.

²⁴ Tunc Iesus dixit discipulis suis: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me. ²⁵ Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam; qui autem perdidit animam suam propter me, inveniet eam. ²⁶ Quid enim prodest homini, si mundum universum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiat? Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua? ²⁷ Filius enim hominis venturus est in gloria Patris sui cum angelis suis: et tunc reddet unicuique secundum opera eius. ²⁸ Amen dico vobis, sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem, donec videant Filium hominis venientem in regno suo.

7. Transfiguratio Domini, 17, 1—13

17 ¹ Et post dies sex assumit Iesus Petrum, et Iacobum, et Ioannem fratrem eius, et ducit illos in montem excelsum seorsum: ² et transfiguratus est ante eos. Et resplenduit facies eius sicut sol: vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix. ³ Et ecce apparuerunt illis Moyses, et Elias cum eo loquentes. ⁴ Respondens autem Petrus, dixit ad Iesum: Domine, bonum est nos hic esse: si vis, faciamus hic tria tabernacula, tibi unum, Moysi unum, et Eliæ unum. ⁶ Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos. Et ecce vox de nube, dicens: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipsum audite. ⁶ Et audientes discipuli ceciderunt in faciem suam, et timuerunt valde. ⁷ Et accessit Iesus, et tetigit eos: dixitque eis: Surgite, et nolite timere. ⁸ Levantes autem oculos suos, neminem viderunt, nisi solum Iesum.

(24) Sup 10, 38; Lc 9, 23; 14, 27. — (25) Lc 17, 33; Io 12, 25. — (27) Act 17, 31; Rom 2, 6. — (28) Mc 8, 39; Lc 9, 27. — (1) Mc 9, 1; Lc 9, 28. — (5) Sup 3, 17; 2 Ptr 1, 17.

...
necessi-
tatem ab-
negatio-
nis docet

Jesus in-
ter Moy-
sen et
Eliam re-
splendet

apostolis
silentium
imponit
de Elia
venturo
loquitur

⁹ Et descendantibus illis de monte, præcepit eis Iesus, dicens: Nemini dixeritis visionem, donec Filius hominis a mortuis resurgat.

¹⁰ Et interrogaverunt eum discipuli, dicentes: Quid ergo Scribæ dicunt quod Eliam oporteat primum venire? ¹¹ At ille respondens, ait eis: Elias quidem venturus est, et restituet omnia. ¹² Dico autem vobis, quia Elias iam venit, et non cognoverunt eum, sed fecerunt in eo quæcumque voluerunt. Sic et Filius hominis passurus est ab eis. ¹³ Tunc intellexerunt discipuli, quia de Ioanne Baptista dixisset eis.

8. Sanatio pueri dæmoniâci, 17, 14—20

Iesus
puerum a
dæmonio
liberat

¹⁴ Et cum venisset ad turbam, accessit ad eum homo genibus provolutus ante eum, dicens: Domine, miserere filio meo, quia lunaticus est, et male patitur: nam sæpe cadit in ignem, et crebro in aquam. ¹⁵ Et obtuli eum discipulis tuis, et non potuerunt curare eum. ¹⁶ Respondens autem Iesus, ait: O generatio incredula, et perversa, quousque ero vobiscum? usquequo patiar vos? Afferte huc illum ad me. ¹⁷ Et increpavit illum Iesus, et exiit ab eo dæmonium, et curatus est puer ex illa hora.

discipu-
los docet

¹⁸ Tunc accesserunt discipuli ad Iesum secreto, et dixerunt: Quare nos non potuimus eiicere illum? ¹⁹ Dixit illis Iesus: Propter incredulitatem vestram. Amen quippe dico vobis, si habueritis fidem, sicut granum sinapis, dicetis monti huic, Transi hinc illuc, et transibit, et nihil impossibile erit vobis. ²⁰ Hoc autem genus non eiicitur nisi per orationem, et ieiunium.

9. Doctrinæ variæ Iesu, 17, 21—13, 35

De morte
ac resur-
rectione
sua

²¹ Conversantibus autem eis in Galilæa, dixit illis Iesus: Filius hominis tradendus est in manus

(10) Mc 9, 10; Mal 4, 5. — (12) Sup 11, 14. —
Sup 14, 9. — (14) Mc 9, 16; Lc 9, 38. — (19) Lc 17, 6.
— (21) Inf 20, 18; Mc 9, 30; Lc 9, 44.

hominum: ²² et occidit eum, et tertia die resurget. Et contristati sunt, vehementer.

²³ Et cum venissent Capharnaum, accesserunt qui didrachma accipiebant, ad Petrum, et dixerunt ei: Magister vester non solvit didrachma? ²⁴ Ait: Etiam. Et cum intrasset in domum, prævenit eum Iesus, dicens: Quid tibi videtur Simon? Reges terræ a quibus accipiunt tributum vel censum? a filiis suis, an ab alienis? ²⁵ Et ille dixit: Ab alienis. Dixit illi Iesus: Ergo liberi sunt filii. ²⁶ Ut autem non scandalizemus eos, vade ad mare, et mitte hamum: et eum pisces, qui primus ascenderit, tolle: et aperto ore eius, invenies staterem: illum sumens, da cis pro me, et te.

18 ¹ In illa hora accesserunt discipuli ad Iesum, dicentes: Quis putas, maior est in regno cælorum? ² Et advocans Iesus parvulum, statuit eum in medio eorum, ³ et dixit: Amen dico vobis, nisi conversi fueritis, et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum. ⁴ Quicumque ergo humiliaverit se sicut parvulus iste, hic est maior in regno cælorum. ⁵ Et qui susceperit unum parvulum talem in nomine meo, me suscipit.

⁶ Qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo eius, et demergatur in profundum maris. ⁷ Væ mundo a scandalis. Necessè est enim ut veniant scandala: verumtamen væ homini illi, per quem scandalum venit. ⁸ Si autem manus tua, vel pes tuus scandalizat te: abscide eum, et proiice abs te: bonum tibi est ad vitam ingredi debilem, vel claudum, quam duas manus, vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum. ⁹ Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum, et proiice abs te: bonum tibi est cum uno oculo in vitam intrare, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis.

(1) Mc 9, 33; Lc 9, 46. — (3) Inf 19, 14; 1 Cor 14, 20. — (6) Mc 9, 41; Lc 17, 2. — (8) Sup 5, 30; Mc 9, 42.

de tributo
a se pen-
dendo

de magni-
tudine
vera

de scan-
dalo vi-
tando

de digni-
tate ani-
marum

10 Videte ne contemnatis unum ex his pusillis: dico enim vobis, quia angeli eorum in cælis semper vident faciem patris mei, qui in cælis est.

11 Venit enim filius hominis salvare quod perierat.

12 Quid vobis videtur? si fuerint alicui centum oves, et erraverit una ex eis: nonne relinquit nonagintanovem in montibus, et vadit quærere eam, quæ erravit? 13 et si contigerit ut inveniat eam: amen dico vobis, quia gaudet super eam magis quam super nonagintanovem, quæ non erraverunt.

14 Sic non est voluntas ante Patrem vestrum, qui in cælis est, ut pereat unus de pusillis istis.

15 Si autem peccaverit in te frater tuus, vade, et corripe eum inter te, et ipsum solum. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. 16 Si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum, vel duos, ut in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum.

17 Quod si non audierit eos: dic ecclesiæ; si autem ecclesiam non audierit: sit tibi sicut ethnicus, et publicanus.

18 Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in cælo: et quæcumque solveritis super terram, erunt soluta et in cælo. 19 Iterum dico vobis, quia si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quamcumque petierint, fiet illis a patre meo, qui in cælis est. 20 Ubi enim sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.

21 Tunc accedens Petrus ad eum, dixit: Domine quoties peccabit in me frater meus, et dimitram ei? usque septies? 22 Dicit illi Iesus: Non dico tibi usque septies: sed usque septuagies septies.

23 Ideo assimilatum est regnum cælorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum servis suis.

24 Et cum cœpisset rationem ponere, oblatus est

(10) Ps 33, 8. — (11) Lc 19, 10. — (12) Lc 15, 4.

(15) Lv 19, 17; Sir 19, 13; Lc 17, 3; Iac 5, 19. —

(16) Dt 19, 15; Io 8, 17; 2 Cor 13, 1; Hbr 10, 28. —

(17) 1 Cor 5, 9; 2 Thes 3, 14. — (18) Io 20, 23. —

(21) Lc 17, 4. —

de cor-
rectione
fraterna

de plac-
bilitate

ei unus, qui debebat ei decem millia talenta. ²⁵ Cum autem non haberet unde redderet, iussit eum dominus eius venundari, et uxorem eius, et filios, et omnia, quæ habebat, et reddi. ²⁶ Procidens autem servus ille, orabat eum, dicens: Patientiam habc in me, et omnia reddam tibi. ²⁷ Misertus autem dominus servi illius, dimisit eum; et debitum dimisit ei. ²⁸ Egressus autem servus ille invenit unum de conservis suis, qui debebat ei centum denarios: et tenens suffocabat eum, dicens: Redde quod debes. ²⁹ Et procidens conservus eius, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, et omnia reddam tibi. ³⁰ Ille autem noluit: sed abiit, et misit eum in carcerem donec redderet debitum. ³¹ Videntes autem conservi eius quæ fiebant, contristati sunt valde: et venerunt, et narraverunt domino suo omnia, quæ facta fuerant. ³² Tunc vocavit illum dominus suus: et ait illi: Serve nequam, omne debitum dimisi tibi quoniam rogasti me: ³³ nonne ergo oportuit et te misereri conservi tui, sicut et ego tui misertus sum? ³⁴ Et iratus dominus eius tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet universum debitum. ³⁵ Sic et Pater meus cælestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris.

10. Acta in finibus Indææ, 19, 1—20, 16

19 ¹ Et factum est, cum consummasset Iesus sermones istos, migravit a Galilæa, et venit in fines Iudææ trans Iordanem, ² et secutæ sunt eum turbæ multæ, et curavit eos ibi.

³ Et accesserunt ad eum Pharisæi tentantes eum, et dicentes: Si licet homini dimittere uxorem suam, quacumque ex causa? ⁴ Qui respondens, ait eis: Non legistis, quia qui fecit hominem ab initio, masculum, et feminam fecit eos? et dixit: ⁵ Propter hoc dimittet homo patrem, et matrem, et adheret uxori suæ, et erunt duo in carne una.

(1) Mc 10, 1. — (3) Mc 10, 2. — (4) Gn 1, 27. — (5) Gn 2, 24; 1 Cor 6, 16; Eph 5, 31.

Iesus
Galilæa
relicta

de matri-
monio ac
virginitate
disse-
rit

6 Itaque iam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet. 7 Dicunt illi: Quid ergo Moyses mandavit dare libellum repudiï, et dimittere? 8 Ait illis: Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras: ab initio autem non fuit sic. 9 Dico autem vobis, quia quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, et aliam duxerit, mœchatur: et qui dimissam duxerit, mœchatur. 10 Dicunt ei discipuli eius: Si ita est causa hominis cum uxore, non expedit nubere. 11 Qui dixit illis: Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est. 12 Sunt enim eunuchi, qui de matris utero sic nati sunt: et sunt eunuchi, qui facti sunt ab hominibus: et sunt eunuchi, qui seipsos castraverunt propter regnum cælorum. Qui potest capere capiat.

parvulis
benedicit

13 Tunc oblatis sunt ei parvuli, ut manus eis imponeret, et oraret. Discipuli autem increpabant eos. 14 Iesus vero ait eis: Sinite parvulos, et nolite eos prohibere ad me venire: talium est enim regnum cælorum. 16 Et cum imposuisset eis manus, abiit inde.

divitem
vocat

16 Et ecce unus accedens, ait illi: Magister bone, quid boni faciam ut habeam vitam æternam? 17 Qui dixit ei: Quid me interrogas de bono? Unus est bonus, Deus. Si autem vis ad vitam ingredi, serva mandata. 18 Dicit illi: Quæ? Iesus autem dixit: Non homicidium facies: Non adulterabis: Non facies furtum: Non falsum testimonium dices: 19 Honora patrem tuum, et matrem tuam, et diliges proximum tuum sicut teipsum. 20 Dicit illi adolescens: Omnia hæc custodivi a iuventute mea, quid adhuc mihi deest? 21 Ait illi Iesus: Si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum in cælo: et veni, se-

(7) Dt 24, 1. — (9) Sup 5, 32; Mc 10, 11; Lc 16, 18; 1 Cor. 7, 10. — (13) Mc 10, 13; Lc 18, 15. — (14) Sup 18, 3. — (16) Mc 10, 17; Lc 18, 18. — (18) Ex 20, 13.

quere me. ²² Cum audisset autem adolescens verbum, abiit tristis: erat enim habens multas possessiones.

²³ Iesus autem dixit discipulis suis: Amen dico vobis, quia dives difficile intrabit in regnum cælorum. ²⁴ Et iterum dico vobis: Facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum cælorum. ²⁵ Auditis autem his, discipuli mirabantur valde, dicentes: Quis ergo poterit salvus esse? ²⁶ Aspiciens autem Iesus, dixit illis: Apud homines hoc impossibile est: apud Deum autem omniaabilia sunt. ²⁷ Tunc respondens Petrus, dixit ei: Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te: quid ergo erit nobis? ²⁸ Iesus autem dixit illis: Amen dico vobis, quod vos, qui secuti estis me, in regeneratione cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis et vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israël. ²⁹ Et omnis, qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, et vitam æternam possidebit. ³⁰ Multi autem erunt primi novissimi, et novissimi primi.

20 ¹ Simile est regnum cælorum homini patrifamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. ² Conventione autem facta cum operariis ex denario diurno, misit eos in vineam suam. ³ Et egressus circa horam tertiam, vidit alios stantes in foro otiosos, ⁴ et dixit illis: Ite et vos in vineam meam, et quod iustum fuerit dabo vobis. ⁵ Illi autem abierunt. Iterum autem exiit circa sextam, et nonam horam: et fecit similiter. ⁶ Circa undecimam vero exiit, et invenit alios stantes, et dicit illis: Quid hic statis tota die otiosi? ⁷ Dicunt ei: Quia nemo nos conduxit. Dicit illis: Ite et vos in vineam meam. ⁸ Cum sero autem factum esset, dicit dominus vineæ procuratori suo: Voca operarios, et redde illis

(30) Inf 20, 16; Mc 10, 31; Lc 13, 30.

de divitiis
et pau-
peritate
volunta-
ria loqui-
tur

parabola
operari-
orum
proponit

mercedem incipiens a novissimis usque ad primos. ⁹ Cum venissent ergo qui circa undecimam horam venerant, acceperunt singulos denarios. ¹⁰ Venientes autem et primi, arbitrati sunt quod plus essent accepturi: acceperunt autem et ipsi singulos denarios. ¹¹ Et accipientes murmurabant adversus patremfamilias, ¹² dicentes: Hi novissimi una hora fecerunt, et pares illos nobis fecisti, qui portavi-mus pondus diei, et æstus. ¹³ At ille respondens uni eorum, dixit: Amice non facio tibi iniuriam: nonne ex denario convenisti mecum? ¹⁴ Tolle quod tuum est, et vade: volo autem et huic novissimo dare sicut et tibi. ¹⁵ Aut non licet mihi quod volo, facere? an oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? ¹⁶ Sic erunt novissimi primi, et primi novissimi; multi enim sunt vocati, pauci vero electi.

IV. Ab itinere ultimo usque ad passionem, 20, 17—25, 46

1. Ultimam iter in Ierusalem, 20, 17—34

Iesus
mortem
ac resur-
rectio-
nem su-
am præ-
dicat

¹⁷ Et ascendens Iesus Ierosolymam, assumpsit duodecim discipulos secreto, et ait illis: ¹⁸ Ecce ascendimus Ierosolymam, et filius hominis tradetur principibus sacerdotum, et Scribis, et condemnabitur eum morte, ¹⁹ et tradent eum Gentibus ad illudendum, et flagellandum, et crucifigendum, et tertia die resurget.

filiis Ze-
bedæi
prima-
rum pe-
tenilibus
respon-
det

²⁰ Tunc accessit ad eum mater filiorum Zebedæi cum filiis suis, adorans et petens aliquid ab eo. ²¹ Qui dixit ei: Quid vis? Ait illi: Dic ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, et unus ad sinistram in regno tuo. ²² Respondens autem Iesus, dixit: Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? Dicunt ei: Possumus. ²³ Ait illis: Calicem quidem meum bibetis: sedere autem ad dexteram

(16) Sup 19, 30; Mc 10, 31; Lc 13, 30. — (17) Mc 10, 32; Lc 18, 31. — (20) Mc 10, 35.

manam vel sinistram non est meum dare vobis, sed quibus paratum est a Patre meo.

²⁴ Et audientes decem, indignati sunt de duobus fratribus. ²⁵ Iesus autem vocavit eos ad se, et ait: Scitis quia principes gentium dominantur eorum: et qui maiores sunt, potestatem exercent in eos. ²⁶ Non ita erit inter vos: sed quicumque voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister: ²⁷ et qui voluerit inter vos primus esse, erit vester servus. ²⁸ Sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, et dare animam suam, redemptionem pro multis.

²⁹ Et egredientibus illis ab Iericho, secuta est eum turba multa, ³⁰ et ecce duo cæci sedentes secus viam, audierunt, quia Iesus transiret: et clamaverunt, dicentes: Domine miserere nostri, fili David. ³¹ Turba autem increpabat eos ut tacerent. At illi magis clamabant, dicentes: Domine, miserere nostri, fili David. ³² Et stetit Iesus, et vocavit eos, et ait: Quid vultis ut faciam vobis? ³³ Dicunt illi: Domine, ut aperiantur oculi nostri. ³⁴ Misertus autem eorum Iesus, tetigit oculos eorum. Et confestim viderunt, et secuti sunt eum.

2. Triumphalis introitus in Ierusalem, 21, 1—11

21 ¹ Et cum appropinquassent Ierosolymis, et venissent Bethphage ad montem Oliveti: tunc Iesus misit duos discipulos, ² dicens eis: Ite in castellum, quod contra vos est, et statim invenietis asinam alligatam, et pullum cum ea: solvite, et adducite mihi: ³ et si quis vobis aliquid dixerit, dicite quia Dominus his opus habet: et confestim dimittet eos. ⁴ Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur quod dictum est per Prophetam dicentem:

⁵ Dicite filiæ Sion: Ecce rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam, et pullum filium subiugalis.

(24) Mc 10, 41. — (25) Lc 22, 25. — (28) Phil 2, 7. — (29) Mc 10, 46; Lc 18, 35. — (1) Mc 11, 1; Lc 19, 29. — (5) Is 62, 11; Zach 9, 9; Io 12, 15.

decem indignatis verum primatum commendat

iuxta Iericho duobus cæcis visum restituit

Discipuli a Domino missi

pullum
asinæ ad-
ducunt

in quo
Iesus tri-
umphans

urbem in-
greditur

Altero
die tem-
plum pur-
gat

a pueris
laudatur

eodem
die fico
impreca-
tur

6 Euntes autem discipuli fecerunt sicut præcepit illis Iesus. 7 Et adduxerunt asinam, et pullum: et imposuerunt super eos vestimenta sua, et eum desuper sedere fecerunt.

8 Plurima autem turba straverunt vestimenta sua in via: alii autem cædebant ramos de arboribus, et sternebant in via: 9 turbæ autem, quæ præcedebant, et quæ sequebantur, clamabant, dicentes:

Hosanna filio David: benedictus, qui venit in nomine Domini: hosanna in altissimis.

10 Et cum intrasset Ierosolymam, commota est universa civitas, dicens: Quis est hic? 11 Populi autem dicebant: Hic est Iesus propheta a Nazareth Galilææ.

3. Ultima facta Iesu, 21, 12—22 (cf. Mc 11, 12—26)

12 Et intravit Iesus in templum Dei, et eiciebat omnes vendentes, et ementes in templo, et mensas numulariorum, et cathedras vendentium columbas evertit: 13 et dicit eis: Scriptum est:

Domus mea domus orationis vocabitur: vos autem fecistis illam speluncam latronum.

14 Et accesserunt ad eum cæci, et claudi in templo: et sanavit eos. 15 Videntes autem principes sacerdotum, et Scribæ mirabilia, quæ fecit, et pueros clamantes in templo, et dicentes: Hosanna filio David: indignati sunt, 16 et dixerunt ei: Audis quid isti dicunt? Iesus autem dixit eis: Utique, numquam legistis: Quia ex ore infantium, et lactentium perfecisti laudem? 17 Et relictis illis, abiit foras extra Civitatem in Bethaniam: ibique mansit.

18 Mane autem revertens in Civitatem, esuriit. 19 Et videns fico arborem unam secus viam, venit ad eam: et nihil invenit in ea nisi folia tantum, et ait illi: Numquam ex te fructus nascatur in sempiternum. Et arefacta est continuo ficulnea.

(9) Ps 117, 26; Mc 11, 10; Lc 19, 38. — (12) Dt 14, 25; Io 2, 14. — (13) Is 56, 7; Jr 7, 11. — (16) Ps 8, 3. — (19) Mc 11, 13.

²⁰ Et videntes discipuli, mirati sunt, dicentes: Quomodo continuo aruit? ²¹ Respondens autem Iesus, ait eis: Amen dico vobis, si habueritis fidem, et non hæsitaveritis, non solum de ficulnea facietis, sed et si monti huic dixeritis, Tolle, et iacta te in mare, fiet. ²² Et omnia quæcumque petieritis in oratione credentes, accipietis.

sequenti
die virtu-
tem fidel
docei

4. De potestate Iesu et baptismo Ioannis, 21, 23—27

²³ Et cum venisset in templum, accesserunt ad eum docentes, principes sacerdotum, et seniores populi, dicentes: In qua potestate hæc facis? Et quis tibi dedit hanc potestatem?

Unde sit
potestas
Iesu

²⁴ Respondens Iesus dixit eis: Interrogabo vos et ego unum sermonem: quem si dixeritis mihi, et ego vobis dicam in qua potestate hæc facio. ²⁵ Baptismus Ioannis unde erat? e cælo, an ex hominibus?

unde fue-
rit bap-
tismus
Ioannis

At illi cogitabant inter se, dicentes: ²⁶ Si dixerimus, e cælo, dicet nobis: Quare ergo non credidistis illi? Si autem dixerimus, ex hominibus, timemus turbam: omnes enim habebant Ioannem sicut prophetam. ²⁷ Et respondentes Iesu, dixerunt: Nescimus.

Iudæi
respon-
dere no-
lunt

Ait illis et ipse: Nec ego dico vobis in qua potestate hæc facio.

neque Ie-
sus re-
sponder

5. Tres parabolæ proponuntur, 21, 28—22, 14

²⁸ Quid autem vobis videtur? Homo quidam habebat duos filios, et accedens ad primum, dixit: Fili, vade hodie, operare in vinea mea. ²⁹ Ille autem respondens, ait: Nolo. Postea autem, pœnitentia motus, abiit. ³⁰ Accedens autem ad alterum, dixit similiter. At ille respondens, ait: Eo, domine, et non ivit. ³¹ Quis ex duobus fecit voluntatem patris? Dicunt ei: Primus. Dicit illis Iesus: Amen dico vobis, quia publicani, et meretrices præcedent vos in regnum Dei. ³² Venit

Fillorum
a patre
in vineam
misso-
rum

(20) Mc 11, 20. — (22) Sup 7, 7; 1 Io 3, 22. —
(23) Mc 11, 28; Lc 20, 2. — (26) Sup 14, 5.

enim ad vos Iohannes in via iustitiæ, et non credidistis ei; publicani autem, et meretrices crediderunt ei: vos autem videntes nec penitentiam habuistis postea, ut crederetis ei.

³³ Aliam parabolam audite: Homo erat paterfamilias, qui plantavit vineam, et septem circumdedit ei, et fodit in ea torcular, et ædificavit turrim, et locavit eam agricolis, et peregre profectus est. ³⁴ Cum autem tempus fructuum appropinquasset, misit servos suos ad agricolas, ut acciperent fructus eius. ³⁵ Et agricolæ, apprehensis servis eius, alium ceciderunt, alium occiderunt, alium vero lapidaverunt. ³⁶ Iterum misit alios servos plures prioribus, et fecerunt illis similiter. ³⁷ Novissime autem misit ad eos filium suum, dicens: Verebuntur filium meum. ³⁸ Agricolæ autem videntes filium, dixerunt intra se: Hic est heres, venite, occidamus eum, et habebimus hereditatem eius. ³⁹ Et apprehensum eum eiecerunt extra vineam, et occiderunt. ⁴⁰ Cum ergo venerit dominus vineæ, quid faciet agricolis illis? ⁴¹ Aiunt illi: Malos male perdet: et vineam suam locabit aliis agricolis, qui reddant ei fructum temporibus suis. ⁴² Dicit illis Iesus: Numquam legistis in Scripturis:

Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli?

A Domino factum est istud, et est mirabile in oculis nostris:

⁴³ ideo dico vobis, quia auferetur a vobis regnum Dei, et dabitur genti facienti fructus eius. ⁴⁴ Et qui ceciderit super lapidem istum, confringetur: super quem vero ceciderit, conteret eum. ⁴⁵ Et cum audissent principes sacerdotum, et Pharisei parabolam eius, cognoverunt quod de ipsis diceret. ⁴⁶ Et quærentes eum tenere, timuerunt turbas: quoniam sicut prophetam eum habebant.

(33) Is 5, 1; Ir 2, 21; Mc 12, 1; Lc 20, 9. —

(38) Inf 26, 4; 27, 1; Io 11, 53. — (42) Ps 117, 22; Act 4, 11; Rom 9, 33; 1 Ptr 2, 7.

22 ¹ Et respondens Iesus, dixit iterum in parabolis eis, dicens: ² Simile factum est regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo. ³ Et misit servos suos vocare invitatos ad nuptias, et nolebant venire. ⁴ Iterum misit alios servos, dicens: Dicite invitatis: Ecce prandium meum paravi, tauri mei, et altitia occisa sunt, et omnia parata: venite ad nuptias. ⁵ Illi autem neglexerunt: et abierunt, alius in villam suam, alius vero ad negotiationem suam: ⁶ reliqui vero tenuerunt servos eius, et contumeliis affectos occiderunt. ⁷ Rex autem cum audisset, iratus est: et missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, et civitatem illorum succendit. ⁸ Tunc ait servis suis: Nuptiæ quidem paratæ sunt, sed qui invitati erant, non fuerunt digni. ⁹ Ite ergo ad exitus viarum, et quoscumque inveneritis, vocate ad nuptias. ¹⁰ Et egressi servi eius in vias, congregaverunt omnes, quos invenerunt, malos et bonos: et impletæ sunt nuptiæ discumbentium. ¹¹ Intravit autem rex ut vidcret discumbentes, et vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali. ¹² Et ait illi: Amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? At ille obinuit. ¹³ Tunc dixit rex ministris: Ligatis inanibus, et pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus, et stridor dentium. ¹⁴ Multi enim sunt vocati, pauci vero electi.

6. De tributo Cæsari pendendo, 22, 15—22

¹⁵ Tunc abeuntes Pharisei, consilium inierunt ut caperent eum in sermone. ¹⁶ Et mittunt ei discipulos suos cum Herodianis dicentes: Magister, scimus quia verax es, et viam Dei in veritate doces, et non est tibi cura de aliquo: non enim respicis personam hominum: ¹⁷ dic ergo nobis quid tibi videtur, licet census dare Cæsari, an non?

¹⁸ Cognita autem Iesus nequitia eorum, ait: Quid me tentatis hypocritæ? ¹⁹ ostendite mihi

nuptiarum regalium

Dolosa interrogatio

mira responsio

(2) Lc 14, 16; Apc 19, 9. — (13) Sup 8, 12; 13, 42; Inf 25, 30. — (15) Mc 12, 13; Lc 20, 20.

numisma census. At illi obtulerunt ei denarium. 20 Et ait illis Iesus: Cuius est imago hæc, et superscriptio? 21 Dicunt ei: Cæsaris. Tunc ait illis: Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari: et quæ sunt Dci, Deo. 22 Et audientes mirati sunt, et relicto eo abierunt.

7. De resurrectione mortuorum, 22, 23—33

Casum a
sadducæ-
is propo-
situm

23 In illo die accesserunt ad eum Sadducæi, qui dicunt non esse resurrectionem: et interrogaverunt eum, 24 dicentes: Magister, Moyses dixit: Si quis mortuus fuerit non habens filium, ut ducat frater eius uxorem illius, et suscitet semen fratri suo. 25 Erant autem apud nos septem fratres: et primus, uxore ducta, defunctus est: et non habens semen, reliquit uxorem suam fratri suo. 26 Similiter secundo, et tertius usque ad septimum. 27 Novissime autem omnium et mulier defuocata est. 28 In resurrectione ergo cuius erit de septem uxor? omnes enim habuerunt eam.

Iesus
discutit

29 Respondens autem Iesus, ait illis: Erratis nescientes Scripturas, neque virtutem Dei. 30 In resurrectione enim neque nubent, neque nubentur: sed erunt sicut angeli Dei in cælo. 31 De resurrectione autem mortuorum non legistis quod dictum est a Deo dicente vobis: 32 Ego sum Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Iacob? Non est Deus mortuorum, sed viventium. 33 Et audientes turbæ, mirabantur in doctrina eius.

8. De primo mandato legis, 22, 34—40

Interro-
gatio
doctoris

34 Pharisæi autem audientes quod silentium imposuisset Sadducæis, convenerunt in uoum: 35 et interrogavit eum unus ex eis legis doctor, tentans eum: 36 Magister, quod est mandatum magnum in Lege?

(21) Rom 13, 7. — (23) Act 23, 8. — (24) Dt 25, 5; Mc 12, 19; Lc 20, 28. — (32) Ex 3, 6. — (34) Mc 12, 28; Lc 10, 25.

37 Ait illi Iesus: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et in tota anima tua, et in tota mente tua. 38 Hoc est maximum, et primum mandatum. 39 Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum, sicut teipsum. 40 In his duobus mandatis universa lex pendet, et prophetæ.

respon-
sio Iesu

9. De natura Christi, 22, 41—46

41 Congregatis autem Pharisæis, interrogavit eos Iesus, 42 dicens: Quid vobis videtur de Christo? cuius filius est? Dicunt ei: David. 43 Ait illis: Quomodo ergo David in spiritu vocat eum: Dominum, dicens:

Quomo-
do filius
et domi-
nus Da-
vid sit

44 Dixit Dominus Domino meo: sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum?

45 Si ergo David vocat eum Dominum, quomodo filius eius est? 46 et nemo poterat ei respondere verbum: neque ausus fuit quisquam ex illa die eum amplius interrogare.

10. De vita mala et pœna scribarum et pharisæorum, 23, 1—39

23 1 Tunc Iesus locutus est ad turbas, et ad discipulos suos, 2 dicens: Super cathedram Moysi sederunt Scribæ, et Pharisæi. 3 Omnia ergo quæcumque dixerint vobis, servate, et facite: secundum opera vero eorum nolite facere: dicunt enim, et non faciunt. 4 Alligant enim onera gravia, et importabilia, et imponunt in humeros hominum: digito autem suo nolunt ea movere. 5 Omnia vero opera sua faciunt ut videantur ab hominibus: dilatant enim phylacteria sua, et magnificant fimbrias. 6 Amant autem primos recubitus in cenis, et primas cathedras in synagogis, 7 et salu-

Audiendi
sed non
imitandi

(37) Dt 6, 5. — (39) Lv 19, 18; Mc 12, 31. — (44) Ps 109, 1; Lc 20, 42. — (2) Neh 8, 4. — (4) Lc 11, 46; Act 15, 10. — (5) Dt 6, 8; Nm 15, 38. — (6) Mc 12, 39; Lc 11, 43; 20, 46.

tationes in foro, et vocari ab hominibus Rabbi.
 8 Vos autem nolite vocari Rabbi; unus est enim
 Magister vester, omnes autem vos fratres estis.
 9 Et patrem nolite vocare vobis super terram: unus
 est enim Pater vester, qui in cælis est. 10 Nec
 vocemini magistri: quia Magister vester unus est,
 Christus. 11 Qui maior est vestrum, erit minister
 vester. 12 Qui autem se exaltaverit, humiliabitur:
 et qui se humiliaverit, exaltabitur.

quorum
 hypocri-
 sim

13 Væ autem vobis Scribæ, et Pharisei hypo-
 critæ: quia clauditis regnum cælorum ante homi-
 nes: vos enim non intratis, nec introeuntes sinitis
 intrare. 14 Væ vobis Scribæ, et Pharisei hypo-
 critæ: quia comeditis domos viduarum, orationes
 longas orantes: propter hoc amplius accipietis iu-
 dicium. 15 Væ vobis Scribæ et Pharisei hypo-
 critæ: quia circuitis mare, et aridam, ut faciatis unum
 proselytum: et cum fuerit factus, facitis eum filium
 gehennæ duplo quam vos. 16 Væ vobis duces
 cæci, qui dicitis: Quicumque iuraverit per templum,
 nihil est: qui autem iuraverit in auro templi, de-
 bet. 17 Stulti, et cæci: Quid enim maius est, au-
 rum, an templum, quod sanctificat aurum? 18 Et
 quicumque iuraverit in altari, nihil est: quicumque
 autem iuraverit in dono, quod est super illud, de-
 bet. 19 Cæci: Quid enim maius est, donum, an
 altare, quod sanctificat donum? 20 Qui ergo iurat
 in altari, iurat in eo, et in omnibus, quæ super
 illud sunt. 21 Et quicumque iuraverit in templo,
 iurat in illo, et in eo, qui habitat in ipso: 22 et
 qui iurat in cælo, iurat in throno Dei, et in eo,
 qui sedet super eum. 23 Væ vobis Scribæ, et Pha-
 risæi hypocritæ: qui decimatis mentham, et ane-
 thum, et cyminum, et reliquistis quæ graviora sunt
 legis, iudicium, et misericordiam, et fidem. Hæc
 oportuit facere, et illa non omittere. 24 Duces
 cæci, excolantes culicem, camelum autem glutien-

(8) Iac 3, 1. — (9) Mal 1, 6. — (12) Lc 14, 11; 18, 14.
 — (14) Mc 12, 40; Lc 20, 47. — (23) Lc 11, 42.

tes. ²⁵ Væ vobis Scribæ, et Pharisæi hypocritæ, quia mundatis quod deforis est calicis, et paropsidis: intus autem pleni estis rapina, et immunditia. ²⁶ Pharisæe cæce, munda prius quod intus est calicis, et paropsidis, ut fiat id, quod deforis est, mundum. ²⁷ Væ vobis Scribæ, et Pharisæi hypocritæ: quia similes estis sepulcris dealbatis, quæ aforis parent hominibus speciosa, intus vero plena sunt ossibus mortuorum, et omni spurcitia. ²⁸ Sic et vos aforis quidem paretis hominibus iusti: intus autem pleni estis hypocrisi, et iniquitate. ²⁹ Væ vobis Scribæ, et Pharisæi hypocritæ, qui ædificatis sepulcra prophetarum, et ornatis monumenta iustorum, ³⁰ et dicitis: Si fuissetus in diebus patrum nostrorum, non essemus socii eorum in sanguine prophetarum. ³¹ Itaque testimonio estis vobismetipsis, quia filii estis eorum, qui prophetas occiderunt. ³² Et vos implete mensuram patrum vestrorum.

³³ Serpentes genimina viperarum, quomodo fugietis a iudicio gehennæ? ³⁴ Ideo ecce ego mitto ad vos prophetas, et sapientes, et scribas, et ex illis occidetis, et crucifigetis, et ex eis flagellabitis in synagogis vestris, et persequemini de civitate in civitatem: ³⁵ ut veniat super vos omnis sanguis iustus, qui effusus est super terram, a sanguine Abel iusti usque ad sanguinem Zachariæ, filii Barachîæ; quem occidistis inter templum et altare. ³⁶ Amen dico vobis, venient hæc omnia super generationem istam.

³⁷ Ierusalem, Ierusalem, quæ occidis prophetas, et lapidas eos, qui ad te missi sunt, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, et noluisti? ³⁸ Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. ³⁹ Dico enim vobis, non me videbitis amodo, donec dicatis: Benedictus, qui venit in nomine Domini.

(33) Sup 3, 7. — (35) Gn 4, 8; Hbr 11, 4. — 2 Par 24, 22. — (37) Lc 13, 34.

et persecutionem
legatorum
Dei

iusta poena
sequetur

11. Sermo eschatologicus Domini, 24, 1—25, 46

Iesus
discipulis
interrogantibus
prædicat

24 ¹ Et egressus Iesus de templo, ibat. Et accesserunt discipuli eius, ut ostenderent ei ædificationes templi. ² Ipse autem respondens dixit illis: Videtis hæc omnia? Amen dico vobis, non relinquetur hic lapis super lapidem, qui non destruatur. ³ Sedente autem eo super montem Oliveti, accesserunt ad eum discipuli secreto, dicentes: Dic nobis, quando hæc erunt? et quod signum adventus tui, et consummationis sæculi?

signa
adventus
sui

⁴ Et respondens Iesus, dixit eis: Videte ne quis vos seducat. ⁵ Multi enim venient in nomine meo, dicentes: Ego sum Christus: et multos seducent. ⁶ Audituri enim estis prælia, et opiniones præliorum. Videte ne turbemini; oportet enim hæc fieri, sed nondum est finis. ⁷ Consurget enim gens in gentem, et regnum in regnum, et erunt pestilentiæ, et fames, et terræmotus per loca. ⁸ Hæc autem omnia initia sunt dolorum. ⁹ Tunc tradent vos in tribulationem, et occident vos: et eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum. ¹⁰ Et tunc scandalizabuntur multi, et invicem tradent, et odio habebunt invicem. ¹¹ Et multi pseudoprophætæ surgent, et seducent multos. ¹² Et quoniam abundavit iniquitas, refrigescet caritas multorum. ¹³ Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. ¹⁴ Et prædicabitur hoc Evangelium regni in universo orbe, in testimonium omnibus gentibus: et tunc veniet consummatio.

excidium
Ierusalem

¹⁵ Cum ergo videritis abominationem desolationis, quæ dicta est a Daniele propheta, stantem in loco sancto, qui legit, intelligat: ¹⁶ tunc qui in Judæa sunt, fugiant ad montes: ¹⁷ et qui in tecto, non descendat tollere aliquid de domo sua: ¹⁸ et qui in agro, non revertatur tollere tunicam suam. ¹⁹ Væ autem prægnantibus, et nutrientibus in illis

(1) Mc 13, 1; Lc 21, 5. — (2) Lc 19, 44. — (4) Eph 5, 6; Col 2, 18. — (9) Sup 10, 17; Lc 21, 12; Io 15, 20; 16, 2. — (15) Dn 9, 27; Mc 13, 14; Lc 21, 20.

diebus. ²⁰ Orate autem ut non fiat fuga vestra in hieme, vel sabbato. ²¹ Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi usque modo, neque fiet. ²² Et nisi breviati fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro: sed propter electos breviabuntur dies illi.

²³ Tunc si quis vobis dixerit: Ecce hic est Christus, aut illic: nolite credere. ²⁴ Surgent enim pseudochristi, et pseudoprophetæ: et dabunt signa magna, et prodigia, ita ut in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi. ²⁵ Ecce prædixi vobis. ²⁶ Si ergo dixerint vobis, Ecce in deserto est, nolite exire: ecce in penetralibus, nolite credere. ²⁷ Sicut enim fulgur exiit ab oriente, et paret usque in occidentem: ita erit et adventus Filii hominis. ²⁸ Ubi cumque fuerit corpus, illic congregabuntur et aquilæ. ²⁹ Statim autem post tribulationem dierum illorum sol obscurabitur, et luna non dabit lumen suum, et stellæ cadent de cælo, et virtutes cælorum commovebuntur: ³⁰ et tunc parebit signum Filii hominis in cælo: et tunc plangent omnes tribus terræ: et videbunt Filium hominis venientem in nubibus cæli cum virtute multa, et maiestate. ³¹ Et mittet angelos suos cum tuba, et voce magna: et congregabunt electos eius a quattuor ventis, a summis cælorum usque ad terminos eorum. ³² Ab arbore autem ficæ discite parabolam: cum iam ramus eius tener fuerit, et folia nata, scitis quia prope est æstas: ³³ ita et vos cum videritis hæc omnia, scitote quia prope est in ianuis. ³⁴ Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia hæc fiant. ³⁵ Cælum, et terra transibunt, verba autem mea non præteribunt.

³⁶ De die autem illa, et hora nemo scit, neque angeli cælorum, nisi solus Pater. ³⁷ Sicut autem

(20) Act 1, 12. — (23) Mc 13, 21; Lc 17, 23. — (28) Lc 17, 37. — (29) Is 13, 10; Ez 32, 7; Joel 3, 15; Mc 13, 24; Lc 21, 25. — (30) Apc 1, 7. — (31) I Cor 15, 52. — (35) Mc 13, 31. — (37) Gn 7, 7; Lc 17, 26.

signa
finis
mundi

alodaxq
mcah
mnaqarv

vigilan-
tiam et
fidelta-
tem com-
mendans

in diebus Noe, ita erit et adventus Filii hominis. ³⁸ Sicut enim erant in diebus ante diluvium comedentes et bibentes, nubentes et nuptui tradentes, usque ad eum diem, quo intravit Noe in arcam, ³⁹ et non cognoverunt donec venit diluvium, et tulit omnes: ita erit et adventus Filii hominis. ⁴⁰ Tunc duo erunt in agro: unus assumetur, et unus relinquetur. ⁴¹ Duæ molentes in mola: una assumetur, et una relinquetur. ⁴² Vigilate ergo, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit. ⁴³ Illud autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias qua hora fur venturus esset, vigilaret utique, et non sineret perfodi domum suam. ⁴⁴ Ideo et vos estote parati: quia qua nescitis hora Filius hominis venturus est. ⁴⁵ Quis, putas, est fidelis servus, et prudens, quem constituit dominus suus super familiam suam, ut det illis cibum in tempore? ⁴⁶ Beatus ille servus, quem cum venerit dominus eius, invenerit sic facientem. ⁴⁷ Amen dico vobis, quoniam super omnia bona sua constituet eum. ⁴⁸ Si autem dixerit malus servus ille in corde suo: Moram facit dominus meus venire: ⁴⁹ et cœperit percutere consertos suos, manducet autem, et bibat cum ebriosis: ⁵⁰ veniet dominus servi illius in die, qua non sperat, et hora, qua ignorat: ⁵¹ et dividet eum, partemque eius ponet cum hypocritis; illic erit fletus, et stridor dentium.

parabola
deccm
virginum

25 ¹ Tunc simile erit regnum cœlorum decem virginibus: quæ accipientes lampades suas exierunt obviam sponso, et sponsæ. ² Quinque autem ex eis erant fatuæ; et quinque prudentes: ³ sed quinque fatuæ, acceptis lampadibus, non sumpserunt oleum secum: ⁴ prudentes vero acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus. ⁵ Moram autem faciente sponso, dormitaverunt omnes et dormierunt. ⁶ Media autem nocte clamor factus est: Ecce sponsus venit, exite obviam ei. ⁷ Tunc surrexerunt omnes virgines illæ, et ornaverunt lam-

(43) Mc 13, 33; Lc 12, 39; 1 Thes 4, 15. —
(46) Apc 16, 15. — (51) Sup 13, 42; Inf 25, 30.

pades suas. ⁸ Fatuæ autem sapientibus dixerunt: Date nobis de oleo vestro: quia lampades nostræ extinguuntur. ⁹ Responderunt prudentes, dicentes: Ne forte non sufficiat nobis, et vobis, ite potius ad vendentes, et emite vobis. ¹⁰ Dum autem irent emere, venit sponsus: et quæ paratæ erant, intraverunt cum eo ad nuptias, et clausa est ianua. ¹¹ Novissime vero veniunt et reliquæ virgines, dicentes: Domine, Domine, aperi nobis. ¹² At ille respondens, ait: Amen dico vobis, nescio vos. ¹³ Vigilate itaque, quia nescitis diem, neque horam.

¹⁴ Sicut enim homo peregre proficiscens, vocavit servos suos, et tradidit illis bona sua. ¹⁵ Et uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii vero unum, unicuique secundum propriam virtutem, et profectus est statim. ¹⁶ Abiit autem qui quinque talenta acceperat, et operatus est in eis, et lucratus est alia quinque. ¹⁷ Similiter et qui duo acceperat, lucratus est alia duo. ¹⁸ Qui autem unum acceperat, abiens fodit in terram, et abscondit pecuniam domini sui. ¹⁹ Post multum vero temporis venit dominus servorum illorum, et posuit rationem cum eis. ²⁰ Et accedens qui quinque talenta acceperat, obtulit alia quinque talenta, dicens: Domine, quinque talenta tradidisti mihi, ecce alia quinque superlucratus sum. ²¹ Ait illi dominus eius: Euge serve bone, et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium domini tui. ²² Accessit autem et qui duo talenta acceperat, et ait: Domine, duo talenta tradidisti mihi, ecce alia duo lucratus sum. ²³ Ait illi dominus eius: Euge serve bone, et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium domini tui. ²⁴ Accedens autem et qui unum talentum acceperat, ait: Domine, scio quia homo durus es, metis ubi non seminasti, et congregas ubi non sparsisti: ²⁵ et timens abii, et abscondi talentum tuum in terra:

et para-
bola ta-
lentorum

(13) Mc 13, 33. — (14) Lc 19, 12.

ecce habes quod tuum est. ²⁶ Respondens autem dominus eius, dixit ei: Serve male, et piger, sciebas quia meto ubi non semino, et congrego ubi non sparsi: ²⁷ oportuit ergo te committere pecuniam meam numulariis, et veniens ego recepissem utique quod meum est cum usura. ²⁸ Tollite itaque ab eo talentum, et date ei, qui habet decem talenta: ²⁹ omni enim habenti dabitur, et abundabit: ei autem, qui non habet, et quod videtur habere, auferetur ab eo. ³⁰ Et inutilem servum eicite in tenebras exteriores: illic erit fletus, et stridor dentium.

ultimum
iudicium
describit

³¹ Cum autem venerit Filius hominis in maiestate sua, et omnes angeli cum eo, tunc sedebit super sedem maiestatis suæ: ³² et congregabuntur ante eum omnes gentes, et separabit eos ab invicem, sicut pastor segregat oves ab hædis: ³³ et statuet oves quidem a dextris suis, hædos autem a sinistris. ³⁴ Tunc dicet rex his, qui a dextris eius erunt: Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. ³⁵ Esurivi enim, et dedistis mihi manducare: sitivi, et dedistis mihi bibere: hospes eram, et collegistis me: ³⁶ nudus, et cooperuistis me: infirmus, et visitastis me: in carcere eram, et venistis ad me. ³⁷ Tunc respondebunt ei iusti, dicentes: Domine, quando te vidimus esurientem, et pavimus te: sitientem, et dedimus tibi potum? ³⁸ quando autem te vidimus hospitem, et collegimus te: aut nudum, et cooperuimus te? ³⁹ aut quando te vidimus infirmum: aut in carcere, et venimus ad te? ⁴⁰ Et respondens rex, dicet illis: Amen dico vobis, quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis. ⁴¹ Tunc dicet et his, qui a sinistris erunt: Discedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, et angelis eius. ⁴² Esurivi enim, et non dedistis mihi manducare: sitivi, et

(29) Sup 13, 12; Mc 4, 25; Lc 8, 18; 19, 26. —
(35) Is 58, 7; Ez 18, 7. — (36) Sir 7, 39. — (41) Ps 6, 9;
Sup 7, 23; Lc 13, 27.

non dedistis mihi potum: ⁴³ hospes eram, et non collegistis me: nudus, et non cooperuistis me: infirmus, et in carcere, et non visitastis me. ⁴⁴ Tunc respondebunt ei et ipsi, dicentes: Domine, quando te vidimus esurientem, aut sitientem, aut hospitem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere, et non ministravimus tibi? ⁴⁵ Tunc respondebit illis dicens: Amen dico vobis: Quamdiu non fecistis uni de minoribus his, nec mihi fecistis. ⁴⁶ Et ibunt hi in supplicium æternum: iusti autem in vitam æternam.

PARS SECUNDA

Sacerdotium Salvatoris mundi, 26, 1—27, 66

1. Iesus inter discipulos suos, 26, 1—46

1. Proditio Iudæ Iscariotis, 26, 1—16

26 ¹ Et factum est: cum consummasset Iesus sermones hos omnes, dixit discipulis suis: ² Scitis quia post biduum Pascha fiet, et Filius hominis tradetur ut crucifigatur.

³ Tunc congregati sunt principes sacerdotum, et seniores populi in atrium principis sacerdotum, qui dicebatur Caiphas: ⁴ et consilium fecerunt ut Iesum dolo tenerent, et occiderent. ⁵ Dicebant autem: Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo.

⁶ Cum autem Iesus esset in Bethania in domo Simonis leprosi, ⁷ accessit ad eum mulier habens alabastrum unguenti pretiosi, et effudit super caput ipsius recumbentis. ⁸ Videntes autem discipuli, indignati sunt dicentes: Ut quid proditio hæc? ⁹ potuit enim istud venundari multo, et dari pauperibus. ¹⁰ Sciens autem Iesus, ait illis: Quid molesti estis huic mulieri? opus enim bonum operata est in me; ¹¹ nam semper pauperes habetis vobiscum: me autem non semper habetis. ¹² Mit-

Iesus
mortem
suam
prædicat

synedri
consilium
habent

Iudas
avaritia
ductus

(46) Dn 12, 2; Io 5, 29. — (2) Mc 14, 1; Lc 22, 1. —
(6) Mc 14, 3; Io 11, 2; 12, 3.

tens enim hæc unguentum hoc in corpus meum: ad sepellendum me fecit. ¹³ Amen dico vobis, ubicumque prædicatum fuerit hoc evangelium in toto mundo, dicetur et quod hæc fecit in memoriam eius.

cum iis
paciscitur

¹⁴ Tunc abiit unus de duodecim, qui dicebatur Iudas Iscariotes, ad principes sacerdotum: ¹⁵ et ait illis: Quid vultis mihi dare, et ego vobis eum tradam? At illi constituerunt ei triginta argenteos.

et oppor-
tunitatem
quærit

¹⁶ Et exinde quærebat opportunitatem ut eum traderet.

2. Ultima cena Domini, 26, 17—29

Iesus ad
cenam
apparan-
dam dis-
cipulos
mittit

¹⁷ Prima autem die Azymorum accesserunt discipuli ad Iesum, dicentes: Ubi vis paremus tibi comedere Pascha? ¹⁸ At Iesus dixit: Ite in civitatem ad quemdam, et dicite ei: Magister dicit: Tempus meum prope est, apud te facio Pascha cum discipulis meis. ¹⁹ Et fecerunt discipuli sicut constituit illis Iesus, et paraverunt Pascha.

cum duo-
decim
discum-
bit

²⁰ Vespere autem facto, discumbebat cum duodecim discipulis suis.

prodito-
rem indi-
cat

²¹ Et edentibus illis, dixit: Amen dico vobis, quia unus vestrum me traditurus est. ²² Et contristati valde, cœperunt singuli dicere: Numquid ego sum Domine? ²³ At ipse respondens, ait: Qui intingit mecum manum in paropside, hic me tradet. ²⁴ Filius quidem hominis vadit, sicut scriptum est de illo: vae autem homini illi, per quem Filius hominis tradetur: bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille. ²⁵ Respondens autem Iudas, qui tradidit eum, dixit: Numquid ego sum Rabbi? Ait illi: Tu dixisti.

euchari-
stiam in-
stituit

²⁶ Cœnantibus autem eis, accepit Iesus panem, et benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, et ait: Accipite, et comedite: hoc est corpus meum. ²⁷ Et accipiens calicem gratias egit: et dedit illis,

(14) Mc 14, 10; Lc 22, 3. — (17) Mc 14, 12; Lc 22, 7. — (20) Mc 14, 17; Lc 22, 14. — (21) Io 13, 21. — (24) Ps 40, 10. — (26) 1 Cor 11, 24.

dicens: Bibite ex hoc omnes. ²⁸ Hic est enim sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

²⁹ Dico autem vobis: non bibam amodo de hoc genimine vitis usque in diem illum, cum illud bibam vobiscum novum in regno Patris mei.

3. Oratio in monte Ollvarum, 26, 30—46

³⁰ Et hymno dicto, exierunt in montem Oliveti. ³¹ Tunc dicit illis Iesus: Omnes vos scandalum patiemini in me, in ista nocte. Scriptum est enim: Percutiam pastorem, et dispergentur oves gregis. ³² Postquam autem resurrexero, præcedam vos in Galilæam. ³³ Respondens autem Petrus, ait illi: Et si omnes scandalizati fuerint in te, ego numquam scandalizabor. ³⁴ Ait illi Iesus: Amen dico tibi, quia in hac nocte antequam Gallus cantet, ter me negabis. ³⁵ Ait illi Petrus: Etiamsi oportuerit me mori tecum, non te negabo. Similiter et omnes discipuli dixerunt.

³⁶ Tunc venit Iesus cum illis in villam, quæ dicitur Gethsemani, et dixit discipulis suis: Sedete hic donec vadam illuc, et orem.

³⁷ Et assumpto Petro, et duobus filiis Zebedæi, cœpit contristari et mæstus esse. ³⁸ Tunc ait illis: Tristis est anima mea usque ad mortem: sustinete hic, et vigilate mecum.

³⁹ Et progressus pusillum, procidit in faciem suam, orans, et dicens: Pater mi, si possibile est, transeat a me calix iste; verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu.

⁴⁰ Et venit ad discipulos suos, et invenit eos dormientes, et dicit Petro: Sic non potuistis una hora vigilare mecum? ⁴¹ Vigilate, et orate ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma.

(31) Mc 14, 27; Io 16, 32. — Zach 13, 7. — (32) Mc 16, 7. — (34) Mc 14, 30; Lc 22, 34; Io 13, 38.

hanc cenam ultimam dicit

Exiens apostolis scandalum prædicit

octo relinquit

et tres assumit

primo orat

et suos visitat

secundo
orat

⁴² Iterum secundo abiit, et oravit, dicens: Pater mi, si non potest hic calix transire nisi bibam illum, fiat voluntas tua.

et suos
visitat
tertio
orat

⁴³ Et venit iterum, et invenit eos dormientes: erant enim oculi eorum gravati.

et suos
visitat

⁴⁴ Et relictis illis, iterum abiit, et oravit tertio, eundem sermonem dicens.

⁴⁵ Tunc venit ad discipulos suos, et dicit illis: Dormite iam, et requiescite: ecce appropinquavit hora, et Filius hominis tradetur in manus peccatorum.

proditori
occurrit

⁴⁶ Surgite eamus: ecce appropinquavit qui me tradet.

II. Iesus ante synedros, 26, 47—27, 10

1. In horto comprehenditur, 26, 47—56

Iesus
ab Iuda
osculo
iraditur

⁴⁷ Adhuc eo loquente, ecce Iudas unus de duodecim venit, et cum eo turba multa cum gladiis, et fustibus, missi a principibus sacerdotum, et senioribus populi. ⁴⁸ Qui autem tradidit eum, dedit illis signum, dicens: Quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum. ⁴⁹ Et confestim accedens ad Iesum, dixit: Ave Rabbi. Et osculatus est eum. ⁵⁰ Dixitque illi Iesus: Amice, ad quid venisti?

a Petro
defenditur

Tunc accesserunt, et manus iniecerunt in Iesum, et tenuerunt eum. ⁵¹ Et ecce unus ex his, qui erant cum Iesu, extendens manum, exemit gladium suum, et percutiens servum principis sacerdotum amputavit auriculam eius. ⁵² Tunc ait illi Iesus: Convertite gladium tuum in locum suum; omnes enim, qui acceperint gladium, gladio peribunt. ⁵³ An putas, quia non possum rogare patrem meum, et exhibebit mihi modo plusquam duodecim legiones angelorum? ⁵⁴ Quomodo ergo implebuntur Scripturæ, quia sic oportet fieri?

turbam
reprehendit

⁵⁵ In illa hora dixit Iesus turbis: Tamquam ad latronem existis cum gladiis, et fustibus compre-

(47) Mc 14, 43; Lc 22, 47; Io 18, 3. — (52) Gn 9, 6; Apc 13, 10. — (54) Is 53, 10.

hendere me: quotidie apud vos sedebam docens in templo, et non me tenuistis. ⁵⁶ Hoc autem totum factum est, ut adimplerentur Scripturæ prophetarum.

Tunc discipuli omnes, relicto eo, fugerunt.

2. Nocte condemnatur et illuditur, 26, 57—68

⁵⁷ At illi tenentes Iesum, duxerunt ad Caipham principem sacerdotum, ubi Scribæ et seniores conuenerant.

⁵⁸ Petrus autem sequebatur eum a longe, usque in atrium principis sacerdotum. Et ingressus intro, sedebat cum ministris, ut videret finem.

⁵⁹ Principes autem sacerdotum, et omne concilium quærebant falsum testimonium contra Iesum, ut eum morti traderent: ⁶⁰ et non invenerunt, cum multi falsi testes accessissent. Novissime autem venerunt duo falsi testes, ⁶¹ et dixerunt: Hic dixit: Possum destruere templum Dei, et post triduum reædificare illud. ⁶² Et surgens princeps sacerdotum, ait illi: Nihil respondes ad ea, quæ isti adversum te testificantur? ⁶³ Iesus autem tacebat. Et princeps sacerdotum ait illi: Adiuro te per Deum vivum, ut dicas nobis si tu es Christus filius Dei. ⁶⁴ Dicit illi Iesus: Tu dixisti; verumtamen dico vobis, amodo videbitis filium hominis sedentem a dextris virtutis Dei, et venientem in nubibus cæli. ⁶⁵ Tunc princeps sacerdotum scidit vestimenta sua, dicens: Blasphemavit: quid adhuc egemus tibus? ecce nunc audistis blasphemiam: ⁶⁶ quid vobis videtur? At illi respondentes dixerunt: Reus est mortis.

⁶⁷ Tunc expuerunt in faciem eius, et colaphis eum ceciderunt, alii autem palmas in faciem eius dederunt, ⁶⁸ dicentes: Prophetiza nobis Christe, quis est qui te percussit?

(56) Lam 4, 20, — (57) Mc 14, 53; Lc 22, 54; Io 18, 24. — (61) Io 2, 19. — (64) Sup 16, 27; Rom 14, 10; 1 Thes 14, 16. — (67) Is 50, 6; Mc 14, 65.

a suis
relinquitur

Iesus ad
Caipham
ducitur

Petrus
cum ministris
sedet
synedrium
Iesum
condemnat

quidam
eum
illudunt

3. A Petro ter negatur, 26, 69—75

Primum ⁶⁹ Petrus vero sedebat foris in atrio: et accessit ad eum una ancilla, dicens: Et tu cum Iesu Galilæo eras. ⁷⁰ At ille negavit coram omnibus, dicens: Nescio quid dicis.

iterum ⁷¹ Exeunte autem illo ianuam, vidit eum alia ancilla, et ait his, qui erant ibi: Et hic erat cum Iesu Nazareno. ⁷² Et iterum negavit cum iuramento: Quia non novi hominem.

tertium ⁷³ Et post pusillum accesserunt qui stabant, et dixerunt Petro: Vere et tu ex illis es: nam et loquela tua manifestum te facit. ⁷⁴ Tunc cœpit de-testari, et iurare quia non novisset hominem. Et continuo gallus cantavit.

pœnitentia Petri ⁷⁵ Et recordatus est Petrus verbi Iesu, quod dixerat: Prius quam gallus cantet, ter me negabis. Et egressus foras, flevit amare.

4. Mane condemnatur et præsidî traditur, 27, 1—2
(cf. Lc 22, 66—23, 1)

Consilium matutinum **27** ¹ Mane autem facto, consilium inierunt omnes principes sacerdotum, et seniores populi adversus Iesum, ut eum morti traderent.

traditio ² Et vinctum adduxerunt eum, et tradiderunt Pontio Pilato præsidî.

5. Finis proditoris, 27, 3—10

Iudas se suspendit ³ Tunc videns Iudas, qui eum tradidit, quod damnatus esset; pœnitentia ductus, rettulit triginta argenteos principibus sacerdotum, et senioribus, ⁴ dicens: Peccavi, tradens sanguinem iustum. At illi dixerunt: Quid ad nos? tu videris. ⁵ Et proiectis argenteis in templo, recessit: et abiens laqueo se suspendit.

pretio sanguinis ager emitur ⁶ Principes autem sacerdotum, acceptis argenteis, dixerunt: Non licet eos mittere in corbonam: quia pretium sanguinis est. ⁷ Consilio autem inito,

(69) Lc 22, 55; Io 18, 25. — (1) Mc 15, 1; Lc 23, 1; Io 18, 28. — (5) Act 1, 18.

emerunt ex illis agrum figuli, in sepulturam peregrinorum. ⁸ Propter hoc vocatus est ager ille, Haceldama, hoc est, ager sanguinis, usque in hodiernum diem. ⁹ Tunc impletum est quod dictum est per Ieremiam prophetam, dicentem: Et acceperunt triginta argenteos pretium appetiati, quem appetiaverunt a filiis Israel: ¹⁰ et cederunt eos in agrum figuli, sicut constituit mihi Dominus.

III. Iesus ante Pilatum, 27, 11—31

1. Prior inquisitio, 27, 11—14

¹¹ Iesus autem stetit ante præsidem, et interrogavit eum præses, dicens: Tu es Rex Iudæorum? Dicit illi Iesus: Tu dicis.

¹² Et cum accusaretur a principibus sacerdotum, et senioribus, nihil respondit. ¹³ Tunc dicit illi Pilatus: Non audis quanta adversum te dicunt testimonia? ¹⁴ Et non respondit ei ad ullum verbum, ita ut miraretur præses vehementer.

2. Altera inquisitio, 27, 15—26^a (cf. Lc 23, 13—25^a)

¹⁵ Per diem autem sollemnem consueverat præses populo dimittere unum vinctum, quem voluissent. ¹⁶ Habebat autem tunc vinctum insignem, qui dicebatur Barabbas. ¹⁷ Congregatis ergo illis, dixit Pilatus: Quem vultis dimittere vobis: Barabbam, an Iesum, qui dicitur Christus? ¹⁸ Sciebat enim quod per invidiam tradidissent eum.

¹⁹ Sedente autem illo pro tribunali, misit ad eum uxor eius, dicens: Nihil tibi, et iusto illi; multa enim passa sum hodie per visum propter eum.

²⁰ Principes autem sacerdotum, et seniores persuaserunt populis ut peterent Barabbam, Iesum vero perderent.

(8) Act 1, 19. — (9) Zach 11, 12. — (11) Mc 15, 2; Lc 23, 3; Io 18, 33. — (20) Mc 15, 11; Lc 23, 18; Io 18, 40; Act 3, 14.

Iesus semel respondet

deinde tacet præside mirante

Optio datur petendi

Pilatus monetur

populus concluditur.

qui missionem Barabbæ et crucifixionem Iesu petiit

²¹ Respondens autem præses, ait illis: Quem vultis vobis de duobus dimitti? At illi dixerunt: Barabbam. ²² Dicit illis Pilatus: Quid igitur faciam de Iesu, qui dicitur Christus? ²³ Dicunt omnes: Crucifigatur. Ait illis præses: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant dicentes: Crucifigatur.

Pilatus manus lavans populo satisfaci

²⁴ Videns autem Pilatus quia nihil proficeret, sed magis tumultus fieret: accepta aqua, lavit manus coram populo, dicens: Innocens ego sum a sanguine iusti huius: vos videritis. ²⁵ Et respondens universus populus, dixit: Sanguis eius super nos, et super filios nostros. ²⁶ Tunc dimisit illis Barabbam:

3. Flagellatio et coronatio, 27, 26^b—31 (cf. Io 19, 1—16)

Iesus flagellatur spinis coronatur et illuditur

Iesum autem flagellatum tradidit eius ut crucifigeretur.

²⁷ Tunc milites præsidis suscipientes Iesum in prætorium, congregaverunt ad eum universam cohortem: ²⁸ et exuentes eum, chlamydem coccineam circumdederunt ei, ²⁹ et plectentes coronam de spinis, posuerunt super caput eius, et arundinem in dextera eius. Et genu flexo ante eum, illudebant ei, dicentes: Ave rex Iudæorum. ³⁰ Et expuentes in eum, acceperunt arundinem, et percutiebant caput eius.

crucifigendus traditur

³¹ Et postquam illuserunt ei, exuerunt eum chlamyde, et induerunt eum vestimentis eius, et duxerunt eum ut crucifigerent.

IV. Iesus pœnam crucis luens, 27, 32—56

Simon crucem portans

³² Exeuntes autem invenerunt hominem Cyrenæum, nomine Simonem: hunc angariaverunt ut tolleret crucem eius. ³³ Et venerunt in locum, qui dicitur Golgotha, quod est Calvariæ locus.

(27) Ps 21, 17; Mc 15, 16; Io 19, 2. — (32) Mc 15, 21; Lc 23, 26. — (33) Mc 15, 22; Lc 23, 33; Io 19, 17.

34 Et dederunt ei vinum bibere cum felle mistum. Et cum gustasset, noluit bibere.

35 Postquam autem crucifixerunt eum, diviserunt vestimenta eius, sortem mittentes: ut impleretur quod dictum est per Prophetam dicentem: Diviserunt sibi vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sortem. 36 Et sedentes servabant eum.

37 Et imposuerunt super caput eius causam ipsius scriptam: HIC EST IESUS REX IUDÆORUM. 38 Tunc crucifixi sunt cum eo duo latrones: unus a dextris, et unus a sinistris.

39 Prætereuntes autem blasphemabant eum moventes capita sua, 40 et dicentes: Vah qui destruis templum Dei, et in triduo illud reedificas: salva te ipsum: si filius Dei es, descende de cruce. 41 Similiter et principes sacerdotum illudentes cum Scribis, et senioribus dicebant: 42 Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere: si rex Israel est, descendat nunc de cruce, et credimus ei: 43 confidit in Deo: liberet nunc, si vult eum: dixit enim: Quia filius Dei sum. 44 Idipsum autem et latrones, qui crucifixi erant cum eo, improperebant ei.

45 A sexta autem hora tenebræ factæ sunt super universam terram usque ad horam nonam.

46 Et circa horam nonam clamavit Iesus voce magna, dicens: Eli, Eli, lamma sabachthani? hoc est: Deus meus, Deus meus ut quid dereliquisti me? 47 Quidam autem illic stantes, et audientes, dicebant: Eliam vocat iste. 48 Et continuo currens unus ex eis acceptam spongiam implevit aceto, et imposuit arundini, et dabat ei bibere. 49 Ceteri vero dicebant: Sine videamus an veniat Elias liberans eum.

50 Iesus autem iterum clamans voce magna, emisit spiritum.

vinum
felle
mistum
divisio
vestimen-
torum

rex Iudæ-
orum in-
ter latro-
nes

illusio
plurimo-
rum

tenebræ
mirabiles

exclama-
tio dere-
licti

mors
mirabilis

(35) Mc 15, 24; Lc 23, 34; Io 19, 23. — (40) Io 2, 19. — (42) Sap 2, 18. — (43) Ps 21, 9. — (46) Ps 21, 2.

scissio
veli
mirabilia
alia

glorifica-
tio centu-
rionis

mulieres
a longe
stantes

Ioseph
corpus
Iesu
a Pilato
petit

et in mo-
numento
suo novo
ponit
mulleri-
bus vi-
dentibus
synedri
sabbato
sepul-
crum mu-
niant

⁵¹ Et ecce velum templi scissum est in duas partes a summo usque deorsum,

et terra mota est, et petræ scissæ sunt, ⁵² et monumenta aperta sunt: et multa corpora sanctorum, qui dormierant, surrexerunt. ⁵³ Et exeuntes de monumentis post resurrectionem eius, venerunt in sanctam civitatem, et apparuerunt multis.

⁵⁴ Centurio autem, et qui cum eo erant, custodientes Iesum, viso terræmotu et his, quæ fiebant, timuerunt valde, dicentes: Vere Filius Dei erat iste.

⁵⁵ Erant autem ibi mulieres multæ a longe, quæ secutæ erant Iesum a Galilæa, ministrantes ei: ⁵⁶ inter quas erat Maria Magdalene, et Maria Iacobi, et Ioseph mater, et mater filiorum Zebedæi.

V. Iesus in sepulcro conditus, 27, 57—66

⁵⁷ Cum autem sero factum esset, venit quidam homo dives ab Arimathæa, nomine Ioseph, qui et ipse discipulus erat Iesu. ⁵⁸ Hic accessit ad Pilatum, et petiit corpus Iesu. Tunc Pilatus iussit reddi corpus.

⁵⁹ Et accepto corpore, Ioseph involvit illud in sindone munda. ⁶⁰ Et posuit illud in monumento suo novo, quod exciderat in petra. Et advolvit saxum magnum ad ostium monumenti, et abiit.

⁶¹ Erat autem ibi Maria Magdalene, et altera Maria, sedentes contra sepulcrum.

⁶² Altera autem die, quæ est post Parasceven, convenerunt principes sacerdotum, et Pharisei ad Pilatum, ⁶³ dicentes: Domine, recordati sumus, quia seductor ille dixit adhuc vivens: Post tres dies resurgam. ⁶⁴ Iube ergo custodiri sepulcrum usque in diem tertium: ne forte veniant discipuli eius, et furentur eum, et dicant plebi: Surrexit a mortuis: et erit novissimus error peior prioris. ⁶⁵ Ait illis Pilatus: Habetis custodiam, ite, custodite sicut scitis. ⁶⁶ Illi autem abeuntes, munierunt sepulcrum, signantes lapidem, cum custodibus.

(51) 2 Par 3, 14. — (57) Mc 15, 42; Lc 23, 50; Io 19, 38..

PARS TERTIA

Imperium Salvatoris mundi, 28, 1—20

1. Angelus resurrectionem annuntiat, 28, 1—7

28 ¹ Vespere autem sabbati, quæ lucescit in prima sabbati, venit Maria Magdalene, et altera Maria videre sepulcrum.

² Et ecce terræmotus factus est magnus. Angelus enim Domini descendit de cælo: et accedens revolvit lapidem, et sedebat super eum: ³ erat autem aspectus eius sicut fulgur: et vestimentum eius sicut nix. ⁴ Præ timore autem eius exterriti sunt custodes, et facti sunt velut mortui.

⁵ Respondens autem angelus dixit mulieribus: Nolite timere vos: scio enim, quod Iesum, qui crucifixus est, quæritis: ⁶ non est hic: surrexit enim, sicut dixit. Venite, et videte locum, ubi positus erat Dominus. ⁷ Et cito euntes, dicite discipulis eius quia surrexit: et ecce præcedit vos in Galilæam: ibi eum videbitis: ecce prædixi vobis.

2. Dominus mulieribus apparet, 28, 8—10

⁸ Et exierunt cito de monumento cum timore, et gaudio magno, currentes nuntiare discipulis eius.

⁹ Et ecce Iesus occurrit illis, dicens: Avete. Illæ autem accesserunt, et tenuerunt pedes eius, et adoraverunt eum. ¹⁰ Tunc ait illis Iesus: Nolite timere; ite, nuntiate fratribus meis ut eant in Galilæam, ibi me videbunt.

3. Syædri furtum fingunt, 28, 11—15

¹¹ Quæ cum abiissent, ecce quidam de custodibus venerunt in civitatem, et nuntiaverunt principibus sacerdotum omnia, quæ facta fuerant.

¹² Et congregati cum senioribus consilio accepto, pecuniam copiosam dederunt militibus, ¹³ dicentes: Dicite quia discipuli eius nocte venerunt, et

Mulieribus ad sepulcrum venientibus angelus qui lapidem revolverat

resurrectionem nuntiat, ad discipulos eas mittens

Ab iis tangitur

Custodes facta narrant a syndrio pecuniam accipiunt

(1) Mc 16, 1; Io 20, 1.

furati sunt eum, nobis dormientibus. ¹⁴ Et si hoc auditum fuerit a præside, nos suadebimus ei, et securos vos faciemus.

menda-
cium di-
vulgant

¹⁵ At illi accepta pecunia, fecerunt sicut erant edocti. Et divulgatum est verbum istud apud ludæos, usque in hodiernum diem.

4. Dominus cæli et terræ, 28, 16—20

A disci-
pulis
adoratur

¹⁶ Undecim autem discipuli abierunt in Galilæam in montem, ubi constituerat illis Iesus. ¹⁷ Et videntes eum adoraverunt: quidam autem dubitaverunt.

vicarios
suos ad
omnes
gentes
mitti

¹⁸ Et accedens Iesus locutus est eis, dicens: Data est mihi omnis potestas in cælo, et in terra. ¹⁹ Euntes ergo docete omnes gentes: baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti: ²⁰ docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis: et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi.

(19) Mc 16, 15.

SANCTUM IESU CHRISTI EVANGELIUM

SECUNDUM MARCUM

PARS PRIMA

Magisterium Salvatoris mundi, 1, 1—13, 37

I. A baptismo usque ad regressum in Gallæam, 1, 1—13

1. Ministerium Ioannis baptistæ, 1, 1—11

1 ¹ Initium Evangelii Iesu Christi, Filii Dei.
2 Sicut scriptum est in Isaia propheta:

Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

3 Vox clamantis in deserto:

Parate viam Domini, rectas facite semitas eius.

4 Fuit Ioannes in deserto baptizans, et prædicans baptismum pænitiæ in remissionem peccatorum. ⁵ Et egrediebatur ad eum omnis Iudææ regio, et Ierosolymitæ universi, et baptizabantur ab illo in Iordanis flumine, confitentes peccata sua.

⁶ Et erat Ioannes vestitus pilis cameli, et zona pellicea circa lumbos eius, et locustas, et mel silvestre edebat.

(2) Mal 3, 1 — (3) Is 40, 3; Lc 3, 4; Io 1, 23. —
(4) Mt 3, 1. — (5) Mt 3, 5. — (6) Lv 11, 22.

Prædicat
et
baptizat

Christum
evangelizai

aique
bapilzai

Et prædicabat dicens: ⁷ Venit fortior me post me: cuius non sum dignus procumbens solvere corrigiam calceamentorum eius. ⁸ Ego baptizavi vos aqua, ille vero baptizabit vos Spiritu sancto.

⁹ Et factum est: in diebus illis venit Iesus a Nazareth Galilææ: et baptizatus est a Ioanne in Iordane. ¹⁰ Et statim ascendens de aqua, vidit cælos apertos, et Spiritum tamquam columbam descendentem, et manentem in ipso. ¹¹ Et vox facta est de cælis: Tu es filius meus dilectus, in te complacui.

2. ieiunium et tentatio Domini, 1, 12—13

Cum bestiis erat

¹² Et statim Spiritus expulit eum in desertum. ¹³ Et erat in deserto quadraginta diebus, et quadraginta noctibus: et tentabatur a satana: eratque cum bestiis, et angeli ministrabant illi.

II. A regressu In Gallilæam usque ad saturationem quinque millium, 1, 14—6, 29

1. Regressus in Gallilæam, 1, 14—22

Evangelium regni Dei prædicat

¹⁴ Postquam autem traditus est Ioannes, venit Iesus in Gallilæam, prædicans Evangelium regni Dei, ¹⁵ et dicens: Quoniam impletum est tempus, et appropinquavit regnum Dei: pœnitementi, et credite Evangelio.

Petrum et Andre-
am, Iacobum et
Ioannem
vocat

¹⁶ Et præteriens secus Mare Galilææ, vidit Simonem, et Andream fratrem eius, mittentes retia in mare, (erant enim piscatores) ¹⁷ et dixit eis Iesus: Venite post me, et faciam vos fieri pisces hominum. ¹⁸ Et protinus relictis retibus, secuti sunt eum. ¹⁹ Et progressus inde pusillum, vidit Iacobum Zebedæi, et Ioannem fratrem eius, et ipsos componentes retia in navi: ²⁰ et statim vocavit illos. Et relicto patre suo Zebedæo in navi cum mercennariis, secuti sunt eum.

(7) M₁ 3, 11; Lc 3, 16; Io 1, 27. — (8) Act 1, 5; 2, 4; 11, 16; 19, 4. — (10) Lc 3, 22; Io 1, 32. — (12) M₁ 4, 1; Lc 4, 1. — (14) M₁ 4, 12; Lc 4, 14; Io 4, 43. — (16) M₁ 4, 18; Lc 5, 2.

21 Et ingrediuntur Capharnaum: et statim sabbatis ingressus in synagogam, docebat eos. 22 Et stupebant super doctrina eius: erat enim docens eos, quasi potestatem habens, et non sicut Scribæ.

Capharnaum In-
greditur

2. Editio miraculorum variorum, 1, 23—2, 22

23 Et erat in synagoga eorum homo in spiritu immundo: et exclamavit, 24 dicens: Quid nobis, et tibi Iesu Nazarene: venisti perdere nos? scio qui sis, Sanctus Dei. 25 Et comminatus est ei Iesus, dicens: Obmutesce, et exi de homine. 26 Et discerpens eum spiritus immundus, et exclamans voce magna exiit ab eo. 27 Et mirati sunt omnes, ita ut conquirent inter se dicentes: Quidnam est hoc? quænam doctrina hæc nova? quia in potestate, etiam spiritibus immundis imperat, et obediunt ei. 28 Et processit rumor eius statim in omnem regionem Galilææ.

Dæmoniacus
liberatur

29 Et protinus egredientes de synagoga, venerunt in domum Simonis, et Andreæ cum Iacobo, et Ioanne. 30 Decumbebat autem socrus Simonis febricitans: et statim dicunt ei de illa. 31 Et accedens elevavit eam, apprehensa manu eius: et continuo dimisit eam febris, et ministrabat eis.

socrus
Petri

32 Vespere autem facto cum occidisset sol, afferebant ad eum omnes male habentes, et dæmonia habentes: 33 et erat omnis civitas congregata ad ianuam. 34 Et curavit multos, qui vexabantur variis languoribus, et dæmonia multa eiiciebat, et non sinebat ea loqui, quoniam sciebant eum.

aliique
sanantur

35 Et diluculo valde surgens, egressus abiit in desertum locum, ibique orabat. 36 Et persecutus est eum Simon, et qui cum illo erant. 37 Et cum invenissent eum, dixerunt ei: Quia omnes quærent te. 38 Et ait illis: Eamus in proximos vicos, et civitates, ut et ibi prædicem: ad hoc enim veni. 39 Et erat prædicans in synagogis eorum, et in omni Galilæa, et dæmonia eiiciens.

Iesus in
Galilæa
prædicat

(21) Mt 4, 13; Lc 4, 31. — (22) Mt 7, 28. — (23) Lc 4, 33. — (29) Mt 8, 14; Lc 4, 38. — (34) Lc 4, 41.

leprosus
munda-
tur

40 Et venit ad eum leprosus deprecans eum: et genu flexo dixit ei: Si vis, potes me mundare. 41 Iesus autem misertus eius, extendit manum suam: et tangens eum, ait illi: Volo: Mundare. 42 Et cum dixisset, statim discessit ab eo lepra, et mundatus est. 43 Et comminatus est ei, statimque eiecit illum: 44 et dicit ei: Vide nemini dixeris: sed vade, ostende te principi sacerdotum, et offer pro emundatione tua, quæ præcepit Moyses in testimonium illis. 45 At ille egressus cœpit prædicare, et diffamare sermonem, ita ut iam non posset manifeste introire in civitatem, sed foris in desertis locis esset, et conveniebant ad eum undique.

paralyticus
absolutus
grabatam
tollit

2. 1 Et iterum intravit Capharnaum post dies, 2 et auditum est quod in domo esset, et convenerunt multi, ita ut non caperet neque ad ianuam, et loquebatur eis verbum. 3 Et venerunt ad eum ferentes paralyticum, qui a quattuor portabatur. 4 Et cum non possent offerre eum illi præ turba, nudaverunt tectum ubi erat: et patefacientes submiserunt grabatum, in quo paralyticus iacebat. 5 Cum autem vidisset Iesus fidem illorum, ait paralytico: Fili, dimittuntur tibi peccata tua. 6 Erant autem illic quidam de Scribis sedentes, et cogitantes in cordibus suis: 7 Quid hic sic loquitur? blasphemat. Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus? 8 Quo statim cognito Iesus spiritu suo quia sic cogitarent intra se, dicit illis: Quid ista cogitatis in cordibus vestris? 9 Quid est facilius dicere paralytico: Dimittuntur tibi peccata: an dicere: Surge, tolle grabatum tuum, et ambula? 10 Ut autem sciatis quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, (ait paralytico) 11 tibi dico: Surge, tolle grabatum tuum, et vade in domum tuam. 12 Et statim surrexit ille: et, sublato grabato, abiit coram omnibus, ita ut mirarentur omnes, et honorificarent Deum, dicentes: Quia numquam sic vidimus.

(40) Mt 8, 2; Lc 5, 12. — (44) Lv 14, 2. — (3) Mt 9, 2; Lc 5, 18. — (7) Iob 14, 4; Is 43, 25.

13 Et egressus est rursus ad mare: omnisque turba veniebat ad eum, et docebat eos. 14 Et cum præteriret, vidit Levi Alphæi sedentem ad telonium, et ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum. 15 Et factum est, cum accumberet in domo illius, multi publicani, et peccatores simul discumbabant cum Iesu, et discipulis eius: erant enim multi, qui et sequebantur eum.

16 Et Scribæ, et Pharisei videntes quia manducaret cum publicanis, et peccatoribus, dicebant discipulis eius: Quare cum publicanis, et peccatoribus manducat et bibit Magister vester? 17 Hoc audito Iesus ait illis: Non necesse habent sani medico, sed qui male habent: non enim veni vocare iustos, sed peccatores.

18 Et erant discipuli Ioannis, et Pharisei ieiunantes: et veniunt, et dicunt illi: Quare discipuli Ioannis, et Phariseorum ieiunant, tui autem discipuli non ieiunant? 19 Et ait illis Iesus: Numquid possunt filii nuptiarum, quamdiu sponsus cum illis est, ieiunare? Quanto tempore habent secum sponsum, non possunt ieiunare. 20 Venient autem dies cum auferetur ab eis sponsus: et tunc ieiunabunt in illis diebus. 21 Nemo assumentum panni rudis assuit vestimento veteri: alioquin aufert supplementum novum a veteri, et maior scissura fit. 22 Et nemo mittit vinum novum in utres veteres: alioquin dirumpet vinum utres, et vinum effundetur, et utres peribunt: sed vinum novum in utres novos mitti debet.

3. Acta post pascha prius synopticorum,

2, 23—3, 19

23 Et factum est iterum cum Dominus sabbatis ambularet per sata, et discipuli eius cœperunt progredi, et vellere spicas. 24 Pharisei autem dicebant ei: Ecce, quid faciunt sabbatis quod non licet?

(14) Mt 9, 9; Lc 5, 27. — (17) 1 Tim 1, 15. — (20) Mt 9, 15; Lc 5, 35 — (23) Mt 12, 1; Lc 6, 1.

Matthæus vocatur

simulque pharisæi

et discipuli Ioannis docentur

Iesus discipulos spicas vellentes defendit

25 Et ait illis: Nunquam legistis quid fecerit David, quando necessitatem habuit, et esurit ipse, et qui cum eo erant? 26 quomodo introivit in domum Dei sub Abiathar principe sacerdotum, et panes propositionis manducavit, quos non licebat manducare, nisi sacerdotibus, et dedit eis, qui cum eo erant? 27 Et dicebat eis: Sabbatum propter hominem factum est, et non homo propter sabbatum. 28 Itaque Dominus est filius hominis, etiam sabbati.

manum
aridam
restituit

3 1 Et introivit iterum in synagogam: et erat ibi homo habens manum aridam. 2 Et observabant eum, si sabbatis curaret, ut accusarent illum. 3 Et ait homini habenti manum aridam: Surge in medium. 4 Et dicit eis: Licet sabbatis benefacere, an male? animam salvam facere, an perdere? At illi tacebant. 5 Et circumspiciens eos cum ira, contristatus super cæcitate cordis eorum, dicit homini: Extende manum tuam. Et extendit, et restituta est manus illi. 6 Exeuntes autem Pharisæi, statim cum Herodianis consilium faciebant adversus eum quomodo eum perderent.

ad mare
secedit
et multos
sanat

7 Iesus autem cum discipulis suis secessit ad mare: et multa turba a Galilæa, et Iudæa secuta est eum, 8 et ab Ierosolymis, et ab Iduunæa, et trans Iordanem: et qui circa Tyrum, et Sidonem, multitudo magna, audientes, quæ faciebat, venerunt ad eum. 9 Et dixit discipulis suis ut navicula sibi deserviret propter turbam, ne comprimerent eum. 10 Multos enim sanabat ita ut irruerent in eum ut illum tangerent quotquot habebant plagas. 11 Et spiritus immundi, cum illum videbant, procidebant ei: et clamabant dicentes: 12 Tu es Filius Dei. Et vehementer comminabatur eis ne manifestarent illum.

apostolos
eligit

13 Et ascendens in montem vocavit ad se quos voluit ipse: et venerunt ad eum. 14 Et fecit ut essent duodecim cum illo: et ut mitteret eos prædicare.

(25) 1 Sm 21, 6. — (26) Lv 24, 9. — (1) Mt 12, 10; Lc 6, 6. — (6) Mt 12, 14. — (13) Mt 10, 1; Lc 6, 13.

15 Et dedit illis potestatem curandi infirmitates, et eiciendi dæmonia.

16 Et imposuit Simoni nomen Petrus: 17 et Iacobum Zebedæi, et Ioannem fratrem Iacobi, et imposuit eis nomina Boanerges, quod est, Filii tonitru: 18 et Andream, et Philippum, et Bartholomæum, et Matthæum, et Thomam, et Iacobum Alphæi, et Thaddæum, et Simonem Cananæum, 19 et Iudam Iscariotem, qui et tradidit illum.

4. De electione dæmoniorum, 3, 20—30

20 Et veniunt ad domum: et convenit iterum turba, ita ut non possent neque panem manducare. 21 Et cum audissent sui, exierunt tenere eum: dicebant enim: Quoniam in furorem versus est.

22 Et Scribæ, qui ab Ierosolymis descenderant, dicebant: Quoniam Beelzebub habet, et quia in principe dæmoniorum eicit dæmonia. 23 Et convocatis eis in parabolis dicebat illis: Quomodo potest satanas satanam eicere? 24 Et si regnum in se dividatur, non potest regnum illud stare. 25 Et si domus super semetipsam dispertiat, non potest domus illa stare. 26 Et si satanas consurrexerit in semetipsum, dispertitus est, et non poterit stare, sed finem habet. 27 Nemo potest vasa fortis ingressus in domum diripere, nisi prius fortem alliget, et tunc domum eius diripiet. 28 Amen dico vobis, quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata, et blasphemiam, quibus blasphemaverint: 29 qui autem blasphemaverit in Spiritum sanctum, non habebit remissionem in æternum, sed reus erit æterni delicti. 30 Quoniam dicebant: Spiritum immundum habet.

5. De cognatis Christi, 3, 31—35

31 Et veniunt mater eius et fratres: et foris stantes miserunt ad eum vocantes eum, 32 et sedebat circa eum turba: et dicunt ei: Ecce mater

(22) Mt 9, 34. — (28) Mt 12, 31; Lc 12, 10; 1 Io 5, 16. — (31) Mt 12, 46; Lc 8, 19.

et exornat
qui enumerantur

Jesus turbis circumdatus

satanam a satana non eici docet

Omnes voluntatem Dei facientes

tua, et fratres tui foris quærent te. ³³ Et respondens eis, ait: Quæ est mater mea, et fratres mei? ³⁴ Et circumspiciens eos, qui in circuitu eius sedebant, ait: Ecce mater mea, et fratres mei. ³⁵ Qui enim fecerit voluntatem Dei, hic frater meus, et soror mea, et mater est.

6. Parabolæ variæ, 4, 1—34

Occasio

4 ¹ Et iterum cœpit docere ad mare: et congregata est ad eum turba multa, ita ut navim ascendens sederet in mari, et omnis turba circa mare super terram crat: ² et docebat eos in parabolis multa, et dicebat illis in doctrina sua:

parabola
seminan-
tis turbæ
proponi-
tur

³ Audite: ecce exiit seminans ad seminandum. ⁴ Et dum seminat, aliud cecidit circa viam, et venerunt volucres cæli, et comederunt illud. ⁵ Aliud vero cecidit super petrosa, ubi non habuit terram multam: et statim exortum est, quoniam non habebat altitudinem terræ: ⁶ et quando exortus est sol, exæstuavit: et eo quod non habebat radicem, exaruit. ⁷ Et aliud cecidit in spinas: et ascenderunt spinæ, et suffocaverunt illud, et fructum non dedit. ⁸ Et aliud cecidit in terram bonam: et dabat fructum ascendentem, et crescentem, et afferebat unum triginta, unum sexaginta, et unum centum. ⁹ Et dicebat: Qui habet aures audiendi, audiat.

et disci-
pulis ca-
pacibus

¹⁰ Et cum esset singularis, interrogaverunt eum hi, qui cum eo erant duodecim, parabolam. ¹¹ Et dicebat eis: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei: illis autem, qui foris sunt, in parabolis omnia fiunt:

¹² ut videntes videant, et non videant: et audientes audiant, et non intelligant: nequando convertantur, et dimittantur eis peccata.

explica-
tur

¹³ Et ait illis: Nescitis parabolam hanc? et quomodo omnes parabolæ cognoscetis? ¹⁴ Qui seminat, verbum seminat. ¹⁵ Hi autem sunt, qui

(1) Mt 13, 1; Lc 8, 4. — (12) Is 6, 9; Mt 13, 14; Io 12, 40; Act 28, 26; Rom 11, 8.

circa viam, ubi seminatur verbum, et cum audierint, confestim venit satanas, et aufert verbum, quod seminatum est in cordibus eorum. ¹⁶ Et hi sunt similiter, qui super petrosa seminantur: qui cum audierint verbum, statim cum gaudio accipiunt illud: ¹⁷ et non habent radicem in se, sed temporales sunt: deinde orta tribulatione et persecutione propter verbum, confestim scandalizantur. ¹⁸ Et alii sunt, qui in spinis seminantur: hi sunt, qui verbum audiunt, ¹⁹ et ærumnæ sæculi, et deceptio divitiarum, et circa reliqua concupiscentiæ introeuntes suffocant verbum, et sine fructu efficitur. ²⁰ Et hi sunt, qui super terram bonam seminati sunt, qui audiunt verbum, et suscipiunt, et fructificant, unum triginta, unum sexaginta, et unum centum.

²¹ Et dicebat illis: Numquid venit lucerna ut sub modio ponatur, aut sub lecto? nonne ut super candelabrum ponatur? ²² Non est enim aliquid absconditum, quod non manifestetur: nec factum est occultum, sed ut in palam veniat. ²³ Si quis habet aures audiendi, audiat. ²⁴ Et dicebat illis: Videte quid audiatis. In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis, et adicietur vobis. ²⁵ Qui enim habet, dabitur illi: et qui non habet, etiam quod habet auferetur ab eo.

²⁶ Et dicebat: Sic est regnum Dei, quemadmodum si homo iaciat sementem in terram, ²⁷ et dormiat, et exurgat nocte et die, et semen germinat, et increscat dum nescit ille. ²⁸ Ultro enim terra fructificat, primum herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum in spica. ²⁹ Et cum produxerit fructus, statim mittit falcem, quoniam adest messis.

³⁰ Et dicebat: Cui assimilabimus regnum Dei? aut cui parabolæ comparabimus illud? ³¹ Sicut

(19) 1 Tim 6, 17. — (21) Mt 5, 15; Lc 8, 16; 11, 33. — (22) Mt 10, 26; Lc 8, 17. — (24) M¹ 7, 2; Lc 6, 38. — (25) M¹ 13, 12; 25, 29; Lc 8, 18; 19, 26. — (31) Mt 13, 31.

cum monitione conveniente

parabola seminis germinantis

parabola grani sinapis

granum sinapis, quod cum seminatum fuerit in terra, minus est omnibus seminibus, quæ sunt in terra: ³² et cum seminatum fuerit, ascendit, et fit maius omnibus oleribus, et facit ramos magnos, ita ut possint sub umbra eius aves cæli habitare.

³³ Et talibus multis parabolis loquebatur eis verbum, prout poterant audire: ³⁴ sine parabola autem non loquebatur eis, seorsum autem discipulis suis disserebat omnia.

7. Editio miraculorum aliorum, 4, 35—5, 43

³⁵ Et ait illis in illa die, cum sero esset factum: Transeamus contra. ³⁶ Et dimittentes turbam, assumunt eum ita ut erat in navi: et aliæ naves erant cum illo. ³⁷ Et facta est procella magna venti, et fluctus mittebat in navim, ita ut imple-retur navis. ³⁸ Et erat ipse in puppi super cervical dormiens: et excitant eum, et dicunt illi: Magister, non ad te pertinet, quia perimus? ³⁹ Et exurgens comminatus est vento, et dixit mari: Tace, obmutesce. Et cessavit ventus: et facta est tranquillitas magna. ⁴⁰ Et ait illis: Quid timidi estis? necdum habetis fidem? Et timuerunt timore magno, et dicebant ad alterutrum: Quis, putas, est iste, quia et ventus et mare obædiunt ei?

5 ¹ Et venerunt trans fretum maris in regionem Gerasenorum. ² Et exeunti ei de navi, statim occurrit de monumentis homo in spiritu im-mundo, ³ qui domicilium habebat in monumentis, et neque catenis iam quisquam poterat eum ligare: ⁴ quoniam sæpe compedibus et catenis vinctus, dirupisset catenas, et compedes comminuisset, et nemo poterat eum domare. ⁵ Et semper diæ ac nocte in monumentis, et in montibus erat, clamans, et incidens se lapidibus. ⁶ Videns autem Iesum a longe, cucurrit, et adoravit eum: ⁷ et clamans voce magna dixit: Quid mihi, et tibi, Iesu fili Dei altissimi? adiuro te per Deum, ne me torqueas.

(36) Mt 8, 23; Lc 8, 22. — (1) Mt 8, 28; Lc 8, 26.

aliæ
parabolæ
multæ

Venti et
mare
obædiunt

dæmonia-
ci Gera-
seni libe-
rantur

⁸ Dicebat enim illi: Exi spiritus immunde ab homine. ⁹ Et interrogabat eum: Quod tibi nomen est? Et dicit ei: Legio mihi nomen est, quia multi sumus. ¹⁰ Et deprecabatur eum inultum, ne se expelleret extra regionem. ¹¹ Erat autem ibi circa montem grex porcorum magnus, pascens. ¹² Et deprecabatur eum spiritus, dicentes: Mitte nos in porcos ut in eos introeamus. ¹³ Et concessit eis statim Iesus. Et exeuntes spiritus immundi introierunt in porcos: et magno impetu grex precipitatus est in mare ad duo millia, et suffocati sunt in mari. ¹⁴ Qui autem pascebant eos, fugerunt, et nuntiaverunt in civitatem, et in agros. Et egressi sunt videre quid esset factum: ¹⁵ et veniunt ad Iesum: et vident illum, qui a dæmonio vexabatur, sedentem, vestitum, et sanæ mentis, et timuerunt. ¹⁶ Et narraverunt illis, qui viderant, qualiter factum esset ei, qui dæmonium habuerat, et de porcis. ¹⁷ Et rogare cœperunt eum ut discederet de finibus eorum. ¹⁸ Cumque ascenderet navim, cœpit illum deprecari, qui a dæmonio vexatus fuerat, ut esset cum illo, ¹⁹ et non admisit eum, sed ait illi: Vade in domum tuam ad tuos, et annuntia illis quanta tibi Dominus fecerit, et misertus sit tui. ²⁰ Et abiit, et cœpit prædicare in Decapoli, quanta sibi fecisset Iesus: et omnes mirabantur.

²¹ Et cum transcendisset Iesus in navi rursus trans fretum, convenit turba multa ad eum, et erat circa mare. ²² Et venit quidam de archisynagogis nomine Iairus: et videns eum, procidit ad pedes eius, ²³ et deprecabatur eum multum, dicens: Quoniam filia mea in extremis est, Veni, impone manum super eam, ut salva sit, et vivat. ²⁴ Et abiit cum illo, et sequebatur eum turba multa, et comprimebant eum. ²⁵ Et mulier, quæ erat in profluvio sanguinis annis duodecim, ²⁶ et fuerat multa perpessa a compluribus medicis: et erogaverat omnia sua, nec quidquam profecerat, sed

hæmor-
rhoïssa
sanatur
et filia
Iairi sus-
citur

(22) Mt 9, 18; Lc 8, 41.

magis deterius habebat: ²⁷ cum audisset de Iesu, venit in turba retro, et tetigit vestimentum eius: ²⁸ dicebat enim: Quia si vel vestimentum eius tetigero, salva ero. ²⁹ Et confestim siccatus est fons sanguinis eius: et sensit corpore quia sanata esset a plaga. ³⁰ Et statim Iesus in semetipso cognoscens virtutem, quæ exierat de illo, conversus ad turbam, aiebat: Quis tetigit vestimenta mea? ³¹ Et dicebant ei discipuli sui: Vides turbam comprimentem te, et dicis: Quis me tetigit? ³² Et circumspiciebat videre eam, quæ hoc fecerat. ³³ Mulier vero timens et tremens, sciens quod factum esset in se, venit et procidit ante eum, et dixit ei omnem veritatem. ³⁴ Ille autem dixit ei: Filia, fides tua te salvam fecit: vade in pace, et esto sana a plaga tua. ³⁵ Adhuc eo loquente, veniunt ab archisynagogo, dicentes: Quia filia tua mortua est: quid ultra vexas Magistrum? ³⁶ Iesus autem auditum verbo, quod dicebatur, ait archisynagogo: Noli timere: tantummodo crede. ³⁷ Et non admisit quemquam se sequi nisi Petrum, et Iacobum, et Ioannem fratrem Iacobi. ³⁸ Et veniunt in domum archisynagogi, et videt tumultum, et flentes, et eulantes multum. ³⁹ Et ingressus, ait illis: Quid turbamini, et ploratis? puella non est mortua, sed dormit. ⁴⁰ Et irridebant eum. Ipse vero eiectis omnibus assumit patrem, et matrem puellæ, et qui secum erant, et ingreditur ubi puella erat iacens. ⁴¹ Et tenens manum puellæ, ait illi: Talitha cumi, quod est interpretatum: Puella (tibi dico) surge. ⁴² Et confestim surrexit puella, et ambulabat: erat autem annorum duodecim: et obstupuerunt stupore magno. ⁴³ Et præcepit illis vehementer ut nemo id sciret: et dixit dari illi manducare.

8. Incredulitas Nazarenorum, 6, 1—6

Scandalizantur in Iesu

6 ¹ Et egressus inde, abiit in patriam suam: et sequebantur eum discipuli sui: ² et facta sabbato cœpit in synagoga docere: et multi audientes

(34) Lc 7, 50. — (1) Mt 13, 54; Lc 4, 16.

admirabantur in doctrina eius, dicentes: Unde huic hæc omnia? et quæ est sapientia, quæ data est illi: et virtutes tales, quæ per manus eius efficiuntur? ³ Nonne hic est faber, filius Mariæ, frater Iacobi, et Ioseph, et Iudæ, et Simonis? nonne et sorores eius hic nobiscum sunt? Et scandalizabantur in illo. ⁴ Et dicebat illis Iesus: Quia non est propheta sine honore nisi in patria sua, et in domo sua, et in cognatione sua. ⁵ Et non poterat ibi virtutem ullam facere, nisi paucos infirmos impositis manibus curavit: ⁶ et mirabatur propter incredulitatem eorum, et circuibat castella in circuitu docens.

9. Missio et institutio apostolorum, 6, 7—13

⁷ Et vocavit duodecim: et cœpit eos mittere binos, et dabat illis potestatem spirituum immundorum.

⁸ Et præcepit eis ne quid tollerent in via, nisi virgam tantum: non peram, non panem, neque in zona æs, ⁹ sed calceatos sandaliis, et ne induerentur duabus tunicis. ¹⁰ Et dicebat eis: Quocumque introieritis in domum: illic manete donec exeatis inde: ¹¹ et quicumque non receperint vos, nec audierint vos, exeuntes inde, excutite pulverem de pedibus vestris in testimonium illis.

¹² Et exeuntes prædicabant ut pœnitentiam agerent: ¹³ et dæmonia multa eiiciebant, et ungebant oleo multos ægros, et sanabant.

10. Herodis tetrarchæ opinio, 6, 14—29

¹⁴ Et audivit rex Herodes, (manifestum enim factum est nomen eius) et dicebat: Quia Ioannes Baptista resurrexit a mortuis: et propterea virtutes operantur in illo. ¹⁵ Alii autem dicebant: Quia Elias est. Alii vero dicebant: Quia propheta est, quasi unus ex prophetis. ¹⁶ Quo audito Herodes

Missi
cum po-
testate
et
instructi

prædi-
cant et
sanant

Opinatur
Ioannem
resurre-
xisse

(3) Io 6, 42. — (4) Mt 13, 57; Lc 4, 24; Io 4, 44. —
(7) Mt 10, 1; Sup 3, 14; Lc 9, 1. — (9) Act 12, 8. —
(11) Mt 10, 14; Lc 9, 5; Act 13, 51; 18, 6. —
(13) Iac 5, 14. — (14) Mt 14, 1 s. · Lc 9, 7.

ait: Quem ego decollavi Ioannem, hic a mortuis resurrexit.

quem al-
ligaverat

17 Ipse enim Herodes misit, ac tenuit Ioannem, et vinxit eum in carcere propter Herodiam uxorem Philippi fratris sui, quia duxerat eam. 18 Dicebat enim Ioannes Herodi: Non licet tibi habere uxorem fratris tui. 19 Herodias autem insidiabatur illi: et volebat occidere eum, nec poterat. 20 Herodes enim metuebat Ioannem, sciens eum virum iustum et sanctum: et custodiebat eum, et audito eo multa faciebat, et libenter eum audiebat.

ac decol-
laverat

21 Et cum dies opportunus accidisset, Herodes natalis sui cœnam fecit principibus, et tribunis, et primis Galilææ. 22 Cumque introisset filia ipsius Herodiadis, et saltasset, et placuisset Herodi, simulque recumbentibus; rex ait puellæ: Pete a me quod vis, et dabo tibi: 23 et iuravit illi: Quia quidquid petieris dabo tibi, licet dimidium regni mei. 24 Quæ cum exisset, dixit matri suæ: Quid petam? At illa dixit: Caput Ioannis Baptistæ. 25 Cumque introisset statim cum festinatione ad regem, petivit dicens: Volo ut protinus des mihi in disco caput Ioannis Baptistæ. 26 Et contristatus est rex: propter iusiurandum, et propter simul discumbentes noluit eam contristare: 27 sed misso spiculatore præcepit afferri caput eius in disco. Et decollavit eum in carcere, 28 et attulit caput eius in disco: et dedit illud puellæ, et puella dedit matri suæ. 29 Quo audito, discipuli eius venerunt, et tulerunt corpus eius: et posuerunt illud in monumento.

III. A saturatione quinque millium usque ad iter ultimum, 6, 30—10, 31

1. Saturatio quinque millium, 6, 30—56

Iesus do-
cet

30 Et convenientes Apostoli ad Iesum, renuntiaverunt ei omnia, quæ egerant, et docuerant. 31 Et

(17) Lc 3, 19. — (18) Lv 18, 16.

ait illis: Venite seorsum in desertum locum, et requiescite pusillum. Erant enim qui veniebant et redibant multi: et nec spatium manducandi habebant. ³² Et ascendentes in navim, abierunt in desertum locum seorsum. ³³ Et viderunt eos abeuntes, et cognoverunt multi: et pedestres de omnibus civitatibus concurrerunt illuc, et prævenerunt eos. ³⁴ Et exiens vidit turbam multam Iesus: et misertus est super eos, quia erant sicut oves non habentes pastorem, et cepit illos docere multa.

³⁵ Et cum iam hora multa feret, accesserunt discipuli eius, dicentes: Desertus est locus hic, et iam hora præterlit: ³⁶ dimitte illos, ut euntes in proximas villas, et vicos, emant sibi cibos, quos manducant: ³⁷ Et respondens ait illis: Date illis vos manducare. Et dixerunt ei: Euntes emamus ducentis denariis panes, et dabimus illis manducare. ³⁸ Et dicit eis: Quot panes habetis? ite, et videte. Et cum cognovissent, dicunt: Quinque, et duos pisces. ³⁹ Et præcepit illis ut accumbere facerent omnes secundum contubernia super viride fœnum. ⁴⁰ Et discubuerunt in partes per centenos, et quinquagenos. ⁴¹ Et acceptis quinque panibus et duobus piscibus, intuens in cælum, benedixit, et fregit panes, et dedit discipulis suis, ut ponerent ante eos: et duos pisces divisit omnibus. ⁴² Et manducaverunt omnes, et saturati sunt. ⁴³ Et sustulerunt reliquias, fragmentorum duodecim cophinos plenos, et de piscibus. ⁴⁴ Erant autem qui manducaverunt quinque millia virorum. ⁴⁵ Et statim coegit discipulos suos ascendere navim, ut præcederent eum trans fretum ad Bethsaidam, dum ipse dimitteret populum. ⁴⁶ Et cum dimisisset eos, abiit in montem orare.

⁴⁷ Et cum sero esset, erat navis in medio mari, et ipse solus in terra. ⁴⁸ Et videns eos laborantes in remigando, (erat enim ventus contrarius eis)

turbam
satiat,
idque
ante
pascha
(Io 6, 4)

supra
marc
ambulat

(31) Mt 14, 13; Lc 9, 10. — (34) Mt 9, 36; 14, 14. — (36) Lc 9, 12. — (38) Io 6, 9. — (48) Mt 14, 25.

et circa quartam vigiliam noctis venit ad eos ambulans supra mare: et volebat præterire eos. ⁴⁹ At illi ut viderunt eum ambulantem supra mare, putaverunt phantasma esse, et exclamaverunt. ⁵⁰ Omnes enim viderunt eum, et conturbati sunt. Et statim locutus est cum eis, et dixit eis: Confidite, ego sum, nolite timere. ⁵¹ Et ascendit ad illos in navim, et cessavit ventus. Et plus magis intra se stupebant: ⁵² non enim intellexerunt de panibus: erat enim cor eorum obcæcatum. ⁵³ Et cum transfretassent, venerunt in terram Genesareth, et applicuerunt.

⁵⁴ Cumque egressi essent de navi, continuo cognoverunt eum: ⁵⁵ et percurrentes universam regionem illam, cœperunt in grabatis eos, qui se male habebant, circumferre, ubi audiebant eum esse. ⁵⁶ Et quocumque introibat, in vicis, vel in villas, aut civitates, in plateis ponebant infirmos, et deprecabantur eum, ut vel fimbriam vestimenti eius tangerent, et quotquot tangebant eum, salvi fiebant.

2. Refutatio pharisæorum et scribarum, 7, 1—23

7 ¹ Et conveniunt ad eum Pharisei, et quidam de Scribis, venientes ab Ierosolymis. ² Et cum vidissent quosdam ex discipulis eius communibus manibus, id est non lotis, manducare panes, vituperaverunt. ³ Pharisei enim, et omnes Iudæi, nisi crebro laverint manus, non manducant, tenentes traditionem seniorum: ⁴ et aforo nisi baptizentur, non comedunt: et alia multa sunt, quæ tradita sunt illis servare, baptismata calicum, et urceorum, et æra mentorum, et lectorum: ⁵ et interrogabant eum Pharisei, et Scribæ: Quare discipuli tui non ambulant iuxta traditionem seniorum, sed communibus manibus manducant panem? ⁶ At ille respondens, dixit eis: Bene prophetavit Isaias de vobis hypocritis, sicut scriptum est:

(53) Mt 14, 34. — (1) Mt 15, 1.

in terra
Genesareth
ægroto
sanat

Mandatum Dei
propter
traditionem
seniorum
non violandum
est

Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me.

⁷ In vanum autem me colunt, docentes doctrinas, et præcepta hominum.

⁸ Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis traditionem hominum, baptismata urceorum, et calicum: et alia similia his facitis multa. ⁹ Et dicebat illis: Bene irritum facitis præceptum Dei, ut traditionem vestram servetis. ¹⁰ Moyses enim dixit: Honora patrem tuum, et matrem tuam. Et: Qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur. ¹¹ Vos autem dicitis: Si dixerit homo patri, aut matri, Corban, (quod est donum) quodcumque ex me, tibi profuerit: ¹² et ultra non dimittitis eum quidquam facere patri suo, aut matri, ¹³ rescindentes verbum Dei per traditionem vestram, quam tradidistis: et similia huiusmodi multa facitis.

¹⁴ Et advocans iterum turbam, dicebat illis: Audite me omnes, et intelligite. ¹⁵ Nihil est extra hominem introiens in eum, quod possit eum coinquinare, sed quæ de homine procedunt illa sunt, quæ communicant hominem. ¹⁶ Si quis habet aures audiendi, audiat.

¹⁷ Et cum introisset in domum a turba, interrogabant eum discipuli eius parabolam. ¹⁸ Et ait illis: Sic et vos imprudentes estis? Non intelligitis quia omne extrinsecus introiens in hominem, non potest eum communicare: ¹⁹ quia non intrat in cor eius, sed in ventrem vadit, et in secessum exit, purgans omnes escas? ²⁰ Dicebat autem, quoniam quæ de homine exeunt, illa communicant hominem. ²¹ Abintus enim de corde hominum malæ cogitationes procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia, ²² furta, avaritiæ, nequitia, dolus, impudicitia, oculus malus, blasphemia, superbia, stultitia. ²³ Omnia hæc mala abintus procedunt, et communicant hominem.

interna
hominem
coinquinant

quare ex-
terna non
coinquinant

(6) Is 29, 13. — (10) Ex 20, 12; Dt 5, 16; Eph 6, 2. — Ex 21, 17; Lv 20, 9; Pr 20, 20. — (14) Mt 15, 10. — (21) Gn 6, 5.

3. Fides mulieris Chauanae, 7, 24—30

Filia eius
a dæmo-
nio libe-
ratur

²⁴ Et inde surgens abiit in fines Tyri, et Sidonis: et ingressus domum, neminem voluit scire, et non potuit latere. ²⁵ Mulier enim statim ut audivit de eo, cuius filia habebat spiritum immundum, intravit, et procidit ad pedes eius. ²⁶ Erat enim mulier gentilis, Syrophœnissa genere. Et rogabat eum ut dæmonium eiiceret de filia eius. ²⁷ Qui dixit illi: Sine prius saturari filios: non est enim bonum sumere panem filiorum, et mittere canibus. ²⁸ At illa respondit, et dixit illi: Utique Domine, nam et catelli comedunt sub mensa de micis puerorum. ²⁹ Et ait illi: Propter hunc sermonem vade, exiit dæmonium a filia tua. ³⁰ Et cum abiisset domum suam, invenit puellam iacentem supra lectum, et dæmonium exiisse.

4. Saturatio quattuor milium, 7, 31—8, 10

Iesus
surdum
et mutum
sanat

³¹ Et iterum exiens de finibus Tyri, venit per Sidonem ad Mare Galilææ inter medios fines Decapoleos. ³² Et adducunt ei surdum, et mutum, et deprecabantur eum, ut imponat illi manum. ³³ Et apprehendens eum de turba seorsum, misit digitos suos in auriculas eius: et exspuens, tetigit linguam eius: ³⁴ et suspiciens in cælum, ingemuit, et ait illi: Ephphetha, quod est adaperire. ³⁵ Et statim apertæ sunt aures eius, et solutum est vinculum linguæ eius, et loquebatur recte. ³⁶ Et præcepit illis ne cui dicerent. Quanto autem eis præcipiebat, tanto magis plus prædicabant: ³⁷ et eo amplius admirabantur, dicentes: Bene omnia fecit: et surdos fecit audire, et mutos loqui.

et turbam
satiat

S ¹ In diebus illis iterum cum turba multa esset, nec haberent quod manducarent: convocatis discipulis, ait illis: ² Misereor super turbam: quia ecce iam triduo sustinent me, nec habent quod manducant: ³ et si dimisero eos ieiunos in domum suam, deficient in via: quidam enim ex eis

(24) Mt 15, 21. — (32) Mt 9, 32; Lc 11, 14. —
(1) Mt 15, 32.

de longe venerunt. ⁴ Et responderunt ei discipuli sui: unde illos quis poterit hic saturare panibus in solitudine? ⁵ Et interrogavit eos: Quot panes habetis? Qui dixerunt: Septem. ⁶ Et præcepit turbæ discumbere super terram. Et accipiens septem panes, gratias agens fregit, et dabat discipulis suis ut apponerent, et apposuerunt turbæ. ⁷ Et habebant pisciculos paucos: et ipsos benedixit, et iussit apponi. ⁸ Et manducaverunt, et saturati sunt, et sustulerunt quod superaverat de fragmentis, septem sportas. ⁹ Erant autem qui manducaverant, quasi quattuor millia: et dimisit eos. ¹⁰ Et statim ascendens navim cum discipulis suis, venit in partes Dalmanutha.

5. Castigatio pharisæorum, 8, 11—21

¹¹ Et exierunt Pharisei, et cœperunt conquirere cum eo, quærentes ab illo signum de cælo, tentantes eum. ¹² Et ingemiscens spiritu, ait: Quid generatio ista signum quærit? Amen dico vobis, si dabitur generationi isti signum. ¹³ Et dimittens eos, ascendit iterum navim, et abiit trans fretum.

¹⁴ Et oblitus sunt panes sumere: et nisi unum panem non habebant secum in navi. ¹⁵ Et præcipiebat eis, dicens: Videte, et cavete a fermento Phariseorum, et fermento Herodis. ¹⁶ Et cogitabant ad alterutrum, dicentes: Quia panes non habemus. ¹⁷ Quo cognito, ait illis Iesus: Quid cogitatis, quia panes non habetis? nondum cognoscitis nec intelligitis? adhuc cæcatum habetis cor vestrum? ¹⁸ oculos habentes non videtis? et aures habentes non auditis? Nec recordamini, ¹⁹ quando quinque panes fregi in quinque millia: quot cophinos fragmentorum plenos sustulistis? Dicunt ei: Duodecim. ²⁰ Quando et septem panes in quattuor millia: quot sportas fragmentorum tulistis? Et dicunt ei: Septem. ²¹ Et dicebat eis: Quomodo nondum intelligitis?

Increpan-
tur ac re-
linquun-
tur

corum
doctrina
cavenda
notatur

(11) Mt 16, 1; Lc 11, 54. — (15) Mt 16, 6. —
(18) Sup 6, 41; Io 6, 11.

6. Sanatio cæci, 8, 22—26

Paulatim
visum
recipit

22 Et veniunt Bethsaidam, et adducunt ei cæcum, et rogabant eum ut illum tangeret. 23 Et apprehensa manu cæci, eduxit eum extra vicum: et exspuens in oculos eius inpositis manibus suis, interrogavit eum si quid videret. 24 Et aspiciens, ait: Video homines velut arbores ambulantes. 25 Deinde iterum imposuit manus super oculos eius: et cœpit videre, et restitutus est ita ut clare videret omnia. 26 Et misit illum in domum suam, dicens: Vade in domum tuam: et si in vicum introieris, nemini dixeris.

7. Confessio Simonis Petri, 8, 27—39

Iesus a
Simone
Christus
declara-
tus

27 Et egressus est Iesus, et discipuli eius in castella Cæsareæ Philippi: et in via interrogabat discipulos suos, dicens eis: Quem me dicunt esse homines? 28 Qui responderunt illi, dicentes: Iohannem Baptistam, alii Eliam, alii vero quasi unum de prophetis. 29 Tunc dicit illis: Vos vero quem me esse dictis? Respondens Petrus, ait ei: Tu es Christus. 30 Et comminatus est eis, ne cui dicerent de illo.

mortem
ac resur-
rectio-
nem su-
am præ-
dicat

31 Et cœpit docere eos quoniam oportet filium hominis pati multa, et reprobari a senioribus, et a summis sacerdotibus, et Scribis, et occidi: et post tres dies resurgere. 32 Et palam verbum loquebatur. Et apprehendens eum Petrus, cœpit increpare eum. 33 Qui conversus, et videns discipulos suos, comminatus est Petro, dicens: Vade retro me satana, quoniam non sapis quæ Dei sunt, sed quæ sunt hominum.

necessi-
tatem ab-
negatio-
nis docet

34 Et convocata turba cum discipulis suis, dixit eis: Si quis vult me sequi, deneget semetipsum: et tollat crucem suam, et sequatur me. 35 Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam suam propter

(27) Mt 16, 13; Lc 9, 18. — (34) Mt 10, 38; 16, 24; Lc 9, 23; 14, 27; 17, 33; Io 12, 25.

me, et Evangelium, salvam faciet eam. ³⁶ Quid enim proderit homini, si lucretur mundum totum: et detrimentum animæ suæ faciat? ³⁷ Aut quid dabit homo commutationis pro anima sua? ³⁸ Qui enim me confusus fuerit, et verba mea in generatione ista adultera et peccatrice: et filius hominis confundetur eum, cum venerit in gloria patris sui cum angelis sanctis. ³⁹ Et dicebat illis: Amen dico vobis, quia sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem donec videant regnum Dei veniens in virtute.

8. Transfiguratio Domini, 9, 1—12

9 ¹ Et post dies sex assumit Iesus Petrum, et Iacobum, et Ioannem: et ducit illos in montem excelsum seorsum solos, et transfiguratus est coram ipsis. ² Et vestimenta eius facta sunt splendentia, et candida nimis velut nix, qualia fullo non potest super terram candida facere. ³ Et apparuit illis Elias cum Moysse: et erant loquentes cum Iesu. ⁴ Et respondens Petrus, ait Iesu: Rabbi, bonum est nos hic esse; et faciamus tria tabernacula, Tibi unum, et Moysi unum, et Eliæ unum. ⁵ Non enim sciebat quid diceret: erant enim timore exterriti: ⁶ et facta est nubes obumbrans eos: et venit vox de nube, dicens: Hic est Filius meus carissimus: audite illum. ⁷ Et statim circumspicientes, neminem amplius viderunt, nisi Iesum tantum secum.

⁸ Et descendentibus illis de monte, præcepit illis ne cuiquam quæ vidissent, narrarent: nisi cum Filius hominis a mortuis resurrexerit. ⁹ Et verbum continuerunt apud se: conquirentes quid esset: Cum a mortuis resurrexerit.

¹⁰ Et interrogabant eum, dicentes: Quid ergo dicunt Pharisei, et Scribæ, quia Eliam oportet venire primum? ¹¹ Qui respondens, ait illis: Elias

(38) Mt 10, 33; Lc 9, 26; 12, 9. — (39) Mt 16, 28; Lc 9, 27. — (1) Mt 17, 1; Lc 9, 28. — (8) Mt 17, 9. — (10) Mal 4, 5.

Iesus
inter
Moysen
et Eliam
resplendet

apostolis
silentium
imponit

de Elia
venturo
loquitur

cum venerit primo, restituet omnia; et quo modo scriptum est in Filium hominis; ut multa patiatur et contemnatur. ¹² Sed dico vobis quia et Elias venit (et fecerunt illi quaecumque voluerunt) sicut scriptum est de eo.

9. Sanatio pueri dæmoniaci, 9, 13—28

¹³ Et veniens ad discipulos suos, vidit turbam magnam circa eos, et Scribas conquirentes cum illis. ¹⁴ Et confestim omnis populus videns Iesum, stupefactus est, et expaverunt, et accurrentes salutabant eum. ¹⁵ Et interrogavit eos: Quid inter vos conquiritis? ¹⁶ Et respondens unus de turba, dixit: Magister, attuli filium meum ad te habentem spiritum mutum: ¹⁷ qui ubicumque eum apprehenderit, allidit illum, et spumat, et stridet dentibus, et arescit: et dixi discipulis tuis ut eiecerent illum, et non potuerunt. ¹⁸ Qui respondens eis, dixit: O generatio incredula, quamdiu apud vos ero? quamdiu vos patiar? afferte illum ad me. ¹⁹ Et attulerunt eum. Et cum vidisset eum, statim spiritus conturbavit illum: et elisus in terram, volutabatur spumans. ²⁰ Et interrogavit patrem eius: Quantum temporis est ex quo ei hoc accidit? At ille ait: Ab infantia: ²¹ et frequenter eum in ignem, et in aquas misit ut eum perderet. Sed si quid potes, adiuva nos, misertus nostri. ²² Iesus autem ait illi: Si potes credere, omnia possibilia sunt credenti. ²³ Et continuo exclamans pater pueri, cum lacrimis aiebat: Credo, Domine: adiuva incredulitatem meam. ²⁴ Et cum videret Iesus concurrentem turbam, comminatus est spiritui immundo, dicens illi: Surde, et mute spiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo: et amplius ne introeas in eum. ²⁵ Et exclamans, et multum discerpens eum, exiit ab eo, et factus est sicut mortuus, ita ut multi dicerent: Quia mortuus est. ²⁶ Iesus autem tenens manum eius, elevavit eum, et surrexit.

(11) Is 53, 3. — (12) Mt 17, 12. — (16) Lc 9, 38. 01)

Iesus
puerum
a dæmo-
nio libe-
rat

Iesus
inter
discipulos
magnam
turbam
vidit

silos
multos
inquit

ab
omni
turbam

27 Et cum introisset in domum, discipuli eius secreto interrogabant eum: Quare nos non potuimus eicere eum? 28 Et dixit illis: Hoc genus in nullo potest exire, nisi in oratione, et ieiunio.

discipulos docet

10. Doctrinæ variæ Iesu, 9, 29—49

29 Et inde profecti prætergrediebantur Galilæam: nec volebat quemquam scire. 30 Docebat autem discipulos suos, et dicebat illis: Quoniam filius hominis tradetur in manus hominum, et occident eum, et occisus tertia die resurget. 31 At illi ignorabant verbum: et timebant interrogare eum.

De morte ac resurrectione sua

32 Et venerunt Capharnaum. Qui cum domi essent, interrogabant eos: Quid in via tractabatis?

de magnitudine vera

33 At illi tacebant, siquidem in via inter se disputaverant, quis eorum maior esset. 34 Et residens vocavit duodecim, et ait illis: Si quis vult primus esse, erit omnium novissimus, et omnium minister.

35 Et accipiens puerum, statuit eum in medio eorum: quem cum complexus esset, ait illis: 36 Quisquis unum ex huiusmodi pueris receperit in nomine meo, me recipit: et quicumque me suscepit, non me suscipit, sed eum, qui misit me.

Iesus
suffragator
relicta

37 Respondit illi Ioannes, dicens: Magister, vidimus quemdam in nomine tuo eicientem dæmonia, qui non sequitur nos, et prohibuimus eum. 38 Iesus autem ait: Nolite prohibere eum. Nemo enim qui faciat virtutem in nomine meo, et possit cito male loqui de me. 39 Qui enim non est adversum vos, pro vobis est. 40 Quisquis enim potum dederit vobis calicem aquæ in nomine meo, quia Christi estis: amen dico vobis, non perdet mercedem suam.

de viciis
de æmulatione
in viciis

41 Et quisquis scandalizaverit unum ex his pusillis credentibus in me: bonum est ei magis si circumdaretur mola asinaria collo eius, et in mare mitteretur. 42 Et si scandalizaverit te manus tua,

de scandalo vitando

(30) Mt 17, 21; Lc 9, 22. — (33) Mt 18, 1; Lc 9, 46.

— (37) Lc 9, 49. — (38) 1 Cor 12, 3. — (40) Mt 10, 42.

(41) Mt 18, 6; Lc 17, 2. — (42) Mt 5, 30; 18, 8. 1)

abscede illam: bonum est tibi debilem introire in vitam, quam duas manus habentem ire in gehennam, in ignem inexstinguibilem: ⁴³ ubi vermis eorum non moritur, et ignis non exstinguitur. ⁴⁴ Et si pes tuus te scandalizat, amputa illum: bonum est tibi claudum introire in vitam æternam, quam duos pedes habentem mitti in gehennam ignis inexstinguibilis: ⁴⁵ ubi vermis eorum non moritur, et ignis non exstinguitur. ⁴⁶ Quod si oculus tuus scandalizat te, eice eum: bonum est tibi luscum introire in regnum Dei, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis: ⁴⁷ ubi vermis eorum non moritur, et ignis non exstinguitur. ⁴⁸ Omnis enim igne salietur, et omnis victima sale salietur. ⁴⁹ Bonum est sal: quod si sal insulsum fuerit: in quo illud condietis? Habete in vobis sal, et pacem habete inter vos.

11. Acta in finibus Iudææ, 10, 1—31

10 ¹ Et inde exurgens venit in fines Iudææ ultra Iordanem: et conveniunt iterum turbæ ad eum: et sicut consueverat, iterum docebat illos.

² Et accedentes Pharisei interrogabant eum: Si licet viro uxorem dimittere: tentantes eum. ³ At ille respondens, dixit eis: Quid vobis præcepit Moyses? ⁴ Qui dixerunt: Moyses permisit libellum repudii scribere, et dimittere. ⁵ Quibus respondens Iesus, ait: Ad duritiam cordis vestri scripsit vobis præceptum istud. ⁶ Ab initio autem creaturæ masculinum, et feminam fecit eos Deus. ⁷ Propter hoc relinquet homo patrem suum, et matrem, et adhærebit ad uxorem suam: ⁸ et erunt duo in carne una. Itaque iam non sunt duo, sed una caro. ⁹ Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet. ¹⁰ Et in domo iterum discipuli eius de eodem interrogaverunt eum. ¹¹ Et ait illis: Qui-

(45) Is 66, 24. — (48) Lv 2, 13. — (49) Mt 5, 13; Lc 14, 34. — (1) Mt 19, 1. — (4) Dt 24, 1. — (6) Gn 1, 27. — (7) Gn 2, 24; Mt 19, 5; 1 Cor 6, 16; Eph 5, 31. — (11) 1 Cor 7, 10.

Iesus
Galilæa
relicta
de vinculo
matrimonii
dixerit

cumque dimiserit uxorem suam, et aliam duxerit, adulterium committit super eam. ¹² Et si uxor dimiserit virum suum, et alii nupserit, mœchatur.

¹³ Et offerebant illi parvulos ut tangeret illos. Discipuli autem comminabantur offerentibus. ¹⁴ Quos cum videret Iesus, indigne tulit, et ait illis: Sinite parvulos venire ad me, et ne prohibueritis eos: talium enim est regnum Dei. ¹⁵ Amen dico vobis: Quisquis non receperit regnum Dei velut parvulus, non intrabit in illud. ¹⁶ Et complexans eos, et imponens manus super illos, benedicebat eos.

¹⁷ Et cum egressus esset in viam, procurrens quidam genu flexo ante eum, rogabat eum: Magister bone, quid faciam ut vitam æternam percipiam? ¹⁸ Iesus autem dixit ei: Quid me dicis bonum? Nemo bonus, nisi unus Deus. ¹⁹ Præcepta nosti: Ne adulteres, Ne occidas, Ne fureris, Ne falsum testimonium dixeris, Ne fraudem feceris, Honora patrem tuum et matrem. ²⁰ At ille respondens, ait illi: Magister, hæc omnia observavi a iuventute mea. ²¹ Iesus autem intuitus eum, dilexit eum, et dixit ei: Unum tibi deest: vade, quæcumque habes vende, et da pauperibus, et habebis thesaurum in cælo: et veni, sequere me. ²² Qui contristatus in verbo, abiit mærens: erat enim habens multas possessiones.

²³ Et circumspiciens Iesus, ait discipulis suis: Quam difficile qui pecunias habent, in regnum Dei introibunt! ²⁴ Discipuli autem obstupescabant in verbis eius. At Iesus rursus respondens ait illis: Filioli, quam difficile est, confidentes in pecuniis, in regnum Dei introire! ²⁵ Facilius est, camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum Dei. ²⁶ Qui magis admirabantur, dicentes ad semetipsos: Et quis potest salvus fieri? ²⁷ Et intuens illos Iesus, ait: Apud homines impossibile est, sed non apud Deum: omnia enim possible sunt apud Deum. ²⁸ Et cœpit ei Petrus

parvulis
benedicit

divitem
vocal

de divitis
et pau-
periate
volunta-
ria loqui-
tur

(17) Mt 19, 16; Lc 18, 18. — (19) Ex 20, 13. —
(28) Mt 19, 27; Lc 18, 28.

dicere: Ecce nos dimisimus omnia, et secuti sumus te. ²⁹ Respondens Iesus, ait: Amen dico vobis: Nemo est, qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter me, et propter Evangelium, ³⁰ qui non accipiat centies tantum, nunc in tempore hoc: domos, et fratres, et sorores, et matres, et filios, et agros, cum persecutionibus, et in saeculo futuro vitam aeternam. ³¹ Multi autem erunt primi novissimi, et novissimi primi.

IV. Ab itinere ultimo usque ad passionem, 10, 32—13, 37

1. Ultimum iter in Ierusalem, 10, 32—52

³² Erant autem in via ascendentes Ierosolymam: et praecedebat illos Iesus, et stupebant: et sequentes timebant. Et assumens iterum duodecim, coepit illis dicere quae essent ei eventura. ³³ Quia ecce ascendimus Ierosolymam, et Filius hominis tradetur principibus sacerdotum, et Scribis, et senioribus, et damnabunt eum morte, et tradent eum gentibus: ³⁴ et illudent ei, et conspuent eum, et flagellabunt eum, et interficient eum: et tertia die resurget.

³⁵ Et accedunt ad eum Iacobus, et Ioannes filii Zebedaei, dicentes: Magister, volumus ut quodcumque petierimus, facias nobis. ³⁶ At ille dixit eis: Quid vultis ut faciam vobis? ³⁷ Et dixerunt: Da nobis ut unus ad dexteram tuam, et alius ad sinistram tuam sedeamus in gloria tua. ³⁸ Iesus autem ait eis: Nescitis quid petatis: potestis bibere calicem, quem ego bibo: aut baptismo, quo ego baptizor, baptizari? ³⁹ At illi dixerunt ei: Possumus. Iesus autem ait eis: Calicem quidem, quem ego bibo, bibetis; et baptismo, quo ego baptizor, baptizabimini: ⁴⁰ sedere autem ad dexteram meam, vel ad sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est.

(31) Mt 19, 30. — (32) Lc. 18, 31. — (35) Mt 20, 20.

Iesus
mortem
ac resur-
rectionem su-
am praedi-
cit

filiis
Zebedaei
prima-
tum pe-
tentibus
respon-
det

41 Et audientes decem cœperunt indignari de Iacobo, et Ioanne. 42 Iesus autem vocans eos, ait illis: Scitis quia hi, qui videntur principari gentibus, dominantur eis: et principes eorum potestatem habent ipsorum. 43 Non ita est autem in vobis, sed quicumque voluerit fieri maior, erit vester minister: 44 et quicumque voluerit in vobis primus esse, erit omnium servus. 45 Nam et Filius hominis non venit ut ministraretur ei, sed ut ministraret, et daret animam suam redemptionem pro multis.

46 Et veniunt Iericho: et proficiscente eo de Iericho, et discipulis eius, et plurima multitudine, filius Timæi Bartimæus cæcus, sedebat iuxta viam mendicans. 47 Qui cum audisset quia Iesus Nazarenus est, cœpit clamare, et dicere: Iesu fili David, miserere mei. 48 Et comminabantur ei multi ut taceret. At ille multo magis clamabat: Fili David miserere mei. 49 Et stans Iesus præcepit illum vocari. Et vocant cæcum dicentes ei: Animæquior esto: surge, vocat te. 50 Qui profecto vestimento suo exsiliens, venit ad eum. 51 Et respondens Iesus dixit illi: Quid tibi vis faciam? Cæcus autem dixit ei: Rabboni, ut videam. 52 Iesus autem ait illi: Vade, fides tua te salvum fecit. Et confestim vidit, et sequebatur eum in via.

2. Triumphalis introitus in Ierusalem, 11, 1—11

11 1 Et cum appropinquarent Ierosolymæ, et Bethaniæ ad montem Olivarum, mittit duos ex discipulis suis, 2 et ait illis: Ite in castellum, quod contra vos est, et statim introeuntes illuc, invenietis pullum ligatum, super quem nemo adhuc hominum sedit: solvite illum, et adducite. 3 Et si quis vobis dixerit: Quid facitis? dicite, quia Domino necessarius est: et continuo illum dimittet huc.

4 Et abeuntes invenerunt pullum ligatum ante ianuam foris in bivio: et solvunt eum. 5 Et qui-

decem indignan-
tibus ve-
rum pri-
matum com-
menda-
dat

iuxta
Iericho
Bartimæo vi-
sum re-
stituit

Discipuli
a Domino
missi

pullum
asinæ
adducunt

(42) Lc 22, 25. — (46) Mt 20, 29; Lc 18, 35. — (1) Mt 21, 1; Lc 19, 29.

dam de illic stantibus dicebant illis: Quid factis solventes pullum? ⁸ Qui dixerunt eis sicut præceperat illis Iesus, et dimiserunt eis. ⁷ Et duxerunt pullum ad Iesum: et imponunt illi vestimenta sua, et sedit super eum.

⁸ Multi autem vestimenta sua straverunt in via: alii autem frondes cædebant de arboribus, et sternerant in via. ⁹ Et qui præibant, et qui sequebantur clamabant, dicentes:

Hosanna: ¹⁰ Benedictus, qui venit in nomine Domini:

benedictum quod venit regnum patris nostri David: Hosanna in excelsis.

¹¹ Et introivit Ierosolymam in templum: et circumspexit omnibus, cum iam vespera esset hora; exiit in Bethaniam cum duodecim.

3. Ultima facta Iesu, 11, 12—26

¹² Et alia die cum exirent a Bethania, esuriit. ¹³ Cumque vidisset a longe ficum habentem folia, venit si quid forte inveniret in ea; et cum venisset ad eam, nihil invenit præter folia: non enim erat tempus ficorum. ¹⁴ Et respondens dixit ei: Iam non amplius in æternum ex te fructum quisquam manducet. Et audiebant discipuli eius.

¹⁵ Et veniunt Ierosolymam. Et cum introisset in templum, cepit eiicere vendentes, et ementes in templo: et mensas numulariorum, et cathedras vendentium columbas evertit. ¹⁶ Et non sinebat ut quisquam transferret vas per templum: ¹⁷ et docebat, dicens eis: Nonne scriptum est:

Quia domus mea, domus orationis vocabitur omnibus gentibus? Vos autem fecistis eam speluncam latronum.

¹⁸ Quo audito principes sacerdotum, et Scribæ quærebant quomodo eum perderent: timebant enim eum, quoniam universa turba admirabatur super

(7) Io 12, 14. — (10) Ps 117, 26; Mt 21, 9; Lc 19, 38. — (11) Mt 21, 10. — (13) Mt 21, 19. — (17) Is 56, 7; Ir 7, 11.

in quo
Iesus
trium-
phans

urbem
ingredi-
tur

Altero
die fico
impreca-
tur

et tem-
plum pur-
gat

doctrina eius. ¹⁹ Et cum vespera facta esset, egrediebatur de civitate.

²⁰ Et cum mane transirent, viderunt ficum aridam factam a radicibus. ²¹ Et recordatus Petrus, dixit ei: Rabbi, ecce ficus, cui maledixisti, aruit. ²² Et respondens Iesus ait illis: Habete fidem Dei. ²³ Amen dico vobis, quia quicumque dixerit huic monti: Tollere, et mittere in mare, et non hæsitaverit in corde suo, sed crediderit, quia quodcumque dixerit, fiat, fiet ei. ²⁴ Propterea dico vobis, omnia quæcumque orantes petitis, credite quia accipietis, et evenient vobis. ²⁵ Et cum stabitis ad orandum, dimittite si quid habetis adversus aliquem: ut et Pater vester qui in cælis est, dimittat vobis peccata vestra. ²⁶ Quod si vos non dimiseritis: nec Pater vester, qui in cælis est, dimittet vobis peccata vestra.

sequenti
die virtutem
fidelis
docet

4. De potestate Iesu et baptismo Ioannis, 11, 27—33

²⁷ Et veniunt rursus Ierosolymam. Et cum ambularet in templo, accedunt ad eum summi sacerdotes, et Scribæ, et seniores: ²⁸ et dicunt ei: In qua potestate hæc facis? et quis dedit tibi hanc potestatem ut ista facias?

Unde sit
potestas
Iesu

²⁹ Iesus autem respondens, ait illis: Interrogabo vos et ego unum verbum, et respondete mihi: et dicam vobis in qua potestate hæc faciam. ³⁰ Baptismus Ioannis, de cælo erat, an ex hominibus? Respondete mihi.

unde fuerit
baptismus
Ioannis

³¹ At illi cogitabant secum, dicentes: Si dixerimus, De cælo, dicet, Quare ergo non credidistis ei? ³² Si dixerimus, Ex hominibus, timemus populum; omnes enim habebant Ioannem quia vere propheta esset. ³³ Et respondentes dicunt Iesu: Nescimus.

Iudæi respondere
nolunt

Et respondens Iesus ait illis: Neque ego dico vobis in qua potestate hæc faciam.

neque Iesus
respondet

(24) Mt 7, 7; 21, 22; Lc 11, 9. — (25) Mt 6, 14; 18, 35.
— (28) Lc 20, 2.

5. Parabola agricularum malorum proponitur, 12, 1—12

Sensus
cius per-
cipitur

12 ¹ Et cœpit illis in parabolis loqui: Vineam pastinavit homo, et circumdedit sepem, et fodit lacum, et ædificavit turrim, et locavit eam agricolis, et peregre profectus est. ² Et misit ad agricolas in tempore servum ut ab agricolis acciperet de fructu vineæ. ³ Qui apprehensum eum ceciderunt, et dimiserunt vacuum. ⁴ Et iterum misit ad illos alium servum: et illum in capite vulneraverunt, et contumeliis affecerunt. ⁵ Et rursus alium misit, et illum occiderunt: et plures alios: quosdam cædentes, alios vero occidentes. ⁶ Adhuc ergo unum habens filium carissimum: et illum misit ad eos novissimum, dicens: Quia reverebuntur filium meum. ⁷ Coloni autem dixerunt ad invicem: Hic est heres: venite, occidamus eum: et nostra erit hereditas. ⁸ Et apprehendentes eum, occiderunt: et eiecerunt extra vineam. ⁹ Quid ergo faciet Dominus vineæ? Veniet, et perdet colonos: et dabit vineam aliis. ¹⁰ Nec scripturam hanc legistis:

Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli:

¹¹ A Domino factum est istud, et est mirabile in oculis nostris?

¹² Et quærebant eum tenere: et timuerunt turbam; cognoverunt enim quoniam ad eos parabolam hanc dixerit. Et relicto eo abierunt.

6. De tributo Cæsari pendendo, 12, 13—17

Dolosa
interro-
gatio

¹³ Et mittunt ad eum quosdam ex Pharisæis, et Herodianis, ut eum caperent in verbo. ¹⁴ Qui venientes dicunt ei: Magister, scimus quia verax es, et non curas quemquam: nec enim vides in faciem hominum, sed in veritate viam Dei doces. Licet dari tributum Cæsari, an non dabimus?

(1) Is 5, 1; Ir 2, 21; Mt 21, 33; Lc 20, 9. — (10) Ps 117, 22; Is 28, 16; Mi 21, 42; Act 4, 11; Rom 9, 33; 1 Pir 2, 7. — (13) Mt 22, 15; Lc 20, 20.

¹⁵ Qui sciens versutiam illorum, ait illis: Quid me tentatis? afferte mihi denarium ut videam. ¹⁶ At illi attulerunt ei. Et ait illis: Cuius est imago hæc, et inscriptio? Dicunt ei: Cæsaris. ¹⁷ Respondens autem Iesus dixit illis: Reddite igitur quæ sunt Cæsaris, Cæsari: et quæ sunt Dei, Deo. Et mirabantur super eo.

mira re-
sponso

7. De resurrectione mortuorum, 12, 18—27

¹⁸ Et venerunt ad eum Sadducæi, qui dicunt resurrectionem non esse: et interrogabant eum dicentes: ¹⁹ Magister, Moyses nobis scripsit, ut si cuius frater mortuus fuerit, et dimiserit uxorem, et filios non reliquerit, accipiat frater eius uxorem ipsius, et resuscitet semen fratri suo. ²⁰ Septem ergo fratres erant: et primus accepit uxorem, et mortuus est non relicto semine. ²¹ Et secundus accepit eam, et mortuus est: et nec iste reliquit semen. Et tertius similiter. ²² Et acceperunt eam similiter septem: et non reliquerunt semen. Novissima omnium defuncta est et mulier. ²³ In resurrectione ergo cum resurrexerint, cuius de his erit uxor? septem enim habuerunt eam uxorem.

Casum a
Saddu-
cæis pro-
positum

²⁴ Et respondens Iesus, ait illis: Nonne ideo erratis, non scientes Scripturas, neque virtutem Dei? ²⁵ Cum enim a mortuis resurrexerint, neque nubent, neque nubentur, sed sunt sicut angeli in cælis. ²⁶ De mortuis autem quod resurgant, non legistis in libro Moysi, super rubum quomodo dixerit illi Deus, inquit: Ego sum Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Iacob? ²⁷ Non est Deus mortuorum, sed vivorum. Vos ergo multum erratis.

Iesus
discuit

8. De primo mandato legis, 12, 28—34

²⁸ Et accessit unus de Scribis, qui audierat illos conquirentes, et videns quoniam bene illis responderit, interrogavit eum quod esset primum omnium mandatum.

Interro-
gatio
scribæ

(17) Rom 13, 7. — (18) M₁ 22, 23; Lc 20, 27. — (19) Dt 25, 5. — (26) Ex 3, 6; Mt 22, 32. — (28) M₁ 22, 34.

et re-
sponsio
Iesu

²⁹ Iesus autem respondit ei: Quia primum omnium mandatum est: Audi Israel, Dominus Deus tuus, Deus unus est: ³⁰ et diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota mente tua, et ex tota virtute tua. Hoc est primum mandatum. ³¹ Secundum autem simile est illi: Diliges proximum tuum tamquam teipsum. Maius horum aliud mandatum non est.

quam
scriba
approbat

³² Et ait illi Scriba: Bene Magister, in veritate dixisti, quia unus est Deus, et non est alius præter eum. ³³ Et ut diligatur ex toto corde, et ex toto intellectu, et ex tota anima, et ex tota fortitudine: et diligere proximum tamquam seipsum, maius est omnibus holocaustibus, et sacrificiis.

ideoque
laudatur

³⁴ Iesus autem videns quod sapienter respondisset, dixit illi: Non es longe a regno Dei. Et nemo iam audebat eum interrogare.

9. De natura Christi, 12, 35—37

Quomodo
filius
ei domi-
nus Da-
vid sit

³⁵ Et respondens Iesus dicebat, docens in templo: Quomodo dicunt Scribæ Christum filium esse David? ³⁶ ipse enim David dicit in Spiritu sancto: Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.

³⁷ Ipse ergo David dicit eum Dominum, et unde est filius eius? Et multa turba eum libenter audivit.

10. De vita maiæ ac pœna scribarum, 12, 38—40

Caven-
dum ab
iis

³⁸ Et dicebat eis in doctrina sua: Cavete a Scribis, qui volunt in stolis ambulare, et salutari in foro, ³⁹ et in primis cathedris sedere in synagogis, et primos discubitus in cenis: ⁴⁰ qui devorant domos viduarum sub obtentu prolixæ orationis: hi accipient prolixius iudicium.

(29) Dt 6, 4. — (31) Lv 19, 18; Mt 22, 39; Rom 13, 9; Gal 5, 14; Iac 2, 8. — (36) Ps 109, 1; Mt 22, 44; Lc 20, 42. — (38) Mt 23, 5; Lc 11, 43; 20, 46.

11. De muusculo viduæ, 12, 41—44

41 Et sedens Iesus contra gazophylacium, aspicebat quomodo turba lactaret æs in gazophylacium, et multi divites iactabant multa. 42 Cum venisset autem vidua una pauper, misit duo minuta, quod est quadrans, 43 et convocans discipulos suos, ait illis: Amen dico vobis, quoniam vidua hæc pauper plus omnibus misit, qui miserunt in gazophylacium. 44 Omnes enim ex eo, quod abundabat illis, miserunt: hæc vero de penuria sua omnia quæ habuit misit totum victum suum.

12. Sermo eschatologicus Domini, 13, 1—37

13 1 Et cum egrederetur de templo, ait illi unus ex discipulis suis: Magister, aspice quales lapides, et quales structuræ. 2 Et respondens Iesus, ait illi: Vides has omnes magnas ædificationes? Non relinquetur lapis super lapidem, qui non destruat. 3 Et cum sederet in monte Olivarum contra templum, interrogabant eum separatim Petrus, et Iacobus, et Ioannes, et Andreas: 4 Dic nobis, quando ista fient? et quod signum erit, quando hæc omnia incipient consummari?

5 Et respondens Iesus cœpit dicere illis: Videte ne quis vos seducat: 6 multi enim venient in nomine meo dicentes, quia ego sum: et multos seducent. 7 Cum audieritis autem bella, et opiniones bellorum, ne timueritis: oportet enim hæc fieri: sed nondum finis. 8 Exsurget enim gens contra gentem, et regnum super regnum, et erunt terræmotus per loca, et fames. Initium dolorum hæc. 9 Videte autem vosmetipsos. Tradent enim vos in conciliis, et in synagogis vapulabitis, et ante præsides, et reges stabitis propter me, in testimonium illis. 10 Et in omnes gentes primum oportet prædicari Evangelium. 11 Et cum duxerint vos

Totum dedit

Iesus discipulis interrogantibus prædicit

signa adventus sui

(41) Lc 21, 1. — (1) Mt 24, 1; Lc 21, 5. — (2) Lc 19, 44. — (5) Eph 5, 6; 2 Thes 2, 3. — (11) Mt 10, 19; Lc 12, 11; 21, 14.

tradentes, nolite præcogitare quid loquamini: sed quod datum vobis fuerit in illa hora, id loquimini: non enim vos estis loquentes, sed Spiritus sanctus.

12 Tradet autem frater fratrem in mortem, et pater filium: et consurgent filii in parentes, et morte afficient eos. 13 Et eritis odio omnibus propter nomen meum. Qui autem sustinuerit in finem, hic salvus erit.

14 Cum autem videritis abominationem desolationis stantem, ubi non debet, qui legit, intelligat: tunc qui in Iudæa sunt, fugiant in montes: 15 et qui super tectum, ne descendat in domum, nec introeat ut tollat quid de domo sua: 16 et qui in agro erit, non revertatur retro tollere vestimentum suum. 17 Væ autem prægnantibus, et nutrientibus in illis diebus. 18 Orate vero ut hieme non fiant. 19 Erunt enim dies illi tribulationes tales, quales non fuerunt ab initio creaturæ, quam condidit Deus usque nunc, neque fient. 20 Et nisi breviasset Dominus dies, non fuisset salva omnis caro: sed propter electos, quos elegit, brevavit dies.

21 Et tunc si quis vobis dixerit: Ecce hic est Christus, ecce illic, ne credideritis. 22 Exsurgent enim pseudochristi, et pseudoprophetæ, et dabunt signa, et portenta ad seducendos, si fieri potest, etiam electos. 23 Vos ergo videte: ecce prædixi vobis omnia. 24 Sed in illis diebus post tribulationem illam sol contenebrabitur, et iuna non dabit splendorem suum: 25 et stellæ cæli erunt decedentes, et virtutes, quæ in cælis sunt, movebuntur. 26 Et tunc videbunt filium hominis venientem in nubibus cum virtute multa, et gloria. 27 Et tunc mittet angelos suos, et congregabit electos suos a quattuor ventis, a summo terræ usque ad summum cæli. 28 A ficu autem discite parabolam. Cum iam ramus eius tener fuerit, et nata fuerint folia, cognoscitis quia in proximo sit æstas: 29 sic

(14) Dn 9, 27; Mt 24, 15; Lc 21, 20. — (21) Mt 24, 23; Lc 21, 8. — (24) Is 13, 10; Ez 32, 7; Joel 2, 10. — (27) Mt 24, 31.

excidium
Ierusa-
lem

signa
finis
mundi

et vos cum videritis hæc fieri, scitote quod in proximo sit in ostiis. ³⁰ Amen dico vobis, quoniam non transibit generatio hæc, donec omnia ista fiant. ³¹ Cælum, et terra transibunt, verba autem mea non transibunt.

³² De die autem illo, vel hora nemo scit, neque angelus in cælo, neque Filius, nisi Pater. ³³ Videte, vigilate, et orate: nescitis enim quando tempus sit. ³⁴ Sicut homo, qui peregre profectus reliquit domum suam, et dedit servis suis potestatem cuiusque operis, et ianitori præcepit ut vigilet. ³⁵ Vigilate ergo, (nescitis enim quando dominus domus veniat: sero an media nocte, an galli cantu, an mane) ³⁶ ne cum venerit repente, inveniat vos dormientes. ³⁷ Quod autem vobis dico, omnibus dico: Vigilate.

PARS SECUNDA

Sacerdotium Salvatoris mundi, 14, 1—15, 47

I. Iesus inter discipulos suos, 14, 1-42

1. Proditio Iudæ Iscariotis, 14, 1—11

14 ¹ Erat autem Pascha et Azyma post biduum: et quærebant summi sacerdotes, et Scribæ quomodo eum dolo tenerent, et occiderent. ² Dicebant autem: Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo.

³ Et cum esset Bethaniæ in domo Simonis leprosi, et recumberet: venit mulier habens alabastrum unguenti nardi spicati pretiosi, et fracto alabastro, effudit super caput eius. ⁴ Erant autem quidam indigne ferentes intra semetipsos, et dicentes: Ut quid proditio ista unguenti facta est? ⁵ Poterat enim unguentum istud venundari plus quam trecentis denariis, et dari pauperibus. Et fremebant in eam. ⁶ Iesus autem dixit: Sinite eam,

(33) Mt 24, 42. — (1) Mt 26, 2; Lc 22, 1. — (3) Mt 26, 6; Io 12, 1.

vigilanti-
am com-
mendans

Synedri
consilium
habent

Iudas
avaritia
ductus

quid illi molesti estis? Bonum opus operata est in me. ⁷ Semper enim pauperes habetis vobiscum: et cum volueritis, potestis illis benefacere: me autem non semper habetis. ⁸ Quod habuit hæc, fecit: prævenit ungere corpus meum in sepulturam. ⁹ Amen dico vobis: Ubicumque prædicatum fuerit Evangelium istud in universo mundo, et quod fecit hæc, narrabitur in memoriam eius.

¹⁰ Et Iudas Iscariotes unus de duodecim abiit ad summos sacerdotes, ut proderet eum illis. ¹¹ Qui audientes gavisii sunt: et promiserunt ei pecuniam se daturos.

¹² Et quærebat quomodo illum opportune traderet.

2. Ultima cena Domini, 14, 12—25

¹² Et primo die Azymorum quando Pascha immolabant, dicunt ei discipuli: Quo vis eamus, et paremus tibi ut manduces Pascha? ¹³ Et mittit duos ex discipulis suis, et dicit eis: Ite in civitatem: et occurret vobis homo iagenam aquæ baiuians, sequimini eum: ¹⁴ et quocumque introierit, dicite domino domus, quia magister dicit: Ubi est refectio mea, ubi Pascha cum discipulis meis manducem? ¹⁵ Et ipse vobis demonstrabit cenacium grande, stratum: et illic parate nobis. ¹⁶ Et abiervnt discipuli eius, et venerunt in civitatem: et invenerunt sicut dixerat illis, et paraverunt Pascha. ¹⁷ Vespere autem facta, venit cum duodecim.

¹⁸ Et discumbentibus eis, et manducantibus, ait IESUS: Amen dico vobis, quia unus ex vobis tradet me, qui manducat mecum. ¹⁹ At illi cœperunt contristari, et dicere ei singulatim: Numquid ego? ²⁰ Qui ait illis: Unus ex duodecim, qui intingit mecum manum in catino. ²¹ Et Filius quidem hominis vadit sicut scriptum est de eo: vae autem homini illi, per quem Filius hominis tradetur. Bonum erat ei, si non esset natus homo ille.

(10) Mt 26, 14. — (12) Mt 26, 17; Lc 22, 7. — (17) Mt 26, 20; Lc 22, 14. — (18) Io 13, 21. — (21) Ps 40, 10; Act 1, 16.

cum iis
paciscitur

et oportunitatem
quærit

Iesus ad
cenam
parandam duos
discipulos mittit

cum duodecim
discumbit
proditorum indicat

22 Et manducantibus illis, accepit Iesus panem: et benedicens fregit, et dedit eis, et ait: Sumite, hoc est corpus meum. 23 Et accepto calice, gratias agens dedit eis: et biberunt ex illo omnes. 24 Et ait illis: Hic est sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur.

25 Amen dico vobis, quia iam non bibam de hoc genimine vitis usque in diem illum, cum illud bibam novum in regno Dei.

3. Oratio in monte Olivarum, 14, 26—42

26 Et hymno dicto exierunt in montem Olivarum. 27 Et ait eis Iesus: Omnes scandalizabimini in me in nocte ista: quia scriptum est: Percutiam pastorem, et dispergentur oves. 28 Sed postquam resurrexero, præcedam vos in Galilæam. 29 Petrus autem ait illi: Et si omnes scandalizati fuerint in te: sed non ego. 30 Et ait illi Iesus: Amen dico tibi, quia tu hodie in nocte hac; priusquam gallus vocem bis dederit, ter me es negaturus. 31 At ille amplius loquebatur: Et si oportuerit me simul commori tibi, non te negabo: Similiter autem et omnes dicebant.

32 Et veniunt in prædium, cui nomen Gethsemani. Et ait discipulis suis: Sedete hic donec orem.

33 Et assumit Petrum, et Iacobum, et Ioannem secum: et cœpit pavere, et tædere. 34 Et ait illis: Tristis est anima mea usque ad mortem: sustinete hic, et vigilate.

35 Et cum processisset paululum, procidit super terram: et orabat, ut si fieri posset, transiret ab eo hora: 36 et dixit: Abba pater, omnia tibiabilia sunt, transfer calicem hunc a me, sed non quod ego volo, sed quod tu.

37 Et venit, et invenit eos dormientes. Et ait Petro: Simon, dormis? non potuisti una hora vigilare? 38 Vigilate, et orate ut non intretis in ten-

(22) Mt 26, 26; 1 Cor 11, 24. — (27) Io 16, 32. — Zach 13, 7. — (32) Mt 26, 36; Lc 22, 39.

eucharistiam instituit

hanc cenam ultimam dicit

Extens apostolis scandalulum præ-

octo relinquit et tres assumit

primo orat

et suos visitat

secundo
orat

et suos
visitat

tertio
suos visi-
tat

proditori
occurrit

Iesus
ab Iuda
osculo
traditur

a Petro
defendi-
tur

turbant
reprehen-
dit

a suis
relinqui-
tur
adole-
scens
compre-
hensus
fugit

tationem. Spiritus quidem promptus est, caro vero infirma.

39 Et iterum abiens oravit, eundem sermonem dicens.

40 Et reversus, denuo invenit eos dormientes, (erant enim oculi eorum gravati) et ignorabant quid responderent ei.

41 Et venit tertio, et ait illis: Dormite iam, et requiescite. Sufficit: venit hora: ecce Filius hominis tradetur in manus peccatorum.

42 Surgite, eamus. Ecce qui me tradet, prope est.

II. Iesus ante synedros, 14, 43—15, 1

1. In horto comprehenditur, 14, 43—52

43 Et, adhuc eo loquente, venit Iudas Iscariotes unus de duodecim, et cum eo turba multa cum gladiis, et lignis, a summis sacerdotibus, et Scribis, et senioribus. 44 Dederat autem traditor eius signum eis, dicens: Quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum, et ducite caute. 45 Et cum venisset, statim accedens ad eum, ait: Ave Rabbi: et osculatus est eum.

46 At illi manus iniecerunt in eum, et tenuerunt eum. 47 Unus autem quidam de circumstantibus educens gladium, percussit servum summi sacerdotis: et amputavit illi auriculam.

48 Et respondens Iesus, ait illis: Tamquam ad latronem existis cum gladiis, et lignis comprehendere me? 49 quotidie eram apud vos in templo docens, et non me tenuistis. Sed ut impleantur Scripturæ.

50 Tunc discipuli eius relinquentes eum, omnes fugerunt.

51 Adolescens autem quidam sequebatur eum amictus sindone super nudo: et tenuerunt eum.

52 At ille reiecta sindone, nudus profugit ab eis.

(43) Mt 26, 47; Lc 22, 47; Io 18, 3. — (50) Mt 26, 56.

2. Nocte condemnatur et illuditur, 14, 53—65

53 Et adduxerunt Iesum ad summum sacerdotem: et convenerunt omnes sacerdotes, et Scribæ, et seniores.

54 Petrus autem a longe secutus est eum usque intro in atrium summi sacerdotis: et sedebat cum ministris ad ignem, et calefaciebat se.

55 Summi vero sacerdotes, et omne concilium quærebant adversus Iesum testimonium, ut eum morti traderent, nec inveniebant. 56 Multi enim testimonium falsum dicebant adversus eum: et convenientia testimonia non erant. 57 Et quidam surgentes, falsum testimonium ferebant adversus eum, dicentes: 58 Quoniam nos audivimus eum dicentem: Ego dissolvam templum hoc manu factum, et per triduum aliud non manu factum ædificabo.

59 Et non erat conveniens testimonium illorum. 60 Et exurgens summus sacerdos in medium, interrogavit Iesum, dicens: Non respondes quidquam ad ea, quæ tibi obiiciuntur ab his? 61 Ille autem tacebat, et nihil respondit. Rursum summus sacerdos interrogabat eum, et dixit ei: Tu es Christus filius Dei benedicti? 62 Iesus autem dixit illi: Ego sum: et videbitis Filium hominis sedentem a dextris virtutis Dei, et venientem cum nubibus cæli. 63 Summus autem sacerdos scindens vestimenta sua, ait: Quid adhuc desideramus testes? 64 Audistis blasphemiam: quid vobis videtur? Qui omnes condemnaverunt eum esse reum mortis.

65 Et cœperunt quidam conspuere eum, et velare faciem eius, et colaphis eum cædere, et dicere ei: Prophetiza: et ministri alapis eum cædebant.

3. A Petro ter negatur, 14, 66—72

66 Et cum esset Petrus in atrio deorsum, venit una ex ancillis summi sacerdotis: 67 et cum vi-

— (53) Mt 26, 57; Lc 22, 54; Io 18, 24. — (55) Mt 26, 59, — (58) Io 2, 19. — (62) Mt 24, 30. — (66) Mt 26, 69; Lc 22, 55; Io 18, 25.

Iesus ad
Calpham
ducitur

Petrus ad
ignem se-
det

synedri-
um Ie-
sum con-
demnat

quidam
eum illu-
dunt

Primum
interro-
gatur

disset Petrum calefacientem se, aspiciens illum, ait: Et tu cum Iesu Nazareno eras. ⁶⁸ At ille negavit, dicens: Neque scio, neque novi quid dicas. Et exiit foras ante atrium, et gallus cantavit.

Iterum

⁶⁹ Rursus autem cum vidisset illum ancilla, coepit dicere circumstantibus: Quia hic ex illis est. ⁷⁰ At ille iterum negavit.

tertium

Et post pusillum rursus qui astabant, dicebant Petro: Vere ex illis es: nam et Galilæus es. ⁷¹ Ille autem coepit anathematizare, et iurare: Quia nescio hominem istum, quem dicitis. ⁷² Et statim gallus iterum cantavit.

pœnitentia Petri

Et recordatus est Petrus verbi, quod dixerat ei Iesus: Prius quam gallus cantet bis, ter me negabis. Et coepit flere.

4. Mane condemnatur et præsi traditur 15, 1

(cf. Lc 22, 66—23, 1)

Consilium matutinum et traditio

15 ¹ Et confestim, mane consilium facientes summi sacerdotes cum senioribus, et Scribis, et universo concilio, vincientes Iesum, duxerunt, et tradiderunt Pilato.

III. Iesus ante Pilatum, 15, 2—20

1. Prior inquisitio, 15, 2—5

Iesus semel respondet deinde tacet Pilato mirante

² Et interrogavit eum Pilatus: Tu es rex Iudæorum? At ille respondens, ait illi: Tu dicis.

³ Et accusabant eum summi sacerdotes in multis.

⁴ Pilatus autem rursus interrogavit eum, dicens: Non respondes quidquam? vide in quantis te accusant. ⁵ Iesus autem amplius nihil respondit, ita ut miraretur Pilatus.

2. Altera inquisitio, 15, 6—15* (cf. Lc 23, 13—25*)

Optio datur petendi

⁶ Per diem autem festum solebat dimittere illis unum ex victis, quemcumque petissent. ⁷ Erat

(69) Mt 26, 71. — (70) Lc 22, 59; Io 18, 26. — (72) Mt 26, 75; Io 13, 38. — (1) Mt 27, 1; Lc 22, 66; Io 18, 28. — (2) Mt 27, 11; Lc 23, 3; Io 18, 33.

autem qui dicebatur Barabbas, qui cum seditiosis erat vinctus, qui in seditione fecerat homicidium. ⁸ Et cum ascendisset turba, cœpit rogare, sicut semper faciebat illis. ⁹ Pilatus autem respondit eis, et dixit: Vultis dimittam vobis regem Iudæorum? ¹⁰ Sciebat enim quod per invidiam tradidissent eum summi sacerdotes.

¹¹ Pontifices autem concitaverunt turbam, ut magis Barabbam dimitteret eis.

¹² Pilatus autem iterum respondens, ait illis: Quid ergo vultis faciam regi Iudæorum? ¹³ At illi iterum clamaverunt: Crucifige eum. ¹⁴ Pilatus vero dicebat illis: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant: Crucifige eum.

¹⁵ Pilatus autem volens populo satisfacere, dimisit illis Barabbam,

3. Flagellatio et coronatio, 15, 15^b—20 (cf. Io 19, 1—16)

et tradidit Iesum flagellis cæsum, ut crucifigeretur.

¹⁶ Milites autem duxerunt eum in atrium prætorii, et convocant totam cohortem, ¹⁷ et induunt eum purpura, et imponunt ei plectentes spineam coronam. ¹⁸ Et cœperunt salutare eum: Ave rex Iudæorum. ¹⁹ Et percutiebant caput eius arundine: et conspuebant eum, et ponentes genua, adorabant eum.

²⁰ Et postquam illuserunt ei, exuerunt illum purpura, et induerunt eum vestimentis suis: et educunt illum ut crucifigerent eum.

IV. Iesus pœnam crucis luens, 15, 21—41

²¹ Et angaraverunt prætereuntem quempiam, Simonem Cyrenæum venientem de villa, patrem Alexandri, et Rufi, ut tolleret crucem eius. ²² Et perducunt illum in Golgotha locum: quod est interpretatum Calvariæ locus.

(12) Mt 27, 22; Lc 23, 14; Io 18, 38; 19, 4. —
 (16) Mt 27, 27; Io 19, 2. — (21) Mt 27, 32; Lc 23, 26. —
 (22) Mt 27, 33; Lc 23, 33; Io 19, 17.

populus
 concilia-
 tur, mis-
 sionem
 Barabbæ
 et crucifi-
 xionem
 Iesu pe-
 cili

Pilatus ei
 satisfacit

Iesus fla-
 gellatur
 spinis co-
 ronatur
 et illudi-
 tur

crucifi-
 gendus
 traditur

Simon
 crucem
 portans

vinum
myrrha-
tum
divisio
vestimen-
torum
rex lu-
dæorum
inter la-
trones

illutio
plurimo-
rum

tenebræ
mirabiles
exclama-
tio dere-
licti

mors
mirabilis,
scissio
veli
glorifica-
tio centu-
rionis

23 Et dabant ei bibere myrrhatum vinum: et non accepit.

24 Et crucifigentes eum, diviserunt vestimenta eius, mittentes sortem super eis, quis quid tolleret.

25 Erat autem hora tertia: et crucifixerunt eum.

26 Et erat titulus causæ eius inscriptus: REX IUDÆORUM. 27 Et cum eo crucifigunt duos latrones: unum a dextris, et alium a sinistris eius.

28 Et impleta est scriptura, quæ dicit: Et cum iniquis reputatus est.

29 Et prætereuntes blasphemabant eum, moventes capita sua, et dicentes: Vah qui destruis templum Dei, et in tribus diebus reedificas: 30 salvum fac te ipsum descendens de cruce. 31 Similiter et summi sacerdotes illudentes, ad alterutrum cum Scribis dicebant: Alios salvos fecit, se ipsum non potest salvum facere. 32 Christus rex Israel descendat nunc de cruce, ut videamus, et credamus. Et qui cum eo crucifixi erant, conviciabantur ei.

33 Et facta hora sexta, tenebræ factæ sunt per totam terram usque in horam nonam.

34 Et hora nona exclamavit Iesus voce magna, dicens: Eloi, eloi, lama sabacthani? quod est interpretatum: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? 35 Et quidam de circumstantibus audientes, dicebant: Ecce Eliam vocat. 36 Currens autem unus, et implens spongiam aceto, circumponensque calamo, potum dabat ei, dicens: Sinite, videamus si veniat Elias ad deponendum eum.

37 Iesus autem emissa voce magna exspiravit.

38 Et velum templi scissum est in duo, a summo usque deorsum.

39 Videns autem Centurio, qui ex adverso stabat, quia sic clamans exspirasset, ait: Vere hic homo Filius Dei erat.

(28) Is 53, 12. — (29) Io 2, 19. — (34) Ps 21, 2; Mt 27, 46.

40 Erant autem et mulieres de longe aspicientes: inter quas erat Maria Magdalene, et Maria Iacobi minoris, et Ioseph mater, et Salome: 41 et cum esset in Galilæa, sequebantur eum, et ministrabant ei, et aliæ multæ, quæ simul cum eo ascenderant Ierosolymam.

mulieres
de longe
aspicien-
tes

V. Iesus in sepulcro conditus, 15, 42—47

42 Et cum iam sero esset factum (quia erat pasceve, quod est ante sabbatum) 43 venit Ioseph ab Arimathæa nobilis decurio, qui et ipse erat expectans regnum Dei, et audacter introivit ad Pilatum, et petiit corpus Iesu. 44 Pilatus autem mirabatur si iam obiisset. Et accersito centurione, interrogavit eum si iam mortuus esset. 45 Et cum cognovisset a centurione, donavit corpus Ioseph.

Ioseph
corpus
Iesu a Pi-
lato petiit

46 Ioseph autem mercatus sindonem, et deponens eum involvit sindone, et posuit eum in monumento, quod erat excisum de petra, et advolvit lapidem ad ostium monumenti.

et in mo-
numento
suo ponit

47 Maria autem Magdalene, et Maria Ioseph aspiciabant ubi poneretur.

mulieri-
bus aspi-
cientibus

PARS TERTIA

Imperium Salvatoris mundi, 16, 1—20

I. Resurrectio Domini, 16, 1—13

1. Angelus resurrectionem annuntiat, 16, 1—8

16 1 Et cum transisset sabbatum; Maria Magdalene, et Maria Iacobi, et Salome emerunt aromata ut venientes ungerent Iesum. 2 Et valde mane una sabbatorum, veniunt ad monumentum, orto iam sole. 3 Et dicebant ad invicem: Quis

Mulieribus
ad
sepul-
crum venientibus

(40) Mt 27, 55. — (41) Lc 8, 2. — (42) Mt 27, 57; Lc 23, 50; Io 19, 38. — (t) Mt 28, 1; Lc 24, 1; Io 20, t.

revolvit nobis lapidem ab ostio monumenti? ⁴ Et respicientes viderunt revolutum lapidem. Erat quippe magnus valde.

angelus
resurre-
ctionem
nuntiat,
ad disci-
pulos eas
mittens

⁵ Et introeuntes in monumentum viderunt iuvenem sedentem in dextris, coopertum stola candida, et obstupuerunt. ⁶ Qui dicit illis: Nolite expavescere: Iesum quæritis Nazarenum, crucifixum: surrexit, non est hic, ecce locus ubi posuerunt eum. ⁷ Sed ite, dicite discipulis eius, et Petro quia præcedit vos in Galilæam: ibi eum videbitis, sicut dixit vobis.

quæ fu-
giunt et
tacent

⁸ At illæ exeuntes, fugerunt de monumento: invaserat enim eas tremor et pavor: et nemini quam dixerunt: timebant enim.

2. Dominus quibusdam apparet, 16, 9—13

Mariæ
Magdale-
ne

⁹ Surgens autem mane, prima sabbati, apparuit primo Mariæ Magdalene, de qua eiecerat septem dæmonia. ¹⁰ Illa vadens nuntiavit his, qui cum eo fuerant, lugentibus, et flentibus. ¹¹ Et illi audientes quia viveret, et visus esset ab ea, non crediderunt.

duobus in
villam
euntibus

¹² Post hæc autem duobus ex his ambulantes ostensus est in alia effigie, euntibus in villam: ¹³ et illi euntes nuntiaverunt ceteris: nec illis crediderunt.

II. Ascensio Domini, 16, 14—20 (cf. Act 1, 4—9)

Dominus
Iesus
discipulis
ultimum
apparet

¹⁴ Novissime recumbentibus illis undecim apparuit: et exprobravit incredulitatem eorum et duritiam cordis: quia Iesus, qui viderant eum resurrexisse, non crediderunt. ¹⁵ Et dixit eis: Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ. ¹⁶ Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur. ¹⁷ Signa autem eos, qui crediderint, hæc se-

(5) Mt 28, 5; Lc 24, 4; Io 20, 11. — (7) Sup 14, 28. — (9) Io 20, 16. — (12) Lc 24, 13.

quentur: In nomine meo dæmonia elicient: linguis loquentur novis: ¹⁸ serpentes tollent: et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit: super ægros manus imponent, et bene habebunt.

¹⁹ Et Dominus quidem Iesus postquam locutus est eis, assumptus est in cælum, et sedet a dextris Dei.

²⁰ Illi autem profecti prædicaverunt ubique Domino cooperante, et sermonem confirmante, sequentibus signis.

(17) Act 2, 4; 10, 46; 16, 18; 28, 5. 8. — (19) Lc 24, 51.

et in cælum assumitur

prædicatio signis confirmata

Occasione

Historia

Capitulum

Incipit

Incipit

SANCTUM IESU CHRISTI EVANGELIUM

SECUNDUM LUCAM

Præfatio evangelistæ, 1, 1—4

Occasio
ratio
finis libri

1 ¹ Quoniam quidem multi conati sunt ordinare narrationem, quæ in nobis completæ sunt, rerum: ² sicut tradiderunt nobis, qui ab initio ipsi viderunt, et ministri fuerunt sermonis: ³ visum est et mihi, assecuto omnia a principio diligenter, ex ordine tibi scribere, optime Theophile, ⁴ ut cognoscas eorum verborum, de quibus eruditus es, veritatem.

EXORDIUM

Vita Iesu privata, 1, 5—2, 52

1. Conceptio præcursoris Domini, 1, 5—25

Zachariæ
et
Elisabeth

⁵ Fuit in diebus Herodis, regis Iudææ, sacerdos quidam nomine Zacharias de vice Abia, et uxor illius de filiabus Aaron, et nomen eius Elisabeth. ⁶ Erant autem iusti ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis, et iustificationibus Domini sine querela, ⁷ et non erat illis filius eo quod esset Elisabeth sterilis, et ambo processissent in diebus suis.

Gabriel
angelus
filium
magnum
promittit

⁸ Factum est autem, cum sacerdotio fungeretur in ordine vicis suæ ante Deum, ⁹ secundum consuetudinem sacerdotii, sorte exiit ut incensum poneret, ingressus in templum Domini: ¹⁰ et omnis multitudo populi erat orans foris hora incensi.

(5) 1 Par 24, 10. — (10) Ex 30, 7; Lv 16, 17.

11 Apparuit autem illi angelus Domini, stans a dextris altaris incensi. 12 Et Zacharias turbatus est videns, et timor irruit super eum. 13 Ait autem ad illum angelus: Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita est deprecatio tua: et uxor tua Elisabeth pariet tibi filium, et vocabis nomen eius Ioannem: 14 et erit gaudium tibi, et exultatio, et multi in nativitate eius gaudebunt: 15 erit enim magnus coram Domino: et vinum, et siceram non bibet, et Spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris suæ: 16 et multos filiorum Israel convertet ad Dominum Deum ipsorum: 17 et ipse præcedet ante illum in spiritu, et virtute Eliæ: ut convertat corda patrum in filios, et incredulos ad prudentiam iustorum, parare Domino plebem perfectam. 18 Et dixit Zacharias ad angelum: Unde hoc sciam? ego enim sum senex, et uxor mea processit in diebus suis. 19 Et respondens angelus dixit ei: Ego sum Gabriel, qui asto ante Deum: et missus sum loqui ad te, et hæc tibi evangelizare. 20 Et ecce eris tacens, et non poteris loqui usque in diem, quo hæc fiant, pro eo quod non credidisti verbis meis, quæ implebuntur in tempore suo. 21 Et erat plebs expectans Zachariam: et mirabantur quod tardaret ipse in templo. 22 Egressus autem non poterat loqui ad illos, et cognoverunt quod visionem vidisset in templo. Et ipse erat innuens illis, et permansit mutus.

23 Et factum est, ut impleti sunt dies officii eius abiit in domum suam: 24 post hos autem dies concepit Elisabeth uxor eius, et occultabat se mensibus quinque, dicens: 25 Quia sic fecit mihi Dominus in diebus, quibus respexit auferre opprobrium meum inter homines.

2. Conceptio Salvatoris et visitatio Mariæ, 1, 26—56

26 In mense autem sexto, missus est angelus Gabriel a Deo in civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, 27 ad Virginem desponsatam viro, cui

(17) Mal 4, 6; Mt 11, 14.

qui concipitur

Maria virgo de Spiritu Sancto concipit

nomen erat Ioseph, de domo David, et nomen virginis Maria: ²⁸ Et ingressus angelus ad eam dixit: Ave gratia plena: Dominus tecum: Benedicta tu in mulieribus. ²⁹ Quæ cum audisset, turbata est in sermone eius, et cogitabat qualis esset ista salutatio. ³⁰ Et ait angelus ei: Ne timeas Maria, invenisti enim gratiam apud Deum: ³¹ ecce concipies in utero, et paries filium, et vocabis nomen eius IESUM. ³² Hic erit magnus, et Filius Altissimi vocabitur, et dabit illi Dominus Deus sedem David patris eius: et regnabit in domo Iacob in æternum, ³³ et regni eius non erit finis. ³⁴ Dixit autem Maria ad angelum: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? ³⁵ Et respondens angelus dixit ei: Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi. Ideoque et quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei. ³⁶ Et ecce Elisabeth cognata tua, et ipsa concepit filium in senectute sua: et hic mensis sextus est illi, quæ vocatur sterilis: ³⁷ quia non erit impossibile apud Deum omne verbum. ³⁸ Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Et discessit ab illa angelus.

Elisabeth
cognatam
visitat

³⁹ Exsurgens autem Maria in diebus illis abiit in montana cum festinatione, in civitatem Iuda: ⁴⁰ Et intravit in domum Zachariæ, et salutavit Elisabeth. ⁴¹ Et factum est, ut audivit salutationem Mariæ Elisabeth, exsultavit infans in utero eius: et repleta est Spiritu sancto Elisabeth: ⁴² et exclamavit voce magna, et dixit: Benedicta tu inter mulieres, et benedictus fructus ventris tui. ⁴³ Et unde hoc mihi ut veniat mater Domini mei ad me? ⁴⁴ Ecce enim ut facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exsultavit in gaudio infans in utero meo. ⁴⁵ Et beata, quæ credidisti, quoniam perficientur ea, quæ dicta sunt tibi a Domino. ⁴⁶ Et ait Maria:

(31) Is 7, 14. — Inf 2, 21. — (32) Dn 7, 14, 27; Mch 4, 7.

Magnificat anima mea Dominum: ⁴⁷ et exsultavit spiritus meus in Deo salutari meo.

⁴⁸ Quia respexit humilitatem ancillæ suæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.

⁴⁹ Quia fecit mihi magna qui potens est: et sanctum nomen eius.

⁵⁰ Et misericordia eius a progenie in progenies timentibus eum.

⁵¹ Fecit potentiam in brachio suo: dispersit superbos mente cordis sui.

⁶² Deposuit potentes de sede, et exaltavit humiles.

⁵³ Esurientes implevit bonis: et divites dimisit inanes.

⁵⁴ Suscepit Israel puerum suum, recordatus misericordiæ suæ.

⁵⁵ Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham, et semini eius in sæcula.

⁵⁶ Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus: et reversa est in domum suam.

3. Nativitas et circumcisio præcursoris, 1, 57—80

⁶⁷ Elisabeth autem impletum est tempus pariendi, et peperit filium. ⁶⁸ Et audierunt vicini, et cognati eius quia magnificavit Dominus misericordiam suam cum illa, et congratulabantur ei.

⁶⁹ Et factum est in die octavo, venerunt circumcidere puerum, et vocabant eum nomine patris sui Zachariam. ⁶⁰ Et respondens mater eius, dixit: Nequaquam, sed vocabitur Ioannes. ⁶¹ Et dixerunt ad illam: Quia nemo est in cognatione tua, qui vocetur hoc nomine. ⁶² Innuebant autem patri eius, quem vellet vocari eum. ⁶³ Et postulans pugillarem scripsit, dicens: Ioannes est nomen eius. Et mirati sunt universi. ⁶⁴ Apertum est autem illico os eius, et lingua eius, et loquebatur bene-

(51) Ps 32, 10; Is 51, 9. — (53) 1 Sm 2, 5; Ps 33, 11. — (55) Gn 17, 9; 22, 16; Ps 131, 11; Is 41, 8. — (63) Sup 13.

Dom-
num ma-
gnificat

post
trimestre
reverti-
tur

Filius
paritur

circumci-
ditur et
Ioannes
nominatur

dicens Deum. ⁶⁵ Et factus est timor super omnes vicinos eorum: et super omnia montana Iudææ divulgabantur omnia verba hæc: ⁶⁶ et posuerunt omnes, qui audierant in corde suo, dicentes: Quis, putas, puer iste erit? Etenim manus Domini erat cum illo. ⁶⁷ Et Zacharias pater eius repletus est Spiritu sancto: et prophetavit, dicens:

⁶⁸ Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitavit, et fecit redemptionem plebis suæ:

⁶⁹ Et erexit cornu salutis nobis: in domo David pueri sui.

⁷⁰ Sicut locutus est per os sanctorum, qui a sæculo sunt, prophetarum eius:

⁷¹ Salutem ex inimicis nostris, et de manu omnium, qui oderunt nos:

⁷² Ad faciendam misericordiam cum patribus nostris: et memorari testamenti sui sancti.

⁷³ Iusiurandum, quod iuravit ad Abraham patrem nostrum,

daturum se nobis: ⁷⁴ Ut sine timore, de manu inimicorum nostrorum liberati,

serviamus illi. ⁷⁵ In sanctitate, et iustitia coram ipso, omnibus diebus nostris.

⁷⁶ Et tu puer, propheta Altissimi vocaberis: præibis enim ante faciem Domini parare vias eius:

⁷⁷ Ad dandam scientiam salutis plebi eius: in remissionem peccatorum eorum:

⁷⁸ Per viscera misericordiæ Dei nostri: in quibus visitavit nos, oriens ex alto:

⁷⁹ Illuminare bis, qui in tenebris, et in umbra mortis sedent: ad dirigendos pedes nostros in viam pacis.

⁸⁰ Puer autem crescebat, et confortabatur spiritu: et erat in desertis usque in diem ostensionis suæ ad Israel.

(68) Ps 73, 12; 131, 17. — (70) Ir 23, 6; 30, 10. — (73) Gn 22, 16; Ir 31, 33; Hbr 6, 13, 17. — (77) Mal 4, 5; Sup 17. — (78) Zach 3, 8; Mal 4, 2.

pater Do-
mino be-
nedicens
prophe-
tat

puer in
desertis
crescit

4. Nativitas et circumcisio Salvatoris, 2, 1—21

2 ¹ Factum est autem in diebus illis, exiit editum a Cæsare Augusto ut describeretur univ-
ersus orbis. ² Hæc descriptio prima, facta est a
præsïde Syriæ Cyrino: ³ et ibant omnes ut pro-
fiterentur singuli in suam civitatem.

⁴ Ascendit autem et Ioseph a Galilæa de civitate
Nazareth in Iudæam in civitatem David, quæ vo-
catur Bethlehem: eo quod esset de domo, et fam-
ilia David, ⁵ ut profiteretur cum Maria despon-
sata sibi uxore prægnante.

⁶ Factum est autem, cum essent ibi, impleti sunt
dies ut pareret. ⁷ Et peperit filium suum primo-
genitum, et pannis eum involvit, et reclinavit eum
in præsepio: quia non erat eis locus in diversorio.

⁸ Et pastores erant in regione eadem vigilantes,
et custodientes vigiliis noctis super gregem suum.

⁹ Et ecce angelus Domini stetit iuxta illos, et cla-
ritas Dei circumfulsit illos, et timuerunt timore
magno. ¹⁰ Et dixit illis angelus: Nolite timere:
ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum, quod
erit omni populo: ¹¹ quia natus est vobis hodie
Salvator, qui est Christus Dominus in civitate Da-
vid. ¹² Et hoc vobis signum: Invenietis infantem
pannis involutum, et positum in præsepio. ¹³ Et
subito facta est cum angelo multitudo militiæ cæ-
lestis laudantium Deum, et dicentium:

¹⁴ Gloria in altissimis Deo, et in terra pax homi-
nibus bonæ voluntatis.

¹⁵ Et factum est, ut discesserunt ab eis angeli
in cælum: pastores loquebantur ad invicem: Trans-
eamus usque Bethlehem, et videamus hoc verbum,
quod factum est, quod Dominus ostendit nobis:

¹⁶ Et venerunt festinantes: et invenerunt Mariam,
et Ioseph, et infantem positum in præsepio. ¹⁷ Vi-
dentes autem cognoverunt de verbo, quod dictum
erat illis de puero hoc. ¹⁸ Et omnes, qui audie-
runt, mirati sunt: et de his, quæ dicta erant a pa-

(4) Mch 5, 2; Mt 2, 6.

Cæsare
orbem
descri-
bente

in Beth-
lehem

Salvator
nascitur

pastori-
bus evan-
gelizatur

et ab iis
invenitur

storibus ad ipsos. ¹⁹ Maria autem conservabat omnia verba hæc; conferens in corde suo. ²⁰ Et reversi sunt pastores glorificantes, et laudantes Deum in omnibus, quæ audierant, et viderant sicut dictum est ad illos.

²¹ Et postquam consummati sunt dies octo ut circumcideretur puer: vocatum est nomen eius Iesus, quod vocatum est ab angelo prius quam in utero conciperetur.

5. Oblatio pueri in templo, 2, 22—39

²² Et postquam impleri sunt dies purgationis eius secundum legem Moysi, tulerunt illum in Ierusalem, ut sisterent eum Domino, ²³ sicut scriptum est in lege Domini: Quia omne masculinum adaperiens vulvam, sanctum Domino vocabitur; ²⁴ et ut darent hostiam secundum quod dictum est in lege Domini par turturum, aut duos pullos columbarum.

²⁵ Et ecce homo erat in Ierusalem, cui nomen Simeon, et homo iste iustus, et timoratus, exspectans consolationem Israel, et Spiritus sanctus erat in eo. ²⁶ Et responsum acceperat a Spiritu sancto, non visurum se mortem, nisi prius videret Christum Domini. ²⁷ Et venit in spiritu in templum. Et cum inducerent puerum Iesum parentes eius, ut facerent secundum consuetudinem legis pro eo: ²⁸ et ipse accepit eum in ulnas suas, et benedixit Deum, et dixit:

²⁹ Nunc dimittis servum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace:

³⁰ Quia viderunt oculi mei salutare tuum, ³¹ Quod parasti ante faciem omnium populorum.

³² Lumen ad revelationem gentium, et gloriam plebis tuæ Israel.

³³ Et erat pater eius et mater mirantes super bis, quæ dicebantur de illo. ³⁴ Et benedixit illis

(21) Gn 17, 12; Lv 12, 3. — Mt 1, 21; Sup 1, 31. —
(22) Lv 12, 6. — (23) Ex 13, 2; Nm 8, 16. —
(24) Lv 12, 8.

circumci-
ditur

A paren-
tibus Do-
mino of-
fertur

a Simeo-
ne in ul-
nas acci-
pitur

Deum
benedi-
cente

et pro-
phetante

Simeon, et dixit ad Mariam matrem eius: Ecce positus est hic in ruinam, et in resurrectionem multorum in Israel: et in signum, cui contradicetur: ³⁵ et tuam ipsius animam pertransibit gladius ut revelentur ex multis cordibus cogitationes.

³⁶ Et erat Anna prophetissa, filia Phanuel, de tribu Aser: hæc processerat in diebus multis, et vixerat cum viro suo annis septem a virginitate sua. ³⁷ Et hæc vidua usque ad annos octoginta quattuor: quæ non discedebat de templo, ieiuniis, et obsecrationibus serviens nocte, ac die. ³⁸ Et hæc, ipsa hora superveniens, confitebatur Domino: et loquebatur de illo omnibus, qui exspectabant redemptionem Israel.

³⁹ Et ut perfecerunt omnia secundum legem Domini, reversi sunt in Galilæam in civitatem suam Nazareth.

6. Sapientia et obœdientia adolescentis, 2, 40—52

⁴⁰ Puer autem crescebat, et confortabatur plenus sapientia: et gratia Dei erat in illo.

⁴¹ Et ibant parentes eius per omnes annos in Ierusalem, in die sollempni Paschæ.

⁴² Et cum factus esset annorum duodecim, ascendentibus illis Ierosolymam secundum consuetudinem diei festi, ⁴³ consummatisque diebus, cum redirent, remansit puer Iesus in Ierusalem, et non cognoverunt parentes eius. ⁴⁴ Existimantes autem illum esse in comitatu, venerunt iter diei, et requirebant eum inter cognatos, et notos. ⁴⁵ Et non inveniētes, regressi sunt in Ierusalem, requirentes eum. ⁴⁶ Et factum est, post triduum invenerunt illum in templo sedentem in medio doctorum, audientem illos, et interrogantem eos. ⁴⁷ Stupebant autem omnes, qui eum audiebant, super prudentia, et responsis eius. ⁴⁸ Et videntes admirati sunt. Et dixit mater eius ad illum: Fili, quid fecisti nobis sic? ecce pater tuus, et ego dolentes

(34) Is 8, 14; Rom 9, 33; 1 Ptr 2, 7. — (41) Ex 23, 15; 34, 18; Dt 16, 1.

ab Anna
prædica-
tur

in Naza-
reth por-
tatur

Puer
crescit
in
paschate
duoden-
nis in
templo
remanet

quærebamus te. ⁴⁹ Et ait ad illos: Quid est quod me quærebatis? nesciebatis quia in his, quæ patris mei sunt, oportet me esse? ⁵⁰ Et ipsi non intellexerunt verbum, quod locutus est ad eos.

parentibus subditus est

⁵¹ Et descendit cum eis, et venit Nazareth: et erat subditus illis. Et mater eius conservabat omnia verba hæc in corde suo.

sapientia et gratia proficit

⁵² Et Iesus proficiebat sapientia, et ætate, et gratia apud Deum, et homines.

PARS PRIMA

Magisterium Salvatoris mundi, 3, 1—21, 38

1. A baptismo usque ad regressum in Galilæam, 3, 1—4, 13

1. Ministerium Iohannis baptistæ, 3, 1—22

Prædicat et baptizat

3 ¹ Anno autem quintodecimo imperii Tiberii Cæsaris, procurante Pontio Pilato Iudæam, tetrarcha autem Galilææ Herode, Philippo autem fratre eius tetrarcha Iturææ, et Trachonitidis regionis, et Lysania Abilinæ tetrarcha, ² sub principibus sacerdotum Anna, et Caïpha: factum est verbum Domini super Iohannem, Zachariæ filium, in deserto. ³ Et venit in omnem regionem Iordanis, prædicans baptismum pænitiæ in remissionem peccatorum, ⁴ sicut scriptum est in Libro sermonum Isaïæ prophetæ:

Vox clamantis in deserto:

Parate viam Domini: rectas facite semitas eius:

⁵ omnis vallis implebitur: et omnis mons, et collis humiliabitur:

et erunt prava in directa: et aspera in vias planas:

⁶ et videbit omnis caro salutare Dei.

(2) Act 4, 6. — (3) Mt 3, 1; Mc 1, 4. — (4) Is 40, 3; Io 1, 23.

7 Dicebat ergo ad turbas quæ exhibant ut baptizarentur ab ipso: Genimina viperarum quis ostendit vobis fugere a ventura ira? 8 Facite ergo fructus dignos pænitiæ, et ne cœperitis dicere: Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis quia potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahamæ. 9 Iam enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergo arbor non faciens fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur.

10 Et interrogabant eum turbæ, dicentes: Quid ergo faciemus? 11 Respondens autem dicebat illis: Qui habet duas tunicas, det non habenti: et qui habet escas, similiter faciat. 12 Venerunt autem et publicani ut baptizarentur, et dixerunt ad illum: Magister, quid faciemus? 13 At ille dixit ad eos: Nihil amplius, quam quod constitutum est vobis, faciatis. 14 Interrogabant autem eum et milites, dicentes: Quid faciemus et nos? Et ait illis: Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis: et contenti estote stipendiis vestris.

15 Existimante autem populo, et cogitantibus omnibus in cordibus suis de Ioanne, ne forte ipse esset Christus: 16 respondit Ioannes, dicens omnibus: Ego quidem aqua baptizo vos: veniet autem fortior me, cuius non sum dignus solvere corrigiam calceamentorum eius: ipse vos baptizabit in Spiritu sancto, et igni: 17 cuius ventilabrum in manu eius, et purgabit aream suam, et congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni inextinguibili. 18 Multa quidem, et alia exhortans evangelizabat populo.

19 Herodes autem tetrarcha cum corripere ab illo de Herodiade uxore fratris sui, et de omnibus malis, quæ fecit Herodes, 20 adiecit et hoc super omnia, et inclusit Ioannem in carcere.

(7) Mt 3, 7. — (11) Iac 2, 15; 1 Io 3, 17. — (16) Mt 3, 11; Mc 1, 8; Io 1, 26. — Act 1, 5; 11, 16; 19, 4. — (17) Mt 3, 12. — (19) Mt 14, 3; Mc 6, 17.

malos
reprehen-
dit

interro-
gantibus
respon-
det

Christum ev-
angelizati

et ante
compre-
hensio-
nem
suam

baptizat

²¹ Factum est autem cum baptizaretur omnis populus, et Iesu baptizato, et orante, apertum est cælum: ²² et descendit Spiritus sanctus corporali specie sicut columba in ipsum: et vox de cælo facta est: Tu es filius meus dilectus, in te complacui mihi.

2. Genealogia Iesu Christi, 3, 23—38

Maiores
usque ad
Salathiel

²³ Et ipse Iesus erat incipiens quasi annorum triginta, ut putabatur, filius Ioseph, qui fuit Heli, qui fuit Mathat, ²⁴ qui fuit Levi, qui fuit Melchi, qui fuit Ianne, qui fuit Ioseph, ²⁵ qui fuit Mathathiaë, qui fuit Amos, qui fuit Nahum, qui fuit Hesli, qui fuit Nagge, ²⁶ qui fuit Mahath, qui fuit Mathathiaë, qui fuit Semei, qui fuit Ioseph, qui fuit Iuda, ²⁷ qui fuit Ioanna, qui fuit Resa, qui fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel,

usque ad
David

qui fuit Neri, ²⁸ qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Cosan, qui fuit Elmadam, qui fuit Her, ²⁹ qui fuit Iesu, qui fuit Eliezer, qui fuit Iorim, qui fuit Mathat, qui fuit Levi, ³⁰ qui fuit Simeon, qui fuit Iuda, qui fuit Ioseph, qui fuit Iona, qui fuit Eliakim, ³¹ qui fuit Melea, qui fuit Menna, qui fuit Mathatha, qui fuit Nathan, qui fuit David,

usque ad
Abraham

³² qui fuit Iesse, qui fuit Obed, qui fuit Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Naasson, ³³ qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui fuit Esron, qui fuit Phares, qui fuit Iudæ, ³⁴ qui fuit Iacob, qui fuit Isaac, qui fuit Abraham,

usque ad
Adam

qui fuit Thare, qui fuit Nachor, ³⁵ qui fuit Sarug, qui fuit Ragau, qui fuit Phaleg, qui fuit Heber, qui fuit Sale, ³⁶ qui fuit Cainan, qui fuit Arphaxad, qui fuit Sem, qui fuit Noe, qui fuit Lamech, ³⁷ qui fuit Mathusale, qui fuit Henoch, qui fuit Jared, qui fuit Malaleel, qui fuit Cainan, ³⁸ qui fuit Henos, qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit Dei.

(21) Mt 3, 13; Mc 1, 9; Io 1, 32. — (22) Mt 3, 17; 17, 5; Inf 9, 35; 2 Ptr 1, 17.

3. Ieiunium et tentatio Domini, 4, 1—13

4¹ Iesus autem plenus Spiritu sancto regressus est a Iordane: et agebatur a Spiritu in desertum² diebus quadraginta, et tentabatur a diabolo. Et nihil manducavit in diebus illis: et consummatis illis esuriit.

³ Dixit autem illi diabolus: Si filius Dei es, dic lapidi huic ut panis fiat. ⁴ Et respondit ad illum Iesus: Scriptum est: Quia non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo Dei. ⁵ Et duxit illum diabolus in montem excelsum, et ostendit illi omnia regna orbis terræ in momento temporis, ⁶ et ait illi: Tibi dabo potestatem hanc universam, et gloriam illorum: quia mihi tradita sunt: et cui volo do illa. ⁷ Tu ergo si adoraveris coram me, erunt tua omnia. ⁸ Et respondens Iesus, dixit illi: Scriptum est: Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies. ⁹ Et duxit illum in Ierusalem, et statuit eum super pinnam templi, et dixit illi: Si filius Dei es, mitte te hinc deorsum. ¹⁰ Scriptum est enim

quod Angelis suis mandavit de te, ut conservent te:

¹¹ et quia in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.

¹² Et respondens Iesus, ait illi: Dictum est: Non tentabis Dominum Deum tuum. ¹³ Et consummata omni tentatione, diabolus recessit ab illo, usque ad tempus.

II. A regressu in Gallæam usque ad saturationem quinque millium, 4, 14—9, 9

1. Regressus in Galilæam, 4, 14—32

¹⁴ Et regressus est Iesus in virtute Spiritus in Galilæam, et fama exiit per universam regionem

(1) Mt 4, 1; Mc 1, 12. — (4) Dt 8, 3; Mt 4, 4. — (8) Dt 6, 13; 10, 20. — (10) Ps 90, 11. — (12) Dt 6, 16. — (14) Mt 4, 12; Mc 1, 14; Io 4, 45.

Ieiunans
esurit

et a dia-
bolo
tentatur

In syn-
agogis
Galilææ
docet

in Naza-
reth præ-
dicans ei-
citur

de illo. ¹⁶ Et ipse docebat in synagogis eorum, et magnificabatur ab omnibus.

¹⁶ Et venit Nazareth, ubi erat nutritus, et intra-
vit secundum consuetudinem suam die sabbati in
synagoga, et surrexit legere. ¹⁷ Et traditus est
illi Liber Isaïæ prophetæ. Et ut revolvit librum,
invenit locum ubi scriptum erat:

¹⁸ Spiritus Domini super me: propter quod un-
xit me,
evangelizare pauperibus misit me, sanare con-
tritos corde,

¹⁹ prædicare captivis remissionem, et cæcis visum,
dimittere confractos in remissionem,
prædicare annum Domini acceptum, et diem
retributionis.

²⁰ Et cum plicuisset librum, reddidit ministro, et
sedit. Et omnium in synagoga oculi erant inten-
dentes in eum. ²¹ Cœpit autem dicere ad illos:
Quia hodie impleta est hæc scriptura in auribus
vestris. ²² Et omnes testimonium illi dabant: et
mirabantur in verbis gratiæ, quæ procedebant de
ore ipsius, et dicebant: Nonne hic est filius Ioseph?
²³ Et ait illis: Utique dicetis mihi hanc similitudi-
nem: Medice cura teipsum: quanta audivimus facta
in Capharnaum, fac et hic in patria tua. ²⁴ Ait
autem: Amen dico vobis, quia nemo propheta ac-
ceptus est in patria sua. ²⁵ In veritate dico vo-
bis, multæ viduæ erant in diebus Eliæ in Israel,
quando clausum est cælum annis tribus, et men-
sibus sex: cum facta esset fames magna in omni
terra: ²⁶ et ad nullam illarum missus est Elias,
nisi in Sarepta Sidoniæ, ad mulierem viduam. ²⁷ Et
multi leprosi erant in Israel sub Elisæo propheta:
et nemo eorum mundatus est nisi Naaman Syrus.
²⁸ Et repleti sunt omnes in synagoga ira, hæc au-
dientes. ²⁹ Et surrexerunt, et eiecerunt illum ex-
tra civitatem: et duxerunt illum usque ad super-
cillium montis, super quem civitas illorum erat ædi-

(16) Mt 13, 54; Mc 6, 1. — (18) Is 61, 1. —
(26) 1 Rg 17, 9. — (27) 2 Rg 5, 14.

ficata ut præcipitarent eum. ³⁰ Ipse autem transiens per medium illorum, ibat.

³¹ Et descendit in Capharnaum civitatem Galilææ, ibique docebat illos sabbatis. ³² Et stupebant in doctrina eius, quia in potestate erat sermo ipsius.

2. Editio miraculorum variorum, 4, 33—5, 39.

³³ Et in synagoga erat homo habens dæmonium immundum, et exclamavit voce magna, ³⁴ dicens: Sine, quid nobis, et tibi Iesu Nazarene? venisti perdere nos? scio te quis sis, Sanctus Dei. ³⁵ Et increpavit illum Iesus, dicens: Obmutesce, et exi ab eo. Et cum proiecisset illum dæmonium in medium, exiit ab illo, nihilque illum nocuit. ³⁶ Et factus est pavor in omnibus, et colloquebantur ad invicem, dicentes: Quod est hoc verbum, quia in potestate et virtute imperat immundis spiritibus, et exeunt? ³⁷ Et divulgabatur fama de illo in omnem locum regionis.

³⁸ Surgens autem Iesus de synagoga, introivit in domum Simonis. Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus: et rogaverunt illum pro ea. ³⁹ Et stans super illam imperavit febrim: et dimisit illam. Et continuo surgens, ministrabat illis.

⁴⁰ Cum autem sol occidisset: omnes, qui habebant infirmos variis languoribus, ducebant illos ad eum. At ille singulis manus imponens, curabat eos. ⁴¹ Exhibant autem dæmonia a multis clamantia, et dicentia: Quia tu es filius Dei: et increpans non sinebat ea loqui: quia sciebant ipsum esse Christum.

⁴² Facta autem die egressus ibat in desertum locum, et turbæ requirebant eum, et venerunt usque ad ipsum: et detinebant illum ne discederet ab eis. ⁴³ Quibus ille ait: Quia et aliis civitatibus oportet me evangelizare regnum Dei: quia

in Capharnaum descendit

Jesus dæmoniacum liberat

socrum Petri

aliosque sanat

in Galilæa prædicat

(31) Mt 4, 13; Mc 1, 21. — (32) Mt 7, 28. —
 (33) Mc 1, 23. — (38) Mt 8, 14; Mc 1, 30. —
 (41) Mc 1, 34.

ideo missus sum. ⁴⁴ Et erat prædicans in synagoga Galilææ.

de navicula
Simonis do-
cet

5 ¹ Factum est autem, cum turbæ irruerent in eum, ut audirent verbum Dei, et ipse stabat secus stagnum Genesareth. ² Et vidit duas naves stantes secus stagnum: pisces autem descenderant, et lavabant retiâ. ³ Ascendens autem in unam navim, quæ erat Simonis, rogavit eum a terra reducere pusillum. Et sedens docebat de navicula turbas.

post mi-
ram cap-
turam pi-
scium

⁴ Ut cessavit autem loqui, dixit ad Simonem: Duc in altum, et laxate retia vestra in capturam. ⁵ Et respondens Simon, dixit illi: Præceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus: in verbo autem tuo laxabo rete. ⁶ Et cum hoc fecissent, concluderunt piscium multitudinem copiosam, rumpebatur autem rete eorum. ⁷ Et annuerunt sociis, qui erant in alia navi ut venirent, et adiuverent eos. Et venerunt, et impleverunt ambas naviculas, ita ut pene mergerentur.

Simo-
nem, Ia-
cobum et
Ioannem
vocat

⁸ Quod cum videret Simon Petrus, procidit ad genua Iesu, dicens: Exi a me, quia homo peccator sum, Domine. ⁹ Stupor enim circumdederat eum, et omnes, qui cum illo erant, in captura piscium, quam ceperant: ¹⁰ Similiter autem Iacobum, et Ioannem, filios Zebedæi, qui erant socii Simonis. Et ait ad Simonem Iesus: Noli timere: ex hoc iam homines eris capiens. ¹¹ Et subductis ad terram navibus, relictis omnibus secuti sunt eum.

leprosum
mundat

¹² Et factum est, cum esset in una civitatum, et ecce vir plenus lepra, et videns Iesum, et procidens in faciem, rogavit eum, dicens: Domine, si vis, potes me mundare. ¹³ Et extendens manum, tetigit eum dicens: Volo: Mundare. Et confestim lepra discessit ab illo. ¹⁴ Et ipse præcepit illi ut nemini diceret: sed, Vade, ostende te sacerdoti, et offer pro emundatione tua, sicut præcepit Moyses,

(2) Mt 4, 18; Mc 1, 16. — (12) Mt 8, 2; Mc 1, 40. — (14) Lv 14, 4.

in testimonium illis. ¹⁵ Perambulabat autem magis sermo de illo: et conveniebant turbæ multæ ut audirent, et curarentur ab infirmitatibus suis. ¹⁶ Ipse autem secedebat in desertum, et orabat.

¹⁷ Et factum est in una dierum, et ipse sedebat docens. Et erant Pharisei sedentes, et legis doctores, qui venerant ex omni castello Galilææ, et Iudææ, et Ierusalem: et virtus Domini erat ad sanandum eos. ¹⁸ Et ecce viri portantes in lecto hominem, qui erat paralyticus: et quærebant eum inferre, et ponere ante eum. ¹⁹ Et non invenientes qua parte illum inferrent præ turba, ascenderunt supra tectum, et per tegulas summiserunt eum cum lecto in medium ante Iesum. ²⁰ Quorum fidem ut vidit, dixit: Homo remittuntur tibi peccata tua. ²¹ Et ceperunt cogitare Scribæ, et Pharisei, dicentes: Quis est hic, qui loquitur blasphemias? Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus? ²² Ut cognovit autem Iesus cogitationes eorum, respondens, dixit ad illos: Quid cogitatis in cordibus vestris? ²³ Quid est facilius dicere: Dimittuntur tibi peccata: an dicere: Surge, et ambula? ²⁴ Ut autem sciatis quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, (ait paralytico) Tibi dico, surge, tolle lectum tuum, et vade in domum tuam. ²⁵ Et confestim con surgens coram illis, tulit lectum, in quo iacebat: et abiit in domum suam, magnificans Deum. ²⁶ Et stupor apprehendit omnes, et magnificabant Deum. Et repleti sunt timore, dicentes: Quia vidimus mirabilia hodie.

²⁷ Et post hæc exiit, et vidit publicanum nomine Levi, sedentem ad Telonium, et ait illi: Sequere me. ²⁸ Et relictis omnibus, surgens secutus est eum. ²⁹ Et fecit ei convivium magnum Levi in domo sua: et erat turba multa publicanorum, et aliorum, qui cum illis erant discumbentes.

³⁰ Et murmurabant Pharisei, et Scribæ eorum dicentes ad discipulos eius: Quare cum publicanis,

paralyti-
cum ab-
solutum
lectum
tollere iu-
bet

Matthæ-
um vocat

simulque
pharisæ-
os

(18) Mt 9, 2; Mc 2, 3. — (27) Mt 9, 9; Mc 2, 14.

et peccatoribus manducatis, et bibitis? ³¹ Et respondens Iesus, dixit ad illos: Non egent qui sani sunt medico, sed qui male habent. ³² Non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam.

et discipulos Iohannis docet

³³ At illi dixerunt ad eum: Quare discipuli Iohannis ieiunant frequenter, et obsecrationes faciunt, similiter et Phariseorum: tui autem edunt, et bibunt? ³⁴ Quibus ipse ait: Numquid potestis filios sponsi, dum cum illis est sponsus, facere ieiunare? ³⁵ Venient autem dies: cum ablatas fuerit ab illis sponsus, tunc ieiunabunt in illis diebus. ³⁶ Dicebat autem et similitudinem ad illos: Quia nemo commissuram a novo vestimento immittit in vestimentum vetus: alioquin et novum rumpit, et veteri non convenit commissura a novo. ³⁷ Et nemo mittit vinum novum in utres veteres: alioquin rumpet vinum novum utres, et ipsum effundetur, et utres peribunt. ³⁸ Sed vinum novum in utres novos mittendum est, et utraque conservantur. ³⁹ Et nemo bibens vetus, statim vult novum, dicit enim: Vetus melius est.

3. Acta circa sabbatum secundoprimum, 6, 1—16

Iesus discipulos spicas vellentes defendit

6 ¹ Factum est autem in sabbato secundo, primo, cum transiret per sata, vellebant discipuli eius spicas, et manducabant confricantes manibus. ² Quidam autem Phariseorum, dicebant illis: Quid facitis quod non licet in sabbatis? ³ Et respondens Iesus ad eos, dixit: Nec hoc legistis quod fecit David, cum esurisset ipse, et qui cum illo erant? ⁴ quomodo intravit in domum Dei, et panes propositionis sumpsit, et manducavit, et dedit his, qui cum ipso erant: quos non licet manducare nisi tantum sacerdotibus? ⁵ Et dicebat illis: Quia Dominus est Filius hominis, etiam sabbati.

manum aridam restituit

⁶ Factum est autem et in alio sabbato, ut intraret in synagogam, et doceret. Et erat ibi homo,

(33) Mc 2, 18. — (1) Mt 12, 1; Mc 2, 23. — (4) 1 Sm 21, 6. — Ex 29, 32; Lv 24, 9. — (6) Mt 12, 10; Mc 3, 1.

et manus eius dextra erat arida. ⁷ Observabant autem Scribæ, et Pharisei si in sabbato curaret: ut invenirent unde accusarent eum. ⁸ Ipse vero sciebat cogitationes eorum: et ait homini, qui habebat manum aridam: Surge, et sta in medium. Et surgens stetit. ⁹ Ait autem ad illos Iesus: Interrogo vos si licet sabbatis benefacere, an male: animam salvam facere, an perdere? ¹⁰ Et circumspectis omnibus dixit homini: Extende manum tuam. Et extendit: et restituta est manus eius. ¹¹ Ipsi autem repleti sunt insipientia, et colloquebantur ad invicem, quidnam facerent Iesu.

¹² Factum est autem in illis diebus, exiit in montem orare, et erat pernoctans in oratione Dei. ¹³ Et cum dies factus esset, vocavit discipulos suos: et elegit duodecim ex ipsis (quos et Apostolos nominavit)

¹⁴ Simonem, quem cognominavit Petrum, et Andream fratrem eius, Iacobum, et Ioannem, Philippum, et Bartholomæum, ¹⁵ Matthæum, et Thomam, Iacobum Alphæi, et Simonem, qui vocatur zelotes, ¹⁶ et Iudam Iacobi, et Iudam Iscariotem, qui fuit proditor.

4. Oratio in monte habita, 6, 17—49

¹⁷ Et descendens cum illis, stetit in loco campestri, et turba discipulorum eius, et multitudo copiosa plebis ab omni Iudæa, et Ierusalem, et maritima, et Tyri, et Sidonis, ¹⁸ qui venerant ut audirent eum, et sanarentur a languoribus suis. Et qui vexabantur a spiritibus immundis, curabantur. ¹⁹ Et omnis turba quærebat eum tangere: quia virtus de illo exibat, et sanabat omnes. ²⁰ Et Ipse elevatis oculis in discipulos suos, dicebat:

Beati pauperes: quia vestrum est regnum Dei.

²¹ Beati, qui nunc esuritis: quia saturabimini.

Beati, qui nunc fletis: quia ridebitis.

²² Beati eritis cum vos oderint homines, et cum separaverint vos, et exprobraverint, et eiecerint

apostolos
eligit

qui enu-
merantur

Occasio
orationis

quatuor
beatitudi-
nes

(13) Mt 10, 1; Mc 3, 13. — (20) Mt 5, 2. — (22) Mt 5, 11.

nomen vestrum tamquam malum propter Filium hominis. ²³ Gaudete in illa die, et exsultate: ecce enim merces vestra multa est in cælo: secundum hæc enim faciebant Prophetis patres eorum.

quattuor
væ

²⁴ Verumtamen væ vobis divitibus, quia habetis consolationem vestram.

²⁵ Væ vobis, qui saturati estis: quia esurietis. Væ vobis, qui ridetis nunc: quia lugebitis et flebitis.

²⁶ Væ cum benedixerint vobis homines: secundum hæc enim faciebant pseudoprophetis patres eorum.

de carita-
te inimi-
corum

²⁷ Sed vobis dico, qui auditis: Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos. ²⁸ Benedicite maledicentibus vobis, et orate pro calumniantibus vos. ²⁹ Et qui te percutit in maxillam, præbe et alteram. Et ab eo, qui aufert tibi vestimentum, etiam tunicam noli prohibere. ³⁰ Omni autem petenti te, tribue: et qui aufert quæ tua sunt, ne repetas. ³¹ Et prout vultis ut faciant vobis homines, et vos facite illis similiter. ³² Et si diligitis eos, qui vos diligunt, quæ vobis est gratia? nam et peccatores diligentes se diligunt. ³³ Et si benefeceritis his, qui vobis benefaciunt; quæ vobis est gratia? siquidem et peccatores hoc faciunt. ³⁴ Et si mutuum dederitis his, a quibus speratis recipere; quæ gratia est vobis? nam et peccatores peccatoribus fænerantur, ut recipiant æqualia. ³⁵ Verumtamen diligite inimicos vestros: benefacite, et mutuum date, nihil inde sperantes: et erit merces vestra multa, et eritis filii Altissimi, quia ipse benignus est super ingratos et malos. ³⁶ Estote ergo misericordes sicut et Pater vester misericors est.

de ludicio
malo

³⁷ Nolite iudicare, et non iudicabimini: nolite condemnare, et non condemnabimini. Dimittite, et dimittimini. ³⁸ Date, et dabitur vobis: mensuram bonam, et confertam, et coagitatam, et su-

(24) Sir 31, 8; Am 6, 1. — (25) Is 65, 13. — (27) Mt 5, 44. — (29) 1 Cor 6, 7. — (31) Tob 4, 16; Mt 7, 12. — (32) Mt 5, 46. — (34) Dt 15, 8; Mt 5, 42.

pereffluentem dabunt in sinum vestrum. Eadem quippe mensura, qua mensi fueritis, remetietur vobis. ³⁹ Dicebat autem illis et similitudinem: Numquid potest cæcus cæcum ducere? nonne ambo in foveam cadunt? ⁴⁰ Non est discipulus super magistrum: perfectus autem omnis erit, si sit sicut magister eius. ⁴¹ Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem, quæ in oculo tuo est, non consideras? ⁴² Aut quomodo potes dicere fratri tuo: Frater sine eiiciam festucam de oculo tuo: ipse in oculo tuo trabem non videns? Hypocrita eiice primum trabem de oculo tuo: et tunc perspicias ut educaas festucam de oculo fratris tui.

⁴³ Non est enim arbor bona, quæ facit fructus malos: neque arbor mala, faciens fructum bonum. ⁴⁴ Unaquæque enim arbor de fructu suo cognoscitur. Neque enim de spinis colligunt ficus: neque de rubo vindemiant uvam. ⁴⁵ Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum: et malus homo de malo thesauro profert malum. Ex abundantia enim cordis os loquitur. ⁴⁶ Quid autem vocatis me Domine, Domine: et non facitis quæ dico?

⁴⁷ Omnis, qui venit ad me, et audit sermones meos, et facit eos: ostendam vobis cui similis sit: ⁴⁸ similis est homini ædificanti domum, qui fodit in altum, et posuit fundamentum super petram; inundatione autem facta, illisum est flumen domui illi, et non potuit eam movere: fundata enim erat super petram. ⁴⁹ Qui autem audit, et non facit: similis est homini ædificanti domum suam super terram sine fundamento: in quam illisus est fluvius, et continuo cecidit: et facta est ruina domus illius magna.

5. Editio miraculorum aliorum, 7, 1—17

7 ¹ Cum autem impleisset omnia verba sua in aures plebis, intravit Capharnaum. ² Centu-

(38) Mt 7, 2; Mc 4, 24. — (40) Mt 10, 24; Io 13, 16. — (41) Mt 7, 3. — (43) Mt 7, 18; 12, 33. — (46) Mt 7, 21; Rom 2, 13; Iac 1, 22. — (1) Mt 8, 5.

de bonis operibus

de viro sapienti et stulto

Servus centurionis sanatur

rionis autem cuiusdam servus male habens, erat moriturus: qui illi erat pretiosus. ³ Et cum audisset de Iesu, misit ad eum seniores Iudæorum, rogans eum ut veniret, et salvaret servum eius. ⁴ At illi cum venissent ad Iesum, rogabant eum sollicite, dicentes ei: Quia dignus est ut hoc illi præstes; ⁵ diligit enim gentem nostram: et synagogam ipse ædificavit nobis. ⁶ Iesus autem ibat cum illis. Et cum iam non longe esset a domo, misit ad eum Centurio amicos, dicens: Domine noli vexari: Non enim sum dignus ut sub tectum meum intres. ⁷ Propter quod et meipsum non sum dignum arbitratus ut venirem ad te: sed dic verbo, et sanabitur puer meus. ⁸ Nam et ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites: et dico huic vade, et vadit: et alii veni, et venit: et servo meo, fac hoc, et facit. ⁹ Quo audito Iesus miratus est: et conversus sequentibus se turbis, dixit: Amen dico vobis, nec in Israel tantam fidem inveni. ¹⁰ Et reversi, qui missi fuerant domum, invenerunt servum, qui languerat, sanum.

adulescens
Naimensis susci-
tatur

¹¹ Et factum est: deinceps ibat in civitatem, quæ vocatur Naim: et ibant cum eo discipuli eius, et turba copiosa. ¹² Cum autem appropinquaret portæ civitatis, ecce defunctus efferebatur filius unicus matris suæ: et hæc vidua erat: et turba civitatis multa cum illa. ¹³ Quam cum vidisset Dominus, misericordia motus super eam, dixit illi: Noli flere. ¹⁴ Et accessit, et tetigit loculum. (Hi autem, qui portabant, steterunt) Et ait: Adulescens, tibi dico, surge. ¹⁵ Et resedit qui erat mortuus, et coepit loqui. Et dedit illum matri suæ. ¹⁶ Accepit autem omnes timor: et magnificabant Deum, dicentes: Quia propheta magnus surrexit in nobis: et quia Deus visitavit plebem suam. ¹⁷ Et exiit hic sermo in universam Iudæam de eo, in omnem circa regionem.

(6) Mt 8, 8. — (16) Inf 24, 19; Io 4, 19.

6. Legatio Ioannis baptistæ, 7, 18—35

¹⁸ Et nuntiaverunt Ioanni discipuli eius de omnibus his. ¹⁹ Et convocavit duos de discipulis suis Ioannes, et misit ad Iesum, dicens: Tu es qui venturus es, an alium exspectamus? ²⁰ Cum autem venissent ad eum viri, dixerunt: Ioannes Baptista misit nos ad te dicens: Tu es, qui venturus es, an alium exspectamus? ²¹ (In ipsa autem hora multos curavit a languoribus, et plagis, et spiritibus malis, et cæcis multis donavit visum.) ²² Et respondens, dixit illis: Euntes renuntiate Ioanni quæ audistis, et vidistis: Quia cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur: ²³ et beatus est quicumque non fuerit scandalizatus in me.

²⁴ Et cum discessissent nuntii Ioannis, cœpit de Ioanne dicere ad turbas: Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam? ²⁵ Sed quid existis videre? hominem mollibus vestimentis indutum? Ecce qui in veste pretiosa sunt et delictis, in domibus regum sunt. ²⁶ Sed quid existis videre? prophetam? Utique dico vobis, et plusquam Prophetam: ²⁷ hic est, de quo scriptum est:

Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

²⁸ Dico enim vobis: Maior inter natos mulierum propheta Ioanne Baptista nemo est. Qui autem minor est in regno Dei, maior est illo. ²⁹ Et omnis populus audiens et publicani, iustificaverunt Deum, baptizati baptismo Ioannis. ³⁰ Pharisei autem, et legis periti consilium Dei spreverunt in semetipsos, non baptizati ab eo.

³¹ Ait autem Dominus: Cui ergo similes dicam homines generationis huius? et cui similes sunt? ³² Similes sunt pueris sedentibus in foro, et loquentibus adinvicem, et dicentibus:

Cantavimus vobis tibiis, et non saltastis: lamentavimus, et non plorastis.

(19) Mt 11, 2. — (22) Is 35, 5. — (27) Mal 3, 1; Mt 11, 10; Mc 1, 2. — (31) Mt 11, 16.

Iesus
discipulis
Ioannis
respon-
det

bapti-
stam
summīs
laudibus
effert

genera-
tionem
istam ca-
stigat

³³ Venit enim Ioannes Baptista, neque manducans panem, neque bibens vinum, et dicitis: Dæmonium habet. ³⁴ Venit Filius hominis manducans, et bibens, et dicitis: Ecce homo devorator, et bibens vinum, amicus publicanorum, et peccatorum. ³⁵ Et iustificata est sapientia ab omnibus filiis suis.

7. Conversio Mariæ Magdalene et ministerium mulierum, 7, 36—8, 3

Maria
Magdale-
ne pæni-
tens

³⁶ Rogabat autem illum quidam de Pharisæis ut manducaret cum illo. Et ingressus domum Pharisæi discubuit. ³⁷ Et ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix, ut cognovit quod accubisset in domo Pharisæi, attulit alabastrum unguenti: ³⁸ et stans retro secus pedes eius, lacrimis cœpit rigare pedes eius, et capillis capitis sui tergebat, et osculabatur pedes eius, et unguento ungebat. ³⁹ Videns autem Pharisæus, qui vocaverat eum, ait intra se dicens: Hic si esset propheta, sciret utique, quæ, et qualis est mulier, quæ tangit eum: quia peccatrix est. ⁴⁰ Et respondens Iesus, dixit ad illum: Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait: Magister, dic. ⁴¹ Duo debitores erant cuidam feneratori: unus debebat denarios quingentos, et alius quinquaginta. ⁴² Non habentibus illis unde redderent, donavit utrisque. Quis ergo eum plus diligit? ⁴³ Respondens Simon dixit: Æstimo quia is, cui plus donavit. At ille dixit ei: Recte iudicasti. ⁴⁴ Et conversus ad mulierem, dixit Simoni: Vides hanc mulierem? Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti: hæc autem lacrimis rigavit pedes meos, et capillis suis tersit. ⁴⁵ Osculum mihi non dedisti: hæc autem ex quo intravit, non cessavit osculari pedes meos. ⁴⁶ Oleo caput meum non unxisti: hæc autem unguento unxit pedes meos. ⁴⁷ Propter quod dico tibi: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui

(33) Mt 3, 4; Mc 1, 6. — (37) Mt 26, 7; Mc 14, 3; Io 12, 3.

autem minus dimittitur, minus diligit. ⁴⁸ Dixit autem ad illam: Remittuntur tibi peccata. ⁴⁹ Et cœperunt qui simul accumbebant, dicere intra se: Quis est hic, qui etiam peccata dimittit? ⁵⁰ Dixit autem ad mulierem: Fides tua te salvam fecit: vade in pace.

8 ¹ Et factum est deinceps, et ipse iter faciebat per civitates, et castella prædicans, et evangelizans regnum Dei: et duodecim cum illo, ² et mulieres aliquæ, quæ erant curatæ a spiritibus malignis, et infirmitatibus: Maria, quæ vocatur Magdalene, de qua septem dæmonia exierant, ³ et Ianna uxor Chusæ procuratoris Herodis, et Susanna, et aliæ multæ, quæ ministrabant ei de facultatibus suis.

8. Parabola seminantis, 8, 4—18

⁴ Cum autem turba plurima convenirent, et de civitatibus properarent ad eum, dixit per similitudinem: ⁵ Exiit qui seminatur, seminare semen suum: et dum seminatur, aliud cecidit secus viam, et conculcatum est, et volucres cæli comederunt illud. ⁶ Et aliud cecidit supra petram: et natum aruit, quia non habebat humorem. ⁷ Et aliud cecidit inter spinas, et simul exortæ spinæ suffocaverunt illud. ⁸ Et aliud cecidit in terram bonam: et ortum fecit fructum centuplum. Hæc dicens clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat.

⁹ Interrogabant autem eum discipuli eius, quæ esset hæc parabola. ¹⁰ Quibus ipse dixit: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, ceteris autem in parabolis:

ut videntes non videant, et audientes non intelligant.

¹¹ Est autem hæc parabola: Semen est verbum Dei. ¹² Qui autem secus viam, hi sunt qui audiunt: deinde venit diabolus, et tollit verbum de

(48) Mt 9, 2. — (2) Mc 16, 9. — (5) Mt 13, 3; Mc 4, 3. — (10) Is 6, 9; Mt 13, 14; Mc 4, 12; Io 12, 40; Act 28, 6; Rom 11, 8.

mulieres
mini-
strantes

Parabola
turbæ
proponi-
tur

et disci-
pulis ca-
pacibus

explica-
tur

corde eorum, ne credentes salvi fiant. ¹³ Nam qui supra petram: qui cum audierint, cum gaudio suscipiunt verbum: et hi radices non habent: qui ad tempus credunt, et in tempore tentationis recedunt. ¹⁴ Quod autem in spinas cecidit: hi sunt, qui audierunt, et a sollicitudinibus, et divitiis, et voluptatibus vitæ euntes, suffocantur, et non referunt fructum. ¹⁵ Quod autem in bonam terram: hi sunt, qui in corde bono et optimo audientes verbum retinent, et fructum afferunt in patientia.

¹⁶ Nemo autem lucernam accendens, operit eam vase, aut subtus lectum ponit: sed supra candelabrum ponit, ut intrantes videant lumen. ¹⁷ Non est enim occultum, quod non manifestetur: nec absconditum, quod non cognoscatur, et in palam veniat. ¹⁸ Videte ergo quomodo audiatis? Qui enim habet, dabitur illi: et quicumque non habet, etiam quod putat se habere, auferetur ab illo.

9. De cognatis Christi, 8, 19—21

¹⁹ Venerunt autem ad illum mater, et fratres eius, et non poterant adire eum præ turba. ²⁰ Et nuntiatum est illi: Mater tua, et fratres tui stant foris, volentes te videre. ²¹ Qui respondens, dixit ad eos: Mater mea, et fratres mei hi sunt, qui verbum Dei audiunt, et faciunt.

10. Editio miraculorum aliorum, 8, 22—56

²² Factum est autem in una dierum: et ipse ascendit in naviculam, et discipuli eius, et ait ad illos: Transfretemus trans stagnum. Et ascenderunt. ²³ Et navigantibus illis, obdormivit, et descendit procella venti in stagnum, et complebantur, et periclitabantur. ²⁴ Accedentes autem suscitaverunt eum, dicentes: Præceptor, perimus. At ille surgens, increpavit ventum, et tempestatem aquæ, et cessavit: et facta est tranquillitas. ²⁵ Di-

(16) Mt 5, 15; Mc 4, 21. — (17) Mt 10, 26; Mc 4, 22. — (18) Mt 13, 12; 25, 29. — (19) Mt 12, 46; Mc 3, 31. — (22) Mt 8, 23; Mc 4, 36.

cum monitione conveniente

Omnes verbum Dei facientes

Venti et mare obœdiunt

xit autem illis: Ubi est fides vestra? Qui timentes, mirati sunt ad invicem, dicentes: Quis putas hic est, quia et ventis, et mari imperat, et obcediunt ei?

²⁶ Et navigaverunt ad regionem Gerasenorum, quæ est contra Galilæam. ²⁷ Et cum egressus esset ad terram, occurrit illi vir quidam, qui habebat dæmonium iam temporibus multis, et vestimento non induebatur, neque in domo manebat, sed in monumentis. ²⁸ Is, ut vidit Iesum, proci-dit ante illum: et exclamans voce magna, dixit: Quid mihi, et tibi est Iesu Fili Dei Altissimi? obsecro te, ne me torqueas. ²⁹ Præcipiebat enim spiritui immundo ut exiret ab homine. Multis enim temporibus arripiebat illum, et vinciebatur catenis, et compedibus custoditus, et ruptis vinculis agebatur a dæmonio in deserta. ³⁰ Interrogavit autem illum Iesus, dicens: Quod tibi nomen est? At ille dixit: Legio: quia Intraverant dæmonia multa in eum. ³¹ Et rogabant illum ne imperaret illis ut in abyssum irent. ³² Erat autem ibi grex porcorum multorum pascentium in monte: et rogabant eum, ut permitteret eis in illos ingredi. Et permisit illis. ³³ Exierunt ergo dæmonia ab homine, et intraverunt in porcos: et impetu abiit grex per præceps in stagnum, et suffocatus est. ³⁴ Quod ut viderunt factum qui pascebant, fugerunt, et nuntiaverunt in civitatem, et in villas. ³⁵ Exierunt autem videre quod factum est, et venerunt ad Iesum: et invenerunt hominem sedentem, a quo dæmonia exierant, vestitum, ac sana mente ad pedes eius, et timuerunt. ³⁶ Nuntlaverunt autem illis et qui viderant, quomodo sanus factus esset a legione: ³⁷ et rogaverunt illum omnis multitudo regionis Gerasenorum ut discederet ab ipsis: quia magno timore tenebantur. Ipse autem ascendens navim, reversus est. ³⁸ Et rogabat illum vir, a quo dæmonia exierant, ut cum eo esset. Dimisit autem eum Iesus, dicens: ³⁹ Redi in domum tuam, et narra quanta tibi fecit Deus. Et abiit per universam civitatem, prædicans quanta illi fecisset Iesus.

dæmoni-
acus
Gerasen-
us libe-
ratur

hæmor-
rhoïssa
sanatur
et filia
lairi sus-
citatur

40 Factum est autem cum rediisset Iesus, excepit illum turba; erant enim omnes exspectantes eum. 41 Et ecce venit vir, cui nomen lairus, et ipse princeps synagogæ erat: et cecidit ad pedes Iesu, rogans eum ut intraret in domum, 42 quia unica filia erat ei fere annorum duodecim, et hæc moriebatur. Et contigit, dum iret, a turbis comprimebatur. 43 Et mulier quædam erat in fluxu sanguinis ab annis duodecim, quæ in medicos erogaverat omnem substantiam suam, nec ab ullo potuit curari: 44 accessit retro, et tetigit fimbriam vestimenti eius: et confestim stetit fluxus sanguinis eius. 45 Et ait Iesus: Quis est, qui me tetigit? Negantibus autem omnibus, dixit Petrus, et qui cum illo erant: Præceptor, turbæ te comprimunt, et affligunt, et dicis: Quis me tetigit? 46 Et dixit Iesus: Tetigit me aliquis; nam ego novi virtutem de me exiisse. 47 Videns autem mulier, quia non latuit, tremens venit, et procidit ante pedes eius: et ob quam causam tetigerit eum, indicavit coram omni populo: et quemadmodum confestim sanata sit. 48 At ipse dixit ei: Filia, fides tua salvam te fecit: vade in pace. 49 Adhuc illo loquente, venit quidam ad principem synagogæ, dicens ei: Quia mortua est filia tua, noli vexare illum. 50 Iesus autem, audito hoc verbo, respondit patri puellæ: Noli timere, crede tantum, et salva erit. 51 Et cum venisset domum, non permisit intrare secum quemquam, nisi Petrum, et Iacobum, et Ioannem, et patrem, et matrem puellæ. 52 Flebant autem omnes, et plangebant illam. At ille dixit: Nolite flere, non est mortua puella, sed dormit. 53 Et deridebant eum, scientes quod mortua esset. 54 Ipse autem tenens manum eius clamavit, dicens: Puella, surge. 55 Et reversus est spiritus eius, et surrexit continuo. Et iussit illi dari manducare. 56 Et stupuerunt parentes eius, quibus præcepit ne alicui dicerent quod factum erat.

(41) Mt 9, 18; Mc 5, 22.

11. Missio et institutio apostolorum, 9, 1—6

9 ¹ Convocatis autem duodecim Apostolis, dedit illis virtutem, et potestatem super omnia dæmonia, et ut languores curarent. ² Et misit illos prædicare regnum Dei, et sanare infirmos.

³ Et ait ad illos: Nihil tuleritis in via, neque virgam, neque peram, neque panem, neque pecuniam, neque duas tunicas habeatis. ⁴ Et in quamcumque domum intraveritis, ibi manete, et inde ne exeatis. ⁵ Et quicumque non receperint vos: exeuntes de civitate illa, etiam pulverem pedum vestrorum excutite in testimonium supra illos.

⁶ Egressi autem circuibant per castella evangelizantes, et curantes ubique.

Missi
cum po-
testate

et
instructi

prædi-
cant et
sanant

12. Herodis tetrarchæ hæsitatio, 9, 7—9

⁷ Audivit autem Herodes tetrarcha omnia, quæ fiebant ab eo, et hæsitabat eo quod diceretur ⁸ a quibusdam: Quia Ioannes surrexit a mortuis: a quibusdam vero: Quia Elias apparuit: ab aliis autem: Quia propheta unus de antiquis surrexit. ⁹ Et ait Herodes: Ioannem ego decollavi: Quis est autem iste, de quo ego talia audio? Et quærebat videre eum.

Dubitat,
quis Je-
sus sit

III. A saturatione quinque milium usque ad iter ultimum, 9, 10—18, 30

1. Saturatio quinque milium, 9, 10—17

¹⁰ Et reversi Apostoli, narraverunt illi quæcumque fecerunt: et assumptis illis secessit seorsum in locum desertum, qui est Bethsaidæ. ¹¹ Quod cum cognovissent turbæ, secutæ sunt illum: et excepit eos, et loquebatur illis de regno Dei, et eos, qui cura indigebant, sanabat.

¹² Dies autem cœperat declinare. Et accedentes duodecim dixerunt illi: Dimitte turbas, ut euntes

Jesus
docet et
sanat

turbas
satiat

(1) Mt 10, 1; Mc 3, 13. — (3) Mt 10, 9; Mc 6, 8. — (5) Act 13, 51. — (7) Mt 14, 1; Mc 6, 14. — (12) Mt 14, 15; Mc 6, 36.

in castella, villasque quæ circa sunt, divertant, et inveniant escas: quia hic in loco deserto sumus. ¹³ Ait autem ad illos: Vos date illis manducare. At illi dixerunt: Non sunt nobis plus quam quinque panes, et duo pisces: nisi forte nos eamus, et emamus in omnem hanc turbam escas. ¹⁴ Erant autem fere viri quinque millia. Ait autem ad discipulos suos: Facite illos discumbere per convivia quinquagenos. ¹⁵ Et ita fecerunt. Et discumbere fecerunt omnes. ¹⁶ Acceptis autem quinque panibus, et duobus piscibus, respexit in cælum, et benedixit illis: et fregit, et distribuit discipulis suis, ut ponerent ante turbas. ¹⁷ Et manducaverunt omnes, et saturati sunt. Et sublatum est quod superfuit illis, fragmentorum cophini duodecim.

2. Confessio Simonis Petri, 9, 18—27

¹⁸ Et factum est cum solus esset orans, erant cum illo et discipuli: et interrogavit illos, dicens: Quem me dicunt esse turbæ? ¹⁹ At illi responderunt, et dixerunt: Ioannem Baptistam, alii autem Eliam, alii vero quia unus Propheta de prioribus surrexit. ²⁰ Dixit autem illis: Vos autem quem me esse dicitis? Respondens Simon Petrus dixit: Christum Dei.

²¹ At ille increpans illos, præcepit ne cui dicerent hoc, ²² dicens: Quia oportet filium hominis multa pati, et reprobari a senioribus; et principibus sacerdotum, et Scribis, et occidi, et tertia die resurgere.

²³ Dicebat autem ad omnes: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam quotidie, et sequatur me. ²⁴ Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet illam: nam qui perdiderit animam suam propter me, salvam faciet illam. ²⁵ Quid enim proficit homo, si

(13) Io 6, 9. — (18) Mt 16, 13; Mc 8, 27. — (22) Mt 17, 21; Mc 8, 31. — (23) Mt 10, 38; 16, 24; Mc 8, 34; Inf 14, 27. — (24) Inf 17, 33; Io 12, 25.

Iesus
a Simone
Christus
declara-
tur

mortem
ac resur-
rectio-
nem su-
am præ-
dicat
necessi-
tatem ab-
negatio-
nis docet

lucretur universum mundum, se autem ipsum perdat, et detrimentum sui faciat? ²⁶ Nam qui me erubuerit, et meos sermones: hunc Filius hominis erubescet cum venerit in maiestate sua, et Patris, et sanctorum angelorum. ²⁷ Dico autem vobis vere: sunt aliqui hic stantes, qui non gustabunt mortem donec videant regnum Dei.

3. Transfiguratio Domini, 9, 28—36

²⁸ Factum est autem post hæc verba fere dies octo, et assumpsit Petrum, et iacobum, et iohannem, et ascendit in montem ut oraret. ²⁹ Et facta est, dum oraret, species vultus eius altera: et vestitus eius albus et refulgens. ³⁰ Et ecce duo viri loquebantur cum illo. Erant autem Moyses, et Elias, ³¹ visi in maiestate: et dicebant excessum eius, quem completurus erat in Ierusalem. ³² Petrus vero, et qui cum illo erant, gravati erant somno. Et evigilantes viderunt maiestatem eius, et duos viros, qui stabant cum illo. ³³ Et factum est cum discederent ab illo, ait Petrus ad Iesum: Præceptor, bonum est nos hic esse: et faciamus tria tabernacula, unum Tibi, et unum Moysi, et unum Eliæ: nesciens quid diceret. ³⁴ Hæc autem illo loquente, facta est nubes, et obumbravit eos: et timuerunt, intransibus illis in nubem. ³⁵ Et vox facta est de nube, dicens: Hic est Filius meus dilectus, ipsum audite. ³⁶ Et dum fieret vox, inventus est Iesus solus.

Et ipsi tacuerunt, et nemini dixerunt in illis diebus quidquam ex his, quæ viderant.

4. Sanatio pueri dæmoniacy, 9, 37—43

³⁷ Factum est autem in sequenti die, descendentibus illis de monte, occurrit illis turba multa. ³⁸ Et ecce vir de turba exclamavit, dicens: Magister, ob-

(26) Mt 10, 33; Mc 8, 38; 2 Tim 2, 12. — (27) Mt 16, 28; Mc 8, 39. — (28) Mt 17, 1; Mc 9, 1. — (35) 2 Ptr 1, 17. — (38) Mt 17, 14; Mc 9, 16.

Iesus inter Moysen et Eliam resplendet

apostoli tacent

Puer a dæmonio liberatur

secro te, respice in filium meum quia unicus est mihi: ³⁹ et ecce spiritus apprehendit eum, et subito clamat, et elidit, et dissipat eum cum spuma, et vix discedit dilanians eum: ⁴⁰ et rogavi discipulos tuos ut eiicerent illum, et non potuerunt. ⁴¹ Respondens autem Iesus, dixit: O generatio infidelis, et perversa, usquequo ero apud vos, et patiar vos? Adduc huc filium tuum. ⁴² Et cum accederet, elisit illum dæmonium, et dissipavit. ⁴³ Et increpavit Iesus spiritum immundum, et sanavit puerum, et reddidit illum patri eius.

5. Doctrinæ variæ, 9, 44—50

De
passione
dominica

⁴⁴ Stupebant autem omnes in magnitudine Dei: omnibusque mirantibus in omnibus, quæ faciebat, dixit ad discipulos suos: Ponite vos in cordibus vestris sermones istos: Filius enim hominis futurum est ut tradatur in manus hominum. ⁴⁵ At illi ignorabant verbum istud, et erat velatum ante eos ut non sentirent illud: et timebant eum interrogare de hoc verbo.

de magni-
tudine
vera

⁴⁶ Intravit autem cogitatio in eos, quis eorum maior esset. ⁴⁷ At Iesus videns cogitationes cordis illorum, apprehendit puerum, et statuit illum secus se, ⁴⁸ et ait illis: Quicumque susceperit puerum istum in nomine meo, me recipit: et quicumque me receperit, recipit eum, qui me misit. Nam qui minor est inter vos omnes, hic maior est.

de æmu-
latione

⁴⁹ Respondens autem Ioannes dixit: Præceptor, vidimus quemdam in nomine tuo eiicientem dæmonia, et prohibuimus eum: quia non sequitur nobiscum. ⁵⁰ Et ait ad illum Iesus: Nolite prohibere: qui enim non est adversum vos, pro vobis est.

6. Iesus iter in Ierusalem iugreditur, 9, 51—62

Com-
plentur
dies as-
sumptio-
nis eius

⁵¹ Factum est autem dum completerentur dies assumptionis eius, et ipse faciem suam firmavit ut iret in Ierusalem.

(46) Mt 18, 1; Mc 9, 33.

52 Et misit nuntios ante conspectum suum: et euntes intraverunt in civitatem Samaritanorum ut pararent illi. 53 Et non receperunt eum, quia facies eius erat euntis in Ierusalem. 54 Cum vidissent autem discipuli eius Iacobus, et Ioannes, dixerunt: Domine, vis dicimus ut ignis descendat de caelo, et consumat illos? 55 Et conversus increpavit illos, dicens: Nescitis cuius spiritus estis. 56 Filius hominis non venit animas perdere, sed salvare. Et abierunt in aliud castellum.

57 Factum est autem: ambulantis illis in via, dixit quidam ad illum: Sequar te quocumque ieris. 58 Dixit illi Iesus: Vulpes foveas habent, et volucres caeli nidos: Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet. 59 Ait autem ad alterum: Sequere me. Ille autem dixit: Domine permittite mihi primum ire, et sepelire patrem meum. 60 Dixitque ei Iesus: Sine ut mortui sepeliant mortuos suos: tu autem vade, et annuntia regnum Dei. 61 Et ait alter: Sequar te Domine, sed permittite mihi primum renuntiare his, quae domi sunt. 62 Ait ad illum Iesus: Nemo mittens manum suam ad aratrum, et respiciens retro, aptus est regno Dei.

7. Missio et institutio discipulorum, 10, 1—16

10 ¹ Post haec autem designavit Dominus et alios septuaginta duos, et misit illos binos ante faciem suam in omnem civitatem, et iocum, quo erat ipse venturus.

² Et dicebat illis: Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo dominum messis ut mittat operarios in messem suam. ³ Ite: ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos. ⁴ Nolite portare saccum, neque peram, neque calceamenta, et neminem per viam salutaveritis. ⁵ In quamcumque domum intraveritis, primum dicite: pax huic domui: ⁶ et si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra: sin autem, ad vos revertet-

(56) Io 3, 17. — (58) Mt 8, 20. — (2) Mt 9, 37. — (3) Mt 10, 16. — (4) Mc 6, 8. — 2 Rg 4, 29.

a Samari-
tanis non
recipitur

alium re-
pellit et
allos vo-
cat

Ante fa-
ciem su-
am eos
mittit
et
instruit

tur. ⁷ In eadem autem domo manete edentes, et bibentes quæ apud illos sunt: dignus est enim operarius mercede sua. Nolite transire de domo in domum. ⁸ Et in quamcumque civitatem intraveritis, et susceperint vos, manducate quæ apponuntur vobis: ⁹ et curate infirmos, qui in illa sunt, et dicite illis: Appropinquavit in vos regnum Dei. ¹⁰ In quamcumque autem civitatem intraveritis, et non susceperint vos, exeuntes in plateas eius, dicite: ¹¹ Etiam pulverem, qui adhæsit nobis de civitate vestra, extergimus in vos: tamen hoc scitote, quia appropinquavit regnum Dei. ¹² Dico vobis, quia Sodomis in die illa remissius erit, quam illi civitati.

tribus civitatibus exprobrat

¹³ Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida: quia si in Tyro, et Sidone factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio, et cinere sedentes pæniterent. ¹⁴ Verumtamen Tyro, et Sidoni remissius erit in iudicio, quam vobis. ¹⁵ Et tu Capharnaum usque ad cælum exaltata, usque ad infernum demergeris. ¹⁶ Qui vos audit, me audit: et qui vos spernit, me spernit. Qui autem me spernit, spernit eum, qui misit me.

8. Reversio discipulorum missorum, 10, 17—24

- Iesus gaudentes monet

¹⁷ Reversi sunt autem septuaginta duo cum gaudio, dicentes: Domine, etiam dæmonia subiiciuntur nobis in nomine tuo. ¹⁸ Et ait illis: Videbam satanam sicut fulgur de cælo cadentem. ¹⁹ Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes, et scorpiones, et super omnem virtutem inimici: et nihil vobis nocebit. ²⁰ Verumtamen in hoc nolite gaudere quia spiritus vobis subiiciuntur: gaudete autem, quod nomina vestra scripta sunt in cælis.

Patri exsultans confietur

²¹ In ipsa hora exsultavit Spiritu sancto, et dixit: Confiteor tibi pater, Domine cæli et terræ, quod abscondisti hæc a sapientibus, et prudenti-

(7) Dt 24, 14; Mt 10, 10; 1 Tim 5, 18. — (11) Act 13, 51. — (13) Mt 11, 21. — (16) Mt 10, 40; Io 13, 20. — (21) Mt 11, 25.

bus, et revelasti ea parvulis. Etiam Pater: quoniam sic placuit ante te. ²² Omnia mihi tradita sunt a Patre meo. Et nemo scit quis sit Filius, nisi Pater: et quis sit Pater, nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare.

²³ Et conversus ad discipulos suos, dixit: Beati oculi, qui vident quæ vos videtis. ²⁴ Dico enim vobis, quod multi prophetæ, et reges voluerunt videre quæ vos videtis, et non viderunt: et audire quæ auditis, et non audierunt.

9. Parabola Samaritani misericordis, 10, 25—37

²⁵ Et ecce quidam Legisperitus surrexit tentans illum, et dicens: Magister, quid faciendo vitam æternam possidebo? ²⁶ At ille dixit ad eum: In lege quid scriptum est? quomodo legis? ²⁷ Ille respondens dixit: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex omnibus viribus tuis, et ex omni mente tua: et proximum tuum sicut teipsum. ²⁸ Dixitque illi: Recte respondisti: hoc fac, et vives. ²⁹ Ille autem volens iustificare seipsum, dixit ad Iesum: Et quis est meus proximus?

³⁰ Suscipiens autem Iesus, dixit: Homo quidam descendebat ab Ierusalem in Iericho, et incidit in latrones, qui etiam despoliaverunt eum: et plagis impositis abierunt semivivo relicto. ³¹ Accidit autem ut sacerdos quidam descenderet eadem via: et viso illo præterivit. ³² Similiter et Levita, cum esset secus locum, et videret eum, pertransiit. ³³ Samaritanus autem quidam iter faciens, venit secus eum: et videns eum, misericordia motus est. ³⁴ Et appropians alligavit vulnera eius, infundens oleum, et vinum: et imponens illum in iumentum suum, duxit in stabulum, et curam eius egit. ³⁵ Et altera die protulit duos denarios, et dedit stabulario, et ait: Curam illius habe: et

discipulos suos
beatos dicit

Occasio

et propositio
parabolæ

(23) Mt 13, 16. — (25) Mt 22, 35; Mc 12, 28. — (27) Dt 6, 5.

quodcumque supererogaveris, ego cum rediero reddam tibi.

applicatio

³⁶ Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi, qui incidit in latrones? ³⁷ At ille dixit: Qui fecit misericordiam in illum. Et ait illi Iesus: Vade, et tu fac similiter.

10. De uno necessario et oratione, 10, 38—11, 13

Martha sollicita admonetur

³⁸ Factum est autem, dum irent, et ipse intravit in quoddam castellum: et mulier quaedam Martha nomine, excepit illum in domum suam, ³⁹ et huic erat soror nomine Maria, quæ etiam sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius. ⁴⁰ Martha autem satagebat circa frequens ministerium: quæ stetit, et ait: Domine, non est tibi curæ quod soror mea reliquit me solam ministrare? dic ergo illi, ut me adiuvet. ⁴¹ Et respondens dixit illi Dominus: Martha, Martha, sollicita es, et turbaris erga plurima. ⁴² Porro unum est necessarium. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

orationis modus

11 ¹ Et factum est: cum esset in quodam loco orans, ut cessavit, dixit unus ex discipulis eius ad eum: Domine, doce nos orare, sicut docuit et Ioannes discipulos suos. ² Et ait illis: Cum oratis, dicite:

Pater, sanctificetur nomen tuum. Adveniat regnum tuum.

³ Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.

⁴ Et dimitte nobis peccata nostra, siquidem et ipsi dimittimus omni debenti nobis.

Et ne nos inducas in tentationem.

atque efficacia exponitur

⁵ Et ait ad illos: Quis vestrum habebit amicum, et ibit ad illum media nocte, et dicet illi: Amice, commoda mihi tres panes, ⁶ quoniam amicus meus venit de via ad me, et non habeo quod ponam ante illum, ⁷ et ille deintus respondens dicat: Noli mihi molestus esse, iam ostium clausum est, et pueri mei mecum sunt in cubili, non possum sur-

(2) Mt 6, 9.

gere, et dare tibi. ⁸ Et si ille perseveraverit pulsans: dico vobis, etsi non dabit illi surgens eo quod amicus eius sit, propter improbitatem tamen eius surget, et dabit illi quotquot habet necessarios. ⁹ Et ego dico vobis: Petite, et dabitur vobis: quærite, et inveniatis: pulsate, et aperietur vobis. ¹⁰ Omnis enim, qui petit, accipit: et qui quærit, invenit: et pulsanti aperietur. ¹¹ Quis autem ex vobis patrem petit panem, numquid lapidem dabit illi? Aut pisces: numquid pro pisce serpentem dabit illi? ¹² Aut si petierit ovum: numquid porriget illi scorpionem? ¹³ Si ergo vos cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris: quanto magis Pater vester de cælo dabit spiritum bonum petentibus se?

11. De eiectione dæmoniorum et signo Ionæ, 11, 14—36

¹⁴ Et erat eiiciens dæmonium, et illud erat mutum. Et cum eiecisset dæmonium, locutus est mutus, et admiratæ sunt turbæ. ¹⁵ Quidam autem ex eis dixerunt: In Beelzebub principe dæmoniorum eiicit dæmonia. ¹⁶ Et alii tentantes, signum de cælo quærebant ab eo. ¹⁷ Ipse autem ut vidit cogitationes eorum, dixit eis: Omne regnum in seipsum divisum desolabitur, et domus supra domum cadet. ¹⁸ Si autem et Satanas in seipsum divisus est, quomodo stabit regnum eius? quia dicitis in Beelzebub me eiicere dæmonia. ¹⁹ Si autem ego in Beelzebub eiicio dæmonia: filii vestri in quo eiiciunt? Ideo ipsi iudices vestri erunt. ²⁰ Porro si in digito Dei eiicio dæmonia: profecto pervenit in vos regnum Dei. ²¹ Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea, quæ possidet. ²² Si autem fortior eo superveniens vicerit eum, universa arma eius auferet, in quibus confidebat, et spolia eius distribuet. ²³ Qui non est mecum, contra me est: et qui non colligit mecum, dispergit.

(9) Mt 7, 7; 21, 22; Mc 11, 24; Io 14, 13; Jac 1, 5. —
 (11) Mt 7, 9. — (14) Mt 9, 32; 12, 22. — (15) Mc 3, 22.

Satanas
 satanam
 non eicit

in do-
mum re-
vertitur

²⁴ Cum immundus spiritus exierit de homine, ambulat per loca inaquosa, quærens requiem: et non inveniens dicit: Revertar in domum meam unde exivi. ²⁵ Et cum venerit, invenit eam scopis mundatam, et ornatam. ²⁶ Tunc vadit, et assumit septem alios spiritus secum, nequiores se, et ingressi habitant ibi. Et fiunt novissima hominis illius peiora prioribus.

mulier
matri Ie-
su bene-
dicit

²⁷ Factum est autem, cum hæc diceret: extolvens vocem quædam mulier de turba dixit illi: Beatus venter, qui te portavit, et ubera, quæ sustixisti. ²⁸ At ille dixit: Quinimmo beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud.

Ionas ge-
nerationi
signum
datur

²⁹ Turbis autem concurrentibus cœpit dicere: Generatio hæc, generatio nequam est: signum quærit, et signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ prophetæ. ³⁰ Nam sicut fuit Ionas signum Niniivitis: ita erit et Filius hominis generationi isti. ³¹ Regina austri surget in iudicio cum viris generationis huius, et condemnabit illos: quia venit a finibus terræ audire sapientiam Salomonis: et ecce plus quam Salomon hic. ³² Viri Ninivitæ surgent in iudicio cum generatione hæc, et condemnabunt illam: quia pœnitentiam egerunt ad prædicationem Ionæ, et ecce plus quam Ionas hic.

oculus
mentis
luci cæle-
stis ape-
riatur

³³ Nemo lucernam accendit, et in abscondito ponit, neque sub modio: sed supra candelabrum, ut qui ingrediuntur, lumen videant. ³⁴ Lucerna corporis tui, est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit: si autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit. ³⁵ Vide ergo ne lumen, quod in te est, tenebræ sint. ³⁶ Si ergo corpus tuum totum lucidum fuerit, non habens aliquam partem tenebrarum, erit lucidum totum, et sicut lucerna fulgoris illuminabit te.

(29) Mt 12, 39. — (30) Ion 2, 1. — (31) 1 Rg 10, 1; 2 Par 9, 1. — (32) Ion 3, 5. — (33) Mt 5, 15; Mc 4, 21. — (34) Mt 6, 22.

12. Incepatio pharisæorum et legisperitorum,
11, 37—54

³⁷ Et cum loqueretur, rogavit illum quidam Pharisæus ut pranderet apud se. Et ingressus recubuit. ³⁸ Pharisæus autem cœpit intra se reputans dicere, quare non baptizatus esset ante prandium. ³⁹ Et ait Dominus ad illum: Nunc vos Pharisæi quod deforis est calicis, et catini, mundatis: quod autem intus est vestrum, plenum est rapina, et iniquitate. ⁴⁰ Stulti nonne qui fecit quod deforis est, etiam id, quod deintus est, fecit? ⁴¹ Verumtamen quod superest, date eleemosynam: et ecce omnia munda sunt vobis.

⁴² Sed vae vobis Pharisæis, quia decimatis mentham, et rutam, et omne olus, et præteritis iudicium, et caritatem Dei: hæc autem oportuit facere, et illa non omittere. ⁴³ Vae vobis Pharisæis, quia diligitis primas cathedras in synagogis, et salutationes in foro. ⁴⁴ Vae vobis, quia estis ut monumenta, quæ non apparent, et homines ambulantes supra, nesciunt.

⁴⁵ Respondens autem quidam ex Legisperitis, ait illi: Magister, hæc dicens etiam contumeliam nobis facis. ⁴⁶ At ille ait: Et vobis Legisperitis vae: quia oneratis homines oneribus, quæ portare non possunt, et ipsi uno digito vestro non tangitis sarcinas. ⁴⁷ Vae vobis, qui ædificatis monumenta Prophetarum: patres autem vestri occiderunt illos. ⁴⁸ Profecto testificamini quod consentitis operibus patrum vestrorum: quoniam ipsi quidem eos occiderunt, vos autem ædificatis eorum sepulcra. ⁴⁹ Propterea et sapientia Dei dixit: Mittam ad illos Prophetas, et Apostolos, et ex illis occident, et persequentur: ⁵⁰ ut inquiratur sanguis omnium Prophetarum, qui effusus est a constitutione mundi a generatione ista, ⁵¹ a sanguine Abel, usque ad sanguinem Zachariæ, qui periit inter altare, et ædem.

(39) Mt 23, 25. — (43) Mt 23, 6; Mc 12, 38; Inf 20, 46.
— (46) Mt 23, 4. — (51) Gn 4, 8; 2 Par 24, 22.

Dominus
veram
munditi-
am docet

atque vae
dicit pha-
risæis

ac legis
peritis

ita dico vobis, requiretur ab hac generatione. ⁵² Væ vobis Legisperitis, quia tulistis clavem scientiæ, ipsi non introistis, et eos, qui introibant, prohibuistis.

sibi insidiantibus

⁵³ Cum autem hæc ad illos diceret, cœperunt Pharisei, et Legisperiti graviter insistere, et os eius opprimere de multis, ⁵⁴ insidiantes ei, et quærentes aliquid capere de ore eius, ut accusarent eum.

13. institutio discipulorum et turbarum, 12, 1—13, 9

De sinceritate et animo impavido

12 ¹ Multis autem turbis circumstantibus, ita ut se invicem conculcarent, cœpit dicere ad discipulos suos: Attendite a fermento Phariseorum, quod est hypocrisis. ² Nihil autem opertum est, quod non reveletur: neque absconditum, quod non sciatur. ³ Quoniam quæ in tenebris dixistis, in lumine dicentur: et quod in aures locuti estis in cubiculis, prædicabitur in tectis. ⁴ Dico autem vobis amicis meis: Ne terreamini ab his, qui occidunt corpus, et post hæc non habent amplius quid faciant. ⁵ Ostendam autem vobis quem timeatis: timete eum, qui, postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam. Ita dico vobis, hunc timete. ⁶ Nonne quinque passeris veneunt dipendio, et unus ex illis non est in oblivione coram Deo? ⁷ Sed et capilli capitis vestri omnes numerati sunt. Nolite ergo timere: multis passeribus pluris estis vos: ⁸ Dico autem vobis: Omnis, qui-cumque confessus fuerit me coram hominibus, et Filius hominis confitebitur illum coram angelis Dei: ⁹ qui autem negaverit me coram hominibus, negabitur coram angelis Dei. ¹⁰ Et omnis, qui dicit verbum in Filium hominis, remittetur illi: ei autem, qui in Spiritum sanctum blasphemaverit, non remittetur. ¹¹ Cum autem inducent vos in synagogas, et ad magistratus, et potestates, nolite solliciti

(1) Mt 16, 6; Mc 8, 15. — (2) Mt 10, 26; Mc 4, 22. — (8) Mt 10, 32; Mc 8, 38; 2 Tim 2, 12. — (10) Mt 12, 32; Mc 3, 28.

esse qualiter, aut quid respondeatis, aut quid dicatis. ¹² Spiritus enim sanctus docebit vos in ipsa hora quid oporteat vos dicere.

¹³ Ait autem ei quidam de turba: Magister, dic fratri meo ut dividat mecum hereditatem. ¹⁴ At ille dixit illi: Homo, quis me constituit iudicem, aut divisorem super vos? ¹⁵ Dixitque ad illos: Videte, et cavete ab omni avaritia: quia non in abundantia cuiusquam vita eius est ex his quæ possidet. ¹⁶ Dixit autem similitudinem ad illos, dicens: Hominis cuiusdam divitis uberes fructus ager attulit: ¹⁷ et cogitabat intra se dicens: Quid faciam, quia non habeo quo congregem fructus meos? ¹⁸ Et dixit: Hoc faciam: Destruam horrea mea, et maiora faciam: et illuc congregabo omnia, quæ nata sunt mihi, et bona mea, ¹⁹ et dicam animæ meæ: Anima, habes multa bona posita in annos plurimos: requiesce, comede, bibe, epulare. ²⁰ Dixit autem illi Deus: Stulte, hac nocte animam tuam repetunt a te: quæ autem parasti, cuius erunt? ²¹ Sic est qui sibi thesaurizat, et non est in Deum dives.

²² Dixitque ad discipulos suos: Ideo dico vobis: Nolite solliciti esse animæ vestræ quid manducetis: neque corpori quid induamini. ²³ Anima plus est quam esca, et corpus plus quam vestimentum. ²⁴ Considerate corvos quia non seminant, neque metunt, quibus non est cellarium, neque borreum; et Deus pascit illos. Quanto magis vos pluris estis illis? ²⁵ Quis autem vestrum cogitando potest adlicere ad staturam suam cubitum unum? ²⁶ Si ergo neque quod minimum est potestis, quid de ceteris solliciti estis? ²⁷ Considerate lilia quomodo crescunt: non laborant, neque nent: dico autem vobis, nec Salomon in omni gloria sua vestiebatur sicut unum ex istis. ²⁸ Si autem fœnum, quod hodie est in agro, et cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit: quanto magis vos pusillæ fidei? ²⁹ Et vos nolite quærere quid manducetis, aut quid

(19) Sir 11, 19. — (22) Ps 54, 23; Mt 6, 25; 1 Ptr 5, 7.

de avaritia vitanda

igitur ab avaritia

de sollicitudine superflua

bibatis: et nolite in sublime tolli: ³⁰ hæc enim omnia gentes mundi quærunt. Pater autem vester scit quoniam his indigetis. ³¹ Verumtamen quærite primum regnum Dei, et iustitiam eius: et hæc omnia adicientur vobis. ³² Nolite timere pusillus grex, quia complacuit patri vestro dare vobis regnum. ³³ Vendite quæ possidetis, et date elemosynam. Facite vobis sacculos, qui non veterascunt, thesaurum non deficientem in cælis: quo fur non appropriat, neque tinea corrumpit. ³⁴ Ubi enim thesaurus vester est, ibi et cor vestrum erit. ³⁵ Sint lumbi vestri præcincti, et lucernæ ardentes in manibus vestris, ³⁶ et vos similes hominibus expectantibus dominum suum quando revertatur a nuptiis: ut, cum venerit, et pulsaverit, confestim aperiant ei. ³⁷ Beati servi illi, quos cum venerit dominus, invenerit vigilantes: amen dico vobis, quod præcinget se, et faciet illos discumbere, et transiens ministrabit illis. ³⁸ Et si venerit in secunda vigilia, et si in tertia vigilia venerit, et ita invenerit, beati sunt servi illi. ³⁹ Hoc autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias, qua hora veniret, vigilaret utique, et non sineret perfodi domum suam. ⁴⁰ Et vos estote parati: quia qua hora non putatis, Filius hominis venit.

⁴¹ Ait autem ei Petrus: Domine, ad nos dicit hanc parabolam: an et ad omnes? ⁴² Dixit autem Dominus: Quis, putas, est fidelis dispensator, et prudens, quem constituit Dominus supra familiam suam, ut det illis in tempore tritici mensuram? ⁴³ Beatus ille servus, quem cum venerit Dominus, invenerit ita facientem. ⁴⁴ Vere dico vobis, quoniam supra omnia, quæ possidet, constituet illum. ⁴⁵ Quod si dixerit servus ille in corde suo: Mórâ facit dominus meus venire: et cœperit percutere servos, et ancillas, et edere, et bibere, et inebriari: ⁴⁶ veniet dominus servi illius in die, qua non sperat, et hora, qua nescit, et dividet eum,

(33) Mt 6, 20; 19, 21. — (39) Mt 24, 43. —
(40) Apc 16, 15.

inova eb
-ant' eb
d' ab

de vigi-
lantia

illius eb
-ant' eb
aut' eb
de dis-
pensato-
re fideli

partemque eius cum infidelibus ponet. ⁴⁷ Ille autem servus, qui cognovit voluntatem domini sui, et non præparavit, et non fecit secundum voluntatem eius, vapulabit multis: ⁴⁸ qui autem non cognovit, et fecit digna plagis, vapulabit paucis. Omni autem, cui multum datum est, multum quæretur ab eo: et cui commendaverunt multum, plus petent ab eo.

⁴⁹ Ignem veni mittere in terram, et quid volo nisi ut accendatur? ⁵⁰ Baptismo autem habeo baptizari: et quomodo coarctor usquedum perficiatur? ⁵¹ Putatis quia pacem veni dare in terram? Non, dico vobis, sed separationem: ⁵² erunt enim ex hoc quinque in domo una divisi, tres in duos, et duo in tres. ⁵³ dividentur: pater in filium, et filius in patrem suum, mater in filiam, et filia in matrem, socrus in nurum suam, et nurus in socrum suam.

⁵⁴ Dicebat autem et ad turbas: Cum videritis nubem orientem ab occasu, statim dicitis: Nimbis venit: et ita fit. ⁵⁵ Et cum austrum flantem, dicitis: Quia æstus erit: et fit. ⁵⁶ Hypocritæ faciem cæli, et terræ nostis probare: hoc autem tempus quomodo non probatis? ⁵⁷ Quid autem et a vobis ipsis non iudicatis quod iustum est? ⁵⁸ Cum autem vadis cum adversario tuo ad principem, in via da operam liberari ab illo, ne forte trahat te ad iudicem, et iudex tradat te exactori, et exactor mittat te in carcerem. ⁵⁹ Dico tibi, non exies inde, donec etiam novissimum minutum reddas.

13 ¹ Aderant autem quidam, ipso in tempore, nuntiantes illi de Galilæis, quorum sanguinem Pilatus miscuit cum sacrificiis eorum. ² Et respondens dixit illis: Putatis quod hi Galilæi præ omnibus Galilæis peccatores fuerint, quia talia passi sunt? ³ Non, dico vobis: sed nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis. ⁴ Sicut illi decem et octo, supra quos cecidit turris in Siloe, et occidit eos: putatis quia et ipsi debitores fuerint

(51) Mt 10, 34. — (54) Mt 16, 2. — (58) Mt 5, 25.

de separatione
hominum

de probatione
temporis

de pœnitentia
agenda

præter omnes homines habitantes in Ierusalem? ⁵ Non, dico vobis: sed si pœnitentiam non egeritis, omnes similiter peribitis. ⁶ Dicebat autem et hanc similitudinem: Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua, et venit quærens fructum in illa, et non invenit. ⁷ Dixit autem ad cultorem vineæ: Ecce anni tres sunt ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac, et non invenio: succide ergo illam: ut quid etiam terram occupat? ⁸ At ille respondens, dicit illi: Domine dimitte illam et hoc anno, usque dum fodiam circa illam, et mittam stercora: ⁹ et siquidem fecerit fructum: sin autem, in futurum succides eam.

14. Sanatio mulieris inclinatæ, 13, 10—21

¹⁰ Erat autem docens in synagoga eorum sabbatis. ¹¹ Et ecce mulier, quæ habebat spiritum infirmitatis annis decem et octo: ei erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere. ¹² Quam cum videret Iesus, vocavit eam ad se, et ait illi: Mulier, dimissa es ab infirmitate tua. ¹³ Et imposuit illi manus, et confestim erecta est, et glorificabat Deum.

¹⁴ Respondens autem archisynagogus, indignans quia sabbato curasset Iesus: dicebat turbæ: Sex dies sunt, in quibus oportet operari: in his ergo venite; et curamini, et non in die sabbati. ¹⁵ Respondens autem ad illum Dominus dixit: Hypocritæ, unusquisque vestrum sabbato non solvit bovem suum, aut asinum a præsepio, et ducit adquare? ¹⁶ Hanc autem filiam Abraham, quam alligavit satanas, ecce decem et octo annis non oportuit solvi a vinculo isto die sabbati?

¹⁷ Et cum hæc diceret, erubescabant omnes adversarii eius: et omnis populus gaudebat in universis, quæ gloriose fiebant ab eò.

¹⁸ Dicebat ergo: Cui simile est regnum Dei, et cui simile æstimabo illud? ¹⁹ Simile est grano sinapis, quod acceptum homo misit in hortum su-

(19) Mt 13, 31; Mc 4, 31. (17) — Mc 11, 26 (18)

Mulier
inclinata
erigitur

archisyn-
agogus
indignans
reprehen-
ditur

populus
gaudet

parabola
sinapis

um, et crevit, et factum est in arborem magnam: et volucres cæli requieverunt in ramis eius.

²⁰ Et iterum dixit: Cui simile æstimabo regnum Dei? ²¹ Simile est fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinæ sata tria, donec fermentaretur totum.

15. De numero salvandorum et loco passionis dominicæ, 13, 22—35

²² Et ibat per civitates, et castella docens, et iter faciens in Ierusalem.

²³ Ait autem illi quidam: Domine, si pauci sunt, qui salvantur? Ipse autem dixit ad illos: ²⁴ Contendite intrare per angustam portam: quia multi, dico vobis, quærent intrare, et non poterunt. ²⁵ Cum autem intraverit paterfamilias, et cluserit ostium, incipietis foris stare, et pulsare ostium, dicentes: Domine, aperi nobis: et respondens dicet vobis: Nescio vos unde sitis: ²⁶ tunc incipietis dicere: Manducavimus coram te, et bibimus, et in plateis nostris docuisti. ²⁷ Et dicet vobis: Nescio vos unde sitis: discedite a me omnes operarii iniquitatis. ²⁸ Ibi erit fletus, et stridor dentium: cum videritis Abraham, et Isaac, et Iacob, et omnes Prophetas in regno Dei, vos autem expelli foras. ²⁹ Et venient ab oriente, et occidente, et aquilone, et austro, et accumbent in regno Dei. ³⁰ Et ecce sunt novissimi qui erunt primi, et sunt primi qui erunt novissimi.

³¹ In ipsa die accesserunt quidam Phariseorum, dicentes illi: Exi, et vade hinc: quia Herodes vult te occidere. ³² Et ait illis: Ite, et dicite vulpi illi: Ecce eicio dæmonia, et sanitates perficio hodie, et cras, et tertia die consummor. ³³ Verumtamen oportet me hodie et cras et sequenti die ambulare: quia non capit prophetam perire extra Ierusalem.

(20) Mt 13, 33. — (24) Mt 7, 13. — (25) Mt 25, 10. — (27) Ps 6, 9; Mt 7, 23; 25, 41. — (30) Mt 19, 30; 20, 16; Mc 10, 31.

et fermenti proponitur

Iter faciens Dominus portam angustam dicit

se Ierusalem mortuorum nuntiatur

civitatem
piangit

34 Ierusalem, Ierusalem, quæ occidis Prophetas, et lapidas eos, qui mittuntur ad te, quoties volui congregare filios tuos quemadmodum avis nidum suum sub pennis, et noivisti? 35 Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Dico autem vobis, quia non videbitis me donec veniat cum dicetis: Benedictus, qui venit in nomine Domini.

16. Iesus apud principem pharisæorum cenans,
14, 1—24

Sabbato
hydropi-
cum sa-
nat

14 ¹ Et factum est cum intraret Iesus in domum cuiusdam principis Pharisæorum sabbato manducare panem, et ipsi observabant eum. ² Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum. ³ Et respondens Iesus dixit ad Legisperitos, et Pharisæos, dicens: Si licet sabbato curare? ⁴ At illi tacuerunt. Ipse vero apprehensum sanavit eum, ac dimisit. ⁵ Et respondens ad illos dixit: Cuius vestrum asinus, aut bos in puteum cadet, et non continuo extrahet illum die sabbati? ⁶ Et non poterant ad hæc respondere illi.

in novis-
simo loco
recumbendum

⁷ Dicebat autem et ad invitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos: ⁸ Cum invitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne forte honoratior te sit invitatus ab illo, ⁹ et veniens is, qui te et illum vocavit, dicat tibi: Da huic iocum: et tunc incipias cum rubore novissimum iocum tenere. ¹⁰ Sed cum vocatus fueris, vade, recumbe in novissimo loco: ut, cum venerit qui te invitavit, dicat tibi: Amice, ascende superius. Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus: ¹¹ quia omnis, qui se exultat, humiliabitur: et qui se humiliat, exaltabitur.

et paupes
res invi-
tandos
docet

¹² Dicebat autem et ei, qui se invitaverat: Cum facis prandium, aut cenam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites: ne forte te et ipsi reinvent, et fiat tibi

(34) Mt 23, 37. — (10) Pr 25, 7. — (11) Mt 23, 12; Inf 18, 14.

retributio. ¹³ Sed cum facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos, et cæcos: ¹⁴ et beatus eris, quia non habent retribuere tibi: retribuetur enim tibi in resurrectione iustorum.

¹⁵ Hæc cum audisset quidam de simul discumbentibus, dixit illi: Beatus, qui manducabit panem in regno Dei. ¹⁶ At ipse dixit ei: Homo quidam fecit cenam magnam, et vocavit multos. ¹⁷ Et misit servum suum hora cenæ dicere invitatis ut venirent, quia iam parata sunt omnia. ¹⁸ Et cœperunt simul omnes excusare. Primus dixit ei: Villam emi, et necesse habeo exire, et videre illam: rogo te habe me excusatum. ¹⁹ Et alter dixit: Iuga boum emi quinque, et eo probare illa: rogo te habe me excusatum. ²⁰ Et alius dixit: Uxorem duxi, et ideo non possum venire. ²¹ Et reversus servus nuntiavit hæc domino suo. Tunc iratus paterfamilias, dixit servo suo: Exi cito in plateas, et vicus civitatis: et pauperes, ac debiles, et cæcos, et claudos introduc huc. ²² Et ait servus: Domine, factum est ut imperasti, et adhuc locus est. ²³ Et ait dominus servo: Exi in vias, et sepes: et compelle intrare, ut impleatur domus mea. ²⁴ Dico autem vobis quod nemo virorum illorum, qui vocati sunt, gustabit cenam meam.

17. Condiciones imitacionis Christi, 14, 25—35

²⁵ Ibant autem turbæ multæ cum eo: et conversus dixit ad illos: ²⁶ Si quis venit ad me, et non odit patrem suum, et matrem, et uxorem, et filios, et fratres, et sorores, adhuc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus. ²⁷ Et qui non baiulat crucem suam, et venit post me, non potest meus esse discipulus.

²⁸ Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, non prius sedens computat sumptus, qui necessarii sunt, si habeat ad perficiendum, ²⁹ ne, posteaquam posuerit fundamentum, et non potuerit perficere,

(13) Tob 4, 7; Pr 3, 9. — (16) Mt 22, 5; Apc 19, 9. — (26) Mt 10, 37. — (27) Mt 10, 38; 16, 24; Mc 8, 34.

parabolam cenæ magnæ proponit

Omnibus renuntiandum et crux ferenda est

quod exemplis illustratur

omnes, qui vident, incipiant illudere ei, ³⁰ dicentes: Quia hic homo cœpit ædificare, et non potuit consummare? ³¹ Aut quis rex iturus committere bellum adversus alium regem, non sedens prius cogitat, si possit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad se? ³² alloquin adhuc illo longe agente, legationem mittens rogat ea, quæ pacis sunt. ³³ Sic ergo omnis ex vobis, qui non renuntiat omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus. ³⁴ Bonum est sal. Si autem sal evanuerit, in quo condietur? ³⁵ Neque in terram, neque in sterquilinum utile est, sed foras mittetur. Qui habet aures audiendi, audiat.

18. Variæ parabolæ et monitiones, 15, 1—17, 10

Occasio

15 ¹ Erant autem appropinquantes ei publicani, et peccatores ut audirent illum. ² Et murmurabant Pharisæi, et Scribæ, dicentes: Quia hic peccatores recipit, et manducat cum illis.

parabola
ovis
perditæ

³ Et ait ad illos parabolam istam, dicens: ⁴ Quis ex vobis homo, qui habet centum oves: et si perdidit unam ex illis, nonne dimittit nonagintanovem in deserto, et vadit ad illam, quæ perierat, donec inveniat eam? ⁵ Et cum invenerit eam, imponit in humeros suos gaudens: ⁶ et veniens domum convocat amicos, et vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi quia inveni ovem meam, quæ perierat? ⁷ Dico vobis quod ita gaudium erit in cælo super uno peccatore pœnitentiam agente, quam super nonagintanovem iustis, qui non indigent pœnitentia.

et
drachmæ
amissæ

⁸ Aut quæ mulier habens drachmas decem, si perdidit drachmam unam, nonne accendit lucernam, et everrit domum, et quærit diligenter, donec inveniat? ⁹ Et cum invenerit, convocat amicas, et vicinas, dicens: Congratulamini mihi quia inveni drachmam, quam perdideram? ¹⁰ Ita dico vobis, gaudium erit coram angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente.

(34) Mt 5, 13; Mc 9, 49. — (4) Mt 18, 12.

11 Ait autem: Homo quidam habuit duos filios: 12 et dixit adolescentior ex illis patri: Pater, da mihi portionem substantiæ, quæ me contingit. Et divisit illis substantiam. 13 Et non post multos dies, congregatis omnibus, adolescentior filius peregre profectus est in regionem longinquam, et ibi dissipavit substantiam suam vivendo luxuriose. 14 Et postquam omnia consummasset, facta est fames valida in regione illa, et ipse cœpit egere. 15 Et abiit, et adhæsit uni civium regionis illius. Et misit illum in villam suam ut pasceret porcos. 16 Et cupiebat implere ventrem suum de siliquis, quas porci manducabant: et nemo illi dabat. 17 In se autem reversus, dixit: Quanti mercennarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereor! 18 Surgam, et ibo ad patrem meum, et dicam ei: Pater, peccavi in cælum, et coram te: 19 iam non sum dignus vocari filius tuus: fac me sicut unum de mercennariis tuis. 20 Et surgens venit ad patrem suum. Cum autem adhuc longe esset, vidit illum pater ipsius, et misericordia motus est, et accurrens cecidit super collum eius, et osculatus est eum. 21 Dixitque ei filius: Pater, peccavi in cælum, et coram te, iam non sum dignus vocari filius tuus. 22 Dixit autem pater ad servos suos: Cito proferte stolam primam, et induite illum, et date anulum in manum eius, et calceamenta in pedes eius: 23 et adducite vitulum saginatum, et occidite, et manducemus, et epulemur: 24 quia hic filius meus mortuus erat, et revixit: perierat, et inventus est. Et cœperunt epulari. 25 Erat autem filius eius senior in agro: et cum veniret, et appropinquaret domul, audivit symphoniam, et chorum: 26 et vocavit unum de servis, et interrogavit quid hæc essent. 27 Isque dixit illi: Frater tuus venit, et occidit pater tuus vitulum saginatum, quia salvum illum recepit. 28 Indignatus est autem, et nolebat introire. Pater ergo illius egressus, cœpit rogare illum. 29 At ille respondens, dixit patri suo: Ecce tot annis servio tibi, et numquam mandatum tuum præterivi, et numquam de-

parabola
 filii
 prodigi

eldenat
 tully
 lupia

parabola
 prodigi
 eldenat

disti mihi hœdum ut cum amicis meis epularer: ³⁰ sed postquam filius tuus hic, qui devoravit substantiam suam cum meretricibus, venit, occidisti illi vitulum saginatum. ³¹ At ipse dixit illi: Fili, tu semper mecum es, et omnia mea tua sunt: ³² epulari autem, et gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat, et revixit: perierat, et inventus est.

parabola
villici
iniqui

16 ¹ Dicebat autem et ad discipulos suos: Homo quidam erat dives, qui habebat villicum: et hic, diffamatus est apud illum quasi dissipasset bona ipsius. ² Et vocavit illum, et ait illi: Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ: iam enim non poteris villicare. ³ Ait autem villicus intra se: Quid faciam quia dominus meus aufert a me villicationem? fodere non valeo, mendicare erubesco. ⁴ Scio quid faciam, ut, cum amotus fuero a villicatione, recipiant me in domos suas. ⁵ Convocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dicebat primo: Quantum debes domino meo? ⁶ At ille dixit: Centum cados olei. Dixitque illi: Accipe cautionem tuam: et sede cito, scribe quinquaginta. ⁷ Deinde alii dixit: Tu vero quantum debes: Qui ait: Centum coros tritici. Ait illi: Accipe litteras tuas, et scribe octoginta. ⁸ Et laudavit dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset: quia filii huius sæculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt. ⁹ Et ego vobis dico: facite vobis amicos de mammona iniquitatis: ut, cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. ¹⁰ Qui fidelis est in minimo, et in maiori fidelis est: et qui in modico iniquus est, et in maiori iniquus est. ¹¹ Si ergo in iniquo mammona fideles non fuistis: quod verum est, quis credet vobis? ¹² Et si in alieno fideles non fuistis: quod vestrum est, quis dabit vobis? ¹³ Nemo servus potest duobus dominis servire: aut enim unum odiet, et alterum diliget: aut unum adhærebit, et alterum contemnet: non potestis Deo servire, et mammonæ.

(13) Mt 6, 24.

14 Audiebant autem omnia hæc Pharisæi, qui erant avari: et deridebant illum. 15 Et ait illis: Vos estis, qui iustificatis vos coram hominibus: Deus autem novit corda vestra: quia quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum. 16 Lex, et prophetæ usque ad Ioannem: ex eo regnum Dei evangelizatur, et omnis in illud vim facit. 17 Facilius est autem cælum, et terram præterire, quam de Lege unum apicem cadere. 18 Omnis, qui dimittit uxorem suam, et alteram ducit, mœchatur: et qui dimissam a viro ducit, mœchatur. 19 Homo quidam erat dives, qui induebatur purpura, et bysso: et epulabatur quotidie splendide. 20 Et erat quidam mendicus, nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius, ulceribus plenus, 21 cupiens saturari de micis, quæ cadebant de mensa divitis, et nemo illi dabat: sed et canes veniebant, et lingeabant ulcera eius. 22 Factum est autem ut moreretur mendicus, et portaretur ab angelis in sinum Abraham. Mortuus est autem et dives, et sepultus est in inferno. 23 Elevans autem oculos suos, cum esset in tormentis, vidit Abraham a longe, et Lazarum in sinu eius: 24 et ipse clamans dixit: Pater Abraham, miserere mei, et mitte Lazarum ut intingat extremum digiti sui in aquam ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. 25 Et dixit illi Abraham: Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua, et Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris. 26 Et in his omnibus inter nos, et vos chaos magnum firmatum est: ut hi, qui volunt hinc transire ad vos, non possint, neque inde huc transire. 27 Et ait: Rogo ergo te pater ut mittas eum in domum patris mei; 28 habeo enim quinque fratres, ut testetur illis, ne et ipsi veniant in hunc locum tormentorum. 29 Et ait illi Abraham: Habent Moysen, et prophetas: audiant illos. 30 At ille dixit: Non, pater Abraham: sed si quis ex

pharisæi
arguuntur

pharisæi
arguuntur
et mœchatur

parabola
epulonis
et
mendici

parabola
epulonis
et mendici

parabola
epulonis
et mendici

(16) Mt: 11, 12. — (18) Mt 5, 32; Mc 10, 11; 1 Cor 7, 10.

mortuis ierit ad eos, pænitentiam agent. ³¹ Ait autem illi: Si Moysen, et prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent.

17 ¹ Et ait ad discipulos suos: Impossibile est ut non veniant scandala: vae autem illi, per quem veniunt. ² Utilius est illi si lapis molaris imponatur circa collum eius, et proiciatur in mare, quam ut scandalizet unum de pusillis istis. ³ Attendite vobis: Si peccaverit in te frater tuus, increpa illum: et si pænitentiam egerit, dimitte illi. ⁴ Et si septies in die peccaverit in te, et septies in die conversus fuerit ad te, dicens: Pænitet me, dimitte illi.

⁵ Et dixerunt Apostoli Domino: Aduerge nobis fidem. ⁶ Dixit autem Dominus: Si habueritis fidem, sicut granum sinapis, dicetis huic arbori moro: Eradicare, et transplantare in mare: et obœdient vobis. ⁷ Quis autem vestrum habens servum arantem aut pascentem, qui regresso de agro dicat illi: Statim transi, recumbe: ⁸ et non dicat ei: Para quod cenem, et præcinge te, et ministra mihi donec manducem et bibam, et post hæc tu manducabis, et bibes? ⁹ Numquid gratiam habet servo illi, quia fecit quæ ei imperaverat? ¹⁰ Non puto. Sic et vos cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite: Servi inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus.

19. Mandatio decem leprosoꝝ, 17, 11—19

¹¹ Et factum est, dum iret in Ierusalem, transibat per mediam Samariam, et Galilæam.

¹² Et cum ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt a longe: ¹³ et levaverunt vocem, dicentes: Iesu præceptor, miserere nostri. ¹⁴ Quos ut vidit, dixit: Ite, ostendite vos sacerdotibus. Et factum est, dum irent, mandati sunt.

(1) Mt 18, 7; Mc 9, 41. — (3) Lv 19, 17; Sir 19, 13; Mt 18, 15. — (6) Mt 17, 19. — (14) Lv 14, 2.

discipuli
de scan-
dalo et
reconcili-
atione

de fide
firma et
humilitate
docentur

Iter faci-
ens
decem
mundati

15 Unus autem ex illis, ut vidit quia mundatus est, regressus est, cum magna voce magnificans Deum, 16 et cecidit in faciem ante pedes eius, gratias agens: et hic erat Samaritanus. 17 Respondens autem Iesus, dixit: Nonne decem mundati sunt? et novem ubi sunt? 18 Non est inventus qui rediret, et daret gloriam Deo, nisi hic alienigena. 19 Et ait illi: Surge, vade: quia fides tua te salvum fecit.

20. Reliquæ doctrinæ in itinere, 17, 20—18, 14.

20 Interrogatus autem a Pharisæis: Quando venit regnum Dei? respondens eis, dixit: Non venit regnum Dei cum observatione: 21 neque dicent: Ecce hic, aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei intra vos est. 22 Et ait ad discipulos suos: Venient dies quando desideretis videre unum diem Filii hominis, et non videbitis. 23 Et dicent vobis: Ecce hic, et ecce illic. Nolite ire, neque sectemini. 24 Nam, sicut fulgur coruscans de sub cælo in ea, quæ sub cælo sunt, fulget: ita erit Filius hominis in die sua. 25 Primum autem oportet illum multa pati, et reprobari a generatione hac. 26 Et sicut factum est in diebus Noe, ita erit et in diebus Filii hominis. 27 Edebant, et bibebant: uxores ducebant, et dabantur ad nuptias, usque in diem, qua intravit Noe in arcam: et venit diluvium, et perdidit omnes. 28 Similiter sicut factum est in diebus Lot: Edebant, et bibebant: emebant, et vendebant: plantabant, et ædificabant: 29 qua die autem exiit Lot a Sodomis, pluit ignem, et sulphur de cælo, et omnes perdidit: 30 secundum hæc erit qua die Filius hominis revelabitur. 31 In illa hora qui fuerit in tecto, et vasa eius in domo, ne descendat tollere illa: et qui in agro, similiter non redeat retro. 32 Memores estote uxoris Lot. 33 Quicumque quæsierit animam suam salvam facere,

(23) Mt 24, 23; Mc 13, 21. — (26) Gn 7, 7; Mt 24, 37. — (29) Gn 19, 24. — (33) Mt 10, 39; Mc 8, 35; Sup 9, 24; Io 12, 25.

quorum
unus
Samaritanus
gratias
agit

Secundus
adventus
Domini
describitur

Secundus
adventus
Domini
describitur

perdet illam: et quicumque perdidit illam, vivificabit eam. ³⁴ Dico vobis: in illa nocte erunt duo in lecto uno: unus assumetur, et alter relinquetur: ³⁵ duæ erunt molentes in unum: una assumetur, et altera relinquetur: duo in agro: unus assumetur, et alter relinquetur. ³⁶ Respondentes dicunt illi: Ubi Domine? ³⁷ Qui dixit illis: Ubi cumque fuerit corpus, illuc congregabuntur et aquilæ.

18 ¹ Dicebat autem et parabolam ad illos, quoniam oportet semper orare et non deficere, ² dicens: Iudex quidam erat in quadam civitate, qui Deum non timebat, et hominem non reverebatur. ³ Vidua autem quædam erat in civitate illa, et veniebat ad eum, dicens: Vindica me de adversario meo. ⁴ Et nolebat per multum tempus. Post hæc autem dixit intra se: Etsi Deum non timeo, nec hominem revereor: ⁵ tamen quia molesta est mihi hæc vidua, vindicabo illam, ne in novissimo veniens sugillet me. ⁶ Ait autem Dominus: Audite quid iudex iniquitatis dicit: ⁷ Deus autem non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte, et patientiam habebit in illis? ⁸ Dico vobis quia cito faciet vindictam illorum. Verumtamen Filius hominis veniens, putas, inveniet fidem in terra?

⁹ Dixit autem et ad quosdam, qui in se confidebant tamquam iusti, et aspernabantur ceteros, parabolam istam: ¹⁰ Duo homines ascenderunt in templum ut orarent: unus Pharisæus, et alter publicanus. ¹¹ Pharisæus stans, hæc apud se orabat: Deus gratias ago tibi, quia non sum sicut ceteri hominum: raptores, iniusti, adulteri: velut etiam hic publicanus. ¹² Ieiuno bis in sabbato: decimas do omnium, quæ possideo. ¹³ Et publicanus a longe stans, nolebat nec oculos ad cælum levare: sed percutiebat pectus suum, dicens: Deus propitius esto mihi peccatori. ¹⁴ Dico vobis, descendit

(34) Mt 24, 40; 1 The 4, 15. — (1) Sir 18, 22; 1 The 5, 17.

parabola
iudicis
iniqui

alque
pharisæi
et publi-
cani pro-
ponitur

hic iustificatus in domum suam ab illo, quia omnis, qui se exaltat, humiliabitur: et qui se humiliat, exaltabitur.

21. Acta in finibus Iudææ, 18, 15—30
(cf. Mt 19, 1—30; Mc 10, 1—31)

¹⁵ Afferebant autem ad illum et infantes, ut eos tangeret. Quod cum viderent discipuli, increpabant illos. ¹⁶ Iesus autem convocans illos, dixit: Sinite pueros venire ad me, et nolite vetare eos; talium est enim regnum Dei. ¹⁷ Amen dico vobis: Quicumque non acceperit regnum Dei sicut puer, non intrabit in illud.

¹⁸ Et interrogavit eum quidam princeps, dicens: Magister bone, quid faciens vitam æternam possidebo? ¹⁹ Dixit autem ei Iesus: Quid me dicis bonum? nemo bonus nisi solus Deus. ²⁰ Mandata nosti: Non occides: Non mœchaberis: Non furtum facies: Non falsum testimonium dices: Honora patrem tuum, et matrem. ²¹ Qui ait: Hæc omnia custodivi a iuventute mea. ²² Quo audito, Iesus ait ei: Adhuc unum tibi deest: omnia quæcumque habes vende, et da pauperibus, et habebis thesaurum in cælo: et veni, sequere me. ²³ His ille auditis, contristatus est: quia dives erat valde.

²⁴ Videns autem Iesus illum tristem factum, dixit: Quam difficile, qui pecunias habent, in regnum Dei intrabunt. ²⁵ Facilius est enim camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum Dei. ²⁶ Et dixerunt qui audiebant: Et quis potest salvus fieri? ²⁷ Ait illis: Quæ impossibilia sunt apud homines, possible sunt apud Deum. ²⁸ Ait autem Petrus: Ecce nos dimisimus omnia, et secuti sumus te. ²⁹ Qui dixit eis: Amen dico vobis, nemo est, qui reliquit domum, aut parentes, aut fratres, aut uxorem, aut filios propter regnum Dei, ³⁰ et non recipiat multo piura in hoc tempore, et in sæculo venturo vitam æternam.

(14) Mt 23, 12; Sup 14, 11. — (15) Mt 19, 13; Mc 10, 13. — (18) Mt 19, 16. — (20) Ex 20, 13.

Iesus
parvulis
benedicit

divitem
evocat

de divitiis
et pau-
perie
volunta-
ria loquitur

**IV. Ab itinere ultimo usque ad passionem,
18, 31—21, 38**

1. Ultimum iter in Ierusalem, 18, 31—19, 28

Iesus
ac resur-
rectionem su-
am præ-
dicit

³¹ Assumpsit autem Iesus duodecim, et ait illis: Ecce ascendimus Ierosolimam, et consummabuntur omnia, quæ scripta sunt per prophetas de Filio hominis. ³² Tradetur enim gentibus, et illudetur, et flagellabitur, et conspuetur: ³³ et postquam flagellaverint, occident eum, et tertia die resurget. ³⁴ Et ipsi nihil horum intellexerunt, et erat verbum istud absconditum ab eis, et non intelligebant quæ dicebantur.

iuxta
Iericho
cæcus vi-
sum re-
stituit

³⁵ Factum est autem, cum appropinquaret Iericho, cæcus quidam sedebat secus viam, mendicans. ³⁶ Et cum audiret turbam prætereuntem, interrogabat quid hoc esset. ³⁷ Dixerunt autem ei, quod Iesus Nazarenus transiret. ³⁸ Et clamavit, dicens: Iesu fili David miserere mei. ³⁹ Et qui præibant, increpabant eum ut taceret. Ipse vero multo magis clamabat: Fili David miserere mei. ⁴⁰ Stans autem Iesus iussit illum adduci ad se. Et cum appropinquasset, interrogavit illum, ⁴¹ dicens: Quid tibi vis faciam? At ille dixit: Domine ut videam. ⁴² Et Iesus dixit illi: Respice, fides tua te salvum fecit. ⁴³ Et confestim vidit, et sequebatur illum magnificans Deum. Et omnis plebs ut vidit, dedit laudem Deo.

apud Za-
chæum
publica-
num ma-
net

19 ¹ Et ingressus perambulabat Iericho. ² Et ecce vir nomine Zachæus: et hic princeps erat publicanorum, et ipse dives: ³ et quærebat videre Iesum, quis esset: et non poterat præ turba, quia statura pusillus erat. ⁴ Et præcurrens ascendit in arborem sycomorum ut videret eum: quia inde erat transiturus. ⁵ Et cum venisset ad locum, suspiciens Iesus vidit illum, et dixit ad eum: Zachæe festinans descende: quia hodie in domo tua oportet me manere. ⁶ Et festinans descendit,

(31) Mt 20, 17; Mc 10, 32. — (35) Mt 20, 29; Mc 10, 46.

et excepit illum gaudens. ⁷ Et cum viderent omnes, murmurabant, dicentes quod ad hominem peccatorem divertisset. ⁸ Stans autem Zachæus, dixit ad Dominum: Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus: et si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum. ⁹ Ait Iesus ad eum: Quia hodie salus domui huic facta est: eo quod et ipse filius sit Abrahæ. ¹⁰ Venit enim Filius hominis quærere, et salvum facere quod perierat.

¹¹ Hæc illis audientibus adiiciens, dixit parabolam, eo quod esset prope Ierusalem: et quia existimarent quod confestim regnum Dei manifestaretur. ¹² Dixit ergo: Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam accipere sibi regnum, et reverti. ¹³ Vocatis autem decem servis suis, dedit eis decem mnas, et ait ad illos: Negotiâmini dum venio. ¹⁴ Cives autem eius oderant eum: et miserunt legationem post illum, dicentes: Nolumus hunc regnare super nos. ¹⁵ Et factum est ut rediret accepto regno: et iussit vocari servos, quibus dedit pecuniam, ut sciret quantum quisque negotiatus esset. ¹⁶ Venit autem primus dicens: Domine, mna tua decem mnas acquisivit. ¹⁷ Et ait illi: Euge bone serve, quia in modico fuisti fidelis, eris potestatem habens super decem civitates. ¹⁸ Et alter venit, dicens: Domine, mna tua fecit quinque mnas. ¹⁹ Et huic ait: Et tu esto super quinque civitates. ²⁰ Et alter venit, dicens: Domine, ecce mna tua, quam habui repositam in sudario: ²¹ timui enim te, quia homo austerus es: tollis quod non posuisti, et metis quod non seminasti. ²² Dicit ei: De ore tuo te iudico serve nequam. Sciebas quod ego homo austerus sum, tollens quod non posui, et metens quod non seminavi: ²³ et quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, ut ego veniens cum usuris utique exegissem illam? ²⁴ Et astantibus dixit: Auferte ab illo mnam, et date illi, qui decem mnas habet. ²⁵ Et dixerunt ei: Do-

(10) Mt 18, 11. — (12) Mt 25, 14.

mlne, habet decem mnas. ²⁸ Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur, et abundabit: ab eo autem, qui non habet, et quod habet auferetur ab eo. ²⁷ Verumtamen inimicos meos illos, qui noluerunt me regnare super se, adducite huc: et interficite ante me.

Ierosoly-
mam
ascendit

²⁸ Et his dictis, præcedebat ascendens Ierosoly-
mam.

2. Triumphalls Introltus in Ierusalem, 19, 29—44

Discipuli
a Domino
missi

²⁹ Et factum est, cum appropinquasset ad Beth-
phage, et Bethaniam ad montem, qui vocatur Oli-
veti, misit duos discipulos suos, ³⁰ dicens: Ite in
castellum, quod contra est: in quod introeuntes,
invenietis pullum asinæ alligatum, cui nemo um-
quam hominum sedit: solvite illum, et adducite.
³¹ Et si quis vos interrogaverit: Quare solvitis? sic
dicetis ei: Quia Dominus operam eius desiderat.

pullum
asinæ ad-
ducunt

³² Abierunt autem qui missi erant: et invene-
runt, sicut dixit illis, stantem pullum. ³³ Solven-
tibus autem illis pullum, dixerunt domini eius ad
illos: Quid solvitis pullum? ³⁴ At illi dixerunt:
Quia Dominus eum necessarium habet. ³⁵ Et du-
xerunt illum ad Iesum. Et iactantes vestimenta
sua supra pullum, imposuerunt Iesum.

in quo
Iesus tri-
umphans

³⁶ Eunte autem illo, subsiernebant vestimenta
sua in via. ³⁷ Et cum appropinquaret iam ad de-
scensum montis Oliveti, cœperunt omnes turbæ
discipulorum gaudentes laudare Deum voce magna
super omnibus, quas viderant, virtutibus, ³⁸ di-
centes:

Benedictus, qui venit rex in nomine Domini,
pax in cælo, et gloria in excelsis.

³⁹ Et quidam Pharisæorum de turbis, dixerunt
ad illum: Magister, increpa discipulos tuos. ⁴⁰ Qui-
bus ipse ait: Dico vobis, quia si hi tacuerint, la-
pides clamabunt.

(26) Mt 13, 12; 25, 29; Mc 4, 25; Sup 8, 18. —
(29) Mt 21, 1; Mc 11, 1. — (35) Io 12, 14.

⁴¹ Et ut appropinquavit, videns civitatem flevit super illam, dicens: ⁴² Quia si cognovisses et tu, et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. ⁴³ Quia venient dies in te: et circumdabunt te inimici tui vallo, et circumdabunt te: et coangustabunt te undique: ⁴⁴ et ad terram prosternent te, et filios tuos, qui in te sunt; et non relinquent in te lapidem super lapidem: eo quod non cognoveris tempus visitationis tuæ.

civitatem
deflet

3. Ultimatum factum Iesu, 19, 45—48 (cf. Mc 11, 12—18)

⁴⁵ Et ingressus in templum, cœpit eiicere vendentes in illo, et ementes, ⁴⁶ dicens illis: Scriptum est: Quia domus mea domus orationis est. Vos autem fecistis illam speluncam latronum. ⁴⁷ Et erat docens quotidie in templo. Principes autem sacerdotum, et Scribæ, et Principes plebis quærebant illum perdere: ⁴⁸ et non inveniebant quid facerent illi. Omnis enim populus suspensus erat, audiens illum.

Altero
die
templum
purgat

4. De potestate Iesu et baptismo Ioannis, 20, 1—8

20 ¹ Et factum est in una dierum, docente illo populum in templo, et evangelizante, convenerunt principes sacerdotum, et Scribæ cum senioribus, ² et aiunt dicentes ad illum: Dic nobis, in qua potestate hæc facis? aut: Quis est, qui dedit tibi hanc potestatem?

Unde sit
potestas
Iesu

³ Respondens autem Iesus, dixit ad illos: Interrogabo vos et ego unum verbum. Respondete mihi: ⁴ Baptismus Ioannis de cælo erat, an ex hominibus?

unde fue-
rit bap-
tismus
Ioannis

⁵ At illi cogitabant intra se, dicentes: Quia si dixerimus, de cælo, dicet, Quare ergo non credidistis illi? ⁶ Si autem dixerimus, Ex hominibus, plebs universa lapidabit nos: certi sunt enim, lo-

Iudæi re-
spondere
nolunt

(44) Mt 24, 2; Mc 13, 2; Inf 21, 6. — (45) Mt 21, 12; Mc 11, 15. — (46) Is 56, 7; Ir 7, 11. — (2) Mt 21, 23; Mc 11, 28.

neque
Iesus re-
spondet

Sensus
eius per-
cipitur

Dolosa
interro-
gatio

annem prophetam esse. ⁷ Et responderunt se ne-
scire unde esset.

⁸ Et Iesus ait illis: Neque ego dico vobis in qua
potestate hæc facio.

5. Parabola agricolarum malorum proponitur, 20, 9—19

⁹ Cœpit autem dicere ad plebem parabolam hanc:
Homo plantavit vineam, et locavit eam colonis:
et ipse peregre fuit multis temporibus. ¹⁰ Et in
tempore misit ad cultores servum, ut de fructu
vineæ darent illi. Qui cæsum dimiserunt eum in-
anem. ¹¹ Et addidit alterum servum mittere. Illi
autem hunc quoque cædentes, et afficientes contu-
melia, dimiserunt inanem. ¹² Et addidit tertium
mittere: qui et illum vulnerantes eiecerunt. ¹³ Di-
xit autem dominus vineæ: Quid faciam? mittam
filium meum dilectum: forsitan, cum hunc viderint,
verebuntur. ¹⁴ Quem cum vidissent coloni, cogi-
taverunt intra se, dicentes: Hic est heres, occida-
mus illum, ut nostra fiat hereditas. ¹⁵ Et electum
illum extra vineam, occiderunt. Quid ergo faciet
illis dominus vineæ? ¹⁶ veniet, et perdet colonos
istos, et dabit vineam aliis. Quo audito, dixerunt
illi: Absit. ¹⁷ Ille autem aspiciens eos ait: Quid
est ergo hoc, quod scriptum est:

Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes, hic
factus est in caput anguli?

¹⁸ Omnis, qui ceciderit super illum lapidem, con-
quassabitur: super quem autem ceciderit, commi-
nuet illum. ¹⁹ Et quærebant principes sacerdotum,
et Scribæ mittere in illum manus illa hora: et ti-
muerunt populum: cognoverunt enim quod ad ipsos
dixerit similitudinem hanc.

6. De tributo Cæsari pendendo, 20, 20—26

²⁰ Et observantes miserunt insidiatores, qui se
iustos simularent, ut caperent eum in sermone, ut

(9) Is 5, 1; Ir 2, 21; Mt 21, 33; Mc 12, 1. —
(17) Ps 117, 22; Is 28, 16; Act 4, 11; Rom 9, 33;
1 Ptr 2, 7. — (20) Mt 22, 15; Mc 12, 13.

traderent illum principatui, et potestati præsidis. 21 Et interrogaverunt eum, dicentes: Magister, scimus quia recte dicis, et doces: et non accipis personam, sed viam Dei in veritate doces: 22 licet nobis tributum dare Cæsari, an non?

23 Considerans autem dolum illorum, dixit ad eos: Quid me tentatis? 24 Ostendite mihi denarium: Cuius habet imaginem, et inscriptionem? Respondentes dixerunt ei: Cæsaris. 25 Et ait illis: Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari: et quæ sunt Dei, Deo. 26 Et non potuerunt verbum eius reprehendere coram plebe: et mirati in responso eius, tacuerunt.

7. De resurrectione mortuorum, 20, 27—40

27 Accesserunt autem quidam Sadducæorum, qui negant esse resurrectionem, et interrogaverunt eum, 28 dicentes: Magister, Moyses scripsit nobis: Si frater alicuius mortuus fuerit habens uxorem, et hic sine liberis fuerit, ut accipiat eam frater eius uxorem, et suscitet semen fratri suo: 29 septem ergo fratres erant: et primus accepit uxorem, et mortuus est sine filiis. 30 Et sequens accepit illam, et ipse mortuus est sine filio. 31 Et tertius accepit illam. Similiter et omnes septem, et non reliquerunt semen, et mortui sunt. 32 Novissime omnium mortua est et mulier. 33 In resurrectione ergo, cuius eorum erit uxor? siquidem septem habuerunt eam uxorem.

34 Et ait illis Iesus: Filii huius sæculi nubunt, et traduntur ad nuptias: 35 illi vero, qui digni habebuntur sæculo illo, et resurrectione ex mortuis, neque nubent, neque ducent uxores: 36 neque enim ultra mori poterunt: æquales enim angelis sunt, et filii sunt Dei: cum sint filii resurrectionis. 37 Quia vero resurgant mortui, et Moyses ostendit secus rubum, sicut dicit Dominum, Deum Abraham, et Deum Isaac, et Deum Iacob. 38 Deus

(25) Rom 13, 7. — (27) Mt 22, 23; Mc 12, 18, — (28) Dt 25, 5. — (37) Ex 3, 6.

mira re-
sponsio

Casum a
Saddu-
cæis pro-
positum

Iesus
discutiit

autem non est mortuorum, sed vivorum: omnes enim vivunt ei. ³⁹ Respondentes autem quidam Scribarum, dixerunt ei: Magister, bene dixisti. ⁴⁰ Et amplius non audebant eum quidquam interrogare.

8. De natura Christi, 20, 41—44

⁴¹ Dixit autem ad illos: Quomodo dicunt Christum, filium esse David? ⁴² et ipse David dicit in libro Psalmorum:

Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris meis, ⁴³ donec ponam inimicos tuos, scabellum pedum tuorum?

⁴⁴ David ergo Dominum illum vocat: et quomodo filius eius est?

9. De vita mala et pœna scribarum, 20, 45—47

⁴⁵ Audiente autem omni populo, dixit discipulis suis: ⁴⁶ Attendite a Scribis, qui volunt ambulare in stolis, et amant salutationes in foro, et primas cathedras in synagogis, et primos discubitus in conviviis: ⁴⁷ qui devorant domos viduarum, simulantes longam orationem. Hi accipient damnationem maiorem.

10. De munusculo viduæ, 21, 1—4

21 ¹ Respiens autem vidit eos, qui mittebant munera sua in gazophylacium, divites: ² Vidit autem et quamdam viduam pauperculam mittentem æra minuta duo. ³ Et dixit: Vere dico vobis, quia vidua hæc pauper, pius quam omnes misit. ⁴ Nam omnes hi: ex abundantia sibi miserunt in munera Dei: hæc autem ex eo, quod deest illi, omnem victum suum, quem habuit, misit.

11. Sermo eschatologicus Domini, 21, 5—38

⁵ Et quibusdam dicentibus de templo quod bonis lapidibus, et donis ornatum esset, dixit: ⁶ Hæc,

(42) Ps 109, 1; Mt 22, 44; Mc 12, 36. — (46) Mt 23, 6; Mc 12, 38; Sup 11, 43. — (1) Mc 12, 41. — (5) Mt 24, 1; Mc 13, 1.

Quomodo
do filius
et domi-
nus Da-
vid sit

Attenden-
dum ab
illis

Totum
dedit

Jesus dis-
cipulis in-
terrogan-
tibus
prædicat

quæ videtis, venient dies, in quibus non relinquetur lapis super lapidem, qui non destruat. 7 Interrogaverunt autem illum, dicentes: Præceptor, quando hæc erunt, et quod signum cum fieri incipienti?

8 Qui dixit: Videte ne seducamini: multi enim venient in nomine meo, dicentes quia ego sum: et tempus appropinquavit: nolite ergo ire post eos.

9 Cum autem audieritis prælia, et seditiones, nolite terri: oportet primum hæc fieri, sed nondum statim finis.

10 Tunc dicebat illis: Surget gens contra gentem, et regnum adversus regnum. 11 Et terræmotus magni erunt per loca, et pestilentia, et fames, terroresque de cælo, et signa magna erunt.

12 Sed ante hæc omnia iniicient vobis manus suas, et persequentur tradentes in synagogas, et custodias, trahentes ad reges, et præsidem propter nomen meum:

13 continget autem vobis in testimonium. 14 Ponite ergo in cordibus vestris non præmeditari quemadmodum respondeatis.

15 Ego enim dabo vobis os, et sapientiam, cui non poterunt resistere, et contradicere omnes adversarii vestri.

16 Trademini autem a parentibus, et fratribus, et cognatis, et amicis, et morte afficient ex vobis: 17 et eritis odio omnibus propter nomen meum: 18 et capillus de capite vestro non peribit.

19 In patientia vestra possidebitis animas vestras.

20 Cum autem videritis circumdari ab exercitu Ierusalem, tunc scitote quia appropinquavit desolatio eius: 21 tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes: et qui in medio eius, discedant: et qui in regionibus, non intrent in eam.

22 Quia dies ultionis hi sunt, ut impleantur omnia, quæ scripta sunt. 23 Væ autem prægnantibus, et nutrientibus in illis diebus. Erit enim pressura magna super terram, et ira populo huic.

24 Et cadent in ore gladii: et captivi ducentur in omnes gentes, et Ierusalem calcabitur a gentibus: donec impleantur tempora nationum.

signa
adventus
sui

excidium
Ierusa-
lem

(6) Sup 19, 44. — (20) Dn 9, 27; Mt 24, 15; Mc 13, 14.

signa
finis
mundi

25 Et erunt signa in sole, et luna, et stellis, et in terris pressura gentium præ confusione sonitus maris, et fluctuum: 26 arescentibus hominibus præ timore, et exspectatione, quæ supervenient universo orbi: nam virtutes cælorum movebuntur: 27 et tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna, et maiestate. 28 His autem fieri incipientibus, respicite, et levate capita vestra: quoniam appropinquat redemptio vestra. 29 Et dixit illis similitudinem: Videite ficulneam, et omnes arbores: 30 cum producant iam ex se fructum, scitis quoniam prope est æstas. 31 Ita et vos cum videritis hæc fieri, scitote quoniam prope est regnum Dei. 32 Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant. 33 Cælum, et terra transibunt: verba autem mea non transibunt.

vigilanti-
am com-
mendans

34 Attendite autem vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula, et ebrietate, et curis huius vitæ: et superveniat in vos repentina dies illa: 35 tamquam laqueus enim superveniet in omnes, qui sedent super faciem omnis terræ. 36 Vigilate itaque, omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere ista omnia, quæ futura sunt, et stare ante Filium hominis.

nota
generalis

37 Erat autem diebus docens in templo: noctibus vero exiens, morabatur in monte, qui vocatur Oliveti. 38 Et omnis populus manicabat ad eum in templo audire eum.

PARS SECUNDA

Sacerdotium Salvatoris mundi, 22, 1—23, 56

I. Iesus inter discipulos suos, 22, 1—46

1. Proditio Iudæ Iscariotis, 22, 1—6

Synedri
consilium
habent

22 1 Appropinquabat autem dies festus Azymorum, qui dicitur Pascha: 2 et quærebant

(25) Is 13, 10; Ez 32, 7; Joel 3, 15; Mt 24, 29; Mc 13, 24. — (28) Rom 8, 23. — (1) Mt 26, 2; Mc 14, 1.

principes sacerdotum, et Scribæ, quomodo Iesum interficerent: timebant vero plebem.

³ Intravit autem satanas in Iudam, qui cognominabatur Iscariotes, unum de duodecim. ⁴ Et abiit, et locutus est cum principibus sacerdotum, et magistratibus, quemadmodum illum traderet eis.

⁵ Et gavisii sunt, et pacti sunt pecuniam illi dare.

⁶ Et spondit.

Et quærebat opportunitatem ut traderet illum sine turbis.

2. Ultima cena Domini, 22, 7—38

⁷ Venit autem dies Azymorum, in qua necesse erat occidi pascha. ⁸ Et misit Petrum, et Iohannem, dicens: Euntes parate nobis pascha, ut manducemus. ⁹ At illi dixerunt: Ubi vis paremus? ¹⁰ Et dixit ad eos: Ecce introentibus vobis in civitatem, occurret vobis homo quidam amphoram aquæ portans: sequimini eum in domum, in quam intrat, ¹¹ et dicetis patrifamilias domus: Dicit tibi Magister: Ubi est diversorium, ubi pascha cum discipulis meis manducem? ¹² Et ipse ostendet vobis cenaculum magnum stratum, et ibi parate. ¹³ Euntes autem invenerunt sicut dixit illis, et paraverunt pascha.

¹⁴ Et cum facta esset hora, discubuit, et duodecim Apostoli cum eo.

¹⁵ Et ait illis: Desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum, antequam patiar. ¹⁶ Dico enim vobis, quia ex hoc non manducabo illud, donec impleatur in regno Dei. ¹⁷ Et accepto calice gratias egit, et dixit: Accipite, et dividite inter vos.

¹⁸ Dico enim vobis quod non bibam de generatione vitis, donec regnum Dei veniat.

¹⁹ Et accepto pane gratias egit, et fregit, et dedit eis, dicens: Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur: hoc facite in meam commemorationem. ²⁰ Similiter et calicem, postquam cenavit, di-

Iudas
cum illis
pactiscitur

et opportunitatem
quærit

Iesus ad
cenam
apparan-
dam Pe-
trum et
Iohannem
mittit

discubuit
cum
duodecim
discum-
bit
hanc ce-
nam ulti-
mam di-
cit

eucharis-
tiam
instituit

(3) Mt 26, 14; Mc 14, 10. — (14) Mt 26, 20; Mc 14, 17.
— (19) 1 Cor 11, 24.

cens: Hic est calix novum testamentum in sanguine meo, qui pro vobis fundetur.

prodito-
rem indi-
cat

²¹ Verumtamen ecce manus tradentis me, mecum est in mensa. ²² Et quidem Filius hominis, secundum quod definitum est, vadit: verumtamen vae homini illi, per quem tradetur. ²³ Et ipsi cœperunt quærere inter se, quis esset ex eis, qui hoc facturus esset.

humilita-
tem do-
cet

²⁴ Facta est autem et contentio inter eos, quis eorum videretur esse maior. ²⁵ Dixit autem eis: Reges gentium dominantur eorum: et qui potestatem habent super eos, benefici vocantur. ²⁶ Vos autem non sic: sed qui maior est in vobis, fiat sicut minor: et qui præcessor est, sicut ministrator. ²⁷ Nam quis maior est, qui recumbit, an qui ministrat? nonne qui recumbit? Ego autem in medio vestrum sum, sicut qui ministrat: ²⁸ vos autem estis, qui permansistis mecum in tentationibus meis: ²⁹ Et ego dispono vobis sicut disposuit mihi Pater meus regnum, ³⁰ ut edatis, et bibatis super mensam meam in regno meo: et sedeat is super thronos iudicantes duodecim tribus Israel.

Simoni
fidem et
negatio-
nem

³¹ Ait autem Dominus: Simon, Simon, ecce satanas expetivit vos ut cribraret sicut triticum: ³² ego autem rogavi pro te ut non deficiat fides tua: et tu aliquando conversus confirma fratres tuos. ³³ Qui dixit ei: Domine, tecum paratus sum et in carcerem, et in mortem ire. ³⁴ At ille dixit: Dico tibi Petre, non cantabit hodie gallus, donec ter abneges nosse me.

omnibus
autem
persecu-
tionem
prænun-
tiat

Et dixit eis: ³⁵ Quando misi vos sine sacculo, et pera, et calceamentis, numquid aliquid defuit vobis? ³⁶ At illi dixerunt: Nihil. Dixit ergo eis: Sed nunc qui habet sacculum, tollat similiter et peram: et qui non habet, vendat tunicam suam, et emat gladium. ³⁷ Dico enim vobis, quoniam

(21) Mt 26, 21; Mc 14, 18; Io 13, 21. — (22) Ps 40, 10.
— (25) Mt 20, 25; Mc 10, 42. — (34) Mt 26, 34; Mc 14, 30.
— (35) Mt 10, 9.

adhuc hoc, quod scriptum est, oportet impleri in me: Et cum iniquis deputatus est. Etenim ea, quae sunt de me, finem habent. ³⁸ At illi dixerunt: Domine, ecce duo gladii hic. At ille dixit eis: Satis est.

3. Oratio in monte Olivarum, 22, 39—46

³⁹ Et egressus ibat secundum consuetudinem in montem Olivarum. Secuti sunt autem illum et discipuli.

⁴⁰ Et cum pervenisset ad locum, dixit illis: Orate ne intretis in tentationem.

⁴¹ Et ipse avulsus est ab eis quantum iactus est lapidis: et positus genibus orabat, ⁴² dicens: Pater si vis, transfer calicem istum a me: Verumtamen non mea voluntas, sed tua fiat.

⁴³ Apparuit autem illi angelus de caelo, confortans eum.

Et factus in agonia, prolixius orabat. ⁴⁴ Et factus est sudor eius, sicut guttae sanguinis decurrentis in terram.

⁴⁵ Et cum surrexisset ab oratione, et venisset ad discipulos suos, invenit eos dormientes praeter tristitia. ⁴⁶ Et ait illis: Quid dormitis? surgite, orate, ne intretis in tentationem.

II. Iesus ante synedros, 22, 47—23, 1

1. In horto comprehenditur, 22, 47—53

⁴⁷ Adhuc eo loquente ecce turba: et qui vocabatur Iudas, unus de duodecim, antecedebat eos: et appropinquavit Iesu ut oscuaretur eum. ⁴⁸ Iesus autem dixit illi: Iuda, osculo Filium hominis tradis?

⁴⁹ Videntes autem hi, qui circa ipsum erant, quod futurum erat, dixerunt ei: Domine, si percutimus in gladio? ⁵⁰ Et percussit unus ex illis

(37) Is 53, 12. — (39) Mt 26, 36; Mc 14, 32; Io 18, 1. — (41) Mt 26, 39; Mc 14, 35. — (47) Mt 26, 47; Mc 14, 43; Io 18, 3.

Cum
apostolis
egreditur

eos mo-
net

Patrem
orat

ab angelo
conforta-
tur
sanguinem su-
dat
suos visi-
tat

Iesus ab
Iuda
osculo
traditur

a Petro
defenditur

servum principis sacerdotum, et amputavit auriculam eius dexteram. ⁵¹ Respondens autem Iesus, ait: Sinite usque huc. Et cum tetigisset auriculam eius, sanavit eum.

⁵² Dixit autem Iesus ad eos, qui venerant ad se, principes sacerdotum, et magistratus templi, et seniores: Quasi ad latronem existis cum gladiis, et fustibus? ⁵³ Cum quotidie vobiscum fuerim in templo, non extendistis manus in me: sed hæc est hora vestra, et potestas tenebrarum.

2. A Petro ter negatur, 22, 54—62

⁵⁴ Comprehendentes autem eum, duxerunt ad domum principis sacerdotum:

Petrus vero sequebatur a longe. ⁵⁵ Accenso autem igne in medio atrii, et circumsedentibus illis, erat Petrus in medio eorum.

⁵⁶ Quem cum vidisset ancilla quædam sedentem ad lumen, et eum fuisset intuita, dixit: Et hic cum illo erat. ⁵⁷ At ille negavit eum, dicens: Mulier, non novi illum.

⁵⁸ Et post pusillum alius videns eum, dixit: Et tu de illis es. Petrus vero ait: O homo, non sum.

⁵⁹ Et intervallo facto quasi horæ unius, alius quidam affirmabat, dicens: Vere et hic cum illo erat: nam et Galilæus est. ⁶⁰ Et ait Petrus: Homo, nescio quid dicis. Et continuo adhuc illo loquente cantavit gallus.

⁶¹ Et conversus Dominus respexit Petrum. Et recordatus est Petrus verbi Domini, sicut dixerat: Quia prius quam gallus cantet, ter me negabis.

⁶² Et egressus foras Petrus flevit amare.

3. Illuditur, mane condemnatur et traditur,

22, 63—23, 1

⁶³ Et viri, qui tenebant illum, illudebant ei, cædentes. ⁶⁴ Et velaverunt eum, et percutiebant fa-

(54) Mt 26, 57; Mc 14, 53; Io 18, 24. — (55) Mt 26, 69; Mc 14, 66; Io 18, 25. — (59) Io 18, 26. — (61) Mt 26, 34; Mc 14, 30; Io 13, 38.

turbam
reprehen
dit

Iesus ad
Caipham
ducitur
Petrus in
medio se
det

Iesum
negat
primum

iterum

tertium

a Domi
no pani
tens red
ditur

Illusio

ciem eius: et interrogabant eum, dicentes: Prophetiza, quis est, qui te percussit? ⁶⁵ Et alia multa blasphemantes dicebant in eum.

⁶⁶ Et ut factus est dies, convenerunt seniores plebis, et principes sacerdotum, et Scribæ, et duxerunt illum in concilium suum, dicentes: Si tu es Christus, dic nobis. ⁶⁷ Et ait illis: Si vobis dixerò, non credetis mihi: ⁶⁸ si autem et interrogavero, non respondebitis mihi, neque dimittetis. ⁶⁹ Ex hoc autem erit Filius hominis sedens a dextris virtutis Dei. ⁷⁰ Dixerunt autem omnes: Tu ergo es Filius Dei? Qui ait: Vos dicitis, quia ego sum. ⁷¹ At illi dixerunt: Quid adhuc desideramus testimonium? ipsi enim audivimus de ore eius.

23 ¹ Et surgens omnis multitudo eorum, duxerunt illum ad Pilatum.

III. Iesus ante Pilatum et Herodem,

23, 2—25

1. Prior inquisitio Pilati, 23, 2—7

² Cœperunt autem illum accusare, dicentes: Hunc invenimus subvertentem gentem nostram, et prohibentem tributa dare Cæsari, et dicentem se Christum regem esse. ³ Pilatus autem interrogavit eum, dicens: Tu es rex Iudæorum? At ille respondens ait: Tu dicis.

⁴ Ait autem Pilatus ad principes sacerdotum, et turbas: Nihil invenio causæ in hoc homine.

⁵ At illi invalescebant, dicentes: Commovet populum docens per universam Iudæam, incipiens a Galilæa usque huc. ⁶ Pilatus autem audiens Galilæam, interrogavit si homo Galilæus esset. ⁷ Et ut cognovit quod de Herodis potestate esset, remisit eum ad Herodem, qui et ipse Ierosolymis erat illis diebus.

(66) Mt 27, 1; Mc 15, 1; Io 18, 28. — (2) Mt 22, 21; Mc 12, 17. — (3) Mt 27, 11; Mc 15, 2; Io 18, 33.

consilium
mauti-
num

traditio

Iesus se-
mel re-
spondet

innocens
declara-
tur
ad Hero-
dem mit-
titur

2. Illusio Herodis regis, 23, 8—12

iesus regi
non res-
pondens

⁸ Herodes autem viso iesu, gavisus est valde; erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eo quod audierat multa de eo, et sperabat signum aliquod videre ab eo fieri. ⁹ Interrogabat autem eum multis sermonibus. At ipse nihil illi respondebat. ¹⁰ Stabant autem principes sacerdotum, et Scribæ constanter accusantes eum.

illuditur
et ad Pi-
latum re-
mittitur

¹¹ Sprevit autem illum Herodes cum exercitu suo: et illudit indutum veste alba, et remisit ad Pilatum. ¹² Et facti sunt amici Herodes et Pilatus in ipsa die: nam antea inimici erant ad invicem.

3. Altera inquisitio Pilati, 23, 13—25

Pilatus
acia pau-
cis com-
plectitur

¹³ Pilatus autem convocatis principibus sacerdotum, et magistratibus, et plebe, ¹⁴ dixit ad illos: Obtulistis mihi hunc hominem, quasi avertentem populum, et ecce ego coram vobis interrogans, nullam causam inveni in homine isto ex his, in quibus eum accusatis. ¹⁵ Sed neque Herodes: nam remisi vos ad illum, et ecce nihil dignum morte actum est ei. ¹⁶ Emendatum ergo illum dimittam.

populus
missio-
nem Bar-
abbæ et
crucifixi-
onem Ie-
su petit

¹⁷ Necessè autem habebat dimittere eis per diem festum, unum. ¹⁸ Exclamavit autem simul universa turba, dicens: Tolle hunc, et dimitte nobis Barabbam, ¹⁹ qui erat propter seditionem quamdam factam in civitate et homicidium, missus in carcerem. ²⁰ Iterum autem Pilatus locutus est ad eos, volens dimittere Iesum. ²¹ At illi succlebant, dicentes: Crucifige, crucifige eum. ²² Ille autem tertio dixit ad illos: Quid enim mali fecit iste? nullam causam mortis inveni in eo: corripiam ergo illum, et dimittam. ²³ At illi instabant vocibus magnis postulantes ut crucifigeretur: et invalescebant voces eorum.

(14) Io 18, 38; 19, 4. — (22) Mt 27, 23; Mc 15, 14.

²⁴ Et Pilatus adiudicavit fieri petitionem eorum. ²⁵ Dimisit autem illis eum, qui propter homicidium, et seditionem missus fuerat in carcerem, quem petebant, Iesum vero tradidit voluntati eorum.

IV. Iesus pœnam crucis luens, 23, 26—49

²⁶ Et cum ducerent eum, apprehenderunt Simonem quemdam Cyrenensem venientem de villa: et imposuerunt illi crucem portare post Iesum.

²⁷ Sequebatur autem illum multa turba populi, et mulierum: quæ plangebant, et lamentabantur eum. ²⁸ Conversus autem ad illas Iesus, dixit: Filiæ Ierusalem, nolite flere super me, sed super vos ipsas flete, et super filios vestros. ²⁹ Quoniam ecce venient dies, in quibus dicent: Beatæ steriles, et ventres, qui non genuerunt, et ubera, quæ non lactaverunt. ³⁰ Tunc incipient dicere montibus: Cadite super nos; et collibus: Operite nos. ³¹ Quia si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet?

³² Ducebantur autem et alii duo nequam cum eo, ut interficerentur. ³³ Et postquam venerunt in locum, qui vocatur Calvariæ, ibi crucifixerunt eum: et latrones, unum a dextris, et alterum a sinistris.

³⁴ Iesus autem dicebat: Pater, dimitte illis: non enim sciunt quid faciunt.

Dividentes vero vestimenta eius, miserunt sortes.

³⁵ Et stabat populus spectans, et deridebant eum principes cum eis, dicentes: Alios salvos fecit, se salvum faciat, si hic est Christus Dei electus.

³⁶ Illudebant autem ei et milites accedentes, et acetum offerentes ei, ³⁷ et dicentes: Si tu es rex Iudæorum, salvum te fac.

³⁸ Erat autem et superscriptio scripta super eum litteris Græcis, et Latinis, et Hebraicis: Hic est rex Iudæorum.

Pilatus
ei satisfacit

Simon
crucem
portans

mulieres
lamentantes

Iesus inter
latrones

eius
precatio

divisio
vestimentorum

illudatio
plurimorum

rex Iudæorum

(26) Mt 27, 32; Mc 15, 21. — (30) Is 2, 19; Os 10, 8; Apc 6, 16. — (33) Mt 27, 33; Mc 15, 22; Io 19, 17.

conver-
sio latro-
nis

39 Unus autem de his, qui pendebant, latronibus, blasphemabat eum, dicens: Si tu es Christus, salvum fac te metipsum, et nos. 40 Respondens autem alter increpabat eum, dicens: Neque tu times Deum, quod in eadem damnatione es. 41 Et nos quidem iuste, nam digna factis recipimus: hic vero nihil mali gessit. 42 Et dicebat ad Iesum: Domine, memento mei, cum veneris in regnum tuum. 43 Et dixit illi Iesus: Amen dico tibi: Hodie mecum eris in paradiso.

obacura-
tio solis
et scissio
vell

44 Erat autem fere hora sexta, et tenebræ factæ sunt in universam terram usque in horam nonam. 45 Et obscuratus est sol: et velum templi scissum est medium.

mors
mirabilis

46 Et clamans voce magna Iesus ait: Pater in manus tuas commendo spiritum meum. Et hæc dicens, expiravit.

glorifica-
tio centu-
rionis

47 Videns autem Centurio quod factum fuerat, glorificavit Deum, dicens: Vere hic homo iustus erat.

turba
pectora
percuti-
ena

48 Et omnis turba eorum, qui simul aderant ad spectaculum istud, et videbant quæ fiebant, percutientes pectora sua revertebantur.

noti a
longe
stantes

49 Stabant autem omnes noti eius a longe: et mulieres, quæ secutæ eum erant a Galilæa hæc videntes.

V. Iesus in sepulcro conditus, 23, 50—56

Ioseph
corpus
Iesu a
Pilato
petit

50 Et ecce vir nomine Ioseph, qui erat decurio, vir bonus, et iustus: 51 hic non consenserat consilio, et actibus eorum, ab Arimathæa civitate Iudææ, qui exspectabat et ipse regnum Dei. 52 Hic accessit ad Pilatum, et petiit corpus Iesu:

in monu-
mento
novo po-
nit

53 et depositum involvit sindone, et posuit eum in monumento exciso, in quo nondum quisquam positus fuerat. 54 Et dies erat parasceves, et sabbatum illucescebat.

(46) Ps 30, 6. — (50) Mt 27, 57; Mc 15, 43; Io 19, 38.

⁵⁵ Subsecutæ autem mulieres, quæ cum eo venerant de Galilæa, viderunt monumentum, et quemadmodum positum erat corpus eius.

⁵⁶ Et revertentes paraverunt aromata, et unguenta: et sabbato quidem siluerunt secundum mandatum.

PARS TERTIA

Imperium Salvatoris mundi, 24, 1—53

I. Resurrectio Domini, 24, 1—43

1. Annuntiatur mulieribus et discipulis, 24, 1—12

24 ¹ Una autem sabbati valde diluculo venerunt ad monumentum, portantes, quæ paraverant, aromata: ² et invenerunt lapidem revolutum a monumento. ³ Et ingressæ non invenerunt corpus Domini Iesu.

⁴ Et factum est, dum mente consternatæ essent de isto, ecce duo viri steterunt secus illas in veste fulgenti. ⁵ Cum timerent autem, et declinarent vultum in terram, dixerunt ad illas: Quid quæritis viventem cum mortuis? ⁶ non est hic, sed surrexit: recordamini qualiter locutus est vobis, cum adhuc in Galilæa esset, ⁷ dicens: Quia oportet filium hominis: tradi in manus hominum peccatorum, et crucifigi, et die tertia resurgere. ⁸ Et recordatæ sunt verborum eius.

⁹ Et regressæ a monumento nuntiaverunt hæc omnia illis undecim, et ceteris omnibus. ¹⁰ Erat autem Maria Magdalene, et Ioanna, et Maria Iacobi, et ceteræ, quæ cum eis erant, quæ dicebant ad Apostolos hæc. ¹¹ Et visa sunt ante illos, sicut deliramentum verba ista: et non crediderunt illis.

¹² Petrus autem surgens cucurrit ad monumentum: et procumbens vidit linteamina sola posita, et abiit secum mirans quod factum fuerat.

(1) Mt 28, 1; Mc 16, 2; Io 20, 1. — (7) Mt 17, 21; Mc 9, 30; Sup 9, 22.

mulieribus
videntibus
quæ sab-
bato
quiescunt

Mulieribus
ad
sepul-
crum ve-
nientibus

per duos
angelos

discipulis
incredulis
per
mulieres

Petrus
ad sepul-
crum

2. Dominus quibusdam apparet, 24, 13-43

13 Et ecce duo ex illis ibant ipsa die in castellum, quod erat in spatio stadiorum sexaginta ab Ierusalem, nomine Emmaus. 14 Et ipsi loquebantur ad invicem de his omnibus, quæ acciderant. 15 Et factum est, dum fabularentur, et secum quærerent: et ipse Iesus appropinquans ibat cum illis: 16 oculi autem illorum tenebantur ne eum agnoscerent. 17 Et ait ad illos: Qui sunt hi sermones, quos confertis ad invicem ambulantes, et estis tristes? 18 Et respondens unus, cui nomen Cleophas, dixit ei: Tu solus peregrinus es in Ierusalem, et non cognovisti quæ facta sunt in illa his diebus? 19 Quibus ille dixit: Quæ? Et dixerunt: De Iesu Nazareno, qui fuit vir propheta, potens in opere, et sermone coram Deo, et omni populo: 20 Et quomodo eum tradiderunt summi sacerdotes, et principes nostri in damnationem mortis, et crucifixerunt eum. 21 Nos autem sperabamus quia ipse esset redempturus Israel: et nunc super hæc omnia, tertia dies est hodie quod hæc facta sunt. 22 Sed et mulieres quædam ex nostris terruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monumentum, 23 et, non invento corpore eius, venerunt, dicentes se etiam visionem angelorum vidisse, qui dicunt eum vivere. 24 Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum: et ita invenerunt sicut mulieres dixerunt, ipsum vero non invenerunt. 25 Et ipse dixit ad eos: O stulti, et tardi corde ad credendum in omnibus, quæ locuti sunt Prophetæ! 26 Nonne hæc oportuit pati Christum, et ita intrare in gloriam suam? 27 Et incipiens a Moyse, et omnibus Prophetis, interpretabatur illis in omnibus scripturis, quæ de ipso erant. 28 Et appropinquerunt castello quo ibant: et ipse se finxit longius ire. 29 Et coegerunt illum, dicentes: Mane nobiscum, quoniam advesperascit, et inclinata est iam dies. Et intravit cum illis. 30 Et factum est, dum re-

(13) Mc 16, 12.

cumberet cum eis, accepit panem, et benedixit, ac fregit, et porrigebat illis. ³¹ Et aperti sunt oculi eorum, et cognoverunt eum: et ipse evanuit ex oculis eorum. ³² Et dixerunt ad invicem: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis dum loqueretur in via, et aperiret nobis Scripturas?

³³ Et surgentes eadem hora regressi sunt in Ierusalem: et invenerunt congregatos undecim, et eos, qui cum illis erant, ³⁴ dicentes: Quod surrexit Dominus vere, et apparuit Simoni. ³⁵ Et ipsi narrabant quæ gesta erant in via: et quomodo cognoverunt eum in fractione panis.

³⁶ Dum autem hæc loquuntur, stetit Iesus in medio eorum, et dicit eis: Pax vobis: ego sum, nolite timere. ³⁷ Conturbati vero, et conterriti, existimabant se spiritum videre. ³⁸ Et dixit eis: Quid turbati estis, et cogitationes ascendunt in corda vestra? ³⁹ Videte manus meas, et pedes, quia ego ipse sum: palpate, et videte: quia spiritus carnem, et ossa non habet, sicut me videtis habere. ⁴⁰ Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus, et pedes. ⁴¹ Adhuc autem illis non credentibus, et mirantibus præ gaudio, dixit: Habetis hic aliquid, quod manducetur? ⁴² At illi obtulerunt ei partem piscis assi, et favum mellis. ⁴³ Et cum manducasset coram eis, sumens reliquias dedit eis.

II. Ascensio Domini, 24, 44—53 (cf. Act 1, 4—9)

⁴⁴ Et dixit ad eos: Hæc sunt verba, quæ locutus sum ad vos, cum adhuc essem vobiscum, quoniam necesse est impleri omnia, quæ scripta sunt in lege Moysi, et Prophetis, et Psalmis de me. ⁴⁵ Tunc aperuit illis sensum ut intelligerent Scripturas. ⁴⁶ Et dixit eis: Quoniam sic scriptum est, et sic oportebat Christum pati, et resurgere a mortuis tertia die: ⁴⁷ et prædicari in nomine eius pœnitentiam, et remissionem peccatorum in omnes

(36) Mc 16, 14; Io 20, 19. — (46) Ps 18, 6.

Simoni
Petro

discipulis
congregatis

Ultima
apparitio
et institutio

gentes, incipientibus ab Ierosolyma. 48 Vos autem testes estis horum. 49 Et ego mitto promissum Patris mei in vos; vos autem sedete in civitate, quoadusque induamini virtute ex alto.

benedic-
tio et
ascensio

50 Eduxit autem eos foras in Bethaniam: et elevatis manibus suis benedixit eis. 51 Et factum est, dum benediceret illis, recessit ab eis, et ferebatur in cælum.

conversa-
tio disci-
pulorum

52 Et ipsi adorantes regressi sunt in Ierusalem cum gaudio magnò: 53 et erant semper in templo, laudantes, et benedicentes Deum. Amen.

(48) Act 1, 8. — (49) Io 14, 26. — (51) Mc 16, 19; Act 1, 9.

Ultima
scriptura
et nota

Et dixit illis: Hec sunt verba, quae loquar ad vos, cum venissetis vespere, et non accesse est inquit omnia, quae scripta sunt in lege Moysi, et Prophetis, et Psalmis de me. Tunc aperuit illis scriptura ut intelligerent Scripturas. Et dixit eis: Oportet ut scribam et sic scriberet Christianus Paul, et tenuerit a vobis totis die: et praedicavit in nomine eius regnum, et remissionem peccatorum in omnes

(50) Mc 16, 14; Io 20, 19. — (51) Ps 134, 1

**SANCTUM IESU
CHRISTI EVANGELIUM
SECUNDUM IOANNEM**

Prologus evangelistæ, 1, 1—18

1 ¹ In principio erat verbum, et verbum erat apud Deum, et Deus erat verbum. ² Hoc erat in principio apud Deum.

³ Omnia per ipsum facta sunt: et sine ipso factum est nihil, quod factum est,

⁴ in ipso vita erat, et vita erat lux hominum: ⁵ et lux in tenebris lucet, et tenebræ eam non comprehenderunt.

⁶ Fuit homo missus a Deo, cui nomen erat Ioannes. ⁷ Hic venit in testimonium ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum. ⁸ Non erat ille lux, sed ut testimonium perhiberet de lumine.

⁹ Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. ¹⁰ In mundo erat; et mundus per ipsum factus est, et mundus eum non cognovit. ¹¹ In propria venit, et sui eum non receperunt.

¹² Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his, qui credunt in nomine eius: ¹³ qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt.

(6) Mt 3, 1; Mc 1, 2. — (9) inf 3, 19. — (10) Hbr 11, 3.

Verbum
æternum
et divi-
num

omnia
creavit
lux homi-
num erat

cuius re-
ceptio-
nem bap-
tista sua-
sit

lux a
multis
non re-
cepta

credenti-
bus ad-
optionem
obtulit

verbum
caro factum
est

de quo
baptista

et evan-
gelista
testimo-
nium per-
bibent

14 Et verbum caro factum est, et habitavit in nobis: et vidimus gloriam eius, gloriam quasi unigeniti a patre plenum gratiæ, et veritatis.

15 Ioannes testimonium perhibet de ipso, et clamat dicens: Hic erat, quem dixi: Qui post me venturus est, ante me factus est: quia prior me erat.

16 Et de plenitudine eius nos omnes accepimus, et gratiam pro gratia. 17 Quia lex per Moysen data est, gratia, et veritas per Iesum Christum facta est. 18 Deum nemo vidit umquam: unigenitus filius, qui est in sinu patris, ipse enarravit.

PARS PRIMA

Magisterium Salvatoris mundi, 1, 19—12, 50

I. A baptismo usque ad regressum primum in Galilæam, 1, 19—51

1. Testimonia Ioannis baptista, 1, 19—36

19 Et hoc est testimonium Ioannis, quando miserunt Iudæi ab Ierosolymis sacerdotes et Levitæ ad eum ut interrogarent eum: Tu quis es? 20 Et confessus est, et non negavit: et confessus est: Quia non sum ego Christus. 21 Et interrogaverunt eum: Quid ergo? Elias es tu? Et dixit: Non sum. Propheta es tu? Et respondit: Non. 22 Dixerunt ergo ei: Quis es ut responsum demus his, qui miserunt nos? quid dicis de teipso? 23 Ait:

Ego vox clamantis in deserto: Dirigite viam Domini,

sicut dixit Isaias propheta. 24 Et qui missi fuerant, erant ex Pharisæis. 25 Et interrogaverunt eum, et dixerunt ei: Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Elias, neque Propheta? 26 Respondit eis Ioannes, dicens: Ego baptizo in aqua:

(14) Mt 1, 16; Lc 2, 7. — (18) 1 Tim 6, 16; 1 Io 4, 12. — (23) Ia 40, 3; Mt 3, 3; Mc 1, 3; Lc 3, 4. — (26) Mt 3, 11; Mc 1, 8; Lc 3, 16; Act 1, 5; 2, 2; 11, 16; 19, 4.

Testimo-
nium pri-
mum

medius autem vestrum stetit, quem vos nescitis. 27 Ipse est, qui post me venturus est, qui ante me factus est: cuius ego non sum dignus ut solvam eius corrigiam calceamenti. 28 Hæc in Bethania facta sunt trans Iordanem, ubi erat Ioannes baptizans.

29 Altera die vidit Ioannes Iesum venientem ad se, et ait: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi. 30 Hic est, de quo dixi: Post me venit vir, qui ante me factus est: quia prior me erat. 31 Et ego nesciebam eum, sed ut manifestetur in Israel, propterea veni ego in aqua baptizans. 32 Et testimonium perhibuit Ioannes, dicens: Quia vidi Spiritum descendantem quasi columbam de cælo, et mansit super eum. 33 Et ego nesciebam eum: sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum descendantem, et manentem super eum, hic est, qui baptizat in Spiritu sancto. 34 Et ego vidi: et testimonium perhibui quia hic est Filius Dei.

35 Altera die iterum stabat Ioannes, et ex discipulis eius duo. 36 Et respiciens Iesum ambulantiem, dicit: Ecce agnus Dei.

2. Vocatio quinque discipulorum, I, 37—51

37 Et audierunt eum duo discipuli loquentem, et secuti sunt Iesum. 38 Conversus autem Iesus, et videns eos sequentes se, dicit eis: Quid quæritis? Qui dixerunt ei: Rabbi (quod dicitur interpretatum Magister), ubi habitas? 39 Dicit eis: Venite, et videte. Venerunt, et viderunt ubi maneret, et apud eum manserunt die illo: hora autem erat quasi decima. 40 Erat autem Andreas frater Simonis Petri unus ex duobus, qui audierant a Ioanne, et secuti fuerant eum.

41 Invenit hic primum fratrem suum Simonem, et dicit ei: Invenimus Messiam (quod est interpretatum Christus). 42 Et adduxit eum ad Iesum. Intuitus autem eum Iesus, dixit: Tu es Simon filius

(32) Mt 3, 16; Mc 1, 10; Lc 3, 22.

testimo-
nium se-
cundum

testimo-
nium ter-
tium

Andreas
et
Ioannis

Simonis
Petri

Iona: tu vocaberis Cephias (quod interpretatur Petrus).

Philippi

⁴³ In crastinum voluit exire in Galilæam, et invenit Philippum. Et dicit ei Iesus: Sequere me. ⁴⁴ Erat autem Philippus a Bethsaida, civitate Andree, et Petri.

et Nathanael
seu Bartholomæi

⁴⁵ Invenit Philippus Nathanael, et dicit ei: Quem scripsit Moyses in lege, et Prophetæ, invenimus Iesum filium Ioseph a Nazareth. ⁴⁶ Et dixit ei Nathanael: A Nazareth potest aliquid boni esse? Dicit ei Philippus: Veni, et vide. ⁴⁷ Vidit Iesus Nathanael venientem ad se, et dicit de eo: Ecce verus Israelita, in quo dolus non est. ⁴⁸ Dicit ei Nathanael: Unde me nosti? Respondit Iesus, et dixit ei: Priusquam te Philippus vocaret, cum esses sub ficu, vidi te. ⁴⁹ Respondit ei Nathanael, et ait: Rabbi, tu es Filius Dei, tu es Rex Israel. ⁵⁰ Respondit Iesus, et dixit ei: Quia dixi tibi: Vidi te sub ficu, credis: maius his videbis. ⁵¹ Et dicit ei: Amen, amen dico vobis, videbitis cælum apertum, et angelos Dei ascendentes, et descendentes supra Filium hominis.

II. A primo usque ad secundum regressum in Galilæam, 2, 1—3, 36

1. Iesus cum suis in Galilæa commoratur, 2, 1—12

In Cana
primum
miraculum
patrat

2 ¹ Et die tertia nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ: et erat mater Iesu ibi. ² Vocatus est autem et Iesus, et discipuli eius ad nuptias. ³ Et deficiente vino, dicit mater Iesu ad eum: Vinum non habent. ⁴ Et dicit ei Iesus: Quid mihi, et tibi est mulier? nondum venit hora mea. ⁵ Dicit mater eius ministris: Quodcumque dixerit vobis, facite. ⁶ Erant autem ibi lapideæ hydriæ sex positæ secundum purificationem Iudæorum, capientes singulæ metretas binas vel ternas. ⁷ Dicit eis Iesus: Implete hydrias aqua. Et impleverunt eas

(45) Gn 49, 10; Dt 18, 18. — Is 40, 10; 45, 8; Ir 23, 5; Ez 34, 23; 37, 24; Dn 9, 24 s.

usque ad summum. ⁸ Et dicit eis Iesus: Haurite nunc, et ferte architriclino. Et tulerunt. ⁹ Ut autem gustavit architriclinus aquam vinum factam, et non sciebat unde esset, ministri autem sciebant, qui hauserant aquam: vocat sponsum architriclinus, ¹⁰ et dicit ei: Omnis homo primum bonum vinum ponit: et cum inebriati fuerint, tunc id, quod deterius est: Tu autem servasti bonum vinum usque adhuc. ¹¹ Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilææ: et manifestavit gloriam suam, et crediderunt in eum discipuli eius.

¹² Post hoc descendit Capharnaum ipse, et mater eius, et fratres eius, et discipuli eius: et ibi manserunt non multis diebus.

2. Iesus in primo paschate templum purgat, 2, 13—22

¹³ Et prope erat Pascha Iudæorum, et ascendit Iesus Ierosolimam:

¹⁴ et invenit in templo vendentes boves, et oves, et columbas, et numularios sedentes. ¹⁵ Et cum fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes eiecit de templo, oves quoque, et boves, et numulariorum effudit æs, et mensas subvertit. ¹⁶ Et his, qui columbas vendebant, dixit: Auferte ista hinc, et nolite facere domum patris mei, domum negotiationis. ¹⁷ Recordati sunt vero discipuli eius quia scriptum est: Zelus domus tuæ comedit me.

¹⁸ Responderunt ergo Iudæi, et dixerunt ei: Quod signum ostendis nobis quia hæc facis? ¹⁹ Respondit Iesus, et dixit eis: Solvite templum hoc, et in tribus diebus excitabo illud. ²⁰ Dixerunt ergo Iudæi: Quadraginta et sex annis ædificatum est templum hoc, et tu in tribus diebus excitabis illud? ²¹ Ille autem dicebat de templo corporis sui. ²² Cum ergo resurrexisset a mortuis, recordati sunt discipuli eius, quia hoc dicebat, et crediderunt scripturæ, et sermoni, quem dixit Iesus.

(17) Ps 68, 10. — (19) Mt 26, 61; 27, 40; Mc 14, 58; 15, 29. — (22) Ps 3, 6; 56, 9.

architriclinus
non sciebat
unde esset

obscure
in
Capharnaum
manet

Ierosolimam
ascendit
templum
purgat

signum
potestatis
resurrectionis
sue
ostendit

Multis
semetip-
sum non
credit

Nicodem-
um au-
tem do-
cet

3. In eadem festivitate Nicodemum docet, 2, 23—3, 21

23 Cum autem esset Ierosolymis in pascha in die festo, multi crediderunt in nomine eius, videntes signa eius, quæ faciebat. 24 Ipse autem Iesus non credebat semetipsum eis, eo quod ipse nosset omnes, 25 et quia opus ei non erat ut quis testimonium perhiberet de homine: ipse enim sciebat quid esset in homine.

3 1 Erat autem homo ex Pharisæis, Nicodemus nomine, princeps Iudæorum. 2 Hic venit ad Iesum nocte, et dixit ei: Rabbi, scimus quia a Deo venisti magister, nemo enim potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo. 3 Respondit Iesus, et dixit ei: Amen, amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei. 4 Dicit ad eum Nicodemus: Quomodo potest homo nasci, cum sit senex? numquid potest in ventrem matris suæ iterato introire, et renasci? 5 Respondit Iesus: Amen, amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. 6 Quod natum est ex carne, caro est: et quod natum est ex spiritu, spiritus est. 7 Non mireris quia dixi tibi: oportet vos nasci denuo. 8 Spiritus ubi vult spirat: et vocem eius audis, sed nescis unde veniat, aut quo vadat: sic est omnis, qui natus est ex spiritu. 9 Respondit Nicodemus, et dixit ei: Quomodo possunt hæc fieri? 10 Respondit Iesus, et dixit ei: Tu es magister in Israel, et hæc ignoras? 11 Amen, amen dico tibi, quia quod scimus loquimur, et quod vidimus testamur, et testimonium nostrum non accipitis. 12 Si terrena dixi vobis, et non creditis: quomodo, si dixero vobis cælestia, credetis? 13 Et nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, Filius hominis, qui est in cælo. 14 Et sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto; ita exaltari oportet Filium hominis: 15 ut omnis, qui credit in ipsum, non pereat, sed

(8) Ps 134, 7. — (14) Nm 21, 9.

habeat vitam æternam. ¹⁶ Sic enim Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret: ut omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam. ¹⁷ Non enim misit Deus Filium suum in mundum, ut iudicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum. ¹⁸ Qui credit in eum, non iudicatur: qui autem non credit, iam iudicatus est: quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei. ¹⁹ Hoc est autem iudicium: quia lux venit in mundum, et dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem: erant enim eorum mala opera. ²⁰ Omnis enim, qui male agit, odit lucem, et non venit ad lucem, ut non arguantur opera eius: ²¹ qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifestentur opera eius, quia in Deo sunt facta.

4. Iesus cum discipulis in terra Iudæa, 3, 22—36

²² Post hæc venit Iesus, et discipuli eius in terram Iudæam: et illic demorabatur cum eis, et baptizabat. ²³ Erat autem et Ioannes baptizans in Ænnon, iuxta Salim: quia aquæ multæ erant illic, et veniebat, et baptizabantur. ²⁴ Nondum enim missus fuerat Ioannes in carcerem.

²⁵ Facta est autem quæstio ex discipulis Ioannis cum Iudæis de Purificatione. ²⁶ Et venerunt ad Ioannem, et dixerunt ei: Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem, cui tu testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat, et omnes veniunt ad eum. ²⁷ Respondit Ioannes, et dixit: Non potest homo accipere quidquam, nisi fuerit ei datum de cælo. ²⁸ Ipsi vos mihi testimonium perhibetis, quod dixerim: Non sum ego Christus: sed quia missus sum ante illum. ²⁹ Qui habet sponsam, sponsus est: amicus autem sponsi, qui stat, et audit eum, gaudio gaudet propter vocem sponsi. Hoc ergo gaudium meum impletum est. ³⁰ Illum oportet crescere, me autem minui. ³¹ Qui desursum venit, super omnes est.

Ioannes per
discipu-
los bap-
tizat

Ioannes
baptista
gaudet
ac testa-
tur

(16) 1 Io 4, 9. — (19) Sup 1, 9. — (22) Inf 4, 1. —
(26) Sup 1, 19. — (28) Sup 1, 20.

Qui est de terra, de terra est, et de terra loquitur. Qui de caelo venit, super omnes est. ³² Et quod vidit, et audivit, hoc testatur: et testimonium eius nemo accipit. ³³ Qui accepit eius testimonium, signavit quia Deus verax est. ³⁴ Quem enim misit Deus, verba Dei loquitur: non enim ad mensuram dat Deus spiritum. ³⁵ Pater diligit Filium: et omnia dedit in manu eius. ³⁶ Qui credit in Filium, habet vitam aeternam: qui autem incredulus est Filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum.

III. A secundo regressu in Gallilæam usque ad saturationem quinque millium,

4, 1—5, 47

1. Iesus per Samariam revertitur, 4, 1—45

Iuxta
fontem
Iacob

4 ¹ Ut ergo cognovit Iesus quia audierunt Pharisæi quod Iesus plures discipulos facit, et baptizat, quam Ioannes, ² (quamquam Iesus non baptizaret, sed discipuli eius) ³ reliquit Iudæam, et abiit iterum in Gallilæam. ⁴ Oportebat autem eum transire per Samariam. ⁵ Venit ergo in civitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar: iuxta prædium, quod dedit Iacob Ioseph filio suo. ⁶ Erat autem ibi fons Iacob. Iesus ergo fatigatus ex itinere, sedebat sic supra fontem. Hora erat quasi sexta.

mulieri
Samaritanæ
se
manife-
stat

⁷ Venit mulier de Samaria haurire aquam. Dicit ei Iesus: Da mihi bibere. (⁸ Discipuli enim eius abierant in civitatem ut cibos emerent.) ⁹ Dicit ergo ei mulier illa Samaritana: Quomodo tu Iudæus cum sis, bibere a me pascis, quæ sum mulier Samaritana? non enim contutur Iudæi Samaritanis. ¹⁰ Respondit Iesus, et dixit ei: Si scires donum Dei, et quis est, qui dicit tibi: Da mihi bibere: tu forsitan petisses ab eo, et dedisset tibi aquam vivam. ¹¹ Dicit ei mulier: Domine, neque in quo haurias habes, et puteus altus est: unde ergo ha-

(33) Rom 3, 4. — (36) 1 Io 5, 10. — (1) Sup 3, 22. — (5) Gn 33, 19; 48, 22; Ios 24, 32.

bes aquam vivam? ¹² Numquid tu maior es patre nostro Iacob, qui dedit nobis puteum, et ipse ex eo bibit, et filii eius, et pecora eius? ¹³ Respondit Iesus, et dixit ei: Omnis, qui bibit ex aqua hac, sitiet iterum: qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum: ¹⁴ sed aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. ¹⁵ Dicit ad eum mulier: Domine, da mihi hanc aquam, ut non sitiam: neque veniam huc haurire. ¹⁶ Dicit ei Iesus: Vade, voca virum tuum, et veni huc. ¹⁷ Respondit mulier, et dixit: Non habeo virum. Dicit ei Iesus: Bene dixisti, quia non habeo virum: ¹⁸ quinque enim viros habuisti, et nunc, quem habes, non est tuus vir: hoc vere dixisti. ¹⁹ Dicit ei mulier: Domine, video quia Propheta es tu. ²⁰ Patres nostri in monte hoc adoraverunt, et vos dicitis, quia Ierosolymis est locus, ubi adorare oportet. ²¹ Dicit ei Iesus: Mulier crede mihi, quia venit hora, quando neque in monte hoc, neque in Ierosolymis adorabitis Patrem. ²² Vos adoratis quod nescitis: nos adoramus quod scimus, quia salus ex Iudæis est. ²³ Sed venit hora, et nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu et veritate. Nam et Pater tales quærit, qui adorent eum. ²⁴ Spiritus est Deus: et eos, qui adorant eum, in spiritu et veritate oportet adorare. ²⁵ Dicit ei mulier: Scio quia Messias venit (qui dicitur Christus); cum ergo venerit ille, nobis annuntiabit omnia. ²⁶ Dicit ei Iesus: Ego sum, qui loquor tecum. ²⁷ Et continuo venerunt discipuli eius: et mirabantur quia cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit: Quid quæris, aut quid loqueris cum ea?

²⁸ Reliquit ergo hydriam suam mulier, et abiit in civitatem, et dicit illis hominibus: ²⁹ Venite, et videte hominem, qui dixit mihi omnia quæcumque feci: numquid ipse est Christus? ³⁰ Exierunt ergo de civitate, et veniebant ad eum.

(20) Dt 12, 6. — (22) 2 Rg 17, 41. — (24) 2 Cor 3, 17.

interea
discipuli
a Domino
instruun-
tur

31 Interea rogabant eum discipuli, dicentes: Rabbi, manduca. 32 Ille autem dicit eis: Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis. 33 Dicebant ergo discipuli ad invicem: Numquid aliquis attulit ei manducare? 34 Dicit eis Iesus: Meus cibus est ut faciam voluntatem eius, qui misit me, ut perficiam opus eius. 35 Nonne vos dicitis, quod adhuc quattuor menses sunt, et messis venit? Ecce dico vobis: Levate oculos vestros, et videte regiones, quia albæ sunt iam ad messem. 36 Et qui metit, mercedem accipit, et congregat fructum in vitam æternam: ut, et qui seminat, simul gaudeat, et qui metit. 37 In hoc enim est verbum verum: quia alius est qui seminat, et alius est qui metit. 38 Ego misi vos metere quod vos non laborastis: alii laboraverunt, et vos in labores eorum introistis.

qui duos
dies apud
Sicharen-
sea ma-
net

39 Ex civitate autem illa multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter verbum mulieris testimonium perhibentis: Quia dixit mihi omnia quæcumque feci. 40 Cum venissent ergo ad illum Samaritani, rogaverunt eum ut ibi maneret. Et mansit ibi duos dies. 41 Et multo plures crediderunt in eum propter sermonem eius. 42 Et mulieri dicebant: Quia iam non propter tuam loquelam credimus: ipsi enim audivimus, et scimus quia hic est vere Salvator mundi.

ac deinde
in Gall-
læam ve-
nit

43 Post duos autem dies exiit inde: et abiit in Galilæam. 44 Ipse enim Iesus testimonium perhibuit quia Propheta in sua patria honorem non habet. 45 Cum ergo venisset in Galilæam, exceperunt eum Galilæi, cum omnia vidissent quæ fecerat Ierosolymis in die festo: et ipsi enim venerant ad diem festum.

2. In Cana Galilææ

2. In Cana Galilææ anlici sanat, 4, 46—54

Iesus
alterum
miracu-
lum pa-
trat

46 Venit ergo iterum in Cana Galilææ, ubi fecit aquam vinum. Et erat quidam regulus, cuius filius

(35) Mt 9, 37; Lc 10, 2. — (44) Mt 13, 57; Mc 6, 4; Lc 4, 24. — (45) Mt 4, 12; Mc 1, 14; Lc 4, 14. — (46) Sup 2, 9.

infirmabatur Capharnaum. 47 Hic cum audisset quia Iesus adveniret a Iudæa in Galilæam, abiit ad eum, et rogabat eum ut descenderet, et sanaret filium eius: incipiebat enim mori. 48 Dixit ergo Iesus ad eum: nisi signa, et prodigia videritis, non creditis. 49 Dicit ad eum regulus: Domine, descende prius quam moriatur filius meus. 50 Dicit ei Iesus: Vade, filius tuus vivit. Credidit homo sermoni, quem dixit ei Iesus, et ibat. 51 Iam autem eo descendente, servi occurrerunt ei, et nuntiaverunt dicentes, quia filius eius viveret. 52 Interrogabat ergo horam ab eis, in qua melius habuerit. Et dixerunt ei: Quia heri hora septima reliquit eum febris. 53 Cognovit ergo pater, quia illa hora erat, in qua dixit ei Iesus: Filius tuus vivit: et credidit ipse, et domus eius tota. 54 Hoc iterum secundum signum fecit Iesus, cum venisset a Iudæa in Galilæam.

3. Ierosolymis languidum sanat, 5, 1—16

5 1 Post hæc erat dies festus Iudæorum, et ascendit Iesus Ierosolymam.

2 Est autem Ierosolymis Probatice piscina, quæ cognominatur Hebraice Bethesda, quinque porticus habens. 3 In his lacebat multitudo magna languentium, cæcorum, claudorum, aridorum expectantium aquæ motum. 4 Angelus autem Domini descendebat secundum tempus in piscinam: et movebatur aqua. Et qui prior descendisset in piscinam post motionem aquæ, sanus fiebat a quacumque detinebatur infirmitate.

5 Erat autem quidam homo ibi triginta et octo annos habens in infirmitate sua. 6 Hunc cum vidisset Iesus iacentem, et cognovisset quia iam multum tempus haberet, dicit ei: Vis sanus fieri? 7 Respondit ei languidus: Domine, hominem non habeo, ut cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam: dum venio enim ego, alius ante me descendit. 8 Dicit ei Iesus: Surge, tolle grabatum

(1) Lv 23, 5; Dt 16, 1.

Indul
grabat
portu
tem to
prehen
dunt

ca Iosam
Pesci
dammu

Circa fe-
stum Iu-
dæorum
Iesus ad
probatice
piscinam
sanat

hominem
38 annos
infirmum
sanat

tuum, et ambula: ⁹ Et statim sanus factus est homo ille: et sustulit grabatum suum, et ambulabat. Erat autem sabbatum in die illo.

Iudæi
grabatum
portan-
tem re-
prehen-
dunt

¹⁰ Dicebant ergo Iudæi illi, qui sanatus fuerat: Sabbatum est, non licet tibi tollere grabatum tuum. ¹¹ Respondit eis: Qui me sanum fecit, ille mihi dixit: Tolle grabatum tuum, et ambula. ¹² Interrogaverunt ergo eum: Quis est ille homo, qui dixit tibi, Tolle grabatum tuum, et ambula? ¹³ Is autem, qui sanus fuerat effectus, nesciebat quis esset. Iesus enim declinavit a turba constituta in loco.

ac Iesum
perse-
quuntur

¹⁴ Postea invenit eum Iesus in templo, et dixit illi: Ecce sanus factus es: iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. ¹⁵ Abiit ille homo, et nuntiavit Iudæis quia Iesus esset, qui fecit eum sanum. ¹⁶ Propterea persequebantur Iudæi Iesum, quia hæc faciebat in sabbato.

4. Iesus se defendit et Iudæos arguit, 5, 17—47

Deo se
æqualem
dicit

¹⁷ Iesus autem respondit eis: Pater meus usque modo operatur, et ego operor. ¹⁸ Propterea ergo magis quærebant eum Iudæi interficere: quia non solum solvebat sabbatum, sed et patrem suum dicebat Deum, æqualem se faciens Deo. Respondit itaque Iesus, et dixit eis: ¹⁹ Amen, amen dico vobis: non potest Filius a se facere quidquam, nisi quod viderit Patrem facientem: quæcumque enim ille fecerit, hæc et Filius similiter facit. ²⁰ Pater enim diligit Filium, et omnia demonstrat ei, quæ ipse facit: et maiora his demonstrabit ei opera, ut vos miremini. ²¹ Sicut enim Pater suscitavit mortuos, et vivificat: sic et Filius, quos vult, vivificat. ²² Neque enim Pater iudicat quemquam: sed omne iudicium dedit Filio, ²³ ut omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem: qui non honorificat Filium, non honorificat Patrem, qui misit illum. ²⁴ Amen, amen dico vobis, quia qui verbum meum audit, et credit ei, qui misit me, habet vitam æternam, et in iudicium non venit, sed transit a morte

(10) Ex 20, 11; Ir 17, 24.

in vitam. ²⁵ Amen, amen dico vobis, quia venit hora, et nunc est, quando mortui audient vocem Filii Dei: et qui audierint, vivent. ²⁶ Sicut enim Pater habet vitam in semetipso: sic dedit et Filio habere vitam in semetipso: ²⁷ et potestatem dedit ei iudicium facere, quia Filius hominis est. ²⁸ Nolite mirari hoc, quia venit hora, in qua omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem Filii Dei: ²⁹ et procedent qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ: qui vero mala egerunt, in resurrectionem iudicii. ³⁰ Non possum ego a meipso facere quidquam. Sicut audio, iudico: et iudicium meum iustum est: quia non quæro voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me.

³¹ Si ego testimonium perhibeo de meipso, testimonium meum non est verum. ³² Alius est, qui testimonium perhibet de me: et scio quia verum est testimonium, quod perhibet de me. ³³ Vos misistis ad Ioannem: et testimonium perhibuit veritati. ³⁴ Ego autem non ab homine testimonium accipio: sed hæc dico ut vos salvi sitis. ³⁵ Ille erat lucerna ardens, et lucens. Vos autem voluistis ad horam exsultare in luce eius. ³⁶ Ego autem habeo testimonium maius Ioanne. Opera enim, quæ dedit mihi Pater ut perficiam ea: ipsa opera, quæ ego facio, testimonium perhibent de me, quia Pater misit me: ³⁷ et qui misit me Pater, ipse testimonium perhibuit de me: neque vocem eius umquam audistis, neque speciem eius vidistis. ³⁸ Et verbum eius non habetis in vobis manens: quia quem misit ille, huic vos non creditis. ³⁹ Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere: et illæ sunt, quæ testimonium perhibent de me: ⁴⁰ et non vultis venire ad me ut vitam habeatis.

⁴¹ Claritatem ab hominibus non accipio. ⁴² Sed cognovi vos, quia dilectionem Dei non habetis in vobis. ⁴³ Ego veni in nomine Patris mei, et non

assertio-
nem tes-
timoniis
confirmat

u vob
ad hoc
substant
ad man
38)

causam
increduli-
tatis luda-
eorum
aperit

(29) Mt 25, 46. — (32) Mt 3, 17; Sup 1, 15. —
(37) Mt 3, 17; 17, 5. — Dt 4, 12.

accipitis me: si alius venerit in nomine suo, illum accipietis. ⁴⁴ Quomodo vos potestis credere, qui gloriam ab invicem accipitis: et gloriam, quæ a solo Deo est, non quæritis? ⁴⁵ Nolite putare quia ego accusaturus sim vos apud Patrem; est qui accusat vos Moyses, in quo vos speratis. ⁴⁶ Si enim crederetis Moysi, crederetis forsitan et mihi: de me enim ille scripsit. ⁴⁷ Si autem illius litteris non creditis: quomodo verbis meis credetis?

IV. A saturatione quinque millium usque ad festum scenopegiæ, 6, 1—7, 1

1. Saturatio quinque millium, 6, 1—21

6 ¹ Post hæc abiit Iesus trans mare Galilææ, quod est Tiberiadis: ² et sequebatur eum multitudo magna, quia videbant signa, quæ faciebat super his, qui infirmabantur. ³ Subiit ergo in montem Iesus: et ibi sedebat cum discipulis suis.

⁴ Erat autem proximum Pascha dies festus Iudeorum.

⁵ Cum subievasset ergo oculos Iesus, et vidisset quia multitudo maxima venit ad eum, dixit ad Philippum: Unde ememus panes, ut manducent hi? ⁶ Hoc autem dicebat tentans eum: ipse enim sciebat quid esset facturus. ⁷ Respondit ei Philippus: Ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis, ut unusquisque modicum quid accipiat. ⁸ Dicit ei unus ex discipulis eius, Andreas frater Simonis Petri: ⁹ Est puer unus hic, qui habet quinque panes hordeaceos, et duos pisces: sed hæc quid sunt inter tantos? ¹⁰ Dixit ergo Iesus: Facite homines discumbere. Erat autem fœnum multum in loco. Discubuerunt ergo viri, numero quasi quinque millia. ¹¹ Accipit ergo Iesus panes: et cum gratias egissêt, distribuit discumbentibus: et ex piscibus quantum volebant. ¹² Ut autem impleti sunt, dixit discipulis suis: Colligite quæ superaverunt frag-

(44) 1. Cor 4, 5. — (46) Gn 3, 15; 22, 18; 49, 10; Dt 18, 15. — (1) Mt 14, 13; Mc 6, 31; Lc 9, 10.

Trans
mare
Galilææ

circa
pascha
multitu-
dinem sa-
tiant

menta, ne pereant. ¹³ Collegerunt ergo, et impleverunt duodecim cophinos fragmentorum ex quinque panibus hordeaceis, quæ superfuerunt his, qui manducaverant. ¹⁴ Illi ergo homines cum vidissent quod Iesus fecerat signum, dicebant: Quia hic est vere propheta, qui venturus est in mundum. ¹⁵ Iesus ergo cum cognovisset quia venturi essent ut raperent eum, et facerent eum regem, fugit iterum in montem ipse solus.

¹⁶ Ut autem sero factum est, descenderunt discipuli eius ad mare. ¹⁷ Et cum ascendissent navim, venerunt trans mare in Capharnaum: et tenebræ iam factæ erant: et non venerat ad eos Iesus. ¹⁸ Mare autem, vento magno flante, exurgebat. ¹⁹ Cum remigassent ergo quasi stadia viginti quinque aut triginta, vident Iesum ambulanti supra mare, et proximum navi fieri, et timeverunt. ²⁰ Ille autem dicit eis: Ego sum, nolite timere. ²¹ Voluerunt ergo accipere eum in navim: et statim navis fuit ad terram, in quam ibant.

2. Sermo eucharisticus in Capharnaum, 6, 22—72

²² Altera die, turba, quæ stabat trans mare, vidit quia navicula alia non erat ibi nisi una, et quia non introisset cum discipulis suis Iesus in navim, sed soli discipuli eius abiissent: ²³ aliæ vero supervenerunt naves a Tiberiade iuxta locum ubi manducaverant panem, gratias agente Domino. ²⁴ Cum ergo vidisset turba quia Iesus non esset ibi, neque discipuli eius, ascenderunt in naviculas, et venerunt Capharnaum quærentes Iesum. ²⁵ Et cum invenissent eum trans mare, dixerunt ei: Rabbi, quando huc venisti?

²⁶ Respondit eis Iesus, et dixit: Amen, amen dico vobis: quæritis me non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, et saturati estis. ²⁷ Operamini non cibum, qui perit, sed qui permanet in vitam æternam, quem Filius hominis da-

supra
mare
ambulat

Occasio
sermonis

Pater
dat panem de
cælo verum

(15) Mt 14, 23; Mc 6, 46.

bit vobis. Hunc enim Pater signavit Deus. ²⁸ Dixerunt ergo ad eum: Quid faciemus ut operemur opera Dei? ²⁹ Respondit Iesus, et dixit eis: Hoc est opus Dei, ut credatis in eum quem misit ille. ³⁰ Dixerunt ergo ei: Quod ergo tu facis signum ut videamus, et credamus tibi? quid operaris? ³¹ Patres nostri manducaverunt manna in deserto, sicut scriptum est: Panem de caelo dedit eis manducare. ³² Dixit ergo eis Iesus: Amen, amen dico vobis: Non Moyses dedit vobis panem de caelo, sed Pater meus dat vobis panem de caelo verum. ³³ Panis enim Dei est, qui de caelo descendit, et dat vitam mundo. ³⁴ Dixerunt ergo ad eum: Domine, semper da nobis panem hunc. ³⁵ Dixit autem eis Iesus: Ego sum panis vitae: qui venit ad me, non esuriet: et qui credit in me, non sitiet umquam. ³⁶ Sed dixi vobis quia et vidistis me, et non creditis. ³⁷ Omne, quod dat mihi Pater, ad me veniet: et eum, qui venit ad me, non eiciam foras: ³⁸ quia descendi de caelo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me. ³⁹ Haec est autem voluntas eius, qui misit me, Patris: ut omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo, sed resuscitem illud in novissimo die. ⁴⁰ Haec est autem voluntas Patris mei, qui misit me: ut omnis, qui videt Filium, et credit in eum, habeat vitam aeternam, et ego resuscitabo eum in novissimo die. ⁴¹ Murmurabant ergo Iudaei de illo, quia dixisset: Ego sum panis vivus, qui de caelo descendi, ⁴² et dicebant: Nonne hic est Iesus filius Ioseph, cuius nos novimus patrem, et matrem? Quomodo ergo dicit hic: Quia de caelo descendi? ⁴³ Respondit ergo Iesus, et dixit eis: Nolite murmurare in invicem: ⁴⁴ nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum: et ego resuscitabo eum in novissimo die. ⁴⁵ Est scriptum in Prophetis: Et erunt omnes

Filius est
panis vi-
tae

(27) Mt 3, 17; 17, 5; Sup 1, 32. — (29) I Io 3, 23. —
(31) Ex 16, 14; Nm 11, 7; Ps 77, 24; Sap 16, 20. —
(35) Sir 24, 29. — (42) Mt 13, 55. — (45) Is 54, 13.

docibiles Dei. Omnis, qui audivit a Patre, et didicit, venit ad me. ⁴⁶ Non quia Patrem vidit quisquam, nisi is, qui est a Deo, hic vidit Patrem. ⁴⁷ Amen, amen dico vobis: Qui credit in me, habet vitam æternam. ⁴⁸ Ego sum panis vitæ. ⁴⁹ Patres vestri manducaverunt manna in deserto, et mortui sunt. ⁵⁰ Hic est panis de cælo descendens: ut si quis ex ipso manducaverit, non moriatur. ⁵¹ Ego sum panis vivus, qui de cælo descendi. ⁵² Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum:

et panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. ⁵³ Litigabant ergo Iudæi ad invicem, dicentes: Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum? ⁵⁴ Dixit ergo eis Iesus: Amen, amen dico vobis: Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. ⁵⁵ Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, habet vitam æternam: et ego resuscitabo eum in novissimo die. ⁵⁸ Caro enim mea, vere est cibus: et sanguis meus, vere est potus. ⁵⁷ Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, in me manet, et ego in illo. ⁵⁸ Sicut misit me vivens Pater, et ego vivo propter Patrem: et qui manducat me, et ipse vivet propter me. ⁵⁹ Hic est panis, qui de cælo descendit. Non sicut manducaverunt patres vestri manna, et mortui sunt. Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.

⁶⁰ Hæc dixit in synagoga docens, in Capharnaum. ⁶¹ Multi ergo audientes ex discipulis eius, dixerunt: Durus est hic sermo, et quis potest eum audire? ⁶² Sciens autem Iesus apud semetipsum quia murmurarent de hoc discipuli eius, dixit eis: Hoc vos scandalizat? ⁶³ Si ergo videritis Filium hominis ascendentem ubi erat prius? ⁶⁴ Spiritus est, qui vivificat: caro non prodest quidquam. Verba, quæ ego locutus sum vobis, spiritus et vita

cuius caro est cibus et sanguis est potus

effectus sermonis inter discipulos

(46) Mt 11, 27. — (49) Ex 16, 13. — (56) 1 Cor 11, 27.
(63) Sup 3, 13.

sunt. ⁶⁵ Sed sunt quidam ex vobis, qui non credunt. Sciebat enim ab initio Iesus qui essent non credentes, et quis traditurus esset eum. ⁶⁶ Et dicebat: Propterea dixi vobis, quia nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum a Patre meo. ⁶⁷ Ex hoc multi discipulorum eius abierunt retro: et iam non cum illo ambulabant. ⁶⁸ Dixit ergo Iesus ad duodecim: Numquid et vos vultis abire? ⁶⁹ Respondit ergo ei Simon Petrus: Domine, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes. ⁷⁰ Et nos credidimus, et cognovimus quia tu es Christus Filius Dei. ⁷¹ Respondit eis Iesus: Nonne ego vos duodecim elegi: et ex vobis unus diabolus est? ⁷² Dicebat autem Iudam Simonis Iscariotem: hic enim erat traditurus eum, cum esset unus ex duodecim.

3. Iesus In Galilæa commorator, 7, 1

Inimicitia
Iudæorum

7 ¹ Post hæc autem ambulabat Iesus in Galilæam, non enim volebat in Iudæam ambulare: quia quærebant eum Iudæi interficere.

V. A. festo scenopegiæ usque ad festum encænlorum, 7, 2—10, 21

1. Iesus secreto Ierosolymam veoit, 7, 2—13

Ad
scenope-
giam
non
palam
ascendit

² Erat autem in proximo dies festus Iudæorum; Scenopegia.

³ Dixerunt autem ad eum fratres eius: Transi hinc, et vade in Iudæam, ut et discipuli tui videant opera tua, quæ facis. ⁴ Nemo quippe in occulto quid facit, et quærit ipse in palam esse: si hæc facis, manifesta te ipsum mundo. ⁵ Neque enim fratres eius credebant in eum. ⁶ Dicit ergo eis Iesus: Tempus meum nondum advenit: tempus autem vestrum semper est paratum. ⁷ Non potest mundus odisse vos: me autem odit: quia ego testimonium perhibeo de illo quod opera eius mala sunt. ⁸ Vos ascendite ad diem festum hunc, ego autem non ascendo ad diem festum istum: quia

(70) Mt 16, 16; Mc 8, 29; Lc 9, 20. — (2) Lv 23, 34.

meum tempus nondum impletum est. ⁹ Hæc cum dixisset, ipse mansit in Galilæa.

¹⁰ Ut autem ascenderunt fratres eius, tunc et ipse ascendit ad diem festum non manifeste, sed quasi in occulto.

¹¹ Iudæi ergo quærebant eum in die festo, et dicebant: Ubi est ille? ¹² Et murmur multum erat in turba de eo. Quidam enim dicebant: Quia bonus est. Alii autem dicebant: Non, sed seducit turbas. ¹³ Nemo tamen palam loquebatur de illo propter metum Iudæorum.

2. Acta die festo mediante, 7, 14—36

¹⁴ Iam autem die festo mediante, ascendit Iesus in templum, et docebat. ¹⁵ Et mirabantur Iudæi, dicentes: Quomodo hic litteras scit, cum non dixerit?

¹⁶ Respondit eis Iesus, et dixit: Mea doctrina non est mea, sed eius, qui misit me. ¹⁷ Si quis voluerit voluntatem eius facere: cognoscat de doctrina, utrum ex Deo sit, an ego a me ipso loquar. ¹⁸ Qui a semetipso loquitur, gloriam propriam quærit; qui autem quærit gloriam eius, qui misit eum, hic verax est, et iniustitia in illo non est.

¹⁹ Nonne Moyses dedit vobis legem: et nemo ex vobis facit legem? ²⁰ Quid me quæritis interficere? Respondit turba, et dixit: Dæmonium habes: quis te quærit interficere? ²¹ Respondit Iesus, et dixit eis: Unum opus feci, et omnes miramini: ²² Propterea Moyses dedit vobis circumcisionem: (non quia ex Moysse est, sed ex patribus) et in sabbato circumciditis hominem. ²³ Si circumcisionem accipit homo in sabbato, ut non solvatur lex Moysi: mihi indignamini quia totum hominem sanum feci in sabbato? ²⁴ Nolite iudicare secundum faciem, sed iustum iudicium iudicate.

²⁵ Dicebant ergo quidam ex Ierosolymis: Nonne hic est, quem quærunter interficere? ²⁶ Et ecce pa-

(19) Ex 24, 3. — (20) Sup 5, 18. — (22) Lv 12, 3. — Gn 17, 10. — (24) Dt 1, 16.

sed in
oculto

ideoque
quæritur

Iesus do-
cet

de doctri-
na sua

de sancti-
ficatione
sabbati

de mis-
sione et
origine
sua divi-
na

lam loquitur, et nihil ei dicunt. Numquid vere cognoverunt principes quia hic est Christus? ²⁷ Sed hunc scimus unde sit: Christus autem cum venerit, nemo scit unde sit. ²⁸ Clamabat ergo Iesus in templo docens, et dicens: Et me scitis, et unde sim scitis: et a me ipso non veni, sed est verus, qui misit me, quem vos nescitis. ²⁹ Ego scio eum: quia ab ipso sum, et ipse me misit.

apprehendi nequit

³⁰ Quærebant ergo eum apprehendere: et nemo misit in illum manus, quia nondum venerat hora eius. ³¹ De turba autem multi crediderunt in eum, et dicebant: Christus cum venerit, numquid plura signa faciet quam quæ hic facit? ³² Audierunt Pharisei turbam murmurantem de illo hæc: et miserunt principes, et Pharisei ministros ut apprehenderent eum.

propinquum discesum sum nuntiat

³³ Dixit ergo eis Iesus: Adhuc modicum tempus vobiscum sum: et vado ad eum, qui me misit. ³⁴ Quæretis me, et non invenientis: et ubi ego sum, vos non potestis venire. ³⁵ Dixerunt ergo Iudæi ad semetipsos: Quo hic iturus est, quia non inveniemus eum? numquid in dispersionem gentium iturus est, et docturus gentes? ³⁶ Quis est hic sermo, quem dixit: Quæretis me, et non invenientis: et ubi sum ego, vos non potestis venire?

Promissio Spiritus sancti

3. Acta die ultimo festivitatis, 7, 37—8, 1
³⁷ In novissimo autem die magno festivitatis stabat Iesus, et clamabat, dicens: Si quis sitit, veniat ad me, et bibat. ³⁸ Qui credit in me, sicut dicit Scriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ vivæ. ³⁹ Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum: nondum enim erat Spiritus datus, quia Iesus nondum erat glorificatus.

dissensio turbæ

⁴⁰ Ex illa ergo turba cum audissent hos sermones eius, dicebant: Hic est vere propheta. ⁴¹ Alii dicebant: Hic est Christus. Quidam autem dicebant: Numquid a Galilæa venit Christus? ⁴² Nonne

(34) Inf 13, 33. — (37) Lv 23, 36. — (38) Dt 18, 15; Joel 2, 28; Act 2, 17. — (42) Mch 5, 2; Mt 2, 6.

Scriptura dicit: Quia ex semine David, et de Bethlehem castello, ubi erat David, venit Christus?

⁴³ Dissensio itaque facta est in turba propter eum.

⁴⁴ Quidam autem ex ipsis volebant apprehendere eum: sed nemo misit super eum manus.

⁴⁵ Venerunt ergo ministri ad Pontifices, et Phariseos. Et dixerunt eis illi: Quare non adduxistis illum? ⁴⁶ Responderunt ministri: Numquam sic locutus est homo, sicut hic homo. ⁴⁷ Responde-

runt ergo eis Pharisei: Numquid et vos seduciti estis?

⁴⁸ Numquid ex principibus aliquis credidit in eum, aut ex Phariseis? ⁴⁹ sed turba hæc, quæ non novit legem, maledicti sunt.

⁵⁰ Dixit Nicodemus ad eos, ille, qui venit ad eum nocte, qui unus erat ex ipsis:

⁵¹ Numquid lex nostra iudicat hominem, nisi prius audierit ab ipso, et cognoverit quid faciat?

⁵² Responderunt, et dixerunt ei: Numquid et tu Galilæus es? Scrutare Scripturas, et vide quia a Galilæa propheta non surgit.

⁵³ Et reversi sunt unusquisque in domum suam.

8 ¹ Iesus autem perrexit in montem Oliveti:

4. Mulier in adulterio deprehensa, 8, 2—11

² et diluculo iterum venit in templum, et omnis populus venit ad eum, et sedens docebat eos.

³ Adducunt autem Scribæ, et Pharisei mulierem in adulterio deprehensam: et statuerunt eam in medio,

⁴ et dixerunt ei: Magister, hæc mulier modo deprehensa est in adulterio. ⁵ In lege autem Moyses mandavit nobis huiusmodi lapidare. Tu ergo quid dicis?

⁶ Hoc autem dicebant tentantes eum, ut possent accusare eum.

Iesus autem inclinans se deorsum, digito scribebat in terra.

⁷ Cum ergo perseverarent interrogantes eum, erexit se, et dixit eis: Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat.

⁸ Et iterum se inclinans, scribebat in terra. ⁹ Au-

;

(50) Sup 3, 2. — (51) Dt 17, 8; 19, 15. — (5) Lv 20, 10. — (7) Dt 17, 7.

suppon
monstrum
contro-
versia
synedro-
rum

reversio
omnium

Magister

a scribis
et phari-
sæis ten-
tatur

sed pru-
denter
iis re-
spondet

dientes autem unus post unum exibant, incipientes a senioribus: et remansit solus Iesus, et mulier in medio stans.

neque
mulierem
condem-
nat

¹⁰ Erigens autem se Iesus, dixit ei: Mulier, ubi sunt, qui te accusabant? nemo te condemnavit? ¹¹ Quæ dixit: Nemo, Domine. Dixit autem Iesus: Nec ego te condemnabo: Vade, et iam amplius noli peccare.

5. Iesus lux mundi, 8, 12—20

Assertio-
nem

¹² Iterum ergo locutus est eis Iesus, dicens: Ego sum lux mundi: qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ.

suo atque
Patris
testimo-
nio con-
firmat

¹³ Dixerunt ergo ei Pharisei: Tu de te ipso testimonium perhibes: testimonium tuum non est verum. ¹⁴ Respondit Iesus, et dixit eis: Et si ego testimonium perhibeo de meipso, verum est testimonium meum: quia scio unde veni, et quo vado: vos autem nescitis unde venio, aut quo vado.

¹⁵ Vos secundum carnem iudicatis: ego non iudico quemquam: ¹⁶ et si iudico ego, iudicium meum verum est, quia solus non sum: sed ego, et qui misit me, Pater. ¹⁷ Et in lege vestra scriptum est, quia duorum hominum testimonium verum est. ¹⁸ Ego sum, qui testimonium perhibeo de me ipso: et testimonium perhibet de me, qui misit me; Pater. ¹⁹ Dicebant ergo ei: Ubi est Pater tuus? Respondit Iesus: Neque me scitis, neque Patrem meum: si me sciretis, forsitan et Patrem meum sciretis.

in gazo-
phylacio
docens

²⁰ Hæc verba locutus est Iesus in gazophylacio, docens in templo: et nemo apprehendit eum, quia necdum venerat hora eius.

6. Iesus salvator peccatorum et filius Dei, 8, 21—59

In pecca-
tis suis
morientur

²¹ Dixit ergo iterum eis Iesus: Ego vado, et quæretis me, et in peccato vestro moriemini. Quo ego vado, vos non potestis venire. ²² Dicebant

(12) 1 Io 1, 5. — (17) Dt 17, 6; 19, 15; Mt 18, 16; 2 Cor 13, 1; Hbr 10, 28.

ergo ludæi: Numquid interficiet semetipsum, quia dixit: Quo ego vado, vos non potestis venire? ²³ Et dicebat eis: Vos de deorsum estis, ego de supernis sum. Vos de mundo hoc estis, ego non sum de hoc mundo. ²⁴ Dixi ergo vobis quia moriemini in peccatis vestris: si enim non crederitis quia ego sum, moriemini in peccato vestro.

²⁵ Dicebant ergo ei: Tu quis es? Dixit eis Iesus: Principium, qui et loquor vobis. ²⁶ Multa habeo de vobis loqui, et iudicare. Sed qui me misit, verax est: et ego quæ audivi ab eo, hæc loquor in mundo. ²⁷ Et non cognoverunt quia Patrem eius dicebat Deum. ²⁸ Dixit ergo eis Iesus: Cum exaltaveritis Filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum, et a meipso facio nihil, sed sicut docuit me Pater, hæc loquor: ²⁹ et qui me misit, mecum est, et non reliquit me solum: quia ego quæ placita sunt ei, facio semper.

³⁰ Hæc illo loquente, multi crediderunt in eum. ³¹ Dicebat ergo Iesus ad eos, qui crediderunt ei, ludæos: Si vos manseritis in sermone meo, vere discipuli mei eritis: ³² et cognoscetis veritatem, et veritas liberabit vos.

³³ Responderunt ei: Semen Abrahæ sumus, et nemini servivimus umquam: quomodo tu dicis: Liberi eritis? ³⁴ Respondit eis Iesus: Amen, amen dico vobis: quia omnis, qui facit peccatum, servus est peccati. ³⁵ Servus autem non manet in domo in æternum: filius autem manet in æternum. ³⁶ Si ergo vos filius liberaverit, vere liberi eritis.

³⁷ Scio quia filii Abrahæ estis: sed quæritis me interficere, quia sermo meus non capit in vobis. ³⁸ Ego quod vidi apud Patrem meum, loquor: et vos quæ vidistis apud patrem vestrum, facitis. ³⁹ Responderunt, et dixerunt ei: Pater noster Abraham est. Dicit eis Iesus: Si filii Abrahæ estis, opera Abrahæ facite. ⁴⁰ Nunc autem quæritis me interficere, hominem, qui veritatem vobis locutus

qui non
credunt
Iesum
esse
Messiam

cuius ve-
ritas re-
tenta li-
berat

servos
peccati

filios
Abrahæ
non ge-
nuitos

(26) Rom 3, 4. — (34) Rom 6, 16; 2 Ptr 2, 19.

sum, quam audivi a Deo: hoc Abrahami non fecit.
 41 Vos facitis opera patris vestri.

filios
 diaboli

Dixerunt Itaque ei: Nos ex fornicatione non sumus nati: unum patrem habemus Deum. 42 Dixit ergo eis Iesus: Si Deus pater vester esset: diligeretis utique me. Ego enim ex Deo processi, et veni: neque enim a me ipso veni, sed ille me misit. 43 Quare loquelam meam non cognoscitis? Quia non potestis audire sermonem meum. 44 Vos ex patre diabolo estis: et desideria patris vestri vultis facere. Ille homicida erat ab initio, et in veritate non stetit: quia non est veritas in eo: cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est, et pater eius. 45 Ego autem si veritatem dico, non creditis mihi. 46 Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi? 47 Qui ex Deo est, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.

quia Iesus est
 filius Dei
 æternus

48 Responderunt ergo Iudæi, et dixerunt ei: Nonne bene dicimus nos quia Samaritanus es tu, et dæmonium habes? 49 Respondit Iesus: Ego dæmonium non habeo: sed honorifico Patrem meum, et vos inhonorastis me. 50 Ego autem non quæro gloriam meam: est qui quærat, et iudicet. 51 Amen, amen dico vobis: si quis sermonem meum servaverit, mortem non videbit in æternum. 52 Dixerunt ergo Iudæi: Nunc cognovimus quia dæmonium habes. Abraham mortuus est, et Prophetæ: et tu dicis: Si quis sermonem meum servaverit, non gustabit mortem in æternum. 53 Numquid tu maior es patre nostro Abraham, qui mortuus est? et Prophetæ mortui sunt. Quem te ipsum facis? 54 Respondit Iesus: Si ego glorifico me ipsum, gloria mea nihil est: est Pater meus, qui glorificat me, quem vos dicitis quia Deus vester est, 55 et non cognovistis eum: ego autem novi eum: Et si dixerò quia non scio eum, ero

(44) 1 Io 3, 8. — (47) 1 Io 4, 6.

similis vobis, mendax. Sed scio eum; et sermonem eius servo. ⁵⁶ Abraham pater vester exultavit ut videret diem meum: vidit, et gavisus est. ⁵⁷ Dixerunt ergo Iudæi ad eum: Quinquaginta annos nondum habes, et Abraham vidisti? ⁵⁸ Dixit eis Iesus: Amen, amen dico vobis, antequam Abraham fieret, ego sum.

⁵⁹ Tulerunt ergo lapides, ut iacerent in eum: Iesus autem abscondit se, et exivit de templo.

7. Cæcus a nativitate visum recipit, 9, 1—41

9 ¹ Et præteriens Iesus vidit hominem cæcum a nativitate: ² et interrogaverunt eum discipuli eius: Rabbi, quis peccavit, hic, aut parentes eius, ut cæcus nasceretur? ³ Respondit Iesus: Neque hic peccavit, neque parentes eius: sed ut manifestentur opera Dei in illo. ⁴ Me oportet operari opera eius, qui misit me, donec dies est: venit nox, quando nemo potest operari. ⁵ Quamdiu sum in mundo, lux sum mundi. ⁶ Hæc cum dixisset, exspuit in terram, et fecit lutum ex spūto, et linivit lutum super oculos eius, ⁷ et dixit ei: Vade, lava in natatoria Siloe (quod interpretatur Missus). Abiit ergo, et lavit, et venit videns.

⁸ Itaque vicini, et qui viderant eum prius quia mendicus erat, dicebant: Nonne hic est, qui sedebat, et mendicabat? Alii dicebant: Quia hic est. ⁹ Alii autem: Nequaquam, sed similis est ei. Ille vero dicebat: Quia ego sum. ¹⁰ Dicebant ergo ei: Quomodo aperti sunt tibi oculi? ¹¹ Respondit: Ille homo, qui dicitur Iesus, lutum fecit: et unxit oculos meos, et dixit mihi: Vade ad natatoria Siloe, et lava. Et abii, et lavi, et video. ¹² Et dixerunt ei: Ubi est ille? Ait: Nescio. ¹³ Adducunt eum ad Pharisæos, qui cæcus fuerat. ¹⁴ Erat autem sabbatum quando lutum fecit Iesus, et aperuit oculos eius.

¹⁵ Iterum ergo interrogabant eum Pharisæi quomodo vidisset. Ille autem dixit eis: Lutum mihi posuit super oculos, et lavi, et video. ¹⁶ Dicebant ergo ex Pharisæis quidam: Non est hic homo a

quem lapidare volunt

Recipit aciem oculorum corporis

interrogatur a turba

examnatur a pharisæis

Deo, qui sabbatum non custodit. Alii autem dicebant: Quomodo potest homo peccator hæc signa facere? Et schisma erat inter eos. 17 Dicunt ergo cæco iterum: Tu quid dicis de illo, qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit: Quia propheta est.

agnosci-
tur a pa-
rentibus

18 Non crediderunt ergo Iudæi de illo, quia cæcus fuisset et vidisset, donec vocaverunt parentes eius, qui viderat: 19 et interrogaverunt eos, dicentes: Hic est filius vester, quem vos dicitis quia cæcus natus est? Quomodo ergo nunc videt? 20 Responderunt eis parentes eius, et dixerunt: Scimus quia hic est filius noster, et quia cæcus natus est: 21 quomodo autem nunc videat, nescimus: aut quis eius aperuit oculos, nos nescimus: ipsum interrogate: ætatem habet, ipse de se loquatur. 22 Hæc dixerunt parentes eius, quoniam timebant Iudæos: iam enim conspiraverant Iudæi, ut si quis eum confiteretur esse Christum, extra synagogam fieret. 23 Propterea parentes eius dixerunt: Quia ætatem habet, ipsum interrogate.

iterum
examina-
tur et
cicitur a
phari-
sæis

24 Vocaverunt ergo rursus hominem, qui fuerat cæcus, et dixerunt ei: Da gloriam Deo. Nos scimus quia hic homo peccator est. 25 Dixit ergo eis ille: Si peccator est, nescio: unum scio, quia cæcus cum essem, modo video. 26 Dixerunt ergo illi: Quid fecit tibi? quomodo aperuit tibi oculos? 27 Respondit eis: Dixi vobis iam, et audistis: quid iterum vultis audire? numquid et vos vultis discipuli eius fieri? 28 Maledixerunt ergo ei, et dixerunt: Tu discipulus illius sis: nos autem Moysi discipuli sumus. 29 Nos scimus quia Moysi locutus est Deus: hunc autem nescimus unde sit. 30 Respondit ille homo, et dixit eis: In hoc enim mirabile est quia vos nescitis unde sit, et aperuit meos oculos: 31 scimus autem quia peccatores Deus non audit: sed si quis Dei cultor est, et voluntatem eius facit, hunc exaudit. 32 A sæculo non est auditum quia quis aperuit oculos cæci nati. 33 Nisi esset hic a Deo, non poterat facere quidquam. 34 Responderunt, et dixerunt ei: In peccatis natus es totus, et tu doces nos? Et eiecerunt eum foras.

³⁵ Audivit Iesus quia eiecerunt eum foras: et cum invenisset eum, dixit ei: Tu credis in Filium Dei? ³⁶ Respondit ille, et dixit: Quis est, Domine, ut credam in eum? ³⁷ Et dixit ei Iesus: Et vidisti eum, et qui loquitur tecum, ipse est. ³⁸ At ille ait: Credo Domine. Et proci-dens adoravit eum.

³⁹ Et dixit Iesus: In iudicium ego in hunc mundum veni: ut qui non vident videant, et qui vident cæci fiant. ⁴⁰ Et audierunt quidam ex Pharisæis, qui cum ipso erant, et dixerunt ei: Numquid et nos cæci sumus? ⁴¹ Dixit eis Iesus: Si cæci es-setis, non haberetis peccatum; nunc vero dicitis: Quia videmus. Peccatum vestrum manet.

8. Parabola pastoris boni, 10, 1—21

10 ¹ Amen, amen dico vobis: qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde: ille fur est, et latro. ² Qui autem intrat per ostium, pastor est ovium. ³ Huic ostiarius aperit, et oves vocem eius audiunt, et proprias oves vocat nominatim, et educit eas. ⁴ Et cum proprias oves emiseric, ante eas vadit: et oves illum sequuntur, quia sciunt vocem eius. ⁵ Alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo: quia non noverunt vocem alienorum. ⁶ Hoc proverbium dixit eis Iesus. Illi autem non cognoverunt quid loqueretur eis.

⁷ Dixit ergo eis iterum Iesus: Amen, amen dico vobis, quia ego sum ostium ovium. ⁸ Omnes quot-quot venerunt, fures sunt, et latrones, et non audierunt eos oves. ⁹ Ego sum ostium. Per me si quis introierit, salvabitur: et ingredietur, et egredietur, et pascua inveniet. ¹⁰ Fur non venit nisi ut furetur, et inactet, et perdât. Ego veni ut vitam habeant, et abundantius habeant. ¹¹ Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis. ¹² Mercennarius autem, et qui non est pastor, cuius non sunt oves propriæ, videt lupum venientem, et dimittit oves, et fugit: et lupus ra-

(11) Is 40, 11; Ez 34, 23; 37, 24.

fide illu-
minatur

ab Iudice
mundi

Propo-
nitur

et expo-
nitur

pit, et dispergit oves: ¹³ mercennarius autem fugit, quia mercennarius est, et non pertinet ad eum de ovibus. ¹⁴ Ego sum pastor bonus: et cognosco meas, et cognoscunt me meæ. ¹⁵ Sicut novit me Pater, et ego agnosco Patrem: et animam meam pono pro ovibus meis. ¹⁶ Et alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili: et illas oportet me adducere, et vocem meam audient, et fiet unum ovile, et unus pastor. ¹⁷ Propterea me diligit Pater: quia ego pono animam meam, ut iterum sumam eam. ¹⁸ Nemo tollit eam a me: sed ego pono eam a meipso, et potestatem habeo ponendi eam: et potestatem habeo iterum sumendi eam: Hoc mandatum accepi a Patre meo.

¹⁹ Dissensio iterum facta est inter Iudæos propter sermones hos. ²⁰ Dicebant autem multi ex ipsis: Dæmonium habet, et insanit: quid eum auditis? ²¹ Alii dicebant: Hæc verba non sunt dæmonium habentis: numquid dæmonium potest cæcorum oculos aperire?

VI. A festo encæniorum usque ad iter ultimum, 10, 22—11, 54

1. Acta in encænils, 10, 22—39

²² Facta sunt autem Encænia in Ierosolymis: et hiems erat. ²³ Et ambulabat Iesus in templo, in porticu Salomonis.

²⁴ Circumdederunt ergo eum Iudæi, et dicebant ei: Quousque animam nostram tollis? si tu es Christus, dic nobis palam. ²⁵ Respondit eis Iesus: Loquor vobis, et non creditis. Opera, quæ ego facio in nomine Patris mei, hæc testimonium perhibent de me: ²⁶ sed vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis. ²⁷ Oves meæ vocem meam audiunt: et ego cognosco eas, et sequuntur me: ²⁸ et ego vitam æternam do eis: et non peribunt in æternum, et non rapiet eas quisquam de manu

(15) Mt 11, 27; Lc 10, 22. — (17) Is 53, 7. — (22) 1 Mc 4, 56. 59.

dissenti-
entibus
Iudæis:

Iesus in
templo
docet:

se esse
Messiam
consub-
stantia-
lem Pa-
tri

mea. ²⁹ Pater meus quod dedit mihi, maius omnibus est: et nemo potest rapere de manu Patris mei. ³⁰ Ego, et Pater unum sumus.

³¹ Sustulerunt ergo lapides Iudæi, ut lapidarent eum. ³² Respondit eis Iesus: Multa bona opera ostendi vobis ex Patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis? ³³ Responderunt ei Iudæi: De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia: et quia tu homo cum sis, facis teipsum Deum. ³⁴ Respondit eis Iesus: Nonne scriptum est in lege vestra: quia Ego dixi, dii estis? ³⁵ Si illos dixit deos, ad quos sermo Dei factus est, et non potest solvi scriptura: ³⁶ quem Pater sanctificavit, et misit in mundum, vos dicitis: Quia blasphemias: quia dixi, Filius Dei sum? ³⁷ Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi. ³⁸ Si autem facio: et si mihi non vultis credere, operibus credite, ut cognoscatis, et credatis quia Pater in me est, et ego in Patre.

³⁹ Quærebant ergo eum apprehendere: et exivit de manibus eorum.

2. Iesus cum discipulis in Peræa, 10, 40—42

⁴⁰ Et abiit iterum trans Iordanem in eum locum, ubi erat Ioannes baptizans primum: et mansit illic: ⁴¹ et multi venerunt ad eum, et dicebant: Quia Ioannes quidem signum fecit nullum. ⁴² Omnia autem quæcumque dixit Ioannes de hoc, vera erant. Et multi crediderunt in eum.

3. Resuscitatio Lazari quatrIduani, 11, 1—46

11 ¹ Erat autem quidam languens Lazarus a Bethania, de castello Mariæ, et Marthæ sororis eius. ² (Maria autem erat, quæ unxit Dominum unguento, et extersit pedes eius capillis suis: cuius frater Lazarus infirmabatur.) ³ Miserunt ergo sorores eius ad eum dicentes: Domine, ecce quem amas infirmatur. ⁴ Audiens autem Iesus dixit eis:

(34) Ps 81, 6. — (2) Mt 26, 7; Lc 7, 37; Inf 12, 3.

et hanc assertio-
nem non
esse blas-
phemiam

exit de
manibus
Iudæo-
rum

Multi in
eum
credunt

Lazarus
infirmatur

Infirmetas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei, ut glorificetur Filius Dei per eam. ⁶ Diligebat autem Iesus Martham, et sororem eius Mariam, et Lazarum. ⁶ Ut ergo audivit quia infirmabatur, tunc quidem mansit in eodem loco duobus diebus.

⁷ Deinde post hæc dixit discipulis suis: Eamus in Iudæam iterum. ⁸ Dicunt ei discipuli: Rabbi, nunc quærebant te Iudæi lapidare, et iterum vadis illuc? ⁹ Respondit Iesus: Nonne duodecim sunt horæ diei? Si quis ambulaverit in die, non offendit, quia lucem huius mundi videt: ¹⁰ Si autem ambulaverit in nocte, offendit, quia lux non est in eo. ¹¹ Hæc ait, et post hæc dixit eis: Lazarus amicus noster dormit: sed vado ut a somno excitem eum. ¹² Dixerunt ergo discipuli eius: Domine, si dormit, salvus erit. ¹³ Dixerat autem Iesus de morte eius: illi autem putaverunt quia de dormitione somni diceret. ¹⁴ Tunc ergo Iesus dixit eis manifeste: Lazarus mortuus est: ¹⁵ et gaudeo propter vos, ut credatis, quoniam non eram ibi. Sed eamus ad eum. ¹⁶ Dixit ergo Thomas, qui dicitur Didymus, ad condiscipulos: Eamus et nos, ut moriamur cum eo.

¹⁷ Venit itaque Iesus: et invenit eum quattuor dies iam in monumento habentem. ¹⁸ (Erat autem Bethania iuxta Ierosolimam quasi stadiis quindecim.) ¹⁹ Multi autem ex Iudæis venerant ad Martham, et Mariam, ut consolarentur eas de fratre suo. ²⁰ Martha ergo ut audivit quia Iesus venit, occurrit illi: Maria autem domi sedebat. ²¹ Dixit ergo Martha ad Iesum: Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus: ²² Sed et nunc scio quia quæcumque poposceris a Deo, dabit tibi Deus. ²³ Dicit illi Iesus: Resurget frater tuus. ²⁴ Dicit ei Martha: Scio quia resurget in resurrectione in novissimo die. ²⁵ Dixit ei Iesus: Ego sum resurrectio, et vita: qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet: ²⁶ et omnis, qui vivit, et credit in me, non morietur in æternum. Credis hoc?

(24) Lc 14, 14; Sup 5, 29. — (25) Sup 6, 40.

atque
moritur

Iesus
Martham
consola-
tur

27 Ait illi: Utrique Domine, ego credidi, quia tu es Christus filius Dei vivi, qui in hunc mundum venisti.

28 Et cum hæc dixisset, abiit, et vocavit Mariam sororem suam silentio, dicens: Magister adest, et vocat te. 29 illa ut audivit, surgit cito, et venit ad eum: 30 nondum enim venerat Iesus in castellum: sed erat adhuc in illo loco, ubi occurrerat ei Martha. 31 Iudæi ergo, qui erant cum ea in domo, et consolabantur eam, cum vidissent Mariam quia cito surrexit, et exiit, secuti sunt eam dicentes: Quia vadit ad monumentum, ut ploret ibi. 32 Maria ergo, cum venisset ubi erat Iesus, videns eum, cecidit ad pedes eius, et dicit ei: Domine, si fuisses hic, non esset mortuus frater meus. 33 Iesus ergo, ut vidit eam plorantem, et Iudæos, qui venerant cum ea, plorantes, infremuit spiritu, et turbavit seipsum, 34 et dixit: Ubi posuistis eum? Dicunt ei: Domine, veni, et vide. 35 Et lacrimatus est Iesus. 36 Dixerunt ergo Iudæi: Ecce quomodo amabat eum. 37 Quidam autem ex ipsis dixerunt: Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati, facere ut hic non moreretur?

38 Iesus ergo rursus fremens in semetipso, venit ad monumentum; erat autem spelunca: et lapis superpositus erat ei. 39 Ait Iesus: Tollite lapidem. Dicit ei Martha soror eius, qui mortuus fuerat: Domine, iam fetet, quatrduanus est enim. 40 Dicit ei Iesus: Nonne dixi tibi quoniam si credideris, videbis gloriam Dei? 41 Tulerunt ergo lapidem: Iesus autem elevatis sursum oculis, dixit: Pater gratias ago tibi quoniam audisti me. 42 Ego autem sciebam quia semper me audis, sed propter populum, qui circumstat, dixi: ut credant quia tu me misisti. 43 Hæc cum dixisset, voce magna clamavit: Lazare veni foras. 44 Et statim prodiit qui fuerat mortuus, ligatus pedes, et manus institis, et facies illius sudario erat ligata. Dixit eis Iesus: Solvite eum, et sinite abire.

(37) Sup 9, 6.

Mariam
plorantem
videns
lacrimatur

Lazarum
e monumento
vocat

effectus
immediatus
miraculi

⁴⁵ Multi ergo ex iudæis, qui venerant ad Mariam, et Martham, et viderant quæ fecit Iesus, crediderunt in eum. ⁴⁶ Quidam autem ex ipsis abierunt ad Pharisæos, et dixerunt eis quæ fecit Iesus.

Synedri
consultant

4. Consilium pontificum et pharisæorum, 11, 47—53

⁴⁷ Collegerunt ergo Pontifices et Pharisæi concilium, et dicebant: Quid facimus, quia hic homo multa signa facit? ⁴⁸ Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum: et venient Romani, et tollent nostrum locum, et gentem.

Caiphas
prophetat

⁴⁹ Unus autem ex ipsis Caiphas nomine, cum esset Pontifex anni illius, dixit eis: Vos nescitis quidquam, ⁵⁰ nec cogitatis quia expedit vobis ut unus moriatur homo pro populo, et non tota gens pereat. ⁵¹ Hoc autem a semetipso non dixit: sed cum esset Pontifex anni illius, prophetavit, quod Iesus moriturus erat pro gente, ⁵² et non tantum pro gente, sed ut filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in unum.

mors
Iesu
deciditur

⁵³ Ab illo ergo die cogitaverunt ut interficerent eum.

Iuxta
desertum

5. Iesus cum discipulis in Ephrem, 11, 54

⁵⁴ Iesus ergo iam non in palam ambulabat apud iudæos, sed abiit in regionem iuxta desertum, in civitatem, quæ dicitur Ephrem, et ibi morabatur cum discipulis suis.

**VII. Ab itinere ultimo usque ad passionem;
11, 55—12, 50**

1. Ultimum iter in ierusalem, 11, 55—12, 11

Iesus
Ierosoly-
mis quæ-
ritur

⁵⁵ Proximum autem erat Pascha iudæorum: et ascenderunt multi Ierosolymam de regione ante Pascha, ut sanctificarent se ipsos. ⁵⁶ Quærebant ergo Iesum: et colloquebantur ad invicem, in templo stantes: Quid putatis, quia non venit ad diem

(49) Inf 18, 14.

festum? Dederant autem Pontifices, et Pharisæi mandatum, ut si quis cognoverit ubi sit, indicet, ut apprehendant eum.

12 ¹ Iesus ergo ante sex dies Paschæ venit Bethaniam, ubi Lazarus fuerat mortuus, quem suscitavit Iesus. ² Fecerunt autem ei cenam ibi: et Martha ministrabat, Lazarus vero unus erat ex discumbentibus cum eo. ³ Maria ergo accepit libram unguenti nardi pistici, pretiosi, et unxit pedes Iesu, et extersit pedes eius capillis suis: et domus impleta est ex odore unguenti. ⁴ Dixit ergo unus ex discipulis eius, Iudas Iscariotes, qui erat eum traditurus: ⁵ Quare hoc unguentum non venit trecentis denariis, et datum est egenis? ⁶ Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum, sed quia fur erat, et loculos habens, ea, quæ mittebantur, portabat. ⁷ Dixit ergo Iesus: Sinite illam ut in diem sepulturæ meæ servet illud. ⁸ Pauperes enim semper habetis vobiscum: me autem non semper habetis.

⁹ Cognovit ergo turba multa ex Iudæis quia illic est: et venerunt, non propter Iesum tantum, sed ut Lazarum viderent, quem suscitavit a mortuis. ¹⁰ Cogitaverunt autem principes sacerdotum ut et Lazarum interficerent: ¹¹ quia multi propter illum abibant ex Iudæis, et credebant in Iesum.

2. Triumphalis introitus in Ierusalem, 12, 12—19

¹² In crastinum autem turba multa, quæ venerat ad diem festum, cum audissent quia venit Iesus Ierosolymam: ¹³ acceperunt ramos palmarum, et processerunt obviam ei, et clamabant:

Hosanna, benedictus, qui venit in nomine Domini, Rex Israel.

¹⁴ Et invenit Iesus asellum, et sedit super eum, sicut scriptum est:

¹⁵ Noli timere filia Sion: ecce rex tuus venit sedens super pullum asinæ.

(1) Mt 26, 6; Mc 14, 3. — (14) Zach 9, 9; Mt 21, 7; Mc 11, 7; Lc 19, 35.

Bethania
a Maria
ungitur

et a mul-
tis visita-
tur

Trium-
phal

in asello
sedens

16 Hæc non cognoverunt discipuli eius primum: sed quando glorificatus est Iesus, tunc recordati sunt quia hæc erant scripta de eo: et hæc fecerunt ei.

pharisæis concursum populi lugentibus

17 Testimonium ergo perhibebat turba, quæ erat cum eo quando Lazarum vocavit de monumento, et suscitavit eum a mortuis. 18 Propterea et obviam venit ei turba: quia audierunt eum fecisse hoc signum. 19 Pharisei ergo dixerunt ad semetipsos: Videtis quia nihil proficimus? ecce mundus totus post eum abiit.

3. Finis magisterii publici, 12, 20—50

Gentiles volunt Iesum videre

20 Erant autem quidam Gentiles ex his, qui ascenderant ut adorarent in die festo. 21 Hi ergo accesserunt ad Philippum, qui erat a Bethsaida Galilææ, et rogabant eum, dicentes: Domine, volumus Iesum videre. 22 Venit Philippus, et dicit Andreæ: Andreas rursus, et Philippus dixerunt Iesu.

Iesus loquitur de sua et discipulorum glorificatione

23 Iesus autem respondit eis, dicens: Venit hora, ut clarificetur Filius hominis. 24 Amen, amen dico vobis, nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, 25 ipsum solum manet; si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Qui amat animam suam, perdet eam: et qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. 26 Si quis mihi ministrat, me sequatur: et ubi sum ego, illic et minister meus erit. Si quis mihi ministraverit, honorificabit eum Pater meus.

de nominis Dei clarificatione

27 Nunc anima mea turbata est. Et quid dicam? Pater, salvifica me ex hac hora. Sed propterea veni in horam hanc. 28 Pater, clarifica nomen tuum. Venit ergo vox de cælo: Et clarificavi, et iterum clarificabo. 29 Turba ergo, quæ stabat, et audierat, dicebat tonitruum esse factum. Alii dicebant: Angelus ei locutus est. 30 Respondit Iesus, et dixit: Non propter me hæc vox venit, sed propter vos.

(25) Mt 10, 39; 16, 25; Mc 8, 35; Lc 9, 24; 17, 33.

³¹ Nunc iudicium est mundi: nunc princeps huius mundi eicietur foras. ³² Et ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum. ³³ (Hoc autem dicebat, significans qua morte esset moriturus.) ³⁴ Respondit ei turba: Nos audivimus ex lege, quia Christus manet in æternum: et quomodo tu dicis, Oportet exaltari Filium hominis? Quis est iste Filius hominis? ³⁵ Dixit ergo eis Iesus: Adhuc modicum lumen in vobis est. Ambulate dum lucem habetis, ut non vos tenebræ comprehendant: et qui ambulat in tenebris, nescit quo vadat. ³⁶ Dum lucem habetis, credite in lucem, ut filii lucis sitis.

Hæc locutus est Iesus: et abiit, et abscondit se ab eis.

³⁷ Cum autem tanta signa fecisset coram eis, non credebant in eum: ³⁸ ut sermo Isaïæ prophætæ impleretur, quem dixit:

Domine, quis credidit auditui nostro? et brachium Domini cui revelatum est?

³⁹ Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Isaïas:

⁴⁰ Excæcavit oculos eorum, et Induravit cor eorum:

ut non videant oculis, et non intelligant corde, et convertantur, et sanem eos.

⁴¹ Hæc dixit Isaïas, quando vidit gloriam eius, et locutus est de eo. ⁴² Verumtamen et ex principibus multi crediderunt in eum: sed propter Pharisæos non confitebantur, ut e synagoga non eicerentur. ⁴³ Dillexerunt enim gloriam hominum magis, quam gloriam Dei.

⁴⁴ Iesus autem clamavit, et dixit: Qui credit in me, non credit in me, sed in eum, qui misit me. ⁴⁵ Et qui videt me, videt eum, qui misit me. ⁴⁶ Ego lux in mundum veni: ut omnis, qui credit in me, in tenebris non inaneat. ⁴⁷ Et si quis audierit verba mea, et non custodierit: ego non iudico eum;

(34) Ps 109, 4; 116, 2; Is 40, 8; Ez 37, 25. —
(38) Is 53, 1; Rom 10, 16. — (40) Is 6, 9; Mt 13, 14;
Mc 4, 12; Lc 8, 10; Act 28, 26; Rom 11, 8.

de morte
sua im-
midenti

abscondit
se

evangel-
ista incre-
dulitatem
Iudæo-
rum ex-
ponit

et doctri-
nam Iesu
breviter
complec-
titur

non enim veni ut iudicem mundum, sed ut salvificem mundum. ⁴⁸ Qui spernit me, et non accipit verba mea: habet qui iudicet eum. Sermo, quem locutus sum, ille iudicabit eum in novissimo die. ⁴⁹ Quia ego ex me ipso non sum locutus, sed qui misit me Pater, ipse mihi mandatum dedit quid dicam, et quid loquar. ⁵⁰ Et scio quia mandatum eius vita æterna est. Quæ ergo ego loquor, sicut dixit mihi Pater, sic loquor.

PARS SECUNDA

Sacerdotium Salvatoris mundi, 13, 1—19, 42

I. Iesus inter discipulos suos, 13, 1—17, 26

1. Lotio pedum, 13, 1—38

13 ¹ Ante diem festum Paschæ, sciens Iesus quia venit hora eius ut transeat ex hoc mundo ad Patrem: cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos. ² Et: cena facta, cum diabolus iam misisset in cor ut traderet eum Iudas Simonis Iscariotæ: ³ sciens quia omnia dedit ei Pater in manus, et quia a Deo exivit, et ad Deum vadit: ⁴ surgit a cena, et ponit vestimenta sua: et cum accepisset linteum, præcinxit se. ⁵ Deinde mittit aquam in pelvim, et cœpit lavare pedes discipulorum, et extergere linteo, quo erat præcinctus. ⁶ Venit ergo ad Simonem Petrum. Et dicit ei Petrus: Domine, tu mihi lavas pedes? ⁷ Respondit Iesus, et dixit ei: Quod ego facio, tu nescis modo, scies autem postea. ⁸ Dicit ei Petrus: Non lavabis mihi pedes in æternum. Respondit ei Iesus: Si non lavero te, non habebis partem mecum. ⁹ Dicit ei Simon Petrus: Domine, non tantum pedes meos, sed et manus, et caput. ¹⁰ Dicit ei Iesus: Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus. Et vos mundi estis, sed non omnes. ¹¹ Sciebat enim quisnam esset

(48) Mc 16, 16. — (1) Mt 26, 2; Mc 14, 1; Lc 22, 1.

Domnus
pedes
discipu-
lorum la-
vat

qui traderet eum: propterea dixit: Non estis mundi omnes.

¹² Postquam ergo lavit pedes eorum, et accepit vestimenta sua: cum recubisset iterum, dixit eis: Scitis quid fecerim vobis? ¹³ Vos vocatis me Magister, et Domine: et bene dicitis: sum etenim.

¹⁴ Si ergo ego lavi pedes vestros, Dominus, et Magister: et vos debetis alter alterius lavare pedes.

¹⁵ Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita et vos faciatis. ¹⁶ Amen, amen dico vobis: Non est servus maior Domino suo: neque apostolus maior est eo, qui misit illum.

¹⁷ Si hæc scitis, beati eritis si feceritis ea. ¹⁸ Non de omnibus vobis dico: ego scio quos elegerim: sed ut adimpleatur Scriptura: Qui manducat mecum panem, levabit contra me calcaneum suum.

¹⁹ Amodo dico vobis, priusquam fiat: ut cum factum fuerit, credatis, quia ego sum. ²⁰ Amen, amen dico vobis: Qui accipit si quem misero, me accipit: qui autem me accipit, accipit eum, qui me misit.

²¹ Cum hæc dixisset Iesus, turbatus est spiritu: et protestatus est, et dixit: Amen, amen dico vobis: Quia unus ex vobis tradet me. ²² Aspici-

bant ergo ad invicem discipuli, hæsitantes de quo diceret. ²³ Erat ergo recumbens unus ex discipulis eius in sinu Iesu, quem diligebat Iesus. ²⁴ In-

nuit ergo huic Simon Petrus: et dixit ei: Quis est, de quo dicit? ²⁵ Itaque cum recubisset ille supra pectus Iesu, dicit ei: Domine quis est? ²⁶ Respon-

dit Iesus: Ille est, cui ego intinctum panem porrexero. Et cum intinxisset panem, dedit Iudæ Simonis Iscariotæ. ²⁷ Et post buccellam, introivit in eum satanas. Et dixit ei Iesus: Quod facis, fac citius. ²⁸ Hoc autem nemo scivit discumbentium ad quid dixerit ei. ²⁹ Quidam enim putabant, quia

loculos habebat Iudas, quod dixisset ei Iesus: Ene

exem-
plum da-
tum de-
clarat

prodito-
rem si-
gnificat

(16) Mt 10, 24; Lc 6, 40; Inf 15, 20. — (18) Ps 40, 10; — (20) Mt 10, 40; Lc 10, 16. — (21) Mt 26, 21. Mc 14, 18; Lc 22, 21.

ea, quæ opus sunt nobis ad diem festum: aut egenis ut aliquid daret. ³⁰ Cum ergo accepisset ille buccellam, exiit continuo. Erat autem nox.

manda-
tum no-
vum dat

³¹ Cum ergo exisset, dixit Iesus: Nunc clarificatus est filius hominis: et Deus clarificatus est in eo. ³² Si Deus clarificatus est in eo, et Deus clarificabit eum in semetipso: et continuo clarificabit eum. ³³ Filioli, adhuc modicum vobiscum sum. Quæretis me: et sicut dixi Iudæis: Quo ego vado, vos non potestis venire: et vobis dico modo. ³⁴ Mandatum novum do vobis: Ut diligatis invicem, sicut dilexi vos, ut et vos diligatis invicem. ³⁵ In hoc cognoscent omnes quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem.

negatio-
nem Pe-
tri præ-
dicit

³⁶ Dicit ei Simon Petrus: Domine, quo vadis? Respondit Iesus: Quo ego vado, non potes me modo sequi: sequeris autem postea. ³⁷ Dicit ei Petrus: Quare non possum te sequi modo? animam meam pro te ponam. ³⁸ Respondit ei Iesus: Animam tuam pro me pones? Amen, amen dico tibi: non cantabit gallus, donec ter me neges.

2. Ultimi sermones Domini, 14, 1—16, 33

Consola-
tur disci-
pulos, his
locum pa-
raturus

14 ¹ Non turbetur cor vestrum. Creditis in Deum, et in me credite. ² In domo Patris mei mansiones multæ sunt. Si quo minus dixissem vobis: Quia vado parare vobis locum. ³ Et si abiero, et præparavero vobis locum: iterum venio, et accipiam vos ad meipsum, ut ubi sum ego, et vos sitis. ⁴ Et quo ego vado scitis, et viam scitis. ⁵ Dicit ei Thomas: Domine, nescimus quo vadis: et quo modo possumus viam scire? ⁶ Dicit ei Iesus: Ego sum via, et veritas, et vita. Nemo venit ad Patrem, nisi per me. ⁷ Si cognovissetis me, et Patrem meum utique cognovissetis: et amodo cognoscetis eum, et vidistis eum. ⁸ Dicit ei Philippus: Domine, ostende nobis Patrem, et sufficit

(33) Sup 7, 34. — (34) Lv 19, 18; Mt 22, 39; Inf 15, 12. — (38) Mt 26, 34; Mc 14, 30; Lc 22, 34.

nobis. ⁹ Dicit ei Iesus: Tanto tempore vobiscum sum: et non cognovistis me? Philippe, qui videt me, videt et Patrem. Quomodo tu dicis: Ostende nobis Patrem? ¹⁰ Non creditis quia ego in Patre, et Pater in me est? Verba, quæ ego loquor vobis, a me ipso non loquor. Pater autem in me manens, ipse facit opera. ¹¹ Non creditis quia ego in Patre, et Pater in me est? ¹² Alioquin propter opera ipsa credite.

Amen, amen dico vobis, qui credit in me, opera, quæ ego facio, et ipse faciet, et maiora horum faciet: quia ego ad Patrem vado. ¹³ Et quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam: ut glorificetur Pater in Filio. ¹⁴ Si quid petieritis me in nomine meo, hoc faciam.

¹⁵ Si diligitis me: mandata mea servate. ¹⁶ Et ego rogabo Patrem, et alium paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum; ¹⁷ Spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere, quia non videt eum, nec scit eum. Vos autem cognoscetis eum: quia apud vos manebit, et in vobis erit. ¹⁸ Non relinquam vos orphanos: veniam ad vos. ¹⁹ Adhuc modicum: et mundus me iam non videt. Vos autem videtis me: quia ego vivo, et vos vivetis. ²⁰ In illo die vos cognoscetis quia ego sum in Patre meo, et vos in me, et ego in vobis. ²¹ Qui habet mandata mea, et servat ea: ille est, qui diligit me. Qui autem diligit me, diligitur a Patre meo: et ego diligam eum, et manifestabo ei meipsum. ²² Dicit ei Iudas, non ille Iscariotes: Domine, quid factum est, quia manifestaturus es nobis teipsum, et non mundo? ²³ Respondit Iesus, et dixit ei: Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus: ²⁴ qui non diligit me, sermones meos non servat. Et sermonem, quem audistis, non est meus: sed eius, qui misit me, Patris.

eos exau-
diturus

is para-
clitum
missurus

(13) Mt 7, 7; 21, 22; Mc 11, 24; Inf 16, 23.

et pacem
relin-
quens

²⁵ Hæc locutus sum vobis apud vos manens. ²⁶ Paraclitus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, et suggeret vobis omnia, quæcumque dixerò vobis. ²⁷ Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis. Non turbetur cor vestrum, neque formidet. ²⁸ Audistis quia ego dixi vobis: Vado, et venio ad vos. Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad Patrem: quia Pater maior me est. ²⁹ Et nunc dixi vobis prius quam fiat: ut cum factum fuerit, credatis. ³⁰ Iam non multa loquar vobiscum. Venit enim princeps mundi huius, et in me non habet quidquam. ³¹ Sed ut cognoscat mundus quia diligo Patrem, et sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio. Surgite, eamus hinc.

hortatur
discipu-
los, ut
velut pal-
mites in
se vite
maneant

15 ¹ Ego sum vitis vera: et Pater meus agricola est. ² Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum: et omnem, qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat. ³ Iam vos mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis. ⁴ Manete in me: et ego in vobis. Sicut palmes non potest ferre fructum a semetipso, nisi manserit in vite: sic nec vos, nisi in me manseritis. ⁵ Ego sum vitis, vos palmites: qui manet in me, et ego in eo, hic fert fructum multum: quia sine me nihil potestis facere. ⁶ Si quis in me non manserit: mittetur foras sicut palmes, et arescet, et colligent eum, et in ignem mittent, et ardet. ⁷ Si manseritis in me, et verba mea in vobis manserint: quodcumque volueritis petitis, et fiet vobis. ⁸ In hoc clarificatus est Pater meus, ut fructum plurimum afferatis, et efficiamini mei discipuli. ⁹ Sicut dilexit me Pater, et ego dilexi vos. Manete in dilectione mea. ¹⁰ Si præcepta mea servaveritis, manebitis in dilectione mea, sicut et ego Patris mei præcepta servavi, et maneo in eius dilectione. ¹¹ Hæc locutus sum vobis: ut

(31) Act 2, 23. — (3) Sup 13, 10.

gaudium meum in vobis sit, et gaudium vestrum impleatur.

¹² Hoc est præceptum meum ut diligatis invicem, sicut dilexi vos. ¹³ Maiorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis. ¹⁴ Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio vobis. ¹⁵ Iam non dicam vos servos: quia servus nescit quid faciat dominus eius. Vos autem dixi amicos: quia omnia quæcumque audivi a Patre meo, nota feci vobis. ¹⁶ Non vos me elegistis: sed ego eleghi vos, et posui vos ut eatis, et fructum afferatis: et fructus vester maneat: ut quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis. ¹⁷ Hæc mando vobis, ut diligatis invicem.

¹⁸ Si mundus vos odit: scitote quia me priorem vobis odio habuit. ¹⁹ Si de mundo fulsetis: mundus quod suum erat diligeret: quia vero de mundo non estis, sed ego eleghi vos de mundo, propterea odit vos mundus. ²⁰ Mementote sermonis mei, quem ego dixi vobis: Non est servus maior domino suo. Si me persecuti sunt, et vos persequentur: si sermonem meum servaverunt, et vestrum servabunt. ²¹ Sed hæc omnia facient vobis propter nomen meum; quia nesciunt eum, qui misit me. ²² Si non venissem, et locutus fuisset eis, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo. ²³ Qui me odit: et Patrem meum odit. ²⁴ Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent: nunc autem et viderunt, et oderunt et me, et Patrem meum. ²⁵ Sed ut adimpleatur sermo, qui in lege eorum scriptus est: Quia odio habuerunt me gratis. ²⁶ Cum autem venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis a Patre, spiritum veritatis, qui a Patre procedit, ille testimonium

Invicem
diligant

odium
mundi
perferant

(12) Sup 13, 34; Eph 5, 2; 1 Thes 4, 9. — (16) Mt 28, 19. — (17) 1 Io 3, 11; 4, 7. — (20) Mt 10, 24; Sup 13, 16. — Mt 24, 9. — (25) Ps 24, 19. — (26) Lc 24, 49.

promittit
discipulis
vic. oriam
de mun-
do eos
perse-
quente

perhibebit de me: ²⁷ et vos testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis.

16 ¹ Hæc locutus sum vobis, ut non scandalizemini. ² Absque synagogis facient vos: sed venit hora; ut omnis, qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo. ³ Et hæc facient vobis, quia non noverunt Patrem, neque me. ⁴ Sed hæc locutus sum vobis: ut cum venerit hora eorum reminiscamini, quia ego dixi vobis. ⁵ Hæc autem vobis ab initio non dixi, quia vobiscum eram: Et nunc vado ad eum, qui misit me; et nemo ex vobis interrogat me, Quo vadis? ⁶ Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum. ⁷ Sed ego veritatem dico vobis: expedit vobis ut ego vadam: si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos: si autem abiero, mittam eum ad vos. ⁸ Et cum venerit ille, arguet mundum de peccato, et de iustitia, et de iudicio. ⁹ De peccato quidem: quia non crediderunt in me: ¹⁰ de iustitia vero: quia ad Patrem vado: et iam non videbitis me: ¹¹ De iudicio autem: quia princeps huius mundi iam iudicatus est. ¹² Adhuc multa habeo vobis dicere: sed non potestis portare modo. ¹³ Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Non enim loquetur a semetipso: sed quæcumque audiet loquetur, et quæ ventura sunt annuntiabit vobis. ¹⁴ Ille me clarificabit: quia de meo accipiet, et annuntiabit vobis. ¹⁵ Omnia quæcumque habet Pater, mea sunt. Propterea dixi: quia de meo accipiet, et annuntiabit vobis.

iteratam
suam
visionem

¹⁶ Modicum, et iam non videbitis me: et iterum modicum, et videbitis me: quia vado ad Patrem. ¹⁷ Dixerunt ergo ex discipulis eius ad invicem: Quid est hoc, quod dicit nobis: Modicum, et non videbitis me: et iterum modicum, et videbitis me, et quia vado ad Patrem? ¹⁸ Dicebant ergo: Quid est hoc, quod dicit, Modicum? nescimus quid loquitur. ¹⁹ Cognovit autem Iesus, quia volebant eum interrogare, et dixit eis: De hoc quæritis inter vos quia dixi, Modicum, et non videbitis me: et

iterum modicum, et videbitis me. ²⁰ Amen, amen dico vobis: quia plorabitis, et flebitis vos, mundus autem gaudebit: vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. ²¹ Mulier cum parit, tristitiam habet, quia venit hora eius: cum autem pepererit puerum, iam non meminit pressuræ propter gaudium: quia natus est homo in mundum. ²² Et vos igitur nunc quidem tristitiam habetis, iterum autem videbo vos, et gaudebit cor vestrum: et gaudium vestrum nemo tollet a vobis. ²³ Et in illo die me non rogabitis quidquam. Amen, amen dico vobis: siquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. ²⁴ Usque modo non petistis quidquam in nomine meo: Petite, et accipietis, ut gaudium vestrum sit plenum.

²⁵ Hæc in proverbiiis locutus sum vobis. Venit hora cum iam non in proverbiiis loquar vobis, sed palam de Patre annuntiabo vobis. ²⁶ In illo die in nomine meo petetis: et non dico vobis quia ego rogabo Patrem de vobis: ²⁷ Ipse enim Pater amat vos, quia vos me amastis, et credidistis, quia ego a Deo exivi. ²⁸ Exivi a Patre, et veni in mundum: iterum relinquo mundum, et vado ad Patrem. ²⁹ Dicunt ei discipuli eius: Ecce nunc palam loqueris, et proverbium nullum dicis. ³⁰ Nunc scimus quia scis omnia, et non opus est tibi ut quis te interroget: in hoc credimus quia a Deo existi. ³¹ Respondit eis Iesus: Modo creditis? ³² Ecce venit hora, et iam venit, ut dispergamini unusquisque in propria, et me solum relinquantis: et non sum solus, quia Pater mecum est. ³³ Hæc locutus sum vobis, ut in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis: sed confidite, ego vici mundum.

3. Precatio summi sacerdotis, 17, 1—26

17 ¹ Hæc locutus est Iesus: et sublevatis oculis in cælum, dixit: Pater venit hora, clarifica

(23) Mt 7, 7; 21, 22; Mc 11, 24; Lc 11, 9; Sup 14, 13; Iac 1, 5. — (32) Mt 26, 31; Mc 14, 27.

et apertam annuntiationem

Precatur pro se

filium tuum, ut filius tuus clarificet te: ² Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, ut omne, quod dedisti ei, det eis vitam æternam. ³ Hæc est autem vita æterna: Ut cognoscant te, solum Deum verum, et quem misisti Iesum Christum. ⁴ Ego te clarificavi super terram: opus consummavi, quod dedisti mihi ut faciam: ⁵ et nunc clarifica me tu Pater apud te ipsum, claritate, quam habui prius, quam mundus esset, apud te. ⁶ Manifestavi nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi de mundo: Tui erant, et mihi eos dedisti: et sermonem tuum servaverunt. ⁷ Nunc cognoverunt quia omnia, quæ dedisti mihi, abs te sunt: ⁸ quia verba, quæ dedisti mihi, dedi eis: et ipsi acceperunt, et cognoverunt vere quia a te exivi, et crediderunt quia tu me misisti.

pro
discipulis

⁹ Ego pro eis rogo: Non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi: quia tui sunt: ¹⁰ et mea omnia tua sunt, et tua mea sunt: et clarificatus sum in eis: ¹¹ Et iam non sum in mundo, et hi in mundo sunt, et ego ad te venio. Pater sancte, conserva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi: ut sint unum, sicut et nos. ¹² Cum essem cum eis, ego servabam eos in nomine tuo. Quos dedisti mihi, custodivi: et nemo ex eis periit, nisi filius perditionis, ut Scriptura impleatur. ¹³ Nunc autem ad te venio: et hæc loquor in mundo, ut habeant gaudium meum impletum in semetipsis. ¹⁴ Ego dedi eis sermonem tuum, et mundus eos odio habuit, quia non sunt de mundo, sicut et ego non sum de mundo. ¹⁵ Non rogo ut tollas eos de mundo, sed ut serves eos a malo. ¹⁶ De mundo non sunt, sicut et ego non sum de mundo. ¹⁷ Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veritas est. ¹⁸ Sicut tu me misisti in mundum, et ego misi eos in mundum. ¹⁹ Et pro eis ego sanctifico meipsum: ut sint et ipsi sanctificati in veritate.

pro omni-
bus cre-
dentibus

²⁰ Non pro eis autem rogo tantum, sed et pro eis, qui credituri sunt per verbum eorum in me:

(2) Mt 28, 18. — (12) Inf 18, 9. — Ps 108, 8.

²¹ ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, et ego in te, ut et ipsi in nobis unum sint: ut credat mundus, quia tu me misisti. ²² Et ego claritatem, quam dedisti mihi, dedi eis: ut sint unum, sicut et nos unum sumus. ²³ Ego in eis, et tu in me: ut sint consummati in unum: et cognoscat mundus quia tu me misisti, et dilexisti eos, sicut et me dilexisti. ²⁴ Pater, quos dedisti mihi, volo ut ubi sum ego, et illi sint mecum: ut videant claritatem meam, quam dedisti mihi: quia dilexisti me ante constitutionem mundi. ²⁵ Pater iuste, mundus te non cognovit. Ego autem te cognovi: et hi cognoverunt, quia tu me misisti. ²⁶ Et notum feci eis nomen tuum, et notum faciam: ut dilectio, qua dilexisti me, in ipsis sit, et ego in ipsis.

II. Iesus ante synedros, 18, 1—28

1. In horto comprehenditur, 18, 1—12

18 ¹ Hæc cum dixisset Iesus, egressus est cum discipulis suis trans torrentem Cedron, ubi erat hortus, in quem introivit ipse, et discipuli eius. ² Sciebat autem et Iudas, qui tradebat eum, locum: quia frequenter Iesus convenerat illuc cum discipulis suis.

³ Iudas ergo cum accepisset cohortem, et a Pontificibus, et Pharisæis ministros, venit illuc cum laternis, et facibus, et armis.

⁴ Iesus itaque sciens omnia, quæ ventura erant super eum, processit, et dixit eis: Quem quæritis?

⁵ Responderunt ei: Iesum Nazarenum. Dicit eis Iesus: Ego sum. Stabat autem et Iudas, qui tradebat eum, cum ipsis. ⁶ Ut ergo dixit eis: Ego sum: abierunt retrorsum, et ceciderunt in terram.

⁷ Iterum ergo interrogavit eos: Quem quæritis? Illi autem dixerunt: Iesum Nazarenum. ⁸ Respondit Iesus: Dixi vobis, quia ego sum: si ergo me quæritis, sinite hos abire. ⁹ Ut impleretur sermo,

(1) 2 Sm 15, 23; Mt 26, 36; Mc 14, 32; Lc 22, 39. —

(3) Mt 26, 47; Mc 14, 43; Lc 22, 47.

In horto sibi notum

Iudas turbam deducit

Iesus turbam interrogat

quem dixit: Quia quos dedisti mihi, non perdidisti ex eis quemquam.

a Petro
defenditur

¹⁰ Simon ergo Petrus habens gladium eduxit eum: et percussit pontificis servum: et abscidit auriculam eius dexteram. Erat autem nomen servo Malchus. ¹¹ Dixit ergo Iesus Petro: Mitte gladium tuum in vaginam. Calicem, quem dedit mihi Pater, non bibam illum?

a turba
ligatur

¹² Cohors ergo, et tribunus, et ministri Iudæorum comprehenderunt Iesum, et ligaverunt eum:

2. Annæ pontifici sistitur et a Petro semel negatur, 18, 13—23

Iesus ad
Annam
ducitur

¹³ Et adduxerunt eum ad Annam primum, erat enim socer Caiphæ, qui erat pontifex anni illius. ¹⁴ Erat autem Caiphæ, qui consilium dederat Iudæis: Quia expedit, unum hominem mori pro populo.

a Petro
introducitur

¹⁵ Sequebatur autem Iesum Simon Petrus, et alius discipulus. Discipulus autem ille erat notus pontifici, et introivit cum Iesu in atrium pontificis. ¹⁶ Petrus autem stabat ad ostium foris. Exiit ergo discipulus alius, qui erat notus pontifici, et dixit ostiariæ: et introduxit Petrum.

primum
negatur

¹⁷ Dicit ergo Petro ancilla ostiariæ: Numquid et tu ex discipulis es hominis istius? Dicit ille: Non sum. ¹⁸ Stabant autem servi, et ministri ad prunas: quia frigus erat, et calefaciebant se: erat autem cum eis et Petrus stans, et calefaciens se.

a pontifice
interrogatur

¹⁹ Pontifex ergo interrogavit Iesum de discipulis suis, et de doctrina eius. ²⁰ Respondit ei Iesus: Ego palam locutus sum mundo: ego semper docui in synagoga, et in templo, quo omnes Iudæi conveniunt: et in occulto locutus sum nihil. ²¹ Quid me interrogas? interroga eos, qui audierunt quid locutus sim ipsis: ecce hi sciunt quæ dixerim ego.

a ministro
cæstris
dicitur

²² Hæc autem cum dixisset, unus assistens ministrorum dedit alapam Iesu, dicens: Sic respondes

(9) Sup 17, 12. — (13) Lc 3, 2. — (14) Sup 11, 49. — (16) Mt 26, 58; Mc 14, 54; Lc 22, 55.

pontifici? ²³ Respondit ei Iesus: Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo: si autem bene, quid me cædis?

3. A Petro bis negatur et a Caipha præsi traditur,
18, 24—28

²⁴ Et misit eum Annas ligatum ad Caipham pontificem.

²⁵ Erat autem Simon Petrus stans, et calcfaciens se. Dixerunt ergo ei: Numquid et tu ex discipulis eius es? Negavit ille, et dixit: Non sum.

²⁶ Dicit ei unus ex servis pontificis, cognatus eius, cuius abscidit Petrus auriculam: Nonne ego te vidi in horto cum illo? ²⁷ Iterum ergo negavit Petrus: et statim gallus cantavit.

²⁸ Adducunt ergo Iesum a Caipha in prætorium. Erat autem mane: et ipsi non introierunt in prætorium, ut non contaminarentur, sed ut manduca- rent Pascha.

III. Iesus ante Pilatum, 18, 29—19, 16

1. Prima Inquisitio, 18, 29—38

²⁹ Exivit ergo Pilatus ad eos foras, et dixit: Quam accusationem affertis adversus hominem hunc? ³⁰ Responderunt, et dixerunt ei: Si non esset hic malefactor, non tibi tradissemus eum.

³¹ Dixit ergo eis Pilatus: Accipite eum vos, et secundum legem vestram iudicâte eum. Dixerunt ergo ei Iudæi: Nobis non licet interficere quemquam. ³² Ut sermo Iesu impleretur, quem dixit, significans qua morte esset moriturus.

³³ Introivit ergo iterum in prætorium Pilatus, et vocavit Iesum, et dixit ei: Tu es rex Iudæorum? ³⁴ Respondit Iesus: A temetipso hoc dicis, an alii dixerunt tibi de me? ³⁵ Respondit Pilatus:

(24) Mt 26, 57; Mc 14, 53; Lc 22, 54. — (25) Mt 26, 69; Mc 14, 67; Lc 22, 56. — (28) Mt 27, 2; Mc 15, 1; Lc 23, 1. — Act 10, 28; 11, 3. — (32) Mt 20, 19. — (33) Mt 27, 11; Mc 15, 2; Lc 23, 3.

Apud
Caipham
iterum

ac
tertium
a Petro
negatur

morti de-
stinatur

Præses
cum po-
pulo agit

in regem
Iudæo-
rum in-
quirit

Numquid ego Iudæus sum? Gens tua, et pontifices tradiderunt te mihi: quid fecisti? ³⁶ Respondit Iesus: Regnum meum non est de hoc mundo. Si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei utique decertarent ut non traderer Iudæis: nunc autem regnum meum non est hinc. ³⁷ Dixit itaque ei Pilatus: Ergo rex es tu? Respondit Iesus: Tu dicis quia rex sum ego. Ego in hoc natus sum, et ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati: omnis, qui est ex veritate, audit vocem meam. ³⁸ Dicit ei Pilatus: Quid est veritas?

eum innocentem declarat

Et cum hoc dixisset, iterum exivit ad Iudæos, et dicit eis: Ego nullam invenio in eo causam.

2. Altera inquisitio, 18, 39—40 (cf. Lc 23, 13—24)

Populus missionem Barabbæ petit

³⁹ Est autem consuetudo vobis ut unum dimittam vobis in Pascha: vultis ergo dimittam vobis regem Iudæorum? ⁴⁰ Clamaverunt ergo rursus omnes, dicentes: Non hunc, sed Barabbam. Erat autem Barabbas latro.

3. Flagellatio et coronatio, 19, 1—3

Iesus flagellatur

19 ¹ Tunc ergo apprehendit Pilatus Iesum, et flagellavit.

spinis coronatur et illuditur

² Et milites plectentes coronam de spinis, imposuerunt capiti eius: et veste purpurea circumdederunt eum. ³ Et veniebant ad eum, et dicebant: Ave rex Iudæorum: et dabant ei alapas.

4. Tertia inquisitio, 19, 4—16

Pilatus populo coronatum et illum ostendit

⁴ Exivit ergo iterum Pilatus foras, et dicit eis: Ecce adduco vobis eum foras, ut cognoscatis quia nullam invenio in eo causam. (⁵ Exivit ergo Iesus portans coronam spineam, et purpureum vestimentum:) Et dicit eis: Ecce homo. ⁶ Cum ergo vidissent eum Pontifices, et ministri, clamabant, di-

(39) Mt 27, 15; Mc 15, 6; Lc 23, 17. — (2) Mt 27, 27; Mc 15, 16.

centes: Crucifige, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Accipite eum vos, et crucifigite: ego enim non inuenio in eo causam. ⁷ Responderunt ei Iudæi: Nos legem habemus, et secundum legem debet mori, quia filium Dei se fecit.

⁸ Cum ergo audisset. Pilatus hunc sermonem, magis timuit. ⁹ Et ingressus est prætorium iterum: et dixit ad Iesum: Unde es tu? Iesus autem responsum non dedit ei. ¹⁰ Dicit ergo ei Pilatus: Mihi non loqueris? nescis quia potestatem habeo crucifigere te, et potestatem habeo dimittere te? ¹¹ Respondit Iesus: Non haberes potestatem aduersum me ullam, nisi tibi datum esset desuper. Propterea qui me tradidit tibi, maius peccatum habet.

¹² Et exinde quærebat Pilatus dimittere eum. Iudæi autem clamabant dicentes: Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris; omnis enim, qui se regem facit, contradicit Cæsari.

¹³ Pilatus autem cum audisset hos sermones, adduxit foras Iesum: et sedit pro tribunali, in loco, qui dicitur Lithostrotos, Hebraice autem Gabbatha. ¹⁴ Erat autem pasceve Paschæ, hora quasi sexta, et dicit Iudæis: Ecce rex vester. ¹⁵ Illi autem clamabant: Tolle, tolle, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Regem vestrum crucifigam? Responderunt Pontifices: Non habemus Regem, nisi Cæsarem. ¹⁶ Tunc ergo tradidit eis illum ut crucifigeretur. Susceperunt autem Iesum, et eduxerunt.

IV. Iesus pœnam crucis luens, 19, 17—37

¹⁷ Et baiulans sibi crucem exiit in eum, qui dicitur Calvariæ, locum, Hebraice autem Golgotha:

¹⁸ ubi crucifixerunt eum, et cum eo alios duos hinc, et hinc, medium autem Iesum. ¹⁹ Scripsit autem et titulum Pilatus: et posuit super crucem. Erat autem scriptum: Iesus Nazarenus, Rex Iudæorum.

(17) Mt 27, 33; Mc 15, 22; Lc 23, 33.

Iesum
audiens
magis li-
met

eum di-
mittere
vult

landem
crucifi-
gendum
tradit

Crucem
baiulans
rex Iu-
dæorum
inter
latrones

titulus
non
mutatus

divisio
vesti-
mento-
rum

Iesu te-
stamen-
tum

stis

mors
mirabilis
apertio
lateris

²⁰ Hunc ergo titulum multi Iudæorum legerunt: quia prope civitatem erat locus, ubi crucifixus est Iesus: Et erat scriptum Hebraice, Græce, et Latine. ²¹ Dicebant ergo Pilato Pontifices Iudæorum: Noli scribere, Rex Iudæorum: sed quia ipse dixit: Rex sum Iudæorum. ²² Respondit Pilatus: Quod scripsi, scripsi.

²³ Milites ergo cum crucifixissent eum, acceperunt vestimenta eius (et fecerunt quattuor partes: unicuique militi partem), et tunicam. Erat autem tunica inconsutilis, desuper contexta per totum. ²⁴ Dixerunt ergo ad invicem: Non scindamus eam, sed sortiamur de illa cuius sit. Ut Scriptura impletur, dicens: Partiti sunt vestimenta mea sibi: et in vestem meam miserunt sortem. Et milites quidem hæc fecerunt.

²⁵ Stabant autem iuxta crucem Iesu mater eius, et soror matris eius, Maria Cleophæ, et Maria Magdalene. ²⁶ Cum vidisset ergo Iesus matrem, et discipulum stantem, quem diligebat, dicit matri suæ: Mulier, ecce filius tuus. ²⁷ Deinde dicit discipulo: Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam discipulus in sua.

²⁸ Postea sciens Iesus quia omnia consummata sunt, ut consummaretur Scriptura, dixit: Sitio. ²⁹ Vas ergo erat positum aceto plenum. Illi autem spongiam plenam aceto, hyssopo circumponentes, obtulerunt ori eius.

³⁰ Cum ergo accepisset Iesus acetum, dixit: Consummatum est. Et inclinato capite tradidit spiritum.

³¹ Iudæi ergo (quoniam Parasceve erat), ut non remanerent in cruce corpora sabbato (erat enim magnus dies ille Sabbati), rogaverunt Pilatum ut frangerentur eorum crura, et tollerentur. ³² Venerunt ergo milites: et primi quidem fregerunt crura, et alterius, qui crucifixus est cum eo. ³³ Ad Iesum autem cum venissent, ut viderunt eum iam mortuum, non frerunt eius crura, ³⁴ sed unus

(23) Mt 27, 35; Mc 15, 24; Lc 23, 34. — (24) Ps 21, 19.
(28) Pa 68, 22.

militum lancea latus eius aperuit, et continuo exivit sanguis, et aqua. ³⁵ Et qui vidit, testimonium perhibuit: et verum est testimonium eius. Et ille scit quia vera dicit: ut et vos credatis. ³⁶ Facta sunt enim hæc ut Scriptura impleretur: Os non minuētis ex eo. ³⁷ Et iterum alia Scriptura dicit: Videbunt in quem transfixerunt.

V. Iesus In sepulcro conditus, 19, 38—42

³⁸ Post hæc autem rogavit Pilatum Ioseph ab Arimathæa (eo quod esset discipulus Iesu, occultus autem propter metum Iudæorum), ut tolleret corpus Iesu. Et permisit Pilatus.

Venit ergo, et tulit corpus Iesu. ³⁹ Venit autem et Nicodemus, qui venerat ad Iesum nocte primum, ferens mixturam myrrhæ, et aloes, quasi libras centum. ⁴⁰ Acceperunt ergo corpus Iesu, et ligaverunt illud linteis cum aromatibus, sicut mos est Iudæis sepelire.

⁴¹ Erat autem in loco, ubi crucifixus est, hortus: et in horto monumentum novum, in quo nondum quisquam positus erat. ⁴² Ibi ergo propter Parasæven Iudæorum, quia iuxta erat monumentum, posuerunt Iesum.

PARS TERTIA

Imperium Salvatoris mundi, 20, 1—21, 25

I. Mariæ Magdalene apparet, 20, 1—18

20. ¹ Una autem sabbati, Maria Magdalene venit mane, cum adhuc tenebræ essent, ad monumentum: et vidit lapidem sublatus a monumento.

² Cucurrit ergo, et venit ad Simonem Petrum, et ad alium discipulum, quem amabat Iesus, et

(36) Ex 12, 46; Nm 9, 12. — (37) Zach 12, 10. — (38) Mt 27, 57; Mc 15, 42; Lc 23, 50. — (39) Sup 3, 2. — (1) Mt 28, 1; Mc 16, 1; Lc 24, 1.

Ioseph
corpus
Iesu a Pi-
lato petit

cum Ni-
codemo
condit

et in mo-
numento
novo po-
nit

Maria se-
pulcrum
apertum
videt

Petro et
Ioanni id
nuntiat

dicit illis: Tulerunt Dominum de monumento, et nescimus ubi posuerunt eum.

qui ad sepulcrum currunt ac redeunt

³ Exiit ergo Petrus, et ille alius discipulus, et venerunt ad monumentum. ⁴ Currebant autem duo simul, et ille alius discipulus præcucurrit citius Petro, et venit primus ad monumentum. ⁵ Et cum se inclinasset, vidit posita linteamina, non tamen introiit. ⁶ Venit ergo Simon Petrus sequens eum, et introiit in monumentum, et vidit linteamina posita, ⁷ et sudarium, quod fuerat super caput eius, non cum linteaminibus positum, sed separatim involutum in unum locum. ⁸ Tunc ergo introiit et ille discipulus, qui venerat primus ad monumentum: et vidit, et credidit: ⁹ nondum enim sciebat Scripturam, quia oportebat eum a mortuis resurgere. ¹⁰ Abierunt ergo iterum discipuli ad semetipsos.

Maria remanens angelos

¹¹ Maria autem stabat ad monumentum foris, plorans: Dum ergo fleret, inclinavit se, et prospexit in monumentum: ¹² et vidit duos angelos in albis, sedentes, unum ad caput, et unum ad pedes, ubi positum fuerat corpus Iesu. ¹³ Dicunt ei illi: Mulier, quid ploras? Dicit eis: Quia tulerunt Dominum meum: et nescio ubi posuerunt eum.

atque ipsum Dominum videt

¹⁴ Hæc cum dixisset, conversa est retrorsum, et vidit Iesum stantem: et non sciebat quia Iesus est. ¹⁵ Dicit ei Iesus: Mulier, quid ploras? quem quæris? Illa existimans quia hortulanus esset, dicit ei: Domine, si tu sustulisti eum, dicito mihi ubi posuisti eum: et ego eum tollam. ¹⁶ Dicit ei Iesus: Maria. Conversa illa, dicit ei: Rabboni (quod dicitur Magister). ¹⁷ Dicit ei Iesus: Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum: vadé autem ad fratres meos, et dic eis: Ascendo ad Patrem meum, et Patrem vestrum, Deum meum, et Deum vestrum.

discipulis id nuntiat

¹⁸ Venit Maria Magdalene annuntians discipulis: Quia vidi Dominum, et hæc dixit mihi.

(11) Mt 28, 5; Mc 16, 5; Lc 24, 4.

2. Decem discipulis apparet, 20, 19—23

¹⁹ Cum ergo sero esset die illo, una sabbatorum, et fores essent clausæ, ubi erant discipuli congregati propter metum ludæorum: venit Iesus, et stetit in medio, et dixit eis: Pax vobis. ²⁰ Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus, et latus. Gavisunt ergo discipuli, viso Domino. ²¹ Dixit ergo eis iterum: Pax vobis. Sicut misit me Pater, et ego mitto vos. ²² Hæc cum dixisset, insufflavit: et dixit eis: Accipite Spiritum sanctum: ²³ quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: et quorum retinueritis, retenta sunt.

Thoma
absente

3. Undecim discipulis apparet, 20, 24—29

²⁴ Thomas autem unus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis quando venit Iesus. ²⁵ Dixerunt ergo ei alii discipuli: Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis: Nisi videro in manibus eius fixuram clavorum, et mittam digitum meum in locum clavorum, et mittam manum meam in latus eius, non credam.

Thomam
incredulum

²⁶ Et post dies octo, iterum erant discipuli eius intus: et Thomas cum eis. Venit Iesus ianuis clausis, et stetit in medio, et dixit: Pax vobis. ²⁷ Deinde dicit Thomæ: Infer digitum tuum huc, et vide manus meas, et affer manum tuam, et mitte in latus meum: et noli esse incredulus, sed fidelis. ²⁸ Respondit Thomas, et dixit ei: Dominus meus, et Deus meus. ²⁹ Dixit ei Iesus: Quia vidisti me Thoma, credidisti: beati qui non viderunt, et crediderunt.

credulum
reddit

Prior conclusio, 20, 30—31

³⁰ Multa quidem, et alia signa fecit Iesus in conspectu discipulorum suorum, quæ non sunt scripta in libro hoc. ³¹ Hæc autem scripta sunt ut credatis, quia Iesus est Christus Filius Dei: et ut credentes, vitam habeatis in nomine eius.

Finis
miraculo-
rum
scripto-
rum

(19) Mc 16, 14; Le 24, 36; 1 Cor 15, 5. — (23) Mt 18, 18.
— (30) Inf 21, 25.

4. Septem discipulis apparet, 21, 1—23

Mira
captura
piscium

21 ¹ Postea manifestavit se iterum Iesus discipulis ad mare Tiberiadis. Manifestavit autem sic: ² Erant simul Simon Petrus, et Thomas, qui dicitur Didymus, et Nathanael, qui erat a Cana Galilææ, et filii Zebedæi, et alii ex discipulis eius duo. ³ Dicit eis Simon Petrus: Vado piscari. Dicunt ei: Venimus et nos tecum. Et exierunt, et ascenderunt in navim: et illa nocte nihil prederunt. ⁴ Mane autem facto stetit Iesus in littore: non tamen cognoverunt discipuli quia Iesus est. ⁵ Dixit ergo eis Iesus: Pueri numquid pulmentarium habetis? Responderunt ei: Non. ⁶ Dicit eis: Mittite in dexteram navigii rete: et invenietis. Miserunt ergo: et iam non valebant illud trahere præ multitudine piscium. ⁷ Dixit ergo discipulus ille, quem diligebat Iesus, Petro: Dominus est. Simon Petrus cum audisset quia Dominus est, tunica succinxit se (erat enim nudus) et misit se in mare. ⁸ Alii autem discipuli navigio venerunt (non enim longe erant a terra, sed quasi cubitis ducentis), trahentes rete piscium.

ei prandium

⁹ Ut ergo descenderunt in terram, viderunt prunas positas, et piscem superpositum, et panem. ¹⁰ Dicit eis Iesus: Afferte de piscibus, quos prederidistis nunc. ¹¹ Ascendit Simon Petrus, et traxit rete in terram, plenum magnis piscibus centum quinquaginta tribus. Et cum tanti essent, non est scissum rete. ¹² Dicit eis Iesus: Venite, prandete. Et nemo audebat discumbentium interrogare eum: Tu quis es? scientes, quia Dominus est. ¹³ Et venit Iesus, et accipit panem, et dat eis, et piscem similiter. ¹⁴ Hoc iam tertio manifestatus est Iesus discipulis suis cum resurrexisset a mortuis.

Petrus
pastor
agnorum
et ovium

¹⁵ Cum ergo prandissent, dicit Simoni Petro Iesus: Simon Ioannis diligis me plus his? Dicit ei: Etiam Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. ¹⁶ Dicit ei iterum: Simon Ioannis, diligis me? Ait illi: Etiam Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. ¹⁷ Dicit

ei tertio: Simon Ioannis, amas me? Contristatus est Petrus, quia dixit ei tertio, Amas me? et dixit ei: Domine tu omnia nosti: tu scis quia amo te. Dixit ei: Pasce oves meas.

¹⁸ Amen, amen dico tibi: cum esses iunior, cingebas te, et ambulabas ubi volebas: cum autem senueris, extends manus tuas, et alius te cinget, et ducet quo tu non vis. ¹⁹ Hoc autem dixit significans qua morte clarificaturus esset Deum. Et cum hoc dixisset, dicit ei: Sequere me.

²⁰ Conversus Petrus vidit illum discipulum, quem diligebat Iesus, sequentem, qui et recubuit in cena super pectus eius, et dixit: Domine quis est qui tradet te? ²¹ Hunc ergo cum vidisset Petrus, dixit Iesu: Domine hic autem quid? ²² Dicit ei Iesus: Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te? tu me sequere. ²³ Exiit ergo sermo iste inter fratres quia discipulus ille non moritur. Et non dixit ei Iesus: Non moritur. Sed: Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te?

Altera conclusio, 21, 24—25

²⁴ Hic est discipulus ille, qui testimonium perhibet de his, et scripsit hæc: et scimus, quia verum est testimonium eius. ²⁵ Sunt autem et alia multa, quæ fecit Iesus: quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros.

(18) 2 Ptr 1, 14. — (20) Sup 13, 23. — (25) Sup 20, 30.

atque
crucifi-
gendus

Ioannes
autem
manens

Veritas
testimo-
nii Ioan-
nis

ACTUS APOSTOLORUM

Præfatio Lucæ, 1, 1—2

Argu-
mentum
evangelii

1 ¹ Primum quidem sermonem feci de omnibus
o Theophile, quæ cœpit Iesus facere, et docere
² usque in diem, quæ præcipiens Apostolis per Spi-
ritum sanctum, quos elegit, assumptus est:

PARS PRIMA

Ecclesia apud Iudæos, 1, 3—8, 3

I. Præparationes ad ecclesiam fundandam, 1, 3—26

Variae
appari-
tiones et
institutio-
nes
ultima
apparitio
et insititio

1. Apparitiones et ascensio Domini, 1, 3—11

³ quibus et præbuit seipsum vivum post passio-
nem suam in multis argumentis, per dies quadra-
ginta apparens eis, et loquens de regno Dei.

⁴ Et convalescens, præcepit eis ab Ierosolymis ne
discederent, sed expectarent promissionem Patris,
quam audistis (inquit) per os meum: ⁵ quia Io-
annes quidem baptizavit aqua, vos autem baptiza-
bimini Spiritu sancto non post multos hos dies.
⁶ Igitur qui convenerant, interrogabant eum, dicen-
tes: Domine si in tempore hoc restitues regnum
Israel? ⁷ Dixit autem eis: Non est vestrum nosse
tempora vel momenta, quæ Pater posuit in sua
potestate: ⁸ sed accipietis virtutem supervenientis
Spiritus sancti in vos, et eritis mihi testes in Ie-

(4) Lc 24, 49; Io 14, 26. — Mt 3, 11; Mc 1, 8;
Lc 3, 16; Io 1, 26. — (8) Inf 2, 2. — Lc 24, 48.

rusalem, et in omni Iudæa, et Samaria, et usque ad ultimum terræ.

⁹ Et cum hæc dixisset, videntibus illis, elevatus est: et nubes suscepit eum ab oculis eorum.

¹⁰ Cumque intuerentur in cælum euntem illum, ecce duo viri astiterunt iuxta illos in vestibus albis, ¹¹ qui et dixerunt: Viri Galilæi quid statis aspicientes in cælum? hic Iesus, qui assumptus est a vobis in cælum, sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in cælum.

2. Oratio perseverans et unanimes, 1, 12—14

¹² Tunc reversi sunt Ierosolymam a monte, qui vocatur Oliveti, qui est iuxta Ierusalem, sabbati habens iter.

¹³ Et cum introissent in cenaculum, ascenderunt ubi manebant Petrus, et Ioannes, Iacobus, et Andreas, Philippus, et Thomas, Bartholomæus, et Matthæus, Iacobus Alphæi, et Simon Zelotes, et Iudas Iacobi.

¹⁴ Hi omnes erant perseverantes unanimiter in oratione cum mulieribus, et Maria matre Iesu, et fratribus eius.

3. Electi duodecimi apostoli, 1, 15—26

¹⁵ In diebus illis exurgens Petrus in medio fratrum dixit (erat autem turba hominum simul, fere centum viginti): ¹⁶ Viri fratres, oportet impleri Scripturam, quam prædixit Spiritus sanctus per os David de Iuda, qui fuit dux eorum, qui comprehenderunt Iesum: ¹⁷ qui connumeratus erat in nobis, et sortitus est sortem ministerii huius. ¹⁸ Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis, et suspensus crepuit medius: et diffusa sunt omnia viscera eius. ¹⁹ Et notum factum est omnibus habitantibus Ierusalem, ita ut appellaretur ager ille, lingua eorum, Haceldama, hoc est, ager sanguinis. ²⁰ Scriptum est enim in libro Psalmorum:

(16) Ps 40, 10; Io 13, 18. — (18) Mt 27, 7.

ascensio
Domini

Reverso-
rum

apostolo-
rum

cum Ma-
ria matre
Iesu

Petrus
dixerit
de Iuda
perdito

Flat commoratio eorum deserta, et non sit qui inhabitet in ea:

et episcopatum eius accipiat alter.

et de qualitatibus apostoli

²¹ Oportet ergo ex his viris, qui nobiscum sunt congregati in omni tempore, quo intravit et exivit inter nos Dominus Iesus, ²² incipiens a baptis- mate Ioannis usque in diem, qua assumptus est a nobis, testem resurrectionis eius nobiscum fieri unum ex istis.

turba duos proponit Dominus Matthiam eligi

²³ Et statuerunt duos, Ioseph, qui vocabatur Barsabas, qui cognominatus est Iustus, et Matthiam.

²⁴ Et orantes dixerunt: Tu Domine, qui corda nosti omnium, ostende, quem elegeris ex his duobus unum ²⁵ accipere locum ministerii huius, et apostolatus, de quo prævaricatus est Iudas ut abiret in locum suum. ²⁶ Et dederunt sortes eis, et cecidit sors super Matthiam, et annumeratus est cum undecim Apostolis.

II. Sollemnis fundatio ecclesiæ, 2, 1—47

1. Adventus Spiritus sancti, 2, 1—13

Fideles Spiritu sancto replentur

2 ¹ Et cum complerentur dies Pentecostes, erant omnes pariter in eodem loco: ² et factus est repente de cælo sonus, tamquam advenientis spiritus vehementis, et replevit totam domum ubi erant sedentes. ³ Et apparuerunt illis dispersitæ linguæ tamquam ignis, seditque supra singulos eorum: ⁴ et repleti sunt omnes Spiritu sancto, et cœperunt loqui variis linguis, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis.

multitudo hominum convenit

⁵ Erant autem in Ierusalem habitantes Iudæi, viri religiosi ex omni natione, quæ sub cælo est. ⁶ Facta autem hac voce, convenit multitudo, et mente confusa est, quoniam audiebat unusquisque lingua sua illos loquentes. ⁷ Stupebant autem omnes, et mirabantur, dicentes: Nonne ecce omnes isti, qui loquuntur, Galilæi sunt, ⁸ et quomodo nos audivi-

(20) Ps 68, 26. — Ps 108, 8. — (4) Mt 3, 11; Mc 1, 8; Lc 3, 16; Io 7, 39; Sup 1, 8; Inf 11, 16; 19, 6.

mus unusquisque linguam nostram, in qua nati sumus? ⁹ Parthi, et Medi, et Ælamitæ, et qui habitant Mesopotamiam, Iudæam, et Cappadociam, Pontum, et Asiam, ¹⁰ Phrygiam, et Pamphyliam, Ægyptum, et partes Libyæ, quæ est circa Cyrenen, et advenæ Romani, ¹¹ Iudæi quoque, et Proselyti, Cretes, et Arabes: audivimus eos loquentes nostris linguis magnalia Dei.

¹² Stupebant autem omnes, et mirabantur ad invicem dicentes: Quidnam vult hoc esse? ¹³ Alii autem irridentes dicebant: Quia musto pleni sunt isti.

alii stupent alii irrident

2. Sermo Petri apostoli. 2. 14—36

¹⁴ Stans autem Petrus cum undecim levavit vocem suam, et locutus est eis: Viri Iudæi, et qui habitatis Ierusalem universi, hoc vobis notum sit, et auribus percipite verba mea. ¹⁵ Non enim, sicut vos aestimatis, hi ebrii sunt, cum sit hora diei tertia: ¹⁶ sed hoc est, quod dictum est per prophetam Ioaël:

De effusione Spiritus promissai

¹⁷ Et erit in novissimis diebus (dicit Dominus) effundam de Spiritu meo super omnem carnem: et prophetabunt filii vestri, et filiæ vestræ, et iuvenes vestri visiones videbunt, et seniores vestri somnia somniabunt.

¹⁸ Et quidem super servos meos, et super ancillas meas in diebus illis effundam de Spiritu meo, et prophetabunt:

¹⁹ et dabo prodigia in cælo sursum, et signa in terra deorsum, sanguinem, et ignem, et vaporem fumi:

²⁰ Sol convertetur in tenebras, et luna in sanguinem, antequam veniat dies Domini magnus et manifestus.

²¹ Et erit: omnis, quicumque invocaverit nomen Domini, salvus erit.

²² Viri Israelitæ, audite verba hæc: Iesum Nazarenum, virum approbatum a Deo in vobis, virtutibus, et prodigiis, et signis, quæ fecit Deus per

de resurrectione et exaltatione Iesu crucifixi

(17) Is 44, 3; Ioaël 2, 28. — (21) Rom 10, 13.

illum in medio vestri, sicut et vos scitis: ²³ hunc definito consilio, et præscientia Dei traditum, per manus iniquorum affigentes interemistis: ²⁴ quem Deus suscitavit, solutis doloribus inferni, iuxta quod impossibile erat teneri illum ab eo. ²⁵ David enim dicit in eum:

Providebam Dominum in conspectu meo semper: quoniam a dextris est mihi ne commovear:

²⁶ Propter hoc lætatum est cor meum, et exultavit lingua mea, insuper et caro mea requiescet in spe:

²⁷ Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem.

²⁸ Notas mihi fecisti vias vitæ: et replebis me iucunditate cum facie tua.

²⁹ Viri fratres, liceat audenter dicere ad vos de patriarcha David quoniam defunctus est, et sepultus: et sepulcrum eius est apud nos usque in hodiernum diem. ³⁰ Propheta igitur cum esset, et sciret quia iureiurando iurasset illi Deus de fructu lumbi eius sedere super sedem eius: ³¹ providens locutus est de resurrectione Christi, quia neque derelictus est in inferno, neque caro eius vidit corruptionem. ³² Hunc Iesum resuscitavit Deus, cuius omnes nos testes sumus. ³³ Dexteram igitur Dei exaltatus, et promissione Spiritus sancti accepta a Patre, effudit hunc, quem vos videtis, et auditis. ³⁴ Non enim David ascendit in cælum: dixit autem ipse:

Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris meis ³⁵ donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.

³⁶ Certissime sciat ergo omnis domus Israel, quia et Dominum eum, et Christum fecit Deus, hunc Iesum, quem vos crucifixistis.

(25) Ps 15, 8. — (29) 1 Rg 2, 10. — (30) Ps 131, 11. — (31) Ps 15, 10; Inf 13, 35. — (34) Ps 109, 1.

3. Angmentum et vita fidelium, 2, 37—47

37 His autem auditis, compuncti sunt corde, et dixerunt ad Petrum, et ad reliquos Apostolos: Quid faciemus, viri fratres? 38 Petrus vero ad illos: Pœnitentiam (inquit) agite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum: et accipietis donum Spiritus sancti. 39 Vobis enim est repromissio, et filiis vestris, et omnibus, qui longe sunt, quoscumque advocaverit Dominus Deus noster. 40 Aliis etiam verbis plurimis testificatus est, et exhortabatur eos, dicens: Salvamini a generatione ista prava. 41 Qui ergo receperunt sermonem eius, baptizati sunt: et appositæ sunt in die illa animæ circiter tria millia.

42 Erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum, et communicatione fractionis panis, et orationibus. 43 Fiebat autem omni animæ timor: multa quoque prodigia, et signa per Apostolos in Ierusalem fiebant, et metus erat magnus in universis. 44 Omnes etiam, qui credebant, erant pariter, et habebant omnia communia. 45 Possessiones et substantias vendebant; et dividebant illa omnibus, prout cuique opus erat. 46 Quotidie quoque perdurantes unanimiter in templo, et frangentes circa domos panem, sumebant cibum cum exultatione, et simplicitate cordis, 47 collaudantes Deum, et habentes gratiam ad omnem plebem.

Dominus autem augebat qui salvi fierent quotidie in idipsum.

III. Confirmatio ecclesie fundatæ,

3, 1—5, 16

1. Petrus claudum sanat, 3, 1—10

3 1 Petrus autem, et Iohannes ascendebant in templum ad horam orationis nonam.

2 Et quidam vir, qui erat claudus ex utero matris suæ, baiulabatur: quem ponebant quotidie ad portam templi, quæ dicitur Speciosa, ut peteret eleemosynam ab introeuntibus in templum. 3 Is

Circiter
tria millia
baptizan-
tur

fideles
miram
agunt vi-
tam

et quoti-
die au-
geatur

In
templum
ascen-
dens
claudum
ex utero
matris
sanat

cum vidisset Petrum, et Ioannem incipientes introire in templum, rogabat ut eleemosynam acciperet. ⁴ Intuens autem in eum Petrus cum Ioanne, dixit: Respice in nos. ⁵ At ille intendebat in eos, sperans se aliquid accepturum ab eis. ⁶ Petrus autem dixit: Argentum et aurum non est mihi: quod autem habeo, hoc tibi do: In nomine Iesu Christi Nazareni surge, et ambula. ⁷ Et apprehensa manu eius dextera, allevavit eum, et protinus consolidatæ sunt bases eius, et plantæ.

⁸ Et exsiliens stetit, et ambulabat: et intravit cum illis in templum ambulans, et exsiliens, et laudans Deum. ⁹ Et vidit omnis populus eum ambulantem, et laudantem Deum. ¹⁰ Cognoscebant autem illum, quod ipse erat, qui ad eleemosynam sedebat ad Speciosam portam templi: et impleti sunt stupore et ecstasi in eo, quod contigerat illi.

2. Petrus populo prædicat, 3, 11—26

¹¹ Cum teneret autem Petrum, et Ioannem, currit omnis populus ad eos ad porticum, quæ appellatur Salomonis, stupentes.

¹² Videns autem Petrus, respondit ad populum: Viri Israelitæ quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini, quasi nostra virtute aut potestate fecerimus hunc ambulare? ¹³ Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Iacob, Deus patrum nostrorum glorificavit filium suum Iesum, quem vos quidem tradidistis, et negastis ante faciem Pilati, iudicante illo dimitti. ¹⁴ Vos autem sanctum, et iustum negastis, et petistis virum homicidam donari vobis: ¹⁵ auctorem vero vitæ interfecistis, quem Deus suscitavit a mortuis, cuius nos testes sumus. ¹⁶ Et in fide nominis eius, hunc, quem vos vidistis, et nostis, confirmavit nomen eius: et fides, quæ per eum est, dedit integram sanitatem istam in conspectu omnium vestrum.

(14) Mt 27, 20; Mc 15, 11; Lc 23, 18; Io 18, 40.

qui stupentibus omnibus ambulat

Stupentibus

glorificationem Iesu crucifixi nuntiat

17 Et nunc fratres scio quia per ignorantiam fecistis, sicut et principes vestri. 18 Deus autem, quæ prænuntiavit per os omnium prophetarum, pati Christum suum, sic implevit. 19 Pænitemini igitur, et convertimini ut deleantur peccata vestra: 20 ut cum venerint tempora refrigerii a conspectu Domini, et miserit eum, qui prædicatus est vobis, Iesum Christum, 21 quem oportet quidem cælum suscipere usque in tempora restitutionis omnium, quæ locutus est Deus per os sanctorum suorum a sæculo Prophetarum. 22 Moyses quidem dixit: Quoniam Prophetam suscitabit vobis Dominus Deus vester de fratribus vestris, tamquam me, ipsum audietis iuxta omnia quæcumque locutus fuerit vobis. 23 Erit autem: omnis anima, quæ non audierit Prophetam illum, exterminabitur de plebe. 24 Et omnes prophetæ a Samuel, et deinceps, qui locuti sunt, annuntiaverunt dies istos. 25 Vos estis filii prophetarum et testamenti, quod disposuit Deus ad patres nostros, dicens ad Abraham: Et in semine tuo benedicentur omnes familiæ terræ. 26 Vobis primum Deus suscitans Filium suum, misit eum benedicientem vobis: ut convertat se unusquisque a nequitia sua.

3. Effectus miraculi et prædicationis, 4, 1—4

4. 1 Loquentibus autem illis ad populum, supervenerunt sacerdotes, et magistratus templi, et Sadducæi, 2 dolentes quod docerent populum, et annuntiarent in Iesu resurrectionem ex mortuis: 2 et iniecerunt in eos manus, et posuerunt eos in custodiam in crastinum: erat enim iam vespera.

4 Multi autem eorum, qui audierant verbum, crediderunt: et factus est numerus virorum quinque millia.

4. Petrus et Ioannes ante synedrium constantes. 4, 5—22

5 Factum est autem in crastinum, ut congregarentur principes eorum, et seniores, et scribæ in

(22) Dt 18, 15. — (25) Gn 12, 3.

et pænitentiam
ac fidem
commendat

Petrus et
Ioannes
in
custodia
ponuntur

multi
credunt

De virtute
miraculorum
interrogantur

Ierusalem, ⁶ et Annas princeps sacerdotum, et Caiphias, et Ioannes, et Alexander, et quotquot erant de genere sacerdotali. ⁷ Et statuentes eos in medio, interrogabant: In qua virtute, aut in quo nomine fecistis hoc vos?

Petrus
nomen
Iesu an-
nuntial

⁸ Tunc repletus Spiritu sancto Petrus, dixit ad eos: Principes populi, et seniores audite: ⁹ Si nos hodie diiudicamur in benefacto hominis infirmi, in quo iste salvus factus est, ¹⁰ notum sit omnibus vobis, et omni plebi Israel: quia in nomine Domini nostri Iesu Christi Nazareni, quem vos crucifixistis, quem Deus suscitavit a mortuis, in hoc iste astat coram vobis sanus.

¹¹ Hic est lapis, qui reprobatus est a vobis aedificantibus, qui factus est in caput anguli:

¹² et non est in alio aliquo salus. Nec enim aliud nomen est sub caelo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri.

synedri
admiran-
tes

¹³ Videntes autem Petri constantiam, et Ioannis, comperto quod homines essent sine litteris, et idiotæ, admirabantur, et cognoscebant eos quoniam cum Iesu fuerant: ¹⁴ hominem quoque videntes stantem cum eis, qui curatus fuerat, nihil poterant contradicere.

prædica-
tionem
Iesu
impedire
volunt

¹⁵ Iusserunt autem eos foras extra concilium secedere: et conferebant ad invicem, ¹⁶ dicentes: Quid faciemus hominibus istis? quoniam quidem notum signum factum est per eos, omnibus habitantibus Ierusalem: manifestum est, et non possumus negare. ¹⁷ Sed ne amplius divulgetur in populum, comminemur eis, ne ultra loquantur in nomine hoc ulli hominum.

sed apo-
stoli iis
libere
contradi-
cunt

¹⁸ Et vocantes eos, denuntiaverunt ne omnino loquerentur, neque docerent in nomine Iesu. ¹⁹ Petrus vero, et Ioannes respondentes, dixerunt ad eos: Si iustum est in conspectu Dei, vos potius audire quam Deum, iudicate; ²⁰ non enim possumus quæ vidimus et audivimus non loqui. ²¹ At

(11) Ps 117, 22; Is 28, 16; Mt 21, 42; Mc 12, 10; Lc 20, 17; Rom 9, 33; 1 Ptr 2, 7.

illi comminantes dimiserunt eos: non inuenientes quomodo punirent eos propter populum; quia omnes clarificabant id, quod factum fuerat in eo quod acciderat. ²² Annorum enim erat amplius quadraginta homo, in quo factum fuerat signum istud sanitatis.

5. Oratio fidelium eiusque fructus, 4, 23—31

²³ Dimissi autem venerunt ad suos: et annuntiaverunt eis quanta ad eos principes sacerdotum, et seniores dixissent.

²⁴ Qui cum audissent, unanimiter levaverunt vocem ad Deum, et dixerunt: Domine, tu es qui fecisti cælum, et terram, mare, et omnia, quæ in eis sunt: ²⁵ qui Spiritu sancto per os patris nostri David, pueri tui, dixisti:

Quare fremuerunt gentes, et populi meditantur sunt inania?

²⁶ Astiterunt reges terræ; et principes convenerunt in unum adversus Dominum, et adversus Christum eius?

²⁷ convenerunt enim vere in civitate ista adversus sanctum puerum Iesum, quem unxisti, Herodes, et Pontius Pilatus cum gentibus, et populis Israel, ²⁸ facere quæ manus tua, et consilium tuum decreverunt fieri. ²⁹ Et nunc Domine respice in minas eorum, et da servis tuis cum omni fiducia loqui verbum tuum, ³⁰ in eo quod manum tuam extendas ad sanitates, et signa, et prodigia fieri per nomen sancti filii tui Iesu.

³¹ Et cum orassent, motus est locus, in quo erant congregati: et repleti sunt omnes Spiritu sancto, et loquebantur verbum Dei cum fiducia.

6. Fructus Spiritus sancti, 4, 32—37

³² Multitudinis autem credentium erat cor unum, et anima una: nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia.

(25) Ps 2, 1.

Apostolos rever-
sos
audiunt
Deum de-
precantur

Spiritu
sancto
replentur

Caritas
fidelium

fiducia et
virtus
apostolo-
rum
commu-
nio bono-
rum

exem-
plum
Barnabæ

Propter
fraudem
et men-
dacium

Ananias
morte
plectitur

atque
uxor vi-
torum
consors

33 Et virtute magna reddebant Apostoli testimonium resurrectionis Iesu Christi Domini nostri: et gratia magna erat in omnibus illis.

34 Neque enim quisquam egens erat inter illos. Quotquot enim possessores agrorum, aut domorum erant vendentes afferebant pretia eorum, quæ vendebant, 35 et ponebant ante pedes Apostolorum. Dividebatur autem singulis prout cuique opus erat.

36 Ioseph autem, qui cognominatus est Barnabæ ab Apostolis (quod est interpretatum Filius consolationis), Levites, Cyprius genere, 37 cum haberet agrum, vendidit eum, et attulit pretium, et posuit ante pedes Apostolorum.

7. Pœna formidolosa Aoaiaæ et Saphiræ, 5, 1—11

5 ¹ Vir autem quidam nomine Ananias, cum Saphira uxore sua vendidit agrum, ² et fraudavit de pretio agri, conscia uxore sua: et afferens partem quamdam, ad pedes Apostolorum posuit.

³ Dixit autem Petrus: Anania, cur tentavit satanas cor tuum, mentiri te Spiritui sancto, et fraudare de pretio agri? ⁴ Nonne manens tibi manebat, et venundatum in tua erat potestate? Quare posuisti in corde tuo hanc rem? Non es mentitus hominibus, sed Deo. ⁵ Audiens autem Ananias hæc verba, cecidit, et exspiravit. Et factus est timor magnus super omnes, qui audierunt. ⁶ Surgentes autem iuvenes amoverunt eum, et efferentes sepelierunt.

⁷ Factum est autem quasi horarum trium spatium, et uxor ipsius, nesciens quod factum fuerat, introivit. ⁸ Dixit autem ei Petrus: Dic mihi mulier, si tanti agrum vendidistis? At illa dixit: Etiam tanti. ⁹ Petrus autem ad eam: Quid utique convenit vobis tentare Spiritum Domini? Ecce pedes eorum, qui sepelierunt virum tuum ad ostium, et efferent te. ¹⁰ Confestim cecidit ante pedes eius, et exspiravit. Intrans autem iuvenes invenerunt illam mortuam: et extulerunt, et sepelierunt ad virum suum. ¹¹ Et factus est timor

magnus in universa ecclesia, et in omnes, qui audierunt hæc.

8. Incrementum ecclesie mirabilis, 5, 12—16

¹² Per manus autem Apostolorum fiebant signa, et prodigia multa in plebe.

Et erant unanimiter omnes in porticu Salomonis. ¹³ Ceterorum autem nemo audebat se coniungere illis: sed magnificabat eos populus.

¹⁴ Magis autem augebatur credentium in Domino multitudo virorum, ac mulierum, ¹⁵ ita ut in plateas elicerent infirmos, et ponerent in lectulis ac grabatis, ut, veniente Petro, saltem umbra illius obumbraret quemquam illorum, et liberarentur ab infirmitatibus suis. ¹⁶ Concorrebat autem et multitudo vicinarum civitatum Ierusalem, afferentes ægros, et vexatos a spiritibus immundis: qui curabantur omnes.

**IV. Persecutio ecclesie crescentis,
5, 17—8, 3**

1. Flagellatio apostolorum, 5, 17—42

¹⁷ Exsurgens autem princeps sacerdotum, et omnes, qui cum illo erant (quæ est hæresis Sadducæorum), repleti sunt zelo: ¹⁸ et iniecerunt manus in Apostolos, et posuerunt eos in custodia publica.

¹⁹ Angelus autem Domini per noctem aperiens ianuas carceris, et educens eos, dixit: ²⁰ Ite, et stantes loquimini in templo plebi omnia verba vitæ huius. ²¹ Qui cum audissent, intraverunt diluculo in templum, et docebant.

Adveniens autem princeps sacerdotum, et qui cum eo erant, convocaverunt concilium, et omnes seniores filiorum Israel: et miserunt ad carcerem ut adducerentur. ²² Cum autem venissent ministri, et aperto carcere non invenissent illos, reversi nuntiaverunt, ²³ dicentes: Carcerem quidem invenimus clausum cum omni diligentia, et custodes stantes ante ianuas: aperientes autem neminem intus invenimus. ²⁴ Ut autem audierunt hos ser-

Prodigia apostolorum
reveren-
tia fide-
libus præ-
stita
sanatio-
nes Petri

In custo-
dia publi-
ca ponun-
tur
ab angelo
liberan-
tur

ad synd-
rium
adducun-
tur

mones magistratus templi, et principes sacerdotum ambigebant de illis quidnam fieret. ²⁵ Adveniens autem quidam nuntiavit eis: Quia ecce viri, quos posuistis in carcerem, sunt in templo stantes, et docentes populum. ²⁶ Tunc abiit magistratus cum ministris, et adduxit illos sine vi: timebant enim populum ne lapidarentur.

a princel-
pe sacer-
dotum
repre-
hendun-
tur

²⁷ Et cum adduxissent illos, statuerunt in concilio: Et interrogavit eos princeps sacerdotum, ²⁸ dicens: Præcipiendo præcepimus vobis ne doceretis in nomine isto: et ecce replestis Ierusalem doctrina vestra: et vultis inducere super nos sanguinem hominis istius.

a Petro
defen-
duntur

²⁹ Respondens autem Petrus, et Apostoli, dixerunt: Obcedere oportet Deo magis, quam hominibus. ³⁰ Deus patrum nostrorum suscitavit Iesum, quem vos interemistis, suspendentes in ligno. ³¹ Hunc principem, et salvatorem Deus exaltavit dextera sua ad dandam penitentiam Israeli, et remissionem peccatorum. ³² Et nos sumus testes horum verborum, et Spiritus sanctus, quem dedit Deus omnibus obcedentibus sibi.

suadente
Gamalie-
le non
occidun-
tur

³³ Hæc cum audissent, dissecabantur, et cogitabant interficere illos. ³⁴ Surgens autem quidam in concilio Pharisæus, nomine Gamaliel, legisdoctor honorabilis universæ plebi, iussit foras ad breve homines fieri, ³⁵ dixitque ad illos: Viri Israelitæ attendite vobis super hominibus istis quid acturi sitis. ³⁶ Ante hos enim dies exstitit Theodas, dicens se esse aliquem, cui consensit numerus virorum circiter quadringentorum: qui occisus est: et omnes, qui credebant ei, dissipati sunt, et reducti ad nihilum. ³⁷ Post hunc exstitit Iudas Galilæus in diebus professionis, et avertit populum post se, et ipse periit: et omnes, quotquot consenserunt ei, dispersi sunt. ³⁸ Et nunc itaque dico vobis, discedite ab hominibus istis, et sinite illos: quoniam si est ex hominibus consilium hoc, aut opus, dissolvetur: ³⁹ si vero ex Deo est, non poteritis dissolvere illud, ne forte et Deo repugnare inveniamini. Consenserunt autem illi.

⁴⁰ Et convocantes Apostolos, cæsis denunciaverunt ne omnino loquerentur in nomine Iesu, et dimiserunt eos. ⁴¹ Et illi quidem ibant gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati.

sed cæsi
dimittuntur

⁴² Omni autem die non cessabant in templo, et circa domos docentes, et evangelizantes Christum Iesum.

quotidie
et p[er] templum
prædicant

2. Electio septem diaconorum, 6, 1—7

6 ¹ In diebus autem illis, crescente numero discipulorum, factum est murmur Græcorum adversus Hebræos, eo quod despicerentur in ministerio quotidiano viduæ eorum.

Hellenistæ
murmurant

² Convocantes autem duodecim multitudinem discipulorum dixerunt: Non est æquum nos derelinquere verbum Dei, et ministrare mensis. ³ Considerate ergo fratres, viros ex vobis boni testimonii septem, plenos Spiritu sancto, et sapientia, quos constituamus super hoc opus. ⁴ Nos vero orationi, et ministerio verbi instantes erimus.

apostoli
causam
murmur-
ris remo-
vere vo-
lunt

⁵ Et placuit sermo coram omni multitudine. Et elegerunt Stephanum, virum plenum fide, et Spiritu sancto, et Philippum, et Prochorum, et Nicanorem, et Timonem, et Parmenam, et Nicolaum advenam Antiochenum. ⁶ Hos statuerunt ante conspectum Apostolorum: et orantes imposuerunt eis manus.

et viris
electis
manus
imponunt

⁷ Et verbum Domini crescebat, et multiplicabatur numerus discipulorum in Ierusalem valde: multa etiam turba sacerdotum obædiebat fidei.

discipuli
multiplicantur

3. Lapidatio Stephanii diaconi, 6, 8—7, 59

⁸ Stephanus autem plenus gratia, et fortitudine faciebat prodigia, et signa magna in populo. ⁹ Surrexerunt autem quidam de synagoga, quæ appellatur Libertinorum, et Cyrenensium, et Alexandrinorum, et eorum qui erant a Cilicia, et Asia, disputantes cum Stephano: ¹⁰ et non poterant resistere sapientiæ, et Spiritui, qui loquebatur. ¹¹ Tunc

Stephanus
ab
adversariis
oppugnatur

sumniserunt viros, qui dicerent se audivisse eum dicentem verba blasphemiae in Moysen, et in Deum.

in concilio
accusatur

¹² Commoverunt itaque plebem, et seniores, et Scribas: et concurrentes rapuerunt eum, et adduxerunt in concilium, ¹³ et statuerunt falsos testes, qui dicerent: Homo iste non cessat loqui verba adversus locum sanctum, et legem; ¹⁴ audivimus enim eum dicentem: quoniam Iesus Nazarenus hic, destruet locum istum, et mutabit traditiones, quas tradidit nobis Moyses. ¹⁵ Et intuentes eum omnes, qui sedebant in concilio, viderunt faciem eius tamquam faciem angeli.

et sermo
cinatur

7 ¹ Dixit autem princeps sacerdotum: Si haec ita se habent? ² Qui ait: Viri fratres, et patres audite:

de aetate
patriar-
charum

Deus gloriae apparuit patri nostro Abraham cum esset in Mesopotamia, prius quam moraretur in Charan, ³ et dixit ad illum: Exi de terra tua, et de cognatione tua, et veni in terram, quam monstravero tibi. ⁴ Tunc exiit de terra Chaldaeorum; et habitavit in Charan. Et inde, postquam mortuus est pater eius, transtulit illum in terram istam, in qua nunc vos habitatis. ⁵ Et non dedit illi hereditatem in ea, nec passum pedis: sed repromisit dare illi eam in possessionem, et semini eius post ipsum, cum non haberet filium. ⁶ Locutus est autem ei Deus: Quia erit semen eius accola in terra aliena, et servituti eos subiicient, et male tractabunt eos annis quadringentis: ⁷ et gentem cui servierint, iudicabo ego, dixit Dominus; et post haec exhibunt, et servient mihi in loco isto. ⁸ Et dedit illi testamentum circumcisionis: et sic genuit Isaac, et circumcidit eum die octavo: et Isaac, Iacob: et Iacob, duodecim Patriarchas. ⁹ Et Patriarchae aemulantes, Ioseph vendiderunt in Aegyptum; et erat Deus cum eo: ¹⁰ et eripuit eum ex omnibus tri-

(3) Gn 12, 1. — (6) Gn 15, 13. — (8) Gn 17, 10. — Gn 21, 2. 4. — Gn 25, 24. 26. — Gn 29, 32; 35, 22. (9) Gn 37, 28.

bulationibus eius: et dedit ei gratiam, et sapientiam in conspectu Pharaonis regis Ægypti, et constituit eum præpositum super Ægyptum, et super omnem domum suam. ¹¹ Venit autem fames in universam Ægyptum, et Chanaan, et tribulatio magna: et non inveniebant cibos patres nostri. ¹² Cum audisset autem Iacob esse frumentum in Ægypto: misit patres nostros primum: ¹³ et in secundo cognitus est Ioseph a fratribus suis, et manifestatum est Pharaoni genus eius. ¹⁴ Mittens autem Ioseph accersivit Iacob patrem suum, et omnem cognationem suam in animabus septuagintaquinque. ¹⁵ Et descendit Iacob in Ægyptum, et defunctus est ipse, et patres nostri. ¹⁶ Et translati sunt in Sichem, et positi sunt in sepulcro, quod emit Abraham pretio argenti a filiis Hemor filii Sichem.

¹⁷ Cum autem appropinquaret tempus promissionis, quam confessus erat Deus Abraham, crevit populus, et multiplicatus est in Ægypto, ¹⁸ quoadusque surrexit alius rex in Ægypto, qui non sciebat Ioseph. ¹⁹ Hic circumveniens genus nostrum, afflixit patres nostros ut exponerent infantes suos ne vivificarentur. ²⁰ Eodem tempore natus est Moyses et fuit gratus Deo, qui nutritus est tribus mensibus in domo patris sui. ²¹ Exposito autem illo, sustulit eum filia Pharaonis, et nutritivum eum sibi in filium. ²² Et eruditus est Moyses omni sapientia Ægyptiorum, et erat potens in verbis, et in operibus suis. ²³ Cum autem impleretur ei quadraginta annorum tempus, ascendit in cor eius ut visitaret fratres suos filios Israel. ²⁴ Et cum vidisset quendam iniuriam patientem, vindicavit illum: et fecit ultionem ei, qui iniuriam sustinebat, percusso Ægyptio. ²⁵ Existimabat autem intelligere fratres, quoniam Deus per manum ipsius

de ætate
Mosaica

(10) Gn 41, 37. — (12) Gn 42, 2. — (13) Gn 45, 3. —
(15) Gn 46, 5. — Gn 49, 32. — (16) Gn 23, 16; 50, 13;
Jos 24, 32. — (17) Ex 1, 7. — (20) Ex 2, 2; Hbr 11, 23.
(24) Ex 2, 12.

daret salutem illis; at illi non intellexerunt. ²⁶ Sequenti vero die apparuit illis litigantibus: et reconciliabat eos in pace, dicens: Viri, fratres estis, ut quid nocetis alterutrum? ²⁷ Qui autem iniuriam faciebat proximo, reppulit eum, dicens: Quis te constituit principem, et iudicem super nos? ²⁸ Numquid interficere me tu vis, quemadmodum interfecisti heri Ægyptium? ²⁹ Fugit autem Moyses in verbo isto: et factus est advena in terra Madian, ubi generavit filios duos. ³⁰ Et expletis annis quadraginta, apparuit illi in deserto montis Sina angelus in igne flammæ rubi. ³¹ Moyses autem videns, admiratus est visum; et accedente illo ut consideraret, facta est ad eum vox Domini, dicens: ³² Ego sum Deus patrum tuorum, Deus Abraham, Deus Isaac, et Deus Iacob. Tremefactus autem Moyses, non audebat considerare. ³³ Dixit autem illi Dominus: Solve calceamentum pedum tuorum: locus enim in quo stas, terra sancta est. ³⁴ Videns vidi afflictionem populi mei, qui est in Ægypto, et gemitum eorum audivi, et descendi liberare eos. Et nunc veni, et mittam te in Ægyptum. ³⁵ Hunc Moysen, quem negaverunt, dicentes: Quis te constituit principem et iudicem? hunc Deus principem et redemptorem misit, cum manu angeli, qui apparuit illi in rubro. ³⁶ Hic eduxit illos faciens prodigia, et signa in terra Ægypti, et in Rubro Mari, et in deserto annis quadraginta. ³⁷ Hic est Moyses, qui dixit filiis israel: Prophetam suscitabit vobis Deus de fratribus vestris, tanquam me, ipsum audietis. ³⁸ Hic est, qui fuit in Ecclesia in solitudine cum angelo, qui loquebatur ei in monte Sina, et cum patribus nostris: qui accepit verba vitæ dare nobis. ³⁹ Cui noluerunt obœdire patres nostri: sed reppulerunt, et aversi sunt cordibus suis in Ægyptum, ⁴⁰ dicentes ad Aaron: Fac nobis deos, qui præcedant nos: Moyses

(26) Ex 2, 13. — (30) Ex 3, 2. — (36) Ex 7, 8. 9. 10. 11. 14. — Ex 16, 1. — (37) Dt 18, 15. — (38) Ex 19, 3. — (40) Ex 32, 1.

enim hic, qui eduxit nos de terra Ægypti, nescimus quid factum sit ei. ⁴¹ Et vitulum fecerunt in diebus illis, et obiulerunt hostiam simulacro, et lætabantur in operibus manuum suarum. ⁴² Convertit autem Deus, et tradidit eos servire militiæ cæli, sicut scriptum est in libro Prophetarum:

Numquid victimas, et hostias obtulistis mihi annis quadraginta in deserto, domus Israel?

⁴³ Et suscepistis tabernaculum Moloch, et sidus Dei vestri Rempham, et figuras, quas fecistis, adorare eas. Et transferam vos trans Babylonem.

⁴⁴ Tabernaculum testimonii fuit cum patribus nostris in deserto, sicut disposuit illis Deus, loquens ad Moysen, ut faceret illud secundum formam, quam viderat. ⁴⁵ Quod et induxerunt, suscipientes patres nostri cum Iesu in possessionem gentium, quas expulit Deus a facie patrum nostrorum, usque in diebus David, ⁴⁶ qui invenit gratiam ante Deum, et petit ut inveniret tabernaculum Deo Iacob. ⁴⁷ Salomon autem ædificavit illi domum. ⁴⁸ Sed non excelsus in manufactis habitat, sicut Propheta dicit:

⁴⁹ Cælum mihi sedes est: terra autem scabellum pedum meorum.

Quam domum ædificabitis mihi, dicit Dominus? aut quis locus requietionis meæ est?

⁵⁰ Nonne manus mea fecit hæc omnia?

⁵¹ Dura cervice, et incircumcisis cordibus, et auribus, vos semper Spiritui sancto resistitis, sicut Patres vestri, ita et vos. ⁵² Quem Propheiarum non sunt persecuti patres vestri? Et occiderunt eos, qui prænuntiabant de adventu Iusti, cuius vos nunc proditores, et homicidæ fuistis: ⁵³ qui accepistis legem in dispositione angelorum, et non custodistis.

de tabernaculo et templo

de pervicacia Iudeorum

(42) Am 5, 25. — (44) Ex 25, 40. — (45) Ios 3, 14; Hbr 8, 9. — (46) 1 Sm 16, 13. — Ps 131, 5. — (47) 1 Rg 6, 1; 1 Par 17, 12. — (48) Inf 17, 24. — (49) Is 66, 1.

pro lap-
dantibus
orans
moritur

⁵⁴ Audientes autem hæc dissecabantur cordibus suis, et stridebant dentibus in eum. ⁵⁵ Cum autem esset plenus Spiritu sancto, intendens in cælum, vidit gloriam Dei, et lesum stantem a dextris Dei. Et ait: Ecce video cælos apertos, et filium hominis stantem a dextris Dei. ⁵⁶ Exclamantes autem voce magna continuerunt aures suas, et Impetum fecerunt unanimiter in eum. ⁵⁷ Et eicientes eum extra civitatem lapidabant: et testes deposuerunt vestimenta sua secus pedes adolescentis, qui vocabatur Saulus. ⁵⁸ Et lapidabant Stephanum invocantem, et dicentem: Domine Iesu suscipe spiritum meum. ⁵⁹ Positis autem genibus, clamavit voce magna, dicens: Domine ne statuas illis hoc peccatum. Et cum hoc dixisset, obdormivit in Domino. Saulus autem erat consentiens neci eius.

4. Persecutio magna ecclesie, 8, 1—3

Discipuli
disper-
guntur

8 ¹ Facta est autem in illa die persecutio magna in Ecclesia, quæ erat Ierosolymis, et omnes dispersi sunt per regiones Iudææ, et Samariæ præter Apostolos.

Stepha-
nus sepe-
litur

² Curaverunt autem Stephanum viri timorati, et fecerunt planctum magnum super eum.

Saulus
ecclesi-
am deva-
stat

³ Saulus autem devastabat Ecclesiam per domos intrans, et trahens viros, ac mulieres, tradebat in custodiam.

PARS SECUNDA

Ecclesia ad gentes transiens, 8, 4—12, 25

I. Conversio Samaritanorum et Æthiopsis, 8, 4—40

1. Baptismus et confirmatio Samaritanorum, 8, 4—25

Philippus
diaconus
In urbe
Sebaste
prædicat

⁴ Igitur qui dispersi erant pertransibant, evangelizantes verbum Dei. ⁵ Philippus autem descendens in civitatem Samariæ, prædicabat illis Christum. ⁶ Intendebant autem turbæ his, quæ a Philippo dicebantur unanimiter audientes, et videntes

signa quæ faciebat. ⁷ Multi enim eorum, qui habebant spiritus immundos, clamantes voce magna exibant. Multi autem paralytici, et claudi curati sunt. ⁸ Factum est ergo gaudium magnum in illa civitate.

⁹ Vir autem quidam nomine Simon, qui ante fuerat in civitate magus, seducens gentem Samariæ, dicens se esse aliquem magnum: ¹⁰ cui auscultabant omnes a minimo usque ad maximum, dicentes: Hic est virtus Dei, quæ vocatur magna. ¹¹ Attendebant autem eum: propter quod multo tempore magis suis dementasset eos. ¹² Cum vero credidissent Philippo evangelizanti: de regno Dei, in nomine Iesu Christi baptizabantur viri, ac mulieres. ¹³ Tunc Simon et ipse creditit: et cum baptizatus esset, adhærebat Philippo. Videns etiam signa, et virtutes maximas fieri, stupens admirabatur.

¹⁴ Cum autem audissent Apostoli, qui erant Ierosolymis, quod recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum, et Ioannem: ¹⁵ Qui cum venissent, oraverunt pro ipsis ut acciperent Spiritum sanctum: ¹⁶ Nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Iesu. ¹⁷ Tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum sanctum.

¹⁸ Cum vidisset autem Simon quia per impositionem manus Apostolorum daretur Spiritus sanctus, obtulit eis pecuniam, ¹⁹ dicens: Date et mihi hanc potestatem, ut cuicumque imposuero manus, accipiat Spiritum sanctum. Petrus autem dixit ad eum: ²⁰ Pecunia tua tecum sit in perditionem: quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri. ²¹ Non est tibi pars, neque sors in sermone isto; cor enim tuum non est rectum coram Deo. ²² Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia tua: et roga Deum, si forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui. ²³ In felle enim amaritudinis, et obligatione iniquitatis video te esse. ²⁴ Respondens autem Simon, dixit: Precamini vos pro me ad Dominum, ut nihil veniat super me horum, quæ dixistis.

ac Simonem magum aliosque credentes baptizat

Petrus et Ioannes baptizatos confirmant

Simonem magum increpant

Samari-
tanis
evangeli-
zant

²⁵ Et illi quidem testificati, et locuti verbum Domini, redibant Ierosolimam, et multis regionibus Samaritanorum evangelizabant.

2. Baptismus Æthiops, 8, 26—40

Philippus
ab angelo
missus
eunuchos
se adiun-
git

²⁶ Angelus autem Domini locutus est ad Philippum, dicens: Surge, et vade contra meridianum ad viam, quæ descendit ab Ierusalem in Gazam: hæc est deserta. ²⁷ Et surgens abiit. Et ecce vir Æthiops, eunuchus, potens Candacis Reginae Æthiops, qui erat super omnes gazas eius: venerat adorare in Ierusalem: ²⁸ et revertebatur sedens super currum suum, legensque Isaiam prophetam. ²⁹ Dixit autem Spiritus Philippo: Accede, et adiunge te ad currum istum. ³⁰ Accurrens autem Philippus, audivit eum legentem Isaiam prophetam, et dixit: Putasne intelligis quæ legis? ³¹ Qui ait: Et quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi? Rogavitque Philippum ut ascenderet, et sederet secum.

Ille Iesum
evangeliz-
at

³² Locus autem Scripturæ, quam legebat, erat hic: Tamquam ovis ad occisionem ductus est: et sicut agnus coram tondente se, sine voce, sic non aperuit os suum.

³³ In humilitate iudicium eius sublatum est. Generationem eius quis enarrabit, quoniam tolletur de terra vita eius?

³⁴ Respondens autem eunuchus Philippo, dixit: Obsecro te, de quo Propheta dicit hoc? de se, an de alio aliquo? ³⁵ Aperiens autem Philippus os suum, et incipiens a Scriptura ista, evangelizavit illi Iesum.

et bap-
tismus
confert

³⁶ Et dum irent per viam, venerunt ad quamdam aquam: et ait Eunuchus: Ecce aqua, quid prohibet me baptizari? ³⁷ Dixit autem Philippus: Si credis ex toto corde, licet. Et respondens ait: Credo, Filium Dei esse Iesum Christum. ³⁸ Et

(32) Is 53, 7.

iussit stare currum: et descenderunt uterque in aquam, Philippus, et Eunuchus, et baptizavit eum. ³⁹ Cum autem ascendissent de aqua, Spiritus Domini rapuit Philippum, et amplius non vidit eum Eunuchus. Ibat autem per viam suam gaudens.

⁴⁰ Philippus autem inventus est in Azoto, et pertransiens evangelizabat civitatibus cunctis, donec veniret Cæsaream.

II: Saulus apostolus gentium, 9, 1—30

1. Conversio Sauli, 9, 1—19^a

9 ¹ Saulus autem adhuc spirans minarum, et cædis in discipulos Domini, accessit ad principem Sacerdotum, ² et petiit ab eo epistolas in Damascum ad synagogas: ut si quos invenisset huius viæ viros, ac mulieres, vinctos perduceret in Ierusalem.

³ Et cum iter faceret, contigit ut appropinquaret Damasco: et subito circumfulsit eum lux de cælo.

⁴ Et cadens in terram audivit vocem dicentem sibi: Saule, Saule, quid me persequeris? ⁵ Qui dixit: Quis es Domine? Et ille: Ego sum Iesus, quem tu persequeris; durum est tibi contra stimulum calcitrare. ⁶ Et tremens, ac stupens dixit: Domine, quid me vis facere? Et Dominus ad eum: Surge, et ingredere civitatem, et ibi dicetur tibi quid te oporteat facere. ⁷ Viri autem illi, qui comitabantur cum eo, stabant stupefacti, audientes quidem vocem, neminem autem videntes.

⁸ Surrexit autem Saulus de terra, apertisque oculis nihil videbat. Ad manus autem illum trahentes, introduxerunt Damascum. ⁹ Et erat ibi tribus diebus non videns, et non manducavit, neque bibit.

¹⁰ Erat autem quidam discipulus Damasci, nomine Ananias: et dixit ad illum in visu Dominus: Anania. At ille ait: Ecce ego, Domine. ¹¹ Et Dominus ad eum: Surge, et vade in vicum, qui vo-

a Spiritu
in
Azotum
transfer-
tur

Persecu-
tor eccle-
siæ

in via a
Domino
mirabili-
ter con-
vertitur

Dama-
scum
introducitur

a legato
divino
Anania

(1) Gal 1, 13. — (3) Inf 22, 6; 1 Cor 15, 8; 2 Cor 12, 2.

catur rectus: et quære in domo Iudæ Saulum nomine Tarsensem: ecce enim orat. (12 Et vidit virum Ananiam nomine, introentem, et imponentem sibi manus ut visum recipiat.) 13 Respondit autem Ananias: Domine, audiui a multis de viro hoc, quanta mala fecerit sanctis tuis in Ierusalem: 14 et hic habet potestatem a principibus sacerdotum alligandi omnes, qui invocant nomen tuum. 15 Dixit autem ad eum Dominus: Vade, quoniam vas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum coram gentibus, et regibus, et filiis Israel. 16 Ego enim ostendam illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati.

sanatur
et bapti-
zatur

17 Et abiit Ananias, et introivit in domum: et imponens ei manus, dixit: Saule frater, Dominus misit me Iesus, qui apparuit tibi in via, qua veniebas, ut videas, et implearis Spiritu sancto. 18 Et confestim ceciderunt ab oculis eius tamquam squamæ, et visum recepit: et surgens baptizatus est. 19 Et cum accepisset cibum, confortatus est.

2. Primi labores apostoli, 9, 19^b—30

Ante
profec-
tionem
in Ara-
biam

Fuit autem cum discipulis, qui erant Damasci, per dies aliquot. 20 Et continuo in synagogis prædicabat Iesum, quoniam hic est Filius Dei. 21 Stupebant autem omnes, qui audiebant, et dicebant: Nonne hic est, qui expugnabat in Ierusalem eos, qui invocabant nomen istud: et huc ad hoc venit ut vincos illos duceret ad principes sacerdotum?

postredi-
tum Da-
mascum

22 Saulus autem multo magis convalescebat, et confundebat Iudæos, qui habitabant Damasci, affirmans quoniam hic est Christus. 23 Cum autem impleantur dies multi, consilium fecerunt in unum Iudæi ut eum interficerent. 24 Notæ autem factæ sunt Saulo insidiæ eorum. Custodiebant autem et portas die ac nocte, ut eum interficerent. 25 Accipientes autem eum discipuli nocte, per murum dimiserunt eum, submittentes in sporta.

(24) 2 Cor 11, 32.

26 Cum autem venisset in Ierusalem, tentabat se iungere discipulis, et omnes timebant eum, non credentes quod esset discipulus. 27 Barnabas autem apprehensum illum duxit ad Apostolos: et narravit illis quomodo in via vidisset Dominum, et quia locutus est ei, et quomodo in Damasco fiducialiter egerit in nomine Iesu. 28 Et erat cum illis intrans, et exiens in Ierusalem, et fiducialiter agens in nomine Domini. 29 Loquebatur quoque gentibus, et disputabat cum Græcis: illi autem quærebant occidere eum. 30 Quod cum cognovissent fratres, deduxerunt eum Cæsaream et dimiserunt Tarsum.

Ierusalem

III. Conversio Ipsarum gentium, 9, 31—11, 30

1. Visitatio et miracula Petri, 9, 31—43

31 Ecclesia quidem per totam Iudæam, et Galilæam, et Samariam habebat pacem, et ædificabatur ambulans in timore Domini, et consolatione sancti Spiritus replebatur.

Petrus
ecclesiam
visitat

32 Factum est autem, ut Petrus dum pertransiret universos, deveniret ad sanctos, qui habitabant Lyddæ. 33 Invenit autem ibi hominem quemdam, nomine Æneam, ab annis octo iacentem in grabato, qui erat paralyticus. 34 Et ait illi Petrus: Ænea, sanat te Dominus Iesus Christus: surge, et sterne tibi. Et continuo surrexit. 35 Et viderunt eum omnes, qui habitabant Lyddæ, et Saronæ: qui conversi sunt ad Dominum.

Lyddæ
Æneam
sanat

36 In Ioppe autem fuit quædam discipula, nomine Tabitha, quæ interpretata dicitur Dorcas. Hæc erat plena operibus bonis, et eleemosynis, quas faciebat. 37 Factum est autem in diebus illis, ut infirmata moreretur. Quam cum lavissent, posuerunt eam in cenaculo. 38 Cum autem prope esset Lydda ad Ioppen, discipuli audientes quia Petrus esset in ea, miserunt duos viros ad eum, rogantes: Ne pigriteris venire usque ad nos. 39 Exurgens autem Petrus venit cum illis. Et cum advenisset,

Ioppes
Tabitham
suscitat

duxerunt illum in cenaculum: et circumsteterunt illum omnes viduæ flentes, et ostendentes ei tunicas, et vestes, quas faciebat illis Dorcas. ⁴⁰ Electis autem omnibus foras: Petrus ponens genua oravit: et conversus ad corpus, dixit: Tabitha, surge. At illa aperuit oculos suos: et viso Petro, resedit. ⁴¹ Dans autem illi manum, erexit eam. Et cum vocasset sanctos, et viduas, assignavit eam vivam. ⁴² Notum autem factum est per universam Ioppen: et crediderunt multi in Domino. ⁴³ Factum est autem ut dies multos moraretur in Ioppe, apud Simonem quemdam coriarium.

2. Baptismus Cornelii centurionis, 10, 1—48

in hac
urbe diu
moratur

Corne-
lius iussu
angeli
Petrum
accersit

10 ¹ Vir autem quidam erat in Cæsarea, nomine Cornelius, Centurio cohortis, quæ dicitur Italica, ² religiosus, ac timens Deum cum omni domo sua, faciens eleemosynas multas plebi, et deprecans Deum semper: ³ is vidit in visu manifeste, quasi hora diei nona, angelum Dei introeuntem ad se, et dicentem sibi, Corneli. ⁴ At ille intuens eum, timore correptus, dixit: Quid est, Domine? Dixit autem illi: Orationes tuæ, et eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei. ⁵ Et nunc mitte viros in Ioppen, et accersi Simonem quemdam, qui cognominatur Petrus: ⁶ hic hospitatur apud Simonem quemdam coriarium, cuius est domus iuxta mare: hic dicet tibi quid te oporteat facere. ⁷ Et cum discessisset angelus, qui loquebatur illi, vocavit duos domesticos suos, et militem metuentem Dominum ex his, qui illi parebant. ⁸ Quibus cum narrasset omnia, misit illos in Ioppen.

qui a
Domino
edocuit

⁹ Postera autem die iter illis facientibus, et appropinquantibus civitati, ascendit Petrus in superiora ut oraret circa horam sextam. ¹⁰ Et cum esuriret, voluit gustare. Parantibus autem illis, cecidit super eum mentis excessus: ¹¹ et vidit cælum apertum, et descendens vas quoddam, velut linteum magnum, quattuor initiis submitti de cælo in terram, ¹² in quo erant omnia quadrupedia, et

serpentina terræ, et volatilia cæli. ¹³ Et facta est vox ad eum: Surge Petre, occide, et manduca. ¹⁴ Ait autem Petrus: Absit Domine, quia numquam manducavi omne commune, et immundum. ¹⁵ Et vox iterum secundo ad eum: Quod Deus purificavit, tu commune ne dixeris. ¹⁶ Hoc autem factum est per ter: et statim receptum est vas in cælum.

¹⁷ Et dum intra se hæsitaret Petrus quidnam esset visio, quam vldisset: ecce viri, qui missi erant a Cornelio, inquirentes domum Simonis, astiterunt ad ianuam. ¹⁸ Et cum vocassent, interrogabant, si Simon, qui cognominatur Petrus, illic haberet hospitium. ¹⁹ Petro autem cogitante de visione, dixit Spiritus ei: Ecce viri tres quærent te. ²⁰ Surge itaque, descende, et vade cum eis nihil dubitans: quia ego misi illos. ²¹ Descendens autem Petrus ad viros, dixit: Ecce ego sum, quem quæritis: quæ causa est, propter quam venistis? ²² Qui dixerunt: Cornelius Centurio, vir iustus, et timens Deum, et testimonium habens ab universa gente Iudæorum, responsum accepit ab angelo sancto accersire te in domum suam, et audire verba abs te. ²³ Introducens ergo eos, recepit hospitio.

Sequenti autem die surgens profectus est cum illis: et quidam ex fratribus ab Ioppe comitati sunt eum. ²⁴ Altera autem die introivit Cæsaream. Cornelius vero exspectabat illos, convocatis cognatis suis, et necessariis amicis.

²⁵ Et factum est cum introisset Petrus, obvius venit ei Cornellus, et procidens ad pedes eius adoravit. ²⁶ Petrus vero elevavit eum, dicens: Surge, et ego ipse homo sum. ²⁷ Et loquens cum illo intravit, et invenit multos, qui convenerant: ²⁸ dixitque ad illos: Vos scitis quomodo abominatum sit viro Iudæo coniungi, aut accedere ad alienigenam: sed mihi ostendit Deus, neminem communem aut immundum dicere hominem. ²⁹ Propter quod sine dubitatione veni accersitus. Interrogo ergo, quam ob causam accersistis me? ³⁰ Et Cornelius ait: A nudiusquarta die usque ad hanc horam, orans eram hora nona in domo mea, et ecce

legatos
hospitio
recipit

Cæsaream
proficiscitur

in domo
Cornelii
causam
missionis
legatorum
sciscitatur

vir stetit ante me in veste candida, et ait: ³¹ Corneli, exaudita est oratio tua, et eleemosynæ tuæ commemoratæ sunt in conspectu Dei. ³² Mitte ergo in Ioppen, et accersi Simonem, qui cognominatur Petrus: hic hospitatur in domo Simonis coriarii iuxta mare. ³³ Confestim ergo misi ad te: et tu bene fecisti veniendo. Nunc ergo omnes nos in conspectu tuo adsumus audire omnia quæcumque tibi præcepta sunt a Domino.

³⁴ Aperiens autem Petrus os suum, dixit: In veritate comperi quia non est personarum acceptor Deus, ³⁵ sed in omni gente qui timet eum, et operatur iustitiam, acceptus est illi. ³⁶ Verbum misit Deus filiis Israel, annuntians pacem per Iesum Christum: (hic est omnium Dominus.) ³⁷ Vos scitis quod factum est verbum per universam Iudæam: incipiens enim a Galilæa post baptismum, quod prædicavit Ioannes, ³⁸ Iesum a Nazareth: quomodo unxit eum Deus Spiritu sancto, et virtute, qui pertransiit benefaciendo, et sanando omnes oppressos a diabolo, quoniam Deus erat cum illo. ³⁹ Et nos testes sumus omnium, quæ fecit in regione Iudæorum, et Ierusalem, quem occiderunt suspendentes in ligno. ⁴⁰ Hunc Deus suscitavit tertia die, et dedit eum manifestum fieri ⁴¹ non omni populo, sed testibus præordinatis a Deo: nobis, qui manducavimus, et bibimus cum illo postquam resurrexit a mortuis. ⁴² Et præcepit nobis prædicare populo, et testificari quia ipse est, qui constitutus est a Deo iudex vivorum, et mortuorum. ⁴³ Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent remissionem peccatorum accipere per nomen eius omnes, qui credunt in eum.

⁴⁴ Adhuc loquente Petro verba hæc, cecidit Spiritus sanctus super omnes, qui audiebant verbum. ⁴⁵ Et obstupuerunt ex circumcissione fideles, qui venerant cum Petro: quia et in nationes gratia

congregalis Iesum prædicat

Spiritu sancto repletos baptizari iubet

(34) Dt 10, 17; 2 Par 19, 7; Job 34, 19; Sap 6, 8; Sir 35, 15; Rom 2, 11; Gal 2, 6; Eph 6, 9; Col 3, 25; 1 Ptr 1, 17. — (37) Lc 4, 14. — (43) Ir 31, 34; Meh 7, 18.

Spiritus sancti effusa est. ⁴⁶ Audiebant enim illos loquentes linguis, et magnificantes Deum. ⁴⁷ Tunc respondit Petrus: Numquid aquam quis prohibere potest ut non baptizentur hi, qui Spiritum sanctum acceperunt sicut et nos? ⁴⁸ Et iussit eos baptizari in nomine Domini Iesu Christi. Tunc rogaverunt eum ut maneret apud eos aliquot diebus.

3. Defensio et approbatio huius facti, 11, 1—18

11 ¹ Audierunt autem Apostoli, et fratres, qui erant in Iudæa: quoniam et gentes receperunt verbum Dei. ² Cum autem ascendisset Petrus Ierosolymam, disceptabant adversus illum, qui erant ex circumcisione, ³ dicentes: Quare introisti ad viros præputium habentes, et manducasti cum illis?

⁴ Incipiens autem Petrus exponebat illis ordinem, dicens: ⁵ Ego eram in civitate Ioppe orans, et vidi in excessu mentis visionem, descendens vas quoddam velut linteam magnum quattuor intis summitti de cælo, et venit usque ad me. ⁶ In quod intuens considerabam, et vidi quadrupedia terræ, et bestias, et reptilia, et volatilia cæli. ⁷ Audivi autem et vocem dicentem mihi: Surge Petre, occide, et manduca. ⁸ Dixi autem: Nequaquam Domine: quia commune aut immundum numquam introivit in os meum. ⁹ Respondit autem vox secundo de cælo: Quæ Deus mundavit, tu ne commune dixeris. ¹⁰ Hoc autem factum est per te: et recepta sunt omnia rursus in cælum. ¹¹ Et ecce viri tres confestim astiterunt in domo, in qua eram, missi a Cæsarea ad me. ¹² Dixit autem Spiritus mihi ut irem cum illis, nihil hæsitans. Venerunt autem mecum et sex fratres isti, et ingressi sumus in domum viri. ¹³ Narravit autem nobis, quomodo vidisset Angelum in domo sua, stantem et dicentem sibi: Mitte in Ioppen, et accersi Simonem, qui cognominatur Petrus, ¹⁴ qui loquetur tibi verba, in quibus salvus eris tu, et universa domus tua. ¹⁵ Cum autem cepissem loqui, cecidit Spiritus sanctus super eos, sicut et

Ierosolymis
fratribus
disceptantibus

Petrus
factum
exponit

in nos in initio. ¹⁶ Recordatus sum autem verbi Domini, sicut dicebat: Ioannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto. ¹⁷ Si ergo eandem gratiam dedit illis Deus, sicut et nobis, qui credidimus in Dominum Iesum Christum: ego quis eram, qui possem prohibere Deum?

¹⁸ His auditis, tacuerunt: et glorificaverunt Deum, dicentes: Ergo et gentibus pœnitentiam dedit Deus ad vitam.

4. Ecclesia gentium Antiochena, 11, 19—30

¹⁹ Et illi quidem, qui dispersi fuerant a tribulatione, quæ facta fuerat sub Stephano, perambulaverunt usque Phœnicen, et Cyprum, et Antiochiam, nemini loquentes verbum, nisi solis Iudæis. ²⁰ Erant autem quidam ex eis viri Cyprii, et Cyrenæi, qui cum introissent Antiochiam, loquebantur et ad Græcos, annuntiantes Dominum Iesum. ²¹ Et erat manus Domini cum eis: multusque numerus credentium conversus est ad Dominum.

²² Pervenit autem sermo ad aures ecclesiae, quæ erat Ierosolymis super istis: et miserunt Barnabam usque ad Antiochiam. ²³ Qui cum pervenisset, et vidisset gratiam Dei, gavisus est: et hortabatur omnes in proposito cordis permanere in Domino: ²⁴ quia erat vir bonus, et plenus Spiritu sancto, et fide. Et apposita est multa turba Domino.

²⁵ Profectus est autem Barnabas Tarsum, ut quæreret Saulum: quem cum invenisset, perduxit Antiochiam.

²⁶ Et annum totum conversati sunt ibi in Ecclesia: et docuerunt turbam multam, ita ut cognominarentur primum Antiochiæ discipuli, Christiani.

²⁷ In his autem diebus supervenerunt ab Ierosolymis prophetæ Antiochiam: ²⁸ et surgens unus ex eis nomine Agabus, significabat per spiritum famem magnam futuram in universo orbe terrarum, quæ facta est sub Claudio. ²⁹ Discipuli au-

(16) Mt 3, 11; Mc 1, 8; Lc 3, 16; Io 1, 26; Sup 1, 5; Inf 19, 4.

qui Deum
glorifi-
cant

Antio-
chiæ gen-
tiles con-
vertuntur

quare
apostoli
Barna-
bam illuc
mittunt

qui Sau-
lum sibi
adiungit

fideles
Christia-
ni cogno-
minantur
et Iudæis
per Bar-
nabam
et Sau-
lum sub-
veniunt

tem, prout quis habebat, proposuerunt singuli in ministerium mittere habitantibus in Iudæa fratribus: ³⁰ quod et fecerunt, mittentes ad seniores per manus Barnabæ, et Sauli.

IV. Petrus Romam proficiscens, 12, 1—25

1. Acta ante profectioem eius, 12, 1—17

12 ¹ Eodem autem tempore misit Herodes rex manus, ut affligeret quosdam de Ecclesia. ² Occidit autem Iacobum fratrem Ioannis gladio. ³ Videns autem quia placeret Iudæis, apposuit ut apprehenderet et Petrum. Erant autem dies Azy-morum.

⁴ Quem cum apprehendisset, misit in carcerem, tradens quattuor quaternionibus militum custodiendum, volens post Pascha producere eum populo.

⁵ Et Petrus quidem servabatur in carcere. Oratio autem fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo.

⁶ Cum autem producturus eum esset Herodes, in ipsa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites, vinctus catenis duabus: et custodes ante ostium custodiebant carcerem. ⁷ Et ecce angelus Domini astitit: et lumen refulsit in habitaculo: percussoque latere Petri, excitavit eum, dicens: Surge velociter. Et ceciderunt catenæ de manibus eius.

⁸ Dixit autem angelus ad eum: Præcingere, et calcea te caligas tuas. Et fecit sic. Et dixit illi: Circumda tibi vestimentum tuum, et sequere me.

⁹ Et exiens sequebatur eum, et nesciebat quia verum est, quod fiebat per angelum: existimabat autem se visum videre. ¹⁰ Transeuntes autem primam et secundam custodiam, venerunt ad portam ferream, quæ ducit ad civitatem: quæ ultro aperta est eis. Et exeuntes processerunt vicum unum: et continuo discessit angelus ab eo.

¹¹ Et Petrus ad se reversus, dixit: Nunc scio vere quia misit Dominus angelum suum, et eripuit me de manu Herodis, et de omni exspectatione plebis Iudæorum. ¹² Consideransque venit ad do-

Herodes
Agrip-
pa I Iac-
obum
occidit

et
Petrum
in carce-
rem mit-
tit

Petrus
ab angelo
liberatus

et fratres
salutans
in alium
locum
abit

mum Mariæ matris Ioannis, qui cognominatus est Marcus, ubi erant multi congregati, et orantes. ¹³ Pulsante autem eo ostium ianuæ, processit puella ad audiendum, nomine Rhode. ¹⁴ Et ut cognovit vocem Petri, præ gaudio non aperuit ianuam, sed intro currens nuntiavit stare Petrum ante ianuam. ¹⁵ At illi dixerunt ad eam: Insanis. Illa autem affirmabat sic se habere. Illi autem dicebant: Angelus eius est. ¹⁶ Petrus autem perseverabat pulsans. Cum autem aperuissent, viderunt eum, et obstupuerunt. ¹⁷ Annuens autem eis manu ut tacerent, narravit quomodo Dominus eduxisset eum de carcere, dixitque: Nuntiate Iacobo, et fratribus hæc. Et egressus abiit in alium locum.

2. Acta post perfectionem eius, 12, 18—25

¹⁸ Facta autem die, erat non parva turbatio inter milites, quidnam factum esset de Petro. ¹⁹ Herodes autem cum requisisset eum, et non invenisset, inquisitione facta de custodibus, iussit eos duci: descendensque a Iudæa in Cæsaream, ibi commoratus est.

²⁰ Erat autem iratus Tyriis, et Sidoniis. At illi unanimes venerunt ad eum, et persuaso Blasto, qui erat super cubiculum regis, postulabant pacem, eo quod alerentur regiones eorum ab illo. ²¹ Statuto autem die Herodes vestitus veste regia, sedit pro tribunali, et contionabatur ad eos. ²² Populus autem acclamabat: Dei voces, et non hominis. ²³ Confestim autem percussit eum angelus Domini, eo quod non dedisset honorem Deo: et consumptus a vermibus, exspiravit.

²⁴ Verbum autem Domini crescebat, et multiplicabatur.

²⁵ Barnabas autem et Saulus reversi sunt ab Ierosolymis expleto ministerio, assumpto Ioanne, qui cognominatus est Marcus.

(25) Sup 11, 29.

Herodes
custodes
punit et
Cæsaream
de-
scendit

propter
superbi-
am ab an-
gelo per-
cussus
moritur

fideles
augentur

Barnabas
et Saulus
cum
Marco
revertun-
tur

PARS TERTIA

Ecclesia apud gentes, 13, 1—28, 31

1. Itinera apostolica Pauli, 13, 1—21, 16

1. Initium itineris primi, 13, 1—3

13 ¹ Erant autem in Ecclesia, quæ erat Antiochiæ, prophetæ, et doctores, in quibus Barnabas, et Simon, qui vocabatur Niger, et Lucius Cyrenensis, et Manahen, qui erat Herodis Tetrarchæ collactaneus; et Saulus. ² Ministrantibus autem illis Domino, et ieiunantibus, dixit illis Spiritus sanctus: Segregate mihi Saulum, et Barnabam in opus, ad quod assumpsi eos. ³ Tunc ieiunantes, et orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos.

Saulus et Barnabas segregantur

2. Acta in insula Cypro, 13, 4—12

⁴ Et ipsi quidem missi a Spiritu sancto abierunt Seleuciam; et inde navigaverunt Cyprum. ⁵ Et cum venissent Salaminam, prædicabant verbum Dei in synagogis iudæorum. Habebant autem et Ioannem in ministerio.

Salaminæ cum Marco prædicant

⁶ Et cum perambulassent universam insulam usque Paphum, invenerunt quemdam virum magum pseudopphetam, iudæum, cui nomen erat Bariesu, ⁷ qui erat cum Proconsule Sergio Paulo viro prudente. Hic, accersitis Barnaba, et Saulo, desiderabat audire verbum Dei. ⁸ Resistebat autem illis Elymas magus (sic enim interpretatur nomen eius), quærens avertere Proconsulem a fide. ⁹ Saulus autem, qui et Paulus, repletus Spiritu sancto, intuens in eum, ¹⁰ dixit: O plene omni dolo, et omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis iustitiæ, non desinis subvertere vias Domini rectas. ¹¹ Et nunc ecce manus Domini super te, et eris cæcus, non videns solem usque ad tempus. Et confestim cecidit in eum caligo, et tenebræ, et circuiens quærebat qui ei manum daret.

Paphi Paulus Elymam magum excæcat

procon-
sul credit

¹² Tunc Proconsul cum vidisset factum, credit admirans super doctrina Domini.

3. Acta in Pamphylia et Pisidia, 13, 13—52

Perges
Marcus
discedit

¹³ Et cum a Papho navigassent Paulus, et qui cum eo erant, venerunt Pergem Pamphyliae. Ioannes autem discedens ab eis, reversus est Ierosolymam.

Antio-
chia in
Pisidia

¹⁴ Illi vero pertranscuntes Pergem, venerunt Antiochiam Pisidiae: et ingressi synagogam die sabbatorum, sederunt. ¹⁵ Post lectionem autem legis, et Prophetarum, miserunt principes synagogae ad eos, dicentes: Viri fratres, si quis est in vobis sermo exhortationis ad plebem, dicite.

Paulus
Iudaeis
praedicat
beneficia
Dei
praeterita

¹⁶ Surgens autem Paulus, et manu silentium indicens, ait: Viri Israelitae, et qui timetis Deum, audite: ¹⁷ Deus plebis Israel elegit patres nostros, et plebem exaltavit cum essent incolae in terra Aegypti, et in brachio excelso eduxit eos ex ea, ¹⁸ et per quadraginta annorum tempus mores eorum sustinuit in deserto. ¹⁹ Et destruens gentes septem in terra Chanaan, sorte distribuit eis terram eorum, ²⁰ quasi post quadringentos et quinquaginta annos: et post haec dedit iudices, usque ad Samuel Prophetam. ²¹ Et exinde postulaverunt regem: et dedit illis Deus Saul filium Cis, virum de tribu Benjamin, annis quadraginta. ²² Et amoto illo, suscitavit illis David regem: cui testimonium perhibens, dixit: Inveni David filium Iesse, virum secundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas. ²³ Huius Deus ex semine secundum promissionem eduxit Israel salvatorem Iesum, ²⁴ praedicante Ioanne ante faciem adventus eius baptismum paenitentiae omni populo Israel. ²⁵ Cum impleret autem Ioannes cursum suum, dicebat: Quem me arbitramini esse, non sum ego, sed ecce venit post me, cuius non sum dignus calceamenta pe-

(17) Ex 1, 1. — Ex 13, 21 s. — (18) Ex 16, 3. — (19) Ios 14, 2. — (20) Idc 3, 9. — (21) 1 Sm 8, 5; 9, 16; 10, 1. — (22) 1 Sm 16, 13. — Ps 88, 21. — (23) Is 11, 1. — (24) Mt 3, 1; Mc 1, 4; Lc 3, 3. — (25) Mt 3, 11; Mc 1, 7; Io 1, 20.

dum solvere. ²⁶ Viri fratres, filii generis Abraham, et qui in vobis timent Deum, vobis verbum salutis huius missum est. ²⁷ Qui enim habitabant Ierusalem, et principes eius hunc ignorantes, et voces prophetarum, quæ per omne sabbatum leguntur, iudicantes impleverunt, ²⁸ et nullam causam mortis inventientes in eo, petierunt a Pilato, ut interficerent eum. ²⁹ Cumque consummassent omnia, quæ de eo scripta erant, deponentes eum de ligno, posuerunt eum in monumento. ³⁰ Deus vero suscitavit eum a mortuis tertia die: qui visus est per dies multos his, ³¹ qui simul ascenderant cum eo de Galilæa in Ierusalem: qui usque nunc sunt testes eius ad plebem. ³² Et nos vobis annuntiamus eam, quæ ad patres nostros repromissio facta est: ³³ quoniam hanc Deus adimplevit filiis nostris resuscitans Iesum, sicut et in Psalmo secundo scriptum est: Filius meus es tu, ego hodie genui te. ³⁴ Quod autem suscitavit eum a mortuis, amplius iam non reversurum in corruptionem, ita dixit: Quia dabo vobis sancta David fidelia. ³⁵ Ideoque et alias dicit: Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem. ³⁶ David enim in sua generatione cum administrasset, voluntati Dei dormivit: et appositus est ad patres suos, et vidit corruptionem. ³⁷ Quem vero Deus suscitavit a mortuis, non vidit corruptionem. ³⁸ Notum igitur sit vobis viri fratres, quia per hunc vobis remissio peccatorum annuntiatur, et ab omnibus, quibus non potuistis in lege Moysi iustificari, ³⁹ in hoc omnis, qui credit, iustificatur. ⁴⁰ Videte ergo ne superveniat vobis quod dictum est in Prophetis: ⁴¹ Videte contemptores, et admiramini, et disperdimini:

quia opus operor ego in diebus vestris, — opus quod non credetis, si quis enarraverit vobis.

(28) Mt 27, 20. 23; Mc 15, 13; Lc 23, 21. 23; Io 19, 15. — (30) Mt 28; Mc 16; Lc 24; Io 20. — (33) Ps 2, 7. — (34) Is 55, 3. — (35) Ps 15, 10. — (36) 1 Rg 2, 10. — (41) Hab 1, 5.

Iesum
occisum
et susci-
tatum
Messiam

fidem in
Salvato-
rem

plurimi
conveni-
uni ad
apostolos

qui prop-
ter zelum
Iudæo-
rum ad
gentes
conver-
tuntur

ac de fini-
bus An-
tic chiæ
ciciuntur

Iconii
multo
tempore
commo-
rantur

⁴² Exeuntibus autem illis rogabant ut sequenti sabbato loquerentur sibi verba hæc. ⁴³ Cumque dimissa esset synagoga, secuti sunt multi Iudæorum, et colentium advenarum, Paulum, et Barnabam: qui loquentes suadebant eis ut permanerent in gratia Dei. ⁴⁴ Sequenti vero sabbato pæne universa civitas convenit audire verbum Dei.

⁴⁵ Videntes autem turbas Iudæi, repleti sunt zelo, et contradicebant his, quæ a Paulo dicebantur, blasphemantes. ⁴⁶ Tunc constanter Paulus et Barnabas dixerunt: Vobis oportebat primum loqui verbum Dei: sed quoniam repellitis illud, et indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce convertimur ad gentes; ⁴⁷ sic enim præcepit nobis Dominus:

Posui te in lucem gentium, ut sis in salutem usque ad extremum terræ.

⁴⁸ Audientes autem gentes gavisæ sunt, et glorificabant verbum Domini: et crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam. ⁴⁹ Disseminabatur autem verbum Domini per universam regionem.

⁵⁰ Iudæi autem concitaverunt mulieres religiosas, et honestas, et primos civitatis, et excitaverunt persecutionem in Paulum, et Barnabam: et eiecerunt eos de finibus suis. ⁵¹ At illi excusso pulvere pedum in eos, venerunt Iconium. ⁵² Discipuli quoque replebantur gaudio, et Spiritu sancto.

4. Acta in Lycaonia, 14, 1—19

14 ¹ Factum est autem Iconii, ut simul introirent in synagogam Iudæorum, et loquerentur, ita ut crederet Iudæorum, et Græcorum copiosa multitudo. ² Qui vero increduli fuerunt Iudæi, suscitaverunt, et ad iracundiam concitaverunt animas gentium adversus fratres. ³ Multo igitur tempore demorati sunt, fiducialiter agentes in Domino, testimonium perhibente verbo gratiæ suæ, dante signa, et prodigia fieri per manus eorum.

(47) Is 49, 6. — (51) Mt 10, 14; Mc 6, 11; Lc 9, 5.

4 Divisa est autem multitudo civitatis: et quidam quidem erant cum Iudæis, quidam vero cum Apostolis. 5 Cum autem factus esset impetus gentilium, et Iudæorum cum principibus suis, ut contumeliis afficerent, et lapidarent eos, 6 intelligentes confugerunt ad civitates Lycaoniæ Lystram, et Derben, et universam in circuitu regionem, et ibi evangelizantes erant.

7 Et quidam vir Lystris infirmus pedibus sedebat, claudus ex utero matris suæ, qui numquam ambulaverat. 8 Hic audivit Paulum loquentem. Qui intuitus eum, et videns quia fidem haberet ut salvus fieret, 9 dixit magna voce: Surge super pedes tuos rectus. Et exsilivit, et ambulabat. 10 Turbæ autem cum vidissent quod fecerat Paulus, levaverunt vocem suam Lycaonice dicentes: Dii similes facti hominibus, descenderunt ad nos. 11 Et vocabant Barnabam Iovem, Paulum vero Mercurium: quoniam ipse erat dux verbi. 12 Sacerdos quoque Iovis, qui erat ante civitatem, tauros, et coronas ante ianuas afferens, cum populis volebat sacrificare. 13 Quod ubi audierunt Apostoli, Barnabas et Paulus, conscissis tunicis suis exsilierunt in turbas clamantes, 14 et dicentes: Viri, quid hæc facitis? et nos mortales sumus, similes vobis homines, annuntiantes vobis ab his vanis converti ad Deum vivum, qui fecit cælum, et terram, et mare, et omnia quæ in eis sunt: 15 qui in præteritis generationibus dimisit omnes gentes ingredi vias suas. 16 Et quidem non sine testimonio semetipsum reliquit benefaciens de cælo, dans pluvias, et tempora fructifera, implens cibo, et lætitia corda nostra. 17 Et hæc dicentes, vix sedaverunt turbas ne sibi immolarent.

18 Supervenerunt autem quidam ab Antiochia, et Iconio Iudæi: et persuasis turbis, lapidantesque Paulum, traxerunt extra civitatem, existimantes eum mortuum esse. 19 Circumdantibus autem eum

lapidandi
fugiant

Lystris
propter
sanatio-
nem clau-
di pro-
diis ha-
bentur

Paulus
lapidatur
et cum
Barnaba
Derben
proficisci-
tur

(14) Ps 145, 6; Apc 14, 7.

discipulis, surgens intravit civitatem, et postera die profectus est cum Barnaba in Derben.

5. Flinis itineris primi, 14, 20—27

In ecclesiis presbyteros eligunt

20 Cumque evangelizassent civitati illi, et docuissent multos, reversi sunt Lystram, et Iconium, et Antiochiam, 21 confirmantes animas discipulorum, exhortantesque ut permanerent in fide: et quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. 22 Et cum constituissent illis per singulas ecclesias presbyteros, et orassent cum ieiunationibus, commendaverunt eos Domino, in quem crediderunt.

e Pamphylia Antiochiam Syriam revertuntur

23 Transeuntesque Pisidiam, venerunt in Pamphyliam, 24 et loquentes verbum Domini in Perge, descenderunt in Attaliam: 25 et inde navigaverunt Antiochiam, unde erant traditi gratiae Dei in opus, quod compleverunt. 26 Cum autem venissent, et congregassent Ecclesiam, rettulerunt quanta fecisset Deus cum illis, et quia aperuisset gentibus ostium fidei.

ubi diu morantur

27 Morati sunt autem tempus non modicum cum discipulis.

6. Concillium apostolorum, 15, 1—35

Occasio eius

15 **1** Et quidam descendentes de Iudaea, docebant fratres: Quia nisi circumcidamini secundum morem Moysi, non potestis salvari. **2** Facta ergo seditione non minima Paulo, et Barnabae adversus illos, statuerunt ut ascenderent Paulus, et Barnabas, et quidam alii ex aliis ad Apostolos, et presbyteros in Ierusalem super hac quaestione.

iter Pauli et Barnabae prior sessio publica, in qua Iudaizantes postulant

3 Illi ergo deducti ab Ecclesia pertransibant Phoenicem, et Samariam, narrantes conversionem gentium: et faciebant gaudium magnum omnibus fratribus.

4 Cum autem venissent Ierosolymam, suscepti sunt ab Ecclesia, et ab Apostolis, et senioribus annuntiantes quanta Deus fecisset cum illis. **5** Surrexerunt autem quidam de haeresi Pharisaeorum,

(25) Sup 13, 1. — (1) Gal 5, 2.

qui crediderunt, dicentes: Quia oportet circumcidi eos, præcipere quoque servare legem Moysi.

⁶ Conveneruntque Apostoli, et seniores videre de verbo hoc.

⁷ Cum autem magna conquisitio fieret, surgens Petrus dixit ad eos: Viri fratres, vos scitis quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit, per os meum audire verbum Evangelii, et credere.

⁸ Et qui novit corda Deus, testimonium perhibuit, dans illis Spiritum sanctum, sicut et nobis, ⁹ et nihil discrevit inter nos et illos, fide purificans corda eorum. ¹⁰ Nunc ergo quid tentatis Deum, imponere iugum super cervices discipulorum, quod neque patres nostri, neque nos portare potuimus?

¹¹ Sed per gratiam Domini Iesu Christi credimus salvari, quemadmodum et illi. ¹² Tacuit autem omnis multitudo: et audiebant Barnabam, et Paulum narrantes quanta Deus fecisset signa; et prodigia in gentibus per eos.

¹³ Et postquam tacuerunt, respondit Iacobus, dicens: Viri fratres, audite me. ¹⁴ Simon narravit quemadmodum primum Deus visitavit sumere ex gentibus populum nomini suo.

¹⁵ Et huic concordant verba Prophetarum, sicut scriptum est: ¹⁶ Post hæc revertar, et reædificabo tabernaculum David, quod decedit: et diruta eius reædificabo, et erigam illud:

¹⁷ ut requirant ceteri hominum Dominum, et omnes gentes, super quas invocatum est nomen meum,

dicit Dominus faciens hæc.

¹⁸ Notum a sæculo est Domino opus suum. ¹⁹ Propter quod ego iudico non inquietari eos, qui ex gentibus convertuntur ad Deum, ²⁰ sed scribere ad eos ut abstineant se a contaminationibus simulacrorum, et fornicatione, et suffocatis, et sanguine.

²¹ Moyses enim a temporibus antiquis habet in singulis civitatibus qui eum prædicent in synagogis, ubi per omne sabbatum legitur.

(7) Sup 10, 20. — (8) Sup 10, 45. — (16) Am 9, 11.

se obazol
edistob
sessio
apostolo-
rum et
seniorum
altera
sessio
publica,
in qua lo-
quitur
Petrus

Barnabas
et
Paulus
Iacobus
frater
Domini

legatio ac
definitio
apostolo-
rum et
seniorum

22 Tunc placuit Apostolis, et senioribus cum omni Ecclesia, eligere viros ex eis, et mittere Antiochiam cum Paulo, et Barnaba, Iudam, qui cognominabatur Barsabas, et Silam viros primos in fratribus, 23 scribentes per manus eorum. APOSTOLI et seniores fratres, his, qui sunt Antiochiæ, et Syriæ, et Ciliciæ fratribus ex gentibus, salutem. 24 Quoniam audivimus quia quidam ex nobis exeuntes, turbaverunt vos verbis, evertentes animas vestras, quibus non mandavimus: 25 placuit nobis collectis in unum, eligere viros, et mittere ad vos cum carissimis nostris Barnaba, et Paulo, 26 hominibus, qui tradiderunt animas suas pro nomine Domini nostri Iesu Christi. 27 Misimus ergo Iudam, et Silam, qui et ipsi vobis verbis referent eadem. 28 Visum est enim Spiritui sancto, et nobis nihil ultra imponere vobis oneris quam hæc necessaria: 29 ut abstineatis vos ab immolatis simulacrorum, et sanguine, et suffocato, et fornicatione, a quibus custodientes vos, bene agetis. Valet.

quæ Anti-
ochiæ
promul-
gatur

30 Illi ergo dimissi, descenderunt Antiochiam: et congregata multitudo tradiderunt epistolam. 31 Quam cum legissent, gavisus sunt super consolatione.

ex legalis

32 Iudas autem, et Silas, et ipsi cum essent Prophetæ, verbo plurimo consolati sunt fratres, et confirmaverunt.

Silas non
reverit-
tur

33 Facto autem ibi aliquanto tempore, dimissi sunt cum pace a fratribus ad eos, qui miserant illos. 34 Visum est autem Silæ ibi remanere: Iudas autem solus abiit Ierusalem.

apostoli
Antio-
chiæ mo-
ratur

35 Paulus autem, et Barnabas demorabantur Antiochiæ docentes: et evangelizantes cum aliis pluribus verbum Domini.

Apostoli
propter
Marcum

7. Initium itineris secundi, 15, 36—40

36 Post aliquot autem dies, dixit ad Barnabam Paulus: Revertentes visitemus fratres per universas civitates, in quibus prædicavimus verbum Domini, quomodo se habeant. 37 Barnabas autem volebat

secum assumere et Ioannem, qui cognominabatur Marcus. ³⁸ Paulus autem rogabat eum (ut qui discessisset ab eis de Pamphylia, et non esset cum eis in opus) non debere recipi.

³⁹ Facta est autem dissensio, ita ut discederent ab invicem, et Barnabas quidem assumpto Marco navigaret Cyprum. ⁴⁰ Paulus vero electo Sila profectus est, traditus gratiæ Dei a fratribus.

-8. Visitatio et fundatio ecclesiarum Aslaurum,
15, 41—16, 10

⁴¹ Perambulabat autem Syriam, et Ciliciam, confirmans Ecclesias: præcipiens custodire præcepta Apostolorum, et seniorum.

16 ¹ Pervenit autem Derben, et Lystram. Et ecce discipulus quidam erat ibi nomine Timotheus, filius mulieris iudææ fidelis, patre gentili. ² Huic testimonium bonum reddebant qui in Lystris erant, et iconio fratres. ³ Hunc voluit Paulus secum proficisci: et assumens circumcidit eum propter iudæos, qui erant in illis locis. Sciebant enim omnes quod pater eius erat gentilis.

⁴ Cum autem pertransirent civitates, tradebant eis custodire dogmata, quæ erant decreta ab Apostolis et senioribus, qui erant Ierosolymis. ⁵ Et Ecclesiæ quidem confirmabantur fide, et abundabant numero quotidie.

⁶ Transeuntes autem Phrygiam, et Galatiæ regionem, vetati sunt a Spiritu sancto loqui verbum Dei in Asia.

⁷ Cum venissent autem in Mysiam, tentabant ire in Bithyniam: et non permisit eos Spiritus Iesu. ⁸ Cum autem pertransissent Mysiam, descenderunt Troadem: ⁹ et visio per noctem Paulo ostensa est: Vir Macedo quidam erat stans, et deprecans eum, et dicens: Transiens in Macedoniam, adiuva nos.

¹⁰ Ut autem visum vidit, statim quæsimus proficisci in Macedoniam, certi facti quod vocasset nos Deus evangelizare eis.

aparan-
tur

Paulus
cum Sila
in Syria
et Cilicia
Lystræ
Timothe-
um cir-
cumcidit
et assu-
mit

reliquas
civitates
visitat

in
Galatia
evangeli-
zat
Troade
divinitus
in Græ-
ciam vo-
catur

cum Luca
in Mace-
doniam
navigat

Iudæis
mulieri-
bus præ-
dicant

Paulus
pytho-
nem
elciens
cum Sila
flagella-
tur et in
carcerem
mittitur

9. Acta Philippis, 16, 11—40

11 Navigantes autem a Troade, recto cursu venimus Samothraciam, et sequenti die Neapolim: 12 et inde Philippos, quæ est prima partis Macedonia civitas, colonia. Eramus autem in hac Urbe diebus aliquot, conferentes. 13 Die autem sabbatorum egressi sumus foras portam iuxta flumen, ubi videbatur oratio esse: et sedentes loquebamur mulieribus, quæ convenerant. 14 Et quædam mulier nomine Lydia, purpuraria civitatis Thyatirenorum, colens Deum, audivit: cuius Dominus aperuit cor intendere his, quæ dicebantur a Paulo. 15 Cum autem baptizata esset, et domus eius, deprecata est dicens: Si iudicastis me fidelem Domino esse, introite in domum meam, et manete. Et coegit nos.

16 Factum est autem euntibus nobis ad orationem, puellam quamdam habentem spiritum pytho-nem obviare nobis, quæ quæstum magnum præstabat dominis suis divinando. 17 Hæc subsequata Paulum, et nos, clamabat dicens: Isti homines servi Dei excelsi sunt, qui annuntiant vobis viam salutis. 18 Hoc autem faciebat multis diebus. Dolens autem Paulus, et conversus, spiritui dixit: Præcipio tibi in nomine Iesu Christi exire ab ea. Et exiit eadem hora. 19 Videntes autem domini eius quia exivit spes quæstum eorum, apprehendentes Paulum, et Silam perduxerunt in forum ad principes: 20 et offerentes eos magistratibus, dixerunt: Hi homines conturbant civitatem nostram, cum sint Iudæi: 21 et annuntiant morem, quem non licet nobis suscipere, neque facere, cum simus Romani. 22 Et cucurrit plebs adversus eos: et magistratus, scissis tunicis eorum, iusserunt eos virgis cædi. 23 Et cum multas plagas eis imposuissent, miserunt eos in carcerem, præcipientes custodi ut diligenter custodiret eos. 24 Qui cum tale præceptum accepisset, misit eos in interiorum carcerem, et pedes eorum strinxit ligno.

(22) 2 Cor 11, 25; Phil 1, 13; 1 Thes 2, 2.

25 Media autem nocte Paulus, et Silas orantes, laudabant Deum: et audiebant eos, qui in custodia erant. 26 Subito vero terræmotus factus est magnus, ita ut moverentur fundamenta carceris. Et statim aperta sunt omnia ostia: et universorum vincula soluta sunt. 27 Expergefactus autem custos carceris, et videns ianuas apertas carceris, evaginato gladio volebat se interficere, æstimans fugisse vinctos. 28 Clamavit autem Paulus voce magna, dicens: Nihil tibi mali feceris: universi enim hic sumus. 29 Petitoque lumine, introgressus est: et tremefactus procidit Paulo et Silæ ad pedes: 30 et producens eos foras, ait: Domini, quid me oportet facere, ut salvus fiam? 31 At illi dixerunt: Crede in Dominum Iesum: et salvus eris tu, et domus tua. 32 Et locuti sunt ei verbum Domini cum omnibus, qui erant in domo eius. 33 Et tollens eos in illa hora noctis, lavit plagas eorum: et baptizatus est ipse, et omnis domus eius continuo. 34 Cumque perduxisset eos in domum suam, apposuit eis mensam, et lætatus est cum omni domo sua credens Deo.

35 Et cum dies factus esset, miserunt magistratus lictores, dicentes: Dimitte homines illos. 36 Nuntiavit autem custos carceris verba hæc Paulo: Quia miserunt magistratus ut dimittamini, nunc igitur exeuntes, ite in pace. 37 Paulus autem dixit eis: Cæsos nos publice, indemnatos, homines Romanos miserunt in carcerem, et nunc occulte nos eiiciunt? Non ita: sed veniant, 38 et ipsi nos eiiciant. Nuntiaverunt autem magistratibus lictores verba hæc. Timueruntque audito quod Romani essent: 39 et venientes deprecati sunt eos, et educentes rogabant ut egrederentur de Urbe. 40 Exeuntes autem de carcere, introierunt ad Lydiam: et visis fratribus consolati sunt eos, et profecti sunt.

10. Acta Thessalonica et Berææ, 17, 1—15

17 1 Cum autem perambulassent Amphipolim, et Apolloniam, venerunt Thessalonicam, ubi

custodem
carceris
eiusque
domum
baptizal

honorifi-
ce dimit-
titur re-
manente
Luca

Thessa-
lonicæ

Iudæi
pauci ac
gentiles
multi
credunt

erat synagoga Iudæorum. ² Secundum consuetudinem autem Paulus introiit ad eos, et per sabbata tria disserebat eis de Scripturis, ³ adaperiens et insinuans quia Christum oportuit pati, et resurgere a mortuis: et quia hic est Iesus Christus, quem ego annuntio vobis. ⁴ Et quidam ex eis crediderunt, et adiuncti sunt Paulo, et Silæ, et de colentibus, gentilibusque multitudo magna, et mulieres nobiles non paucae.

Paulus
et Silas
fugiunt

⁵ Zelantes autem Iudæi, assumentesque de vulgo viros quosdam malos, et turba facta, concitaverunt civitatem: et assistentes domui Iasonis quærebant eos producere in populum. ⁶ Et cum non invenissent eos, trahebant Iasonem, et quosdam fratres ad principes civitatis, clamantes: Quoniam hi, qui Urbem concitant, et huc venerunt, ⁷ quos suscepit Iason, et hi omnes contra decreta Cæsaris faciunt, regem alium dicentes esse, Iesum. ⁸ Concitaverunt autem plebem, et principes civitatis audientes hæc. ⁹ Et accepta satisfactione a Iasone, et a ceteris, dimiserunt eos. ¹⁰ Fratres vero confestim per noctem dimiserunt Paulum, et Silam in Beroeam.

Beroeæ
multi
Iudæi ac
gentiles
credunt

Qui cum venissent, in synagogam Iudæorum introierunt. ¹¹ Hi autem erant nobiliores eorum, qui sunt Thessalonicae, qui susceperunt verbum cum omni aviditate, quotidie scrutantes Scripturas, si hæc ita se haberent. ¹² Et multi quidem crediderunt ex eis, et mulierum gentilium honestarum, et viri non pauci.

Paulus
fugit re-
manenti-
bus Sila
et Timo-
theo

¹³ Cum autem cognovissent in Thessalonica Iudæi, quia et Beroeæ prædicatum est a Paulo verbum Dei, venerunt et illuc commoventes, et turbantes multitudinem. ¹⁴ Statimque tunc Paulum dimiserunt fratres, ut iret usque ad mare: Silas autem, et Timotheus remanserunt ibi. ¹⁵ Qui autem deducebant Paulum, perduxerunt eum usque Athenas, et accepto mandato ab eo ad Silam, et Timotheum ut quam celeriter venirent ad illum, profecti sunt.

11. Acta Athenis, 17, 16—34

¹⁶ Paulus autem cum Athenis eos exspectaret, incitabatur spiritus eius in ipso, videns idololatriæ deditam civitatem. ¹⁷ Disputabat igitur In synagoga cum Iudæis, et colentibus, et in foro, per omnes dies ad eos, qui aderant.

¹⁸ Quidam autem Epicurei, et Stoici philosophi disserebant cum eo, et quidam dicebant: Quid vult seminiverbius hic dicere? Alii vero: Novorum dæmoniorum videtur annuntiator esse: quia Iesum, et resurrectionem annuntiabat eis. ¹⁹ Et apprehensum eum ad Areopagum duxerunt, dicentes: Possumus scire quæ est hæc nova, quæ a te dicitur, doctrina? ²⁰ nova enim quædam infers auribus nostris: Volumus ergo scire quidnam velint hæc esse. (²¹ Athenienses autem omnes, et advenæ hospites, ad nihil aliud vacabant nisi aut dicere, aut audire aliquid novi.)

²² Stans autem Paulus in medio Areopagi, ait: Viri Athenienses per omnia quasi supersticiosiores vos video. ²³ Præteriens enim, et videns simulacra vestra, inveni et aram, in qua scriptum erat: **IGNOTO DEO.** Quod ergo ignorantes colitis, hoc ego annuntio vobis. ²⁴ Deus, qui fecit mundum, et omnia quæ in eo sunt, hic cæli et terræ cum sit Dominus, non in manufactis templis habitat, ²⁵ nec manibus humanis colitur indigens aliquo, cum ipse det omnibus vitam, et inspirationem, et omnia: ²⁶ fecitque ex uno omne genus hominum inhabitare super universam faciem terræ, definiens statuta tempora, et terminos habitationis eorum, ²⁷ quærere Deum si forte attrectent eum, aut inveniant, quamvis non longe sit ab unoquoque nostrum. ²⁸ In ipso enim vivimus, et movemur, et sumus: sicut et quidam vestrorum poetarum dixerunt: Ipsius enim et genus sumus. ²⁹ Deus ergo cum simus Dei, non debemus æstimare

Paulus
cum
Iudæis et
prosely-
tis dispu-
tat
cum Epi-
cureis et
Stoicis
dissert

in medio
Areopagi
iis igno-
tum
Deum
annuntiat

(24) Gn 1, 1. — Sup 7, 48.

aurum, aut argento, aut lapidi, sculpturæ artis, et cogitationis hominis, Divinum esse simile. ³⁰ Et tempora quidem huius ignorantiaë despiciens Deus, nunc annuntiat hominibus ut omnes ubique pœnitentiam agant, ³¹ eo quod statuit diem, in quo iudicaturus est orbem in æquitate, in viro, in quo statuit, fidem præbens omnibus, suscitans eum a mortuis.

irridetur

³² Cum audissent autem resurrectionem mortuorum, quidam quidem irridebant, quidam vero dixerunt: Audiemus te de hoc iterum. ³³ Sic Paulus exivit de medio eorum.

credentes quosdam relinquit

³⁴ Quidam vero viri adhærentes ei, crediderunt: in quibus et Dionysius Areopagita, et mulier nomine Damaris, et alii cum eis.

12. Acta Corinthi, 18, 1—17

Paulus apud Aquilam et Priscillam operatur

18 ¹ Post hæc egressus ab Athenis, venit Corinthum: ² et inveniens quemdam Iudæum nomine Aquilam, Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italia, et Priscillam uxorem eius (eo quod præcepisset Claudius discedere omnes Iudæos a Roma), accessit ad eos. ³ Et quia eiusdem erat artis, manebat apud eos, et operabatur: (erant autem scenofactoriæ artis.)

prius in synagoga Iesum prædicat

⁴ Et disputabat in synagoga per omne sabbatum, interponens nomen Domini Iesu, suadebatque Iudæis, et Græcis. ⁵ Cum venissent autem de Macedonia Silas et Timotheus, instabat verbo Paulus, testificans Iudæis esse Christum Iesum.

deinde in domo Titi vicina

⁶ Contradicientibus autem eis, et blasphemantibus, excutiens vestimenta sua, dixit ad eos: Sanguis vester super caput vestrum: mundus ego, ex hoc ad gentes vadam. ⁷ Et migrans inde, intravit in domum cuiusdam, nomine Titi Iusti, colentis Deum, cuius domus erat coniuncta synagogæ.

multis credentibus

⁸ Crispus autem archisynagogus credidit Dominum cum omni domo sua: et multi Corinthiorum audientes credebant, et baptizabantur.

⁹ Dixit autem Dominus nocte per visionem Paulo: Noli timere, sed loquere, et ne taceas: ¹⁰ propter quod ego sum tecum: et nemo apponetur tibi ut noceat te: quoniam populus est mihi multus in hac civitate. ¹¹ Sedit autem ibi annum et sex menses, docens apud eos verbum Dei.

¹² Gallione autem proconsule Achaïæ, insurrexerunt uno animo Iudæi in Paulum, et adduxerunt eum ad tribunal, ¹³ dicentes: Quia contra legem hic persuadet hominibus colere Deum. ¹⁴ Incipiente autem Paulo aperire os, dixit Gallio ad Iudæos: Si quidem esset iniquum aliquid, aut facinus pessimum o viri Iudæi, recte vos sustinerem. ¹⁵ Si vero quæstiones sunt de verbo, et nominibus, et lege vestra, vos ipsi videritis: Iudex ego horum nolo esse. ¹⁶ Et minavit eos a tribunali. ¹⁷ Apprehendentes autem omnes Sosthenem principem synagogæ, percutiebant eum ante tribunal: et nihil eorum Gallioni curæ erat.

13. Finis itineris secundi, 18, 18—22

¹⁸ Paulus vero cum adhuc sustinisset dies multos, fratribus valescens, navigavit in Syriam (et cum eo Priscilla, et Aquila), qui sibi totonderat in Cenchris caput: habebat enim votum. ¹⁹ Devenitque Ephesum, et illos ibi reliquit. Ipse vero ingressus synagogam, disputabat cum Iudæis. ²⁰ Rogantibus autem eis ut ampliori tempore maneret, non consensit, ²¹ sed valescens, et dicens, Iterum revertar ad vos Deo volente, profectus est ab Ebeso. ²² Et descendens Cæsaream, ascendit, et salutavit Ecclesiam, et descendit Antiochiani.

14. Initium itineris tertii, 18, 23—28

²³ Et facta ibi aliquanto tempore profectus est, perambulans ex ordine Galaticam regionem, et Phrygiam, confirmans omnes discipulos.

²⁴ Iudæus autem quidam, Apollo nomine, Alexandrinus genere, vir eloquens, devenit Ephesum,

(18) Nm 6, 18; Inf 21, 24.

a Domino confortatus 18 menses Corinthi manet Gallio proconsul Iudæos a tribunali minat

Per Ephesum, Cæsaream et Ierusalem revertitur Antiochiam

Paulus Galaticam et Phrygiam perambulavit Apollo Ephesi

potens in scripturis. ²⁵ Hic erat edoctus viam Domini: et fervens spiritu loquebatur, et docebat diligenter ea, quæ sunt Iesu, sciens tantum baptismum Iohannis. ²⁶ Hic ergo cœpit fiducialiter agere in synagoga. Quem cum audissent Priscilla et Aquila, assumpserunt eum, et diligentius exposuerunt ei viam Domini.

et in
Achaia
Iesum
prædicat

²⁷ Cum autem vellet ire Achaïam, exhortati fratres, scripserunt discipulis ut susciperent eum. Qui cum venisset, contulit multum his, qui crederant. ²⁸ Vehementer enim Iudæos revincebat publice, ostendens per Scripturas, esse Christum Iesum.

15. Acta Ephesi, 19, 1—20, 1

Paulus
discipu-
los Iohan-
nis bap-
tizat et
confirmat

19 ¹ Factum est autem, cum Apollo esset Corinthi, ut Paulus peragratis superioribus partibus veniret Ephesum, et inveniret quosdam discipulos: ² dixitque ad eos: Si Spiritum sanctum accepistis credentes? At illi dixerunt ad eum: Sed neque si Spiritus sanctus est, audivimus. ³ Ille vero ait: In quo ergo baptizati estis? Qui dixerunt: In Iohannis baptismo. ⁴ Dixit autem Paulus: Iohannes baptizavit baptismum pœnitentiæ populum, dicens: In eum, qui venturus esset post ipsum, ut crederent, hoc est, in Iesum. ⁵ His auditis, baptizati sunt in nomine Domini Iesu. ⁶ Et cum imposulset illis manus Paulus, venit Spiritus sanctus super eos, et loquebantur linguis, et prophetabant. ⁷ Erant autem omnes viri fere duodecim.

per
3 menses
in
synagoga
per
biennium
in schola
Tyranni
disputat

⁸ Introgressus autem synagogam, cum fiducia loquebatur per tres menses, disputans, et suadens de regno Dei.

⁹ Cum autem quidam indurarentur, et non crederent, maledicentes viam Domini coram multitudine, discedens ab eis, segregavit discipulos, quotidie disputans in schola tyranni cuiusdam. ¹⁰ Hoc autem factum est per biennium, ita ut omnes, qui

(4) Mt 3, 11; Mc 1, 8; Lc 3, 16; Io 1, 26; Sup 1, 5; 11, 16.

habitabant in Asia, audirent verbum Domini, Iudæi atque gentiles.

¹¹ Virtutesque non quaslibet faciebat Deus per manum Pauli: ¹² ita ut etiam super languidos deferrentur a corpore eius sudaria, et scmicinctia, et recedebant ab eis languores, et spiritus nequam egrediebantur.

¹³ Tentaverunt autem quidam et de circumeuntibus Iudæis exorcistis, invocare super eos, qui habebant spiritus malos, nomen Domini Iesu, dicentes: Adiuro vos per Iesum, quem Paulus prædicat. ¹⁴ Erant autem quidam Iudæi Scævæ principis sacerdotum septem filii, qui hoc faciebant.

¹⁵ Respondens autem spiritus nequam dixit eis: Iesum novi, et Paulum scio: vos autem qui estis?

¹⁶ Et insiliens in eos homo, in quo erat dæmonium pessimum, et dominatus amborum, invaluit contra eos, ita ut nudi, et vulnerati effugerent de domo illa.

¹⁷ Hoc autem notum factum est omnibus Iudæis, atque gentilibus, qui habitabant Ephesi: et cecidit timor super omnes illos, et magnificabatur nomen Domini Iesu. ¹⁸ Multique credentium veniebant confitentes, et annuntiantes actus suos.

¹⁹ Multi autem ex eis, qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros, et combusserunt coram omnibus: et computatis pretiis illorum, invenerunt pecuniam denariorum quinquaginta millium. ²⁰ Ita fortiter crescebat verbum Dei, et confirmabatur.

²¹ His autem expletis, proposuit Paulus in Spiritu, transita Macedonia et Achaia ire Ierosolymam, dicens: quoniam postquam fuero ibi, oportet me et Romam videre. ²² Mittens autem in Macedoniam duos ex ministrantibus sibi, Timotheum, et Erastum, ipse remansit ad tempus in Asia.

²³ Facta est autem illo tempore turbatio non minima de via Domini. ²⁴ Demetrius enim quidam nomine, argentarius, faciens ædes argenteas Dianæ, præstabat artificibus non modicum quæstum: ²⁵ quos convocans, et eos, qui huiusmodi erant

mirabilia
efficit

dum ex-
orcistæ
Iudæi a
dæmonio
vulneran-
tur

quare
multi ter-
riti magi-
cos actus
confiten-
tur ac li-
bros
combu-
runt

Paulus
ad tem-
pus in
Asia re-
manere
volens

propter
tumultum
Ephesiq-
rum

opifices, dixit: Viri, scitis quia de hoc artificio est nobis acquisitio: ²⁶ et videtis, et auditis quia non solum Ephesi, sed pæne totius Asiæ, Paulus hic suadens avertit multam turbam, dicens: Quoniam non sunt dii, qui manibus fiunt. ²⁷ Non solum autem hæc periclitabitur nobis pars in redargutionem venire, sed et magnæ Dianæ templum in nihilum reputabitur, sed et destrui incipiet maiestas eius, quam tota Asia, et orbis colit. ²⁸ His auditis, repleti sunt ira, et exclamaverunt dicentes: Magna Diana Ephesiorum. ²⁹ Et impleta est civitas confusione, et impetum fecerunt uno animo in theatrum, rapti Gaio, et Aristarcho Macedonibus, comitibus Pauli. ³⁰ Paulo autem volente intrare in populum, non permiserunt discipuli. ³¹ Quidam autem et de Asiæ principibus, qui erant amici eius, miserunt ad eum rogantes ne se daret in theatrum: ³² alii autem aliud clamabant. Erat enim Ecclesia confusa: et plures nesciebant quæ ex causa convenissent. ³³ De turba autem detraxerunt Alexandrum, propellentibus eum Iudæis. Alexander autem manu silentio postulato, volebat reddere rationem populo. ³⁴ Quem ut cognoverunt Iudæum esse, vox facta una est omnium, quasi per horas duas clamantium: Magna Diana Ephesiorum. ³⁵ Et cum sedasset scriba turbas, dixit: Viri Ephesii, quis enim est hominum, qui nesciat Ephesiorum civitatem cultricem esse magnæ Dianæ, Iovisque prolis? ³⁶ Cum ergo his contradici non possit, oportet vos sedatos esse, et nihil temere agere. ³⁷ Adduxistis enim homines istos, neque sacrilegos, neque blasphemantes deam vestram. ³⁸ Quod si Demetrius, et qui cum eo sunt artifices, habent adversus aliquem causam, conventus forenses aguntur, et proconsules sunt, accusent invicem. ³⁹ Si quid autem alterius rei queritis: in legitima Ecclesia poterit absolvi. ⁴⁰ Nam et periclitamur argui seditionis hodiernæ: cum nullus obnoxius sit (de quo possimus reddere rationem) concursus istius. Et cum hæc dixisset, dimisit Ecclesiam.

20 ¹ Postquam autem cessavit tumultus, vocatis Paulus discipulis, et exhortatus eos, valedixit, et profectus est ut iret in Macedoniam.

16. Ultimi labores apostolici, 20, 2—38

² Cum autem perambulasset partes illas, et exhortatus eos fuisset multo sermone, venit ad Græciam: ³ ubi cum fecisset menses tres, factæ sunt illi insidiæ a Iudæis navigaturo in Syriam: habuitque consilium ut reverteretur per Macedoniam.

⁴ Comitatus est autem eum Sopater Pyrrhi Berœensis, Thessalonicensium vero Aristarchus, et Secundus, et Gaius Derbeus, et Timotheus: Asiani vero Tychicus, et Trophimus.

⁵ Hi cum præcessissent, sustinuerunt nos Troade: ⁶ nos vero navigavimus post dies Azymorum a Philippis, et venimus ad eos Troadem in diebus quinque, ubi demorati sumus diebus septem.

⁷ Una autem Sabbati cum convenissemus ad frangendum panem, Paulus disputabat cum eis profecturus in crastinum, protraxitque sermonem usque in mediam noctem. ⁸ Erant autem lampades copiosæ in cenaculo, ubi eramus congregati. ⁹ Sedens autem quidam adolescens nomine Eutyclus super fenestram, cum mergeretur somno gravi, disputante diu Paulo, ductus somno cecidit de tertio cenaculo deorsum, et sublatus est mortuus. ¹⁰ Ad quem cum descendisset Paulus, incubuit super eum: et complexus dixit: Nolite turbari, anima enim ipsius in ipso est. ¹¹ Ascendens autem, frangensque panem, et gustans, satisque allocutus usque in lucem, sic profectus est. ¹² Adduxerunt autem puerum viventem, et consolati sunt non minime.

¹³ Nos autem ascendentes navem, navigavimus in Asson, inde suscepturi Paulum: sic enim disposuerat ipse per terram iter facturum. ¹⁴ Cum autem convenisset nos in Asson, assumpto eo, venimus Mitylenen. ¹⁵ Et inde navigantes, sequenti die venimus contra Chium, et alia applicuimus Simum, et sequenti die venimus Miletum. ¹⁶ Proposuerat enim Paulus transnavigare Ephesum, ne

in Macedoniam proficiscitur

Ecclesias Macedoniæ et Achaïæ visitat

cum Luca Troadem navigat

ubi diu disputat et Euty-chum suscitatur

Miletum proficiscitur

qua mora illi ficret in Asia. Festinabat enim, si possibile sibi esset, ut diem Pentecostes faceret Ierosolymis.

17 A Mileto autem mittens Ephesum, vocavit maiores natu Ecclesiae. 18 Qui cum venissent ad eum, et simul essent, dixit eis: Vos scitis a prima die, qua ingressus sum in Asiam, qualiter vobiscum per omne tempus fuerim, 19 serviens Domino cum omni humilitate, et lacrimis, et temptationibus, quae mihi acciderunt ex insidiis Iudaeorum: 20 quomodo nihil subtraxerim utilium, quo minus annuntiarem vobis, et docerem vos publice, et per domos, 21 testificans Iudaeis, atque gentilibus in Deum paenitentiam, et fidem in Dominum nostrum Iesum Christum. 22 Et nunc ecce alligatus ego spiritu, vado in Ierusalem: quae in ea ventura sint mihi, ignorans: 23 nisi quod Spiritus sanctus per omnes civitates mihi protestatur, dicens: quoniam vincula, et tribulationes Ierosolymis me manent. 24 Sed nihil horum vereor: nec facio animam meam pretiosiore[m] quam me, dummodo consummem cursum meum, et ministerium verbi, quod accepi a Domino Iesu, testificari Evangelium gratiae Dei. 25 Et nunc ecce ego scio quia amplius non videbitis faciem meam vos omnes, per quos transivi praedicans regnum Dei. 26 Quapropter contestor vos hodierna die, quia mundus sum a sanguine omnium. 27 Non enim subterfugi, quominus annuntiarem omne consilium Dei vobis. 28 Attendite vobis, et universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo. 29 Ego scio quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in vos, non parcentes gregi. 30 Et ex vobis ipsis exsurgent viri loquentes perversa, ut abducant discipulos post se. 31 Propter quod vigilate memoria retinentes: quoniam per triennium nocte et die non cessavi, cum lacrimis monens unumquemque vestrum. 32 Et nunc commendo vos Deo, et verbo gratiae ipsius, qui potens est aedificare, et dare hereditatem in sanctificatis om-

ubi labores suos praeritos commemorat

tribulationes suas futuras annuntiat

congregatos contestatur

episcopis vigilantiam inculcat

omnes Deo commendat

nibus. ³³ Argentum, et aurum, aut vestem nullius concupivi, sicut ³⁴ ipsi scitis: quoniam ad ea, quæ mihi opus erant, et hls, qui mecum sunt, ministraverunt manus istæ. ³⁵ Omnia osiendi vobis, quoniam sic laborantes, oportet suscipere infirmos, ac meminisse verbi Domini Iesu, quoniam ipse dixit: Beatius est magis dare, quam accipere. ³⁶ Et cum hæc dixisset, positis genibus suis oravit cum omnibus illis. ³⁷ Magnus autem fletus factus est omnium: et procumbentes super collum Pauli, osculabantur eum, ³⁸ dolentes maxime in verbo, quod dixerat, quoniam amplius faciem eius non essent visuri. Et deducebant eum ad navem.

abstinentiam
suam illis
proponit

omnibus
vale dicit

17. Iter in Ierusalem, 21, 1—16

21 ¹ Cum autem factum esset ut navigaremus abstracti ab eis, recto cursu venimus Coum, et sequenti die Rhodum, et inde Pataram. ² Et cum invenissemus navem transfretantem in Phœnicen, ascendentes navigavimus. ³ Cum apparuissemus autem Cypro, relinquentes eam ad sinistram, navigavimus in Syriam, et venimus Tyrum: ibi enim navis expositura erat onus.

Paulus
Tyrum
venit

⁴ Inventis autem discipulis, mansimus ibi diebus septem: qui Paulo dicebant per Spiritum ne ascenderet Ierosolymam. ⁵ Et expletis diebus profecti ibamus, deducuntibus nos omnibus cum uxoribus, et filiis usque foras civitatem: et positis genibus in litore, oravimus. ⁶ Et cum valefecissemus invicem, ascendimus navem: illi autem redierunt in sua.

ubi a discipulis
monetur

⁷ Nos vero navigatione expleta a Tyro descendimus Ptolemaidam: et salutatis fratribus, mansimus die una apud illos. ⁸ Alia autem die profecti, venimus Cæsaream. Et intrantes domum Philippi evangelistæ, qui erat unus de septem, mansimus apud eum. ⁹ Huic autem erant quattuor filiae virgines prophetantes.

Cæsaream
venit

(34) 1 Cor 4, 12; 2 Thes 3, 8. — (8) Sup 6, 5.

ubi
Agabus
ei com-
prehensionem
prophe-
tat

ad omnia
paratus
Ierusa-
lem
ascendit

Paulus
libenter
excipitur
Iacobo
et senio-
ribus
fructus
narrat
consilium
eorum
fidele

10 Et cum moraremur per dies aliquot, super-
venit quidam a Iudæa propheta, nomine Agabus.
11 Is cum venisset ad nos, tulit zonam Pauli: et
alligans sibi pedes, et manus dixit: Hæc dicit Spi-
ritus sanctus: Virum, cuius est zona hæc, sic alligabunt
in Ierusalem Iudæi, et tradent in manus
gentium. 12 Quod cum audissemus, rogabamus
nos, et qui loci illius erant, ne ascenderet Ieroso-
lymam. 13 Tunc respondit Paulus, et dixit: Quid
facitis flentes, et affligentes cor meum? Ego enim
non solum alligari, sed et mori in Ierusalem pa-
ratus sum propter nomen Domini Iesu. 14 Et cum
ei suadere non possemus, quælevimus, dicentes:
Domini voluntas fiat.

15 Post dies autem istos præparati, ascende-
bamus in Ierusalem. 16 Venerunt autem et ex dis-
cipulis a Cæsarea nobiscum, adducentes secum
apud quem hospitaremur Mnasonem quemdam Cy-
prium, antiquum discipulum.

II. Captivitas Pauli apostoli, 21, 17—28, 31

1. Consilium Iacobi et seniorum, 21, 17—26

17 Et cum venissemus Ierosolymam, libenter ex-
ceperunt nos fratres.

18 Sequenti autem die introibat Paulus nobiscum
ad Iacobum, omnesque collecti sunt seniores.
19 Quos cum salutasset, narrabat per singula, quæ
Deus fecisset in gentibus per ministerium ipsius.

20 At illi cum audissent, magnificabant Deum,
dixeruntque ei: Vides frater, quot millia sunt in
Iudæis, qui crediderunt, et omnes æmulatores sunt
legis. 21 Audierunt autem de te quia discessionem
doceas a Moyse eorum, qui per gentes sunt, Iu-
dæorum: dicens non debere eos circumcidere filios
suos, neque secundum consuetudinem ingredi.
22 Quid ergo est? utique oportet convenire multi-
tudinem: audient enim te supervenisse. 23 Hoc
ergo fac quod tibi dicimus: Sunt nobis viri quat-
tuor, votum habentes super se. 24 His assumptis,

sanctifica te cum illis: et impende in illis ut radant capita: et scient omnes quia quæ de te audierunt, falsa sunt, sed ambulas et ipse custodiens legem.

²⁵ De his autem, qui crediderunt ex gentibus, nos scripsimus iudicantes ut abstineant se ab idolis, immolato, et sanguine, et suffocato, et fornicatione.

²⁶ Tunc Paulus, assumptis viris, postera die purificatus cum illis intravit in templum, annuntians expletionem dierum purificationis, donec offerretur pro unoquoque eorum oblatio.

2. Comprehensio Pauli, 21, 27—22, 29

²⁷ Dum autem septem dies consummarentur, hi, qui de Asia erant, Iudæi, cum vidissent eum in templo, concitaverunt omnem populum, et iniecerunt ei manus, clamantes: ²⁸ Viri Israelitæ, adiuvate: hic est homo, qui adversus populum, et legem, et locum hunc, omnes ubique docens, insuper et gentiles induxit in templum, et violavit sanctum locum istum. ²⁹ Viderant enim Trophimum Ephesum in civitate cum ipso, quem aestimaverunt quoniam in templum introduxisset Paulus. ³⁰ Commotaque est civitas tota, et facta est concursio populi. Et apprehendentes Paulum, traherant eum extra templum: et statim clausæ sunt ianuæ.

³¹ Quærentibus autem eum occidere, nuntiatum est tribuno cohortis: Quia tota confunditur Ierusalem. ³² Qui statim assumptis militibus, et centurionibus, decurrit ad illos. Qui cum vidissent tribunum, et milites, cessaverunt percutere Paulum. ³³ Tunc accedens tribunus apprehendit eum, et iussit eum alligari catenis duabus: et interrogabat quis esset, et quid fasset. ³⁴ Alii autem aliud clamabant in turba. Et cum non posset certum cognoscere præ tumultu, iussit duci eum in castra. ³⁵ Et cum venisset ad gradus, contigit ut portaretur a militibus propter vim populi. ³⁶ Se-

parens
sequitur

Ab
Iudæis c
templo
trahitur

a tribuno
cohortis
ligatur

(24) Nm 6, 18; Sup 18, 18. — (25) Sup 15, 20. 29.

quebatur enim multitudo populi, clamans: Tolle eum.

illo per-
mittente

³⁷ Et cum cœpisset induci in castra Paulus, dicit tribuno: Si licet mihi loqui aliquid ad te? Qui dixit: Græce nosti? ³⁸ Nonne tu es Ægyptius, qui ante hos dies tumultum concitasti, et eduxisti in desertum quattuor millia virorum sicariorum? ³⁹ Et dixit ad eum Paulus: Ego homo sum quidem Iudæus a Tarso Ciliciæ, non ignotæ civitatis municeps. Rogo autem te, permitte mihi loqui ad populum.

lingua
Hebræa

⁴⁰ Et cum ille permisisset, Paulus stans in gradibus, annuit manu ad plebem, et magno silentio facto, allocutus est lingua Hebræa, dicens:

contribu-
libus
silentium
præstao-
tibus
suam
æmula-
tioem

22 ¹ Viri fratres, et patres, audite quam ad vos nunc reddo rationem.

² Cum audissent autem quia Hebræa lingua loqueretur ad illos, magis præstiterunt silentium.

miram
coover-
sioem

³ Et dicit: Ego sum vir Iudæus, natus in Tarso Ciliciæ, nutritus autem in ista civitate, secus pedes Gamaliel eruditus iuxta veritatem paternæ legis, æmulator legis, sicut et vos omnes estis hodie: ⁴ qui hanc viam persecutus sum usque ad mortem, alligans et tradens in custodias viros ac mulieres, ⁵ sicut princeps sacerdotum mihi testimonium reddit, et omnes maiores natu, a quibus et epistolas accipiens ad fratres Damascum pergebam, ut adducerem inde vinctos in Ierusalem ut punirentur. ⁶ Factum est autem, eunte me, et appropinquante Damasco media die, subito de cælo circumfulsit me lux copiosa: ⁷ et decidens in terram, audivi vocem dicentem mihi: Saule, Saule, quid me persequeris? ⁸ Ego autem respondi: Quis es Domine? Dixitque ad me: Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris. ⁹ Et qui mecum erant, lumen quidem viderunt, vocem autem non audierunt eius, qui loquebatur mecum. ¹⁰ Et dixi: Quid faciam, Domine? Dominus autem dixit ad me: Surgens vade Damascum: et ibi tibi dicetur

(4) Sup 8, 3. — (5) Sup 9, 2.

de omnibus, quæ te oporteat facere. ¹¹ Et cum non videreni præ claritate luminis illius, ad manum deductus a comitibus, veni Damascum. ¹² Ananias autem quidam, vir secundum legem testimonium habens ab omnibus cohabitantibus Iudæis, ¹³ veniens ad me, et astans dixit mihi: Saule frater respice. Et ego eadem hora respexi in eum. ¹⁴ At ille dixit: Deus patrum nostrorum præordinavit te, ut cognosceres voluntatem eius, et videres iustum, et audires vocem ex ore eius: ¹⁵ quia eris testis illius ad omnes homines eorum, quæ vidisti, et audisti. ¹⁶ Et nunc quid moraris? Exsurge, et baptizare, et ablue peccata tua invocato nomine ipsius. ¹⁷ Factum est autem revertenti mihi in Ierusalem, et oranti in templo, fieri me in stupore mentis, ¹⁸ et videre illum dicentem mihi: Festina, et exi velociter ex Ierusalem: quoniam non recipient testimonium tuum de me. ¹⁹ Et ego dixi: Domine ipsi sciunt quia ego eram concludens in carcerem, et cædens per synagogas eos, qui credebant in te: ²⁰ et cum funderetur sanguis Stephani testis tui, ego astabam, et consentiebam, et custodiebam vestimenta interficientium illum. ²¹ Et dixit ad me: Vade quoniam ego in nationes longe mittam te.

²² Audiebant autem eum usque ad hoc verbum, et levaverunt vocem suam dicentes: Tolle de terra huiusmodi: non enim fas est eum vivere.

²³ Vociferantibus autem eis, et proiicientibus vestimenta sua, et pulverem iactantibus in aerem, ²⁴ iussit tribunus induci eum in castra, et flagellis cædi, et torqueri eum, ut sciret propter quam causam sic acclamarent ei.

²⁵ Et cum astrinxissent eum loris, dicit astanti sibi Centurioni Paulus: Si hominem Romanum, et indemnatum licet vobis flagellare? ²⁶ Quo audito, Centurio accessit ad tribunum, et nuntiavit ei, dicens: Quid acturus es? hic enim homo civis Romanus est. ²⁷ Accedens autem tribunus, dixit illi:

adventum Damascum sanationem et baptismum

divinam revelationem narrat

ab his interrumpitur

a tribuno in castra inducitur

sed civis Romanus non flagellatur

(19) Sup 8, 3. — (20) Sup 7, 58.

Dic mihi si tu Romanus es? At ille dixit: Etiam.
 28 Et respondit tribunus: Ego multa summa civilitatem hanc consecutus sum. Et Paulus ait: Ego autem et natus sum. 29 Protinus ergo discesserunt ab illo, qui eum torturi erant. Tribunus quoque timuit postquam rescivit, quia civis Romanus esset, et quia alligasset eum.

3. Paulus ante synedrium, 22, 30—23, 10

30 Postera autem die volens scire diligentius qua ex causa accusaretur a Iudæis, solvit eum, et iussit sacerdotes convenire, et omne concilium, et producens Paulum, statuit inter illos.

23 1 Intendens autem in concilium Paulus ait: Viri fratres, ego omni conscientia bona conversatus sum ante Deum usque in hodiernum diem.

2 Princeps autem sacerdotum Ananias præcepit astantibus sibi percutere os eius. 3 Tunc Paulus dixit ad eum: Percutiet te Deus, paries dealbate. Et tu sedens iudicas me secundum legem, et contra legem iubes me percuti? 4 Et qui astabant dixerunt: Summum sacerdotem Dei maledicis? 5 Dixit autem Paulus: Nesciebam fratres quia princeps est sacerdotum. Scriptum est enim: Principem populi tui non maledices.

6 Sciens autem Paulus quia una pars esset Sadducæorum, et altera Pharisæorum, exclamavit in concilio: Viri fratres, ego Pharisæus sum, filius Pharisæorum, de spe et resurrectione mortuorum ego iudicor.

7 Et cum hæc dixisset, facta est dissensio inter Pharisæos, et Sadducæos, et soluta est multitudo. 8 Sadducæi enim dicunt, non esse resurrectionem, neque angelum, neque spiritum: Pharisæi autem utraque confitentur. 9 Factus est autem clamor magnus. Et surgentes quidam Pharisæorum, pugnant, dicentes: Nihil mali invenimus in homine isto: quid si Spiritus locutus est ei, aut angelus?

(5) Ex 22, 28. — (6) Phil 3, 5. — (8) Mt 22, 23.

A tribuno
sistitur
synedrio

quod al-
loquitur

iudicem
iniquum
increpat

pharisæ-
um se
profitens

magnam
dissen-
sionem
excitat

10 Et cum magna dissensio facta esset, timens tribunus ne discerperetur Paulus ab ipsis, iussit milites descendere, et rapere eum de medio eorum, ac deducere eum in castra.

4. Coniuratio Iudæorum quorundam, 23, 11—22

11 Sequenti autem nocte assistens ei Dominus, ait: Constans esto: sicut enim testificatus es de me in Ierusalem, sic te oportet et Romæ testificari.

12 Facta autem die collegerunt se quidam ex Iudæis, et devoverunt se dicentes, neque manducaturos, neque bibituros donec occiderent Paulum.

13 Erant autem plus quam quadraginta viri, qui hanc coniurationem fecerant: 14 qui accesserunt ad principes sacerdotum, et seniores, et dixerunt: Devotione devovimus nos nihil gustaturos, donec occidamus Paulum. 15 Nunc ergo vos notum facite tribuno cum concilio, ut producat illum ad vos, tamquam aliquid certius cognituri de eo. Nos vero prius quam appropiet, parati sumus interficere illum.

16 Quod cum audisset filius sororis Pauli insidias, venit, et intravit in castra, nuntiavitque Paulo.

17 Vocans autem Paulus ad se unum ex Centurionibus, ait: Adolescentem hunc perduc ad tribunal, habet enim aliquid indicare illi. 18 Et ille quidem assumens eum duxit ad tribunal, et ait: Vincit Paulus rogavit me hunc adolescentem perducere ad te, habentem aliquid loqui tibi. 19 Apprehendens autem tribunus manum illius, secessit cum eo seorsum, et interrogavit illum: Quid est, quod habes indicare mihi? 20 Ille autem dixit: Iudæis convenit rogare te, ut crastina die producas Paulum in concilium, quasi aliquid certius inquisituri sint de illo: 21 tu vero ne credideris illis, insidiantur enim ei ex eis viri amplius quam quadraginta, qui se devoverunt non manducare, neque bibere donec interficiant eum: et nunc parati sunt, exspectantes promissum tuum. 22 Tribunus igitur dimisit adolescentem, præcipiens ne cui loqueretur quoniam hæc nota sibi fecisset.

in castra
deducitur

Dominus
aposto-
lum con-
firmat
coniurati
cum in-
terficere
volunt

quorum
insidiæ
tribuno
manife-
statur

5. Paulus Cæsaream missus, 23, 23—35

Cum
militibus
præsidia-
riis et
epistola

23 Et vocatis duobus Centurionibus, dixit illis: Parate milites ducentos ut eant usque Cæsaream, et equites septuaginta, et lancearios ducentos a tertia hora noctis: 24 et iumenta præparate ut imponentes Paulum, salvum perducerent ad Felicem præsidem (25 Timuit enim ne forte raperent eum Iudæi, et occiderent, et ipse postea calumniam sustineret, tamquam accepturus pecuniam), 26 scribens epistolam continentem hæc: CLAUDIUS Lysias optimo Præsidi, Felici salutem. 27 Virum hunc comprehensum a Iudæis, et incipientem interfici ab eis, superveniens cum exercitu eripui, cognito quia Romanus est: 28 Volensque scire causam, quam obiciebant illi, deduxi eum in concilium eorum. 29 Quem inveni accusari de quæstionibus legis ipsorum, nihil vero dignum morte aut vinculis habentem criminis. 30 Et cum mihi perlatum esset de insidiis, quas paraverant illi, misi eum ad te: denuntians et accusatoribus ut dicant apud te. Vale.

Cæsare-
am duci-
tur

31 Milites ergo secundum præceptum sibi, assumptentes Paulum, duxerunt per noctem in Antipatridem. 32 Et postera die dimissis equitibus ut cum eo irent, reversi sunt ad castra.

ac
præsidi
traditur

33 Qui cum venissent Cæsaream, et tradidissent epistolam præsidi, statuerunt ante illum et Paulum. 34 Cum legisset autem, et interrogasset de qua provincia esset: et cognoscens quia de Cilicia, 35 Audiam te, inquit, cum accusatores tui venerint. Iussitque in prætorio Herodis custodiri eum.

6. Paulus coram Felice se defendens, 24, 1—22

Ad accu-
sationes
Iudæo-
rum

24 1 Post quinque autem dies descendit princeps sacerdotum, Ananias, cum senioribus quibusdam, et Tertullo quodam oratore, qui adierunt præsidem adversus Paulum. 2 Et citato Paulo cœpit accusare Tertullus, dicens: Cum in multa pace agamus per te, et multa corrigantur per tuam providentiam; 3 semper et ubique suscipimus, op-

time Felix, cum omni gratiarum actione. ⁴ Ne diutius autem te protraham, oro, breviter audias nos pro tua clementia. ⁵ Invenimus hunc hominem pestiferum, et concitantem seditiones omnibus Iudæis in universo orbe, et auctorem seditionis sectæ Nazarenorum: ⁶ qui etiam templum violare conatus est, quem et apprehensum voluimus secundum legem nostram iudicare. ⁷ Superveniens autem tribunus Lysias, cum vi magna eripuit eum de manibus nostris, ⁸ iubens accusatores eius ad te venire: a quo poteris ipse iudicans, de omnibus istis cognoscere, de quibus nos accusamus eum. ⁹ Adiecerunt autem et Iudæi, dicentes hæc ita se habere.

¹⁰ Respondit autem Paulus (annuente sibi Præside dicere), Ex multis annis te esse iudicem genti huic sciens, bono animo pro me satisfaciam. ¹¹ Potes enim cognoscere quia non plus sunt mihi dies quam duodecim, ex quo ascendi adorare in Ierusalem: ¹² et neque in templo invenerunt me cum aliquo disputantem, aut concursum facientem turbæ, neque in synagogis, ¹³ neque in civitate: neque probare possunt tibi de quibus nunc me accusant. ¹⁴ Confiteor autem hoc tibi, quod secundum sectam, quam dicunt hæresim, sic deservio Patri, et Deo meo, credens omnibus, quæ in Lege, et Prophetis scripta sunt: ¹⁵ spem habens in Deum, quam et hi ipsi exspectant, resurrectionem futuram iustorum, et iniquorum. ¹⁶ In hoc et ipse studeo sine offendiculo conscientiam habere ad Deum, et ad homines semper. ¹⁷ Post annos autem plures eleemosynas facturum in gentem meam, veni, et oblationes, et vota. ¹⁸ In quibus invenerunt me purificatum in templo: non cum turba, neque cum tumultu. ¹⁹ Quidam autem ex Asia Iudæi, quos oportebat apud te præsto esse, et accusare siquid haberent adversum me: ²⁰ aut hi ipsi dicant siquid invenerunt in me iniquitatis cum stem

Paulus
respon-
det

(18) Sup 21, 26.

in concilio, ²¹ nisi de una hac solummodo voce, qua clamavi inter eos stans: Quoniam de resurrectione mortuorum ego iudicor hodie a vobis.

præses
iudicium
differt

²² Distulit autem illos Felix, certissime sciens de via hac, dicens: Cum Tribunus Lysias descenderit, audiam vos.

7. Blennis captivitas Cæsariensis, 24, 23—27

In
custodia
soluta

²³ Iussitque Centurioni custodire eum, et habere requiem, nec quemquam de suis prohibere ministrare ei.

præsi-
dem iniu-
stum et
lascivum
terret

²⁴ Post aliquot autem dies veniens Felix cum Drusilla uxore sua, quæ erat Iudæa, vocavit Paulum, et audivit ab eo fidem, quæ est in Christum Iesum. ²⁵ Disputante autem illo de iustitia, et castitate, et de iudicio futuro, tremefactus Felix respondit: Quod nunc attinet, vade: tempore autem opportuno accersam te: ²⁶ simul et sperans, quod pecunia ei daretur a Paulo, propter quod et frequenter accersens eum, loquebatur cum eo.

per blen-
nium ma-
net

²⁷ Biennio autem expleto, accepit successorem Felix Portium Festum. Volens autem gratiam præstare Iudæis Felix, reliquit Paulum vinctum.

8. Paulus a Festo ad Cæsarem appellans, 25, 1—12

Præses
accusato-
res Pauli
Cæsarem
citat

25 ¹ Festus ergo cum venisset in provinciam, post triduum ascendit Ierosolymam a Cæsarea. ² Adieruntque eum principes sacerdotum, et primi Iudæorum adversus Paulum: et rogabant eum, ³ postulantes gratiam adversus eum, ut iuberet perduci eum in Ierusalem, insidias tendentes ut interficerent eum in via. ⁴ Festus autem respondit servari Paulum in Cæsarea: se autem maturius profecturum. ⁵ Qui ergo in vobis (ait) potentes sunt, descendentes simul, si quod est in viro crimen, accusent eum.

ubi apo-
stolus se
defendit

⁶ Demoratus autem inter eos dies non amplius quam octo, aut decem, descendit Cæsaream, et altera die sedit pro tribunali, et iussit Paulum ad-

(21) Sup 23, 6.

duci. ⁷ Qui cum perductus esset, circumsteterunt eum, qui ab Ierosolyma descenderant Iudæi, multas, et graves causas obiicientes, quas non poterant probare, ⁸ Paulo rationem reddente: Quoniam neque in legem Iudæorum, neque in templum, neque in Cæsarem quidquam peccavi.

⁹ Festus autem volens gratiam præstare Iudæis, respondens Paulo, dixit: Vis Ierosolymam ascendere, et ibi de his iudicari apud me? ¹⁰ Dixit autem Paulus: Ad tribunal Cæsaris sto, ibi me oportet iudicari: Iudæis non nocui, sicut tu melius nosti. ¹¹ Si enim nocui, aut dignum morte aliquid feci, non recuso mori: si vero nihil est eorum, quæ hi accusant me, nemo potest me illis donare. Cæsarem appello. ¹² Tunc Festus cum concilio locutus, respondit: Cæsarem appellasti? ad Cæsarem ibis.

9. Paulus coram Agrippa II. se defendens,

25. 13—26. 32

¹³ Et cum dies aliquot transacti essent: Agrippa rex, et Bernice descenderunt Cæsaream ad salutandum Festum. ¹⁴ Et cum dies plures ibi demorarentur, Festus regi indicavit de Paulo, dicens: Vir quidam est derelictus a Felice victus, ¹⁵ de quo cum essem Ierosolymis, adierunt me principes sacerdotum, et seniores Iudæorum, postulantes adversus illum damnationem. ¹⁶ Ad quos respondi: Quia non est Romanis consuetudo damnare aliquem hominem prius quam is, qui accusatur, præsentem habeat accusatores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina. ¹⁷ Cum ergo huc convenissent sine ulla dilatione, sequenti die sedens pro tribunali, iussi adduci virum. ¹⁸ De quo, cum stetissent accusatores, nullam causam deferebant, de quibus ego suspicabar malum: ¹⁹ Quæstiones vero quasdam de sua superstitione habebant adversus eum, et de quodam Iesu defuncto, quem affirmabat Paulus vivere. ²⁰ Hæsitans autem ego de huiusmodi quæstione, dicebam si vellet ire Ierosolymam, et ibi iudicari de istis. ²¹ Paulo autem

et Cæsarem appellat

Festus Agrippæ causam Pauli exponit

appellante ut servaretur ad Augusti cognitionem, iussi servari eum, donec mittam eum ad Cæsarem. 22 Agrippa autem dixit ad Festum: Volebam et ipse hominem audire. Cras, inquit, audies eum.

vinctum
in audi-
torium
adducit,
rationem
indicans

23 Altera autem die cum venisset Agrippa, et Bernice cum multa ambitione, et introissent in auditorium cum tribunis, et viris principalibus civitatis, iubente Festo, adductus est Paulus. 24 Et dicit Festus: Agrippa rex, et omnes, qui simul adestis nobiscum viri, videtis hunc, de quo omnis multitudo Iudæorum interpellavit me Ierosolymis, petentes et acclamantes non oportere eum vivere amplius. 25 Ego vero comperi nihil dignum morte eum admisisse. Ipso autem hoc appellante ad Augustum, iudicavi mittere. 26 De quo quid certum scribam domino, non habeo. Propter quod produxi eum ad vos, et maxime ad te rex Agrippa, ut interrogatione facta habeam quid scribam. 27 Sine ratione enim mihi videtur mittere vinctum, et causas eius non significare.

apostolus

26. 1 Agrippa vero ad Paulum ait: Permittitur tibi loqui pro temetipso. Tunc Paulus extenta manu cœpit rationem reddere.

Agrippæ
benevo-
lentiam
captans

2 De omnibus, quibus accusor a Iudæis, rex Agrippa, æstimo me beatum, apud te cum sim defensusus me hodie, 3 maxime te sciente omnia, et quæ apud Iudæos sunt consuetudines, et quæstiones: propter quod obsecro patienter me audias.

priorem
suam
conversa-
tionem

4 Et quidem vitam meam a iuventute, quæ ab initio fuit in gente mea in Ierosolymis, noverunt omnes Iudæi: 5 præscientes me ab initio (si velint testimonium perhibere) quoniam secundum certissimam sectam nostræ religionis vixi Pharisæus. 6 Et nunc in spe, quæ ad patres nostros repromissionis facta est a Deo, sto iudicio subiectus: 7 in quam duodecim tribus nostræ nocte ac die deservientes, sperant devenire. De qua spe accusor a Iudæis, rex. 8 Quid incredibile iudicatur apud vos, si Deus mortuos suscitatur? 9 Et ego quidem existimaveram, me adversus nomen Iesu Nazareni debere multa

contraria agere. ¹⁰ Quod et feci Ierosolymis, et multos sanctorum ego in carceribus inclusi, a principibus sacerdotum potestate accepta: et cum occiderentur, detuli sententiam. ¹¹ Et per omnes synagogas frequenter puniens eos, compellebam blasphemare: et amplius insaniens in eos, persequebar usque in exteris civitates. ¹² In quibus dum irem Damascum cum potestate, et permissu principum sacerdotum, ¹³ die media in via, vidi, rex, de cælo supra splendorem solis circumfulsisse me lumen, et eos, qui mecum simul erant. ¹⁴ Omnesque nos cum decidissemus in terram, audivi vocem loquentem mihi Hebraica lingua: Saule, Saule, quid me persequeris? durum est tibi contra stimulum calcitrare. ¹⁵ Ego autem dixi: Quis es Domine? Dominus autem dixit: Ego sum Iesus, quem tu persequeris. ¹⁶ Sed exsurge, et sta super pedes tuos: ad hoc enim apparui tibi, ut constituam te ministrum, et testem eorum, quæ vidiisti, et eorum, quibus apparebo tibi, ¹⁷ eripiens te de populo, et gentibus, in quas nunc ego mitto te, ¹⁸ aperire oculos eorum, ut convertantur a tenebris ad lucem, et de potestate satanæ ad Deum, ut accipiant remissionem peccatorum, et sortem inter sanctos per fidem, quæ est in me. ¹⁹ Unde rex Agrippa, non fui incredulus cælesti visioni: ²⁰ sed his, qui sunt Damasci primum, et Ierosolymis, et in omnem regionem Iudææ, et gentibus annuntiabam, ut pœnitentiam agerent, et converterentur ad Deum, digna pœnitentiæ opera facientes. ²¹ Hac ex causa me Iudæi, cum essem in templo, comprehensum tentabant interficere. ²² Auxilio autem adiutus Dei usque in hodiernum diem sto, testificans minori, atque maiori, nihil extra dicens quam ea, quæ Prophetæ locuti sunt futura esse, et Moyses, ²³ si passibilis Christus, si primus ex resurrectione mortuorum, lumen annuntiaturus est populo, et gentibus.

(10) Sup 8, 3. — (12) Sup 9, 2. — (20) Sup 13, 14. — (21) Sup 21, 31.

atque
miram
conver-
sionem

causam
odii Iu-
dæorum
enarrat

a Festo
interpel-
latur

²⁴ Hæc loquente eo, et rationem reddente, Festus magna voce dixit: Insanis Paule: multæ te litteræ ad insaniam convertunt. ²⁵ Et Paulus: Non insanio (inquit) optime Feste, sed veritatis, et sobrietatis verba loquor. ²⁶ Scit enim de his rex, ad quem et constanter loquor: latere enim eum nihil horum arbitror. Neque enim in angulo quidquam horum gestum est.

Agrip-
pam in-
terrogat

²⁷ Credis rex Agrippa prophetis? Scio quia credis. ²⁸ Agrippa autem ad Paulum: In modico suades me Christianum fieri. ²⁹ Et Paulus: Opto apud Deum, et in modico, et in magno, non tantum te, sed etiam omnes, qui audiunt, hodie fieri tales, qualis et ego sum, exceptis vinculis his.

innocens
declara-
tur

³⁰ Et exsurrexit rex, et præses, et Bernice, et qui assidebant eis. ³¹ Et cum secessissent, loquebantur ad invicem, dicentes: Quia nihil morte, aut vinculis dignum quid fecit homo iste. ³² Agrippa autem Festo dixit: Dimitti poterat homo hic, si non appellasset Cæsarem.

10. Navigatio usque Melitam, 27, 1—44

A Cæsa-
ren usque
Sidonem

27 ¹ Ut autem iudicatum est navigare eum in Italiam, et tradi Paulum cum reliquis custodiis centurioni nomine Iulio cohortis Augustæ, ² ascendentes navem Adrumetinam, incipientes navigare circa Asiæ loca, sustulimus, perseverante nobiscum Aristarcho Macedone Thessalonicensi. ³ Sequenti autem die devenimus Sidonem. Humane autem tractans Iulius Paulum, permisit ad amicos ire, et curam sui agere.

usque
Lystram
vel potius
Myram

⁴ Et inde cum sustulisset, subnavigavimus Cyprum, propterea quod essent venti contrarii. ⁵ Et pelagus Ciliciæ, et Pamphyliae navigantes, venimus Lystram, quæ est Lyciæ: ⁶ et ibi inveniens centurio navem Alexandrinam navigantem in Italiam, transposuit nos in eam.

usque
Bonipor-
tum
Cretæ

⁷ Et cum multis diebus tarde navigarem, et vix devenissemus contra Gnidum, prohibente nos

(2) 2 Cor 11, 25.

vento, adnavigavimus Cretæ iuxta Salmonem: ⁸ et vix iuxta navigantes, venimus in locum quemdam, qui vocatur Boniportus, cui iuxta erat civitas Thalassa.

⁹ Multo autem tempore peracto, et cum iam non esset tuta navigatio, eo quod et ieiunium iam præterisset, consolabatur eos Paulus, ¹⁰ dicens eis: Viri, video quoniam cum iniuria, et multo damno non solum oneris, et navis, sed etiam animarum nostrarum incipit esse navigatio. ¹¹ Centurio autem gubernatori et nauclero magis credebat, quam his, quæ a Paulo dicebantur. ¹² Et cum aptus portus non esset ad hiemandum, plurimi statuerunt consilium navigare inde, si quomodo possent, devenientes Phœnicen, hiemare, portum Cretæ respicientem ad africanum, et ad corum. ¹³ Aspirante autem austro, æstimantes propositum se tenere, cum sustulissent de Asson, legebant Cretam.

¹⁴ Non post multum autem misit se contra ipsam ventus typhonicus, qui vocatur euroaquilo. ¹⁵ Cumque arrepta esset navis, et non posset conari in ventum, data nave flatibus, ferebamur. ¹⁶ In insulam autem quamdam decurrentes, quæ vocatur Cauda, potuimus vix obtinere scapham. ¹⁷ Qua sublata, adiutoriis utebantur, accingentes navem, timentes ne in Syrtim inciderent, summisso vase sic ferebantur. ¹⁸ Valida autem nobis tempestate iactatis, sequenti die iactum fecerunt: ¹⁹ et tertia die suis manibus armamenta navis proiecerunt. ²⁰ Neque autem sole, neque sideribus apparentibus per plures dies, et tempestate non exigua imminente, iam ablata erat spes omnis salutis nostræ.

²¹ Et cum multa ieiunatio fuisset, tunc stans Paulus in medio eorum, dixit: Oportebat quidem, o viri, audito me, non tollere a Creta, lucrique facere iniuriam hanc, et iacturam: ²² Et nunc suadeo vobis bono animo esse; amissio enim nullius animæ erit ex vobis, præterquam navis. ²³ Astitit enim mihi hac nocte angelus Dei, cuius sum ego, et cui deservio, ²⁴ dicens: Ne timeas Paule, Cæsari te oportet assistere: et ecce donavit tibi Deus

quem
nautæ
dissua-
dente
Paulo re-
linquunt

tempe-
state iac-
tatos ac
despe-
rantes

134

mo sup
Paulus
visione
narrata
erigit

omnes, qui navigant tecum. ²⁵ Propter quod bono animo estote viri: credo enim Deo, quia sic erit, quemadmodum dictum est mihi. ²⁶ In insulam autem quamdam oportet nos devenire.

insulæ
appropin-
quantes
in navi
detinet

²⁷ Sed posteaquam quartadecima nox supervenit, navigantibus nobis in Adria circa mediam noctem, suspicabantur nautæ apparere sibi aliquam regionem. ²⁸ Qui et summittentes bolidem, invenerunt passus viginti: et pusillum inde separati, invenerunt passus quindecim. ²⁹ Timentes autem ne in aspera loca incideremus, de puppi mittentes anchoras quattuor, optabant diem fieri. ³⁰ Nautis vero quærentibus fugere de navi, cum misissent scapham in mare, sub obtentu quasi inciperent a prora anchoras extendere, ³¹ dixit Paulus Centurioni, et militibus: Nisi hi in navi manserint, vos salvi fieri non potestis. ³² Tunc absciderunt milites funes scaphæ, et passi sunt eam excidere.

verbo et
exemplo
ad man-
ducand-
um invi-
tat

³³ Et cum lux inciperet fieri, rogabat Paulus omnes sumere cibum, dicens: Quartadecima die hodie expectantes ieiuni permanetis, nihil accipientes. ³⁴ Propter quod rogo vos accipere cibum pro salute vestra: quia nullius vestrum capillus de capite peribit. ³⁵ Et cum hæc dixisset, sumens panem, gratias egit Deo in conspectu omnium: et cum fregisset, cœpit manducare. ³⁶ Animæquiores autem facti omnes, et ipsi sumpserunt cibum. ³⁷ Eramus vero universæ animæ in navi ducentæ septuaginta sex. ³⁸ Et satiati cibo alleviabant navem, iactantes triticum in mare.

qui om-
nes e nau-
fragio
aervan-
tur

³⁹ Cum autem dies factus esset, terram non agnoscebant: sinum vero quemdam considerabant habentem litus, in quem cogitabant, si possent, eilcere navem. ⁴⁰ Et cum anchoras sustulissent, mittebant se mari, simul laxantes iuncturas gubernaculorum: et levato artemone secundum auræ flatum tendebant ad litus. ⁴¹ Et cum incidissemus in locum dithalassum, impegerunt navem: et prora quidem fixa manebat immobilis, puppis vero solvebatur a vi maris.

42 Militum autem consilium fuit ut custodias occiderent: ne quis cum enatisset, effugeret. 43 Centurio autem volens servare Paulum, prohibuit fieri: iussitque eos, qui possent natate, emittere se primos, et evadere, et ad terram exire: 44 et ceteros alios in tabulis ferebant: quosdam super ea, quæ de navi erant. Et sic factum est, ut omnes animæ evaderent ad terram.

11. Miracula Melitæ patrata, 28, 1—10

28 ¹ Et cum evasissemus, tunc cognovimus quia Melita insula vocabatur. Barbari vero præstabant non modicam humanitatem nobis. ² Accensa enim pyra, reficiebant nos omnes propter imbrem, qui imminebat, et frigus.

³ Cum congregasset autem Paulus sarmentorum aliquantam multitudinem, et imposuisset super ignem, vipera a calore cum processisset, invasit manum eius. ⁴ Ut vero viderunt Barbari pendentem bestiam de manu eius, ad invicem dicebant: Utique homicida est homo hic, qui cum evaserit de mari, ultio non sinit eum vivere. ⁵ Et ille quidem excutiens bestiam in ignem, nihil mali passus est. ⁶ At illi existimabant eum in tumorem convertendum, et subito casurum, et mori. Diu autem illis expectantibus, et videntibus nihil mali in eo fieri, convertentes se, dicebant eum esse Deum.

⁷ In locis autem illis erant prædia principis insulæ, nomine Publii, qui nos suscipiens, triduo benigne exhibuit. ⁸ Contigit autem, patrem Publii febribus, et dysenteria vexatum iacere. Ad quem Paulus intravit: et cum orasset, et imposuisset ei manus, salvavit eum.

⁹ Quo facto, omnes, qui in insula habebant infirmitates, accedebant, et curabantur: ¹⁰ qui etiam multis honoribus nos honoraverunt, et navigantibus imposuerunt quæ necessaria erant.

12. Iter usque Romam, 28, 11—15

¹¹ Post menses autem tres navigavimus in navi Alexandrina, quæ in insula hiemaverat, cui erat

captivis
non
exceptis

Inter
barbaros
humanos

Paulus
a vipera
nihil mali
patitur

patrem
principis
insulæ

et
relíquos
ægros
sanat

Navigant
Syracusam

insigne Castorum. ¹² Et cum venissemus Syracusam, mansimus ibi triduo.

¹³ Inde circumlegentes devenimus Rhegium: et post unum diem flante austro, secunda die venimus Puteolos; ¹⁴ ubi inventis fratribus rogati sumus manere apud eos dies septem: et sic venimus Romam.

¹⁵ Et inde cum audissent fratres, occurrerunt nobis usque ad Appii forum, ac tres Tabernas. Quos cum vidisset Paulus, gratias agens Deo, accepit fiduciam.

13. Biennis captivitas Romana, 28, 16—31

¹⁶ Cum autem venissemus Romam, permissum est Paulo manere sibi cum custodiante se milite.

¹⁷ Post tertium autem diem convocavit primos Iudæorum. Cumque convenissent, dicebat eis: Ego, viri fratres, nihil adversus plebem faciens, aut morem paternum, vinctus ab Ierosolymis traditus sum in manus Romanorum, ¹⁸ qui cum interrogationem de me habuissent, voluerunt me dimittere, eo quod nulla esset causa mortis in me.

¹⁹ Contradictibus autem Iudæis, coactus sum appellare Cæsarem, non quasi gentem meam habens aliquid accusare. ²⁰ Propter hanc igitur causam rogavi vos videre, et alloqui. Propter spem enim Israel catena hac circumdatus sum.

²¹ At illi dixerunt ad eum: Nos neque litteras accepimus de te a Iudæa, neque adveniens aliquis fratrum nuntiavit, aut locutus est quid de te malum. ²² Rogamus autem a te audire quæ sentis: nam de secta hac notum est nobis quia ubique ei contradicitur.

²³ Cum constituissent autem illi diem, venerunt ad eum in hospitium plurimi, quibus exponebat testificans regnum Dei, suadensque eis de lesu ex lege Moysi, et Prophetis a mane usque ad vesperam. ²⁴ Et quidam credebant his, quæ dicebantur: quidam vero non credebant. ²⁵ Cumque invicem non essent consentientes, discedebant dicente Paulo unum verbum: Quia bene Spiritus

Rhegium
et
Puteolos

veniunt
ad Appii
forum ac
tres Tabernas

In custodia
militari
Paulus
Iudæis
convocatis
causam
suam exponit

qui docet
Iudas
Christianas
audire
volunt

a persequentibus
ad gentes
convertitur

sanctus locutus est per Isaiam prophetam ad Patres nostros, ²⁶ dicens: Vade ad populum istum, et dic ad eos:

Aure audietis, et non intelligetis: ²⁷ et videntes videbitis, et non perspicietis.

²⁷ Incrassatum est enim cor populi huius, et auribus graviter audierunt, et oculos suos compresserunt:

ne forte videant oculis, et auribus audiant, et corde intelligant, et convertantur, et sanem eos.

²⁸ Notum ergo sit vobis, quoniam gentibus missum est hoc salutare Dei, et ipsi audient.

²⁹ Et cum hæc dixisset, exierunt ab eo iudæi, multam habentes inter se quæstionem.

³⁰ Mansit autem biennio toto in suo conducto: et suscipiebat omnes, qui ingrediebantur ad eum, ³¹ prædicans regnum Dei, et docens quæ sunt de Domino Iesu Christo cum omni fiducia, sine prohibitione.

(26) Is 6, 9; Mt 13, 14; Mc 4, 12; Lc 8, 10; Io 12, 40; Rom 11, 8.

biennio
toto
regnum
Dei præ-
dicans

EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI AD ROMANOS

Exordium, 1, 1—17

Salutatio
apostoli-
ca

1 ¹ Paulus, servus Iesu Christi, ² vocatus Aposto-
lus, segregatus in Evangelium Dei, ³ quod
ante promiserat per Prophetas suos in Scripturis
sanctis ⁴ de Filio suo, qui factus est ei ex semine
David secundum carnem, ⁵ qui praedestinatus est
Filius Dei in virtute secundum spiritum sanctifica-
tionis ex resurrectione mortuorum Iesu Christi
Domini nostri: ⁶ per quem accepimus gratiam,
et Apostolatam ad obaedendum fidei in omnibus
gentibus pro nomine eius, ⁷ in quibus esis et
vos vocati Iesu Christi: ⁸ omnibus qui sunt Ro-
mae, dilectis Dei, vocatis sanctis. Gratia vobis,
et pax a Deo Patre nostro, et Domino Iesu Christo.

gratia-
rum actio
et
captatio
benevo-
lentiae

⁹ Primum quidem gratias ago Deo meo per Ie-
sum Christum pro omnibus vobis: quia fides vestra
annuntiatur in universo mundo. ¹⁰ Testis enim
mihi est Deus, cui servio in spiritu meo in Evan-
gelio filii eius, quod sine intermissione memoriam
vestri facio ¹¹ semper in orationibus meis: obse-
crans, si quomodo tandem aliquando prosperum
iter habeam in voluntate Dei veniendi ad vos.
¹² Desidero enim videre vos: ut aliquid Impertiar
vobis gratiae spiritualis ad confirmandos vos: ¹³ id
est, simul consolari in vobis per eam, quae invicem

(1) Act 13, 2.

est, fidem vestram, atque meam. ¹³ Nolo autem vos ignorare fratres: quia sæpe proposui venire ad vos (et prohibitus sum usque adhuc), ut aliquem fructum habeam et in vobis, sicut et in ceteris gentibus. ¹⁴ Græcis ac Barbaris, sapientibus, et insipientibus debitor sum: ¹⁵ ita (quod in me) promptum est et vobis, qui Romæ estis, evangelizare.

¹⁶ Non enim erubesco Evangelium. Virtus enim Dei est in salutem omni credenti, ludæo primum, et Græco. ¹⁷ Iustitia enim Dei in eo revelatur ex fide in fidem: sicut scriptum est: iustus autem ex fide vivit.

proposi-
tio

PARS PRIOR

De theoretica fide evangelica, 1, 18—11, 36

I. In evangelio iustitia Dei revelatur, 1, 18—4, 25

1. Iustitia Dei non ex philosophia venit, 1, 18—32

¹⁸ Revelatur enim ira Dei de cælo super omnem impietatem, et iniustitiam hominum eorum, qui veritatem Dei in iniustitia detinent: ¹⁹ quia quod notum est Dei, manifestum est in illis; Deus enim illis manifestavit. ²⁰ Invisibilia enim ipsius, a creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta, conspiciuntur: sempiterna quoque eius virtus, et divinitas: ita ut sint inexcusabiles. ²¹ Quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt: sed evanuerunt in cogitationibus suis, et obscuratum est insipiens cor eorum: ²² dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt. ²³ Et mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, et volucrum, et quadrupedum, et serpentium.

Gentium
culpa

²⁴ Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam: ut contumeliis afficiant corpora sua in semetipsis: ²⁵ qui commu-

et pœna
hoc os-
tendunt

(17) Hab 2, 4; Gal 3, 11; Hbr 10, 38. — (21) Eph 4, 17.

taverunt veritatem Dei in mendacium: et coluerunt, et servierunt creaturæ potius quam Creatori, qui est benedictus in sæcula. Amen. ²⁶ Propterea tradidit illos Deus in passiones ignominie. Nam femine eorum immutaverunt naturalem usum in eum usum, qui est contra naturam. ²⁷ Similiter autem et masculi, relicto naturali usu femine, exarserunt in desideriis suis in invicem, masculi in masculos turpitudinem operantes, et mercedem, quam oportuit, erroris sui in semetipsis recipientes. ²⁸ Et sicut non probaverunt Deum habere in notitia: tradidit illos Deus in reprobum sensum: ut faciant ea, quæ non conveniunt, ²⁹ repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, avaritia, nequitia, plenos invidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, susurrone, ³⁰ detractores, Deo odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, inventores malorum, parentibus non obædientes, ³¹ insipientes, incompositos, sine affectione, absque fœdere, sine misericordia. ³² Qui cum iustitiam Dei cognovissent, non intellexerunt quoniam qui talia agunt, digni sunt morte: et non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.

2. Iustitia Dei non ex lege venit, 2, 1—3, 20

2 ¹ Propter quod inexcusabilis es o homo omnis, qui iudicas. In quo enim iudicas alterum, te ipsum condemnas: eadem enim agis quæ iudicas. ² Scimus enim quoniam iudicium Dei est secundum veritatem in eos, qui talia agunt. ³ Existimas autem hoc o homo, qui iudicas eos, qui talia agunt; et facis ea, quia tu effugies iudicium Dei? ⁴ An divitias bonitatis eius, et patientiæ, et longanimitatis contemnis? ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? ⁵ Secundum autem duritiam tuam, et impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ, et revelationis iusti iudicii Dei, ⁶ qui reddet unicuique secundum opera eius: ⁷ illis quidem, qui secundum patientiam boni operis,

(1) Mt 7, 2. — (6) Mt 16, 27.

Iudæi de
gentibus
iudican-
tes, sed
eadem
agentes
inexcusa-
biles sunt

gloriam, et honorem, et incorruptionem quærunt, vitam æternam: ⁸ iis autem, qui sunt ex contentione, et qui non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati, ira, et indignatio.

⁹ Tribulatio, et angustia in omnem animam hominis operantis malum, Iudæi primum, et Græci: ¹⁰ gloria autem, et honor, et pax omni operanti bonum, Iudæo primum, et Græco: ¹¹ non enim est acceptio personarum apud Deum. ¹² Quicumque enim sine lege peccaverunt, sine lege peribunt: et quicumque in lege peccaverunt, per legem iudicabuntur: ¹³ Non enim auditores legis iusti sunt apud Deum, sed factores legis iustificabuntur. ¹⁴ Cum enim gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt, eiusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex: ¹⁵ qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum, et inter se invicem cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus, ¹⁶ in die, cum iudicabit Deus occulta hominum, secundum Evangelium meum per Iesum Christum.

¹⁷ Si autem tu Iudæus cognominaris, et requiescis in lege, et gloriaris in Deo, ¹⁸ et nosti voluntatem eius, et probas utiliora, instructus per legem, ¹⁹ confidis teipsum esse ducem cæcorum, lumen eorum, qui in tenebris sunt, ²⁰ eruditorem insipientium, magistrum infantium, habentem formam scientiæ, et veritatis in lege. ²¹ Qui ergo alium doces, teipsum non doces: qui prædicas non furandum, furaris: ²² qui dicis non mœchandum, mœcharis: qui abominaris idola, sacrilegium facis: ²³ qui in lege gloriaris, per prævaricationem legis Deum inhonoras. (²⁴ Nomen enim Dei per vos blasphematur inter gentes, sicut scriptum est.)

²⁵ Circumcisio quidem prodest, si legem observes: si autem prævaricator legis sis, circumcisio tua præputium facta est. ²⁶ Si igitur præputium

immo
severius
iudica-
buntur
quam
gentes

quia a-
tiore sci-
entia ma-
gis culpa-
biles fiunt

circumci-
sio sine
observa-
tione le-
gis non
prodest

(11) Dt 10, 17; 2 Par 19, 7; Iob 34, 19; Act 10, 34.

— (13) Mt 7, 21; Iac 1, 22. — (24) Is 52, 5; Ez 36, 20.

iustitias legis custodiat: nonne præputium illius in circumcisionem reputabitur? ²⁷ et iudicabit id, quod ex natura est præputium, legem consummans, te, qui per litteram, et circumcisionem prævaricator legis es? ²⁸ Non enim qui in manifesto, ludæus est: neque quæ in manifesto, in carne, est circumcisio: ²⁹ sed qui in abscondito, ludæus est: et circumcisio cordis in spiritu, non littera: cuius laus non ex hominibus, sed ex Deo est.

qua as-
sertione
privilegia
Iudæo-
rum non
negantur

3 ¹ Quid ergo amplius ludæo est? aut quæ utilitas circumcisionis? ² Multum per omnem modum. Primum quidem quia credita sunt illis eloquia Dei. ³ Quid enim si quidam illorum non crediderunt? Numquid incredulitas illorum fidem Dei evacuabit? Absit. ⁴ Est autem Deus verax: omnis autem homo mendax, sicut scriptum est:

Ut iustificeris in sermonibus tuis: et vincas cum iudicaris.

⁵ Si autem iniquitas nostra iustitiam Dei commendat, quid dicemus? Numquid iniquus est Deus, qui infert iram? (secundum hominem dico.) ⁶ Absit; alioquin quomodo iudicabit Deus hunc mundum? ⁷ Si enim veritas Dei in meo mendacio abundavit in gloriam ipsius: quid adhuc et ego tamquam peccator iudicor? ⁸ et non (sicut blasphemamur, et sicut aiunt quidam nos dicere) faciamus mala ut veniant bona: quorum damnatio iusta est.

ergo non
soli gen-
tiles, sed
et Iudæi
iustitia
Dei egent

⁹ Quid ergo? præcellimus eos? Nequaquam. Causati enim sumus Iudæos, et Græcos omnes sub peccato esse, ¹⁰ sicut scriptum est:

Quia non est iustus quisquam: ¹¹ non est intelligens, non est requirens Deum.

¹² Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.

(3) 2 Tim 2, 13. — (4) Io 3, 33. — Ps 115, 11. — Ps 50, 6. — (9) Gal 3, 22. — (10) Ps 13, 3.

13 Sepulcrum patens est guttur eorum, linguis suis dolose agebant: Venenum aspidum sub labiis eorum:

14 Quorum os maledictione, et amaritudine plenum est: 15 Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem:

16 Contritio, et infelicitas in viis eorum: 17 et viam pacis non cognoverunt: 18 Non est timor Dei ante oculos eorum.

19 Scimus autem quoniam quaecumque lex loquitur, iis, qui in lege sunt, loquitur: ut omne os obstruatur, et subditus fiat omnis mundus Deo: 20 quia ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram illo. Per legem enim cognitio peccati.

3. Iustitia Dei ex fide evangelica venit, 3, 21—4, 25

21 Nunc autem sine lege iustitia Dei manifestata est: testificata a lege et Prophetis. 22 Iustitia autem Dei per fidem Iesu Christi in omnes, et super omnes, qui credunt in eum: non enim est distinctio: 23 Omnes enim peccaverunt, et egent gloria Dei. 24 Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu, 25 quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem iustitiæ suæ propter remissionem præcedentium delictorum 26 in sustentatione Dei, ad ostensionem iustitiæ eius in hoc tempore: ut sit ipse iustus, et iustificans eum, qui est ex fide Iesu Christi.

27 Ubi est ergo gloriatio tua? Exclusa est. Per quam legem? Factorum? Non: sed per legem fidei. 28 Arbitramur enim iustificari hominem per fidem sine operibus legis. 29 An Iudæorum Deus tantum? nonne et gentium? Immo et gentium. 30 Quoniam quidem unus est Deus, qui iustificat circumcisionem ex fide, et præputium per fidem.

31 Legem ergo destruimus per fidem? Absit: sed legem statuimus.

Iustitia
omnibus
in Red-
emptio-
nem cre-
dentibus
gratis
confertur

quæ iusti-
tia fidel-
i Deo
digna est

nec fœ-
deri con-
traria

(13) Ps 5, 11. — Ps 139, 4. — (14) Ps 9, 7. — (15) Is 59, 7; Pr 1, 16. — (16) Ps 35, 2. — (20) Gal 2, 16.

nam pater Abraham non ex operibus, sed ex fide iustificatus est

4 ¹ Quid ergo dicemus invenisse Abraham patrem nostrum secundum carnem? ² Si enim Abraham ex operibus iustificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum. ³ Quid enim dicit Scriptura? Credidit Abraham Deo: et reputatum est illi ad iustitiam. ⁴ Ei autem, qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum. ⁵ Ei vero, qui non operatur, credenti autem in eum, qui iustificat impium, reputatur fides eius ad iustitiam secundum propositum gratiæ Dei. ⁶ Sicut et David dicit beatitudinem hominis, cui Deus accepto fert iustitiam sine operibus:

⁷ Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata.

⁶ Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum.

non ex circumcissione, sed ex fide iustitiam accepit

⁹ Beatitude ergo hæc in circumcissione tantum manet, an etiam in præputio? Dicimus enim quia reputata est Abrahæ fides ad iustitiam. ¹⁰ Quomodo ergo reputata est? in circumcissione, an in præputio? Non in circumcissione, sed in præputio: ¹¹ Et signum accepit circumcisionis, signaculum iustitiæ fidei, quæ est in præputio: ut sit pater omnium credentium per præputium, ut reputetur et illis ad iustitiam: ¹² et sit pater circumcisionis non iis tantum, qui sunt ex circumcissione, sed et iis, qui sectantur vestigia fidei, quæ est in præputio patris nostri Abrahæ.

non per legem, sed per iustitiam fidei heredes mundi est

¹³ Non enim per legem promissio Abrahæ, aut semini eius ut heres esset mundi: sed per iustitiam fidei. ¹⁴ Si enim qui ex lege, heredes sunt: exinanita est fides, abolita est promissio. ¹⁵ Lex enim iram operatur. Ubi enim non est lex: nec prævaricatio. ¹⁶ Ideo ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio omni semini, non ei, qui ex lege est solum, sed et ei qui ex fide est Abrahæ, qui pater est omnium nostrum (¹⁷ sicut scrip-

(3) Gn 15, 6; Gal 3, 6; Iac 2, 23. — (7) Ps 31, 1. — (11) Gn 17, 10 s.

tum est: Quia patrem multarum gentium posui te) ante Deum, cui credidit, qui vivificat mortuos, et vocat ea quæ non sunt, tamquam ea quæ sunt.

¹⁸ Qui contra spem in spem credidit, ut fieret pater multarum gentium secundum quod dictum est ei: Sic erit semen tuum. ¹⁹ Et non infirmatus est fide, nec consideravit corpus suum emortuum, cum iam fere centum esset annorum: et emortuam vulvam Saræ: ²⁰ In repromissione etiam Dei non hæsitavit diffidentia, sed confortatus est fide, dans gloriam Deo: ²¹ plenissime sciens quia quæcumque promisit, potens est et facere. ²² Ideo et reputatum est illi ad iustitiam.

²³ Non est autem scriptum tantum propter ipsum quia reputatum est illi ad iustitiam: ²⁴ sed et propter nos, quibus reputabitur credentibus in eum, qui suscitavit Iesum Christum Dominum nostrum a mortuis, ²⁵ qui traditus est propter delicta nostra, et resurrexit propter iustificationem nostram.

II. Evangelium est virtus in salutem, 5, 1—8, 39

1. Bona nobis confert, 5, 1—11

5 ¹ Iustificati ergo ex fide, pacem habeamus ad Deum per Dominum nostrum Iesum Christum: ² per quem et habemus accessum per fidem in gratiam istam, in qua stamus, et gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei. ³ Non solum autem, sed et gloriamur in tribulationibus: scientes quod tribulatio patientiam operatur: ⁴ patientia autem probationem, probatio vero spem, ⁵ spes autem non confundit: quia caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. ⁶ Ut quid enim Christus, cum adhuc infirmi essemus secundum tempus pro impiis mortuus est? ⁷ Vix enim pro iusto quis moritur: nam pro bono

(17) Gn 17, 4. — (18) Gn 15, 5. — (2) Eph 2, 18. — (3) Iac 1, 3. — (6) Hbr 9, 14; 1 Ptr 3, 18.

iustificatio
Abra-
hæ per
fidem
perfectam

ad insti-
tutionem
nostram
descripta
est

Iustificati
ex fide
pacem ad
Deum
habemus
ac gloria-
torem
triplicem

forsitan quis audeat mori. ⁶ Commendat autem caritatem suam Deus in nobis: quoniam cum adhuc peccatores essemus, secundum tempus, ⁹ Christus pro nobis mortuus est: multo igitur magis nunc iustificati in sanguine ipsius, salvi erimus ab ira per ipsum. ¹⁰ Si enim cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem filii eius: multo magis reconciliati, salvi erimus in vita ipsius. ¹¹ Non solum autem: sed et gloriamur in Deo per Dominum nostrum Iesum Christum, per quem nunc reconciliationem accepimus.

2. A peccato originali nos liberat, 5, 12—21

¹² Propterea sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, et per peccatum mors, et ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt: ¹³ Usque ad legem enim peccatum erat in mundo: peccatum autem non imputabatur, cum lex non esset. ¹⁴ Sed regnavit mors ab Adam usque ad Moysen etiam in eos, qui non peccaverunt in similitudinem prævaricationis Adæ, qui est forma futuri. ¹⁵ Sed non sicut delictum, ita et donum; si enim unius delicto multi mortui sunt: multo magis gratia Dei et donum in gratia unius hominis Iesu Christi in plures abundavit. ¹⁶ Et non sicut per unum peccatum, ita et donum; nam iudicium quidem ex uno in condemnationem: gratia autem ex multis delictis in iustificationem. ¹⁷ Si enim unius delicto mors regnavit per unum: multo magis abundantiam gratiæ, et donationis, et iustitiæ accipientes, in vita regnabunt per unum Iesum Christum. ¹⁸ Igitur sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem: sic et per unius iustitiam in omnes homines in iustificationem vitæ. ¹⁹ Sicut enim per inobædientiam unius hominis, peccatores constituti sunt multi: ita et per unius obæditionem, iusti constituentur multi. ²⁰ Lex autem subintravit ut abundaret delictum. Ubi autem abundavit delictum, superabundavit gratia; ²¹ ut sicut regnavit peccatum in mortem: ita et gratia regnet per iu-

Per inobædientiam Adæ peccatores constituti sumus, per obædientiam Christi iusti constituimur

stitiam in vitam æternam, per Iesum Christum Dominum nostrum.

3. A peccato actuali nos liberat, 6, 1—23

6 ¹ Quid ergo dicemus? permanebimus in peccato ut gratia abundet? ² Absit. Qui enim mortui sumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo? ³ An ignoratis quia quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus? ⁴ Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem: ut quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, ita et nos in novitate vitæ ambulemus. ⁵ Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius: simul et resurrectionis erimus. ⁶ Hoc scientes, quia vetus homo noster simul crucifixus est, ut destruat corpus peccati, et ultra non serviamus peccato. ⁷ Qui enim mortuus est, iustificatus est a peccato. ⁸ Si autem mortui sumus cum Christo: credimus quia simul etiam vivemus cum Christo: ⁹ scientes quod Christus resurgens ex mortuis iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. ¹⁰ Quod enim mortuus est peccato, mortuus est semel: quod autem vivit, vivit Deo. ¹¹ Ita et vos existimate, vos mortuos quidem esse peccato, viventes autem Deo, in Christo Iesu Domino nostro. ¹² Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore ut obœdiatis concupiscentiis eius. ¹³ Sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato: sed exhibete vos Deo, tamquam ex mortuis viventes: et membra vestra arma iustitiæ Deo. ¹⁴ Peccatum enim vobis non dominabitur: non enim sub lege estis, sed sub gratia.

¹⁵ Quid ergo? peccabimus, quoniam non sumus sub lege, sed sub gratia? Absit. ¹⁶ Nescitis quoniam cui exhibetis vos servos ad obœdiendum, servi estis eius, cui obœditis, sive peccati ad mortem, sive obœditionis ad iustitiam? ¹⁷ Gratias

Mortui
peccato

viventes
autem
Deo

superabundantes
gratia

non peccato, sed
iustitiæ
servire
possumus ac
debemus

(4) Gal 3, 27; Col 2, 12. — Eph 4, 23; Hbr 12, 1; 1 Ptr 2, 1. — (16) Io 8, 34; 2 Ptr 2, 19.

autem Deo quod fuistis servi peccati, obœdistis autem ex corde in eam formam doctrinæ, in quam traditi estis. ¹⁸ Liberati autem a peccato, servi facti estis iustitiæ. ¹⁹ Humanum dico, propter infirmitatem carnis vestræ: sicut enim exhibuistis membra vestra servire immunditiæ, et iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra servire iustitiæ in sanctificationem. ²⁰ Cum enim servi essetis peccati, liberi fuistis iustitiæ. ²¹ Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est. ²² Nunc vero liberati a peccato, servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem vero vitam æternam. ²³ Stipendia enim peccati, mors. Gratia autem Dei, vita æterna, in Christo Iesu Domino nostro.

4. A servitute legis nos liberat, 7, 1—25

Baptizati
a lege
solvimur

7 ¹ An ignoratis fratres (scientibus enim legem loquor) quia lex in homine dominatur quanto tempore vivit? ² Nam quæ sub viro est mulier, vivente viro, alligata est legi: si autem mortuus fuerit vir eius, soluta est a lege viri. ³ Igitur, vivente viro, vocabitur adultera si fuerit cum alio viro: si autem mortuus fuerit vir eius, liberata est a lege viri: ut non sit adultera si fuerit cum alio viro. ⁴ Itaque fratres mei et vos mortificati estis legi per corpus Christi: ut sitis alterius, qui ex mortuis resurrexit, ut fructificemus Deo. ⁵ Cum enim essemus in carne, passiones peccatorum, quæ per legem erant, operabantur in membris nostris, ut fructificarent morti. ⁶ Nunc autem soluti sumus a lege mortis, in qua detinebamur, ita ut serviamus in novitate spiritus, et non in vetustate literæ.

quæ pec-
catum
prohibet

⁷ Quid ergo dicemus? lex peccatum est? Absit. Sed peccatum non cognovi, nisi per legem: nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret: Non concupisces. ⁸ Occasione autem accepta, peccatum

(2) 1 Cor 7, 39. — (7) Ex 20, 17; Dt 5, 21.

per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam. Sine lege enim peccatum mortuum erat. ⁹ Ego autem vivebam sine lege aliquando. Sed cum venisset mandatum, peccatum revixit. ¹⁰ Ego autem mortuus sum: et inventum est mihi mandatum, quod erat ad vitam, hoc esse ad mortem. ¹¹ Nam peccatum occasione accepta per mandatum, seduxit me, et per illud occidit. ¹² Itaque lex quidem sancta, et mandatum sanctum, et iustum, et bonum. ¹³ Quod ergo bonum est, mihi factum est mors? Absit. Sed peccatum, ut appareat peccatum, per bonum operatum est mihi mortem: ut fiat supra modum peccans peccatum per mandatum.

¹⁴ Scimus enim quia lex spiritualis est: ego autem carnalis sum venundatus sub peccato. ¹⁵ Quod enim operor, non intelligo: non enim quod volo bonum, hoc ago: sed quod odi malum, illud facio. ¹⁶ Si autem quod nolo, illud facio: consentio legi, quoniam bona est. ¹⁷ Nunc autem iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. ¹⁸ Scio enim quia non habitat in me, hoc est in carne mea, bonum. Nam velle, adiacet mihi: perficere autem bonum, non invenio. ¹⁹ Non enim quod volo bonum, hoc facio: sed quod nolo malum, hoc ago. ²⁰ Si autem quod nolo, illud facio: iam non ego operor illud, sed quod habitat in me, peccatum.

²¹ Invenio igitur legem, volenti mihi facere bonum, quoniam mihi malum adiacet: ²² condelector enim legi Dei secundum interiorem hominem: ²³ video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meae, et captivantem me in lege peccati, quae est in membris meis. ²⁴ Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? ²⁵ Gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum. Igitur ego ipse mente servio legi Dei: carne autem, legi peccati.

sed homini carnali

facultatem implendi praecepta non dat

(12) 1 Tim 1, 8.

5. A damnatione mortis nos liberat, 8, 1—39

Baptizati
vivere
possumus

8 ¹ Nihil ergo nunc damnationis est iis, qui sunt in Christo Iesu: qui non secundum carnem ambulant. ² Lex enim spiritus vitae in Christo Iesu liberavit me a lege peccati et mortis. ³ Nam quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem: Deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, et de peccato damnavit peccatum in carne, ⁴ ut iustificatio legis impleretur in nobis, qui non secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum. ⁵ Qui enim secundum carnem sunt: quæ carnis sunt, sapiunt; qui vero secundum spiritum sunt: quæ sunt spiritus, sentiunt. ⁶ Nam prudentia carnis, mors est: prudentia autem spiritus, vita, et pax. ⁷ Quoniam sapientia carnis inimica est Deo: legi enim Dei non est subiecta: nec enim potest. ⁸ Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt. ⁹ Vos autem in carne non estis, sed in spiritu: si tamen spiritus Dei habitat in vobis. Siquis autem Spiritum Christi non habet: hic non est eius. ¹⁰ Si autem Christus in vobis est: corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus vero vivit propter iustificationem. ¹¹ Quod si Spiritus eius, qui suscitavit Iesum a mortuis, habitat in vobis: qui suscitavit Iesum Christum a mortuis, vivificabit et mortalia corpora vestra, propter inhabitantem Spiritum eius in vobis.

vita
gratiæ
acceptiæ

¹² Ergo fratres debitores sumus non carni, ut secundum carnem vivamus. ¹³ Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis. ¹⁴ Quicumque enim spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei. ¹⁵ Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba (Pater). ¹⁶ Ipse enim Spiritus testimonium reddit spiritui nostro quod sumus filii Dei. ¹⁷ Si autem filii, et heredes: heredes quidem

(15) Gal 4, 5; 2 Tim 1, 7.

Dei, coheredes autem Christi: si tamen compati-
mur, ut et conglorificemur.

¹⁸ Existimo enim quod non sunt condignæ pas-
siones huius temporis ad futuram gloriam, quæ
revelabitur in nobis. ¹⁹ Nam expectatio creaturæ,
revelationem filiorum Dei exspectat. ²⁰ Vanitati
enim creatura subiecta est non volens, sed propter
eum, qui subiecit eam in spe: ²¹ quia et ipsa
creatura liberabitur a servitute corruptionis in li-
bertatem gloriæ filiorum Dei. ²² Scimus enim
quod omnis creatura ingemiscit, et parturit usque
adhuc. ²³ Non solum autem illa, sed et nos ipsi
primitias spiritus habentes: et ipsi intra nos ge-
mimus adoptionem filiorum Dei exspectantes, red-
emptionem corporis nostri. ²⁴ Spe enim salvi facti
sumus. Spes autem, quæ videtur, non est spes:
nam quod videt quis, quid sperat? ²⁵ Si autem
quod non videmus, speramus: per patientiam ex-
spectamus.

²⁶ Similiter autem et Spiritus adiuvat infirmita-
tem nostram: nam quid oremus, sicut oportet, ne-
scimus: sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemi-
tibus inenarrabilibus. ²⁷ Qui autem scrutatur corda,
scit quid desideret Spiritus: quia secundum Deum
postulat pro sanctis. ²⁸ Scimus autem quoniam
diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum,
iis, qui secundum propositum vocati sunt sancti.
²⁹ Nam quos præscivit, et prædestinavit conformes
fieri imaginis Filii sui, ut sit ipse primogenitus in
multis fratribus. ³⁰ Quos autem prædestinavit,
hos et vocavit: et quos vocavit, hos et iustifica-
vit: quos autem iustificavit, illos et glorificavit.

³¹ Quid ergo dicemus ad hæc? si Deus pro no-
bis, quis contra nos? ³² Qui etiam proprio Filio
suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit
illum: quo modo non etiam cum illo omnia nobis
donavit? ³³ Quis accusabit adversus electos Dei?
Deus qui iustificat, ³⁴ quis est qui condemnet?
Christus Iesus, qui mortuus est, immo qui et re-
surrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam inter-
pellat pro nobis. ³⁵ Quis ergo nos separabit a

ac vita
gloriæ fu-
turæ

a. Spiritu
sancto
adiuti.

a Patre
Filloque
dilecti

caritate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? ³⁶ (sicut scriptum est:

Quia propter te mortificamur tota die: aestimati sumus sicut oves occisionis.)

³⁷ Sed In his omnibus superamus propter eum, qui dilexit nos. ³⁸ Certus sum enim quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, ³⁹ neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare a caritate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro.

III. Evangellum est virtus Dei omni credenti, 9, 1—11, 36

1. Electi a Deo ad salutem perveniunt 9, 1—29

Paulus dolens quod ludæi ad salutem non pervenerint, docet

9 ¹ Veritatem dico in Christo, non mentior: testimonium mihi perhibente conscientia mea in Spiritu sancto: ² quoniam tristitia mihi magna est, et continuus dolor cordi meo. ³ Optabam enim ego ipse anathema esse a Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem, ⁴ qui sunt Israelitæ, quorum adoptio est filiorum, et gloria, et testamentum, et legislatio, et obsequium, et promissa: ⁵ quorum patres, et ex quibus est Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula. Amen.

salutem non omnibus, sed electis filiis patriarcharum promissam

⁶ Non autem quod exciderit verbum Dei. Non enim omnes qui ex Israel sunt, ii sunt Israelitæ: ⁷ neque qui semen sunt Abrahamæ, omnes filii: sed in Isaac vocabitur tibi semen: ⁸ id est, non qui filii carnis, hi filii Dei: sed qui filii sunt promissionis, aestimantur in semine. ⁹ Promissionis enim verbum hoc est: Secundum hoc tempus veniam: et erit Saræ filius. ¹⁰ Non solum autem illa: sed

(36) Ps 43, 22. — (3) Act 9, 2; 1 Cor 15, 9. — (7) Gn 21, 12. — (8) Gal 4, 28. — (9) Gn 18, 10. — (10) Gn 25, 24.

et Rebecca ex uno concubitu habens, Isaac patris nostri. ¹¹ Cum enim nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali (ut secundum electionem propositum Dei maneret), ¹² non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei: Quia maior serviet minori, ¹³ sicut scriptum est: Iacob dilexi, Esau autem odio habui.

¹⁴ Quid ergo dicemus? numquid iniquitas apud Deum? Absit. ¹⁵ Moysi enim dicit: Miserebor cuius misereor: et misericordiam præstabo cuius miserebor. ¹⁶ Igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei. ¹⁷ Dicit enim Scriptura Pharaoni: Quia in hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te virtutem meam: et ut annuntietur nomen meum in universa terra. ¹⁸ Ergo cuius vult miseretur, et quem vult indurat. ¹⁹ Dicis itaque mihi: Quid adhuc queritur? voluntati enim eius quis resistit? ²⁰ O homo, tu quis es, qui respondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei, qui se finxit: Quid me fecisti sic? ²¹ An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam?

²² Quod si Deus volens ostendere iram, et notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia, vasa iræ; apta in interitum, ²³ ut ostenderet divitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ præparavit in gloriam. ²⁴ Quos et vocavit nos non solum ex Iudæis, sed etiam ex gentibus, ²⁵ sicut in Osee dicit:

Vocabo non plebem meam, plebem meam: et non dilectam, dilectam: et non misericordiam consecutam, misericordiam consecutam.

²⁶ Et erit: in loco, ubi dictum est eis: Non plebs mea vos: ibi vocabuntur filii Dei vivi.

(12) Gn 25, 23. — (13) Mal 1, 2. — (15) Ex 33, 19. — (17) Ex 9, 16. — (20) Sap 15, 7; Is 45, 9; Ir 18, 6. — (25) Os 2, 24; 1 Ptr 2, 10. — (26) Os 1, 10.

hanc electionem Dei creatoris non iniquam esse

vocationem gentium et exclusionem multorum Iudæorum prædictam esse

2 Non reppulit Deus plebem suam, quam præscivit. An nescitis in Elia quid dicit Scriptura: quemadmodum interpellat Deum adversum Israel? 3 Domine, Prophetas tuos occiderunt, altaria tua suffoderunt: et ego relictus sum solus, et quæerunt animam meam. 4 Sed quid dicit illi divinum responsum? Reliqui mihi septem millia virorum, qui non curvaverunt genua ante Baal. 5 Sic ergo et in hoc tempore reliquiæ secundum electionem gratiæ salvæ factæ sunt. 6 Si autem gratia, iam non ex operibus: alioquin gratia iam non est gratia. 7 Quid ergo? quod quærebat Israel, hoc non est consecutus: electio autem consecuta est: ceteri vero excæcati sunt: 8 sicut scriptum est: Dedit illis Deus spiritum compunctionis: oculos ut non videant, et aures ut non audiant, usque in hodiernum diem. 9 Et David dicit:

Fiat mensa eorum in laqueum, et in captionem, et in scandalum, et in retributionem illis.

10 Obscurentur oculi eorum ne videant: et dorsum eorum semper incurva.

11 Dico ergo: Numquid sic offenderunt ut caderent? Absit. Sed illorum delicto, salus est gentibus ut illos æmulentur. 12 Quod si delictum illorum divitiæ sunt mundi, et diminutio eorum divitiæ gentium: quanto magis plenitudo eorum? 13 Vobis enim dico gentibus: Quamdiu quidem ego sum gentium Apostolus, ministerium meum honorificabo, 14 si quomodo ad æmulandum provocem carnem meam, et salvos faciam aliquos ex illis. 15 Si enim amissio eorum, reconciliatio est mundi: quæ assumptio, nisi vita ex mortuis? 16 Quod si delibatio sancta est, et massa: et si radix sancta, et rami. 17 Quod si aliqui ex ramis fracti sunt, tu autem cum oleaster esses, insertus es in illis, et socius radices, et pinguedinis oliivæ factus es, 18 noli gloriari adversus ramos. Quod si gloriaris: non tu radicem portas, sed radix te.

(3) 1 Rg 19, 10. — (4) 1 Rg 19, 18. — (8) Is 6, 9; Mt 13, 14; Io 12, 40; Act 28, 26. — (9) Ps 68, 23.

incredulitas maioris partis eorum, gentibus salutifera, non insanabilis est

¹⁹ Dices ergo: Fracti sunt rami ut ego inserar.
²⁰ Bene: propter incredulitatem fracti sunt. Tu autem fide stas: noli altum sapere, sed time. ²¹ Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit: ne forte nec tibi parcat. ²² Vide ergo bonitatem, et severitatem Dei: in eos quidem, qui ceciderunt, severitatem: in te autem bonitatem Dei, si permanseris in bonitate, alioquin et tu excideris. ²³ Sed et illi, si non permanserint in incredulitate, inserentur: potens est enim Deus iurum inserere illos. ²⁴ Nam si tu ex naturali excisus es oleastro, et contra naturam insertus es in bonam olivam: quanto magis ii, qui secundum naturam, inserentur suæ olivæ?

²⁵ Nolo enim vos ignorare fratres mysterium hoc: (ut non sitis vobisipsis sapientes) quia cæcitas ex parte contigit in Israel, donec plenitudo gentium intraret, ²⁶ et sic omnis Israel salvus fieret, sicut scriptum est:

Veniet ex Sion, qui eripiat, et avertat impietatem a Iacob.

²⁷ Et hoc illis a me testamentum: cum abstulero peccata eorum.

²⁸ Secundum Evangelium quidem, inimici propter vos: secundum electionem autem, carissimi propter patres. ²⁹ Sine pænitentia enim sunt dona, et vocatio Dei. ³⁰ Sicut enim aliquando et vos non credidistis Deo, nunc autem misericordiam consecuti estis propter incredulitatem illorum: ³¹ ita et isti nunc non crediderunt in vestram misericordiam: ut et ipsi misericordiam consequantur. ³² Concludit enim Deus omnia in incredulitate: ut omnium misereatur.

³³ O altitudo divitiarum sapientiæ, et scientiæ Dei: quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, et investigabiles viæ eius!

³⁴ Quis enim cognovit sensum Domini? Aut quis consiliarius eius fuit?

³⁵ Aut quis prior dedit illi, et retribuetur ei?

(26) Is 59, 20. — (34) Sap 9, 13; Is 40, 13; 1 Cor 2, 16.

post conversionem plenitudinis gentium omnis israel per fidem salvus fiet

iudicia Dei incomprehensibilia sunt

³⁶ Quoniam ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia: ipsi gloria in sæcula. Amen.

PARS ALTERA

De practica fide evangelica, 12, 1—15, 13

I. Generalla præcepta moralia, 12, 1—13, 14

1. Officia erga Deum, 12, 1—8

Quantum
ad corpus
et ani-
mam

12 ¹ Obsecro itaque vos fratres per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem; rationabile obsequium vestrum. ² Et nolite conformari huic sæculo, sed reformamini in novitate sensus vestri: ut probetis quæ sit voluntas Dei bona, et beneplacens, et perfecta.

quantum
ad dona
gratiæ

³ Dico enim per gratiam quæ data est mihi, omnibus qui sunt inter vos: Non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem: et unicuique sicut Deus divisit mensuram fidei. ⁴ Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ⁵ ita multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. ⁶ Habentes autem donationes secundum gratiam, quæ data est nobis, differentes: sive prophetiam secundum rationem fidei, ⁷ sive ministerium in ministrando, sive qui docet in doctrina, ⁸ qui exhortatur in exhortando, qui tribuit in simplicitate, qui præest in sollicitudine, qui miseretur in hilaritate.

2. Officia erga proximum, 12, 9—13, 10

Quales
actus in-
terni et
externi in
via pri-
vata ex-
ercendi
sint

⁹ Dilectio sine simulatione. Odientes malum, adhærentes bono: ¹⁰ Caritate fraterniatis invicem diligentes: Honore invicem prævenientes: ¹¹ Sollicitudine non pigri: Spiritu ferventes: Domino servientes: ¹² Spe gaudentes: In tribulatione patien-

(1) Phlp 4, 18. — (2) Eph 5, 17; 1 Thes 4, 3. — (3) 1 Cor 12, 11; Eph 4, 7. — (9) Am 5, 15. — (10) Eph 4, 3; 1 Ptr 2, 17.

tes: Orationi instantes: ¹³ Necessitatibus sanctorum communicantes: Hospitalitatem sectantes. ¹⁴ Benedicite persequentibus vos: benedicite, et nolite maledicere. ¹⁵ Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus: ¹⁶ Idipsum invicem sentientes: Non alta sapientes, sed humilibus consentientes. Nolite esse prudentes apud vosmetipsos: ¹⁷ Nulli malum pro malo reddentes: providentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. ¹⁸ Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes: ¹⁹ Non vosmetipsos defendentes carissimi, sed date locum iræ. Scriptum est enim: Mihi vindicta: ego retribuam, dicit Dominus. ²⁰ Sed

si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi:

hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput eius.

²¹ Noli vinci a malo, sed vince in bono malum.

13 ¹ Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: Non est enim potestas nisi a Deo: quæ autem sunt, a Deo ordinatæ sunt. ² Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt: ³ nam principes non sunt timori boni operis, sed mali. Vis autem non timere potestatem? Bonum fac: et habebis laudem ex illa: ⁴ Dei enim minister est tibi in bonum. Si autem malum feceris, time: non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est: vindex in iram ei, qui malum agit. ⁵ Ideo necessitate subditi estote non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam. ⁶ Ideo enim et tributa præstatis: ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum servientes. ⁷ Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem.

(13) Hbr 13, 2; 1 Ptr 4, 9. — (17) 2 Cor 8, 21. — (18) Hbr 12, 14. — (19) Sir 28, 1—3; Mt 5, 39. — Di 32, 35; Hbr 10, 30. — (20) Pr 25, 21. — (1) Sap 6, 4; 1 Ptr 2, 13. — (7) Mt 22, 21.

cur
omnes
diligendi
sint,

⁸ Nemini quidquam debeat: nisi ut invicem diligatis: qui enim diligit proximum, legem implevit. ⁹ Nam: Non adulterabis: Non occides: Non furaberis: Non falsum testimonium dices: Non concupisces: et si quod est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur: Diliges proximum tuum sicut teipsum. ¹⁰ Dilectio proximi malum non operatur. Plenitudo ergo legis est dilectio.

3. Officia erga nosmetipsos, 13, 11—14

Exulis
vitiis le-
sum in-
duamur

¹¹ Et hoc scientes tempus: quia hora est iam nos de somno surgere. Nunc enim propior est nostra salus, quam cum credidimus. ¹² Nox præcessit, dies autem appropinquavit. Abiiciamus ergo opera tenebrarum, et induamur arma lucis. ¹³ Sicut in die honeste ambulemus: non in comessationibus, et ebrietatibus, non in cubilibus, et impudiciis; non in contentione, et æmulatione: ¹⁴ sed induimini Dominum Iesum Christum, et carnis curam ne feceritis in desideriis.

11. Specialia præcepta moralia, 14, 1—15, 13

1. Iudicia temeraria declinentur, 14, 1—12

Infirmi
non
spernen-
di, firmi
non iudi-
candi

14 ¹ Infirmum autem in fide assume, non in disceptationibus cogitationum. ² Alius enim credit se manducare omnia: qui autem infirmus est, olus manducet. ³ Is, qui manducat, non manducantem non spernat: et qui non manducat, manducantem non iudicet: Deus enim illum assumpsit.

ob varias
et gravis-
simas
rationes

⁴ Tu quis es, qui iudicas alienum servum? Domino suo stat, aut cedit: stabit autem: potens est enim Deus statuere illum. ⁵ Nam alius iudicat diem inter diem: alius autem iudicat omnem diem: unusquisque in suo sensu abundet. ⁶ Qui sapit diem, Domino sapit: Et qui manducat, Domino manducat: gratias enim agit Deo. Et qui non man-

(9) Ex 20, 14; Dt 5, 18. — Lv 19, 18; Mt 22, 39; Mc 12, 31; Gal 5, 14; Iac 2, 8. — (13) Lc 21, 34. — (14) Gal 5, 16; 1 Ptr 2, 11. — (4) Iac 4, 13.

ducat, Domino non manducat, et gratias agit Deo. ⁷ Nemo enim nostrum sibi vivit, et nemo sibi moritur. ⁸ Sive enim vivimus, Domino vivimus: sive morimur, Domino morimur. Sive ergo vivimus, sive morimur, Domini sumus. ⁹ In hoc enim Christus mortuus est, et resurrexit: ut et mortuorum et vivorum dominetur. ¹⁰ Tu autem quid iudicas fratrem tuum? aut tu quare spernis fratrem tuum? Omnes enim stabimus ante tribunal Christi. ¹¹ Scriptum est enim:

Vivo ego, dicit Dominus,
quoniam mihi flectetur omne genu: et omnis
lingua confitebitur Deo.

¹² Itaque unusquisque nostrum pro se rationem reddet Deo.

2. Scandalum pusillorum vitetur, 14, 13—23

¹³ Non ergo amplius invicem iudicemus: sed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum fratri, vel scandalum. ¹⁴ Scio, et confido in Domino Iesu, quia nihil commune per ipsum, nisi ei qui existimat quid commune esse, illi commune est. ¹⁵ Si enim propter cibum frater tuus contristatur: iam non secundum caritatem ambulas. Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Christus mortuus est. ¹⁶ Non ergo blasphemetur bonum nostrum. ¹⁷ Non est enim regnum Dei esca, et potus: sed iustitia, et pax, et gaudium in Spiritu sancto: ¹⁸ qui enim in hoc servit Christo, placet Deo, et probatus est hominibus. ¹⁹ Itaque quæ pacis sunt, sectemur: et quæ ædificationis sunt, in invicem custodiamus.

²⁰ Noli propter escam destruere opus Dei. Omnia quidem sunt munda: sed malum est homini, qui per offendiculum manducat. ²¹ Bonum est non manducare carnem, et non bibere vinum, neque in quo frater tuus offenditur, aut scandalizatur, aut infirmatur. ²² Tu fidem habes? penes te ipsum habe coram Deo: Beatus, qui non iudicat

Ne frater
contriste-
tur

neve
opus Dei
destrua-
tur

(10) 2 Cor 5, 10. — (11) Is 45, 23; Phlp 2, 10. —
(15) 1 Cor 8, 11. — (20) Tit 1, 15. — (21) 1 Cor 8, 13.

semetipsum in eo, quod probat. ²³ Qui autem discernit, si manducaverit, damnatus est: quia non ex fide. Omne autem, quod non est ex fide, peccatum est.

3. Imbecillitates infirmorum sustineantur, 15, 1—13

Omnes
exemplo
Christi
saluti
proximo-
rum stu-
deant

15 ¹ Debemus autem nos firmiores imbecillitates infirmorum sustinere, et non nobis placere. ² Unusquisque vestrum proximo suo placeat in bonum, ad ædificationem. ³ Etenim Christus non sibi placuit, sed sicut scriptum est: Improperia impropertantium tibi ceciderunt super me. ⁴ Quæcumque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt: ut per patientiam, et consolationem Scripturarum, spem habeamus.

perfecte
concor-
des sint,
quia
Christus
Iudæos
et gentes
assump-
sit

⁵ Deus autem patientiæ, et solacii det vobis idipsum sapere in alterutrum secundum Iesum Christum: ⁶ ut unanimes, uno ore honorificetis Deum, et patrem Domini nostri Iesu Christi. ⁷ Propter quod suscipite invicem, sicut et Christus suscepit vos in honorem Dei. ⁸ Dico enim Christum Iesum ministrum fuisse circumcisionis propter veritatem Dei, ad confirmandas promissiones patrum: ⁹ gentes autem super misericordia honorare Deum, sicut scriptum est:

Propterea confitebor tibi in gentibus Domine, et nomini tuo cantabo.

¹⁰ Et iterum dicit: Lætamini gentes cum plebe eius. ¹¹ Et iterum:

Laudate omnes gentes Dominum: et magnificate eum omnes populi.

¹² Et rursus Isaias ait:

Erit radix Iesse, et qui exsurget regere gentes, in eum gentes sperabunt.

benedic-
tio apo-
stolica

¹³ Deus autem spei repleat vos omni gaudio, et pace in credendo: ut abundetis in spe, et virtute Spiritus sancti.

(3) Ps 68, 10. — (5) 1 Cor 1, 10. — (9) 2 Sm 22, 50; Ps 17, 50. — (11) Ps 116, 1. — (12) Is 11, 10.

Epilogus, 15, 14—16, 27**1. Excusatio et propositum apostoll, 15, 14—33**

¹⁴ Certus sum autem fratres mei et ego ipse de vobis, quoniam et ipsi pleni estis dilectione, repleti omni scientia, ita ut possitis alterutrum monere.

¹⁵ Audacius autem scripsi vobis fratres ex parte, tamquam in memoriam vos reducens: propter gratiam, quæ data est mihi a Deo, ¹⁶ ut sim minister Christi Iesu in gentibus: sancificans Evangelium Dei, ut fiat oblatio gentium accepta, et sanctificata in Spiritu sancto. ¹⁷ Habeo igitur gloriam in Christo Iesu ad Deum. ¹⁸ Non enim audeo aliquid loqui eorum, quæ per me non efficit Christus in obœdientiam gentium, verbo et factis: ¹⁹ in virtute signorum, et prodigiorum, in virtute Spiritus sancti: ita ut ab Ierusalem per circuitum usque ad Illyricum repleverim Evangelium Christi. ²⁰ Sic autem prædicavi Evangelium hoc, non ubi nominatus est Christus, ne super alienum fundamentum ædificarem: sed sicut scriptum est:

²¹ Quibus non est annuntiatum de eo, videbunt: et qui non audierunt, intelligent.

²² Propter quod et impediabar plurimum venire ad vos, et prohibitus sum usque adhuc. ²³ Nunc vero ulterius locum non habens in his regionibus, cupiditatem autem habens veniendi ad vos ex multis iam præcedentibus annis: ²⁴ cum in Hispaniam proficisci cœpero, spero quod præteriens videam vos, et a vobis deducar illuc, si vobis primum ex parte fructus fuero. ²⁵ Nunc igitur proficiscar in Ierusalem ministrare sanctis. ²⁶ Proba-verunt enim Macedonia, et Achaia collationem aliquam facere in pauperes sanctorum, qui sunt in Ierusalem. ²⁷ Placuit enim eis: et debitores sunt eorum. Nam si spiritualium eorum participes facti sunt gentiles: debent et in carnalibus ministrare illis. ²⁸ Hoc igitur cum consummavero, et assi-

Audacius
scripsit
ut doctor
gentium

profectu-
rus est
Ierosoly-
mam,
Romam,
in Hispan-
iam

(21) Is 52, 15. — (27) 1 Cor 9, 11.

gnavero eis fructum hunc: per vos proficiscar in Hispaniam. ²⁹ Scio autem quoniam veniens ad vos, in abundantia benedictionis Evangelii Christi veniam. ³⁰ Obsecro ergo vos fratres per Dominum nostrum Iesum Christum, et per caritatem sancti Spiritus, ut adiuvetis me in orationibus vestris pro me ad Deum, ³¹ ut liberer ab infidelibus, qui sunt in Iudæa, et obsequii mei oblatio accepta fiat in Ierusalem sanctis, ³² ut veniam ad vos in gaudio per voluntatem Dei, et refrigerer vobiscum. ³³ Deus autem pacis sit cum omnibus vobis. Amen.

2. Commendatio et salutationes, 16, 1—24

Phœbe
commen-
datur

16 ¹ Commendo autem vobis Phœben sororem nostram, quæ est in ministerio Ecclesiæ, quæ est in Cenchris: ² ut eam suscipiatis in Domino digne sanctis: et assistatis ei in quocumque negotio vestri indigerit: etenim ipsa quoque astitit multis, et mihi ipsi.

multa a
Paulo no-
minatim
salutan-
tur

³ Salutate Priscam, et Aquillam adiutores meos in Christo Iesu (⁴ qui pro anima mea suas cervices supposuerunt: quibus non solus ego gratias ago, sed et cunctæ ecclesiæ gentium); ⁵ et domesticam Ecclesiam eorum. Salutate Epænetum dilectum mihi, qui est primitivus Asiæ in Christo. ⁶ Salutate Mariam, quæ multum laboravit in vobis. ⁷ Salutate Andronicum, et Iuniam cognatos, et captivos meos: qui sunt nobiles in Apostolis, qui et ante me fuerunt in Christo. ⁸ Salutate Ampliatum dilectissimum mihi in Domino. ⁹ Salutate Urbanum adiutorem nostrum in Christo Iesu, et Stachyn dilectum meum. ¹⁰ Salutate Apellen probum in Christo. ¹¹ Salutate eos, qui sunt ex Aristoboli domo. Salutate Herodionem cognatum meum. Salutate eos, qui sunt ex Narcissus domo, qui sunt in Domino. ¹² Salutate Tryphænam, et Tryphosam: quæ laborant in Domino. Salutate Persidem carissimam, quæ multum laboravit in Domino.

(3) Act 18, 2. 26.

13 Salutate Rufum electum in Domino, et matrem eius, et meam. 14 Salutate Asyncritum, Phlegontem, Hermam, Patrobam, Hermen: et qui cum eis sunt, fratres. 15 Salutate Philologum, et Iuliam, Nereum, et sororem eius, et Olympiadem, et omnes, qui cum eis sunt, sanctos. 16 Salutate invicem in osculo sancto. Salutant vos omnes Ecclesiae Christi.

17 Rogo autem vos fratres, ut observetis eos, qui dissensiones, et offencicula praeter doctrinam, quam vos didicistis, faciunt, et declinate ab illis.

18 Huiusce nodi enim Christo Domino nostro non serviunt, sed suo ventri: et per dulces sermones, et benedictiones seducunt corda innocentium. 19 Vestra enim obœdientia in omnem locum divulgata est. Gaudeo igitur in vobis. Sed volo vos sapientes esse in bono, et simplices in malo. 20 Deus autem pacis conterat Satanam sub pedibus vestris velociter. Gratia Domini nostri Iesu Christi vobiscum.

21 Salutatur vos Timotheus adiutor meus, et Lucius, et Iason, et Sosipater cognati mei. 22 Saluto vos ego Tertius, qui scripsi epistolam, in Domino.

23 Salutatur vos Caius hospes meus, et universa Ecclesia. Salutatur vos Erastus arcarius civitatis, et Quartus, frater. 24 Gratia Domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis. Amen.

3. Doxologia magna, 16, 25—27

25 Ei autem, qui potens est vos confirmare iuxta Evangelium meum, et praedicationem Iesu Christi, secundum revelationem mysterii temporibus æternis taciti (26 quod nunc patefactum est per Scripturas Prophetarum secundum praeceptum æterni Dei, ad obœdientiam fidei), in cunctis gentibus cogniti, 27 soli sapienti Deo, per Iesum Christum, cui honor, et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

(21) Act 16, 1.

hæretici
viuentur

Romani
ab aliis
salutan-
tur

Soli po-
tenti et
sapienti
Deo

EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI

AD CORINTHIOS PRIMA

Exordium, 1, 1—9

Salutatio
apostoli-
ca

1 ¹Paulus vocatus Apostolus Iesu Christi per voluntatem Dei, et Sosthenes frater, ²Ecclesiæ Dei, quæ est Corinthi, sanctificatis in Christo Iesu, vocatis sanctis, cum omnibus, qui invocant nomen Domini nostri Iesu Christi, in omni loco ipsorum, et nostro. ³Gratia vobis, et pax a Deo Patre nostro, et Domino Iesu Christo.

gratia-
rum
actio

⁴Gratias ago Deo meo semper pro vobis in gratia Dei, quæ data est vobis in Christo Iesu: ⁵quod in omnibus divites facti estis in illo, in omni verbo, et in omni scientia: ⁶sicut testimonium Christi confirmatum est in vobis: ⁷ita ut nihil vobis desit in ulla gratia, expectantibus revelationem Domini nostri Iesu Christi, ⁸qui et confirmabit vos usque in finem sine crimine, in die adventus Domini nostri Iesu Christi. ⁹Fidelis Deus: per quem vocati estis in societatem filii eius Iesu Christi Domini nostri.

PARS PRIOR

Correctio morum malorum, 1, 10—6, 20

I. Reprehensio contentionis partium, 1, 10—4, 21

Schisma-
ta varia

1. Contentio uni baptismo contraria est, 1, 10—16,
¹⁰Obsecro autem vos fratres per nomen Domini nostri Iesu Christi: ut idipsum dicatis omnes,

(9) 1 Thes 5, 24.

et non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in eodem sensu, et in eadem sententia. ¹¹ Significatum est enim mihi de vobis fratres mei ab iis, qui sunt Chloes, quia contentiones sunt inter vos. ¹² Hoc autem dico, quod unusquisque vestrum dicit: Ego quidem sum Pauli: ego autem Apollo: ego vero Cephæ: ego autem Christi.

¹³ Divisus est Christus? Numquid Paulus crucifixus est pro vobis? aut in nomine Pauli baptizati estis? ¹⁴ Gratias ago Deo, quod neminem vestrum baptizavi, nisi Crispum, et Caium: ¹⁵ ne quis dicat quod in nomine meo baptizati estis. ¹⁶ Baptizavi autem et Stephanæ domum: ceterum nescio si quem alium baptizaverim.

2. Contentio uni doctrinæ contraria est, 1, 17—3, 4*

¹⁷ Non enim misit me Christus baptizare, sed evangelizare: non in sapientia verbi, ut non evacuetur crux Christi. ¹⁸ Verbum enim crucis pereuntibus quidem stultitia est: iis autem, qui salvi fiunt, id est nobis, Dei virtus est. ¹⁹ Scriptum est enim:

Perdam sapientiam sapientium, et prudentiam prudentium reprobabo.

²⁰ Ubi sapiens? ubi scriba? ubi conquisitor huius sæculi?

Nonne stultam fecit Deus sapientiam huius mundi? ²¹ Nam quia in Dei sapientia non cognovit mundus per sapientiam Deum: placuit Deo per stultitiam prædicationis salvos facere credentes. ²² Quoniam et Iudæi signa petunt, et Græci sapientiam quærunt: ²³ nos autem prædicamus Christum crucifixum: Iudæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam, ²⁴ ipsis autem vocatis Iudæis, atque Græcis Christum Dei virtutem, et Dei sapientiam: ²⁵ quia quod stultum est Dei, sapientius est hominibus: et quod infirmum est Dei, fortius est hominibus.

(12) Act 18, 24. — (14) Act 18, 8. — (17) Inf 2, 1, 4; 2 Pir 1, 16. — (18) Rom 1, 16. — (19) Is 29, 14. — (20) Is 33, 18.

licet baptismus unus

Sapientia humana a Deo reiecta

stultitia
humana
autem
eclēcia est

quod 1200.
sumat
sunt

ideo
prædica-
tio Pauli
non in
sapientia
humana
fuit

altas
doctrinas
revelatas
apostoli
spirituali-
bus, non
carnali-
bus irra-
dunt

26 Videte enim vocationem vestram fratres, quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles: 27 sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, ut confundat sapientes: et infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia: 28 et ignobilia mundi, et contemptibilia elegit Deus, et ea, quæ non sunt, ut ea quæ sunt destrueret: 29 ut non gloriatur omnis caro in conspectu eius. 30 Ex ipso autem vos estis in Christo Iesu, qui factus est nobis sapientia a Deo, et iustitia, et sanctificatio, et redemptio: 31 ut quemadmodum scriptum est: Qui gloriatur, in Domino gloriatur. 2¹ Et ego, cum venissem ad vos, fratres, veni non in sublimitate sermonis, aut sapientiæ, annuntians vobis testimonium Christi. 2 Non enim iudicavi me scire aliquid inter vos, nisi Iesum Christum, et hunc crucifixum. 3 Et ego in infirmitate, et timore, et tremore multo fui apud vos: 4 et sermo meus, et prædicatio mea non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus, et virtutis: 5 ut fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei.

6 Sapientiam autem loquimur inter perfectos: sapientiam vero non huius sæculi, neque principum huius sæculi, qui destruuntur: 7 sed loquimur Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est, quam prædestinavit Deus ante sæcula in gloriam nostram, 8 quam nemo principum huius sæculi cognovit: si enim cognovissent, numquam Dominum gloriæ crucifixissent. 8 Sed sicut scriptum est:

Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus iis, qui diligunt illum:

9 nobis autem revelavit Deus per spiritum suum: Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda Dei. 11 Quis enim hominum scit quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? ita et quæ Dei

(30) Ir 23, 5. — (31) Ir 9, 23 a.; 2 Cor 10, 17. — (1) Sup 1, 17. — (3) Act 18, 1. — (4) 2 Ptr 1, 16. — (9) Is 64, 4.

sunt, nemo cognovit, nisi Spiritus Dei. ¹² Nos autem non spiritum huius mundi accepimus, sed Spiritum, qui ex Deo est, ut sciamus quæ a Deo donata sunt nobis: ¹³ quæ et loquimur non in doctis humanæ sapientiæ verbis, sed in doctrina Spiritus, spiritualibus spiritualia comparantes. ¹⁴ Animalis autem homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei: stultitia enim est illi, et non potest intelligere: quia spiritualiter examinatur. ¹⁵ Spiritualis autem iudicat omnia: et ipse a nemine iudicatur. ¹⁶ Quis enim cognovit sensum Domini, qui instruat eum? Nos autem sensum Christi habemus.

3 ¹ Et ego, fratres, non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus. Tamquam parvulis in Christo, ² lac vobis potum dedi, non escam: nondum enim poteratis: sed nec nunc quidem potestis: adhuc enim carnales estis. ³ Cum enim sit inter vos zelus, et contentio: nonne carnales estis, et secundum hominem ambulatis? ⁴ Cum enim quis dicat: Ego quidem sum Pauli. Alius autem: Ego Apollo: nonne homines estis?

3. Contentio nãl domino contrarla est, 3, 4—4, 21

Quid igitur est Apollo? quid vero Paulus? ⁵ Ministri eius, cui credidistis, et unicuique sicut Dominus dedit. ⁶ Ego planavi, Apollo rigavit: sed Deus incrementum dedit. ⁷ Itaque neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat: sed, qui incrementum dat, Deus. ⁸ Qui autem plantat, et qui rigat, unum sunt. Unusquisque autem propriam mercedem accipiet secundum suum laborem. ⁹ Dei enim sumus adiutores: Del agricultura estis, Dei ædificatio estis.

¹⁰ Secundum gratiam Dei, quæ data est mihi, ut sapiens architectus fundamentum posui: alius autem superædificat. Unusquisque autem videat quomodo superædificet. ¹¹ Fundamentum enim

(13) 2 Ptr 1, 16. — (16) Sap 9, 13; Is 40, 13; Rom 11, 34. — (8) Ps 61, 13; Gal 6, 5.

quæ
Paulus
Corin-
thiis
carnalibus
eas non
tradidit

Operaril
evange-
lici mini-
stri Del
sunt

fundan-
tes vel
super-
ædifican-
tes

aliud nemo potest ponere præter id, quod positum est, quod est Christus Iesus. ¹² Si quis autem superædificat super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam, ¹³ uniuscuiusque opus manifestum erit: Dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur: et uniuscuiusque opus quale sit, ignis probabit. ¹⁴ Si cuius opus manserit quod superædificavit, mercedem accipiet. ¹⁵ Si cuius opus arserit, detrimentum patietur: ipse autem salvus erit: sic tamen quasi per ignem. ¹⁶ Nescitis quia templum Dei estis, et Spiritus Dei habitat in vobis? ¹⁷ Si quis autem templum Dei violaverit, disperdet illum Deus. Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos.

¹⁸ Nemo se seducat: si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc sæculo, stultus fiat ut sit sapiens. ¹⁹ Sapientia enim huius mundi, stultitia est apud Deum. Scriptum est enim: Comprehendam sapientes in astutia eorum. ²⁰ Et iterum:

Dominus novit cogitationes sapientium quoniam vanæ sunt.

²¹ Nemo itaque glorietur in hominibus. ²² Omnia enim vestra sunt, sive Paulus, sive Apollo, sive Cephas, sive mundus, sive vita, sive mors, sive præsentia, sive futura: omnia enim vestra sunt: ²³ vos autem Christi: Christus autem Dei.

A ¹ Sic nos existimet homo ut ministros Christi: et dispensatores mysteriorum Dei. ² Hic iam quæritur inter dispensatores ut fidelis quis inveniatur.

³ Mihi autem pro minimo est ut a vobis iudicer, aut ab humano die: sed neque meipsum iudico. ⁴ Nihil enim mihi conscius sum: sed non in hoc iustificatus sum: qui autem iudicat me, Dominus est. ⁵ Itaque nolite ante tempus iudicare, quoadusque veniat Dominus: qui et illumi-

:E (17) Inf 6, 19; 2. Cor 6, 16. — (19) Iob 5, 13. — (20) Ps 93, 11. — (1) 2 Cor. 6, 4.

In quibus
nemo
gloriatur

dispensa-
tores
mysterio-
rum sunt,

neque
iudicandi

nabit abscondita tenebrarum, et manifestabit consilia cordium: et tunc laus erit unicuique a Deo.

⁶ Hæc autem, fratres, transfiguravi in me et Apollo, propter vos: ut in nobis discatis, ne supra quam scriptum est, unus adversus alterum infletur pro alio. ⁷ Quis enim te discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? ⁸ Iam saturati estis, iam divites facti estis: sine nobis regnatis: et utinam regnetis, ut et nos vobiscum regnemus.

⁹ Puto enim quod Deus nos Apostolos novissimos ostendit, tamquam morti destinatos: quia spectaculum facti sumus mundo, et angelis, et hominibus. ¹⁰ Nos stulti propter Christum, vos autem prudentes in Christo: nos infirmi, vos autem fortes: vos nobiles, nos autem ignobiles. ¹¹ Usque in hanc horam et esurimus, et sitimus, et nudi sumus, et colaphis cædimur, et instabiles sumus,

¹² et laboramus operantes manibus nostris: maledicimur, et benedicimus: persecutionem patimur, et sustinemus: ¹³ blasphemamur, et obsecramus: tamquam purgamenta huius mundi facti sumus, omnium peripsema usque adhuc.

¹⁴ Non ut confundam vos, hæc scribo, sed ut filios meos carissimos moneo. ¹⁵ Nam si decem millia pædagogorum habeatis in Christo: sed non multos patres. Nam in Christo Iesu per Evangelium ego vos genui. ¹⁶ Rogo ergo vos, imitatores mei estote, sicut et ego Christi. ¹⁷ Ideo misi ad vos Timotheum, qui est filius meus carissimus, et fidelis in Domino: qui vos commonefaciet vias meas, quæ sunt in Christo Iesu, sicut ubique in omni Ecclesia doceo. ¹⁸ Tamquam non venturus sim ad vos, sic inflati sunt quidam. ¹⁹ Veniam autem ad vos cito, si Dominus voluerit: et cognoscam non sermonem eorum, qui inflati sunt, sed virtutem. ²⁰ Non enim in sermone est regnum Dei, sed in virtute. ²¹ Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in caritate, et spiritu mansuetudinis?

(12) Act 20, 34; 1 Thea 2, 9; 2 Thes 3, 8.

neque
contem-
nendi

aposto-
lus rogat,
ne hæc
monitio-
nes neg-
legantur

II. Reprehensio vitiorum reliquorum, 5, 1-6, 20

1. Tolerantiae peccatorum nefastae, 5, 1-13

5 ¹ Omnino auditur inter vos fornicatio, et talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris sui aliquis habeat. ² Et vos inflati estis: et non magis luctum habuistis ut tollatur de medio vestrum qui hoc opus fecit. ³ Ego quidem absens corpore, praesens autem spiritu, iam iudicavi ut praesens, eum, qui sic operatus est, ⁴ in nomine Domini nostri Iesu Christi, congregatis vobis et meo spiritu, cum virtute Domini nostri Iesu, ⁵ tradere huiusmodi satanae in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini nostri Iesu Christi.

⁶ Non est bona gloriatio vestra. Nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit? ⁷ Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova conspersio, sicut estis azymi. Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus. ⁸ Itaque epulemur: non in fermento veteri, neque in fermento malitiae, et nequitiae: sed in azymis sinceritatis, et veritatis.

⁹ Scripsi vobis in epistola: Ne commisceamini fornicariis; ¹⁰ non utique fornicariis huius mundi, aut avaris, aut rapacibus, aut idolis servientibus: alioquin debucratis de hoc mundo exiisse. ¹¹ Nunc autem scripsi vobis non commisceri: si is, qui frater nominatur, est fornicator, aut avarus, aut idolis serviens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax: cum eiusmodi nec cibum sumere. ¹² Quid enim mihi de iis, qui foris sunt, iudicare? Nonne de iis, qui intus sunt, vos iudicatis? ¹³ nam eos, qui foris sunt, Deus iudicabit.

Auferte malum ex vobisipsis.

2. Iudiciorum non decentium, 6, 1-11

6 ¹ Audet aliquis vestrum habens negotium adversus alterum, iudicari apud iniquos, et non apud sanctos? ² An nescitis quoniam sancti de

(1) Lv 18, 7 s.; 20, 11. — (3) Col 2, 5. — (6) Gal 5, 9.

super
marado
Incestus
vir tole-
ratus ex-
commu-
nicatur

quia
modicum
fermen-
tum
totam
massam
corrumpit
fratres
vitiosi
vitentur

conclusio

Apud
infideles
ne iudi-
cio con-
tendant

hoc mundo iudicabunt? Et si in vobis iudicabitur mundus, indigni estis qui de minimis iudicetis? ³ Nescitis quoniam angelos iudicabimus? quanto magis sæcularia? ⁴ Sæcularia igitur iudicia si habueritis: contemptibiles, qui sunt in Ecclesia, illos constituite ad iudicandum. ⁵ Ad verecundiam vestram dico. Sic non est inter vos sapiens ququam, qui possit iudicare inter fratrem suum? ⁶ Sed frater cum fratre iudicio contendit: et hoc apud infideles?

⁷ Iam quidem omnino delictum est in vobis, quod iudicia habetis inter vos. Quare non magis iniuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini? ⁸ Sed vos iniuriati facitis, et fraudatis: et hoc fratribus. ⁹ An nescitis quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare: Neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri, ¹⁰ neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt. ¹¹ Et hæc quidam fuistis: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis in nomine Domini nostri Iesu Christi, et in Spiritu Dei nostri.

3. Fornicationis non indifferentis, 6, 12—20

¹² Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt: Omnia mihi licent, sed ego sub nullius redigar potestate. ¹³ Esca ventri, et venter escis: Deus autem et hunc, et has destruet: corpus autem non fornicationi, sed Domino: et Dominus corpori. ¹⁴ Deus vero et Dominum suscitavit: et nos suscitabit per virtutem suam.

¹⁵ Nescitis quoniam corpora vestra membra sunt Christi? Tollens ergo membra Christi, faciam membra meretricis? Absit. ¹⁶ An nescitis quoniam qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur? Erunt enim (inquit) duo in carne una. ¹⁷ Qui autem adhæret Domino, unus spiritus est. ¹⁸ Fugite

omnem
iniustitiam fugiant

Non pro
fornicatione est
corpus

membrum
Christi et
templum
Spiritus
Sancti

(7) Mt 5, 39; Lc 6, 29; Rom 12, 17; 1 Thes 4, 6. —
(16) Gn 2, 24; Mt 19, 5; Mc 10, 8; Eph 5, 31.

fornicationem. Omne peccatum, quodcumque fecerit homo, extra corpus est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. ¹⁹ An nescitis quoniam membra vestra, templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est, quem habetis a Deo, et non estis vestri? ²⁰ Empti enim estis pretio magno. Glorificate, et portate Deum in corpore vestro.

PARS ALTERA

Enodatio quæstionum variarum, 7, 1—15, 58

1. De statibus diversis, 7, 1—40

1. De statu matrimoniali, 7, 1—16

7 ¹ De quibus autem scripsistis mihi: Bonum est homini mulierem non tangere: ² propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat, et unaquæque suum virum habeat. ³ Uxori vir debitum reddat: similiter autem et uxor viro. ⁴ Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir. Similiter autem et vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. ⁵ Nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi: et iterum revertimini in idipsum, ne teniet vos Satanas propter incontinentiam vestram. ⁶ Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium. ⁷ Volo enim omnes vos esse sicut melpsum: sed unusquisque proprium donum habet ex Deo: alius quidem sic, alius vero sic. ⁸ Dico autem non nuptis, et viduis: bonum est illis si sic permaneant, sicut et ego. ⁹ Quod si non se continent, nubant. Melius est enim nubere, quam uri.

¹⁰ Illis autem, qui matrimonio iuncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, uxorem a viro non discedere: ¹¹ quod si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat.

(19) Sup 3, 17; 2 Cor 6, 16. — (20) Inf 7, 23; 1 Ptr 1, 18. — (3) 1 Ptr 3, 7. — (10) Mt 5, 32; 19, 9; Mc 10, 11; Lc 16, 18.

Usus matrimonii determinatur

cælibatus et viduitas commendantur
matrimonia fidelium absolute

12 Nam ceteris ego dico, non Dominus. Si quis frater uxorem habet infidelem, et hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illum. 13 Et si qua mulier fidelis habet virum infidelem, et hic consentit habitare cum illa, non dimittat virum: 14 sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem fidelem, et sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem: alioquin filii vestri immundi essent, nunc autem sancti sunt. 15 Quod si infidelis discedit, discedat: non enim servituti subiectus est frater, aut soror in huiusmodi: in pace autem vocavit nos Deus. 16 Unde enim scis mulier, si virum salvum facies? aut unde scis vir, si mulierem salvam facies?

2. De stabilitate statuum, 7, 17—24

17 nisi unicuique sicut divisit Dominus, unumquemque sicut vocavit Deus, ita ambulet, et sicut in omnibus Ecclesiis doceo.

18 Circumcisus aliquis vocatus est? non adducat præputium. In præputio aliquis vocatus est? non circumcidatur. 19 Circumcisio nihil est, et præputium nihil est: sed observatio mandatorum Dei. 20 Unusquisque in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat.

21 Servus vocatus es? non sit tibi curæ: sed et si potes fieri liber, magis utere. 22 Qui enim in Domino vocatus est servus, libertus est Domini: similiter qui liber vocatus est, servus est Christi. 23 Pretio empti estis, nolite fieri servi hominum. 24 Unusquisque in quo vocatus est, fratres, in hoc permaneat apud Deum.

3. De statu virginali et viduali, 7, 25—40

25 De virginibus autem præceptum Domini non habeo: consilium autem do, tamquam misericordiam consecutus a Domino, ut sim fidelis. 26 Existimo ergo hoc bonum esse propter instantem necessita-

ceterorum relative indissolubilia sunt

In statu suo permaneat

circumcisus et præputiatus

atque etiam servus

Apostolus statui matrimoniali præfert tam virginitatem

(20) Eph 4, 1. — (23) Sup 6, 20; 1 Ptr 1, 18.

tem, quoniam bonum est homini sic esse. ²⁷ Alligatus es uxori? noli quærere solutionem. Solutus es ab uxore? noli quærere uxorem. ²⁸ Si autem acceperis uxorem: non peccasti. Et si nupserit virgo, non peccavit. Tribulationem tamen carnis habebunt huiusmodi. Ego autem vobis parco. ²⁹ Hoc itaque dico, fratres: Tempus breve est: reliquum est, ut et qui habent uxores, tamquam non habentes sint: ³⁰ et qui flent, tamquam non flentes: et qui gaudent, tamquam non gaudentes: et qui emunt, tamquam non possidentes: ³¹ et qui utuntur hoc mundo, tamquam non utantur: præterit enim figura huius mundi. ³² Volo autem vos sine sollicitudine esse. Qui sine uxore est, sollicitus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo. ³³ Qui autem cum uxore est, sollicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat uxori, et divisus est. ³⁴ Et mulier innupta, et virgo cogitat quæ Domini sunt, ut sit sancta corpore, et spiritu. Quæ autem nupta est, cogitat quæ sunt mundi, quomodo placeat viro. ³⁵ Porro hoc ad utilitatem vestram dico: non ut laqueum vobis iniiciam, sed ad id, quod honestum est, et quod facultatem præbeat sine impedimento Dominum obsecrandi. ³⁶ Si quis autem turpem se videri existimat super virgine sua, quod sit superadulta, et ita oportet fieri: quod vult faciat: non peccat, si nubat. ³⁷ Nam qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem habens suæ voluntatis, et hoc iudicavit in corde suo, servare virginem suam, bene facit. ³⁸ Igitur et qui matrimonio iungit virginem suam, bene facit: et qui non iungit, melius facit.

³⁹ Mulier alligata est legi quanto tempore vir eius vivit; quod si dormierit vir eius, liberata est: cui vult nubat: tantum in Domino. ⁴⁰ Beatorum autem erit si sic permanserit secundum meum consilium: puto autem quod et ego Spiritum Dei habeam.

(39) Rom 7, 2. (40) 1 Cor 7, 40. — 1. Cor. 7, 40.

quam
vidualem
statum

II. De idolothytis, 8, 1—11, 1

1. Diffusior tractatio theoretica, 8, 1—10, 14

8 ¹ De iis autem, quæ idolis sacrificantur, scimus quia omnes scientiam habemus. Scientia inflat, caritas vero ædificat. ² Si quis autem se existimat scire aliquid, nondum cognovit quemadmodum oporteat eum scire. ³ Si quis autem diligit Deum, hic cognitus est ab eo. ⁴ De escis autem, quæ idolis immolantur, scimus quia nihil est idolum in mundo, et quod nullus est Deus, nisi unus. ⁵ Nam etsi sunt qui dicantur dii sive in cælo, sive in terra (siquidem sunt dii multi, et domini multi): ⁶ nobis tamen unus est Deus, Pater, ex quo omnia, et nos in illum: et unus Dominus Iesus Christus, per quem omnia, et nos per ipsum. ⁷ Sed non in omnibus est scientia. Quidam autem cum conscientia usque nunc idoli, quasi idolothytum manducant: et conscientia ipsorum cum sit infirma, pollutur.

⁸ Esca autem nos non commendat Deo. Neque enim si manducaverimus, abundabimus: neque si non manducaverimus, deficiemus. ⁹ Videte autem ne forte hæc licentia vestra offendiculum fiat infirmis. ¹⁰ Si enim quis viderit eum, qui habet conscientiam, in idolio recumbentem: nonne conscientia eius, cum sit infirma, ædificabitur ad manducandum idolothyta? ¹¹ Et peribit infirmus in tua scientia frater, propter quem Christus mortuus est? ¹² Sic autem peccantes in fratres, et percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis. ¹³ Quapropter si esca scandalizat fratrem meum: non manducabo carnem in æternum; ne fratrem meum scandalizem.

9 ¹ Non sum liber? Non sum Apostolus? Nonne Christum Iesum Dominum nostrum vidi? Nonne opus meum vos estis in Domino? ² Et si aliis non sum Apostolus, sed tamen vobis sum: nam signaculum Apostolatus mei vos estis in Do-

Esus idolothytorum firmis in fide licitus, infirmis vero illicitus est

at firmi quoque, si infirmi scandalizentur, esu abstineant

eruditi exemplo apostoli sui

(11) Rom 14, 15. — (13) Rom 14, 21.

mino. ³ Mea defensio apud eos, qui me interrogant, hæc est.

⁴ Numquid non habemus potestatem manducandi, et bibendi? ⁵ Numquid non habemus potestatem mulierem sororem circumducendi sicut et ceteri Apostoli, et fratres Domini, et Cephas? ⁸ Aut ego solus, et Barnabas, non habemus potestatem hoc operandi? ⁷ Quis militat suis stipendiis umquam? Quis plantat vineam, et de fructu eius non edit? Quis pascit gregem, et de lacte gregis non manducat? ⁸ Numquid secundum hominem hæc dico? An et lex hæc non dicit? ⁹ Scriptum est enim in lege Moysi: Non alligabis os bovi trituranti. Numquid de bobus cura est Deo? ¹⁰ An propter nos utique hoc dicit? Nam propter nos scripta sunt: quoniam debet in spe qui arat, arare; et qui triturat, in spe fructus percipiendi. ¹¹ Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est si nos carnalia vestra metamus? ¹² Si alii potestatis vestræ participes sunt, quare non potius nos? Sed non usi sumus hac potestate: sed omnia sustinemus, ne quod offendiculum demus Evangelio Christi. ¹³ Nescitis quoniam qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt: et qui altari deserviunt, cum altari participant? ¹⁴ Ita et Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere.

¹⁵ Ego autem nullo horum usus sum. Non autem scripsi hæc ut ita fiant in me: bonum est enim mihi magis mori, quam ut gloriam meam quis evacuet. ¹⁶ Nam si evangelizavero, non est mihi gloria: necessitas enim mihi incumbit: væ enim mihi est, si non evangelizavero. ¹⁷ Si enim volens hoc ago, mercedem habeo: si autem invitus, dispensatio mihi credita est. ¹⁸ Quæ est ergo merces mea? Ut Evangelium prædicans, sine sumptu ponam Evangelium, ut non abutar potestate mea in Evangelio.

(9) Dt 25, 4; 1 Tlm 5, 18. — (11) Rom 15, 27. — (13) Dt 18, 1.

qui iure
victus ab
ecclesiis
accipien-
di
-loli oñt
-loli oñt
-loli oñt
-loli oñt
-loli oñt
-loli oñt

legit es
-loli oñt
-loli oñt
-loli oñt
-loli oñt
-loli oñt
-loli oñt

non
utitur

-loli oñt
-loli oñt
-loli oñt
-loli oñt
-loli oñt
-loli oñt

19 Nam cum liber essem ex omnibus, omnium me servum feci, ut plures lucrifacerem. 20 Et factus sum Iudæis tamquam Iudæus, ut Iudæos lucrarer; 21 iis qui sub lege sunt, quasi sub lege essem (cum ipse non essem sub lege) ut eos, qui sub lege erant, lucrifacerem; iis, qui sine lege erant, tamquam sine lege essem (cum sine lege Dei non essem: sed in lege essem Christi) ut lucrifacerem eos, qui sine lege erant. 22 Factus sum infirmis infirmus, ut infirmos lucrifacerem. Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos. 23 Omnia autem facio propter Evangelium: ut particeps eius efficiar.

24 Nescitis quod ii, qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium? Sic currite ut comprehendatis. 25 Omnis autem, qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet, et illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant: nos autem incorruptam. 26 Et igitur sic curro, non quasi in incertum: sic pugno, non quasi aerem verberans: 27 sed castigo corpus meum, et in servitatem redigo: ne forte cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar.

10 1 Nolo enim vos ignorare fratres quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, et omnes mare transierunt, 2 et omnes in Moyse baptizati sunt in nube, et in mari: 3 et omnes eandem escam spiritalem manducaverunt, 4 et omnes eundem potum spiritalem biberunt (bibeant autem de spiritali, consequente eos, petra: petra autem erat Christus):

5 sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo: nam prostrati sunt in deserto. 6 Hæc autem in figura facta sunt nostri, ut non simus concupiscentes malorum, sicut et illi concupierunt. 7 Neque idololatræ efficiamini, sicut quidam ex ipsis: quemadmodum scriptum est: Sedit populus man-

(1) Ex 13, 21; Nm 9, 21. — Ex 14, 22. — (3) Ex 16, 15. — (4) Ex 17, 6; Nm 20, 10. — (5) Nm 26, 65. — (6) Ps 105, 14. — (7) Ex 32, 6.

sed omnium se servum fecit

ob coronam incorruptam abstinento accipiendam

territi exemplo Israelitarum beneficiis cumulatorum

sed peccantium et a Deo punitorum

ducare, et bibere, et surrexerunt ludere. ⁸ Neque fornicemur, sicut quidam ex ipsis fornicati sunt, et ceciderunt una die viginti tria millia. ⁹ Neque tentemus Christum: sicut quidam eorum tentaverunt, et a serpentibus perierunt. ¹⁰ Neque murmura-veritis, sicut quidam eorum murmuraverunt, et perierunt ab exterminatore. ¹¹ Hæc autem omnia in figura contingebant illis: scripta sunt autem ad correptionem nostram, in quos fines sæculorum devenerunt.

¹² Itaque qui se existimat stare, videat ne cadat. ¹³ Tentatio vos non apprehendat nisi humana: fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum ut possitis sustinere. ¹⁴ Propter quod carissimi mihi, fugite ab idolorum cultura:

2. Brevior tractatio practica, 10, 15—11, 1

¹⁵ Ut prudentibus loquor, vos ipsi iudicate quod dico. ¹⁶ Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? et panis, quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est? ¹⁷ Quoniam unus panis, unum corpus multi sumus, omnes, qui de uno pane participamus. ¹⁸ Videte Israel secundum carnem: nonne qui edunt hostias, participes sunt altaris?

¹⁹ Quid ergo? dico quod idolis immolatum sit aliquid? aut quod idolum sit aliquid? ²⁰ Sed quæ immolant gentes, dæmoniis immolant, et non Deo. Nolo autem vos socios fieri dæmoniorum: non potestis calicem Domini bibere, et calicem dæmoniorum: ²¹ non potestis mensæ Domini participes esse, et mensæ dæmoniorum. ²² An æmulamur Dominum? Numquid fortiores illo sumus?

Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. ²³ Omnia mihi licent, sed non omnia ædificant. ²⁴ Nemo quod suum est quærat, sed quod alterius. ²⁵ Omne, quod in macello venit, manducate, nihil

(8) Nm 25, 1. — (9) Nm 21, 5 a. — (10) Nm 11, 1; 14, 1. — (22) Sup 6, 12.

idolola-
triam fu-
giant

Mensæ
Domini
participes

sacrifica-
les epu-
las gen-
tium fu-
giant

idolothytis
autem
vesci
possunt

interrogantes propter conscientiam. ²⁶ Domini est terra, et plenitudo eius. ²⁷ Si quis vocat vos infidelium, et vultis ire: omne, quod vobis apponitur, manducate, nihil interrogantes propter conscientiam.

²⁸ Si quis autem dixerit: Hoc immolatum est idolis: nolite manducare propter illum, qui indicavit, et propter conscientiam: ²⁹ conscientiam autem dico non tuam, sed alterius. Ut quid enim libertas mea iudicatur ab aliena conscientia? ³⁰ Si ego cum gratia participo, quid blasphemor pro eo quod gratias ago?

³¹ Sive ergo manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis: omnia in gloriam Dei facite. ³² Sine offensione estote Iudæis, et gentibus, et Ecclesiae Dei: ³³ sicut et ego per omnia omnibus placeo, non quærens quod mihi utile est, sed quod multis: ut salvi fiant.

11 ¹ Imitatores mei estote, sicut et ego Christi.

III. De cultu religioso, 11, 2—14, 40

1. De tegumento capitis mulierum, 11, 2—16

² Laudo autem vos fratres quod per omnia mei memores estis: et sicut tradidi vobis, præcepta mea tenetis. ³ Volo autem vos scire quod omnis viri caput, Christus est, caput autem mulieris, vir: caput vero Christi, Deus. ⁴ Omnis vir orans, aut prophetans velato capite, deturpat caput suum. ⁵ Omnis autem mulier orans, aut prophetans non velato capite, deturpat caput suum: unum enim est ac si decalvetur. ⁶ Nam si non velatur mulier, tondeatur. Si vero turpe est mulieri tonderi, aut decalvari, velet caput suum.

⁷ Vir quidem non debet velare caput suum: quoniam imago et gloria Dei est, mulier autem gloria viri est. ⁸ Non enim vir ex muliere est, sed mulier ex viro. ⁹ Etenim non est creatus vir propter

sine
scandalo
tamen in-
firmorum

omnia in
gloriam
Dei faci-
ant ut
Paulus

Mulier
velato ca-
pite orare
aut proph-
etare
debet

quod
historia
creatio-
nis

(26) Ps 23, 1; Sir 17, 31. — (31) Col 3, 17. —
(3) Eph 5, 23. — (9) Gn 2, 23.

mulierem, sed mulier propter virum. ¹⁰ Ideo debet mulier potestatem habere supra caput propter angelos. ¹¹ Verumtamen neque vir sine muliere: neque mulier sine viro in Domino. ¹² Nam sicut mulier de viro, ita et vir per mulierem: omnia autem ex Deo.

¹³ Vos ipsi iudicate: decet mulierem non velatam orare Deum? ¹⁴ Nec ipsa natura docet vos, quod vir quidem si comam nutriat, ignominia est illi: ¹⁵ mulier vero si comam nutriat, gloria est illi: quoniam capilli pro velamine ei dati sunt. ¹⁶ Si quis autem videretur contentiosus esse: nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei.

2. De legitima agaparum celebratione, 11, 17—34

¹⁷ Hoc autem præcipio: non laudans quod non in melius, sed in deterius convenitis. ¹⁸ Primum quidem convenientibus vobis in Ecclesiam, audio scissuras esse inter vos, et ex parte credo. ¹⁹ Nam oportet et hæreses esse, ut et qui probati sunt, manifesti fiant in vobis. ²⁰ Convenientibus ergo vobis in unum, iam non est Dominicam cenam manducare. ²¹ Unusquisque enim suam cenam præsumit ad manducandum. Et alius quidem esurit: alius autem ebrius est. ²² Numquid domos non habetis ad manducandum, et bibendum? aut Ecclesiam Dei contempnitis, et confunditis eos, qui non habent? Quid dicam vobis? Laudo vos? in hoc non laudo.

²³ Ego enim accepi a Domino quod et tradidi vobis, quoniam Dominus Iesus in qua nocte trahebatur, accepit panem, ²⁴ et gratias agens fregit, et dixit: Accipite, et manducate: hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem. ²⁵ Similiter et calicem, postquam cenavit, dicens: Hic calix novum testamentum est in meo sanguine; hoc facite quotiescum-

(24) Mt 26, 26; Mc 14, 22; Lc 22, 17.

Ipsa natura et consuetudo docent

Caritatem fraternam in agapis lædentem

corpus et sanguinem Domini amore flagrantis

que bibetis, in meam commemorationem. ²⁶ Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, et calicem bibetis: mortem Domini annuntiabitis donec veniat.

²⁷ Itaque quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne: reus erit corporis, et sanguinis Domini. ²⁸ Probet autem seipsum homo: et sic de pane illo edat, et de calice bibat. ²⁹ Qui enim manducat, et bibit indigne, iudicium sibi manducat, et bibit: non diiudicans corpus Domini. ³⁰ Ideo inter vos multi infirmi et imbecilles, et dormiunt multi. ³¹ Quod si nosmetipsos diiudicaremus, non utique iudicaremur. ³² Dum iudicamur autem, a Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur.

³³ Itaque fratres mei, cum convenitis ad manducandum, invicem expectate. ³⁴ Si quis esurit, domi manducet: ut non in iudicium conveniatis. Cetera autem, cum venero, disponam.

3. De charismatibus in genere, 12, 1—31^a

12 ¹ De spiritualibus autem, nolo vos ignorare fratres. ² Scitis quoniam cum gentes essetis, ad simulacra muta prout ducebamini euntes. ³ Ideo notum vobis facio, quod nemo in Spiritu Dei loquens, dicit anathema Iesu. Et nemo potest dicere, Dominus Iesus, nisi in Spiritu sancto.

⁴ Divisiones vero gratiarum sunt, idem autem Spiritus: ⁵ Et divisiones ministracionum sunt, idem autem Dominus: ⁶ Et divisiones operationum sunt, idem vero Deus, qui operatur omnia in omnibus. ⁷ Unicuique autem datur manifestatio Spiritus ad utilitatem. ⁸ Alii quidem per Spiritum datur sermo sapientiae: alii autem sermo scientiae secundum eundem Spiritum: ⁹ alteri fides in eodem Spiritu: alii gratia sanitatum in uno Spiritu: ¹⁰ alii operatio virtutum, alii prophetia, alii discretio spirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum.

(27) Io 6, 59. — (28) 2 Cor 13, 5. — (3) Mc 9, 38.

indigne
sumunt,
ideoque
castigan-
tur

ergo cari-
tatem fo-
veant

Nota
verorum
charis-
matum
est con-
fessio
Christi

variae
sunt gra-
tiae, sed
unus Spi-
ritus eas
distribu-
ens

11 Hæc autem omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult.

12 Sicut enim corpus unum est, et membra habet multa, omnia autem membra corporis cum sint multa, unum tamen corpus sunt: ita et Christus.

13 Etenim in uno Spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus, sive Iudæi, sive gentiles, sive servi, sive liberi: et omnes in uno Spiritu potati sumus.

14 Nam et corpus non est unum membrum, sed multa. 15 Si dixerit pes: Quoniam non sum manus, non sum de corpore: num ideo non est de corpore? 16 Et si dixerit auris: Quoniam non sum oculus, non sum de corpore: num ideo non est de corpore?

17 Si totum corpus oculus: ubi auditus? Si totum auditus: ubi odoratus? 18 Nunc autem posuit Deus membra, unumquodque eorum in corpore sicut voluit. 19 Quod si essent omnia unum membrum, ubi corpus? 20 Nunc autem multa quidem membra, unum autem corpus. 21 Non potest autem oculus dicere manus: Opera tua non indigeo: aut iterum caput pedibus: Non estis mihi necessarii.

22 Sed multo magis quæ videntur membra corporis infirmiora esse, necessaria sunt: 23 et quæ putamus ignobiliora membra esse corporis, his honorem abundantiorum circumdamus: et quæ inhonesta sunt nostra, abundantiorum honestatem habent. 24 Honestam autem nostram nullius egent: sed Deus temperavit corpus, ei, cui deerat, abundantiorum tribuendo honorem,

25 ut non sit schisma in corpore, sed idipsum pro invicem sollicita sint membra. 26 Et si quid patitur, unum membrum, compatiuntur omnia membra: sive gloriatur unum membrum, congaudent omnia membra.

27 Vos autem estis corpus Christi, et membra de membro. 28 Et quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia primum Apostolos, secundo Prophetas, tertio Doctores, deinde virtutes, exinde gratias cu-

(11) Rom 12, 3; Eph 4, 7. — (28) Eph 4, 11. (75)

in quo
in unum
corpus
mysti-
cum bap-
tizati su-
mus

ut in cor-
pore hu-
mano di-
versa
membra
sunt

alterum
alterius
auxilio
indigens

sic in
corpore
Christi
mystico
Deus
membra
disposuit

rationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum, interpretationes sermonum. ²⁹ Numquid omnes Apostoli? numquid omnes Prophetæ? numquid omnes Doctores? ³⁰ numquid omnes virtutes? numquid omnes gratiam habent curarionum? numquid omnes linguis loquuntur? numquid omnes interpretantur?

³¹ Æmulamini autem charismata meliora.

4. De excellentia caritatis, 12, 31^b—13, 13

Et adhuc excellentiorem viam vobis demonstro.

13 ¹ Si linguis hominum loquar, et angelorum, caritatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniens. ² Et si habuero prophetiam, et noverim mysteria omnia, et omnem scientiam; et si habuero omnem fidem ita ut montes transferam, caritatem autem non habuero, nihil sum. ³ Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, et si tradidero corpus meum ita ut ardeam, caritatem autem non habuero, nihil mihi prodest.

⁴ Caritas patiens est, benigna est: Caritas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, ⁵ non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, ⁶ non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati: ⁷ omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet.

⁸ Caritas numquam excidit: sive prophetiæ evacuabuntur, sive linguæ cessabunt, sive scientia destruetur. ⁹ Ex parte enim cognoscimus, et ex parte prophetamus. ¹⁰ Cum autem venerit quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est. ¹¹ Cum essem parvulus, loquebar ut parvulus, sapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus. Quando autem factus sum vir, evacuavi quæ erant parvuli. ¹² Videmus nunc per speculum in ænigmate: tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte: tunc autem cognoscam sicut et cognitus sum.

¹³ Nunc autem manent, fides, spes, caritas: tria hæc; malor autem horum est caritas.

charis-
mata me-
liora cu-
pienda

Excellit
quia cha-
rismata
posse-
sori non
prosumt

nisi cari-
tatem
virtutum
habeat

quæ non
peribit ut
charis-
mata

fide et
spe ma-
ior est

5. De prophetia et dono linguarum in specie 14, 1—40

Paulus prophetiam proximis magis prodesse quam donum linguarum asserit

culus minorem utilitatem illustrat ac probat

pro ipsis fidelibus

14 ¹ Sectamini caritatem, æmulamini spiritualia: magis autem ut prophetetis. ² Qui enim loquitur lingua, non hominibus loquitur, sed Deo: nemo enim audit. Spiritu autem loquitur mysteria. ³ Nam qui prophetat, hominibus loquitur ad ædificationem, et exhortationem, et consolationem. ⁴ Qui loquitur lingua, semetipsum ædificat: qui autem prophetat, Ecclesiam Dei ædificat. ⁵ Volo autem omnes vos loqui linguis: magis autem prophetare. Nam maior est qui prophetat, quam qui loquitur linguis: nisi forte interpretetur ut Ecclesia ædificationem accipiat. ⁶ Nunc autem, fratres, si venero ad vos linguis loquens: quid vobis prodero, nisi vobis loquar aut in revelatione, aut in scientia, aut in prophetia, aut in doctrina?

⁷ Tamen quæ sine anima sunt vocem dantia, sive tibia, sive cithara: nisi distinctionem sonituum dederint, quomodo scietur id, quod canitur, aut quod citharizatur? ⁸ Etenim si incertam vocem det tuba, quis parabit se ad bellum? ⁹ Ita et vos per linguam nisi manifestum sermonem dederitis: quomodo scietur id, quod dicitur? eritis enim in aera loquentes. ¹⁰ Tam multa, utputa genera linguarum sunt in hoc mundo: et nihil sine voce est. ¹¹ Si ergo nesciero virtutem vocis, ero ei, cui loquor, barbarus: et qui loquitur, mihi barbarus: ¹² Sic et vos, quoniam æmulatores estis spirituum, ad ædificationem Ecclesiæ quærite ut abundetis.

¹³ Et ideo qui loquitur lingua: oret ut interpretetur. ¹⁴ Nam si orem lingua, spiritus meus orat, mens autem mea sine fructu est. ¹⁵ Quid ergo est? Orabo spiritu, orabo et mente: psallam spiritu, psallam et mente. ¹⁶ Ceterum si benedixeris spiritu: qui supplet locum idiotæ, quomodo dicet, Amen, super tuam benedictionem? quoniam quid dicas, nescit. ¹⁷ Nam tu quidem bene gratias agis: sed alter non ædificatur. ¹⁸ Gratias ago Deo meo, quod omnium vestrum lingua loquor. ¹⁹ Sed in Ecclesia volo quinque verba sensu meo loqui, ut

et alios instruam: quam decem millia verborum in lingua.

²⁰ Fratres, nolite pueri effici sensibus, sed matritia parvuli estote: sensibus autem perfecti estote.

²¹ In lege scriptum est:

Quoniam in aliis linguis et labiis aliis loquar populo huic: et nec sic exaudient me, dicit Dominus.

²² Itaque linguæ in signum sunt non fidelibus, sed infidelibus: prophetiæ autem non infidelibus, sed fidelibus. ²³ Si ergo conveniat universa Ecclesia in unum, et omnes linguis loquantur, intrent autem idiotæ, aut. inihdeles: nonne dicent quod insanitis? ²⁴ Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis, vel idiota, vincitur ab omnibus, diiudicatur ab omnibus: ²⁵ occulta cordis eius manifesta fiunt: et ita cadens in faciem adorabit Deum, pronuntians quod vere Deus in vobis sit.

²⁶ Quid ergo est, fratres? cum convenitis, unusquisque vestrum psalmum habet, doctrinam habet, apocalypsim habet, linguam habet, interpretationem habet: omnia ad ædificationem fiant. ²⁷ Sive lingua quis loquitur, secundum duos, aut ut multum tres, et per partes, et unus interpretetur. ²⁸ Si autem non fuerit interpres, taceat in Ecclesia, sibi autem loquatur, et Deo. ²⁹ Prophetæ autem duo, aut tres dicant, et ceteri diiudicent. ³⁰ Quod si alii revelatum fuerit sedenti, prior taceat. ³¹ Potestis enim omnes per singulos prophetare: ut omnes discant, et omnes exhortentur: ³² et spiritus prophetarum prophetis subiecti sunt. ³³ Non enim est dissensionis Deus, sed pacis: sicut et in omnibus Ecclesiis sanctorum doceo.

³⁴ Mulieres in Ecclesiis taceant, non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse, sicut et lex dicit. ³⁵ Si quid autem volunt discere, domi viros suos interrogent. Turpe est enim mulieri loqui in

atque
etiam in-
fidelibus

præcepta
sua pro-
loquenti-
bus lin-
gua et
propbetis

ac mulie-
ribus

Ecclesia. ³⁶ An a vobis verbum Dei processit? aut in vos solos pervenit?

divina
esse
doce1

³⁷ Si quis videtur propheta esse, aut spiritualis, cognoscat quæ scribo vobis, quia Domini sunt mandata. ³⁸ Si quis autem ignorat, ignorabitur. ³⁹ Itaque fratres æmulamini prophetare: et loqui linguis nolite prohibere. ⁴⁰ Omnia autem honeste, et secundum ordinem fiant.

IV. De resurrectione mortuorum iustorum, 15, 1—58

1. Veritas resurrectionis demonstratur, 15, 1—34

Factum
resurrec-
tionis
Christi
prædica-
tio ei
fides
Christia-
na

15 ¹ Notum autem vobis facio, fratres, Evangelium, quod prædicavi vobis, quod et accepistis, in quo et statis, ² per quod et salvamini: qua ratione prædicaverim vobis, si tenetis, nisi frustra credidistis. ³ Tradidi enim vobis in primis quod et accepi: quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum Scripturas: ⁴ et quia sepultus est, et quia resurrexit tertia die secundum Scripturas: ⁵ et quia visus est Cephæ, et post hoc undecim: ⁶ Deinde visus est plus quam quingentis fratribus simul: ex quibus multi manent usque adhuc, quidam autem dormierunt: ⁷ Deinde visus est Iacobo, deinde Apostolis omnibus: ⁸ Novissime autem omnium tamquam abortivo, visus est et mihi. ⁹ Ego enim sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei. ¹⁰ Gratia autem Dei sum id, quod sum, et gratia eius in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboravi: non ego autem, sed gratia Dei mecum: ¹¹ Sive enim ego, sive illi: sic prædicamus, et sic credidistis.

negatio-
ne resur-
rectionis
mortuo-
rum de-
struuntur

¹² Si autem Christus prædicatur quod resurrexit a mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis, quoniam resurrectio mortuorum non est? ¹³ Si

(1) Gal 1, 11. — (3) Is 53, 5. — (4) Ion 2, 1. — (5) Io 20, 19. — (8) Act 9, 3. — (9) Eph 3, 8.

autem resurrectio mortuorum non est: neque Christus resurrexit. ¹⁴ Si autem Christus non resurrexit, inanis est ergo prædicatio nostra, inanis est et fides vestra: ¹⁵ invenimur autem et falsi testes Dei: quoniam testimonium diximus adversus Deum quod suscitaverit Christum, quem non suscitavit, si mortui non resurgunt. ¹⁶ Nam si mortui non resurgunt, neque Christus resurrexit. ¹⁷ Quod si Christus non resurrexit, vana est fides vestra, adhuc enim estis in peccatis vestris. ¹⁸ Ergo et qui dormierunt in Christo, perierunt. ¹⁹ Si in hac vita tantum in Christo sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus.

²⁰ Nunc autem Christus resurrexit a mortuis primitiæ dormientium, ²¹ quoniam quidem per hominem mors, et per hominem resurrectio mortuorum. ²² Et sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur. ²³ Unusquisque autem in suo ordine, primitiæ Christus: deinde ii, qui sunt Christi, qui in adventu eius crediderunt. ²⁴ Deinde finis: cum tradiderit regnum Deo et Patri, cum evacuaverit omnem principatum, et potestatem, et virtutem. ²⁵ Oportet autem illum regnare donec ponat omnes inimicos sub pedibus eius. ²⁶ Novissima autem inimica destruetur mors: Omnia enim subiecit sub pedibus eius. Cum autem dicat: ²⁷ Omnia subiecta sunt ei, sine dubio præter eum, qui subiecit ei omnia. ²⁸ Cum autem subiecta fuerint illi omnia: tunc et ipse Filius subiectus erit ei, qui subiecit sibi omnia, ut sit Deus omnia in omnibus.

²⁹ Alioquin quid facient qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt? ut quid et baptizantur pro illis? ³⁰ ut quid et nos periclitamur omni hora? ³¹ Quotidiè morior per vestram gloriam, fratres, quam habeo in Christo Iesu Domino nostro. ³² Si (secundum hominem) ad be-

Christus autem resurrexit primitiæ dormientium, ergo et reliqui resurgent

quod etiam baptismus mortuorum et labores apostolici probant

(20) Col 1, 18; Apc 1, 5. — (23) 1 Thes 4, 15. — (25) Ps 109, 1; Hbr 1, 13; 10, 13. — (26) Ps 8, 8; Hbr 2, 8.

stias pugnavi Ephesi, quid mihi prodest, si mortui non resurgunt? manducemus, et bibamus, cras enim moriemur.

seductio
declinat
tur

³³ Nolite seduci: Corruptunt mores bonos colloquia mala. ³⁴ Evigilate iusti, et nolite peccare: ignorantiam enim Dei quidam habent, ad reverentiam vobis loquor.

2. Modus resurrectionis declaratur, 15, 35—58

Similitu-
dinibus
illustrat
idem cor-
pus sed
aliarum
qualita-
tum sur-
gere

³⁵ Sed dicit aliquis: Quomodo resurgunt mortui? qualive corpore venient? ³⁶ Insiptens, tu quod seminas non vivificatur, nisi prius moriatur. ³⁷ Et quod seminas, non corpus, quod futurum est, seminas, sed nudum granum, ut puta tritici, aut alicuius ceterorum. ³⁸ Deus autem dat illi corpus sicut vult: et unicuique seminum proprium corpus. ³⁹ Non omnis caro, eadem caro: sed alia quidem hominum, alia vero pecorum, alia volucrum, alia autem piscium. ⁴⁰ Et corpora caelestia, et corpora terrestria: sed alia quidem caelestium gloria, alia autem terrestrium: ⁴¹ Alia claritas solis, alia claritas lunae, et alia claritas stellarum. Stella enim a stella differt in claritate: ⁴² sic et resurrectio mortuorum. Seminatur in corruptione, surget in incorruptione. ⁴³ Seminatur in ignobilitate, surget in gloria: Seminatur in infirmitate, surget in virtute: ⁴⁴ Seminatur corpus animale, surget corpus spiritale.

asserit
nos ima-
ginem
Adami
caelestis
portatu-
ros esse

Si est corpus animale, est et spiritale, sicut scriptum est: ⁴⁵ Factus est primus homo Adam in animam viventem, novissimus Adam in spiritum vivificantem. ⁴⁶ Sed non prius quod spiritale est, sed quod animale: deinde quod spiritale. ⁴⁷ Primus homo de terra, terrenus: secundus homo de caelo, caelestis. ⁴⁸ Qualis terrenus, tales et terreni: et qualis caelestis, tales et caelestes. ⁴⁹ Igitur, sicut portavimus imaginem terreni, portemus et imaginem caelestis.

(32) Sap 2, 6; Is 22, 13. — (45) Ga 2, 7.

¹ ⁶⁰ Hoc autem dico, fratres: quia caro et sanguis regnum Dei possidere non possunt: neque corruptio incorruptelam possidebit. ⁶¹ Ecce mysterium vobis dico: Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur. ⁶² In momento, in ictu oculi, in novissima tuba: canet enim tuba, et mortui resurgent incorrupti: et nos immutabimur. ⁶³ Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem: et mortale hoc induere immortalitatem. ⁶⁴ Cum autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo, qui scriptus est: Absorpta est mors in victoria. ⁶⁵ Ubi est mors victoria tua? ubi est mors stimulus tuus? ⁶⁶ Stimulus autem mortis peccatum est: virtus vero peccati lex. ⁶⁷ Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam per Dominum nostrum Iesum Christum.

⁶⁸ Itaque fratres mei dilecti, stabiles estote, et immobiles: abundantes in opere Domini semper, scientes quod labor vester non est inanis in Domino.

Epilogus, 16, 1—24

i. De collectis et adveotu suo, 16, 1—9

16 ¹ De collectis autem, quæ fiunt in sanctos, sicut ordinavi Ecclesiis Galatiæ, ita et vos facite. ² Per unam sabbati unusquisque vestrum apud se seponat, recondens quod ei bene placuerit: ut non, cum venero, tunc collectæ fiant. ³ Cum autem præsens fuero: quos probaveritis per epistolas, hos mittam perferre gratiam vestram in Ierusalem. ⁴ Quod si dignum fuerit ut et ego eam, mecum ibunt.

⁵ Veniam autem ad vos, cum Macedoniam pertransiero: nam Macedoniam pertransibo. ⁶ Apud vos autem forsitan manebo, vel etiam hiemabo: ut vos me deducatis quocumque iero. ⁷ Nolo enim vos modo in transitu videre, spero enim me aliquantulum temporis manere apud vos, si Dominus permiserit. ⁸ Permanebo autem Ephesi usque ad

(54) Os 13, 14; Hbr 2, 14. — (57) 1 Io 5, 5.

docet
neminem
sine ista
commu-
tatione
regnum
Dei pos-
sidere
posse

monet, ut
in fide
stabiles
simus

Quomo-
do col-
lectæ
fieri de-
beant

quale sit
proposi-
tum
suum

Pentecosten. ⁹ Ostium enim mihi apertum est magnum, et evidens: et adversarii multi.

2. De quibusdam operariis evangelicis, 16, 10-18

¹⁰ Si autem venerit Timotheus, videte ut sine timore sit apud vos: opus enim Domini operatur, sicut et ego. ¹¹ Ne quis ergo illum spernat: deducite autem illum in pace, ut veniat ad me: exspecto enim illum cum fratribus.

¹² De Apollo autem fratre vobis notum facio, quoniam multum rogavi eum ut veniret ad vos cum fratribus: et utique non fuit voluntas ut nunc veniret: veniet autem, cum ei vacuum fuerit. ¹³ Vigilate, state in fide, viriliter agite, et confortamini; ¹⁴ omnia vestra in caritate fiant.

¹⁵ Obsecro autem vos fratres, nostis domum Stephanæ, et Fortunati, et Achaici: quoniam sunt primitiæ Achaïæ, et in ministerium sanctorum ordinaverunt seipsos: ¹⁶ ut et vos subditi sitis eiusmodi, et omni cooperanti, et laboranti. ¹⁷ Gaudeo autem in præsentia Stephanæ, et Fortunati, et Achaici: quoniam id, quod vobis decrat, ipsi suppleverunt: ¹⁸ refecerunt enim et meum spiritum, et vestrum. Cognoscite ergo qui huiusmodi sunt.

3. Salutationes et benedictio, 16, 19-24

¹⁹ Salutant vos Ecclesiæ Asiæ. Salutant vos in Domino multum, Aquila, et Priscilla cum domestica sua ecclesia: apud quos et hospitor. ²⁰ Salutant vos omnes fratres. Salutate invicem in osculo sancto. ²¹ Salutatio, mea manu Pauli. ²² Si quis non amat Dominum nostrum Iesum Christum, sit anathema, Maran Atha.

²³ Gratia Domini nostri Iesu Christi vobiscum. ²⁴ Caritas mea cum omnibus vobis in Christo Iesu. Amen.

Timotheus, ne spernatur

Apollo opportuno tempore veniet

Stephanas, Fortunatus et Achaicus venerunt

Variae salutationes

benedictio

EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI

AD CORINTHIOS SECUNDA

Exordium 1, 1—14

1 ¹ Paulus Apostolus Iesu Christi per voluntatem Dei, et Timotheus frater, Ecclesiae Dei, quae est Corinthi cum omnibus sanctis, qui sunt in universa Achaia. ² Gratia vobis, et pax a Deo Patre nostro, et Domino Iesu Christo.

³ Benedictus Deus et Pater Domini nostri Iesu Christi, Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis, ⁴ qui consolatur nos in omni tribulatione nostra: ut possimus et ipsi consolari eos, qui in omni pressura sunt, per exhortationem, qua exhortamur et ipsi a Deo. ⁵ Quoniam sicut abundant passiones Christi in nobis: ita et per Christum abundat consolatio nostra. ⁶ Sive autem tribulamur pro vestra exhortatione et salute, sive consolamur pro vestra consolatione, sive exhortamur pro vestra exhortatione et salute, quae operatur tolerantiam earundem passionum, quas et nos patimur: ⁷ ut spes nostra firma sit pro vobis: scientes quod sicut socii passionum estis, sic eritis et consolationis.

⁸ Non enim volumus ignorare vos fratres de tribulatione nostra, quae facta est in Asia, quoniam supra modum gravati sumus supra virtutem, ita ut tæderet nos etiam vivere. ⁹ Sed ipsi in nobismetipsis responsum mortis habuimus, ut non si-

(3) Eph 1, 3; 1 Ptr 1, 3.

Salutatio
apostoli-
ca

gratia-
rum actio
pro con-
solatione
in tribula-
tionibus
sibi allata

narratio
periculo-
rum pro-
pulsato-
rum

mus fidentes in nobis, sed in Deo, qui suscitavit mortuos: ¹⁰ qui de tantis periculis nos eripuit, et eruit: in quem speramus quoniam et adhuc eripiet, ¹¹ adiuvantibus et vobis in oratione pro nobis: ut ex multorum personis, eius quæ in nobis est donationis, per multos gratiæ agantur pro nobis.

assertio
sincerita-
tis suæ

¹² Nam gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ, quod in simplicitate cordis et sinceritate Dei: et non in sapientia carnali, sed in gratia Dei conversati sumus in hoc mundo: abundantius autem ad vos. ¹³ Non enim alia scribimus vobis, quam quæ legistis, et cognovistis. Spero autem quod usque in finem cognoscetis, ¹⁴ sicut et cognovistis nos ex parte, quod gloria vestra sumus, sicut et vos nostra, in die Domini nostri Iesu Christi.

PARS PRIMA

Oratio Pauli apologetica, 1, 15—7, 16

1. Apologia adventus dilati, 1, 15—2, 17

Non ex
incon-
stantia
adven-
tum
disiulit

¹⁵ Et hac confidentia volui prius venire ad vos, ut secundam gratiam haberetis: ¹⁶ et per vos transire in Macedoniam, et iterum a Macedonia venire ad vos, et a vobis deduci in Iudæam. ¹⁷ Cum ergo hoc voluissem, numquid levitate usus sum? Aut quæ cogito, secundum carnem cogito, ut sit apud me EST, et NON? ¹⁸ Fidelis autem Deus, quia sermo noster, qui fuit apud vos, non est in illo EST, et NON. ¹⁹ Dei enim filius Iesus Christus, qui in vobis per nos prædicatus est, per me, et Silvanum, et Timotheum, non fuit EST et NON, sed EST in illo fuit. ²⁰ Quotquot enim promissiones Dei sunt, in illo EST: ideo et per ipsum Amen Deo, ad gloriam nostram. ²¹ Qui autem confirmat nos vobiscum in Christo, et qui unxit nos Deus: ²² qui et signavit nos, et dedit pignus Spiritus in cordibus nostris.

²³ Ego autem testem Deum invoco in animam meam, quod parcens vobis, non veni ultra Corinthum: non quia dominamur fidei vestrae, sed adiutores sumus gaudii vestri: nam fide statis.

2 ¹ Statui autem hoc ipsum apud me, ne iterum in tristitia venirem ad vos. ² Si enim ego contristo vos: et quis est, qui me lætificet, nisi qui contristatur ex me? ³ Et hoc ipsum scripsi vobis, ut non cum venero, tristitiam super tristitiam habeam, de quibus oportuerat me gaudere: confidens in omnibus vobis, quia meum gaudium, omnium vestrum est. ⁴ Nam ex multa tribulatione, et angustia cordis scripsi vobis per multas lacrimas: non ut contristemini: sed ut sciatis, quam caritatem habeam abundantius in vobis.

⁵ Si quis autem contristavit, non me contristavit: sed ex parte, ut non onerem omnes vos. ⁶ Sufficit illi, qui eiusmodi est, obiurgatio hæc, quæ fit a pluribus: ⁷ ita ut econtrario magis donetis, et consolemini, ne forte abundantiori tristitia absorbeatur qui eiusmodi est. ⁸ Propter quod obsecro vos, ut confirmetis in illum caritatem. ⁹ ideo enim et scripsi, ut cognoscam experimentum vestrum, an in omnibus obœdientes sitis. ¹⁰ Cui autem aliquid donastis, et ego: nam et ego quod donavi, si quid donavi, propter vos in persona Christi, ¹¹ ut non circumveniamur a satana: non enim ignoramus cogitationes eius.

¹² Cum venissem autem Troadem propter Evangelium Christi, et ostium mihi apertum esset in Domino, ¹³ non habui requiem spiritui meo, eo quod non invenerim Titum fratrem meum, sed valefaciens eis, profectus sum in Macedoniam. ¹⁴ Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo iesu, et odorem notitiæ suæ manifestat per nos in omni loco: ¹⁵ quia Christi bonus odor sumus Deo in iis, qui salvi fiunt, et in iis, qui pereunt: ¹⁶ aliis quidem odor mortis in mortem: aliis autem odor vitæ in vitam. Et ad hæc quis tam idoneus? ¹⁷ Non enim eumus sicut plurimi,

sed propter
tristem ec-
clesiæ
Corin-
thiæ ata-
tum

nunc
vero in
melius
mutatum

pro qua
mutatio-
ne gra-
tias agit
sincerus
Christi
apostolus

adulterantes verbum Dei, sed ex sinceritate, sed sicut ex Deo, coram Deo, in Christo loquimur.

2. Apologia libertatis suæ, 3, 1—5, 10

Corinthii
sunt commenda-
tio
Pauli

3 ¹ Incipimus iterum nosmetipsos commendare? aut numquid egemus (sicut quidam) commendatiis epistolis ad vos, aut ex vobis? ² Epistola nostra vos estis, scripta in cordibus nostris, quæ scitur, et legitur ab omnibus hominibus: ³ manifestati quod epistola estis Christi, ministrata a nobis, et scripta non atramento, sed spiritu Dei vivi: non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus.

ministri
novi tes-
tamenti
et Spiritus

⁴ Fiduciam autem talem habemus per Christum ad Deum: ⁵ non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est: ⁶ qui et idoneos nos fecit ministros novi testamenti: non littera, sed Spiritu: littera enim occidit, Spiritus autem vivificat.

quod mi-
nisterium
excelsius
est quam
veteris
testa-
menti

⁷ Quod si ministratio mortis litteris deformata in lapidibus, fuit in gloria, ita ut non possent intendere filii Israel in faciem Moysi propter gloriam vultus eius, quæ evacuatur: ⁸ quomodo non magis ministratio Spiritus erit in gloria? ⁹ Nam si ministratio damnationis gloria est: multo magis abundat ministerium iustitiæ in gloria. ¹⁰ Nam nec glorificatum est, quod claruit in hac parte, propter excellentem gloriam. ¹¹ Si enim quod evacuatur, per gloriam est: multo magis quod manet, in gloria est.

propter-
ca Pau-
lus multa
cum
libertate

¹² Habentes igitur talem spem, multa fiducia utimur: ¹³ et non sicut Moyses ponebat velamen super faciem suam, ut non intenderent filii Israel in faciem eius, quod evacuatur, ¹⁴ sed obtusi sunt sensus eorum. Usque in hodiernum enim diem, idipsum velamen in lectione veteris testamenti manet non revelatum (quoniam in Christo evacuatur), ¹⁵ sed usque in hodiernum diem, cum legitur Moy-

(13) Ex 34, 33.

ses, velamen positum est super cor eorum. ¹⁶ Cum autem conversus fuerit ad Dominum, auferetur velamen. ¹⁷ Dominus autem Spiritus est: Ubi autem Spiritus Domini: ibi libertas. ¹⁸ Nos vero omnes, revelata facie gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur a claritate in claritatem, tamquam a Domini Spiritu.

4 ¹ Ideo habentes administrationem, iuxta quod misericordiam consecuti sumus, non deficimus, ² sed abdicamus occulta dedecoris, non ambulantes in astutia, neque adulterantes verbum Dei, sed in manifestatione veritatis commendantes nosmetipsos ad omnem conscientiam hominum coram Deo. ³ Quod si etiam opertum est Evangelium nostrum: in iis, qui pereunt, est opertum: ⁴ in quibus Deus huius sæculi excæcavit mentes infidelium, ut non fulgeat illis illuminatio Evangelii gloriæ Christi, qui est imago Dei. ⁵ Non enim nosmetipsos prædicamus, sed Iesum Christum Dominum nostrum: nos autem servos vestros per Iesum: ⁶ quoniam Deus, qui dixit de tenebris lucem splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scientiæ claritatis Dei, in facie Christi Iesu.

⁷ Habemus autem thesaurum istum in vasis fictilibus: ut sublimitas sit virtutis Dei, et non ex nobis. ⁸ In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur: aporiamur, sed non destituimur: ⁹ persecutionem patimur, sed non derelinquimus: deiicimur, sed non perimus: ¹⁰ semper mortificationem Iesu in corpore nostro circumferentes, ut et vita Iesu manifestetur in corporibus nostris. ¹¹ Semper enim nos, qui vivimus, in mortem tradimur propter Iesum: ut et vita Iesu manifestetur in carne nostra mortali. ¹² Ergo mors in nobis operatur, vita autem in vobis.

¹³ Habentes autem eundem spiritum fidei, sicut scriptum est: Credidi, Propter quod locutus sum: et nos credimus, propter quod et loquimur: ¹⁴ scientes quoniam qui suscitavit Iesum, et nos cum

evangelium gloriæ Christi prædicat

in carne sua mortali mortem ac vitam Iesu circumferens

non præsentem tribulationem levem ac

(17) Io 4, 24. — (13) Ps 115, 10.

brevem
sed æter-
num glo-
riæ pon-
dus con-
templans

corpus
glorifica-
tum desi-
derans et
Christo
iudicij pla-
cere con-
tendens

Ad glo-
riam Dei
et salu-
tem ani-
marum
operatur

Iesu suscitabit, et constituet vobiscum. ¹⁵ Omnia enim propter vos: ut gratia abundans, per multos in gratiarum actione, abundet in gloriam Dei. ¹⁶ Propter quod non deficimus: sed licet is, qui foris est, noster homo corrumpatur: tamen is, qui intus est, renovatur de die in diem. ¹⁷ Id enim, quod in præsentī est momentaneum et leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternæ gloriæ pondus operatur in nobis, ¹⁸ non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia sunt: quæ autem non videntur, æterna sunt.

5 ¹ Scimus enim quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, æternam in cælis. ² Nam et in hoc ingemiscimus, habitationem nostram, quæ de cælo est, superindui cupientes: ³ si tamen vestiti, non nudi inveniamur. ⁴ Nam et qui sumus in hoc tabernaculo, ingemiscimus gravati: eo quod nolumus exspoliari, sed supervestiri, ut absorbeat quod mortale est, a vita. ⁵ Qui autem efficit nos in hoc ipsum, Deus, qui dedit nobis pignus spiritus. ⁶ Audentes igitur semper, scientes quoniam dum sumus in corpore, peregrinamur a Domino: (⁷ per fidem enim ambulamus, et non per speciem) ⁸ audemus autem, et bonam voluntatem habemus magis peregrinari a corpore, et præsentēs esse ad Dominum. ⁹ Et ideo contendimus sive absentes, sive præsentēs placere illi. ¹⁰ Omnes enim nos manifestari oportet ante Tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum.

3. Apologia simplicitatis et sinceritatis suæ, 5, 11—7, 1

¹¹ Scientes ergo timorem Domini hominibus suademus, Deo autem manifesti sumus: Spero autem et in conscientiis vestris manifestos nos esse. ¹² Non iterum commendamus nos vobis, sed occasionem

(3) Apc 16, 15. — (10) Rom 14, 10.

damus vobis gloriandi pro nobis: ut habeatis ad eos, qui in facie gloriantur, et non in corde. ¹³ Sive enim mente excedimus, Deo: sive sobrii sumus, vobis.

¹⁴ Caritas enim Christi urget nos: æstimantes hoc, quoniam si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt: ¹⁵ et pro omnibus mortuus est Christus: ut, et qui vivunt, iam non sibi vivant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est et resurrexit. ¹⁶ Itaque nos ex hoc neminem novimus secundum carnem. Et si cognovimus secundum carnem Christum: sed nunc iam non novimus. ¹⁷ Si qua ergo in Christo nova creatura, vetera transierunt: ecce facta sunt omnia nova.

¹⁸ Omnia autem ex Deo, qui nos reconciliavit sibi per Christum: et dedit nobis ministerium reconciliationis. ¹⁹ Quoniam quidem Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum, et posuit in nobis verbum reconciliationis. ²⁰ Pro Christo ergo legatione fungimur, tamquam Deo exhortante per nos. Obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo. ²¹ Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur iustitia Dei in ipso.

6 ¹ Adiuvantes autem exhortamur ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. ² Ait enim: Tempore accepto exaudivi te, et in die salutis adiuvi te. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. ³ Neminus dantes ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium nostrum: ⁴ sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, ⁵ in plagis, in carceribus; in seditionibus, in laboribus, in vigiliis, in ieiuniis, ⁶ in castitate, in scientia, in longanimitate, in suavitate, in Spiritu sancto, in caritate non ficta, ⁷ in verbo veritatis, in virtute Dei, per arma iustitiæ

non sibi
sed
Christo
vivi

omnes
cum Deo
reconciliare
vult

variis vir-
tutibus
mini-
strum
Dei se
exhibens

(17) Is 43, 19; Apc 21, 5. — (2) Ia 49, 8. —
(3) 1 Cor 10, 32. — (4) 1 Cor. 4, 1.

a dextris, et a sinistris, ⁸ per gloriam, et ignobilitatem, per infamiam, et bonam famam: ut seductores, et veraces, sicut qui ignoti, et cogniti: ⁹ quasi morientes, et ecce vivimus: ut castigati, et non mortificati: ¹⁰ quasi tristes, semper autem gaudentes: sicut egentes, multos autem locupletantes: tamquam nihil habentes, et omnia possidentes.

¹¹ Os nostrum patet ad vos o Corinthii, cor nostrum dilatatum est. ¹² Non angustiamini in nobis: angustiamini autem in visceribus vestris: ¹³ eandem autem habentes remunerationem, tamquam filiis dico: dilatamini et vos.

¹⁴ Nolite iugum ducere cum infidelibus. Quæ enim participatio iustitiæ cum iniquitate? Aut quæ societas luci ad tenebras? ¹⁵ Quæ autem conventio Christi ad Belial? Aut quæ pars fidei cum infidei? ¹⁶ Qui autem consensus templo Dei cum idolis? Vos enim estis templum Dei vivi, sicut dicit Deus: Quoniam inhabitabo in illis, et inambulabo inter eos, et ero illorum Deus, et ipsi erunt mihi populus. ¹⁷ Propter quod exite de medio eorum, et separamini, dicit Dominus, et immundum ne tetigeritis: ¹⁸ et ego recipiam vos: et ero vobis in patrem, et vos eritis mihi in filios, et filias, dicit Dominus omnipotens.

7 ¹ Has ergo habentes promissiones, carissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis, et spiritus perficientes sanctificationem in timore Dei.

4. Apologia epistolæ prioris, 7, 2—16

² Capite nos. Neminem læsimus, neminem corrupimus, neminem circumvenimus. ³ Non ad condemnationem vestram dico, prædiximus enim quod in cordibus nostris estis ad commoriendum, et ad convivendum. ⁴ Multa mihi fiducia est apud vos, multa mihi gloriatio pro vobis, repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra.

(16) 1 Cor 3, 17; 6, 19. — Lv 26, 12. — (18) Ir 31, 9.

Corinthii
amori
suo re-
sponde-
ant

vitæ au-
tem gen-
tium ne
illaqueen-
tur

Corin-
thios ca-
ritate
complec-
tens

5 Nam et cum venissemus in Macedoniam, nullam requiem habuit caro nostra, sed omnem tribulationem passi sumus: foris pugnae, intus timores. 6 Sed qui consolatur humiles, consolatus est nos Deus in adventu Titi. 7 Non solum autem in adventu eius, sed etiam in consolatione, qua consolatus est in vobis, referens nobis vestrum desiderium, vestrum fletum, vestram æmulationem pro me, ita ut magis gauderem.

8 Quoniam etsi contristavi vos in epistola, non me pœnitet: etsi pœniteret, videns quod epistola illa (etsi ad horam) vos contristavit; 9 nunc gaudeo: non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad pœnitentiam. Contristati enim estis secundum Deum, ut in nullo detrimentum patiamini ex nobis. 10 Quæ enim secundum Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur: sæculi autem tristitia mortem operatur. 11 Ecce enim hoc ipsum, secundum Deum contristari vos, quantum in vobis operatur sollicitudinem: sed defensionem, sed indignationem, sed timorem, sed desiderium, sed æmulationem, sed vindictam. In omnibus exhibuistis vos, incontaminatos esse negotio. 12 Igitur, etsi scripsi vobis, non propter eum, qui fecit iniuriam, nec propter eum, qui passus est: sed ad manifestandam sollicitudinem nostram, quam habemus pro vobis. 13 coram Deo: ideo consolati sumus.

In consolatione autem nostra, abundantius magis gavisi sumus super gaudio Titi, quia reffectus est spiritus eius ab omnibus vobis. 14 Et si quid apud illum de vobis gloriatus sum, non sum confusus: sed sicut omnia vobis in veritate locuti sumus, ita et gloriatio nostra, quæ fuit ad Titum, veritas facta est, 15 et viscera eius abundantius in vobis sunt: reminiscētis omnium vestrum obœdientiam: quomodo cum timore, et tremore excepistis illum. 16 Gaudeo quod in omnibus confido in vobis.

(10) 1 Pir 2, 19.

de fructibus prioris epistolæ gaudet

scilicet de tristitia salutaris et sollicitudine

ac de obœdientia legato suo præstita

PARS ALTERA

Oratio Pauli parænetica, 8, 1-9, 15

Ad in-
signe Ma-
cedonum
exem-
plum

8 ¹ Notam autem facimus vobis, fratres, gratiam Dei, quæ data est in Ecclesiis Macedoniæ: ² quod in multo experimento tribulationis abundantia gaudii ipsorum fuit, et altissima paupertas eorum abundavit in divitias simplicitatis eorum: ³ quia secundum virtutem testimonium illis reddo, et supra virtutem voluntarii fuerunt, ⁴ cum multa exhortatione obsecrantes nos gratiam, et communicationem ministerii, quod fit in Sanctos. ⁵ Et non sicut speravimus, sed semetipsos dederunt primum Domino, deinde nobis per voluntatem Dei, ⁶ ita ut rogaremus Titum: ut quemadmodum cœpit, ita et perficiat in vobis etiam gratiam istam.

pro bona
sua
voluntate
collectam
inchoa-
tam per-
ficiant

⁷ Sed sicut in omnibus abundatis fide, et sermone, et scientia, et omni sollicitudine, insuper et caritate vestra in nos, ut et in hac gratia abundetis. ⁸ Non quasi imperans dico: sed per aliorum sollicitudinem, etiam vestræ caritatis ingenium bonum comprobans. ⁹ Scitis enim gratiam Domini nostri Iesu Christi, quoniam propter vos egenus factus est, cum esset dives, ut illius inopia vos divites essetis. ¹⁰ Et consilium in hoc do: hoc enim vobis utile est, qui non solum facere, sed et velle cœpistis ab anno priore: ¹¹ nunc vero et facto perficite: ut quemadmodum promptus est animus voluntatis, ita sit et perficiendi ex eo, quod habetis. ¹² Si enim voluntas prompta est, secundum id, quod habet, accepta est, non secundum id, quod non habet. ¹³ Non enim ut aliis sit remissio, vobis autem tribulatio, sed ex æqualitate. ¹⁴ In præsentī tempore vestra abundantia illorum inopiam suppleat: ut et illorum abundantia vestræ inopiæ sit supplementum, ut fiat æqualitas, sicut scriptum est: ¹⁵ Qui multum non abundavit: et qui modicum, non minoravit.

(15) Ex 16, 18.

16 Gratias autem Deo, qui dedit eandem sollicitudinem pro vobis in corde Titi, 17 quoniam exhortationem quidem suscepit: sed cum sollicitior esset, sua voluntate profectus est ad vos. 18 Misimus etiam cum illo fratrem, cuius laus est in Evangelio per omnes Ecclesias: 19 non solum autem, sed et ordinatus est ab Ecclesiis comes peregrinationis nostrae in hanc gratiam, quae ministratur a nobis ad Domini gloriam, et destinata voluntatem nostram: 20 devitantes hoc, ne quis nos vituperet in hac plenitudine, quae ministratur a nobis. 21 Providemus enim bona non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus. 22 Misimus autem cum illis et fratrem nostrum, quem probavimus in multis saepe sollicitum esse: nunc autem multo sollicitiorem, confidentia multa in vos, 23 sive pro Tito, qui est socius meus, et in vos adiutor, sive fratres nostri, Apostoli Ecclesiarum, gloria Christi. 24 Ostensionem ergo, quae est caritatis vestrae, et nostrae gloriae pro vobis, in illos ostendite in faciem Ecclesiarum.

9 1 Nam de ministerio, quod fit in sanctos ex abundanti est mihi scribere vobis. 2 Scio enim promptum animum vestrum: pro quo de vobis glorior apud Macedones. Quoniam et Achaia parata est ab anno praeterito, et vestra aemulatio provocavit plurimos. 3 Misi autem fratres: ut ne quod gloriamur de vobis, evacuetur in hac parte, ut (quemadmodum dixi) parati sitis: 4 ne cum venerint Macedones mecum, et invenerint vos imparatos, erubescamus nos (ut non dicamus vos) in hac substantia. 5 Necessarium ergo existimavi rogare fratres, ut praevenerint ad vos, et praeparent repromissam benedictionem hanc paratam esse sic, quasi benedictionem, non tamquam avaritiam.

6 Hoc autem dico: Qui parce seminat, parce et metet: et qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus et metet. 7 Unusquisque prout

(21) Rom 12, 17.

et ministros collectae perficiendae amantiter tractent

festinanter

abundanter et hilariter

ob benedictionem Dei stipem porrigant

destinavit in corde suo, non ex tristitia, aut ex necessitate: hilarem enim datorem diligit Deus.

⁸ Potens est autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis: ut in omnibus semper omnem sufficientiam habentes, abundetis in omne opus bonum, ⁹ sicut scriptum est: Dispersit, dedit pauperibus: iustitia eius manet in sæculum sæculi. ¹⁰ Qui autem administrat semen seminanti: et panem ad manducandum præstabit, et multiplicabit semen vestrum, et augebit incrementa frugum iustitiæ vestræ: ¹¹ ut in omnibus locupletati abundetis in omnem simplicitatem, quæ operatur per nos gratiarum actionem Deo. ¹² Quoniam ministerium huius officii non solum supplet ea, quæ desunt sanctis, sed etiam abundat per multas gratiarum actiones in Domino, ¹³ per probationem ministerii huius, glorificantes Deum in obœdientia confessionis vestræ, in Evangelium Christi, et simplicitate communicationis in illos, et in omnes, ¹⁴ et in ipsorum obsecratione pro vobis, desiderantium vos propter eminentem gratiam Dei in vobis. ¹⁵ Gratias Deo super inenarrabili dono eius.

PARS TERTIA

Oratio Pauli polemica, 10, 1—12, 18

I. De potestate apostolica, 10, 1—11

Omnem inobœdientiam ulciscitur

10 ¹ Ipse autem ego Paulus obsecro vos per mansuetudinem, et modestiam Christi, qui in facie quidem humilis sum inter vos, absens autem confido in vobis. ² Rogo autem vos ne præsens audeam per eam confidentiam, qua existimor audere in quosdam, qui arbitrantur nos tamquam secundum carnem ambulemus. ³ In carne enim ambulantes, non secundum carnem militamus. ⁴ Nam arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo ad destructionem munitionum, con-

(7) Sir 35, 11. — (9) Ps 111, 9.

silia destruentes, ⁵ et omnem altitudinem extolentem se adversus scientiam Dei, et in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi, ⁶ et in promptu habentes ulcisci omnem inobœdientiam, cum impleta fuerit vestra obœdientia.

⁷ Quæ secundum faciem sunt, videte. Si quis confidit sibi Christi se esse, hoc cogitet iterum apud se: quia sicut ipse Christi est, ita et nos.

⁸ Nam, et si amplius aliquid gloriatus fuero de potestate nostra, quam dedit nobis Dominus in ædificationem, et non in destructionem vestram: non erubescam. ⁹ Ut autem non existimer tamquam terrere vos per epistolas: ¹⁰ quoniam quidem epistolæ, inquit, graves sunt et fortes: præsentia autem corporis infirma, et sermo contemptibilis: ¹¹ hoc cogitet qui eiusmodi est, quia quales sumus verbo per epistolas absentes, tales et præsentem in facto.

non solum absens sed etiam præsentem

II. De gloriatione apostolica, 10, 12—12, 18

1. In propriis laboribus gloriatur, 10, 12—18

¹² Non enim audemus inserere, aut comparare nos quibusdam, qui seipsos commendant: sed ipsi in nobis nosmetipsos metientes, et comparantes nosmetipsos nobis. ¹³ Nos autem non in immensum gloriabimur, sed secundum mensuram regulæ, qua mensus est nobis Deus, mensuram pertingendi usque ad vos. ¹⁴ Non enim quasi non pertingentes ad vos, superextendimus nos: usque ad vos enim pervenimus in Evangelio Christi. ¹⁵ Non in immensum gloriantes in alienis laboribus: spem autem habentes crescentis fidei vestræ, in vobis magnificari secundum regulam nostram in abundantiam, ¹⁶ etiam in illa, quæ ultra vos sunt, evangelizare, non in aliena regula in iis quæ præparata sunt gloriari. ¹⁷ Qui autem gloriatur, in Domino gloriatur. ¹⁸ Non enim qui seipsum com-

Non in alienis, ut adversarii

(13) Eph 4, 7. — (17) Ir 9, 23; 1 Cor 1, 31.

mendat, ille probatus est: sed quem Deus commendat.

2. In gratuita prædicatione gloriatur, 11, 1—15.

Corinthios æmulans se magnis apostolis inferiorum esse negat

11 ¹ Utinam sustineretis modicum quid insipientiæ meæ, sed et supportate me: ² Æmulor enim vos Dei æmulatione. Despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo. ³ Timeo autem ne sicut serpens Hevam seduxit astutia sua, ita corrumpantur sensus vestri, et excidant a simplicitate, quæ est in Christo. ⁴ Nam si is, qui venit, alium Christum prædicat, quem non prædicavimus, aut alium spiritum accipitis, quem non accepistis: aut aliud Evangelium, quod non recepistis: recte pateremini. ⁵ Existimo enim nihil me minus fecisse a magnis Apostolis. ⁶ Nam etsi imperitus sermone, sed non scientia, in omnibus autem manifestati sumus vobis.

se pseudoapostolis summa abstinentia superiorum esse affirmat

⁷ Aut numquid peccatum feci, me ipsum humilians, ut vos exaltemini? quoniam gratis Evangelium Dei evangelizavi vobis? ⁸ Alias Ecclesias exspoliavi, accipiens stipendium ad ministerium vestrum. ⁹ Et cum essem apud vos, et egerem; nulli onerosus fui: nam quod mihi deerat, suppleverunt fratres, qui venerunt a Macedonia: et in omnibus sine onere me vobis servavi, et servabo. ¹⁰ Est veritas Christi in me, quoniam hæc gloriatio non infringetur in me in regionibus Achaïæ. ¹¹ Quare? quia non diligo vos? Deus scit. ¹² Quod autem facio, et faciam: ut amputem occasionem eorum, qui volunt occasionem, ut in quo glorientur, inveniantur sicut et nos. ¹³ Nam eiusmodi pseudoapostoli, sunt operarii subdoli, transfigurantes se in apostolos Christi. ¹⁴ Et non mirum: ipse enim satanas transfiguratur se in angelum lucis. ¹⁵ Non est ergo magnum, si ministri eius transfigurentur velut ministri iustitiæ: quorum finis erit secundum opera ipsorum.

(3) Gn 3, 4.

3. In natalibus suis et laboribus apostolicis gloriatur,
11, 16—33

16 Iterum dico (ne quis me putet insipientem esse, alioquin velut insipientem accipite me, ut et ego modicum quid glorier), 17 quod loquor, non loquor secundum Deum, sed quasi in insipientia, in hac substantia gloriæ. 18 Quoniam multi gloriantur secundum carnem: et ego gloriabor. 19 Libenter enim suffertis insipientes: cum sitis ipsi sapientes. 20 Sustinetis enim si quis vos in servitute redigit, si quis devorat, si quis accipit, si quis extollitur, si quis in faciem vos cædit. 21 Secundum ignobilitatem dico, quasi nos infirmi fuerimus in hac parte. In quo quis audet (in insipientia dico) audeo et ego:

22 Hebræi sunt, et ego: Israelitæ sunt, et ego: Semen Abrahæ sunt, et ego:

23 Ministri Christi sunt (ut minus sapiens dico), plus ego: in laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter. 24 A Iudæis quinquies quadragenas, una minus, accepi. 25 Ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum, ter naufragium feci, nocte et die in profundo maris fui, 26 in itineribus sæpe, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in civitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratribus: 27 in labore, et ærumna, in vigiliis multis, in fame, et siti, in ieiuniis multis, in frigore, et nuditate, 28 præter illa, quæ extrinsecus sunt, instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium Ecclesiarum. 29 Quis infirmatur, et ego non infirmor? quis scandalizatur, et ego non uror? 30 Si gloriari oportet: quæ infirmitatis meæ sunt, gloriabor. 31 Deus et Pater Domini nostri Iesu Christi, qui est benedictus in sæcula, scit quod non mentior. 32 Damasci præpositus gentis Aretæ regis, custodiebat civitatem Damascenorum ut me

(24) Dt 25, 3. — (25) Act 16, 22. — Act 14, 18. — Act 27, 2. — (32) Act 9, 24.

Improbri-
tate et
insolentia
minus
est

natalibus
par est
laboribus
apostolli-
cis plus
est quam
pseudo-
apostoli

comprehenderet: ³³ et per fenestram in porta dimissus sum per murum; et sic effugi manus eius.

4. In visioibus et infirmitatibus gloriatur, 12, 1—10

Ad
tertium
cælum ei
in paradisi-
sum raptus
est

12 ¹ Si gloriari oportet (non expedit quidem:) veniam autem ad visiones, et revelationes Domini. ² Scio hominem in Christo ante annos quattuordecim, sive in corpore nescio, sive extra corpus nescio, Deus scit, raptum huiusmodi usque ad tertium cælum. ³ Et scio huiusmodi hominem sive in corpore, sive extra corpus nescio, Deus scit: ⁴ quoniam raptus est in Paradisum: et audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui. ⁵ Pro huiusmodi gloriabor: pro me autem nihil gloriabor nisi in infirmitatibus meis. ⁶ Nam, et si voluero gloriari, non ero insipiens: veritatem enim dicam: parco autem, ne quis me existimet supra id, quod videt in me, aut aliquid audit ex me.

cum infir-
matur,
tunc gra-
tia Chri-
sti potens
est

⁷ Et ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ angelus satanæ, qui me colaphizat. ⁸ Propter quod ter Dominum rogavi ut discederet a me: ⁹ et dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi. ¹⁰ Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo: Cum enim infirmor, tunc potens sum.

5. Propter necessitatem gloriatur 12, 11—18

Corinthii
non com-
menda-
runt apo-
stolum

¹¹ Factus sum insipiens, vos me coegistis. Ego enim a vobis debui commendari: nihil enim minus fui ab iis, qui sunt supra modum Apostoli: tamen nihil sum: ¹² Signa tamen Apostolatus mei facta sunt super vos in omni patientia, in signis, et prodigiis, et virtutibus. ¹³ Quid est enim, quod minus habuistis præ ceteris Ecclesiis, nisi quod ego ipse non gravavi vos? Donate mihi hanc iniuriam.

(2) Act 9, 3.

¹⁴ Ecce tertio hoc paratus sum venire ad vos: et non ero gravis vobis. Non enim quæro quæ vestra sunt, sed vos. Nec enim debent filii parentibus thesaurizare, sed parentes filiis. ¹⁵ Ego autem libentissime impendam, et superimpendar ipse pro animabus vestris: licet plus vos diligens, minus diligar. ¹⁶ Sed esto: ego vos non gravavi: sed cum essem astutus, dolo vos cepi. ¹⁷ Numquid per aliquem eorum, quos misi ad vos, circumveni vos? ¹⁸ Rogavi Titum, et misi cum illo fratrem. Numquid Titus vos circumvenit? nonne eodem spiritu ambulavimus? nonne iisdem vestigiis?

Epilogus, 12, 19—13, 13

1. Monitiones opportuna, 12, 19—13, 10

¹⁹ Olim putatis quod excusemus nos apud vos? Coram Deo in Christo loquimur: omnia autem carissimi propter ædificationem vestram. ²⁰ Timeo enim ne forte cum venero, non quales volo, inveniam vos: et ego inveniar a vobis, qualem non vulnis: ne forte contentiones, æmulationes, animositates, dissensiones, detractiones, susurrations, inflationes, seditiones sint inter vos: ²¹ ne iterum cum venero, humiliet me Deus apud vos, et luceam multos ex iis, qui ante peccaverunt, et non egerunt pœnitentiam super immunditia, et fornicatione, et impudicitia, quam gesserunt.

13 ¹ Ecce tertio hoc venio ad vos: In ore duorum, vel trium testium stabit omne verbum. ² Prædixi, et prædico, ut præsens, et nunc absens iis, qui ante peccaverunt, et ceteris omnibus, quoniam si venero iterum, non parcam. ³ An experimentum quæritis eius, qui in me loquitur Christus, qui in vobis non infirmatur, sed potens est in vobis? ⁴ Nam etsi crucifixus est ex infirmitate: sed vivit ex virtute Dei. Nam et nos infirmi sumus in illo: sed vivemus cum eo ex virtute Dei in vobis. ⁵ Vosmetipsos tentate si estis

suae utilitaris immemorem

Non ad iudices suos sed ad filios corrigendos locutus est

ipse impœnitentes iudicabit et castigabit

(1) Dt 19, 15; Mt 18, 16; Io 8, 17; Hbr 10, 28.

in fide: ipsi vos probate. An non cognoscitis vosmetipsum quia Christus Iesus in vobis est? nisi forte reprobis estis. ⁶ Spero autem quod cognoscetis, quia nos non sumus reprobi.

emenda-
tos vero
non pu-
niet

⁷ Oramus autem Deum ut nihil mali faciatis, non ut nos probati appareamus, sed ut vos quod bonum est faciatis: nos autem ut reprobi simus. ⁸ Non enim possumus aliquid adversus veritatem, sed pro veritate. ⁹ Gaudemus enim, quoniam nos infirmi sumus, vos autem potentes estis. Hoc et oramus vestram consummationem. ¹⁰ Ideo hæc absens scribo, ut non præsens durius agam secundum potestatem, quam Dominus dedit mihi in ædificationem, et non in destructionem.

2. Conclusio epistolaris, 13, 11—13

Exhorta-
tio

¹¹ De cetero, fratres, gaudete, perfecti estote, exhortamini, idem sapite, pacem habete, et Deus pacis, et dilectionis erit vobiscum.

salutatio-
nes

¹² Salutate invicem in osculo sancto. Salutant vos omnes sancti.

benedic-
tio

¹³ Gratia Domini nostri Iesu Christi, et caritas Dei, et communicatio sancti Spiritus sit cum omnibus vobis. Amen.

**EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD GALATAS**

Exordium, 1, 1—10

1 ¹ Paulus Apostolus non ab hominibus, neque per hominem, sed per Iesum Christum, et Deum Patrem, qui suscitavit eum a mortuis: ² et qui mecum sunt omnes fratres, Ecclesiis Galatiæ.

³ Gratia vobis, et pax a Deo Patre, et Domino nostro Iesu Christo, ⁴ qui dedit semetipsum pro peccatis nostris, ut eriperet nos de præsentis sæculo nequam, secundum voluntatem Dei et Patris nostri, ⁵ cui est gloria in sæcula sæculorum: Amen.

⁸ Miror quod sic tam cito transferimini ab eo, qui vos vocavit in gratiam Christi in aliud Evangelium: ⁷ quod non est aliud, nisi sunt aliqui, qui vos conturbant, et volunt convertere Evangelium Christi. ⁸ Sed licet nos, aut angelus de cælo evangelizet vobis præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit. ⁹ Sicut prædiximus, et nunc iterum dico: Si quis vobis evangelizaverit præter id, quod accepistis, anathema sit. ¹⁰ Modo enim hominibus suadeo, an Deo? An quæro hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem.

PARS PRIMA

Sermo apologeticus, 1, 11—2, 21

1. Apologia veri apostolatus, 1, 11—24

¹¹ Notum enim vobis facio, fratres, Evangelium, quod evangelizatum est a me, quia non est se-

(11) 1 Cor 15, 1.

Salutatio
apostoli-
ca

admira-
tio et re-
prehen-
sio

Paulus
evangeli-
um non
ab homi-
nibus ac-
cepit

cundum hominem: ¹² neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, sed per revelationem Iesu Christi.

neque
ante con-
versio-
nem

¹³ Audistis enim conversationem meam aliquando in Iudaismo: quoniam supra modum persequebar Ecclesiam Dei, et expugnabam illam, ¹⁴ et proficiebam in Iudaismo supra multos coætaneos meos in genere meo, abundantius æmulator existens paternarum mearum traditionum.

neque ve-
ro post
eam

¹⁵ Cum autem placuit ei, qui me segregavit ex utero matris meæ, et vocavit per gratiam suam, ¹⁶ ut revelaret Filium suum in me, ut evangelizarem illum in gentibus: continuo non acquievi carni et sanguini, ¹⁷ neque veni Ierosolymam ad antecessores meos Apostolos: sed abi in Arabiam: et iterum reversus sum Damascum: ¹⁸ deinde post annos tres veni Ierosolymam videre Petrum, et mansi apud eum diebus quindecim: ¹⁹ alium autem Apostolorum vidi neminem, nisi Iacobum fratrem Domini. ²⁰ Quæ autem scribo vobis, ecce coram Deo quia non mentior. ²¹ Deinde veni in partes Syriæ, et Ciliciæ. ²² Eram autem ignotus facie Ecclesiis Iudææ, quæ erant in Christo: ²³ tantum autem auditum habebant: Quoniam qui persequebatur nos aliquando, nunc evangelizat fidem, quam aliquando expugnabat: ²⁴ et in me clarificabant Deum.

2. Apologia veri evangelii, 2, 1—21

Evange-
lium
Paulinum
Ierosoly-
mis ab
apostolis
approba-
tum

2 ¹ Deinde post annos quattuordecim, iterum ascendi Ierosolymam cum Barnaba, assumpto et Tito. ² Ascendi autem secundum revelationem: et contuli cum illis Evangelium, quod prædico in gentibus, seorsum autem iis, qui videbantur aliquid esse: ne forte in vacuum currerem, aut cucurrissem. ³ Sed neque Titus, qui mecum erat, cum esset gentilis, compulsus est circumcidi: ⁴ sed propter subintroductos falsos fratres, qui subintrouerunt explorare libertatem nostram, quam ha-

(12) Eph 3, 3.

bemus in Christo Iesu, ut nos in servitutem redigerent. ⁶ Quibus neque ad horam cessimus subiectione, ut veritas Evangelii permaneat apud vos: ⁶ ab iis autem, qui videbantur esse aliquid (quales aliquando fuerint, nihil mea interest. Deus personam hominis non accipit), mihi enim qui videbantur esse aliquid, nihil contulerunt. ⁷ Sed e contra cum vidissent quod creditum est mihi Evangelium præputii, sicut et Petro circumcisionis (⁸ qui enim operatus est Petro in Apostolatam circumcisionis, operatus est et mihi inter gentes): ⁹ et cum cognovissent gratiam, quæ data est mihi, Iacobus, et Cephæ, et Ioannes, qui videbantur columnæ esse, dextras dederunt mihi, et Barnabæ societatis: ut nos in gentes, ipsi autem in circumcisionem: ¹⁰ tantum ut pauperum memores essemus, quod etiam sollicitus fui hoc ipsum facere.

¹¹ Cum autem venisset Cephæ Antiochiam: in faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat. ¹² Prius enim quam venirent quidam a Iacobo, cum genibus edebat: cum autem venissent, subtrahabat, et segregabat se timens eos, qui ex circumcisione erant. ¹³ Et simulationi eius consenserunt ceteri Iudæi, ita ut et Barnabas duceretur ab eis in illam simulationem. ¹⁴ Sed cum vidissem quod non recte ambularent ad veritatem Evangelii, dixi Cephæ coram omnibus: Si tu, cum Iudæus sis, gentiliter vivis, et non Iudaice: quomodo gentes cogis Iudæizare? ¹⁵ Nos natura Iudæi, et non ex gentibus peccatores. ¹⁶ Scientes autem quod non Iustificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Iesu Christi: et nos in Christo Iesu credimus, ut iustificemur ex fide Christi, et non ex operibus legis: propter quod ex operibus legis non iustificabitur omnis caro. ¹⁷ Quod si quærentes iustificari in Christo, inventi sumus et ipsi peccatores, numquid Christus peccati minister est? Absit. ¹⁸ Si enim quæ de-

et Antio-
chiæ pu-
blice vin-
dicatum
est

(6) Dt 10, 17; Iob 34, 19; Sap 6, 8; Sir 35, 15; Act 10, 34; Rom 2, 11; Eph 6, 9; Col 3, 25; 1 Ptr 1, 17.
— (16) Rom 3, 20.

struxi, iterum hæc ædifico: prævaricatorem me constituo. ¹⁹ Ego enim per legem, legi mortuus sum, ut Deo vivam: Christo confixus sum cruci. ²⁰ Vivo autem, iam non ego: vivit vero in me Christus. Quod autem nunc vivo in carne: in fide vivo filii Dei, qui dilexit me, et tradidit semetipsum pro me. ²¹ Non abiicio gratiam Dei. Si enim per legem iustitia, ergo gratis Christus mortuus est.

PARS ALTERA

Sermo dogmaticus, 3, 1—4, 31

I. Iustitia e fide oritur, non observatione legis acquiritur, 3, 1—29

Hæc
compro-
bant

experien-
tia Gala-
tarum

3 ¹ O insensati Galatæ, quis vos fascinavit non obedire veritati, ante quorum oculos Iesus Christus præscriptus est, in vobis crucifixus?

² Hoc solum a vobis volo discere: Ex operibus legis Spiritum accepistis, an ex auditu fidei? ³ Sic stulti estis, ut cum spiritu cœperitis, nunc carne consummemini? ⁴ Tanta passi estis sine causa? si tamen sine causa. ⁵ Qui ergo tribuit vobis Spiritum, et operatur virtutes in vobis: ex operibus legis, an ex auditu fidei?

exem-
plum
Abrahæ

⁶ Sicut scriptum est: Abraham credidit Deo, et reputatum est illi ad iustitiam. ⁷ Cognoscite ergo quia qui ex fide sunt, ii sunt filii Abrahæ. ⁸ Providens autem Scriptura quia ex fide iustificat gentes Deus, prænuntiavit Abrahæ: Quia benedicentur in te omnes gentes. ⁹ Igitur qui ex fide sunt, benedicentur cum fidei Abraham.

natura
legis

¹⁰ Quicumque enim ex operibus legis sunt, sub maledicto sunt. Scriptum est enim: Maledictus omnis, qui non permanserit in omnibus, quæ scripta sunt in libro legis ut faciat ea. ¹¹ Quoniam autem in lege nemo iustificatur apud Deum, manife-

(6) Gn 15, 6; Rom 4, 3; Iac 2, 23. — (8) Gn 12, 3; Sir 44, 20. — (10) Dt 27, 26.

stum est: quia iustus ex fide vivit. ¹² Lex autem non est ex fide, sed, Qui fecerit ea, vivet in illis. ¹³ Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum: quia scriptum est: Maledictus omnis qui pendet in ligno: ¹⁴ ut in gentibus benedictio Abrahæ fieret in Christo Iesu, ut pollicitationem Spiritus accipiamus per fidem.

¹⁵ Fratres (secundum hominem dico) tamen hominis confirmatum testamentum nemo spernit, aut superordinat. ¹⁶ Abrahæ dictæ sunt promissiones; et semini eius. Non dicit: Et seminibus, quasi in multis: sed quasi in uno: Et semini tuo, qui est Christus. ¹⁷ Hoc autem dico, testamentum confirmatum a Deo: quæ post quadringentos et triginta annos facta est lex, non irritum facit ad evacuandam promissionem. ¹⁸ Nam si ex lege hereditas, iam non ex promissione. Abrahæ autem per repositionem donavit Deus.

¹⁹ Quid igitur lex? Propter transgressionem posita est donec veniret semen, cui promiserat, ordinata per angelos in manu mediatoris. ²⁰ Mediator autem unius non est: Deus autem unus est. ²¹ Lex ergo adversus promissa Dei? Absit. Si enim data esset lex, quæ posset vivificare, vere ex lege esset iustitia. ²² Sed conclusit Scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide Iesu Christi daretur credentibus. ²³ Prius autem quam veniret fides, sub lege custodiebamur conclusi in eam fidem, quæ revelanda erat. ²⁴ Itaque lex pædagogus noster fuit in Christo, ut ex fide iustificemur. ²⁵ At ubi venit fides, iam non sumus sub pædago. ²⁶ Omnes enim filii Dei estis per fidem, quæ est in Christo Iesu. ²⁷ Quicumque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis. ²⁸ Non est Iudæus, neque Græcus: non est servus, neque liber: non est masculus, neque femina. Omnes enim vos unum estis in Christo Iesu. ²⁹ Si autem vos

promissio Dei

finis legis

(11) Hab 2, 4; Rom 1, 17. — (12) Lv 18, 5. — (13) Dt 21, 23. — (15) Hbr 9, 17. — (22) Rom 3, 9. — (27) Rom 6, 4.

Christi: ergo semen Abrahæ estis, secundum pro-
missionem heredes.

2. Christiani in statu libertatis versantur, 4, 1—31

V. T. fuit
status
servitu-
tis, N. T.
est status
libertatis

4 ¹ Dico autem: Quanto tempore heres parvu-
lus est, nihil differt a servo, cum sit dominus
omnium: ² sed sub tutoribus, et actoribus est
usque ad præfinitum tempus a patre: ³ ita et nos
cum essemus parvuli, sub elementis mundi eramus
servientes. ⁴ At ubi venit plenitudo temporis, misit
Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub
lege, ⁵ ut eos, qui sub lege erant, redimeret, ut
adoptionem filiorum reciperemus. ⁶ Quoniam au-
tem estis filii, misit Deus Spiritum filii sui in corda
vestra clamantem: Abba, Pater. ⁷ Itaque iam non
est servus, sed filius: Quod si filius: et heres per
Deum.

idcirco
Galatæ
ne in ser-
vitutem
revertan-
tur

⁸ Sed tunc quidem ignorantem Deum, iis, qui na-
tura non sunt dii, serviebatis. ⁹ Nunc autem cum
cogoveritis Deum, immo cogniti sitis a Deo: quo-
modo convertimini iterum ad infirma, et egea ele-
menta, quibus denuo servire vultis? ¹⁰ Dies obser-
vatis, et menses, et tempora, et annos. ¹¹ Timeo
vos, ne forte sine causa laboraverim in vobis.

aposto-
lum su-
um, non
ludalzan-
tes imi-
tentur

¹² Estote sicut ego, quia et ego sicut vos: fra-
tres obsecro vos: Nihil me læsistis. ¹³ Scitis au-
tem quia per infirmitatem carnis evangelizavi vo-
bis iampridem: et tentationem vestram in carne
mea ¹⁴ non sprevisistis, neque respuistis: sed sicut
angelum Dei excepistis me, sicut Christum Iesum.
¹⁵ Ubi est ergo beatitudo vestra? Testimonium
enim perhibeo vobis, quia, si fieri posset, oculos
vestros eruissetis, et dedissetis mihi. ¹⁶ Ergo inimi-
cus vobis factus sum, verum dicens vobis? ¹⁷ Æmu-
lantur vos non bene: sed excludere vos volunt, ut
illos æmulemini. ¹⁸ Bonum autem æmulamini in
bono semper: et non tantum cum præsens sum
apud vos. ¹⁹ Filioli mei, quos iterum parturio, do-
nec formetur Christus in vobis. ²⁰ Vellem autem
esse apud vos modo, et mutare vocem meam:
quoniam confundor in vobis.

21 Dicite mihi qui sub lege vultis esse: legem non legistis? 22 Scriptum est enim: Quoniam Abraham duos filios habuit: unum de ancilla, et unum de libera. 23 Sed qui de ancilla, secundum carnem natus est: qui autem de libera, per repromissionem: 24 quæ sunt per allegoriam dicta. Hæc enim sunt duo testamenta. Unum quidem in monte Sina, in servitutem generans: quæ est Agar: 25 Sina enim mons est in Arabia, qui coniunctus est ei, quæ nunc est Ierusalem, et servit cum filiis suis. 26 Illa autem, quæ sursum est Ierusalem, libera est, quæ est mater nostra. 27 Scriptum est enim:

Lætare sterilis, quæ non paris: erumpe, et clama, quæ non parturis:
quia multi filii desertæ, magis quam eius, quæ habet virum.

28 Nos autem fratres secundum Isaac promissionis filii sumus. 29 Sed quomodo tunc is, qui secundum carnem natus fuerat, persequebatur eum, qui secundum spiritum: ita et nunc. 30 Sed quid dicit Scriptura? Elicce ancillam, et filium eius: non enim heres erit filius ancillæ cum filio liberæ. 31 Itaque, fratres, non sumus ancillæ filii, sed liberæ:

PARS TERTIA

Sermo paræneticus, 4, 31^b—6, 10

1. Monita generalia, 4, 31^b—5, 25

qua libertate Christus nos liberavit.

5 1 State, et nolite iterum iugo servitutis contineri. 2 Ecce ego Paulus dico vobis: quoniam si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit. 3 Testificor autem rursus omni homini circumcidenti se, quoniam debitor est universæ legis faciendæ. 4 Evacuati estis a Christo, qui in lege iu-

Agar et
Ismael
vetua,
Sara et
Isaac no-
vum fœ-
dus præ-
figura-
runt

In liber-
tate per-
manent
neve in
servitu-
tem re-
vertantur

(22) Gn 16, 15. — Gn 21, 2. — (27) Is 54, 1: —
(28) Rom 9, 8. — (30) Gn 21, 10. — (2) Act 15, 1 s. —

seductores iudicium portabunt

Christiani non secundum carnem sed spiritum vivere debent

stificamini: a gratia excidistis. ⁵ Nos enim spiritu ex fide, spem iustitiæ exspectamus. ⁶ Nam in Christo Iesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium: sed fides, quæ per caritatem operatur.

⁷ Currebatis bene: quis vos impedivit veritati non obœdire? ⁸ Persuasio hæc non est ex eo, qui vocat vos. ⁹ Modicum fermentum totam massam corrumpit. ¹⁰ Ego confido in vobis in Domino, quod nihil aliud sapietis: qui autem conturbat vos, portabit iudicium, quicumque est ille. ¹¹ Ego autem, fratres, si circumcisionem adhuc prædico: quid adhuc persecutionem patior? Ergo evacuatum est scandalum crucis. ¹² Utinam et abscindantur qui vos conturbant.

¹³ Vos enim in libertatem vocati estis fratres: tantum ne libertatem in occasionem detis carnis, sed per caritatem Spiritus servite invicem. ¹⁴ Omnis enim lex in uno sermone impletur: Diliges proximum tuum sicut te ipsum. ¹⁵ Quod si invicem mordetis, et comeditis: videte ne ab invicem consumamini. ¹⁶ Dico autem: Spiritu ambulate, et desideria carnis non perficietis. ¹⁷ Caro enim concupiscit adversus spiritum: spiritus autem adversus carnem: hæc enim sibi invicem adversantur: ut non quæcumque vultis, illa faciatis. ¹⁸ Quod si spiritu ducimini, non estis sub lege. ¹⁹ Manifesta sunt autem opera carnis: quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, ²⁰ idolorum servitus, veneficia, inimicitia, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, ²¹ invidia, homicidia, ebrietates, comessationes, et his similia, quæ prædico vobis, sicut prædixi: quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. ²² Fructus autem Spiritus est: caritas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, ²³ mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. Adversus huiusmodi non est lex. ²⁴ Qui autem sunt

(9) 1 Cor 5, 6. — (14) Lv 19, 18; Mt 22, 39; Rom 13, 9. — (16) 1 Pr 2, 11.

Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitis, et concupiscentis. ²⁵ Si spiritu vivimus, spiritu et ambulemus.

2. *Movita specialia*, 5, 26—6, 10

²⁶ Non efficiamur inanis gloriae cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes.

6 ¹ Fratres, et si praecipuus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans te ipsum, ne et tu tenteris.

² Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi. ³ Nam si quis existimat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit. ⁴ Opus autem suum probet unusquisque, et sic in semetipso tantum gloriam habebit, et non in altero. ⁵ Unusquisque enim onus suum portabit.

⁶ Communicet autem is, qui catechizatur verbo, ei, qui se catechizat, in omnibus bonis.

⁷ Nolite errare: Deus non irridetur. ⁸ Quae enim seminaverit homo, haec et metet. Quoniam qui seminat in carne sua, de carne et metet corruptionem: qui autem seminat in spiritu, de spiritu metet vitam aeternam. ⁹ Bonum autem facientes, non deficiamus: tempore enim suo metemus non deficientes.

¹⁰ Ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei.

Epilogus, 6, 11—18

¹¹ Videte qualibus litteris scripsi vobis mea manu. ¹² Quicumque enim volunt placere in carne, hi cogunt vos circumcidi, tantum ut crucis Christi persecutionem non patiantur. ¹³ Neque enim qui circumciduntur, legem custodiunt: sed volunt vos circumcidi, ut in carne vestra glorientur. ¹⁴ Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri

(5) 1 Cor 3, 8. — (9) 2 Thes 3, 13.

De gloria
aviditate
de correctione
fraterna

de mutua
defectu-
um toler-
antia

de bene-
ficientia
de bonis
operibus

conclusio

Judaizan-
tium et
Pauli glo-
ria

lesu Christi: per quem mihi mundus crucifixus est, et ego mundo. ¹⁶ In Christo enim Iesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed nova creatura.

regula
sequenda

¹⁶ Et quicumque hanc regulam secuti fuerint, pax super illos, et misericordia, et super Israel Dei. ¹⁷ De cetero nemo mihi molestus sit: ego enim stigmata Domini Iesu in corpore meo porto.

benedic-
tio

¹⁸ Gratia Domini nostri Iesu Christi, cum spiritu vestro, fratres. Amen.

EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI

AD EPHESIOS

Exordium, 1, 1—14

1 ¹ Paulus Apostolus Iesu Christi per voluntatem Dei, omnibus sanctis, qui sunt Ephesi, et fidelibus in Christo Iesu. ² Gratia vobis, et pax a Deo Patre nostro, et Domino Iesu Christo.

³ Benedictus Deus et Pater Domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in cælestibus in Christo, ⁴ sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti et immaculati in conspectu eius in caritate. ⁵ Qui prædestinavit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum in ipsum: secundum propositum voluntatis suæ. ⁶ in laudem gloriæ gratiæ suæ, in qua gratificavit nos in dilecto filio suo. ⁷ In quo habemus redemptionem per sanguinem eius, remissionem peccatorum secundum divitias gratiæ eius, ⁸ quæ superabundavit in nobis in omni sapientia, et prudentia: ⁹ ut notum faceret nobis sacramentum voluntatis suæ, secundum beneplacitum eius, quod proposuit in eo, ¹⁰ in dispensatione plenitudinis temporum, instaurare omnia in Christo, quæ in cælis, et quæ in terra sunt, in ipso: ¹¹ In quo etiam et nos sorte vocati sumus prædestinati secundum propositum eius, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ: ¹² ut simus in laudem gloriæ eius nos, qui ante speravimus in Christo: ¹³ In quo et vos, cum audissetis verbum

Salutatio
apostolica

gratia-
rum actio
pro elec-
tione ah
æterno

pro
redemp-
tione in
tempore

pro
pignore
heredita-
tis futuræ

(3) 2 Cor 1, 3; 1 Ptr 1, 3.

veritatis (Evangelium salutis vestræ), in quo et credentes signati estis Spiritu promissionis sancto, ¹⁴ qui est pignus hereditatis nostræ, in redemptionem acquisitionis, in laudem gloriæ ipsius.

PARS PRIOR

Descriptio ecclesiæ theoretica, 1, 15—3, 21

1. De uno ecclesiæ capite, 1, 15—23

Sciant
Christum
suscita-
tum ei
mire ex-
altatum
esse ca-
put eccle-
siæ

¹⁵ Propterea et ego audiens fidem vestram, quæ est in Domino Iesu, et dilectionem in omnes sanctos, ¹⁶ non cesso gratias agens pro vobis, memoriam vestri faciens in orationibus meis: ¹⁷ ut Deus, Domini nostri Iesu Christi pater gloriæ, det vobis spiritum sapientiæ et revelationis, in agnitione eius: ¹⁸ illuminatos oculos cordis vestri, ut sciatis quæ sit spes vocationis eius, et quæ divitiæ gloriæ hereditatis eius in sanctis, ¹⁹ et quæ sit supereminens magnitudo virtutis eius in nos, qui credimus secundum operationem potentiæ virtutis eius, ²⁰ quam operatus est in Christo, suscitans illum a mortuis, et constituens ad dexteram suam in cælestibus: ²¹ supra omnem principatum et potestatem, et virtutem, et dominationem, et omne nomen, quod nominatur non solum in hoc sæculo, sed etiam in futuro. ²² Et omnia subiecit sub pedibus eius: et ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam, ²³ quæ est corpus ipsius, et plenitudo eius, qui omnia in omnibus adimpletur.

2. De uno ecclesiæ corpore, 2, 1—22

Gentes
et Iudæi
cum
Christo
resusci-
tati et
exaltati

2 ¹ Et vos, cum essetis mortui delictis, et peccatis vestris, ² in quibus aliquando ambulastis secundum sæculum mundi huius, secundum principem potestatis aeris huius, spiritus, qui nunc operatur in filios diffidentiae, ³ in quibus et nos omnes aliquando conversati sumus in desideriis

(19) Inf 3, 7. — (22) Pa 8, 8. — (1) Col 2, 13.

carnis nostræ, facientes voluntatem carnis, et cogitationum, et eramus natura filii iræ, sicut et ceteri: ⁴ Deus autem, qui dives est in misericordia, propter nimiam caritatem suam, qua dilexit nos, ⁵ et cum essemus mortui peccatis, convificavit nos in Christo (cuius gratia estis salvati), ⁶ et conresuscitavit, et consedere fecit in cælestibus in Christo Iesu: ⁷ ut ostenderet in sæculis supervenientibus abundantes divitias gratiæ suæ in bonitate super nos in Christo Iesu. ⁸ Gratiæ enim estis salvati per fidem, et hoc non ex vobis: Dei enim donum est, ⁹ non ex operibus, ut nequis glorietur. ¹⁰ Ipsius enim sumus factura, creati in Christo Iesu in operibus bonis, quæ præparavit Deus ut in illis ambulemus.

¹¹ Propter quod memores estote, quod aliquando vos gentes in carne, qui dicimini præputium ab ea, quæ dicitur circumcisio in carne, manu facta: ¹² quia eratis illo in tempore sine Christo, alienati a conversatione Israel, et hospites testamentorum, promissionis spem non habentes, et sine Deo in hoc mundo. ¹³ Nunc autem in Christo Iesu vos, qui aliquando eratis longe, facti estis prope in sanguine Christi. ¹⁴ Ipse enim est pax nostra, qui fecit utraque unum, et medium parietem maceriæ solvens, inimicitias in carne sua: ¹⁵ legem mandatorum decretis evacuans, ut duos condat in semetipso in unum novum hominem, faciens pacem, ¹⁶ et reconciliet ambos in uno corpore, Deo per crucem, interficiens inimicitias in semetipso. ¹⁷ Et veniens evangelizavit pacem vobis, qui longe fuistis, et pacem iis, qui prope; ¹⁸ quoniam per ipsum habemus accessum ambo in uno Spiritu ad Patrem.

¹⁹ Ergo iam non estis hospites, et advenæ: sed estis cives sanctorum, et domestici Dei: ²⁰ superædificati super fundamentum Apostolorum, et Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Iesu: ²¹ in quo omnis ædificatio constructa crescit in

in Christo
in
unum novum
hominem
conduntur

in templum
sanctum
Dei
coædificantur

(18) Rom 5, 2.

templum sanctum in Domino, ²² in quo et vos coaedificamini in habitaculum Dei in Spiritu.

3. De uno ecclesiae spiritu, 3, 1—21

Paulus

a Deo
apostolus
gentium
vocatus
et in-
structus

3 ¹ Huius rei gratia, ego Paulus victus Christi Iesu, pro vobis gentibus,

² si tamen audistis dispensationem gratiae Dei, quae data est mihi in vobis: ³ quoniam secundum revelationem notum mihi factum est sacramentum, sicut supra scripsi in brevi: ⁴ prout potestis legentes intelligere prudentiam meam in mysterio Christi: ⁵ quod aliis generationibus non est agnatum filiis hominum, sicuti nunc revelatum est sanctis Apostolis eius, et Prophetis in Spiritu, ⁶ gentes esse coheredes, et concorporales, et comparticipes promissionis eius in Christo Iesu per Evangelium: ⁷ Cuius factus sum minister secundum donum gratiae Dei, quae data est mihi secundum operationem virtutis eius. ⁸ Mihi omnium sanctorum minimo data est gratia haec, In gentibus evangelizare investigabiles divitias Christi, ⁹ et illuminare omnes, quae sit dispensatio sacramenti absconditi a saeculis in Deo, qui omnia creavit, ¹⁰ ut innotescat principatibus, et potestatibus in caelestibus per Ecclesiam, multiformis sapientia Dei, ¹¹ secundum praefinitionem saeculorum, quam fecit in Christo Iesu Domino nostro: ¹² In quo habemus fiduciam, et accessum in confidentia per fidem eius. ¹³ Propter quod peto ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis: quae est gloria vestra.

orat ut
fideles
per Spi-
ritum in
caritate
radicen-
tur et
funden-
tur

¹⁴ Huius rei gratia flecto genua ad Patrem Domini nostri Iesu Christi, ¹⁵ ex quo omnis paternitas in caelis, et in terra nominatur, ¹⁶ ut det vobis secundum divitias gloriae suae, virtute corroborari per Spiritum eius in interiorum hominum, ¹⁷ Christum habitare per fidem in cordibus vestris: in caritate radicati, et fundati, ¹⁸ ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quae sit latitudo, et longitudo, et sublimitas, et profundum:

(7) Sup 1, 19. — (8) 1 Cor 15, 9.

¹⁹ scire etiam supereminentem scientiæ caritatem Christi, ut impleamini in omnem plenitudinem Dei.

²⁰ Ei autem, qui potens est omnia facere superabundanter quam petimus, aut intelligimus, secundum virtutem, quæ operatur in nobis: ²¹ Ipsi gloria in Ecclesia, et in Christo Iesu in omnes generationes sæculi sæculorum. Amen.

PARS ALTERA

Descriptio ecclesiæ practica, 4, 1—6, 9

I. In genere, 4, 1—5, 20

1. Unitas spiritus servetur, 4, 1—16

4 ¹ Obsecro itaque vos ego vincus in Domino, ut digne ambuletis vocatione, qua vocati estis, ² cum omni humilitate, et mansuetudine, cum patientia, supportantes invicem in caritate, ³ solliciti servare unitatem Spiritus in vinculo pacis. ⁴ Unum corpus, et unus Spiritus sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ. ⁵ Unus Dominus, una fides, unum baptisma. ⁶ Unus Deus et Pater omnium, qui est super omnes, et per omnia, et in omnibus nobis.

⁷ Unicuique autem nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi. ⁸ Propter quod dicit:

Ascendens in altum captivam duxit captivitatem: dedit dona hominibus.

⁹ Quod autem ascendit, quid est, nisi quia et descendit primum in inferiores partes terræ? ¹⁰ Qui descendit, ipse est et qui ascendit super omnes cælos, ut impleret omnia. ¹¹ Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem pastores, et doctores ¹² ad consummationem sanctorum in

(1) 1 Cor 7, 20; Phil 1, 27. — (3) Rom 12, 10. — (6) Mal 2, 10. — (7) Rom 12, 3; 1 Cor 12, 11; 2 Cor 10, 13. — (8) Ps 67, 19. — (11) 1 Cor 12, 28.

optat ut
Deus in
ecclesia
et
Christo
glorifice-
tur

Unitatem
spiritus
constitu-
tio eccle-
siæ pos-
tulat

diversi-
tas cha-
risma-
tum ac
mune-
rum a
Christo
in unita-
tem ordi-
natur

opus ministerii, in ædificationem corporis Christi: ¹³ donec occurramus omnes in unitatem fidei, et agnitionis filii Dei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi: ¹⁴ ut iam non simus parvuli fluctuantes, et circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris. ¹⁵ Veritatem autem facientes in caritate, crescamus in illo per omnia, quia est caput Christus: ¹⁶ ex quo totum corpus compactum, et conexum per omnem iuncturam subministracionis, secundum operationem in mensuram uniuscuiusque membri, augmentum corporis facit in ædificationem sui in caritate.

2. Sanctitas vitæ euceat, 4, 17—5, 20

Ne sicut
gentes
ambulent

¹⁷ Hoc igitur dico, et testificor in Domino, ut iam non ambuletis, sicut et gentes ambulant in vanitate sensus sui, ¹⁸ tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati a vita Dei per ignorantiam, quæ est in illis, propter cæcitatem cordis ipsorum, ¹⁹ qui desperantes, semetipsos tradiderunt impudiciæ, in operationem immunditiæ omnis in avaritiam.

veterem
hominem
deponant
et novum
induant

²⁰ Vos autem non ita didicistis Christum, ²¹ si tamen illum audistis, et in ipso edocti estis, sicut est veritas in Iesu, ²² deponere vos secundum præstinam conversationem veterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris. ²³ Renovamini autem spiritu mentis vestræ, ²⁴ et induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in iustitia, et sanctitate veritatis.

a viliis
varils
abstine-
ant

²⁵ Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo: quoniam sumus invicem membra. ²⁶ Irascimini, et nolite peccare: sol non occidat super iracundiam vestram. ²⁷ Nolite locum dare diabolo: ²⁸ qui furabatur, iam non furetur: magis autem laboret,

(17) Rom 1, 21. — (22) Col 3, 8. — (23) Rom 6, 4. — (24) Col 3, 12. — (25) 1 Ptr 2, 1. — Zach 8, 16. — (26) Ps 4, 5. — (27) Iac 4, 7.

operando manibus suis, quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatem patienti. ²⁹ Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat: sed si quis bonus ad ædificationem fidei ut det gratiam audientibus. ³⁰ Et nolite contristare Spiritum sanctum Dei: in quo signati estis in diem redemptionis.

³¹ Omnis amaritudo, et ira, et indignatio, et clamor, et blasphemia tollatur a vobis cum omni malitia. ³² Estote autem invicem benigni, misericordes, donantes invicem sicut et Deus in Christo donavit vobis.

5 ¹ Estote ergo imitatores Dei, sicut filii carissimi: ² et ambulate in dilectione, sicut et Christus dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis oblationem, et hostiam Deo in odorem suavitatis.

³ Fornicatio autem, et omnis immunditia, aut avaritia nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos: ⁴ aut turpitudō, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quæ ad rem non pertinet: sed magis gratiarum actio. ⁵ Hoc enim scitote intelligentes: quod omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, quod est idolorum servitus, non habet hereditatem in regno Christi, et Dei.

⁶ Nemo vos seducat inanibus verbis: propter hæc enim venit ira Dei in filios diffidentia. ⁷ Nolite ergo effici participes eorum.

⁸ Eratis enim aliquando tenebræ: nunc autem lux in Domino. Ut filii lucis ambulate: ⁹ fructus enim lucis est in omni bonitate, et iustitia, et veritate: ¹⁰ probantes quid sit beneplacitum Deo: ¹¹ et nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum, magis autem redarguite. ¹² Quæ enim in occulto fiunt ab ipsis, turpe est et dicere. ¹³ Omnia autem, quæ arguuntur, a lumine manifestantur: omne enim, quod manifestatur, lumen est. ¹⁴ Propter quod dicit:

(32) Col 3, 12. — (2) Io 13, 34; 15, 12; 1 Io 4, 21.
— (3) Col 3, 5. — (6) Mt 24, 4; Mc 13, 5; Lc 21, 8;
2 Thes 2, 3.

ad exem-
plum Dei
et Christi
in carita-
te ambu-
lent

ab im-
munditiis
longe se-
parentur

seducto-
ribus ne
participes
sint
neve ope-
ribus te-
nebra-
rum com-
municent

Surge qui dormis, et exsurge à mortuis, et illuminabit te Christus.

15 Videte itaque fratres, quomodo caute ambulatis: non quasi insipientes, ¹⁶ sed ut sapientes: redimentes tempus, quoniam dies mali sunt.

17 Propterea nolite fieri imprudentes: sed intelligentes quæ sit voluntas Dei. ¹⁸ Et nolite inebriari vino, in quo est luxuria: sed implemini Spiritu sancto, ¹⁹ loquentes vobismetipsis in psalmis, et hymnis, et canticis spiritualibus, cantantes, et psallentes in cordibus vestris Domino, ²⁰ gratias agentes semper pro omnibus, in nomine Domini nostri Iesu Christi Deo et Patri.

II. In specie, 5, 21-6, 9

1. Officia coniugum, 5, 21-33

²¹ Subiecti invicem in timore Christi. ²² Mulieres viris suis subditæ sint, sicut Domino: ²³ quoniam vir caput est mulieris: sicut Christus caput est Ecclesiæ: Ipse, salvator corporis eius. ²⁴ Sed sicut Ecclesia subiecta est Christo, ita et mulieres viris suis in omnibus.

²⁵ Viri diligite uxores vestras, sicut et Christus dilexit Ecclesiam, et seipsum tradidit pro ea, ²⁶ ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ, ²⁷ ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi, sed ut sit sancta et immaculata. ²⁸ Ita et viri debent diligere uxores suas ut corpora sua. Qui suam uxorem diligit, seipsum diligit.

²⁹ Nemo enim umquam carnem suam odio habuit: sed nutrit, et fovet eam, sicut et Christus Ecclesiam: ³⁰ quia membra sumus corporis eius, de carne eius, et de ossibus eius. ³¹ Propter hoc

(15) Col 4, 5. — (17) Rom 12, 2; 1 Thes 4, 3. — (22) Gn 3, 16; Col 3, 18; 1 Ptr 3, 1. — (23) 1 Cor 11, 3. — (25) Col 3, 19. — (31) Gn 2, 24; Mt 19, 5; Mc 10, 7; 1 Cor 6, 16.

non vino
sed Spi-
ritu sanc-
to imple-
antur

Mulieres
viris sub-
ditæ sint
sicut ec-
clesia
Christo

vir ux-
ores dili-
gant sicut
Christus
eccle-
siam

relatio
viri et
mulieris
est imago
relationis
Christi
et eccle-
siae

relinquet homo patrem, et matrem suam, et adhærebit uxori suæ: et erunt duo in carne una. ³² Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo et in Ecclesia. ³³ Verumtamen et vos singuli, unusquisque uxorem suam sicut seipsum diligat: uxor autem timeat virum suum.

2. Officia filiorum et parentum, 6, 1—4

6 ¹ Filii, obcædite parentibus vestris in Domino: hoc enim iustum est. ² Honora patrem tuam, et matrem tuam, quod est mandatum primum in promissione: ³ ut bene sit tibi, et sis longævus super terram.

⁴ Et vos patres nolite ad iracundiam provocare filios vestros: sed educate illos in disciplina, et correptione Domini.

3. Officia servorum et dominorum, 6, 5—9

⁵ Servi obcædite dominis carnalibus cum timore, et tremore, in simplicitate cordis vestri, sicut Christo: ⁶ non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes, sed ut servi Christi, facientes voluntatem Dei ex animo, ⁷ cum bona voluntate servientes, sicut Domino, et non hominibus: ⁸ scientes quoniam unusquisque quodcumque fecerit bonum, hoc recipiet a Domino, sive servus, sive liber.

⁹ Et vos domini eadem facite illis, remittentes minas: scientes quia et illorum, et vester Dominus est in cælis: et personarum acceptio non est apud eum.

Epilogus, 6, 10—24

¹⁰ De cetero fratres confortamini in Domino, et in potentia virtutis eius. ¹¹ Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli. ¹² Quoniam non est nobis colluctatio adversus car-

Filii parentibus obcædiant

parentes filios educunt

Servi christiane serviant

domini christiane dominantur

Pugnandum contra diabolum

(1) Col 3, 20. — (2) Ex 20, 12; Dt 5, 16; Sir 3, 9; Mt 15, 4; Mc 7, 10. — (5) Col 3, 22; Tl: 2, 9; 1 Ptr 2, 18. — (9) Dt 10, 17; 2 Par 19, 7; Iob 31, 19; Sap 6, 8; Sir 35, 15; Act 10, 34; Rom 2, 11; Col 3, 25; 1 Ptr 1, 17.

nem et sanguinem: sed adversus principes, et potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiae, in caelisibus.

¹³ Propterea accipite armaturam Dei, ut possitis resistere in die malo, et in omnibus perfecti stare.

¹⁴ State ergo succincti lumbos vestros in veritate, et induti lorica iustitiae, ¹⁵ et calceati pedes in praeparatione Evangelii pacis: ¹⁶ in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea exstinguere: ¹⁷ et galeam salutis assumite: et gladium spiritus (quod est verbum Dei) ¹⁸ per omnem orationem, et obsecrationem orantes omni tempore in spiritu: et in ipso vigilantes in omni instantia, et obsecratione pro omnibus sanctis: ¹⁹ et pro me, ut detur mihi sermo in apertione oris mei cum fiducia, notum facere mysterium Evangelii: ²⁰ pro quo legatione fungor in catena, ita ut in ipso audeam, prout oportet me, loqui.

²¹ Ut autem et vos sciatis quae circa me sunt, quid agam: omnia vobis nota faciet Tychicus, carissimus frater, et fidelis minister in Domino: ²² quem misi ad vos in hoc ipsum, ut cognoscatis quae circa nos sunt, et consoletur corda vestra.

²³ Pax fratribus, et caritas cum fide a Deo Patre, et Domino Iesu Christo. ²⁴ Gratia cum omnibus, qui diligunt Dominum nostrum Iesum Christum in incorruptione. Amen.

(17) Is 59, 17; 1 Thes 5, 8. — (18) Col 4, 2. — (19) 2 Thes 3, 1.

et orandum,
etiam pro
Paulo

qui Tychicum
misit

benedictio

**EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD PHILIPPENSES**

Exordium, 1, 1—11

1 ¹ Paulus, et Timotheus servi Iesu Christi, omnibus sanctis in Christo Iesu, qui sunt Philippis, cum episcopis, et diaconibus. ² Gratia vobis, et pax a Deo Patre nostro, et Domino Iesu Christo.

³ Gratias ago Deo meo in omni memoria vestri, ⁴ semper in cunctis orationibus meis pro omnibus vobis, cum gaudio deprecationem faciens, ⁵ super communicatione vestra in Evangelio Christi a prima die usque nunc; ⁶ confidens hoc ipsum, quia qui cepit in vobis opus bonum, perficiet usque in diem Christi Iesu; ⁷ sicut est mihi iustum hoc sentire pro omnibus vobis: eo quod habeam vos in corde, et in vinculis meis, et in defensione, et confirmatione Evangelii, socios gaudii mei omnes vos esse. ⁸ Testis enim mihi est Deus, quomodo cupiam omnes vos in visceribus Iesu Christi.

⁹ Et hoc oro ut caritas vestra magis ac magis abundet in scientia, et in omni sensu: ¹⁰ ut probetis potiora, ut sitis sinceri, et sine offensa in diem Christi, ¹¹ repleti fructu iustitiae per Iesum Christum, in gloriam et laudem Dei.

Tractatio epistolaris, 1, 12—4, 7

1. De causa apostoli, 1, 12—26

¹² Scire autem vos volo fratres, quia quae circa me sunt, magis ad profectum venerunt Evangelii: ¹³ ita ut vincula mea manifesta fierent in Christo in omni praetorio, et in ceteris omnibus, ¹⁴ et plures e fratribus in Domino confidentes vinculis

Salutatio
apostol-
ica

gratia-
rum actio
pro auxi-
lio Philip-
pensium

precatio
ut in
scientia
et pru-
dentia
crescant

Vincula
ad pro-
fectum
evangelii
eveniunt

meis, abundantius auderent sine timore verbum Dei loqui. ¹⁵ Quidam quidem et propter invidiam, et contentionem: quidam autem et propter bonam voluntatem Christum prædicant: ¹⁶ quidam ex caritate: scientes quoniam in defensionem Evangelii positus sum. ¹⁷ Quidam autem ex contentione Christum annuntiant non sincere, existimantes pressuram se suscitare vinculis meis. ¹⁸ Quid enim? Dum omni modo sive per occasionem, sive per veritatem Christus annuntietur: et in hoc gaudeo, sed et gaudebo. ¹⁹ Scio enim quia hoc mihi proveniet ad salutem, per vestram orationem, et subministrationem Spiritus Iesu Christi ²⁰ secundum exspectationem, et spem meam, quia in nullo confundar: sed in omni fiducia sicut semper, et nunc magnificabitur Christus in corpore meo, sive per vitam, sive per mortem. ²¹ Mihi enim vivere Christus est, et mori lucrum. ²² Quod si vivere in carne, hic mihi fructus operis est, et quid eligam ignoro. ²³ Coarctor autem e duobus: desiderium habens dissolvi, et esse cum Christo, multo magis melius: ²⁴ permanere autem in carne, necessarium propter vos. ²⁵ Et hoc confidens scio quia manebo, et permanebo omnibus vobis ad perfectum vestrum, et gaudium fidei: ²⁶ ut gratulatio vestra abundet in Christo Iesu in me, per meum adventum iterum ad vos.

2. De conversatione Philippensum, 1, 27—2, 18

²⁷ Tantum digne Evangelio Christi conversamini: ut sive cum venero, et videro vos, sive absens audiam de vobis quia statis in uno spiritu unanimes, collaborantes fidei Evangelii: ²⁸ et in nullo terreamini ab adversariis: quæ illis est causa perditionis, vobis autem salutis, et hoc a Deo: ²⁹ quia vobis donatum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, sed ut etiam pro illo patiamini: ³⁰ idem certamen habentes, quale et vidistis in me, et nunc audistis de me.

(27) Eph 4, 1; Col 1, 10; 1 Thes 2, 12.

liberatio
Pauli, ad
vivendum
atque ad
moriendum
parat, ex-
spectatur

Intrepidi
pro fide
evangelii
pugnant

2 ¹ Si qua ergo consolatio in Christo, si quod solacium caritatis, si qua societas spiritus, si qua viscera miserationis: ² implete gaudium meum ut idem sapiatis, eandem caritatem habentes, unanimes, idipsum sentientes, ³ nihil per contentionem, neque per inanem gloriam: sed in humilitate superiores sibi invicem arbitantes, ⁴ non quæ sua sunt singuli considerantes, sed ea, quæ aliorum.

⁵ Hoc enim sentite in vobis, quod et in Christo Iesu: ⁶ qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo: ⁷ sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo. ⁸ Humiliavit semetipsum factus obœdiens usque ad mortem, mortem autem crucis. ⁹ Propter quod et Deus exaltavit illum, et donavit illi nomen, quod est super omne nomen: ¹⁰ ut in nomine Iesu omne genu flectatur cælestium, terrestrium, et infernorum; ¹¹ et omnis lingua confiteatur quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei Patris.

¹² Itaque carissimi mei (sicut semper obœdistis): non ut in præsentia mei tantum, sed multo magis nunc in absentia mea, cum metu et tremore vestram salutem operamini. ¹³ Deus est enim, qui operatur in vobis et velle, et perficere pro bona voluntate. ¹⁴ Omnia autem facite sine murmurationibus, et hæsitationibus: ¹⁵ ut sitis sine querela, et simplices filii Dei, sine reprehensione in medio nationis pravæ, et perversæ: inter quos lucetis sicut luminaria in mundo, ¹⁶ verbum vitæ continentes ad gloriam meam in die Christi, quia non in vacuum cucurri, neque in vacuum laboravi. ¹⁷ Sed et si immolor supra sacrificium, et obsequium fidei vestræ, gaudeo, et congratulor omnibus vobis. ¹⁸ Idipsum autem et vos gaudete, et congratulamini mihi.

(8) Hbr 2, 9. — (10) Is 45, 24; Rom. 14, 11. — (14) 1 Ptr 4, 9.

unanimes
et humi-
les sint

exem-
plum
Christi
se humili-
antis et
exaltati
imitentur

cum me-
tu et tre-
more sa-
lutem
suam ob-
œdientes
operen-
tur

3. De missione cooperatorum Paull, 2, 19—30

Cognito
exitu suo
Timothe-
um

19 Spero autem in Domino Iesu, Timotheum me cito mittere ad vos: ut et ego bono animo sim, cognitis quæ circa vos sunt. 20 Neminem enim habeo tam unanimem, qui sincera affectione pro vobis sollicitus sit. 21 Omnes enim quæ sua sunt quærunt, non quæ sunt Iesu Christi. 22 Experimentum autem eius cognoscite, quia sicut patri filius, mecum servivit in Evangelio. 23 Hunc igitur spero me mittere ad vos, mox ut videro quæ circa me sunt. 24 Confido autem in Domino quoniam et ipse veniam ad vos cito.

statim
vero Epa-
phrodi-
tum mit-
tit

25 Necessarium autem existimavi Epaphroditum fratrem, et cooperatorem, et commilitonem meum, vestrum autem apostolum, et ministrum necessitatis meæ, mittere ad vos: 26 quoniam quidem omnes vos desiderabat: et mæstus erat, propterea quod audieratis illum infirmatum. 27 Nam et infirmatus est usque ad mortem: sed Deus misertus est eius: non solum autem eius, verum etiam et mei, ne tristitiam super tristitiam haberem. 28 Festinantius ergo misi illum, ut viso eo iterum gaudeatis, et ego sine tristitia sim. 29 Excipite itaque illum cum omni gaudio in Domino, et eiusmodi cum honore habetote; 30 quoniam propter opus Christi usque ad mortem accessit, tradens animam suam ut impleret id, quod ex vobis deerat erga meum obsequium.

4. De fuga Iudalzaritium, 3, 1—4, 1

Repellito
moniti
necessa-
ria

3 1 De cetero fratres mei gaudent in Domino. Eadem vobis scribere, mihi quidem non pigrum, vobis autem necessarium.

non confi-
dendum
carnali-
bus

2 Videte canes, videte malos operarios, videte concisionem. 3 Nos enim sumus circumcisio, qui spiritu servimus Deo, et gloriamur in Christo Iesu, et non in carne fiduciam habentes,

(19) Act 16, 1. — (21) 1 Cor 13, 5.

4 quamquam ego habeam confidentiam et in carne. Si quis alius videtur confidere in carne, ego magis, 5 circumcisus octavo die, ex genere Israel, de tribu Beniamin, Hebræus ex Hebræis, secundum legem Pharisæus, 6 secundum æmulationem persequens Ecclesiam Dei, secundum iustitiam, quæ in lege est, conversatus sine querela: 7 Sed quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus sum propter Christum detrimenta. 8 Verumtamen existimo omnia detrimentum esse propter eminentem scientiam Iesu Christi Domini mei: propter quem omnia detrimentum feci, et arbitror ut stercora, ut Christum lucrificam, 9 et inveniar in illo non habens meam iustitiam, quæ ex lege est, sed illam, quæ ex fide est Christi Iesu: quæ ex Deo est iustitia in fide 10 ad cognoscendum illum, et virtutem resurrectionis eius, et societatem passionum illius: configuratus morti eius: 11 si quo modo occurram ad resurrectionem, quæ est ex mortuis: 12 non quod iam acceperim, aut iam perfectus sim: sequor autem, si quomodo comprehendam in quo et comprehensus sum a Christo Iesu. 13 Fratres, ego me non arbitror comprehendisse. Unum autem: quæ quidem retro sunt obliviscens, ad ea vero, quæ sunt priora, extendens meipsum, 14 ad destinatum persequor, ad bravium supernæ vocationis Dei in Christo Iesu.

15 Quicumque ergo perfecti sumus, hoc sentiamus: et siquid aliter sapitis, et hoc vobis Deus revelabit. 16 Verumtamen ad quod pervenimus ut idem sapiamus, et in eadem permaneamus regula. 17 Imitatores mei estote fratres, et observate eos qui ita ambulant, sicut habetis formam nostram.

18 Multi enim ambulant, quos sæpe dicebam vobis (nunc autem et flens dico) inimicos crucis Christi: 19 quorum finis interitus: quorum Deus venter est: et gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt.

(5) Act 23, 6. — (18) Rom 16, 17.

quibus
apostolus
confidere
poterat

sed ea ut
stercora
arbitra-
tur ut
Christum
lucrifia-
ciat

ad per-
fectio-
nem ten-
dens

Philip-
penses
Paulum
imiten-
tur

non ter-
rena sa-
pient

sed ad
cælestia
aspirent

in Chri-
sto per-
sient

Duc
mulieres
concor-
des

omnes
tranquilli
sini

Exhorta-
tio

gaudium
de elec-
mosynis
acceptis

²⁰ Nostra autem conversatio in cælis est: unde etiam Salvatorem expectamus Dominum nostrum Iesum Christum, ²¹ qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ, secundum operationem, qua etiam possit subiicere sibi omnia.

4 ¹ Itaque fratres mei carissimi, et desideratissimi, gaudium meum, et corona mea: sic stat in Domino, carissimi:

5. De pace servanda, 4, 2—7

² Evodiam rogo, et Syntychen deprecor idipsum sapere in Domino. ³ Etiam rogo et te germane compar, adiuva illas, quæ mecum laboraverunt in Evangelio cum Clemente, et ceteris adiutoribus meis, quorum nomina sunt in libro vitæ.

⁴ Gaudete in Domino semper: iterum dico gaudete. ⁵ Modestia vestra nota sit omnibus hominibus: Dominus prope est. ⁶ Nihil solliciti sitis: sed in omni oratione, et obsecratione, cum gratiarum actione petitiones vestræ innotescant apud Deum. ⁷ Et pax Dei, quæ exsuperat omnem sensum, custodiat corda vestra, et intelligentias vestras in Christo Iesu.

Epilogus, 4, 8—23

⁸ De cetero fratres, quæcumque sunt vera, quæcumque pudica, quæcumque iusta, quæcumque sancta, quæcumque amabilia, quæcumque bonæ famæ, siqua virtus, siqua laus disciplinæ, hæc cogitate. ⁹ Quæ et didicistis, et accepistis, et audistis, et vidistis in me, hæc agite: et Deus pacis erit vobiscum.

¹⁰ Gavisus sum autem in Domino vehementer, quoniam tandem aliquando refloruistis pro me sentire, sicut et sentiebatis: occupati autem eratis. ¹¹ Non quasi propter penuriam dico: ego enim didici, in quibus sum, sufficiens esse. ¹² Scio et humiliari, scio et abundare: (ubique et in omnibus institutus sum) et satiari, et esurire, et abundare, et penuriam pati. ¹³ Omnia possum in eo, qui

me confortat. ¹⁴ Verumtamen bene fecistis, communicantes tribulationi meæ. ¹⁵ Scitis autem et vos Philippenses, quod in principio Evangelii, quando profectus sum a Macedonia, nulla mihi Ecclesia communicavit in ratione dati et accepti, nisi vos soli: ¹⁶ quia et Thessalonicam semel et bis in usum mihi misistis. ¹⁷ Non quia quæro datum, sed requiro fructum abundantem in ratione vestra. ¹⁸ Habeo autem omnia, et abundo: repletus sum, acceptis ab Epaphrodito quæ misistis odorem suavitatis, hostiam acceptam, placentem Deo.

¹⁹ Deus autem meus impleat omne desiderium vestrum secundum divitias suas in gloria in Christo Iesu. ²⁰ Deo autem et Patri nostro gloria in sæcula sæculorum: Amen.

²¹ Salutate omnem sanctum in Christo Iesu. ²² Salutant vos, qui mecum sunt, fratres. Salutant vos omnes sancti, maxime autem qui de Cæsaris domo sunt.

²³ Gratia Domini nostri Iesu Christi cum spiritu vestro. Amen.

(18) Rom 12, 1.

optatio

salutationes

benedictio

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD COLOSSENSES

Exordium, 1, 1--14

Salutatio
apostoli-
ca

gratia-
rum actio
pro virtu-
tibus Co-
lossen-
sium

precatio
ut in sci-
entia Dei
bonisque
operibus
perfician-
tur

1 ¹ Paulus Apostolus Iesu Christi per voluntatem Dei, et Timotheus frater: ² eis, qui sunt Colossis, sanctis, et fidelibus fratribus in Christo Iesu. ³ Gratia vobis, et pax a Deo Patre nostro, et Domino Iesu Christo.

Gratias agimus Deo, et Patri Domini nostri Iesu Christi semper pro vobis orantes: ⁴ audientes fidem vestram in Christo Iesu, et dilectionem, quam habetis in sanctos omnes ⁵ propter spem, quæ reposita est vobis in cælis: quam audistis in verbo veritatis Evangelii: ⁶ quod pervenit ad vos, sicut et in universo mundo est, et fructificat, et crescit sicut in vobis, ex ea die, qua audistis, et cognovistis gratiam Dei in veritate, ⁷ sicut didicistis ab Epaphra carissimo conservo nostro, qui est fidelis pro vobis minister Christi Iesu, ⁸ qui etiam manifestavit nobis dilectionem vestram in spiritu:

⁹ ideo et nos ex qua die audivimus, non cessamus pro vobis orantes, et postulantes ut implemini agnitione voluntatis eius, in omni sapientia et intellectu spiritali: ¹⁰ ut ambuletis digne Deo per omnia placentes: in omni opere bono fructificantes, et crescentes in scientia Dei: ¹¹ in omni virtute confortati secundum potentiam claritatis eius in omni patientia, et longanimitate cum gaudio ¹² gratias agentes Deo Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine: ¹³ qui eripuit nos de potestate tenebrarum, et transtulit in

regnum filii dilectionis suæ, ¹⁴ in quo habemus redemptionem per sanguinem eius, remissionem peccatorum:

PARS PRIOR

Institutio theoretica, I, 15-2, 23

I. De excellentia Christi, I, 15-23

¹⁵ qui est imago Dei invisibilis, primogenitus omnis creaturæ:

¹⁶ quoniam in ipso condita sunt universa in cælis, et in terra, visibilia, et invisibilia, sive throni, sive dominationes, sive principatus, sive potestates: omnia per ipsum, et in ipso creata sunt: ¹⁷ et ipse est ante omnes, et omnia in ipso constant.

¹⁸ Et ipse est caput corporis Ecclesiæ, qui est principium, primogenitus ex mortuis: ut sit in omnibus ipse primatum tenens; ¹⁹ quia in ipso complacuit, omnem plenitudinem inhabitare: ²⁰ et per eum reconciliare omnia in ipsum, pacificans per sanguinem crucis eius, sive quæ in terris, sive quæ in cælis sunt.

²¹ Et vos cum essetis aliquando alienati, et inimici sensu in operibus malis: ²² nunc autem reconciliavit in corpore carnis eius per mortem, exhibere vos sanctos, et immaculatos, et irreprehensibiles coram ipso: ²³ si tamen permanetis in fide fundati, et stabiles, et immobiles a spe Evangelii, quod audistis, quod prædicatum est in universa creatura, quæ sub cælo est, cuius factus sum ego Paulus minister.

II. De evangelio Christi, I, 24-2, 23

1. Paulus gentibus illud annuntiat, I, 24-2, 3

²⁴ Qui nunc gaudeo in passionibus pro vobis, et adimpleo ea, quæ desunt passionum Christi, in carne mea pro corpore eius, quod est Ecclesia:

Imago
Dei
creator
et conser-
vator

ac red-
emptor
omnium

Colos-
senses
in fide et
spe Evan-
gelica
permane-
ant

Tunc illi
quæ faci-
entiam eius
viderunt

(16) Io 1, 3. — (18) 1 Cor 15, 20; Apc 1, 5.

25 cuius factus sum ego minister secundum dispensationem Dei, quæ data est mihi in vos, ut impleam verbum Dei: 26 mysterium, quod absconditum fuit a sæculis, et generationibus, nunc autem manifestatum est sanctis eius, 27 quibus voluit Deus notas facere divitias gloriæ sacramenti huius in gentibus, quod est Christus, in vobis spes gloriæ, 28 quem nos annuntiamus, corripientes omnem hominem, et docentes omnem hominem, in omni sapientia, ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Christo Iesu. 29 In quo et laboro, certando secundum operationem eius, quam operatur in me in virtute.

2. 1 Volo enim vos scire qualem sollicitudinem habeam pro vobis, et pro iis, qui sunt Laodiciæ, et quicumque non viderunt faciem meam in carne: 2 ut consolentur corda ipsorum, instructi in caritate, et in omnes divitias plenitudinis intellectus, in agnitionem mysterii Dei Patris et Christi Iesu: 3 in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, et scientiæ absconditi.

2. Paulus ab hæreticis illud defendit, 2, 4—23

4 Hoc autem dico, ut nemo vos decipiat in sublimitate sermonum. 5 Nam etsi corpore absens sum, sed spiritu vobiscum sum: gaudens, et videns ordinem vestrum, et firmamentum eius, quæ in Christo est, fidei vestræ. 6 Sicut ergo accepistis Iesum Christum Dominum, in ipso ambulate, 7 radicati, et superædificati in ipso, et confirmati fide, sicut et didicistis, abundantes in illo in gratiarum actione: 8 Videte ne quis vos decipiat per philosophiam, et inanem fallaciam secundum traditionem hominum, secundum elementa mundi, et non secundum Christum:

9 quia in ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter: 10 et estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus, et potestatis:

(5) 1 Cor 5, 3.

tum iis
quæ eam
non viderunt

Colos-
senses
philoso-
phia ne
decipiantur sed
Christo
adhære-
ant

Deo vero
et capiti
angelorum

¹¹ in quo et circumcisi estis circumcissione non manu facta in exspoliatione corporis carnis, sed in circumcissione Christi: ¹² consepulti ei in baptismo, in quo et resurrexistis per fidem operationis Dei, qui suscitavit illum a mortuis.

¹³ Et vos cum mortui essetis in delictis, et præputio carnis vestræ, convivificavit cum illo, donans vobis omnia delicta: ¹⁴ delens quod adversus nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, et ipsum tulit de medio, affigens illud cruci: ¹⁵ et exspolians principatus, et potestates traduxit confidenter, palam triumphans illos in semetipso.

¹⁶ Nemo ergo vos iudicet in cibo, aut in potu, aut in parte diei festi, aut neomcniæ, aut sabbatorum: ¹⁷ quæ sunt umbra futurorum: corpus autem Christi.

¹⁸ Nemo vos seducat, volens in humilitate, et religione angelorum, quæ non vidit ambulans, frustra inflatus sensu carnis suæ, ¹⁹ et non tenens caput, ex quo totum corpus per nexus, et conjunctiones subministratum, et constructum crescit in augmentum Dei.

²⁰ Si ergo mortui estis cum Christo ab elementis huius mundi: quid adhuc tamquam viventes in mundo decernitis? ²¹ Ne tetigeritis, neque gustaveritis, neque contrectaveritis: ²² quæ sunt omnia in interitum ipso usu, secundum præcepta, et doctrinas hominum: ²³ quæ sunt rationem quidem habentia sapientiæ in superstitione, et humilitate, et non ad parcendum corpori, non in honore aliquo ad saturitatem carnis.

PARS ALTERA

Institutio practica, 3, 1—4, 1

1. Præcepta generalia, 3, 1—17

3 ¹ Igitur, si consurrexistis cum Christo: quæ sursum sunt quærite, ubi Christus est in dex-

(13) Eph 2, 1. — (18) Mt 24, 4.

in quo mortui sunt ac surrexerunt

qui legem veterem cruci affixit ac diabolum vicit

ergo præcepta ritualia non obligant

angeli relicto Christo non venerandi sunt

perversa ascesis non colenda est

Cælestia, non terrestria sapiant

tera Dei sedens: ² quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. ³ Moriui enim estis, et vita vestra est abscondita cum Christo in Deo. ⁴ Cum Christus apparuerit, vita vestra: tunc et vos apparebitis cum ipso in gloria.

⁵ Mortificate ergo membra vestra, quæ sunt super terram: fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, et avaritiam, quæ est simulacrorum servitus: ⁶ propter quæ venit ira Dei super filios incredulitatis: ⁷ in quibus et vos ambulastis aliquando, cum viveretis in illis. ⁸ Nunc autem deponite et vos omnia: iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro. ⁹ Nolite mentiri invicem, exspoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, ¹⁰ et induentes novum eum, qui renovatur in agnitionem secundum imaginem eius, qui creavit illum; ¹¹ ubi non est gentilis, et ludæus, circumcisio, et præputium, Barbarus, et Scythia, servus, et liber: sed omnia, et in omnibus Christus.

¹² Induite vos ergo sicut electi Dei, sancti, et dilecti, viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam: ¹³ supportantes invicem, et donantes vobismetipsis si quis adversus aliquem habet querelam: sicut et Dominus donavit vobis, ita et vos. ¹⁴ Super omnia autem hæc, caritatem habete, quod est vinculum perfectionis: ¹⁵ et pax Christi exsulet in cordibus vestris, in qua et vocati estis in uno corpore: et grati estote. ¹⁶ Verbum Christi habitet in vobis abundanter, in omni sapientia, docentes, et commones vosmetipsos, psalmis, hymnis, et canticis spiritualibus, in gratia cantantes in cordibus vestris Deo. ¹⁷ Omne, quodcumque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini Iesu Christi, gratias agentes Deo et Patri per ipsum.

(5) Eph 5, 3. — (8) Rom 6, 4; Eph 4, 22; Hbr 12, 1; 1 Ptr 2, 1; 4, 2. — (12) Eph 6, 11. — (17) 1 Cor 10, 31.

veterem
hominem
exspoliant
et
novum
induant

virtutibus
variis
ornentur

2. Præcepta specialia, 3, 18—4, 1

18 Mulieres subditæ estote viris, sicut oportet, in Domino. 19 Viri diligite uxores vestras, et nolite amari esse ad illas.

20 Filii obœdite parentibus per omnia: hoc enim placitum est in Domino. 21 Patres, nolite ad indignationem provocare filios vestros, ut non pusillo animo fiant.

22 Servi obœdite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes, sed in simplicitate cordis, timentes Deum. 23 Quodcumque facitis, ex animo operamini sicut Domino, et non hominibus: 24 scientes quod a Domino accipietis retributionem hereditatis. Domino Christo servite. 26 Qui enim iniuriam facit, recipiet id, quod inique gessit: et non est personarum acceptio apud Deum.

4. 1 Domini, quod iustum est et æquum, servis præstate: scientes quod et vos Dominum habetis in cælo.

Epilogus, 4, 2—18

2 Orationi instate, vigilantes in ea in gratiarum actione: 3 orantes simul et pro nobis, ut Deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum mysterium Christi (propter quod etiam victus sum) 4 ut manifestem illud ita ut oportet me loqui.

5 In sapientia ambulate ad eos, qui foris sunt: tempus redimentes. 6 Sermo vester semper in gratia sale sit conditus, ut sciatis quomodo oporteat vos unicuique respondere.

7 Quæ circa me sunt, omnia vobis nota faciet Tychicus carissimus frater, et fidelis minister, et conservus in Domino: 8 quem misi ad vos ad hoc ipsum ut cognoscat, quæ circa vos sunt, et

Pro coniugibus

pro filiis et parentibus

pro servis ac dominis

Orandum etiam pro Paulo

sapienter agendum et loquendum

missio Tychici et Onesimi

(18) Eph 5, 22; 1 Ptr 3, 1. — (20) Eph 6, 1. — (21) Eph 6, 4. — (22) Tit 2, 9; 1 Ptr 2, 18. — (25) Rom 2, 5. — (2) Lc 18, 1; 1 Thes 5, 17. — (3) Eph 6, 19; 2 Thes 3, 1. — (5) Eph 5, 15.

consoletur corda vestra, ⁹ cum Onesimo carissimo, et fidei fratre, qui ex vobis est. Omnia, quæ hic aguntur, nota facient vobis.

¹⁰ Salutatur vos Aristarchus concaptivus meus; et Marcus consobrinus Barnabæ, de quo accepistis mandata: si venerit ad vos, excipite illum: ¹¹ et Iesus, qui dicitur Iustus: qui sunt ex circumcissione: hi soli sunt adiutores mei in regno Dei, qui mihi fuerunt solacio. ¹² Salutatur vos Epaphras, qui ex vobis est, servus Christi Iesu, semper sollicitus pro vobis in orationibus, ut stetis perfecti, et pleni in omni voluntate Dei. ¹³ Testimonium enim illi perhibeo quod habet multum laborem pro vobis, et pro iis, qui sunt Laodicæ, et qui Hierapoli. ¹⁴ Salutatur vos Lucas medicus carissimus, et Demas. ¹⁵ Salutate fratres, qui sunt Laodicæ, et Nympham, et quæ in domo eius est, Ecclesiam.

¹⁶ Et cum lecta fuerit apud vos epistola hæc, facite ut et in Laodicensium Ecclesia legatur: et eam, quæ Laodicensium est, vos legatis. ¹⁷ Et dicite Archippo: Vide ministerium, quod accepisti in Domino, ut illud impleas.

¹⁸ Salutatio, mea manu Pauli. Memores estote vinculorum meorum. Gratia vobiscum. Amen.

(14) 2 Tim 4, 11.

salutatio-
nes

mandata

benedic-
tio

EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI

AD THESSALONICENSES PRIMA

Exordium, 1, 1—10

1 ¹ Paulus, et Silvanus, et Timotheus Ecclesiae Thessalonicensium in Deo Patre, et Domino Iesu Christo. ² Gratia vobis, et pax.

Gratias agimus Deo semper pro omnibus vobis, memoriam vestri facientes in orationibus nostris sine intermissione, ³ memores operis fidei vestrae, et laboris, et caritatis, et sustinentiae spei Domini nostri Iesu Christi, ante Deum et Patrem nostrum: ⁴ scientes fratres, dilecti a Deo, electionem vestram:

⁵ quia Evangelium nostrum non fuit ad vos in sermone tantum, sed et in virtute, et in Spiritu sancto, et in plenitudine multa, sicut scitis quales fuerimus in vobis propter vos. ⁶ Et vos imitatores nostri facti estis, et Domini, excipientes verbum in tribulatione multa, cum gaudio Spiritus sancti: ⁷ ita ut facti sitis forma omnibus credentibus in Macedonia, et in Achaia. ⁸ A vobis enim diffamatus est sermo Domini, non solum in Macedonia, et in Achaia, sed et in omni loco fides vestra, quae est ad Deum, profecta est, ita ut non sit nobis necesse quidquam loqui. ⁹ Ipsi enim de nobis annuntiant qualem introitum habuerimus ad vos: et quomodo conversi estis ad Deum a simulacris, servire Deo vivo, et vero, ¹⁰ et exspectare Filium eius de caelis (quem suscitavit ex mortuis) Iesum, qui eripuit nos ab ira ventura.

Salutatio
apostolli-
ca

gratia-
rum actio
pro elec-
tione
Thessa-
lonicensi-
um

qualexem-
plar fidei
caritate
formatae
facil sunt

PARS PRIOR

Tractatio historica, 2, 1—3, 13

1. Quæ in præsentia Pauli evenerint, 2, 1—16

Paulus
cum
fiducia

summa
abstinen-
tia

atque In-
nocentia
evangelii
præ-
dicavit

Thessa-
lonicen-
ses ver-
bum Dei
in perse-
cutioni-
bus con-
stantes
retinue-
runt

2 ¹Nam ipsi scitis, fratres, introitum nostrum ad vos, quia non inanis fuit: ²sed ante passi, et contumeliis affecti (sicut scitis) in Philippis, fiduciam habuimus in Deo nostro loqui ad vos Evangelium Dei in multa sollicitudine. ³Exhortatio enim nostra non de errore, neque de immunditia, neque in dolo, ⁴sed sicut probati sumus a Deo ut crederetur nobis Evangelium: ita loquimur non quasi hominibus placentes, sed Deo, qui probat corda nostra. ⁵Neque enim aliquando fuimus in sermone adulationis, sicut scitis: neque in occasione avaritiæ: Deus testis est: ⁶nec quærentes ab hominibus gloriam, neque a vobis, neque ab aliis. ⁷Cum possemus vobis oneri esse ut Christi Apostoli: sed facti sumus parvuli in medio vestrum, tamquam si nutrix foveat filios suos. ⁸Ita desiderantes vos, cupide volebamus tradere vobis non solum Evangelium Dei, sed etiam animas nostras: quoniam carissimi nobis facti estis. ⁹Memores enim estis fratres laboris nostri, et fatigationis: nocte ac die operantes, ne quem vestrum gravaremus, prædicavimus in vobis Evangelium Dei. ¹⁰Vos testes estis, et Deus, quam sancte, et iuste, et sine querela, vobis, qui credidistis, fuimus: ¹¹sicut scitis, qualiter unumquemque vestrum (sicut pater filios suos) ¹²deprecantes vos, et consolantes, testificati sumus, ut ambularetis digne Deo, qui vocavit vos in suum regnum, et gloriam.

¹³Ideo et nos gratias agimus Deo sine intermissione: quoniam cum accepissetis a nobis verbum auditus Dei, accepistis illud, non ut verbum hominum, sed (sicut est vere) verbum Dei, qui operatur in vobis, qui credidistis. ¹⁴Vos enim

(2) Act 16, 19. — (9) Act 20, 34; 1 Cor 4, 12; 2 Thes 3, 8.

imitatores facti estis fratres Ecclesiarum Dei, quæ sunt in Iudæa in Christo Iesu: quia eadem passi estis et vos a contribulibus vestris, sicut et ipsi a Iudæis: ¹⁵ qui et Dominum occiderunt Iesum, et Prophetas, et nos persecuti sunt, et Deo non placent, et omnibus hominibus adversantur, ¹⁶ prohibentes nos gentibus loqui ut salvæ fiant, ut impleant peccata sua semper: pervenit enim ira Dei super illos usque in finem.

2. Quæ in absentia Pauli evenerint, 2, 17—3, 13

¹⁷ Nos autem fratres desolati a vobis ad tempus horæ, aspectu, non corde, abundantius festinavimus faciem vestram videre cum multo desiderio: ¹⁸ quoniam voluimus venire ad vos: ego quidem Paulus, et semel, et iterum, sed impedivit nos satanas. ¹⁹ Quæ est enim nostra spes, aut gaudium, aut corona gloriæ? Nonne vos ante Dominum nostrum Iesum Christum estis in adventu eius? ²⁰ vos enim estis gloria nostra et gaudium.

3 ¹ Propter quod non sustinentes amplius, placuit nobis remanere Athenis, solis: ² et misimus Timotheum fratrem nostrum, et ministrum Dei in Evangelio Christi ad confirmandos vos, et exhortandos pro fide vestra: ³ ut nemo moveatur in tribulationibus istis: ipsi enim scitis quod in hoc positi sumus. ⁴ Nam et cum apud vos essemus, prædicebamus vobis passuros nos tribulationes, sicut et factum est, et scitis. ⁵ Propterea et ego amplius non sustinens, nisi ad cognoscendam fidem vestram: ne forte tentaverit vos is, qui tentat, et inanis fiat labor noster.

⁶ Nunc autem veniente Timotheo ad nos a vobis, et annuntiante nobis fidem et caritatem vestram, et quia memoriam nostri habetis bonam semper, desiderantes nos videre, sicut et nos quoque vos: ⁷ ideo consolati sumus fratres in vobis in omni

Apostolus ad eos reverti volebat sed impedius est

Idcirco Timotheum ad eos confirmandos et exhortandos misit

de constantia et caritate eorum gavisus est

necessitate, et tribulatione nostra per fidem vestram, ⁸ quoniam nunc vivimus, si vos statis in Domino. ⁹ Quam enim gratiarum actionem possumus Deo retribuere pro vobis in omni gaudio, quo gaudemus propter vos ante Deum nostrum, ¹⁰ nocte ac die abundantius orantes, ut videamus faciem vestram, et compleamus ea, quæ desunt fidei vestræ?

a Deo
reditum
suum ac
profec-
tum eo-
rum petiit

¹¹ Ipse autem Deus, et Pater noster, et Dominus noster Iesus Christus dirigat viam nostram ad vos. ¹² Vos autem Dominus multiplicet, et abundare faciat caritatem vestram in invicem, et in omnes, quemadmodum et nos in vobis: ¹³ ad confirmanda corda vestra sine querela in sanctitate, ante Deum et Patrem nostrum, in adventu Domini nostri Iesu Christi cum omnibus sanctis eius. Amen.

PARS ALTERA

Tractatio doctrinalis, 4, 1—5, 24

1. De voluntate Dei, 4, 1—12

Præcepta
tradita
observant

4 ¹ De cetero ergo, fratres, rogamus vos et obsecramus in Domino Iesu, ut quemadmodum accepistis a nobis quomodo oporteat vos ambulare, et placere Deo, sic et ambuletis ut abundetis magis. ² Scitis enim quæ præcepta dederim vobis per Dominum Iesum.

castitatem

³ Hæc est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra: ut abstineatis vos a fornicatione, ⁴ ut sciat unusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione, et honore: ⁵ non in passione desiderii, sicut et gentes, quæ ignorant Deum: ⁶ et nequis supergrediatur, neque circumveniat in negotio fratrem suum: quoniam vindex est Dominus de his omnibus, sicut prædiximus vobis, et testificati sumus. ⁷ Non enim vocavit nos Deus in immundi-

et iustitiam colant

(3) Rom 12, 2; Eph 5, 17.

tiam, sed in sanctificationem. ⁸ Itaque qui hæc spernit, non hominem spernit, sed Deum: qui etiam dedit Spiritum suum sanctum in vobis.

⁹ De caritate autem fraternitatis non necesse habemus scribere vobis: ipsi enim vos a Deo didicistis ut diligatis invicem. ¹⁰ Etenim illud facitis in omnes fratres in universa Macedonia. Rogamus autem vos fratres ut abundetis magis,

¹¹ et operam detis ut quieti sitis, et ut vestrum negotium agatis, et operemini manibus vestris, sicut præcepimus vobis: ¹² et ut honeste ambulatis ad eos, qui foris sunt: et nullius aliquid consideretis.

2. De secundo adventu Domini, 4, 13-5, 11

¹³ Nolumus autem vos ignorare fratres de dormientibus, ut non contristemini sicut et ceteri, qui spem non habent. ¹⁴ Si enim credimus quod Iesus mortuus est, et resurrexit: ita et Deus eos, qui dormierunt per Iesum, adducet cum eo. ¹⁵ Hoc enim vobis dicimus in verbo Domini, quia nos, qui vivimus, qui residui sumus in adventum Domini, non præveniemus eos, qui dormierunt. ¹⁶ Quoniam ipse Dominus in iussu, et in voce Archangeli, et in tuba Dei descendet de cælo: et mortui, qui in Christo sunt, resurgent primi. ¹⁷ Deinde nos, qui vivimus, qui relinquimur, simul rapiemur cum illis in nubibus obviam Christo in aera, et sic semper cum Domino erimus. ¹⁸ Itaque consolamini invicem in verbis istis.

5 ¹ De temporibus autem, et momentis fratres non indigetis ut scribamus vobis. ² Ipsi enim diligenter scitis quia dies Domini, sicut fur in nocte, ita veniet. ³ Cum enim dixerint pax, et securitas: tunc repentinus eis superveniet interitus, sicut dolor in utero habenti, et non effugient.

(9) Io 13, 34; 15, 17; 1 Io 2, 10; 4, 12. — (15) 1 Cor 15, 23. — (2) 2 Ptr 3, 10; Apc 3, 3; 16, 15.

caritate
magis
abundet

quieti
negotium
suum ge-
rant

Mortui
resurgent
et simul
cum resi-
duis in
aera rap-
plentur

ista dies
sicut fur
in nocte
veniet

ergo vi-
gilemus
ac virtu-
tibus
theologi-
cis Induti
simus

⁴ Vos autem fratres non estis in tenebris, ut vos dies illa tamquam fur comprehendat: ⁵ omnes enim vos filii lucis estis, et filii diei: non sumus noctis, neque tenebrarum. ⁶ Igitur non dormiamus sicut et ceteri, sed vigilemus, et sobrii simus. ⁷ Qui enim dormiunt, nocte dormiunt: et qui ebrii sunt, nocte ebrii sunt. ⁸ Nos autem, qui diei sumus, sobrii simus, induti lorica[m] fidei, et caritatis, et galeam spem salutis: ⁹ quoniam non posuit nos Deus in iram, sed in acquisitionem salutis per Dominum nostrum Iesum Christum, ¹⁰ qui mortuus est pro nobis: ut sive vigilemus, sive dormiamus, simul cum illo vivamus. ¹¹ Propter quod consolamini invicem: et aedificate alterutrum, sicut et facitis.

3. De voluntate Dei iterum, 5, 12—24

Officia
subdito-
rum ac
superio-
rum

¹² Rogamus autem vos fratres ut noveritis eos, qui laborant inter vos, et praesunt vobis in Domino; et monent vos, ¹³ ut habeatis illos abundantius in caritate propter opus illorum: pacem habete cum eis. ¹⁴ Rogamus autem vos fratres, corripite inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad omnes. ¹⁵ Videte ne quis malum pro malo alicui reddat: sed semper quod bonum est sectamini in invicem, et in omnes.

officia
generalia

¹⁶ Semper gaudete. ¹⁷ Sine intermissione orate. ¹⁸ In omnibus gratias agite: haec est enim voluntas Dei in Christo Iesu in omnibus vobis. ¹⁹ Spiritum nolite extinguere. ²⁰ Prophetias nolite spernere. ²¹ Omnia autem probate: quod bonum est tenete. ²² Ab omni specie mala abstinete vos:

precatio
ut in
adventu
Domini
integri
sint

²³ Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per omnia: ut integer spiritus vester, et anima, et corpus sine querela in adventu Domini nostri Iesu

(8) Is 59, 17; Eph 6, 17. — (15) Pr 17, 13; 20, 22; Rom 12, 17; 1. Pir 3, 9. — (17) Sir 18, 22; Le 18, 1; Col 4, 2.

Christi servetur. ²⁴ Fidelis est, qui vocavit vos: qui etiam faciet.

Epilogus, 5, 25—28

²⁵ Fratres orate pro nobis. ²⁶ Salutate fratres omnes in osculo sancto. ²⁷ Adiuro vos per Dominum ut legatur epistola hæc omnibus sanctis fratribus.

²⁸ Gratia Domini nostri Iesu Christi vobiscum. Amen.

(24) 1 Cor 1, 9.

Mandata

benedictio

EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI

AD THESSALONICENSES SECUNDA

Exordium, 1, 1—12

Salutatio
apostoli-
ca

1 ¹ Paulus, et Silvanus, et Timotheus: Ecclesiae Thessalonicensium in Deo Patre nostro, et Domino Iesu Christo. ² Gratia vobis, et pax a Deo Patre nostro, et Domino Iesu Christo.

gratia-
rum actio
pro incre-
mento
virtutum

³ Gratias agere debemus semper Deo pro vobis, fratres, ita ut dignum est, quoniam supercrescit fides vestra, et abundat caritas uniuscuiusque vestrum in invicem: ⁴ ita ut et nos ipsi in vobis gloriemur in Ecclesiis Dei, pro patientia vestra, et fide, et in omnibus persecutionibus vestris, et tribulationibus, quas sustinetis ⁵ in exemplum iusti iudicii Dei, ut digni habeamini in regno Dei, pro quo et patimini. ⁶ Si tamen iustum est apud Deum retribuere tribulationem iis, qui vos tribulant: ⁷ et vobis, qui tribulamini, requiem nobiscum in revelatione Domini Iesu de caelo cum angelis virtutis eius, ⁸ in flamma ignis dantis vindictam iis, qui non noverunt Deum, et qui non obcediunt Evangelio Domini nostri Iesu Christi; ⁹ qui poenas dabunt in interitu aeternas a facie Domini, et a gloria virtutis eius: ¹⁰ cum venerit glorificari in sanctis suis, et admirabilis fieri in omnibus, qui crediderunt, quia creditum est testimonium nostrum super vos in die illo.

quibus
regno
Dei digni
reddun-
tur

precatio
ut finem
asse-
quantur

¹¹ In quo etiam oramus semper pro vobis: ut dignetur vos vocatione sua Deus noster, et impleat omnem voluntatem bonitatis, et opus fidei in virtute, ¹² ut clarificetur nomen Domini nostri Iesu

Christi in vobis, et vos in illo secundum gratiam Dei nostri, et Domini Iesu Christi.

PARS PRIOR

Tractatio dogmatica, 2, 1—17

2 ¹ Rogamus autem vos fratres per adventum Domini nostri Iesu Christi, et nostrae congregationis in ipsum: ² ut non cito moveamini a vestro sensu, neque terreamini, neque per spiritum, neque per sermonem, neque per epistolam iamquam per nos missam, quasi instet dies Domini.

³ Nequis vos seducat ullo modo: quoniam nisi venerit discessio primum, et revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, ⁴ qui adversatur, et extollitur supra omne, quod dicitur Deus, aut quod collitur, ita ut in templo Dei sedeat ostendens se tamquam sit Deus. ⁵ Non retinetis quod cum adhuc essem apud vos, hæc dicebam vobis? ⁶ Et nunc quid detineat scitis, ut reveletur in suo tempore. ⁷ Nam mysterium iam operatur iniquitatis: tantum ut qui tenet nunc, teneat, donec de medio fiat.

⁸ Et tunc revelabitur ille iniquus, quem Dominus Iesus interficiet spiritu oris sui, et destruet illustratione adventus sui eum: ⁹ cuius est adventus secundum operationem satanæ in omni virtute, et signis, et prodigiis mendacibus, ¹⁰ et in omni seductione iniquitatis iis, qui pereunt: eo quod caritatem veritatis non receperunt ut salvi fierent. ¹¹ Ideo mittet illis Deus operationem erroris ut credant mendacio, ¹² ut iudicentur omnes, qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati.

¹³ Nos autem debemus gratias agere Deo semper pro vobis fratres dilecti a Deo, quod elegerit vos Deus primitias in salutem in sanctificatione spiritus, et in fide veritatis: ¹⁴ in qua et vocavit vos per Evangelium nostrum in acquisitionem gloriæ Domini nostri Iesu Christi.

(3) Eph 5, 6. — (8) Is 11, 4.

Adven-
tum Do-
mini

apostasis
et anti-
christus
præced-
ent

cuius
operatio
diabolica
describi-
tur

Thessa-
lonicen-
ses in
salutem
electi
sunt

in fide
perseve-
rent

¹⁶ Itaque fratres state: et tenete traditiones, quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam nostram. ¹⁶ Ipse autem Dominus noster Iesus Christus, et Deus et Pater noster, qui dilexit nos, et dedit consolationem æternam, et spem bonam in gratia, ¹⁷ exhortetur corda vestra, et confirmet in omni opere, et sermone bono.

PARS ALTERA

Tractatio parænetica, 3, 1—16

Pro apo-
stolo pre-
centur

3 ¹ De cetero fratres orate pro nobis ut sermo Dei currat, et clarificetur, sicut et apud vos: ² et ut liberemur ab importunis, et malis hominibus: non enim omnium est fides.

præcepta
eius ser-
vent

³ Fidelis autem Deus est, qui confirmabit vos, et custodiet a malo. ⁴ Confidimus autem de vobis, in Domino, quoniam quæ præcipimus, et facitis, et facietis. ⁵ Dominus autem dirigat corda vestra in caritate Dei, et patientia Christi.

qui no-
lunt ope-
rari nec
mandu-
cent

⁶ Denuntiamus autem vobis fratres in nomine Domini nostri Iesu Christi, ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, et non secundum traditionem, quam acceperunt a nobis. ⁷ Ipsi enim scitis quemadmodum oporteat imitari nos: quoniam non inquieti fuimus inter vos: ⁸ neque gratis panem manducavimus ab aliquo, sed in labore, et in fatigatione, nocte et die operantes, ne quem vestrum gravaremus. ⁹ Non quasi non habuerimus potestatem, sed ut nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum nos. ¹⁰ Nam et cum essemus apud vos, hoc denuntiabamus vobis: quoniam si quis non vult operari, nec manducet. ¹¹ Audivimus enim inter vos quosdam ambulare inquiete, nihil operantes, sed curiose agentes. ¹² Iis autem, qui eiusmodi sunt, denuntiamus, et obsecramus in Domino Iesu Christo, ut cum silentio operantes, suum panem manducet.

(1) Eph 6, 19; Col 4, 3. — (3) Act 20, 34; 1 Cor 4, 12; 1 Thes 2, 9.

13 Vos autem fratres nolite deficere benefacientes. 14 Quod si quis non obœdit verbo nostro per epistolam, hunc notate, et ne commisceamini cum illo ut confundatur: 15 et nolite quasi inimicum existimare, sed corripite ut fratrem.

16 Ipse autem Dominus pacis det vobis pacem sempiternam in omni loco. Dominus sit cum omnibus vobis.

Epilogus, 3, 17—18

17 Salutatio, mea manu Pauli: quod est signum in omni epistola. Ita scribo.

18 Gratia Domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis. Amen.

(13) Gal 6, 9.

inquieta
et curiosi
corrigan-
tur

omnes
pacem
habeant

Salutatio

benedic-
tio

EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI

AD TIMOTHEUM PRIMA

Exordium, 1, 1—2

Salutatio
apostoli-
ca

1 ¹ Paulus Apostolus Iesu Christi secundum imperium Dei Salvatoris nostri, et Christi Iesu spei nostræ: ² Timotheo dilecto filio in fide. Gratia, misericordia, et pax a Deo Patre, et Christo Iesu Domino nostro.

I. De falsis doctoribus, 1, 3—20

Falsis et
inutilibus
doctrinis
intendunt,
quas non
intelligunt

³ Sicut rogavi te ut remaneres Ephesi cum irem in Macedoniam, ut denuntiares quibusdam ne aliter docerent, ⁴ neque intenderent fabulis, et genealogiis interminatis: quæ quæstiones præstant magis quam ædificationem Dei, quæ est in fide. ⁵ Finis autem præcepti est caritas de corde puro, et conscientia bona, et fide non ficta. ⁶ A quibus quidam aberrantes, conversi sunt in vaniloquium, ⁷ volentes esse legis doctores, non intelligentes neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant.

lege non
legitime
utuntur

⁸ Scimus autem quia bona est lex, si quis ea legitime utatur: ⁹ sciens hoc quia lex iusto non est posita, sed iniustis, et non subditis, impiis, et peccatoribus, sceleratis, et contaminatis, parricidis, et matricidis, homicidis, ¹⁰ fornicariis, masculorum concubitoribus, plagiaris, mendacibus, et periuris, et si quid aliud sanæ doctrinæ adversatur, ¹¹ quæ est secundum Evangelium gloriæ beati Dei, quod creditum est mihi.

(2) Act 16, 1. — (8) Rom 7, 12.

¹² Gratias ago ei, qui me confortavit Christo Iesu Domino nostro, quia fidelem me existimavit, ponens in ministerio: ¹³ qui prius blasphemus fui, et persecutor, et contumeliosus: sed misericordiam Dei consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate. ¹⁴ Superabundavit autem gratia Domini nostri cum fide, et dilectione, quæ est in Christo Iesu. ¹⁵ Fidelis sermo, et omni acceptione dignus: quod Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum: ¹⁶ Sed ideo misericordiam consecutus sum: ut in me primo ostenderet Christus Iesus omnem patientiam ad informationem eorum, qui credituri sunt illi, in vitam æternam. ¹⁷ Regi autem sæculorum immortalis, invisibili, soli Deo honor, et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

¹⁸ Hoc præceptum commendo tibi fili Timothee, secundum præcedentes in te prophetias, ut milites in illis bonam militiam, ¹⁹ habens fidem, et bonam conscientiam, quam quidam repellentes, circa fidem naufragaverunt: ²⁰ ex quibus est Hymenæus, et Alexander: quos tradidi Satanae, ut discant non blasphemare.

II. De rebus publicis, 2, 1—3, 13

1. De oratione communi, 2, 1—15

2 ¹ Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus: ² pro regibus, et omnibus, qui in sublimitate sunt, ut quietam, et tranquillam vitam agamus in omni pietate, et castitate. ³ Hoc enim bonum est, et acceptum coram Salvatore nostro Deo, ⁴ qui omnes homines vult salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire. ⁵ Unus enim Deus, unus et mediator Dei et hominum homo Christus Iesus: ⁶ qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus, testimonium temporibus suis: ⁷ in quo positus sum ego prædica-

veram de salute doctrinam Paulus prædicat

pro qua Timotheus pugnare debet

Pro omnibus hominibus obsecrandum est propter voluntatem divinam

(15) Mt 9, 13; Mc 2, 17.

tor, et Apostolus (veritatem dico, non mentior) doctor gentium in fide, et veritate.

³ Volo ergo viros orare in omni loco, levantes puras manus sine ira, et disceptatione. ⁹ Similiter et mulieres in habitu ornato, cum verecundia, et sobrietate ornantes se, et non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa: ¹⁰ sed quod decet mulieres, promittentes pietatem per opera bona.

¹¹ Mulier in silentio discat cum omni subiectione. ¹² Docere autem mulieri non permitto, neque dominari in virum: sed esse in silentio. ¹³ Adam enim primus formatus est: deinde Heva; ¹⁴ et Adam non est seductus: mulier autem seducta in prævicatione fuit. ¹⁵ Salvabitur autem per filiorum generationem, si permanserit in fide, et dilectione, et sanctificatione cum sobrietate.

2. De ministris ecclesiae, 3, 1—13

3 ¹ Fidelis sermo: Si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. ² Oportet ergo episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris virum, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, doctorem, ³ non vinolentum, non percussorem, sed modestum: non litigiosum, non cupidum, sed ⁴ suae domui bene praepositum: filios habentem subditos cum omni castitate. ⁵ Si quis autem domui suae praesse nescit, quomodo Ecclesiae Dei diligentiam habebit? ⁶ Non neophytum: ne in superbiam elatus, in iudicium incidat diaboli. ⁷ Oportet autem illum et testimonium habere bonum ab iis, qui foris sunt, ut non in opprobrium incidat, et in laqueum diaboli.

⁸ Diaconos similiter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum sectantes: ⁹ habentes mysterium fidei in conscientia pura. ¹⁰ Et hi autem probentur primum: et sic mini-

(9) 1 Ptr 3, 3. — (12) 1 Cor 14, 34. — (13) Gn 1, 27. — (14) Gn 3, 6. — (2) Tit 1, 7.

a viris et mulieribus

quae tamen nec docere nec dominari debent

Virtutes episcopis necessariae

qualitates diaconorum

strent, nullum crimen habentes. ¹¹ Mulieres similiter pudicas, non detrahentes, sobrias, fideles in omnibus. ¹² Diaconi sint unius uxoris viri: qui filiis suis bene præsint, et suis domibus. ¹³ Qui enim bene ministraverint, gradum bonum sibi acquirant, et multam fiduciam in fide, quæ est in Christo Iesu.

III. De conversatione Timothei, 3, 14—6, 19

1. Præcepta de hæreticis, 3, 14—4, 16

¹⁴ Hæc tibi scribo, sperans me ad te venire cito. ¹⁵ si autem tardavero, ut scias quomodo oporteat te in domo Dei conversari, quæ est Ecclesia Dei vivi, columna et firmamentum veritatis. ¹⁶ Et manifeste magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, iustificatum est in spiritu, apparuit angelis, prædicatum est gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria.

4 ¹ Spiritus autem manifeste dicit, quia in novissimis temporibus discedent quidam a fide, attendentes spiritibus erroris, et doctrinis dæmoniorum, ² in hypocrisi loquentium mendacium, et cauteriatam habentium suam conscientiam, ³ prohibentium nubere, abstinere a cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, et iis, qui cognoverunt veritatem. ⁴ Quia omnis creatura Dei bona est, et nihil reiiciendum quod cum gratiarum actione percipitur: ⁵ sanctificatur enim per verbum Dei, et orationem.

⁶ Hæc proponens fratribus, bonus eris minister Christi Iesu enutritus verbis fidei, et bonæ doctrinæ, quam assecutus es. ⁷ Ineptas autem, et aniles fabulas devita: exerce autem te ipsum ad pietatem. ⁸ Nam corporalis exercitatio, ad modicum utilis est: pietas autem ad omnia utilis est,

(1) 2 Tim 3, 1; 2 Ptr 3, 3; Iud 18. — (7) 2 Tim 2, 23; Tit 3, 9.

Ecclesia
pro
columna et
firmamento
veritatis
habeatur

hæretici
falsam
doctrinam
et
ascetismum
tradentes
credantur

Timotheus
fratribus
hæc
proponat

promissionem habens vitæ, quæ nunc est, et futuræ. ⁹ Fidelis sermo, et omni acceptione dignus. ¹⁰ In hoc enim laboramus, et maledicimur, quia speramus in Deum vivum, qui est Salvator omnium hominum, maxime fidelium. ¹¹ Præcipe hæc, et doce.

¹² Nemo adolescentiam tuam contemnat: sed exemplum esto fidelium in verbo, in conversatione, in caritate, in fide, in castitate. ¹³ Dum venio, attende lectioni, exhortationi, et doctrinæ. ¹⁴ Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum presbyterii. ¹⁵ Hæc meditare, in his esto: ut profectus tuus manifestus sit omnibus. ¹⁶ Attende tibi, et doctrinæ: insta in illis. Hoc enim faciens, et teipsum salvum facies, et eos, qui te audiunt.

2. Præcepta de fidelibus variorum statuum, 5, 1—6, 2

5 ¹ Seniore[m] ne increpaveris, sed obsecra ut patrem: iuvenes, ut fratres: ² anus, ut matres: iuenculas, ut sorores in omni castitate:

³ Viduas honora, quæ vere viduæ sunt. ⁴ Si qua autem vidua filios, aut nepotes habet: discat primum domum suam regere, et mutuam vicem reddere parentibus: hoc enim acceptum est coram Deo. ⁵ Quæ autem vere vidua est, et desolata, speret in Deum, et instet obsecrationibus, et orationibus nocte ac die. ⁶ Nam quæ in deliciis est, vivens mortua est. ⁷ Et hoc præcipe ut irreprehensibiles sint. ⁸ Si quis autem suorum, et maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, et est infideli deterior. ⁹ Vidua eligatur non minus sexaginta annorum, quæ fuerit unius viri uxor, ¹⁰ in operibus bonis testimonium habens, si filios educavit, si hospitio recepit, si sanctorum pedes lavit, si tribulationem patientibus subministravit, si omne opus bonum subsecuta est. ¹¹ Adolescentiores autem viduas devita: Cum enim luxuriantes fuerint in Christo, nubere volunt: irhabentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt. ¹³ Simul autem et otiosæ discunt circuire

et exemplum fidelium sit

De senioribus et junioribus diligentis de viduis ab ecclesia sustentandis

ad ministerium eligendis

a ministerio arcedendis

domos: non solum otiosæ, sed et verbosæ, et curiosæ, loquentes quæ non oportet. ¹⁴ Volo ergo iuniores nubere, filios procreare, matresfamilias esse, nullam occasionem dare adversario maledicti gratia. ¹⁵ Iam enim quædam conversæ sunt retro satanam. ¹⁶ Si quis fidelis habet viduas, ministrat illis, et non gravetur Ecclesia: ut ils, quæ vere viduæ sunt, sufficiat.

¹⁷ Qui bene præsent presbyteri, duplici honore digni habeantur: maxime qui laborant in verbo et doctrina. ¹⁸ Dicit enim Scriptura: Non alligabis os bovi trituranti. Et: Dignus est operarius mercede sua. ¹⁹ Adversus presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus. ²⁰ Peccantes coram omnibus argue: ut et ceteri timorem habeant. ²¹ Testor coram Deo et Christo Iesu, et electis angelis, ut hæc custodias sine præiudicio, nihil faciens in alteram partem declinando.

²² Manus cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis. Teipsum castum custodi. ²³ Noli adhuc aquam bibere, sed modico vino utere propter stomachum tuum, et frequentes tuas infirmitates. ²⁴ Quorumdam hominum peccata manifesta sunt, præcedentia ad iudicium: quosdam autem et subsequuntur. ²⁵ Similiter et facta bona manifesta sunt: et quæ aliter se habent, abscondi non possunt.

6 ¹ Quicumque sunt sub iugo servi, dominos suos omni honore dignos arbitrentur, ne nomen Domini et doctrina blasphemetur: ² Qui autem fideles habeat dominos, non contemnant, quia fratres sunt: sed magis serviant, quia fideles sunt et dilecti, qui beneficii participes sunt. Hæc doce, et exhortare.

3. Præcepta de ipso Timotheo, 6, 3—16

³ Si quis aliter docet, et non acquiescit sanis sermonibus Domini nostri Iesu Christi, et ei, quæ secundum pietatem est, doctrinæ: ⁴ superbus est,

(18) Dt 25, 4; 1 Cor 9, 9. — Mt 10, 10; Lc 10, 7.)

presbyter
iuniores
matresfamilias

de
presbyteris
sustentandis
et iudicandis

de candidatis
diligenter
probandis

de servis
in officio
retinendis

cupidinem
augendi
pecuniam
fugiat,

Cupidinem
augendi
pecuniam
fugiat,

radicem
omnium
malorum

nihil sciens, sed languens circa quæstiones, et pugnas verborum: ex quibus oriuntur invidiæ, contentiones, blasphemiæ, suspiciones malæ, ⁵ conflictationes hominum mente corruptorum, et qui veritate privati sunt, existimantium quæstum esse pietatem. ⁶ Est autem quæstus magnus pietas cum sufficientia. ⁷ Nihil enim intulimus in hunc mundum: haud dubium quod nec auferre quid possumus. ⁸ Habentes autem alimenta, et quibus tegamur, his contenti simus. ⁹ Nam qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, et in laqueum diaboli, et desideria multa inutilia, et nociva, quæ mergunt homines in interitum, et perditionem. ¹⁰ Radix enim omnium malorum est cupiditas: quam quidam appetentes erraverunt a fide, et inseruerunt se doloribus multis.

in confessione
fidei theore-
ticae et
practicæ
persistat

¹¹ Tu autem o homo Dei hæc fuge: sectare vero iustitiam, pietatem, fidem, caritatem, patientiam, mansuetudinem. ¹² Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam æternam, in qua vocatus es, et confessus bonam confessionem coram multis testibus. ¹³ Præcipio tibi coram Deo, qui vivificat omnia, et Christo Iesu, qui testimonium reddidit sub Pontio Pilato, bonam confessionem: ¹⁴ ut serves mandatum sine macula, irreprehensibile usque in adventum Domini nostri Iesu Christi, ¹⁵ quem suis temporibus ostendet beatus et solus potens, Rex regum, et Dominus dominantium: ¹⁶ qui solus habet immortalitatem, et lucem inhabitat inaccessibilem: quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest: cui honor, et imperium sempiternum: Amen.

4. Præcepta de divitiis, 6, 17—19

Bonis
operibus
diviticia
fiant

¹⁷ Divitiis huius sæculi præcipe non sublime sapere, neque sperare in incerto divitiarum, sed in Deo vivo (qui præstat nobis omnia abunde ad

(7) Iob 1, 21; Ecl 5, 14. — (8) Pr 27, 26. —
(13) Mt 27, 11; Io 18, 37. — (15) Apc 17, 14; 19, 16. —
(16) Io 1, 18; 1. Io 4, 12. — (17) Lc 12, 15.

fruendum) ¹⁸ bene agere, divites fieri in bonis operibus, facile tribuere, communicare, ¹⁹ thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum; ut apprehendant veram vitam.

Epilogus, 6, 20—21

²⁰ O Timothee, depositum custodi, devitans profanas vocum novitates, et oppositiones falsi nominis scientiæ, ²¹ quam quidam promittentes, circa fidem exciderunt. Gratia tecum. Amen.

Exhortatio ac benedictio

[Faint, mirrored text from the reverse side of the page, appearing as bleed-through. The text is largely illegible due to its orientation and fading.]

[Faint, mirrored text from the reverse side of the page, appearing as bleed-through. The text is largely illegible due to its orientation and fading.]

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD TIMOTHEUM SECUNDA

Exordium, 1, 1—5

Salutatio
apostoli-
ca

1 ¹ Paulus Apostolus Iesu Christi per voluntatem Dei, secundum promissionem vitæ, quæ est in Christo Iesu: ² Timotheo carissimo filio, gratia, misericordia, pax a Deo Patre, et Christo Iesu Domino nostro.

gratia-
rum actio
pro fide
Timothei

³ Gratias ago Deo, cui servio a progenitoribus in conscientia pura, quod sine intermissione habeam tui memoriam in orationibus meis, nocte ac die ⁴ desiderans te videre, memor lacrimarum tuarum, ut gaudio implear, ⁵ recordationem accipiens eius fidei, quæ est in te non ficta, quæ et habitavit primum in avia tua Loide, et matre tua Eunice, certus sum autem quod et in te.

I. De prædicatione evangelii, 1, 6—2, 13

Ne eru-
bescat
evange-
lium vel
aposto-
lum vinc-
tum

1. Intrepide evangelium prædicet, 1, 6—18

⁶ Propter quam causam admoneo te ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum. ⁷ Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris: sed virtutis, et dilectionis, et sobrietatis. ⁸ Noli itaque erubescere testimonium Domini nostri, neque me vinctum eius: sed collabora Evangelio secundum virtutem Dei:

pretio-
sum fidei
deposi-
tum cu-
stodiat

⁹ qui nos liberavit, et vocavit vocatione sua sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum, et gratiam, quæ data est nobis in Christo Iesu ante tempora sæcularia. ¹⁰ Mani-

(7) Rom 8, 15. — (9) Tit 3, 5.

festata est autem nunc per illuminationem Salvatoris nostri Iesu Christi, qui destruxit quidem mortem, illuminavit autem vitam, et incorruptionem per Evangelium: ¹¹ in quo positus sum ego prædicator, et Apostolus, et magister gentium. ¹² Ob quam causam etiam hæc patior, sed non confundor. Scio enim cui credidi, et certus sum quia potens est depositum meum servare in illum diem. ¹³ Formam habe sanorum verborum, quæ a me audisti in fide, et in dilectione in Christo Iesu. ¹⁴ Bonum depositum custodi per Spiritum sanctum, qui habitat in nobis.

¹⁵ Scis hoc, quod aversi sunt a me omnes, qui in Asia sunt, ex quibus est Phigellus, et Hermogenes. ¹⁶ Det misericordiam Dominus Onesiphori domui: quia sæpe me refrigeravit, et catenam meam non erubuit: ¹⁷ sed cum Romam venisset, sollicitè me quæsivit, et invenit. ¹⁸ Det illi Dominus invenire misericordiam a Domino in illa die. Et quanta Ephesi ministravit mihi, tu melius nosti.

2. Pro evangelio laboret et patlatur, 2, 1—13

2 ¹ Tu ergo fili mi confortare in gratia, quæ est in Christo Iesu: ² et quæ audisti a me per multos testes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt et alios docere. ³ Labora sicut bonus miles Christi Iesu. ⁴ Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus: ut ei placeat, cui se probavit. ⁵ Nam et qui certat in agone, non coronatur nisi legitime certaverit. ⁶ Laborantem agricolam oportet primum de fructibus percipere. ⁷ Intellige quæ dico: dabit enim tibi Dominus in omnibus intellectum.

⁸ Memor esto Dominum IESUM CHRISTUM resurrexisse a mortuis ex semine David, secundum Evangelium meum, ⁹ in quo laboro usque ad vincula, quasi male operans: sed verbum Dei non est alligatum. ¹⁰ Ideo omnia sustineo propter

(11) 1 TIm 2, 7. — (16) Inf 4, 19.

electos, ut et ipsi salutem consequantur, quæ est in Christo Iesu, cum gloria cælesti. ¹¹ Fidelis sermo: Nam si commortui sumus, et convivemus: ¹² si sustinebimus, et conregnabimus: si negaverimus, et ille negabit nos: ¹³ si non credimus, ille fidelis permanet, negare seipsum non potest.

II. De conversatione inter hæreticos,

2, 14—4, 8

1. Inter hæreticos præsentés, 2, 14—26

¹⁴ Hæc commune: testificans coram Domino. Noli contendere verbis: ad nihil enim utile est, nisi ad subversionem audientium. ¹⁵ Sollicite cura te ipsum probabilem exhibere Deo, operarium inconfusibilem, recte tractantem verbum veritatis: ¹⁶ Profana autem, et vaniloquia devita: multum enim proficiunt ad impietatem: ¹⁷ et sermo eorum ut cancer serpit: ex quibus est Hymenæus, et Philetus, ¹⁸ qui a veritate exciderunt, dicentes resurrectionem esse iam factam, et subverterent quorundam fidem.

¹⁹ Sed firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc: Cognovit Dominus qui sunt eius, et discedat ab iniquitate omnis, qui nominat nomen Domini. ²⁰ In magna autem domo non solum sunt vasa aurea, et argentea, sed et lignea, et fictilia: et quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam. ²¹ Si quis ergo emundaverit se ab istis, erit vas in honorem sanctificatum, et utile Domino ad omne opus bonum paratum.

²² Juvenilia autem desideria fuge, sectare vero iustitiam, fidem, spem, caritatem, et pacem cum iis, qui invocant Dominum de corde puro. ²³ Stultas autem, et sine disciplina quæstiones devita: sciens quia generant lites. ²⁴ Servum autem Domini non oportet litigare: sed mansuetum esse ad

(12) Mt 10, 33; Mc 8, 38. — (13) Rom 3, 3. — (23) 1 Tim 4, 7; Tit 3, 9.

Verbum
veritatis
lis oppo-
nat

qui fidem
quorundam sed
non
omnium
subverte-
re pos-
sunt

lites fugiat et
resistentes veritati
mansuete corripiat

omnes, docibilem, patientem, ²⁵ cum modestia corripientem eos, qui resistunt veritati: nequando Deus det illis pœnitentiam ad cognoscendam veritatem, ²⁶ et resipiscant a diaboli laqueis, a quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem.

2. Inter hæreticos futuros, 3, 1—4, 8^a

3 ¹ Hoc autem scito, quod in novissimis diebus instabunt tempora periculosa: ² erunt homines seipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphem, parentibus non obœdientes, ingrati, scelesti, ³ sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, ⁴ proditores, protervi, tumidi, et voluptatum amatores magis quam Dei: ⁵ habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem eius abnegantes. Et hos devita: ⁶ ex his enim sunt, qui penetrant domos, et captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur variis desideriis: ⁷ semper discentes, et numquam ad scientiam veritatis pervenientes. ⁸ Quemadmodum autem Iannes, et Mambres resistunt Moysi: ita et hi resistunt veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem, ⁹ sed ultra non proficient: insipientia enim eorum manifesta erit omnibus, sicut et illorum fuit.

¹⁰ Tu autem assecutus es meam doctrinam, institutionem, propositum, fidem, longanimitatem, dilectionem, patientiam, ¹¹ persecutiones, passiones: qualia mihi facta sunt Antiochiæ, Iconii, et Lystris: quales persecutiones sustinui, et ex omnibus eripuit me Dominus. ¹² Et omnes, qui pie volunt vivere in Christo Iesu, persecutionem patientur. ¹³ Mali autem homines, et seductores proficient in peius, errantes, et in errorem mittentes. ¹⁴ Tu vero permane in his, quæ didicisti, et credita sunt tibi: sciens a quo didiceris; ¹⁵ et quia ab infantia sacras litteras nosti, quæ te possunt instruere ad salutem, per fidem, quæ est in Christo Iesu.

(1) 1 Tm 4, 1. — (8) Ex 7, 11.

Homines
speciem
pietatis
habentes
sed
virtutem
eius
negantes
devitiet

In doctri-
na et imi-
tatione
Pauli
patientis
perma-
neat

¹⁶ Omnis scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum; ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in iustitia: ¹⁷ ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus.

A ¹ Testificor coram Deo, et Iesu Christo, qui iudicaturus est vivos, et mortuos, per adventum ipsius, et regnum eius: ² prædica verbum, insta opportune, importune: argue, obsecra, increpa in omni patientia, et doctrina. ³ Erit enim tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros, prurientes auribus, ⁴ et a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur. ⁵ Tu vero vigila, in omnibus labora, opus fac Evangelistæ, ministerium tuum imple. Sobrius esto.

⁶ Ego enim iam delibor, et tempus resolutionis meæ instat. ⁷ Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi. ⁸ in reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex: non solum autem mihi, sed et iis, qui diligunt adventum eius.

Epilogus, 4, 8^b—22

Festina ad me venire cito. ⁹ Demas enim me reliquit, diligens hoc sæculum, et abiit Thessalonicam: ¹⁰ Crescens in Galatiam, Titus in Dalmatiam. ¹¹ Lucas est mecum solus. Marcum assume, et adduc tecum: est enim mihi utilis in ministerium. ¹² Tychicum autem misi Ephesum. ¹³ Penulam, quam reliqui Troade apud Carpum, veniens affer tecum, et libros, maxime autem membranas.

¹⁴ Alexander ærarius multa mihi ostendit: reddet illi Dominus secundum opera eius: ¹⁵ quem et tu devita: valde enim restitit verbis nostris. ¹⁶ In prima mea defensione nemo mihi affuit, sed omnes me dereliquerunt: non illis imputetur. ¹⁷ Dominus autem mihi assistit, et confortavit me,

(16) 2 Ptr 1, 20. — (11) Col 4, 14. — (1) 1 Tim 1 (1)

ministe-
rium im-
pleat

quia tem-
pus reso-
lutionis
apostoli
instat

Mandata

nuntii

ut per me prædicatio impleatur, et audiant omnes gentes: et liberatus sum de ore Leonis. ¹⁸ Liberavit me Dominus ab omni opere malo: et salvum faciet in regnum suum cæleste, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

¹⁹ Saluta Priscam, et Aquilam, et Onesiphoridomum. ²⁰ Erastus remansit Corinthi. Trophimum autem reliqui infirmum Mileti. ²¹ Festina ante hiemem venire. Salutant te Eubulus, et Pudens, et Linus, et Claudia, et fratres omnes.

²² Dominus Iesus Christus cum spiritu tuo. Gratia vobiscum. Amen.

(19) Sup 1, 16.

salutationes

benedictio

EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI

AD TITUM

Exordium, 1, 1—4

1 ¹ Paulus servus Dei, Apostolus autem Iesu Christi secundum fidem electorum Dei, et agnitionem veritatis, quæ secundum pietatem est ² in spem vitæ æternæ, quam promisit qui non mentitur, Deus, ante tempora sæcularia: ³ manifestavit autem temporibus suis verbum suum in prædicatione, quæ credita est mihi secundum præceptum Salvatoris nostri Dei: ⁴ Tito dilecto filio secundum communem fidem, gratia, et pax a Deo Patre, et Christo Iesu Salvatore nostro.

I. De ordinatione ministrorum ecclesiæ, 1, 5—16

⁵ Huius rei gratia relinqui te Cretæ, ut ea, quæ desunt, corrigas, et constituas per civitates presbyteros, sicut et ego disposui tibi.

⁶ Si quis sine crimine est, unius uxoris vir, filios habens fideles, non in accusatione luxuriæ, aut non subditos. ⁷ Oportet enim episcopum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem: non superbum, non iracundum, non vinolentum, non percussorem, non turpis lucri cupidum: ⁸ sed hospitalem, benignum, sobrium, iustum, sanctum, continentem, ⁸ amplectentem eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem: ut potens sit exhortari in doctrina sana, et eos, qui contradicunt, arguere.

(6) 1 Tim 3, 2.

Salutatio
apostoli-
ca

Presby-
teri con-
stituan-
tur
quales
episcopi
esse de-
beant

¹⁰ Sunt enim multi etiam inobedientes, vaniloqui, et seductores: maxime qui de circumcissione sunt: ¹¹ quos oportet redargui: qui universas domos subvertunt, docentes quæ non oportet, turpis lucri gratia.

¹² Dixit quidam ex illis, proprius ipsorum propheta: Cretenses semper mendaces, malæ bestiae, ventres pigri. ¹³ Testimonium hoc verum est. Quam ob causam increpa illos dure, ut sani sint in fide, ¹⁴ non intendentes Iudaicis fabulis, et mandatis hominum, aversantium se a veritate. ¹⁵ Omnia munda mundis: coinquinatis autem, et infidelibus nihil est mundum, sed inquinatæ sunt eorum et mens, et conscientia. ¹⁶ Confitentur se nosse Deum, factis autem negant: cum sint abominati, et incredibiles, et ad omne opus bonum reprobi.

II. De institutione fidelium, 2, 1—3, 8

1. Officia in domesticos fidei, 2, 1—15

2 ¹ Tu autem loquere quæ decent sanam doctrinam: ² Senes ut sobrii sint, pudici, prudentes, sani in fide, in dilectione, in patientia: ³ Anus similiter in habitu sancto, non criminatrices, non multo vino servientes, bene docentes: ⁴ ut prudentiam doceant adolescentulas, ut viros suos ament; filios suos diligant, ⁵ prudentes, castas, sobrias, domus curam habentes, benignas, subditas viris suis, ut non blasphemetur verbum Dei:

⁶ Iuvenes similiter hortare ut sobrii sint. ⁷ In omnibus te ipsum præbe exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in gravitate, ⁸ verbum sanum, irreprehensibile: ut is, qui ex adverso est, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis:

⁹ Servos dominis suis subditos esse, in omnibus placentes, non contradicentes, ¹⁰ non fraudantes,

(15) Rom 14, 20. — (9) Eph 6, 5; Col 3, 22; 1 Pir 2, 18.

propter
seductores

et Cre-
tenses vi-
tiosos

Præcepta
pro scen-
loribus

præcepta
pro iunio-
ribus

præcepta
pro
servis

sed in omnibus fidem bonam ostendentes: ut doctrinam Salvatoris nostri Dei ornent in omnibus.

¹¹ Apparuit enim gratia Dei Salvatoris nostri omnibus hominibus, ¹² erudiens nos, ut abnegantes impietatem, et sæcularia desideria: sobrie, et iuste, et pie vivamus in hoc sæculo, ¹³ exspectantes beatam spem, et adventum gloriæ magni Dei, et Salvatoris nostri Iesu Christi: ¹⁴ qui dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, et mundaret sibi populum acceptabilem, secretorem bonorum operum.

¹⁵ Hæc loquere, et exhortare, et argue cum omni imperio. Nemo te contemnat.

2. Officia in extraneos, 3, 1—8

3 ¹ Admone illos principibus, et potestatibus subditos esse, dicto obœdire, ad omne opus bonum paratos esse: ² neminem blasphemare, non litigiosos esse, sed modestos, omnem ostendentes mansuetudinem ad omnes homines.

³ Eramus enim aliquando et nos insipientes, increduli, errantes, servientes desiderii, et voluptatibus variis, in malitia et invidia agentes, odibiles, odientes invicem. ⁴ Cum autem benignitas, et humanitas apparuit Salvatoris nostri Dei: ⁵ non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit per lavacrum regenerationis, et renovationis Spiritus sancti, ⁶ quem effudit in nos abunde per Iesum Christum Salvatorem nostrum: ⁷ ut iustificati gratia ipsius, heredes simus secundum spem vitæ æternæ.

⁸ Fidelis sermo est: et de his volo te confirmare: ut curent bonis operibus præesse qui credunt Deo. Hæc sunt bona, et utilia hominibus.

III. De devitatione hæreticorum, 3, 9—11

⁹ Stultas autem quæstiones, et genealogias, et contentiones, et pugnas legis devita; sunt enim inutiles, et vanæ.

(5) 2 Tim 1, 9. — (9) 1 Tim 4, 7; 2 Tim 2, 23.

hæc ob
gratiam
Salvato-
ris obser-
ventur

atque in-
culcentur

Obœdi-
entes et
modesti
sint

utpote
gratia
Christi
iustificati

quod
commo-
endum
est

Titus
conten-
tiones
inutiles

¹⁰ Hæreticum hominem post unam, et secundam correptionem devita: ¹¹ sciens quia subversus est, qui eiusmodi est, et delinquit, cum sit proprio iudicio condemnatus.

et hæreticum contumacem devitet

Epilogus 3, 12—15

¹² Cum misero ad te Artemam, aut Tychicum, festina ad me venire Nicopolim: ibi enim statui hiemare. ¹³ Zenam legisperitum, et Apollo sollicitate præmitte, ut nihil illis desit. ¹⁴ Discant autem et nostri bonis operibus præesse ad usus necessarios: ut non sint infructuosi.

Mandata

¹⁵ Salutant te qui mecum sunt omnes: saluta eos, qui nos amant in fide.

salutationes

Gratia Dei cum omnibus vobis. Amen.

benedictio

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD PHILEMONEM

Salutatio
apostoli-
ca

¹ Paulus vinctus Christi Iesu, et Timotheus frater: Philemoni dilecto, et adiutori nostro, ² et Appiæ sorori carissimæ, et Archippo commilitoni nostro, et Ecclesiæ, quæ in domo tua est. ³ Gratia vobis, et pax a Deo Patre nostro, et Domino Iesu Christo.

gratia-
rum actio
de fide et
caritate
Philemo-
nis

⁴ Gratias ago Deo meo, semper memoriam tui faciens in orationibus meis, ⁵ audiens caritatem tuam, et fidem, quam habes in Domino Iesu, et in omnes sanctos: ⁶ ut communicatio fidei tuæ evidens fiat in agnitione omnis operis boni, quod est in vobis in Christo Iesu. ⁷ Gaudium enim magnum habui, et consolationem in caritate tua: quia viscera sanctorum requieverunt per te, frater.

precatio
pro One-
simo,
servo fu-
gitivo sed
converso

⁸ Propter quod multam fiduciam habens in Christo Iesu imperandi tibi quod ad rem pertinet: ⁹ propter caritatem magis obsecro, cum sis talis, ut Paulus senex, nunc autem et vinctus Iesu Christi: ¹⁰ Obsecro te pro meo filio, quem genui in vinculis, Onesimo, ¹¹ qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc autem et mihi, et tibi utilis, ¹² quem remisi tibi. Tu autem illum, ut mea viscera, suscipe: ¹³ quem ego volueram mecum detinere, ut pro te mihi ministraret in vinculis Evangelii: ¹⁴ sine consilio autem tuo nihil volui facere, uti ne velut ex necessitate bonum tuum esset, sed voluntarium. ¹⁵ Forsitan enim ideo discessit ad horam a te, ut æternum illum reciperes: ¹⁶ iam non ut servum, sed pro servo carissimum fratrem, maxime mihi:

quanto autem magis tibi et in carne, et in Domino?
 17 Si ergo habes me socium, suscipe illum sicut
 me: 18 Si autem aliquid nocuit tibi, aut debet:
 hoc mihi imputa. 19 Ego Paulus scripsi mea manu:
 ego reddam, ut non dicam tibi, quod et teipsum
 mihi debes: 20 ita frater. Ego te fruor in Do-
 mino: Refice viscera mea in Domino.

21 Confidens in obœdientia tua scripsi tibi: sciens
 quoniam et super id, quod dico, facies. 22 Simul
 autem et para mihi hospitium: nam spero per
 orationes vestras donari me vobis.

23 Salutat te Epaphras concaptivus meus in Chri-
 sto Iesu, 24 Marcus, Aristarchus, Demas, et Lu-
 cas, adiutores mei.

25 Gratia Domini nostri Iesu Christi cum spiritu
 vestro. Amen.

mandata

salutio-
nesbenedic-
tio

EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI

AD HEBRÆOS

PARS PRIOR

De excellentia novi testamenti, 1, 1—10, 18

Propositio, 1, 1—4

Excellen-
tia Chri-
sti

1 ¹ Multifariam, multisque modis olim Deus loquens patribus in Prophetis: ² novissime, diebus istis locutus est nobis in Filio, quem constituit heredem universorum, per quem fecit et sæcula: ³ qui cum sit splendor gloriæ, et figura substantiæ eius, portansque omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram maiestatis in excelsis: ⁴ tanto melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hereditavit.

1. Christus est mediator excellens, 1, 5—4, 13

1. Angelos præcellit, 1, 5—2, 18

Christus
est filius
Dei nec
non rex
et creator
omnium,
angeli
vero sunt
ministri
eius

⁵ Cui enim dixit aliquando angelorum:

Filius meus es tu, ego hodie genui te?

Et rursus: Ego ero illi in patrem, et ipse erit mihi in filium?

⁶ Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit: Et adorent eum omnes angeli Dei.

(3) Sap 7, 26. — (5) Ps 2, 7. — 2 Sm 7, 14. —
(6) Ps 96, 7.

7 Et ad angelos quidem dicit:
Qui facit angelos suos spiritus, et ministros
suos flammam ignis.

8 Ad filium autem:

Thronus tuus Deus in sæculum sæculi: virga
æquitatis, virga regni tui.

9 Dilexisti iustitiam, et odisti iniquitatem: pro-
pterea unxit te Deus, Deus tuus oleo exul-
tationis præ participibus tuis.

10 Et: Tu in principio Domine terram fundasti:
et opera manuum tuarum sunt cæli.

11 Ipsi peribunt, tu autem permanebis,
et omnes ut vestimentum veterascent: 12 et
velut amictum mutabis eos, et mutabuntur:
tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient.

13 Ad quem autem angelorum dixit aliquando:
Sede a dextris meis, quoadusque ponam ini-
micos tuos scabellum pedum tuorum?

14 Nonne omnes sunt administratorii spiritus, in
ministerium missi propter eos, qui hereditatem ca-
pient salutis?

2¹ Propterea abundantius oportet observare nos
ea, quæ audivimus ne forte pereffluamus. 2 Si
enim qui per angelos dictus est sermo, factus est
firmus, et omnis prævaricatio, et inobœdientia ac-
cepit iustam mercedis retributionem: 3 quomodo
nos effugiemus si tantam neglexerimus salutem?
quæ cum initium accepisset enarrari per Dominum
ab eis, qui audierunt, in nos confirmata est, 4 con-
testante Deo signis et portentis, et variis virtuti-
bus, et Spiritus sancti distributionibus secundum
suam voluntatem.

5 Non enim angelis subiecit Deus orbem terræ
futurum, de quo loquimur. 6 Testatus est autem
in quodam loco quis, dicens:

Quid est homo quod memor es eius, in aut filius
hominis quoniam visitas eum?

(7) Ps 103, 4. — (8) Ps 44, 7. — (10) Ps 101, 26. —
(13) Ps 109, 1; 1 Cor 15, 25. — (4) Mc 16, 20. —
(6) Ps 8, 5.

ergo no-
va lex
Christi
abundan-
tius ob-
servanda
est quam
vetus lex
per ange-
los ordi-
nata

ergo no-
va lex
Christi
abundan-
tius ob-
servanda
est quam
vetus lex
per ange-
los ordi-
nata

novum
testa-
mentum
non ange-
lis sed
filio sub-
lectum
est

illis, qui increduli fuerunt? ¹⁹ Et videmus, quia non potuerunt introire propter incredulitatem.

et in
requiem
Christia-
nis pro-
missam

4 ¹ Timeamus ergo ne forte relicta pollicitatione introeundi in requiem eius, existimetur aliquis ex vobis deesse. ² Etenim et nobis nuntiatum est, quemadmodum et illis; sed non profuit illis sermo auditus, non admistus fidei ex iis, quæ audierunt. ³ Ingrediemur enim in requiem, qui credidimus: quemadmodum dixit:

Sicut iuravi in ira mea: Si introibunt in requiem meam:

et quidem operibus ab institutione mundi perfectis. ⁴ Dixit enim in quodam loco de die septima sic: Et requievit Deus die septima ab omnibus operibus suis. ⁵ Et in isto rursus: Si introibunt in requiem meam. ⁶ Quoniam ergo superest introire quosdam in illam, et ii, quibus prioribus annuntiatum est, non introierunt propter incredulitatem: ⁷ iterum terminat diem quemdam, Hodie, in David dicendo, post tantum temporis, sicut supra dictum est:

Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra.

⁸ Nam si eis Iesus requiem præstitisset, nunquam de alia loqueretur, posthac, die. ⁹ Itaque relinquitur sabbatismus populo Dei. ¹⁰ Qui enim ingressus est in requiem eius: etiam ipse requievit ab operibus suis, sicut a suis Deus.

credulita-
te ingredi
festinent

¹¹ Festinemus ergo ingredi in illam requiem: ut ne in idipsum quis incidat incredulitatis exemplum. ¹² Vivus est enim sermo Dei, et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti: et pertingens usque ad divisionem animæ ac spiritus; compagum quoque ac medullarum; et discretor cogitationum et intentionum cordis. ¹³ Et non est ulla creatura invisibilis in conspectu eius: omnia autem nuda et aperta sunt oculis eius, ad quem nobis sermo.

(3) Ps 94, 11. — (4) Gn 2, 2. — (7) Sup 3, 7. — (13) Ps 33, 16; Sir 15, 20.

II. Christus est sacerdos excellens, 4, 14—10, 18

1. Christus verus pontifex est, 4, 14—5, 10

¹⁴ Habentes ergo pontificem magnum, qui penetravit cælos, Iesum filium Dei: teneamus confessionem. ¹⁵ Non enim habemus pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris: tentatum autem per omnia pro similitudine absque peccato. ¹⁶ Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ: ut misericordiam consequamur, et gratiam inveniamus in auxilio opportuno.

5 ¹ Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona, et sacrificia pro peccatis: ² qui condolere possit iis, qui ignorant, et errant: quoniam et ipse circumdatus est infirmitate: ³ et propterea debet, quemadmodum pro populo, ita etiam et pro semetipso offerre pro peccatis. ⁴ Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo, tamquam Aaron.

⁵ Sic et Christus non semetipsum clarificavit ut pontifex fieret: sed qui locutus est ad eum:

Fillius meus es tu, ego hodie genui te.

⁶ Quemadmodum et in alio loco dicit:

Tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech.

⁷ Qui in diebus carnis suæ preces, supplicationesque ad eum, qui possit illum salvum facere a morte cum clamore valido, et lacrimis offerens, exauditus est pro sua reverentia: ⁸ Et quidem cum esset Filius Dei, didicit ex iis, quæ passus est, obedienciam: ⁹ et consummatus, factus est omnibus obtemperantibus sibi, causa salutis æternæ, ¹⁰ appellatus a Deo pontifex iuxta ordinem Melchisedech.

2. Digressio a proposita oratione, 5, 11—6, 20

¹¹ De quo nobis grandis sermo, et ininterpretabilis ad dicendum: quoniam imbecilles facti estis

(4) Ex 28, 1; 2 Par 26, 18. — (5) Ps 2, 7. — (6) Ps 109, 4.

Cum fiducia ad eum adeamus

omnis pontifex sacrificare et a Deo vocari debet

Christus a Deo pontifex appellatus usque ad mortem obediens fuit

Imbecillis elementa doctrinæ

Christia-
næ ite-
rum tra-
denda
essent

nihilomi-
nus Pau-
lus ea
tradere
non in-
lendit

quia
apostata
iterata
eorum
traditio-
ne non
conver-
tuntur

servati
a Deo
autem
studiosio-
res fient

ad audiendum. ¹² Etenim cum deberetis magistri esse propter tempus: rursum indigetis ut vos doceamini quæ sint elementa exordii sermonum Dei: et facti estis quibus lacte opus sit, non solido cibo. ¹³ Omnis enim, qui lactis est particeps, expers est sermonis iustitiæ, parvulus enim est. ¹⁴ Perfectorum autem est solidus cibus: eorum, qui pro consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni ac mali.

6 ¹ Quapropter intermittentes inchoationis Christi sermonem, ad perfectiora feramur, non rursum iacientes fundamentum pænitiæ ab operibus mortuis, et fidei ad Deum, ² baptismatum doctrinæ, impositionis quoque manuum, ac resurrectionis mortuorum, et iudicii æterni. ³ Et hoc faciemus, si quidem permiserit Deus.

⁴ Impossibile est enim eos, qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum cælestis, et participes facti sunt Spiritus sancti, ⁵ gustaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque sæculi venturi, ⁶ et prolapsi sunt; rursus renovari ad pænitentiam, rursum crucifigentes sibi metipsis filium Dei, et ostentui habentes. ⁷ Terra enim sæpe venientem super se bibens imbrem, et generans herbam opportunam illis, a quibus colitur: accipit benedictionem a Deo. ⁸ Proferens autem spinas, ac tribulos, reproba est, et maledicto proxima: cuius consummatio in combustionem.

⁹ Confidimus autem de vobis dilectissimi meliora, et viciniore salutis: tamen ita loquimur. ¹⁰ Non enim iniustus Deus, ut obliviscatur operis vestri, et dilectionis, quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis, et ministratis. ¹¹ Cupimus autem unumquemque vestrum eandem ostentare sollicitudinem ad expletionem spei usque in finem: ¹² ut non segnes efficiamini, verum imitatores eorum, qui fide, et patientia hereditabunt promissiones.

(4) Mt 12, 45; Inf 10, 26; 2 Prr 2, 20.

13 Abrahæ namque promittens Deus, quoniam neminem habuit, per quem iuraret, maiorem, iuravit per semetipsum, 14 dicens: Nisi benedicens benedicam te, et multiplicans multiplicabo te. 15 Et sic longanimiter ferens, adeptus est repromissionem.

16 Homines enim per malorem sui iurant: et omnis controversiæ eorum finis, ad confirmationem, est iuramentum. 17 In quo abundantius volens Deus ostendere pollicitationis heredibus immobilitatem consilii sui, interposuit iusiurandum: 18 ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solacium habeamus, qui confugimus ad tenendam propositam spem, 19 quam sicut anchoram habemus animæ tutam ac firmam, et incedentem usque ad interiora velaminis, 20 ubi præcursor pro nobis introivit Iesus, secundum ordinem Melchisedech pontifex factus in æternum.

3. Christus sacerdos secundum ordinem Melchisedech est 7, 1—8, 13

7 1 Hic enim Melchisedech, rex Salem, sacerdos Dei summi, qui obviavit Abrahæ regresso a cæde regum, et benedixit ei: 2 cui et decimas omnium divisit Abraham: primum quidem qui interpretatur rex iustitiæ: deinde autem et rex Salem, quod est, rex pacis, 3 sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum, neque finem vitæ habens, assimilatus autem Filio Dei, manet sacerdos in perpetuum.

4 Intuemini autem quantus sit hic, cui et decimas dedit de præcipuis Abraham patriarcha: 5 Et quidem de filiis Levi sacerdotium accipientes, mandatum habent decimas sumere a populo secundum legem, id est, a fratribus suis: quamquam et ipsi exierint de lumbis Abrahæ. 6 Cuius autem generatio non annumeratur in eis, decimas sumpsit ab Abraham, et hunc, qui habebat repromissiones, be-

(14) Gn 22, 17. — (1) Gn 14, 18. — (5) Dt 18, 3; los 14, 4.

fidem
et patier-
tiam
Abrahæ
imitantes

et immu-
tabilita-
tem re-
promis-
sionis
Dei con-
sideran-
tes

Melchise-
dech,
typus
Christi

præstan-
tior fuit
quam
Abraham
et Levi

nedixit. ⁷ Sine ulla autem contradictione, quod minus est, a meliore benedicitur. ⁸ Et hic quidem, decimas morientes homines accipiunt: ibi autem contestatur, quia vivit. ⁹ Et (ut ita dictum sit) per Abraham, et Levi, qui decimas accepit, decimatus est: ¹⁰ adhuc enim in lumbis patris erat, quando obviavit ei Melchisedech.

¹¹ Si ergo consummatio per sacerdotium Leviticum erat (populus enim sub ipso legem accepit) quid adhuc necessarium fuit secundum ordinem Melchisedech, alium surgere sacerdotem, et non secundum ordinem Aaron dici? ¹² Translato enim sacerdotio, necesse est ut et legis translatio fiat.

¹³ In quo enim hæc dicuntur, de alia tribu est, de qua nullus altari præsto fuit. ¹⁴ Manifestum est enim quod ex Iuda ortus sit Dominus noster: in qua tribu nihil de sacerdotibus Moyses locutus est.

¹⁵ Et amplius adhuc manifestum est: si secundum similitudinem Melchisedech exsurgat alius sacerdos, ¹⁶ qui non secundum legem mandati carnalis factus est, sed secundum virtutem vitæ insolubilis. ¹⁷ Contestatur enim: Quoniam

tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech.

¹⁸ Reprobatio quidem fit præcedentis mandati, propter infirmitatem eius, et inutilitatem: ¹⁹ nihil enim ad perfectum adduxit lex: introductio vero melioris spei, per quam proximamus ad Deum.

²⁰ Et quantum est non sine iureiurando (alii quidem sine iureiurando sacerdotes facti sunt, ²¹ hic autem cum iureiurando per eum, qui dixit ad illum: Iuravit Dominus, et non penitebit eum: tu es sacerdos in æternum),

²² in tantum melioris testamenti sponsor factus est Iesus.

²³ Et alii quidem plures facti sunt sacerdotes, idcirco quod morte prohiberentur permanere: ²⁴ hic autem eo quod maneat in æternum, sempiternum habet sacerdotium. ²⁵ Unde et salvare in perfe-

(17) Ps 109, 4. — (21) Ps 109, 4.

sacerdotium Leviticum abrogatum, sacerdotium Christi æternum est

sacerdotes Levitici sine iuramento facti sunt, Christus cum iuramento, illi mortui sunt, Christus semper vivit

tuum potest accedentes per semetipsum ad Deum: semper vivens ad interpellandum pro nobis.

²⁶ Talis enim decebat ut nobis esset pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus, et excelsior cælis factus: ²⁷ qui non habet necessitatem quotidie, quemadmodum sacerdotes, prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populi: hoc enim fecit semel, seipsum offerendo. ²⁸ Lex enim homines constituit sacerdotes infirmitatem habentes: sermo autem iurisiurandi, qui post legem est, Filium in æternum perfectum.

8 ¹ Capitulum autem super ea, quæ dicuntur: Talem habemus Pontificem, qui consedit in dextera sedis magnitudinis in cælis, ² sanctorum minister, et tabernaculi veri, quod fixit Dominus, et non homo. ³ Omnis enim pontifex ad offerendum munera, et hostias constituitur: unde necesse est et hunc habere aliquid, quod offerat: ⁴ si ergo esset super terram, nec esset sacerdos: cum essent qui offerrent secundum legem munera, ⁵ qui exemplari, et umbræ deserviunt cælestium. Sicut responsum est Moysi, cum consummaret tabernaculum: Vide (inquit) omnia facito secundum exemplar, quod tibi ostensum est in monte.

⁶ Nunc autem melius sortitus est ministerium, quanto et melioris testamenti mediator est, quod in melioribus repromissionibus sancitum est. ⁷ Nam si illud prius culpa vacasset: non utique secundi locus inquireretur. ⁸ Vituperans enim eos dicit: Ecce dies venient, dicit Dominus: et consummabo super domum Israel, et super domum Iuda testamentum novum, ⁹ non secundum testamentum, quod feci patribus eorum in die, qua apprehendi manum eorum ut educerem illos de terra Ægypti: quoniam ipsi non permanserunt in testamento meo: et ego neglexi eos, dicit Dominus: ¹⁰ Quia hoc est testamentum, quod disponam domui Israel post

illi infirmi fuerunt, Christus perfectus est

illi in tabernaculo terrestri ministrarunt, Christus in cælis consedit

illi mediatores veteris testamenti fuerunt, Christus mediator melioris testamenti novi est

(27) Lv 16, 6. — (5) Ex 25, 40; Act 7, 44. —
(8) Ir 31, 31.

dies illos, dicit Dominus: Dando leges meas in mentem eorum, et in corde eorum superscribam eas: et ero eis in Deum, et ipsi erunt mihi in populum: ¹¹ et non docebit unusquisque proximum suum, et unusquisque fratrem suum, dicens: Cognosce Dominum: quoniam omnes scient me a minore usque ad maiorem eorum: ¹² quia propitius ero iniquitatibus eorum, et peccatorum eorum iam non memorabor. ¹³ Dicendo autem novum: veteravit prius. Quod autem antiquatur, et senescit, prope interitum est.

4. Christus simul hostia perfecta est, 9, 1—10, 18

Veteris
testam-
enti ty-
pic

9 ¹ Habuit quidem et prius, iustificationes culturæ, et Sanctum sæculare. ² Tabernaculum enim factum est primum, in quo erant candelabra, et mensa; et propositio panum; quæ dicitur Sancta. ³ Post velamentum autem secundum, tabernaculum, quod dicitur Sancta sanctorum: ⁴ aureum habens thuribulum, et arcam testamenti circumtectam ex omni parte auro, in qua urna aurea habens manna, et virga Aaron, quæ fronderat, et tabulæ testamenti, ⁵ superque eam erant Cherubim gloriæ obumbrantia propitiatorium; de quibus non est modo dicendum per singula. ⁶ His vero ita compositis: in priori quidem tabernaculo semper introibant sacerdotes, sacrificiorum officia consummantes: ⁷ in secundo autem semel in anno solus pontifex non sine sanguine, quem offert pro sua, et populi ignorantia: ⁸ hoc significante Spiritu sancto, nondum propalatum esse sanctorum viam, adhuc priore tabernaculo habente statum.

hostiæ in-
terne non
iustifica-
runt

⁹ Quæ parabola est temporis instantis: iuxta quam munera, et hostiæ offeruntur, quæ non possunt iuxta conscientiam perfectum facere servientem, solummodo in cibus, et in potibus, ¹⁰ et variis baptismatibus, et iustitiis carnis usque ad tempus correctionis impositis.

— (2) Ex 26, 1; 36, 8. — (4) Lv 16; Nm 16. — 1 Rg 8, 9; 2 Par 5, 10. — (7) Ex 30, 10; Lv 16, 2.

11 Christus autem assistens pontifex futurorum bonorum, per amplius et perfectius tabernaculum non manufactum, id est, non huius creationis: 12 neque per sanguinem hircorum, aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introivit semel in Sancta, æterna redemptione inventa. 13 Si enim sanguis hircorum, et taurorum, et cinis vitulæ aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis: 14 quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad serviendum Deo viventi?

15 Et ideo novi testamenti mediator est; ut morte intercedente, in redemptionem earum prævaricationum, quæ erant sub priori testamento, reprobationem accipiant qui vocati sunt æternæ hereditatis. 16 Ubi enim testamentum est: mors necesse est intercedat testatoris. 17 Testamentum enim in mortuis confirmatum est: alioquin non dum valet, dum vivit qui testatus est. 18 Unde nec primum quidem sine sanguine dedicatum est. 19 Lecto enim omni mandato legis a Moyse universo populo: accipiens sanguinem vitulorum, et hircorum cum aqua et lana coccinea, et hyssopo: ipsum quoque librum, et omnem populum aspersit, 20 dicens: Hic sanguis testamenti, quod mandavit ad vos Deus. 21 Etiam tabernaculum, et omnia vasa ministerii sanguine similiter aspersit: 22 Et omnia pæne in sanguine secundum legem mundantur: et sine sanguinis effusione non fit remissio. 23 Necesse est ergo exemplaria quidem cælestium his mundari: ipsa autem cælestia melioribus hostiis quam istis. 24 Non enim in manufacta Sancta Iesus introivit exemplaria verorum: sed in ipsum cælum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis:

25 Neque ut sæpe offerat semetipsum, quemadmodum Pontifex intrat in Sancta per singulos an-

— (13) Lv 16, 14. — (14) 1 Ptr 1, 19; 1 Io 1, 7; Apc 1, 5.

— (15) Gal 3, 15. — (20) Ex 24, 8.

sanguis
Christi
vero
iustitiam
internam
attulit

mediator
novi te-
stamenti
mori qui-
dem de-
buit

at semel
tantum
hostiam
se obtulit

nos in sanguine alieno: ²⁶ alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi: nunc autem semel in consummatione sæculorum, ad destitutionem peccati, per hostiam suam apparuit. ²⁷ Et quemadmodum statutum est hominibus semel mori, post hoc autem iudicium: ²⁸ sic et Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata: secundo sine peccato apparebit expectantibus se, in salutem.

nam hostiæ veteris testamenti peccata non auferbant

obœdientia Christi autem nos sanctificavit

ideo illæ sæpius offerbantur, Christus vero unam hostiam obtulit

10 ¹ Umbram enim habens lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum: per singulos annos eisdem ipsis hostiis, quas offerunt indesinenter, numquam potest accedentes perfectos facere: ² alioquin cessasset offerri: ideo quod nullam haberent ultra conscientiam peccati, cultores semel mundati: ³ sed in ipsis commemoratio peccatorum per singulos annos fit. ⁴ Impossibile enim est sanguine taurorum et hircorum auferri peccata.

⁵ Ideo ingrediens mundum dicit: Hostiam, et oblationem noluisti: corpus autem aptasti mihi: ⁶ holocaustomata pro peccato non tibi placuerunt.

⁷ Tunc dixi: Ecce venio: in capite libri scriptum est de me: Ut faciam, Deus, voluntatem tuam.

⁸ Superius dicens: Quia hostias, et oblationes, et holocaustomata pro peccato noluisti, nec placita sunt tibi, quæ secundum legem offeruntur, ⁹ tunc dixi: Ecce venio, ut faciam, Deus, voluntatem tuam: aufert primum, ut sequens statuatur. ¹⁰ In qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel.

¹¹ Et omnis quidem sacerdos præsto est quotidie ministrans, et easdem sæpe offerens hostias, quæ numquam possunt auferre peccata: ¹² hic autem unam pro peccatis offerens hostiam, in sempiternum sedet in dextera Dei, ¹³ de cetero ex-

(28) Rom 5, 6; 1 Ptr 3, 18. — (5) Ps 39, 7. — (7) Ps 39, 8.

spectans donec ponantur inimici eius scabellum pedum eius. ¹⁴ Una enim oblatione, consummavit in sempiternum sanctificatos.

¹⁵ Contestatur autem nos et Spiritus sanctus: Postquam enim dixit: ¹⁶ Hoc autem testamentum, quod testabor ad illos post dies illos, dicit Dominus, Dando leges meas in cordibus eorum, et in mentibus eorum superscribam eas: ¹⁷ et peccatorum, et iniquitatum eorum iam non recordabor amplius. ¹⁸ Ubi autem horum remissio: iam non est oblatio pro peccato.

PARS ALTERA

De moribus fidelium, 10, 19—13, 17

I. Admonitiones ad fidem spectantes, 10, 19—12, 13

1. De perseverantia fidelium, 10, 19—39

¹⁹ Habentes itaque fratres fiduciam in introitu sanctorum in sanguine Christi, ²⁰ quam initiavit nobis viam novam, et viventem per velamen, id est, carnem suam, ²¹ et sacerdotem magnum super domum Dei: ²² accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, aspersi corda a conscientia mala, et abluti corpus aqua munda, ²³ teneamus spei nostræ confessionem indeclinabilem (fidelis enim est qui repromisit), ²⁴ et consideremus invicem in provocationem caritatis, et bonorum operum: ²⁵ non deserentes collectionem nostram, sicut consuetudinis est quibusdam, sed consolantes, et tanto magis quanto videritis appropinquantem diem.

²⁶ Voluntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hostia, ²⁷ terribilis autem quædam expectatio iudicii, et ignis æmulatio, quæ consumptura est adversarios. ²⁸ Irritam quis faciens legem Moy-

quæ Ieremia testante sufficit

Fidem spe et caritate formatam teneant

ut terribile Dei iudicium effugiant

(13) Ps 109, 1; 1 Cor 15, 25. — (16) Ir 31, 33; Sup 8, 8. — (26) Sup 6, 4.

si, sine ulla miseratione duobus vel tribus testibus moritur: ²⁹ quanto magis putatis deteriora mereri supplicia qui filium Dei conculcaverit, et sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, et spiritui gratiæ contumeliam fecerit? ³⁰ Scimus enim qui dixit: Mihi vindicta, et ego retribuam. Et iterum: Quia iudicabit Dominus populum suum. — ³¹ Horrendum est incidere in manus Dei viventis.

et
magnam
patientiæ
remune-
rationem
accipiant

³² Rememoramini autem pristinos dies, in quibus illuminati, magnum certamen sustinuistis passionum: ³³ et in altero quidem opprobriis, et tribulationibus spectaculum facti: in altero autem socii taliter conversantium effecti. ³⁴ Nam et vinctis compassi estis, et rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes vos habere meliorem, et manentem substantiam. ³⁵ Nolite itaque amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet remunerationem. ³⁶ Patientia enim vobis necessaria est: ut voluntatem Dei facientes, reportetis promissionem.

³⁷ Adhuc enim modicum aliquantulum, qui venturus est, veniet, et non tardabit.

³⁸ Iustus autem meus ex fide vivit; quod si subtraxerit se, non placebit animæ meæ.

³⁹ Nos autem non sumus subtractionis filii in perditionem, sed fidei in acquisitionem animæ.

2. De natura fidelium, 11, 1—40

Fide res
speran-
das et
non ap-
parentes
compre-
hendi il-
lustrant:
Abel

11 ¹ Est autem fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium. ² In hac enim testimonium consecuti sunt senes. ³ Fide intelligimus aptata esse sæcula verbo Dei: ut ex invisibilibus visibilia fierent.

⁴ Fide plurimam hostiam Abel, quam Cain, obtulit Deo, per quam testimonium consecutus est esse

(28) Dt 17, 6; Mt 18, 16; Io 8, 17; 2 Cor 13, 1. —
(30) Dt 32, 35; Rom 12, 19. — (37) Hab 2, 3. —
(38) Rom 1, 17; Gal 3, 11. — (3) Gn 1, 3. —
(4) Gn 4, 4. — Mt 23, 35.

justus, testimonium perhibente muneribus eius Deo, et per illam defunctus adhuc loquitur.

⁵ Fide Henoch translatus est ne videret mortem, et non inveniebatur: quia transtulit illum Deus: ante translationem enim testimonium habuit placuisse Deo. ⁶ Sine fide autem impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum quia est, et inquirentibus se remunerator sit.

⁷ Fide Noe responso accepto de iis, quæ adhuc non videbantur, metuens aptavit arcam in salutem domus suæ, per quam damnavit mundum: et iustitiæ, quæ per fidem est, heres est institutus.

⁸ Fide qui vocatur Abraham obœdivit in locum exire, quem accepturus erat in hereditatem: et exiit, nesciens quo iret. ⁹ Fide demoratus est in terra repromissionis, tamquam in aliena, in casulis habitando cum Isaac; et Iacob coheredibus repromissionis eiusdem. ¹⁰ Expectabat enim fundamenta habentem civitatem: cuius artifex, et conditor Deus. ¹¹ Fide et ipsa Sara sterilis virtutem in conceptionem seminis accepit, etiam præter tempus ætatis: quoniam fidelem credidit esse eum, qui repromiserat. ¹² Propter quod et ab uno orti sunt (et hoc emortuo) tamquam sidera cæli in multitudinem, et sicut arena, quæ est ad oram maris, innumerabilis. ¹³ Iuxta fidem defuncti sunt omnes isti, non acceptis repromissionibus, sed a longe eas aspicientes, et salutantes, et conficientes quia peregrini, et hospites sunt super terram. ¹⁴ Qui enim hæc dicunt, significant se patriam inquirere. ¹⁵ Et si quidem ipsius meminissent de qua exierunt, habebant utique tempus revertendi. ¹⁶ Nunc autem meliorem appetunt, id est, cælestem. Ideo non confunditur Deus vocari Deus eorum: paravit enim illis civitatem. ¹⁷ Fide obtulit Abraham Isaac, cum tentaretur, et unigenitum offerebat, qui susceperat

(5) Gn 5, 24; Sir 44, 16. — (7) Gn 6, 13; Sir 44, 17. — (8) Gn 12, 4. — (11) Gn 17, 19. — (17) Gn 22, 1; Sir 44, 21.

Henoch

Noe

Abraham
cum fa-
milia sua

- repromissiones; ¹⁸ ad quem dictum est: Quia in Isaac vocabitur tibi semen: ¹⁹ arbitrans quia et a mortuis suscitare potens est Deus: unde eum et in parabolam accepit.
- Isaac ²⁰ Fide et de futuris benedixit Isaac Iacob, et Esau.
- Iacob ²¹ Fide Iacob, moriens, singulos filiorum Ioseph benedixit: et adoravit fastigium virgæ eius.
- Ioseph ²² Fide Ioseph, moriens, de protectione filiorum Israel memoratus est, et de ossibus suis mandavit.
- parentes
Moyses ²³ Fide Moyses, natus, occultatus est mensibus tribus a parentibus suis, eo quod vidissent elegantem infantem, et non timuerunt regis edictum.
- Moyses ²⁴ Fide Moyses grandis factus negavit se esse filium filię Pharaonis, ²⁵ magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere iucunditatem, ²⁶ maiores divitias æstimans thesauro Ægyptiorum, improprium Christi: aspiciebat enim in remunerationem. ²⁷ Fide reliquit Ægyptum, non veritus animositatem regis: invisibilem enim tamquam videns sustinuit. ²⁸ Fide celebravit pascha, et sanguinis effusionem: ne qui vastabat primitiva, tangeret eos.
- Israelitæ ²⁹ Fide transierunt Mare Rubrum tamquam per aridam terram: quod experti Ægypti, devorati sunt. ³⁰ Fide muri Iericho corruerunt, circuitu dierum septem.
- Rahab ³¹ Fide Rahab meretrix non periit cum incredulis, excipiens exploratores cum pace.
- reliqui
mirabilia
operantes ³² Et quid adhuc dicam? Deficiet enim me tempus enarrantem de Gedeon, Barac, Samson, Iephte, David, Samuel, et Prophetis: ³³ qui per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones, obturaverunt ora leonum, ³⁴ ex-

(18) Gn 21, 12; Rom 9, 7. — (20) Gn 27, 27. 36. —
 (21) Gn 48, 15. — Gn 47, 31. — (22) Gn 50, 23. —
 (23) Ex 2, 2. — Ex 1, 17. — (24) Ex 2, 11. —
 (28) Ex 12. — (29) Ex 14, 22. — (30) Ios 6, 20. —
 (31) Ios 2, 1.

stinxerunt impetum ignis, effugerunt aciem gladii, convaluerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello, castra verterunt exteriorum: ³⁵ acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos: alii autem distenti sunt non suscipientes redemptionem, ut meliorem invenirent resurrectionem. ³⁶ Alii vero ludibria, et verbera experti, insuper et vincula, et carceres: ³⁷ lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladii mortui sunt, circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti: ³⁸ quibus dignus non erat mundus: in solitudinibus errantes, in montibus, et speluncis, et in cavernis terræ.

³⁹ Et hi omnes testimonio fidei probati, non acceperunt repromissionem, ⁴⁰ Deo pro nobis melius aliquid providente, ut non sine nobis consummarentur.

cap. 3. De patientia fidelium, 12, 1—13

12 ¹ Ideoque et nos tantam habentes impositam nubem testium, deponentes omne pondus, et circumstans nos peccatum, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen: ² aspicientes in Auctorem fidei, et consummatorem Iesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta, atque in dextera sedis Dei sedet. ³ Recogitate enim eum, qui talem sustinuit a peccatoribus adversum semetipsum contradictionem: ut ne fatigemini, animis vestris deficientes.

⁴ Nondum enim usque ad sanguinem restitistis, adversus peccatum repugnantes: ⁵ et oblii estis consolationis, quæ vobis tamquam filiis loquitur, dicens:

Fili mi, noli negligere disciplinam Domini: neque fatigeris dum ab eo argueris.

⁶ Quem enim diligit Dominus, castigat: flagellat autem omnem filium, quem recipit.

ac persecutiones sustinentes

hi res futuras et exspectabant

Illorum et Christi exemplum aspiciant, ne fatigentur

in disciplina patris celestis ad æternam vitam crudientis perseverent

(1) Rom 6, 4; Eph 4, 22; Col 3, 8; 1 Ptr 2, 1; 4, 2.
— (5) Pr 3, 11; Apc 3, 19.

7 In disciplina perseverate. Tamquam filiis vobis offert se Deus: quis enim filius, quem non corripit pater? 8 Quod si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes: ergo adulteri, et non filii estis. 9 Deinde patres quidem carnis nostræ, eruditores habuimus, et verebamur eos, non multo magis obtemperabimus Patri spirituum, et vivemus? 10 Et illi quidem in tempore paucorum dierum, secundum voluntatem suam erudiebant nos: hic autem ad id, quod utile est in recipiendo sanctificationem eius. 11 Omnis autem disciplina in præsentī quidem videtur non esse gaudii, sed mæroris: postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam, reddet iustitiæ.

12 Propter quod remissas manus, et soluta genua, erigite, 13 et gressus rectos facite pedibus vestris: ut non claudicans quis erret, magis autem sanetur.

II. Admonitiones ad virtutes alias quoque spectantes, 12, 14—13, 17

1. De pace et sanctimonia, 12, 14—29

14 Pacem sequimini cum omnibus, et sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum: 15 contemplantēs nequis desit gratiæ Dei: nequa radix amaritudinis sursum germinans impediāt, et per illam inquinentur multi. 16 Ne quis fornicator, aut profanus ut Esau: qui propter unam escam vendidit primitiva sua: 17 scitote enim quoniam et postea cupiens hereditare benedictionem, reprobatus est: non enim invenit pænitiæ locum, quamquam cum lacrimis inquisisset eam.

18 Non enim accessistis ad tractabilem montem, et accensibilem ignem, et turbinem, et calignem, et procellam, 19 et tubæ sonum, et vocem verborum, quam qui audierunt, excusaverunt se, ne eis fieret verbum. 20 Non enim portabant quod dicebatur: Et si bestia tetigerit montem, lapidabi-

(14) Rom 12, 18. — (16) Gn 25, 33. — (17) Gn 27, 38. — (18) Ex 19, 12; 20, 21. — (20) Ex 19, 13.

animum
erigant

Ne desint
gratiæ
fidel

quam per
mediato-
rem novi
testa-
menti ha-
bent

tur. ²¹ Et ita terribile erat quod videbatur. Moyses dixit: Exterritus sum, et tremebundus. ²² Sed accessistis ad Sion montem, et civitatem Dei viventis, Ierusalem caelestem, et multorum millium angelorum frequentiam, ²³ et Ecclesiam primitivorum, qui conscripti sunt in caelis, et iudicem omnium Deum, et spiritus iustorum perfectorum, ²⁴ et testamenti novi mediatorem Iesum, et sanguinis aspersionem melius loquentem quam Abel.

²⁵ Videte ne recusetis loquentem. Si enim illi non effugerunt, recusantes eum, qui super terram loquebatur: multo magis nos, qui de caelis loquentem nobis avertimus. ²⁶ Cuius vox movit terram tunc: nunc autem repromittit, dicens: Adhuc semel: et ego movebo non solum terram, sed et caelum. ²⁷ Quod autem, Adhuc semel, dicit; declarat mobilitatem translationem tamquam factorum, ut maneat ea, quæ sunt immobilia. ²⁸ Itaque regnum immobile suscipientes, habemus gratiam: per quam serviamus placentes Deo, cum metu et reverentia. ²⁹ Etenim Deus noster ignis consumens est.

2. De caritate, castitate, avaritia, 13, 1—6

13 ¹ Caritas fraternitatis maneat in vobis. ² Et hospitalitatem nolite oblivisci, per hanc enim latuerunt quidam, angelis hospitio receptis. ³ Mementote victorum, tamquam simul victi: et laborantium, tamquam et ipsi in corpore morantes.

⁴ Honorabile conubium in omnibus, et thorus immaculatus. Fornicatores enim, et adulteros iudicabit Deus.

⁵ Sint mores sine avaritia, contenti presentibus: ipse enim dixit: Non te deseram, neque derelinquam. ⁶ Ita ut confidenter dicamus: Dominus mihi adiutor: non timebo quid faciat mihi homo.

(26) Agg 2, 7. — (29) Dt 4, 24. — (2) Rom 12, 13; 1 Ptr 4, 9. — Gn 18, 3; 19, 2. — (5) Ios 1, 5. — (6) Ps 117, 6.

sed
serviant
placentes
Deo

Caritas
exhibea-
tur

castitas
servetur

avaritia
vitetur

3. De separatione Christianorum a Iudaismo, 13, 7—14

⁷ Mementote præpositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei: quorum intuentes exitum conversationis, imitamini fidem.

⁸ Iesus Christus heri, et hodie: ipse et in sæcula. ⁹ Doctrinis variis, et peregrinis nolite abduci. Optimum est enim gratia stabilire cor; non escis: quæ non profuerunt ambulanti- bus in eis.

¹⁰ Habemus altare, de quo edere non habent potestatem, qui tabernaculo deserviunt. ¹¹ Quorum enim animalium infertur sanguis pro peccato in Sancta per pontificem, horum corpora cremantur extra castra. ¹² Propter quod et Iesus, ut sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est. ¹³ Exeamus igitur ad eum extra castra, improprium eius portantes. ¹⁴ Non enim habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus.

4. De hostiis spiritalibus Christianorum, 13, 15—17

¹⁵ Per ipsum ergo offeramus hostiam laudis semper Deo, id est, fructum laborum confitentium nomini eius.

¹⁶ Beneficiæ autem, et communionis nolite oblivisci: talibus enim hostiis promeretur Deus.

¹⁷ Obœdite præpositis vestris, et subiacete eis. Ipsi enim pervigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri, ut cum gaudio hoc faciant, et non gementes: hoc enim non expedit vobis.

Epilogus, 13, 18—25

¹⁸ Orate pro nobis: confidimus enim quia bonam conscientiam habemus in omnibus bene volentes conversari. ¹⁹ Amplius autem deprecor vos hoc facere, quo celerius restituar vobis.

²⁰ Deus autem pacis, qui eduxit de mortuis pastorem magnum ovium, in sanguine testamenti æterni, Dominum nostrum Iesum Christum, ²¹ ap-

(11) Lv 16, 27. — (14) Mch 2, 10.

Fides
præposi-
torum
mortuo-
rum imi-
tanda
eadem-
que Chri-
sti doc-
trina re-
tinenda
est
sacrificii
Christia-
ni exper-
tes sunt
qui de
Iudaismo
non
exiunt

Laus Dei

benefi-
centia
obœdien-
tia

Manda-
tum

precatio

tet vos in omni bono, ut faciatis eius voluntatem: faciens in vobis quod placeat coram se per Iesum Christum: cui est gloria in sæcula sæculorum. Amen.

22 Rogo autem vos fratres, ut sufferatis verbum solacii. Etenim perpauca scripsi vobis.

23 Cognoscite fratrem nostrum Timotheum dimissum: cum quò (si celerius venerit) videbo vos.

24 Salutate omnes præpositos vestros, et omnes sanctos. Salutant vos de Italia fratres.

25 Gratia cum omnibus vobis. Amen.

petitio

nuntius

salutatio-
nesbenedic-
tio

EPISTOLA CATHOLICA B. IACOBI APOSTOLI

Exordium, 1, 1

Salutatio
apostoli-
ca

1 ¹ Iacobus Dei, et Domini nostri Iesu Christi
servus, duodecim tribubus, quæ sunt in di-
spersione, salutem.

I. Monita generalia, 1, 2—4, 13

1. De sufferentia tentationum, 1, 2—18

De tenta-
tionibus
gaudeant

² Omne gaudium existimate fratres mei, cum in
tentationes varias incideritis: ³ scientes quod pro-
batio fidei vestræ patientiam operatur. ⁴ Patientia
autem opus perfectum habet: ut sitis perfecti et
integri in nullo deficientes.

cum sa-
pientia a
Deo data
tentatio-
nes

⁵ Si quis autem vestrum indiget sapientia, postu-
let a Deo, qui dat omnibus affluenter, et non im-
properat: et dabitur ei. ⁶ Postulet autem in fide
nihil hæsitans: qui enim hæsitat, similis est fluctui
maris, qui a vento movetur et circumfertur. ⁷ Non
ergo æstimet homo ille quod accipiat aliquid a Do-
mino. ⁸ Vir duplex animo inconstans est in om-
nibus viis suis.

paupertate
ac
divitias
conside-
rent

⁹ Glorietur autem frater humilis in exaltatione
sua: ¹⁰ dives autem in humilitate sua, quoniam
sicut flos fæni transibit: ¹¹ exortus est enim sol
cum ardore, et arefecit fænum, et flos eius deci-
dit, et decor vultus eius deperiit: ita et dives in
itineribus suis marcescet.

(3) Rom 5, 3. — (6) Mt 7, 7; 21, 22; Mc 11, 24;
Lc 11, 9; Io 14, 13; 16, 23 s. — (10) Sir 14, 18;
Is 40, 6; 1 Ptr 1, 24.

12 Beatus vir, qui suffert tentationem: quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se.

13 Nemo cum tentatur, dicat quoniam a Deo tentatur: Deus enim intentator malorum est: ipse autem neminem tentat. 14 Unusquisque vero tentatur a concupiscentia sua abstractus, et illectus. 15 Deinde concupiscentia cum conceperit, parit peccatum: peccatum vero cum consummatum fuerit, generat mortem.

16 Nolite itaque errare fratres mei dilectissimi. 17 Omne datum optimum, et omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. 18 Voluntarie enim genuit nos verbo veritatis, ut simus initium aliquod creaturæ eius.

2. De fide iustificante, 1, 19—2, 26

19 Scitis fratres mei dilectissimi. Sit autem omnis homo velox ad audiendum: tardus autem ad loquendum, et tardus ad iram. 20 Ira enim viri iustitiæ Dei non operatur. 21 Propter quod abicientes omnem immunditiam, et abundantiam malitiæ, in mansuetudine suscipite insitum verbum, quod potest salvare animas vestras.

22 Estote autem factores verbi, et non auditores tantum: fallentes vosmetipsos. 23 Quia si quis auditor est verbi, et non factor: hic comparabitur viro consideranti vultum nativitatis suæ in speculo: 24 consideravit enim se, et abiit, et statim oblitus est qualis fuerit. 25 Qui autem perspexerit in legem perfectam libertatis, et permanserit in ea, non auditor obliviosus factus, sed factor operis: hic beatus in facto suo erit.

26 Si quis autem putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, huius vana est religio. 27 Religio munda, et im-

(12) Iob 5, 17. — (19) Pr: 17, 27. — (22) Mt 7, 21; Rom 2, 13.

coronam
vitæ con-
templen-
tur
homo
non a
Deo sed
a concu-
piscencia
tentatur

a Deo bo-
na tan-
tum ven-
niunt

Verbum
veritatis
audiant

sed et
factores
operis
sint

non va-
nam sed
genuinam
religio-
nem co-
lentes

maculata apud Deum et Patrem, hæc est: Visitare pupillos, et viduas in tribulatione eorum, et immaculatum se custodire ab hoc sæculo.

2 ¹ Fratres mei, nolite in personarum acceptione habere fidem Domini nostri Iesu Christi gloriæ. ² Etenim si introierit in conventum vestrum vir aureum anulum habens in veste candida, introierit autem et pauper in sordido habitu, ³ et intendatis in eum, qui indutus est veste præclara, et dixeritis ei: Tu sede hic bene: pauperi autem dicatis: Tu sta illic; aut sede sub scabello pedum meorum: ⁴ nonne iudicatis apud vosmetipsos, et facti estis iudices cogitationum iniquarum? ⁵ Audite fratres mei dilectissimi, nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, et heredes regni, quod repromisit Deus diligentibus se? ⁶ Vos autem exhonorastis pauperem. Nonne divites per potentiam opprimunt vos, et ipsi trahunt vos ad iudicia? ⁷ Nonne ipsi blasphemant bonum nomen, quod invocatum est super vos? ⁸ Si tamen legem perficitis regalem secundum Scripturas: Diliges proximum tuum sicut teipsum: bene facitis: ⁹ si autem personas accipitis, peccatum operamini; redarguti a lege quasi transgressores: ¹⁰ Quicumque autem totam legem servaverit, offendant autem in uno, factus est omnium reus. ¹¹ Qui enim dixit: Non mœchaberis, dixit et: Non occides. Quod si non mœchaberis, occides autem, factus es transgressor legis. ¹² Sic loquimini, et sic facite sicut per legem libertatis incipientes iudicari. ¹³ Iudicium enim sine misericordia illi, qui non fecit misericordiam: superexaltat autem misericordia iudicium.

¹⁴ Quid proderit fratres mei si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? Numquid poterit fides salvare eum? ¹⁵ Si autem frater, et

(1) Lv 19, 15; Dt 1, 17; 16, 19; Pr 24, 23; Sir 42, 1. — (8) Lv 19, 18; Mt 22, 39; Mc 12, 31; Rom 13, 9; Gal 5, 14. — (9) Lv 19, 15; Dt 1, 17. — (10) Mt 5, 19. — (15) 1 Io 3, 17.

non personas accipientes itaque legem violentes

quia fides sine operibus mortua est

soror nudi sint, et indigeant victu quotidiano, ¹⁶ dicat autem aliquis ex vobis illis: Ite in pace, calefacimini et saturamini: non dederitis autem eis, quæ necessaria sunt corpori, quid proderit? ¹⁷ Sic et fides, si non habeat opera, mortua est in semetipsa. ¹⁸ Sed dicet quis: Tu fidem habes, et ego opera habeo. Ostende mihi fidem tuam sine operibus: et ego ostendam tibi ex operibus fidem meam. ¹⁹ Tu credis quoniam unus est Deus: Bene facis: et dæmones credunt et contremiscunt.

²⁰ Vis autem scire o homo inanis, quoniam fides sine operibus mortua est? ²¹ Abraham pater noster nonne ex operibus iustificatus est, offerens Isaac filium suum super altare? ²² Vides quoniam fides cooperabatur operibus illius: et ex operibus fides consummata est? ²³ Et suppleta est Scriptura, dicens: Credidit Abraham Deo, et reputatum est illi ad iustitiam, et amicus Dei appellatus est. ²⁴ Videtis quoniam ex operibus iustificatur homo, et non ex fide tantum? ²⁵ Similiter et Rahab meretrix, nonne ex operibus iustificata est suscipiens nuntios, et alia via eiciens? ²⁶ Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est, ita et fides sine operibus mortua est.

cum
operibus.
vero
iustificat

3. De ambitione docendi, 3, 1—18

3 ¹ Nolite plures magistri fieri fratres mei, scientes quoniam maius iudicium sumitis. ² In multis enim offendimus omnes. Si quis in verbo non offendit: hic perfectus est vir; potest etiam freno circumducere totum corpus. ³ Si autem equis frena in ora mittimus ad consentiendum nobis, et omne corpus illorum circumferimus. ⁴ Ecce et naves, cum magnæ sint, et a ventis validis minentur, circumferuntur a modico gubernaculo ubi impetus dirigentis voluerit. ⁵ Ita et lingua modicum quidem membrum est, et magna exaltat. Ecce quantus ignis quam magnam silvam incendit! ⁶ Et

Sapientiam non
lingua
difficillime
domanda
ostendat

(21) Gn 22, 10. — (23) Gn 15, 6; Rom 4, 3; Gal 3, 6.
— (25) Ios 2, 1. — (1) Mt 23, 8.

lingua ignis est, universitas iniquitatis. Lingua constituitur in membris nostris, quæ maculat totum corpus, et inflamat rotam nativitatis nostræ inflammata a gehenna. ⁷ Omnis enim natura bestiarum, et volucrum, et serpentium, et ceterorum domantur, et domita sunt a natura humana: ⁸ linguam autem nullus hominum domare potest: inquietum malum, plena veneno mortifero. ⁹ In ipsa benedicimus Deum et Patrem: et in ipsa maledicimus homines, qui ad similitudinem Dei facti sunt. ¹⁰ Ex ipso ore procedit benedictio, et maledictio. Non oportet, fratres mei, hæc ita fieri. ¹¹ Numquid fons de eodem foramine emanat dulcem, et amaram aquam? ¹² Numquid potest, fratres mei, ficus uvas facere, aut vitis ficus? Sic neque salsa dulcem potest facere aquam.

sed bona
conver-
satione

¹³ Quis sapiens, et disciplinatus inter vos? Ostendat ex bona conversatione operationem suam in mansuetudine sapientiæ. ¹⁴ Quod si zelum amarum habetis, et contentiones sint in cordibus vestris: nolite gloriari, et mendaces esse adversus veritatem. ¹⁵ Non est enim ista sapientia desursum descendens: sed terrena, animalis, diabolica. ¹⁶ Ubi enim zelus et contentio: ibi inconstantia, et omne opus pravum. ¹⁷ Quæ autem desursum est sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia, et fructibus bonis, non iudicans, sine simulatione. ¹⁸ Fructus autem iustitiæ, in pace seminatur, facientibus pacem.

4. De concupiscentiis malis, 4, 1—13^a

Concupiscentiis
ne obsc-
quantur

4 ¹ Unde bella, et lites in vobis? Nonne hinc? ex concupiscentiis vestris, quæ militant in membris vestris? ² Concupiscitis, et non habetis: occiditis, et zelatis: et non potestis adipisci: litigatis, et belligeratis, et non habetis, propter quod non postulatis. ³ Petitis, et non accipitis: eo quod male petatis: ut in concupiscentiis vestris insumatis. ⁴ Adulteri nescitis quia amicitia huius mundi, inimica est Dei? Quicumque ergo voluerit amicus

esse sæculi huius, inimicus Dei constituitur. ⁵ An putatis quia inaniter Scriptura dicat: Ad invidiam concupiscit spiritus, qui habitat in vobis? ⁶ Maiorem autem dat gratiam. Propter quod dicit: Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.

⁷ Subditi ergo estote Deo, resistite autem diabolo, et fugiet a vobis. ⁸ Appropinquate Deo, et appropinquabit vobis. Emundate manus, peccatores: et purificate corda, duplices animo. ⁹ Miseri estote, et lugete, et plorate: risus vester in luctum convertatur, et gaudium in mærorem. ¹⁰ Humiliamini in conspectu Domini, et exaltabit vos.

¹¹ Nolite detrahere alterutrum fratres. Qui detrahit fratri, aut qui iudicat fratrem suum, detrahit legi, et iudicat legem. Si autem iudicas legem: non es factor legis, sed iudex. ¹² Unus est legislator, et iudex, qui potest perdere, et liberare. ¹³ Tu autem quis es, qui iudicas proximum?

II. Monita specialia, 4, 13^b—5, 20

1. Pro mercatoribus superbis, 4, 13^b—17

Ecce nunc qui dicitis: Hodie, aut crastino ibimus in illam civitatem, et faciemus ibi quidem annum, et mercabimur, et lucrum faciemus: ¹⁴ qui ignoratis quid erit in crastino. ¹⁵ Quæ est enim vita vestra? vapor est ad modicum parens, et deinceps exterminabitur; pro eo ut dicatis: Si Dominus voluerit. Et: Si vixerimus, faciemus hoc, aut illud. ¹⁶ Nunc autem exsultatis in superbiis vestris. Omnis exsultatio talis, maligna est. ¹⁷ Scienti igitur bonum facere, et non facienti, peccatum est illi.

2. Pro divitibus et afflictis, 5, 1—11

5 ¹ Agite nunc divites, plorate ululantes in miseris vestris, quæ advenient vobis. ² Divitiæ vestræ putrefactæ sunt: et vestimenta vestra a tineis comesta sunt. ³ Aurum, et argentum ve-

(6) Pr 3, 34. — (10) 1 Pir 5, 6. — (13) Rom 14, 4.

Deo
mundi et
humiles
appropin-
quent

proxi-
mum ne
iudicent

Vitam
suam ex
voluntate
divina
pendere
recorden-
tur

Divites
propter
avariti-
am, frau-
dem, lu-
xuriam
increpan-
tur

strum æruginavit: et ærugo eorum in testimonium vobis erit, et manducabit carnes vestras sicut ignis. Thesaurizastis vobis iram in novissimis diebus. ⁴ Ecce merces operariorum, qui messuerunt regiones vestras, quæ fraudata est a vobis, clamat: et clamor eorum in aures Domini sabbaoth introivit. ⁵ Epulati estis super terram, et in luxuriis enutristis corda vestra in die occisionis. ⁶ Addixistis, et occidistis iustum, et non restitit vobis.

⁷ Patientes igitur estote fratres usque ad adventum Domini. Ecce agricola exspectat pretiosum fructum terræ, patienter ferens donec accipiat temporaneum, et serotinum. ⁸ Patientes igitur estote et vos, et confirmate corda vestra: quoniam adventus Domini appropinquavit. ⁹ Nolite ingemiscere fratres in alterutrum, ut non iudicemini. Ecce iudex ante ianuam assistit. ¹⁰ Exemplum accipite, fratres, exitus mali, laboris, et patientiæ, Prophetas: qui locuti sunt in nomine Domini. ¹¹ Ecce beatificamus eos, qui sustinuerunt. Sufferentiam Iob audistis, et finem Domini vidistis, quoniam misericors Dominus est, et miserator.

3. Pro iurantibus, ægrotis, iustis, 5, 12—20

¹² Ante omnia autem fratres mei nolite iurare, neque per cælum, neque per terram, neque aliud quodcumque iuramentum. Sit autem sermo vester: Est, est: Non, non: ut non sub iudicio decidatis.

¹³ Tristatur aliquis vestrum? oret: Æquo animo est? psallat. ¹⁴ Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Ecclesiæ, et orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: ¹⁵ et oratio fidei salvabit infirmum, et alleviabit eum Dominus: et si in peccatis sit, remittentur ei.

¹⁶ Confitemini ergo alterutrum peccata vestra, et orate pro invicem ut salvemini: multum enim valet deprecatio iusti assidua. ¹⁷ Elias homo erat

afflictis
patientia
commendatur

Fratres
ne temere
iurent

graviter
ægrotantes
oleo
ungantur

iusti
assidue
orent

(12) Mt 5, 34, — (17) 1 Rg 17, 1; Lc 4, 25.

similis nobis passibilis: et oratione oravit ut non plueret super terram, et non pluit annos tres, et menses sex: ¹⁸ Et rursum oravit: et cælum dedit pluuiam, et terra dedit fructum suum.

¹⁹ Fratres mei, si quis ex vobis erraverit a veritate, et converterit quis eum: ²⁰ scire debet quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam eius a morte, et operiet multitudinem peccatorum.

atque
peccatores con-
vertant

EPISTOLA
B. PETRI APOSTOLI
PRIMA

Exordium 1, 1—12

Salutatio
apostoli-
ca

1 ¹ Petrus Apostolus Iesu Christi, electis advenis dispersionis Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Asiæ, et Bithyniæ ² secundum præscientiam Dei Patris, in sanctificationem Spiritus, in obœdientiam, et aspersionem sanguinis Iesu Christi: Gratia vobis, et pax multiplicetur.

gratia-
rum actio
pro voca-
tione
ad gratiam
et gloriam

³ Benedictus Deus et Pater Domini nostri Iesu Christi, qui secundum misericordiam suam magnam regeneravit nos in spem vivam, per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis, ⁴ in hereditatem incorruptibilem, et incontaminatam, et immarcescibilem, conservatam in cælis in vobis, ⁵ qui in virtute Dei custodimini per fidem in salutem, paratam revelari in tempore novissimo. ⁶ In quo exsultabitis, modicum nunc si oportet contristari in variis tentationibus: ⁷ ut probatio vestræ fidei multo pretiosior auro (quod per ignem probatur) inveniatur in laudem, et gloriam, et honorem in revelatione Iesu Christi: ⁸ quem cum non videritis, diligitis: in quem nunc quoque non videntes creditis: credentes autem exsultabitis lætitia inenarrabili, et glorificata: ⁹ reportantes finem fidei vestræ, salutem animarum. ¹⁰ De qua salute exquisierunt, atque scrutati sunt prophetæ, qui de futura in vobis gratia prophetaverunt: ¹¹ scrutantes in quod, vel

(3) 2 Cor 1, 3; Eph 1, 3.

quale tempus significaret in eis Spiritus Christi: prænuntians eas quæ in Christo sunt passiones, et posteriores glorias: ¹² quibus revelatum est quia non sibimetipsis, vobis autem ministrabant ea, quæ nunc nuntiata sunt vobis per eos, qui evangelizaverunt vobis, Spiritu Sancto misso de cælo, in quem desiderant angeli prospicere.

I. Monita generalia, 1, 13—2, 10

1. In omni conversatione sancti sint, 1, 13—25

¹³ Propter quod succincti lumbos mentis vestræ, sobril perfecte sperate in eam, quæ offertur vobis, gratiam, in revelationem Iesu Christi: ¹⁴ quasi filii obœdientiæ, non configurati prioribus ignorantia vestræ desiderii: ¹⁵ sed secundum eum, qui vocavit vos, Sanctum: et ipsi in omni conversatione sancti sitis: ¹⁶ quoniam scriptum est: Sancti eritis, quoniam ego Sanctus sum. ¹⁷ Et si patrem invocatis eum, qui sine acceptione personarum iudicat secundum uniuscuiusque opus, in timore incolatus vestri tempore conversamini. ¹⁸ Scientes quod non corruptibilibus auro, vel argento redempti estis de vana vestra conversatione paternæ traditionis: ¹⁹ sed pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi, et incontaminati: ²⁰ præcogniti quidem ante mundi constitutionem, manifestati autem novissimis temporibus propter vos, ²¹ qui per ipsum fideles estis in Deo, qui suscitavit eum a mortuis, et dedit ei gloriam, ut fides vestra, et spes esset in Deo:

²² Animas vestras castificantes in obœdientia caritatis, in fraternitatis amore, simplici ex corde invicem diligite attentius: ²³ renati non ex semine corruptibili, sed incorruptibili per verbum Dei vivi, et permanentis in æternum: ²⁴ quia

Perfekte sperantes Deo conformentur, sanguine Christi redempti

ex corde invicem diligant

(16) Lv 11, 44; 19, 2; 20, 7. — (17) Dt 10, 17; Rom 2, 11; Gal 2, 6. — (19) 1 Cor 6, 20; 7, 23; Hbr 9, 14; 1 Io 1, 7; Apc 1, 5. — (24) Sir 14, 18; Is 40, 6; Iac 1, 10.

omnis caro ut fœnum: et oinnis gloria eius
tamquam flos fœni:

exaruit fœnum, et flos eius decidit. ²⁵ Verbum
autem Domini manet in æternum.

Hoc est autem verbum, quod evangelizatum est
in vos.

2. In salutem crescant, 2, 1—10

Verbum
Dei con-
cupiscen-
tes ad
lapidem
vivum
accedant

2 ¹ Deponentes igitur omnem malitiam, et om-
nem dolum, et simulationes, et invidias, et
omnes detractiones, ² sicut modo geniti infantes,
rationabile, sine dolo lac concupiscite: ut in eo
crescatis in salutem: ³ si tamen gustastis quoniam
dulcis est Dominus. ⁴ Ad quem accedentes lapi-
dem vivum, ab hominibus quidem reprobatum, a
Deo autem electum, et honorificatum: ⁵ et ipsi
tamquam lapides vivi superædificamini, domus spiri-
tualis, sacerdotium sanctum, offerre spirituales
hostias, acceptabiles Deo per Iesum Christum:
⁶ Propter quod continet Scriptura:

Ecce pono in Sion lapidem summum angula-
rem, electum, pretiosum:
et qui crediderit in eum, non confundetur.

⁷ Vobis igitur honor credentibus: non credenti-
bus autem

lapis, quem reprobaverunt ædificantes, hic fac-
tus est in caput anguli:

⁸ et lapis offensionis, et petra scandali his, qui
offendunt verbo, nec credunt in quo et positi sunt.
⁹ Vos autem genus electum, regale sacerdotium,
gens sancta, populus acquisitionis: ut virtutes an-
nuntietis eius, qui de tenebris vos vocavit in ad-
mirabile lumen suum.

¹⁰ Qui aliquando non populus, nunc autem popu-
lus Dei: qui non consecuti misericordiam,
nunc autem misericordiam consecuti.

(1) Rom 6, 4; Eph 4, 22; Col 3, 8; Hbr 12, 1. —
(6) Is 28, 16; Rom 9, 33. — (7) Ps 117, 22; Is 8, 14;
Mt 21, 42; Act 4, 11. — (10) Os 2, 24; Rom 9, 25.

ii. Monita specialia, 2, 11—5, 11

1. De conversatione inter gentes, 2, 11—3, 12

11 Carissimi, obsecro vos tamquam advenas et peregrinos abstinere vos a carnalibus desideriis, quæ militant adversus animam, 12 conversationem vestram inter gentes habentes bonam: ut in eo, quod detrectant de vobis tamquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes; glorificent Deum in die visitationis. 13 Subiecti igitur estote omni humanæ creaturæ propter Deum: sive regi quasi præcellenti: 14 sive ducibus tamquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum: 15 quia sic est voluntas Dei, ut beneficientes obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam: 16 quasi liberi, et non quasi velamen habentes malitiæ libertatem, sed sicut servi Dei. 17 Omnes honorate: fraternitatem diligite: Deum timete: Regem honorificate.

18 Servi subditi estote in omni timore dominis, non tantum bonis et modestis, sed etiam dyscolis. 19 Hæc est enim gratia, si propter Dei conscientiam sustinet quis tristitias, patiens iniuste. 20 Quæ enim est gloria, si peccantes, et colaphizati sufferitis? Sed si bene facientes patienter sustinetis: hæc est gratia apud Deum. 21 In hoc enim vocati estis: quia et Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum ut sequamini vestigia eius. 22 Qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore eius:

23 qui cum malediceretur, non maledicebat: cum pateretur, non comminabatur: tradebat autem iudicanti se iniuste: 24 qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum: ut peccatis mortui, iustitiæ vivamus: cuius livore sanati estis. 25 Eratis enim sicut oves errantes, sed conversi estis nunc ad pastorem, et episcopum animarum vestrarum.

(11) Rom 13, 14; Gal 5, 16. — (13) Rom 13, 1. — (17) Rom 12, 10. — (18) Eph 6, 5; Col 3, 22; Tit 2, 9. — (22) Is 53, 9. — (24) Is 53, 4; 1 Jo 3, 5.

omnes
ut
peregrini
ambulent
nec non
superio-
ribus
subiecti
sint

servi
etiam
dyscolis
dominis
subditi
sint,
Christum
imilantes

mulieres
viris
subiectæ
sint, viri
mulieri-
bus ho-
norem
impar-
tiant

3 ¹ Similiter et mulieres subditæ sint viris suis: ut et si qui non credunt verbo, per mulierum conversationem sine verbo lucrifiant; ² considerantes in timore castam conversationem vestram. ³ Quarum non sit extrinsecus capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus: ⁴ sed qui absconditus est cordis homo, in incorruptibilitate quieti, et modesti spiritus, qui est in conspectu Dei locuples. ⁵ Sic enim aliquando et sanctæ mulieres, sperantes in Deo, ornabant se, subiectæ propriis viris. ⁶ Sicut Sara obædiebat Abrahamæ, dominum eum vocans: cuius estis filiae benefacientes, et non pertinentes ullam perturbationem. ⁷ Viri similiter cohabitantes secundum scientiam, quasi infirmiori vasculo muliebri impartientes honorem, tamquam et coheredibus gratiæ vitæ: ut non impediatur orationes vestræ.

omnes
omnibus
benedicant

⁸ In fine autem omnes unanimes, compatiētes, fraternitatis amatores, misericordes, modesti, humiles: ⁹ non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto, sed e contrario benedicentes: quia in hoc vocati estis, ut benedictionem hereditate possideatis.

¹⁰ Qui enim vult vitam diligere, et dies videre bonos, coercet linguam suam a malo, et labia eius ne loquantur dolum.

¹¹ Declinet a malo, et faciat bonum: inquirat pacem, et sequatur eam:

¹² Quia oculi Domini super iustos, et aures eius in preces eorum:

Vultus autem Domini super facientes mala.

2. De perpeſsione insectationum, 3, 13—4, 19

Patiantur
bene fa-
cientes
ad ex-
m-
plum
Christi

¹³ Et quis est qui vobis noceat, si boni æmulatores fueritis? ¹⁴ Sed et si quid patimini propter

(1) Eph 5, 22; Col 3, 18. — (3) 1 Tim 2, 9. — (6) Gn 18, 12. — (7) 1. Cor 7, 3. — (9) Pr 17, 13; Rom 12, 17; 1 Thes 5, 15. — (10) Ps 33, 13. — (11) Is 1, 16. — (14) Mt 5, 10.

iustitiam, beati. Timorem autem eorum ne time-
ritis, et non conturbemini. ¹⁵ Dominum autem
Christum sanctificate in cordibus vestris, parati
semper ad satisfactionem omni poscenti vos ratio-
nem de ea, quæ in vobis est, spe; ¹⁶ sed cum
modestia, et timore, conscientiam habentes bonam:
ut in eo, quod detrahunt vobis, confundantur, qui
calumniantur vestram bonam in Christo conversa-
tionem. ¹⁷ Melius est enim beneficientes (si vo-
luntas Dei velit) pati, quam maleficientes. ¹⁸ Quia
et Christus semel pro peccatis nostris mortuus
est, iustus pro iniustis, ut nos offerret Deo, mor-
tificatus quidem carne, vivificatus autem spiritu.
¹⁹ In quo et his, qui in carcere erant, spiritibus
veniens prædicavit: ²⁰ qui increduli fuerant ali-
quando, quando expectabant Dei patientiam in
diebus Noe, cum fabricaretur arca: in qua pauci,
id est octo animæ salvæ factæ sunt per aquam.
²¹ Quod et vos nunc similis formæ salvos facit
baptisma: non carnis depositio sordium, sed con-
scientiæ bonæ interrogatio in Deum per resurrec-
tionem Iesu Christi, ²² qui est in dextera Dei,
deglutiens mortem ut vitæ æternæ heredes effice-
remur: profectus in cælum subiectis sibi angelis,
et potestatibus, et virtutibus.

4 ¹ Christo igitur passo in carne, et vos eadem
cogitatione armamini: quia qui passus est in
carne, desiit a peccatis: ² Ut iam non desideriiis
hominum, sed voluntati Dei, quod reliquum est in
carne vivat temporis. ³ Sufficit enim præteritum
tempus ad voluntatem gentium consummandam
his, qui ambulaverunt in luxuriis, desideriiis, vino-
lentiis, comensationibus, potationibus, et illicitis ido-
lorum cultibus. ⁴ In quo admirantur non concur-
rentibus vobis in eandem luxuriæ confusionem,
blasphemantes. ⁵ Qui reddent rationem ei, qui
paratus est iudicare vivos et mortuos. ⁶ Propter
hoc enim et mortuis evangelizatum est: ut iudi-

alieni a
peccatis
gentium

(16) Sup 2, 12. — (18) Rom 5, 6; Hbr 9, 28. —
(20) Gn 6, 14; Mt 24, 37; Lc 17, 26. — (2) Eph 4, 23.

centur quidem secundum homines in carne, vivant autem secundum Deum in Spiritu.

dediti
virtuti-
bus

7 Omnium autem finis appropinquavit. Estote itaque prudentes, et vigilate in orationibus. 8 Ante omnia autem, mutuam in vobismetipsis caritatem continuam habentes: quia caritas operit multitudinem peccatorum. 9 Hospitales invicem sine murmuratione: 10 Unusquisque, sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei. 11 Si quis loquitur, quasi sermones Dei: si quis ministrat, tamquam ex virtute, quam administrat Deus: ut in omnibus honorificetur Deus per Iesum Christum: cui est gloria, et imperium in sæcula sæculorum: Amen.

gauden-
tes ob
remune-
rationem
futuram

12 Carissimi, nolite peregrinari in fervore, qui ad tentationem vobis fit, quasi novi aliquid vobis contingat. 13 sed communicantes Christi passionibus gaudete, ut et in revelatione gloriæ eius gaudeatis exultantes. 14 Si exprobramini in nomine Christi, beati eritis: quoniam quod est honoris, gloriæ, et virtutis Dei, et qui est eius Spiritus, super vos requiescit. 15 Nemo autem vestrum patiatum ut homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. 16 Si autem ut Christianus, non erubescat: glorificet autem Deum in isto nomine. 17 Quoniam tempus est ut incipiat iudicium a domo Dei. Si autem primum a nobis: quis finis eorum, qui non credunt Dei Evangelio? 18 Et si iustus vix salvabitur, impius, et peccator ubi parebunt? 19 Itaque et hi, qui patiuntur secundum voluntatem Dei, fideli Creatori commendent animas suas in benefactis.

gauden-
tes ob
remune-
rationem
futuram

3. De vita ecclesiastica, 5, 1—11

Pastores-
forma
gregis
fiant, qui
eos se-
quatur

5 Seniores ergo, qui in vobis sunt, obsecro, consenior et testis Christi passionum: qui et

(8) Pr 10, 12. — (9) Rom 12, 13; Hbr 13, 2. —
Phil 2, 14. — (10) Rom 12, 6. — 1 Cor 4, 2. —
(18) Pr 11, 31. —

eius, quæ in futuro revelanda est, gloriæ communicator: ² pascite qui in vobis est gregem Dei, providentes non coacte, sed spontanee secundum Deum: neque turpis lucri gratia, sed voluntarie: ³ neque ut dominantes in cleris, sed forma facti gregis ex animo. ⁴ Et cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibilem gloriæ coronam. ⁵ Similiter adolescentes subditi estote senioribus.

Omnes autem invicem humilitatem insinuate, quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. ⁶ Humiliamini igitur sub potenti manû Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis: ⁷ omnem sollicitudinem vestram proicietes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis. ⁸ Sobrii estote, et vigilate: quia adversarius vester diabolus tamquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret: ⁸ Cui resistite fortes in fide: scientes eandem passionem ei, quæ in mundo est, vestræ fraternitati fieri.

¹⁰ Deus autem omnis gratiæ, qui vocavit nos in æternam suam gloriam in Christo Iesu, modicum passos ipse perficiet, confirmabit, solidabitque. ¹¹ Ipsi gloria, et imperium in sæcula sæculorum: Amen.

Epilogus, 5, 12—14

¹² Per Silvanum fidelem fratrem vobis, ut arbitrator, breviter scripsi: obsecrans et contestans, hanc esse veram gratiam Dei, in qua statis. ¹³ Salutet vos Ecclesia, quæ est in Babylone coelecta, et Marcus filius meus. ¹⁴ Salutet invicem in osculo sancto:

Gratia vobis omnibus, qui estis in Christo Iesu. Amen.

(5) Rom 12, 10. — (6) Iac 4, 10. — (7) Ps 54, 23; Mt 6, 25; Lc 12, 22.

omnes
humiles,
sobril et
vigilantes
sint

a Deo
confirma-
buntur ac
perfi-
cientur

Salutatio-
nes

benedic-
tio

**EPISTOLA
B. PETRI APOSTOLI**

SECUNDA

Exordium, 1, 1—2

Salutatio
apostoli-
ca

1 ¹ Simon Petrus, servus, et Apostolus Iesu Christi, iis, qui coæqualem nobiscum sortiti sunt fidem in iustitia Dei nostri, et Salvatoris Iesu Christi. ² Gratia vobis, et pax adimpleatur in cognitione Dei, et Christi Iesu Domini nostri:

1. De fidellibus, 1, 3—21

Vocatio-
nem et
electio-
nem
suam

³ quomodo omnia nobis divinæ virtutis suæ, quæ ad vitam, et pietatem donata sunt, per cognitionem eius, qui vocavit nos propria gloria, et virtute, ⁴ per quem maxima, et pretiosa nobis promissa donavit: ut per hæc efficiamini divinæ consortes naturæ: fugientes eius, quæ in mundo est, concupiscentiæ corruptionem.

bonis
operibus
certam
faciant

⁵ Vos autem curam omnem subinferentes, ministrare in fide vestra virtutem, in virtute autem scientiam, ⁶ in scientia autem abstinentiam, in abstinentia autem patientiam, in patientia autem pietatem, ⁷ in pietate autem amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis caritatem. ⁸ Hæc enim si vobiscum adsint, et superent, non vacuos, nec sine fructu vos constituent in Domini nostri Iesu Christi cognitione. ⁹ Cui enim non præsto sunt hæc, cæcus est, et manu tentans, oblivionem accipiens purgationis veterum suorum delictorum. ¹⁰ Quapropter fratres magis satagite ut per bona opera certam vestram vocationem, et electionem faciatis: hæc enim facientes, non peccabitis ali-

quando. ¹¹ Sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in æternum regnum Domini nostri, et Salvatoris Iesu Christi.

¹² Propter quod incipiam vos semper commone-
re: de his: et quidem scientes et confirmatos vos
in præsentī veritate. ¹³ Iustum autem arbitror
quamdiu sum in hoc tabernaculo, suscitare vos in
commonitione: ¹⁴ certus quod velox est depositio
tabernaculi mei secundum quod et Dominus noster
Iesus Christus significavit mihi. ¹⁵ Dabo autem
operam et frequenter habere vos post obitum me-
um, ut horum memoriam faciatis.

¹⁶ Non enim doctas fabulas secuti notam feci-
mus vobis Domini nostri Iesu Christi virtutem, et
præsentiam: sed speculatores facti illius magnitudi-
nis. ¹⁷ Accipiens enim a Deo Patre honorem
et gloriam, voce delapsa ad eum huiuscemodi a
magnifica gloria: Hic est Filius meus dilectus, in
quo mihi complacui, ipsum audite. ¹⁸ Et hanc vocem
nos audivimus de cælo allatam, cum essemus
cum ipso in monte sancto. ¹⁹ Et habemus firmio-
rem propheticum sermonem: cui benefacitis atten-
dentes quasi lucernæ lucenti in caliginoso loco donec
dies elucescat, et lucifer oriatur in cordibus
vestris: ²⁰ hoc primum intelligentes quod omnis
prophetia Scripturæ propria interpretatione non fit.
²¹ Non enim voluntate humana allata est aliquando
prophetia: sed Spiritu sancto inspirati, locuti sunt
sancti Dei homines.

II. De illusoribus, 2, 1—3, 16

1. Perucies et vita eorum describitur, 2, 1—22

2 ¹ Fuerunt vero et pseudoprophetæ in populo,
sicut et in vobis erunt magistri mendaces, qui
introducent sectas perditionis, et eum, qui emit
eos, Dominum negant: superducentes sibi celerem
perditionem. ² Et multi sequentur eorum luxurias,

(14) Io 21, 19. — (16) I Cor 1, 17. — (17) Mt 17, 5. —
(20) 2 Tim 3, 16.

idcirco
Petrus
vividus
et mortuus
litteris
eos com-
monet

specula-
tor ma-
gnitudi-
nis Chri-
sti factus

et proph-
eticum
sermonem ha-
bens

Hæreti-
corum
perditio
certo
ventura

per quos via veritatis blasphemabitur: ³ et in avaritia fictis verbis de vobis negotiabuntur: quibus iudicium iam olim non cessat: et perditio eorum non dormitat. ⁴ Si enim Deus angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos, in iudicium reservari. ⁵ Et originali mundo non pepercit, sed octavum Noe iustitiæ præconem custodivit, diluvium mundo impiorum inducens. ⁶ Et civitates Sodomorum, et Gomorrhæorum in cinerem redigens, eversione damnavit: exemplum eorum, qui impie acturi sunt, ponens: ⁷ et iustum Lot oppressum a nefandorum iniuria, ac luxuriosa conversatione cripuit: ⁸ aspectu enim, et auditu iustus erat: habitans apud eos, qui de die in diem animam iustam iniquis operibus cruciabant. ⁹ Novit Dominus pios de tentatione eripere: iniquos vero in diem iudicii reservare cruciandos: ¹⁰ magis autem eos, qui post carnem in concupiscentia immunditiæ ambulant, dominationemque contemnunt, audaces, sibi placentes, sectas non metuunt introducere blasphemantes: ¹¹ ubi angeli fortitudine, et virtute cum sint maiores, non portant adversum se execrabile iudicium. ¹² Hi vero velut irrationabilia pecora, naturaliter in captionem, et in perniciem in his quæ ignorant blasphemantes in corruptione sua peribunt, ¹³ percipientes mercedem iniustitiæ, voluptatem existimantes diei delicias: coinquinationes, et maculæ deliciis affluentes, in conviviis suis luxuriantes vobiscum, ¹⁴ oculos habentes plenos adulterii, et incessabilis delicti. Pellicientes animas instabiles, cor exercitatum avaritia habentes, maledictionis filii: ¹⁵ derelinquentes rectam viam erraverunt, secuti viam Balaam ex Bosor, qui mercedem iniquitatis amavit: ¹⁶ correctionem vero habuit suæ vesaniæ: subiugale mutum animal, hominis voce loquens, prohibuit prophetæ insipientiam. ¹⁷ Hi sunt fontes sine aqua,

(4) Iob 4, 18; Iud 6. — (5) Gn 7, 1. — (6) Gn 19, 25.
— (15) Nm 22, 22; Iud 11.

et mores
corrupti
ac deprava-
vati.

et nebulae turbini-
bus exagitatae, quibus caligo tene-
brarum reservatur. ¹⁸ Superba enim vanitatis lo-
quentes, pellicunt in desideriis carnis luxuriae eos,
qui paululum effugiunt, qui in errore conversan-
tur: ¹⁹ libertatem illis promittentes, cum ipsi servi
sint corruptionis: a quo enim quis superatus est,
huius et servus est. ²⁰ Si enim refugientes coin-
quinationes mundi in cognitione Domini nostri, et
Salvatoris Iesu Christi, his rursus implicati supe-
rantur: facta sunt eis posteriora deteriora priori-
bus. ²¹ Melius enim erat illis non cognoscere viam
iustitiae, quam post agnitionem, retrorsum converti
ab eo, quod illis traditum est sancto mandato.
²² Contigit enim eis illud veri proverbii: Canis
reversus ad suum vomitum: et, Sus lota in volu-
tabro luti.

2. Doctrina eorum refellitur, 3, 1—16

3 ¹ Hanc ecce vobis, carissimi, secundam scribo
epistolam, in quibus vestram excito in com-
monitione sinceram mentem: ² ut memores sitis
eorum, quae praedixi verborum a sanctis Prophe-
tis, et Apostolorum vestrorum, praecceptorum Do-
mini et Salvatoris. ³ Hoc primum scientes, quod
venient in novissimis diebus in deceptione illuso-
res, iuxta proprias concupiscentias ambulantes, ⁴ di-
centes: Ubi est promissio, aut adventus eius? ex
quo enim patres dormierunt, omnia sic perseve-
rant ab initio creaturae.

⁵ Latet enim eos hoc volentes, quod caeli erant
prius, et terra, de aqua, et per aquam consistens
Dei verbo: ⁶ per quae, ille tunc mundus aqua in-
undatus periit. ⁷ Caeli autem, qui nunc sunt, et
terra eodem verbo repositi sunt, igni reservati in
diem iudicii, et perditionis impiorum hominum.
⁸ Unum vero hoc non lateat vos, carissimi, quia
unus dies apud Dominum sicut mille anni, et mille

(19) Io 8, 34; Rom 6, 16. — (20) Mt 12, 45; Hbr 6, 4.
— (22) Pr 26, 11. — (3) 1 Tim 4, 1; 2 Tim 3, 1; Iud 18.
— (4) Ez 12, 27.

Negatio
secundi
adventus
Domini

omnino
vana est

anni sicut dies unus. ⁹ Non tardat Dominus promissionem suam, sicut quidam existimant; sed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reverti.

consum-
matio
sæculi
adveniet

¹⁰ Adveniet autem dies Domini ut fur: in quo cœli magno impetu transient, elementa vero calore solventur, terra autem et quæ in ipsa sunt opera, exurentur. ¹¹ Cum igitur hæc omnia dissolvenda sint, quales oportet vos esse in sanctis conversationibus, et pietatibus, ¹² exspectantes, et properantes in adventum diei Domini, per quem cœli ardentes solventur, et elementa ignis ardore tabescent? ¹³ Novos vero cœlos, et novam terram secundum promissa ipsius exspectamus, in quibus iustitia habitat.

ad quam
fideles se
bene præ-
parent

¹⁴ Propter quod carissimi hæc exspectantes, satagite immaculati, et inviolati ei inveniri in pace. ¹⁵ Et Domini nostri longanimitatem, salutem arbitremini: sicut et carissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis, ¹⁶ sicut et in omnibus epistolis, loquens in eis de his, in quibus sunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti, et instabiles depravant, sicut et ceteras Scripturas, ad suam ipsorum perditionem.

Epilogus, 3, 17—18

Monitio
et doxo-
logia

¹⁷ Vos igitur fratres præscientes custodite, ne insipientium errore traducti excidatis a propria firmitate. ¹⁸ Crescite vern in gratia, et in cognitione Domini nostri, et Salvatoris Iesu Christi. Ipsi gloria et nunc, et in diem æternitatis. Amen.

(10) 1 Thes 5, 2; Apc 3, 3; 16, 15. — (13) Is 65, 17; 66, 22; Apc 21, 1. — (15) Rom 2, 4.

EPISTOLA B. IOANNIS APOSTOLI PRIMA

Exordium, 1, 1—4

1 Quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, et manus nostræ contractaverunt de verbo vitæ: **2** et vita manifestata est, et vidimus, et testamur, et annuntiamus vobis vitam æternam, quæ erat apud Patrem, et apparuit nobis: **3** quod vidimus et audivimus, annuntiamus vobis, ut et vós societatem habeatis nobiscum, et societas nostra sit cum Patre, et cum Filio eius Iesu Christo. **4** Et hæc scribimus vobis ut gaudeatis, et gaudium vestrum sit plenum.

1. In luce ambulandum est, 1, 5—2, 27

1. Præcepta positiva, 1, 5—2, 11

5 Et hæc est annuntiatio, quam audivimus ab eo, et annuntiamus vobis: Quoniam Deus lux est, et tenebræ in eo non sunt ullæ. **6** Si dixerimus quoniam societatem habemus cum eo, et in tenebris ambulamus, mentimur, et veritatem non facimus. **7** Si autem in luce ambulamus sicut et ipse est in luce, societatem habemus ad invicem, et sanguis Iesu Christi, Filii eius, emundat nos ab omni peccato.

8 Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, et veritas in nobis non est.

(5) Io 8, 12. — (7) Hbr 9, 14; 1 Ptr 1, 19; Apc 1, 5.
— (8) 1 Rg 8, 46; 2 Par 6, 36; Pr 20, 9; Ecl 7, 21.

Argu-
mentum
et finis
epistolæ

Quia
Deus lux
est, in
luce am-
bulamus

peccata
nostra
confitea-
mur

⁹ Si confiteamur peccata nostra: fidelis est, et iustus, ut remittat nobis peccata nostra, et emundet nos ab omni iniquitate. ¹⁰ Si dixerimus quoniam non peccavimus: mendacem facimus eum, et verbum eius non est in nobis.

propitiationem habentes

2 ¹ Filioli mei, hæc scribo vobis, ut non peccetis. Sed et si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem, Iesum Christum iustum: ² et ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.

mandata Dei observamus

³ Et in hoc scimus quoniam cognovimus eum, si mandata eius observemus. ⁴ Qui dicit se nosse eum, et mandata eius non custodit, mendax est, et in hoc veritas non est. ⁵ Qui autem servat verbum eius, vere in hoc caritas Dei perfecta est: et in hoc scimus quoniam in ipso sumus. ⁶ Qui dicit se in ipso manere, debet, sicut ille ambulavit, et ipse ambulare.

præsertim mandatum caritatis

⁷ Carissimi, non mandatum novum scribo vobis, sed mandatum vetus, quod habuistis ab initio: Mandatum vetus est verbum, quod audistis. ⁸ Iterum mandatum novum scribo vobis, quod verum est et in ipso, et in vobis: quia tenebræ transierunt, et verum lumen iam lucet. ⁹ Qui dicit se in luce esse, et fratrem suum odit, in tenebris est usque adhuc. ¹⁰ Qui diligit fratrem suum, in lumine manet, et scandalum in eo non est. ¹¹ Qui autem odit fratrem suum, in tenebris est, et in tenebris ambulat, et nescit quo eat: quia tenebræ obcæcaverunt oculos eius.

2. Præcepta negativa, 2, 12—27

Ne mundum corruptum et transcurrentem diligamus

¹² Scribo vobis, filioli, quoniam remittuntur vobis peccata propter nomen eius. ¹³ Scribo vobis patres, quoniam cognovistis eum, qui ab initio est. Scribo vobis adolescentes, quoniam vicistis malignum. ¹⁴ Scribo vobis infantes, quoniam cognovistis patrem. Scribo vobis iuvenes, quoniam fortes estis, et verbum Dei manet in vobis, et vicistis

(8) Io 13, 34; 15, 12. — (10) Inf 3, 14.

malignum. ¹⁵ Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est caritas Patris in eo: ¹⁶ quoniam omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum, et superbia vitæ: quæ non est ex Patre, sed ex mundo est. ¹⁷ Et mundus transit, et concupiscentia eius. Qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum.

¹⁸ Filioli, novissima hora est: et sicut audistis quia Anticristus venit: et nunc Antichristi multi facti sunt; unde scimus, quia novissima hora est. ¹⁹ Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis: nam, si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum: sed ut manifesti sint quoniam non sunt omnes ex nobis. ²⁰ Sed vos unctionem habetis a Sancto, et nostis omnia. ²¹ Non scripsi vobis quasi ignorantibus veritatem, sed quasi scientibus eam: et quoniam omne mendacium ex veritate non est. ²² Quis est mendax, nisi is, qui negat quoniam Iesus est Christus? Hic est Antichristus, qui negat Patrem, et Filium. ²³ Omnis, qui negat Filium, nec Patrem habet; qui confitetur Filium, et Patrem habet. ²⁴ Vos quod audistis ab initio, in vobis permaneat: Si in vobis permanserit quod audistis ab initio, et vos in Filio, et Patre manebitis. ²⁵ Et hæc est repromissio, quam ipse pollicitus est nobis, vitam æternam. ²⁶ Hæc scripsi vobis de his, qui seducunt vos. ²⁷ Et vos unctionem, quam accepistis ab eo, maneat in vobis. Et non necesse habetis ut aliquis doceat vos: sed sicut unctio eius docet vos de omnibus, et verum est, et non est mendacium. Et sicut docuit vos: manete in eo.

II. Iustitia facienda est, 2, 28—4, 6

I. Sanctitatem sectemur, 2, 28—3, 10^a

²⁸ Et nunc filiioli manete in eo: ut cum apparuerit, habeamus fiduciam, et non confundamur ab eo in adventu eius. ²⁹ Si scitis quoniam iustus est, scitote quoniam et omnis, qui facit iustitiam, ex ipso natus est.

neve ab
hæreticis
seduca-
mur

Quia
Deus ius-
tus est,
iustitiam
faciamus

ut filii
Dei si-
mus

peccata
autem
vitemus

ne filii
diaboli
redda-
mur

Caritas
fraterna
a Deo
præcipi-
tur

signum
vitæ est

3 ¹ Videte qualem caritatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur et simus. Propter hoc mundus non novit nos: quia non novit eum. ² Carissimi, nunc filii Dei sumus: et nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus: quoniam videbimus eum sicuti est. ³ Et omnis, qui habet hanc spem in eo, sanctificat se, sicut et ille sanctus est.

⁴ Omnis, qui facit peccatum, et iniquitatem facit: et peccatum est iniquitas. ⁵ Et scitis quia ille apparuit ut peccata nostra tolleret: et peccatum in eo non est. ⁶ Omnis, qui in eo manet, non peccat: et omnis, qui peccat, non vidit eum, nec cognovit eum. ⁷ Filioli, nemo vos seducat. Qui facit iustitiam, iustus est: sicut et ille iustus est.

⁸ Qui facit peccatum, ex diabolo est: quoniam ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit Filius Dei, ut dissolvat opera diaboli. ⁹ Omnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit: quoniam semen ipsius in eo manet, et non potest peccare, quoniam ex Deo natus est. ¹⁰ In hoc manifesti sunt Filii Dei, et filii diaboli.

2. Fratres diligamus, 3, 10^b—22.

Omnis qui non est iustus, non est ex Deo, et qui non diligit fratrem suum: ¹¹ quoniam hæc est annuntiatio, quam audistis ab initio, ut diligatis alterutrum. ¹² Non sicut Cain, qui ex maligno erat, et occidit fratrem suum. Et propter quid occidit eum? Quoniam opera eius maligna erant: fratris autem eius, iusta.

¹³ Nolite mirari fratres, si odit vos mundus. ¹⁴ Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Qui non diligit, manet in morte: ¹⁵ omnis, qui odit fratrem suum, homicida est. Et scitis quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in semetipso manentem.

(5) Is 53, 9; 1 Ptr 2, 22. — (8) Io 8, 44. — (11) Io 13, 34; 15, 12. — (12) Gn 4, 8. — (14) Lv 19, 17.

¹⁶ In hoc cognovimus caritatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit: et nos debemus pro fratribus animas ponere. ¹⁷ Qui habuerit substantiam huius mundi, et viderit fratrem suum necessitatem habere, et clauserit viscera sua ab eo: quomodo caritas Dei manet in eo? ¹⁸ Filioli mei, non diligamus verbo, neque lingua, sed opere et veritate.

¹⁹ In hoc cognoscimus quoniam ex veritate sumus: et in conspectu eius suadebimus corda nostra. ²⁰ Quoniam si reprehenderit nos cor nostrum: maior est Deus corde nostro, et novit omnia. ²¹ Carissimi, si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum: ²² et quidquid petierimus, accipiemus ab eo: quoniam mandata eius custodimus, et ea, quæ sunt placita coram eo, facimus.

3. In Christum credamus, 3, 23—4, 6

²³ Et hoc est mandatum eius: Ut credamus in nomine Filii eius Iesu Christi: et diligamus alterutrum, sicut dedit mandatum nobis. ²⁴ Et qui servat mandata eius, in illo manet, et ipse in eo: et in hoc scimus quoniam manet in nobis de Spiritu, quem dedit nobis.

4 ¹ Carissimi, nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sint: quoniam multi pseudoprophetae exierunt in mundum. ² In hoc cognoscitur spiritus Dei: omnis spiritus qui confitetur Iesum Christum in carne venisse, ex Deo est: ³ et omnis spiritus, qui solvit Iesum, ex Deo non est, et hic est Antichristus, de quo audistis quoniam venit, et nunc iam in mundo est.

⁴ Vos ex Deo estis filioli, et vicistis eum, quoniam maior est qui in vobis est, quam qui in mundo. ⁵ Ipsi de mundo sunt: ideo de mundo loquuntur, et mundus eos audit. ⁶ Nos ex Deo sumus. Qui novit Deum, audit nos: qui non est

(16) Io 15, 13. — (17) Iac 2, 15. — (22) Mt 21, 22. — (23) Io 6, 29; 17, 3. — Io 13, 34; 15, 12. — (5) Io 8, 47.

ad exemplum Christi exerceatur

utilitates affert

Fide formalis Christi adhaeremus

antichristis ne credamus

ipsi de mundo, nos ex Deo sumus

ex Deo, non audit nos: in hoc cognoscimus Spiritum veritatis, et spiritum erroris.

III. In caritate manendum est, 4, 7—5, 17

1. Causa caritatis, 4, 7—21

⁷ Carissimi, diligamus nos invicem: quia caritas ex Deo est. Et omnis, qui diligit, ex Deo natus est, et cognoscit Deum. ⁸ Qui non diligit, non novit Deum: quoniam Deus caritas est.

⁹ In hoc apparuit caritas Dei in nobis, quoniam Filium suum unigenitum misit Deus in mundum, ut vivamus per eum. ¹⁰ In hoc est caritas: non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos, et misit Filium suum propitiationem pro peccatis nostris. ¹¹ Carissimi, si sic Deus dilexit nos: et nos debemus alterutrum diligere.

¹² Deum nemo vidit unquam. Si diligamus invicem, Deus in nobis manet, et caritas eius in nobis perfecta est. ¹³ In hoc cognoscimus quoniam in eo manemus, et ipse in nobis: quoniam de Spiritu suo dedit nobis.

¹⁴ Et nos vidimus, et testificamur quoniam Pater misit Filium suum Salvatorem mundi. ¹⁵ Quisquis confessus fuerit quoniam Iesus est Filius Dei, Deus in eo manet, et ipse in Deo. ¹⁶ Et nos cognovimus, et credidimus caritati, quam habet Deus in nobis. Deus caritas est: et qui manet in caritate, in Deo manet, et Deus in eo.

¹⁷ In hoc perfecta est caritas Dei nobiscum, ut fiduciam habeamus in die iudicii: quia sicut ille est, et nos sumus in hoc mundo. ¹⁸ Timor non est in caritate: sed perfecta caritas foras mittit timorem, quoniam timor poenam habet; qui autem timet, non est perfectus in caritate.

¹⁹ Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos. ²⁰ Si quis dixerit quoniam diligo Deum, et fratrem suum oderit, mendax est. Qui

(9) Io 3, 16. — (12) Io 1, 18; 1 Tim 6, 16.

Quia
Deus ca-
ritas est

filium
suum
misit

nosque
secum
coniungit

testanti-
bus apo-
stolis

ei fiducia
replet

idcirco
Deum et
proxi-
mum di-
ligamus

cnim non diligit fratrem suum quem videt, Deum, quem non videt, quomodo potest diligere? ²¹ Et hoc mandatum habemus a Deo: ut qui diligit Deum, diligat et fratrem suum.

2. Radix caritatis, 5, 1—13

5 ¹ Omnis, qui credit, quoniam Iesus est Christus, ex Deo natus est. Et omnis, qui diligit eum qui genuit, diligit et eum qui natus est ex eo. ² In hoc cognoscimus quoniam diligimus natos Dei, cum Deum diligamus, et mandata eius faciamus. ³ Hæc est enim caritas Dei, ut mandata eius custodiamus: et mandata eius gravia non sunt. ⁴ Quoniam omne, quod natum est ex Deo, vincit mundum: et hæc est victoria, quæ vincit mundum, fides nostra. ⁵ Quis est, qui vincit mundum, nisi qui credit quoniam Iesus est filius Dei?

⁶ Hic est, qui venit per aquam et sanguinem, Iesus Christus: non in aqua solum, sed in aqua et sanguine. Et spiritus est, qui testificatur, quoniam Christus est veritas. ⁷ Quoniam tres sunt, qui testimonium dant in cælo: Pater, Verbum, et Spiritus sanctus: et hi tres unum sunt. ⁸ Et tres sunt, qui testimonium dant in terra: Spiritus, et aqua, et sanguis: et hi tres unum sunt. ⁹ Si testimonium hominum accipimus, testimonium Dei maius est: quoniam hoc est testimonium Dei, quod maius est, quoniam testificatus est de Filio suo. ¹⁰ Qui credit in filium Dei, habet testimonium Dei in se. Qui non credit Filio, mendacem facit eum: quia non credit in testimonium quod testificatus est Deus de Filio suo.

¹¹ Et hoc est testimonium, quoniam vitam æternam dedit nobis Deus. Et hæc vita in Filio eius est. ¹² Qui habet Filium, habet vitam: qui non habet Filium, vitam non habet. ¹³ Hæc scribo vobis: ut sciatis quoniam vitam habetis æternam, qui creditis in nomine Filii Dei.

(21) Io 13, 34; 15, 12; Eph 5, 2. — (5) 1 Cor 15, 57.
— (10) Io 3, 36.

Caritas
ex fide in
Iesum
germinat

quem
triplex
testimo-
nium
Christum ac
filium
Dei demon-
strat

per quem
vitam
æternam
habemus

Omnia
a Deo
impetrat

vitam
quoque
peccantis
non ad
mortem

Natus ex
Deo non
peccat et
vitam
æternam
habet

idola fu-
giat

per quem
vitam
æternam
habent

3. Fructus caritatis, 5, 14—17

14 Et hæc est fiducia, quam habemus ad eum: Quia quodcumque petierimus: secundum voluntatem eius, audit nos. 15 Et scimus quia audit nos quidquid petierimus: scimus quoniam habemus petitiones quas postulamus ab eo.

16 Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat, et dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem: non pro illo dico, ut roget quis. 17 Omnis iniquitas, peccatum est: et est peccatum ad mortem.

Epilogus, 5, 18—21

18 Scimus quia omnis, qui natus est ex Deo, non peccat: sed generatio Dei conservat eum, et malignus non tangit eum. 19 Scimus quoniam ex Deo sumus: et mundus totus in maligno positus est. 20 Et scimus quoniam Filius Dei venit, et dedit nobis sensum ut cognoscamus verum Deum, et simus in vero Filio eius. Hic est verus Deus, et vita æterna.

21 Filioli, custodite vos a simulacris. Amen.

(20) Lc 24, 45.

EPISTOLA
B. IOANNIS APOSTOLI

SECUNDA

Exordium, 1—3

¹ Senior Electæ dominæ, et natis eius, quos ego diligo in veritate, et non ego solus, sed et omnes, qui cognoverunt veritatem, ² propter veritatem, quæ permanet in nobis, et nobiscum erit in æternum. ³ Sit vobiscum gratia, misericordia, pax a Deo Patre, et a Christo Iesu Filio Patris in veritate, et caritate.

Salutatio
apostoli-
ca

Tractatio, 4—11

⁴ Gavisus sum valde, quoniam inveni de filiis tuis ambulantes in veritate; sicut mandatum accepimus a Patre. ⁵ Et nunc rogo te domina, non tamquam mandatum novum scribens tibi, sed quod habuimus ab initio, ut diligamus alterutrum. ⁶ Et hæc est caritas, ut ambulemus secundum mandata eius. Hoc est enim mandatum, ut quemadmodum audistis ab initio, in eo ambuletis:

Omnes
præcep-
tum ca-
ritatis ob-
servent

⁷ quoniam multi seductores exierunt in mundum, qui non confitentur Iesum Christum venisse in carnem: hic est seductor, et antichristus. ⁸ Videte vosmetipsos, ne perdatiis quæ operati estis: sed ut mercedem plenam accipiatis. ⁹ Omnis, qui recedit, et non permanet in doctrina Christi, Deum non habet: qui permanet in doctrina, hic et Patrem et Filium habet. ¹⁰ Si quis venit ad vos, et hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in

ab hære-
tici ca-
veant

eorum-
que com-
mercium
vivent

(5) Io 15, 12.

domum, nec AVE ei dixeritis. ¹¹ Qui enim dicit illi AVE, communicat operibus eius malignis.

Epilogus, 12—13

¹² Plura habens vobis scribere, nolui per chartam, et atramentum: spero enim me futurum apud vos, et os ad os loqui: ut gaudium vestrum plenum sit.

¹³ Salutant te filii sororis tuæ Electæ.

Spes
apostoli
salutatio-
nes

**EPISTOLA
B. IOANNIS APOSTOLI
TERTIA**

Exordium, 1

¹ Senior Gaio carissimo, quem ego diligo in veritate.

Tractatio, 2—12

² Carissime, de omnibus orationem facio prospere te ingredi, et valere, sicut prospere agit anima tua. ³ Gavisus sum valde venientibus fratribus, et testimonium perhibentibus veritati tuæ, sicut tu in veritate ambulas. ⁴ Maiorem horum non habeo gratiam, quam ut audiam filios meos in veritate ambulare. ⁵ Carissime, fideliter facis quidquid operaris in fratres, et hoc in peregrinos, ⁶ qui testimonium reddiderunt caritati tuæ in conspectu Ecclesiæ; quos, benefaciens, deduces digne Deo. ⁷ Pro nomine enim eius profecti sunt, nihil accipientes a gentibus. ⁸ Nos ergo debemus suscipere huiusmodi, ut cooperatores simus veritatis.

⁹ Scripsissem forsitan Ecclesiæ: sed is, qui amat primatum gerere in eis, Diotrophes, non recipit nos. ¹⁰ Propter hoc si venero, commonebo eius opera, quæ facit: verbis malignis garruens in nos: et quasi non ei ista sufficiant: neque ipse suscipit fratres: et eos, qui suscipiunt, prohibet, et de Ecclesia eiicit.

¹¹ Carissime, noli imitari malum, sed quod bonum est. Qui benefacit, ex Deo est: qui malefacit, non vidit Deum.

Inscriptio

Laus
Gaii in
veritate
ambulan-
tis

et fratres
suscipi-
entis

vituperatio
Diotrophis
insolentis
atque
inhumani

hortatio
Gaii

commenda-
tio
Demetrii

12 Demetrio testimonium redditur ab omnibus, et ab ipsa veritate, sed et nos testimonium perhibemus: et nosti quoniam testimonium nostrum verum est.

Epilogus, 13-14

Spes
apostoli

13 Multa habui tibi scribere: sed nolui per atramentum, et calamum scribere tibi. 14 Spero autem protinus te videre, et os ad os loquemur. Pax tibi.

salutationes

Salutant te amici. Saluta amicos nominatim.

EPISTOLA CATHOLICA B. IUDÆ APOSTOLI

Exordium, 1—4

¹ Iudas Iesu Christi servus, frater autem Iacobi, his, qui sunt in Deo Patre dilectis, et Christo Iesu conservatis, et vocatis. ² Misericordia vobis, et pax, et caritas adimpleatur.

³ Carissimi, omnem sollicitudinem faciens scribendi vobis de communi vestra salute, necesse habui scribere vobis: deprecans supercertari semel traditæ sanctis fidei. ⁴ Subintroierunt enim quidam homines (qui olim præscripti sunt in hoc iudicium) impii, Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam, et solum Dominatorem, et Dominum nostrum Iesum Christum negantes.

I. De Illusoribus, 5—19

⁵ Commonere autem vos volo, scientes semel omnia, quoniam Iesus populum de terra Ægypti salvans, secundo eos, qui non crediderunt, perdidit: ⁶ angelos vero, qui non servaverunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in iudicium magni diei, vinculis æternis sub caligine reservavit. ⁷ Sicut Sodoma, et Gomorrha, et finitimæ civitates simili modo exfornicatæ, et abeuntes post carnem alteram, factæ sunt exemplum, ignis æterni poenam sustinentes.

⁸ Similiter et hi carnem quidem maculant, dominationem autem spernunt, maiestatem autem blasphemant. ⁹ Cum Michael archangelus cum

(5) Nm 14, 37. — (9) Zach 3, 2.

Salutatio
apostoli-
ca

finis et
ocasio
epistolæ

Deus
olim in-
credulos
atque
peccato-
res puni-
ens

impios
hæretic-
os quo-
que iudi-
cabit

diabolo disputans altercaretur de Moysi corpore, non est ausus iudicium inferre blasphemix: sed dixit: Imperet tibi Dominus. ¹⁰ Hi autem quæcumque quidem ignorant, blasphemant: quæcumque autem naturaliter, tamquam muta animalia, norunt, in his corrumpuntur. ¹¹ Væ illis, quia in via Cain abierunt, et errore Balaam mercede effusi sunt, et in contradictione Core perierunt: ¹² Hi sunt in epulis suis maculæ, convivantes sine timore, semetipsos pascentes, nubes sine aqua, quæ a ventis circumferuntur, arbores autumnales, infructuosæ, bis mortuæ, eradicatæ, ¹³ fluctus feri maris, despumantes suas confusiones, sidera errantia: quibus procella tenebrarum servata est in æternum. ¹⁴ Prophetavit autem et de his septimus ab Adam Enoch, dicens: Ecce venit Dominus in sanctis millibus suis ¹⁵ facere iudicium contra omnes, et arguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum, quibus impie egerunt, et de omnibus duris, quæ locuti sunt contra Deum peccatores impii. ¹⁶ Hi sunt murmuratores querulosi, secundum desideria sua ambulantes, et os eorum loquitur superba, mirantes personas quæstus causa. ¹⁷ Vos autem carissimi memores estote verborum, quæ prædicta sunt ab Apostolis Domini nostri Iesu Christi, ¹⁸ qui dicebant vobis, quoniam in novissimo tempore venient illusores, secundum desideria sua ambulantes in impietatibus. ¹⁹ Hi sunt, qui segregant semetipsos, animales, Spiritum non habentes.

II. De fidelibus, 20—23

²⁰ Vos autem carissimi superædificantes vosmetipsos sanctissimæ vestræ fidei, in Spiritu sancto orantes, ²¹ vosmetipsos in dilectione Dei servate, expectantes misericordiam Domini nostri Iesu Christi in vitam æternam. ²² Et hos quidem arguite

(11) Gn 4, 8. — Nm 22, 22. — Nm 16, 1. —
 (12) 2 Ptr 2, 17. — (14) Apc 1, 7. — (16) Ps 16, 10. —
 (17) 1 Tim 4, 1; 2 Tim 3, 1; 2 Ptr 3, 3.

In fide,
 spe et
 caritate
 perseve-
 rent

iudicatos: ²³ illos vero salvate, de igne rapientes. Aliis autem miseremini in timore: odientes et eam, quæ carnalis est, maculatam tunicam.

Epilogus, 24—25

²⁴ Ei autem, qui potens est vos conservare sine peccato, et constituere ante conspectum gloriæ suæ immaculatos in exultatione in adventu Domini nostri Iesu Christi. ²⁵ Soli Deo Salvatori nostro, per Iesum Christum Dominum nostrum, gloria et magnificentia, imperium et potestas ante omne sæculum, et nunc, et in omnia sæcula sæculorum. Amen.

Doxologia

APOCALYPSIS B. IOANNIS APOSTOLI

Exordium, 1, 1—20

Argu-
mentum,
fons et
finis libri

1 ¹ Apocalypsis Iesu Christi, quam dedit illi Deus palam facere servis suis, quæ oportet fieri cito: et significavit, mittens per angelum suum servo suo Ioanni, ² qui testimonium perhibuit verbo Dei, et testimonium Iesu Christi, quæcumque vidit. ³ Beatus, qui legit, et audit verba prophetiæ huius: et servat ea, quæ in ea scripta sunt: tempus enim prope est.

salutatio
apostoli-
ca

⁴ Ioannes septem Ecclesiis, quæ sunt in Asia. Gratia vobis, et pax ab eo, qui est, et qui erat, et qui venturus est: et a septem spiritibus, qui in conspectu throni eius sunt: ⁵ et a Iesu Christo, qui est testis fidelis, primogenitus mortuorum, et princeps regum terræ, qui dilexit nos, et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo, ⁶ et fecit nos regnum, et sacerdotes Deo et Patri suo: ipsi gloria, et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

sententia
gravis

⁷ Ecce venit cum nubibus, et videbit eum omnis oculus, et qui eum pupugerunt. Et plangent se super eum omnes tribus terræ: Etiam: Amen. ⁸ Ego sum α , et ω , principium, et finis, dicit Dominus Deus: qui est, et qui erat, et qui venturus est, omnipotens.

narratio
primæ
visionis

⁹ Ego Ioannes frater vester, et particeps in tribulatione, et regno et patientia in Christo Iesu:

(4) Ex 3, 14. — (5) 1 Cor 15, 20; Col 1, 18. — Hbr 9, 14; 1 Ptr 1, 19; 1 Io 1, 7. — (7) Is 3, 13; Mt 24, 30; Iud 14. — (8) Is 44, 6; Inf 21, 6; 22, 13.

fui in insula, quæ appellatur Patmos propter verbum Dei, et testimonium Iesu: ¹⁰ Fui in spiritu in Dominica die, et audivi post me vocem magnam tamquam tubæ, ¹¹ dicentis: Quod vides, scribe in libro: et mitte septem Ecclesiis, quæ sunt in Asia, Epheso, et Smyrnæ, et Pergamo, et Thyatiræ, et Sardis, et Philadelphię, et Laodicę: ¹² Et conversus sum ut viderem vocem, quæ loquebatur mecum: Et conversus vidi septem candelabra aurea: ¹³ et in medio septem candelaborum aureorum similem filio hominis, vestitum podere, et præcinctum ad mamillas zona aurea: ¹⁴ caput autem eius, et capilli erant candidi tamquam lana alba, et tanquam nix, et oculi eius tamquam flamma ignis, ¹⁵ et pedes eius similes aurichalco, sicut in camino ardenti, et vox illius tamquam vox aquarum multarum: ¹⁶ et habebat in dextera sua stellas septem: et de ore eius gladius utraque parte acutus exhibat: et facies eius sicut sol lucet in virtute sua. ¹⁷ Et cum vidissem eum, cecidi ad pedes eius tamquam mortuus. Et posuit dexteram suam super me, dicens: Noli timere: ego sum primus, et novissimus, ¹⁸ et vivus, et fui mortuus, et ecce sum vivens in sæcula sæculorum, et habeo claves mortis, et inferni. ¹⁹ Scribe ergo quæ vidisti, et quæ sunt, et quæ oportet fieri post hæc. ²⁰ Sacramentum septem stellarum, quas vidisti in dextera mea, et septem candelabra aurea: septem stellæ angeli sunt septem Ecclesiarum: et candelabra septem, septem Ecclesiæ sunt.

inter septem candelabra filius hominis cum stellis septem

candelabra ecclesiarum Christi et stellæ angelorum earum significant

PARS PRIMA

Septem Epistolæ dictatæ, 2, 1—3, 22

1. Tres epistolæ priores, 2, 1—17

1. Ecclesiæ Ephesiæ, 2, 1—7

2 ¹ Angelo Ephesi Ecclesiæ scribe: Hæc dicit, qui tenet septem stellas in dextera sua, qui

Angeli Ephesi

(17) Is 41, 4; 44, 6.

ambulat in medio septem candelabrorum aureorum:

patientia
et con-
stantia
laudatur

² Scio opera tua, et laborem, et patientiam tuam, et quia non potes sustinere malos; et tentasti eos, qui se dicunt Apostolos esse, et non sunt: et invenisti eos mendaces: ³ et patientiam habes, et sustinuisti propter nomen meum, et non defecisti.

relictio
primæ
caritatis
vituperatur

⁴ Sed habeo adversum te, quod caritatem tuam primam reliquisti. ⁵ Memor esto itaque unde excideris: et age pœnitentiam, et prima opera fac. Sin autem, venio tibi, et movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiã egeris.

fuga ma-
lorum
probat
vincenti
fructus
paradisi
promittuntur

⁶ Sed hoc habes, quia odisti facta Nicolaitarum, quæ et ego odi.

⁷ Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis: Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in Paradiso Dei mei.

Angelus
Smyrnæ
spiritualiter
dives est

2. Ecclesiæ Smyrnæ, 2, 8—11

⁸ Et angelo Smyrnæ Ecclesiæ scribe: Hæc dicit primus, et novissimus, qui fuit mortuus, et vivit:

in tribula-
tionibus
perseveret

⁹ Scio tribulationem tuam, et paupertatem tuam, sed dives es: et blasphemaris ab his, qui se dicunt Iudæos esse, et non sunt, sed sunt synagoga satanæ.

¹⁰ Nihil horum timeas quæ passurus es. Ecce missurus est diabolus aliquos ex vobis in carcerem ut tentemini: et habebitis tribulationem diebus decem. Esto fidelis usque ad mortem, et dabo tibi coronam vitæ.

vincens
non dam-
nabitur

¹¹ Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis: Qui vicerit, non lædetur a morte secunda.

3. Ecclesiæ Pergamæ, 2, 12—17

Angelus
Pergami

¹² Et angelo Pergami Ecclesiæ scribe: Hæc dicit qui habet rhomphæam utraque parte acutam:

fidem
non
negavit

¹³ Scio ubi habitas, ubi sedes est satanæ: et tenes nomen meum, et non negasti fidem meam. Et in diebus illis Antipas testis meus fidelis, qui occisus est apud vos, ubi satanas habitat.

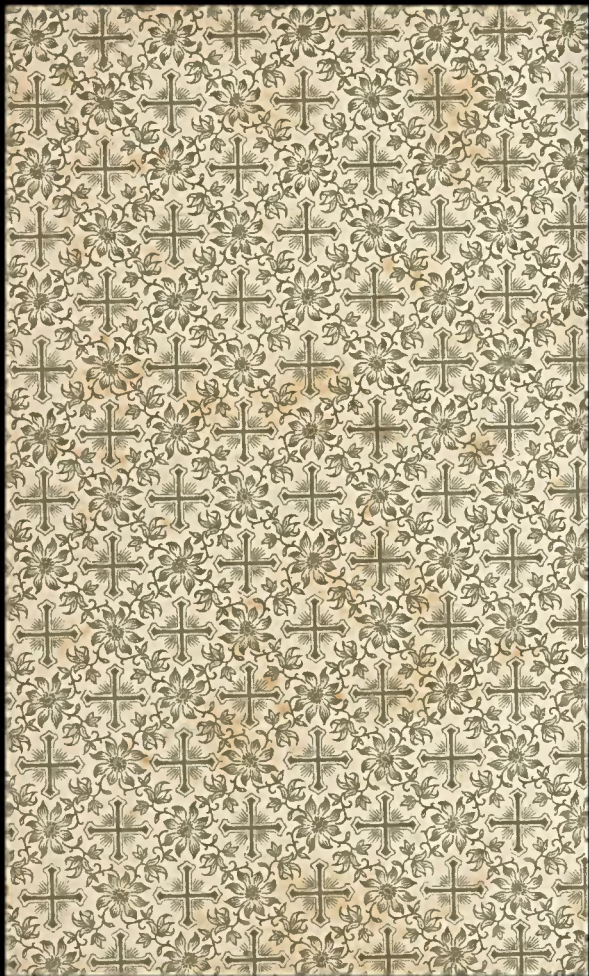

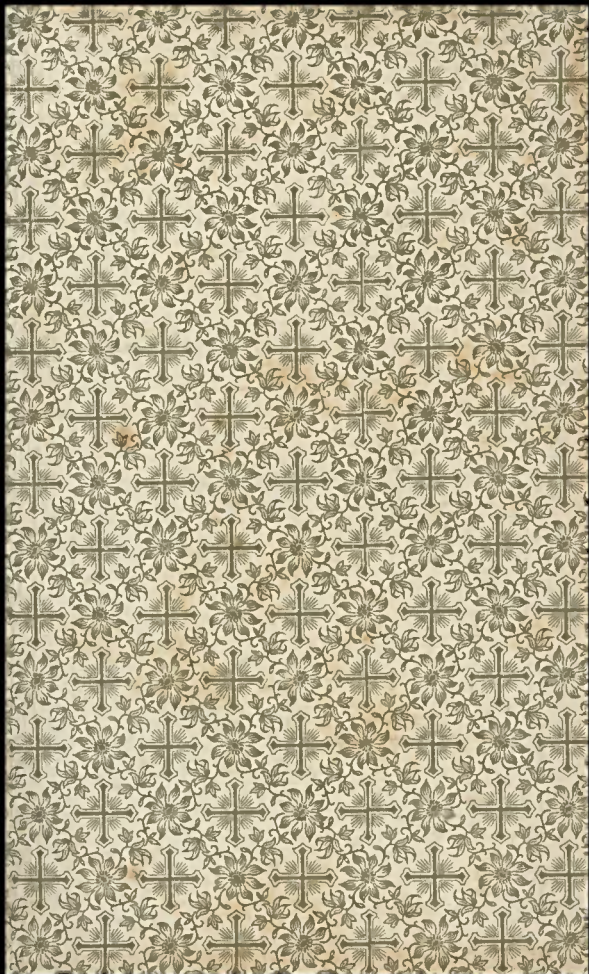

1977-1978

